

ДАН СИМЪНС

УЖАС

Превод от английски: Васил Велчев, 2013

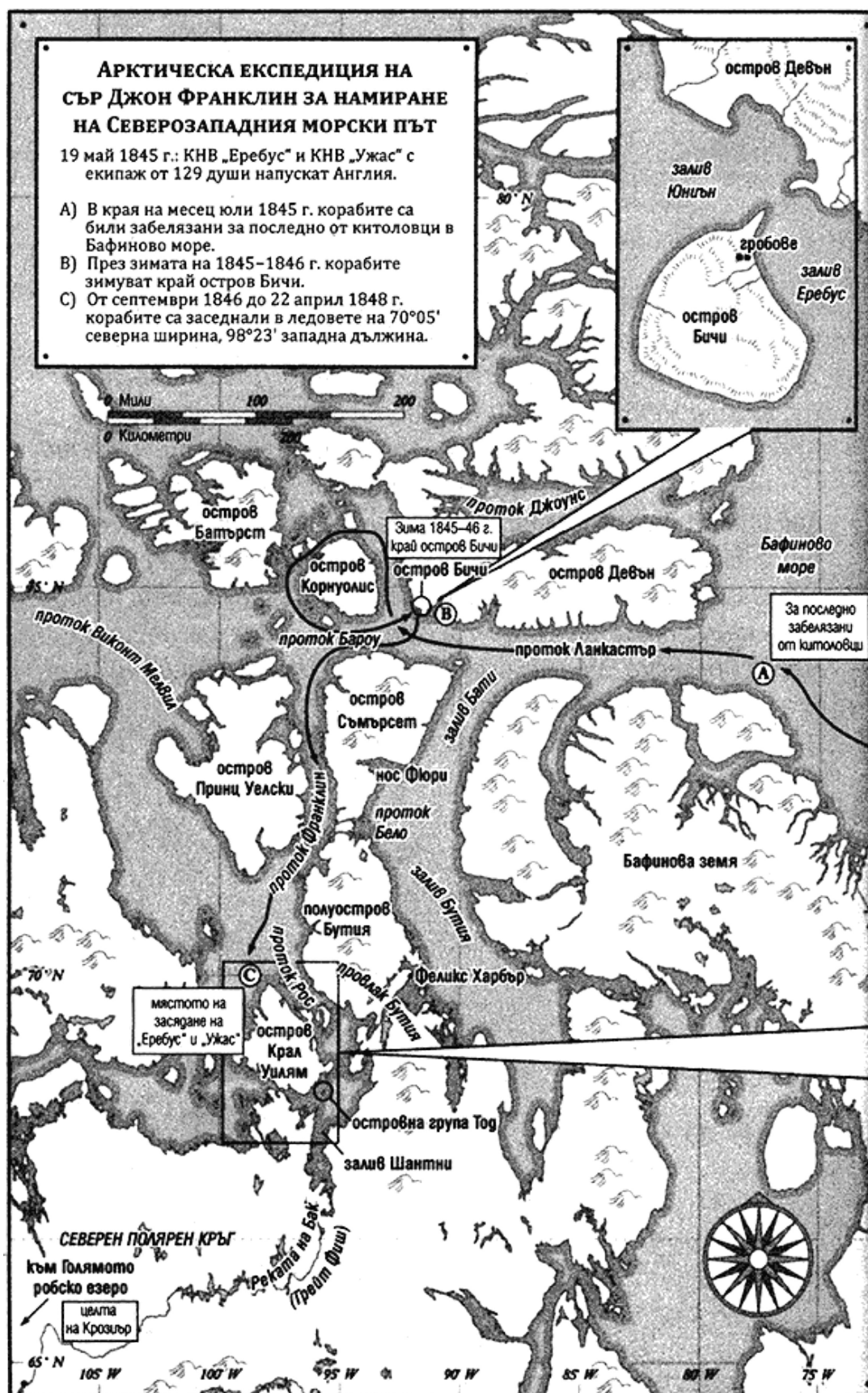
chitanka.info

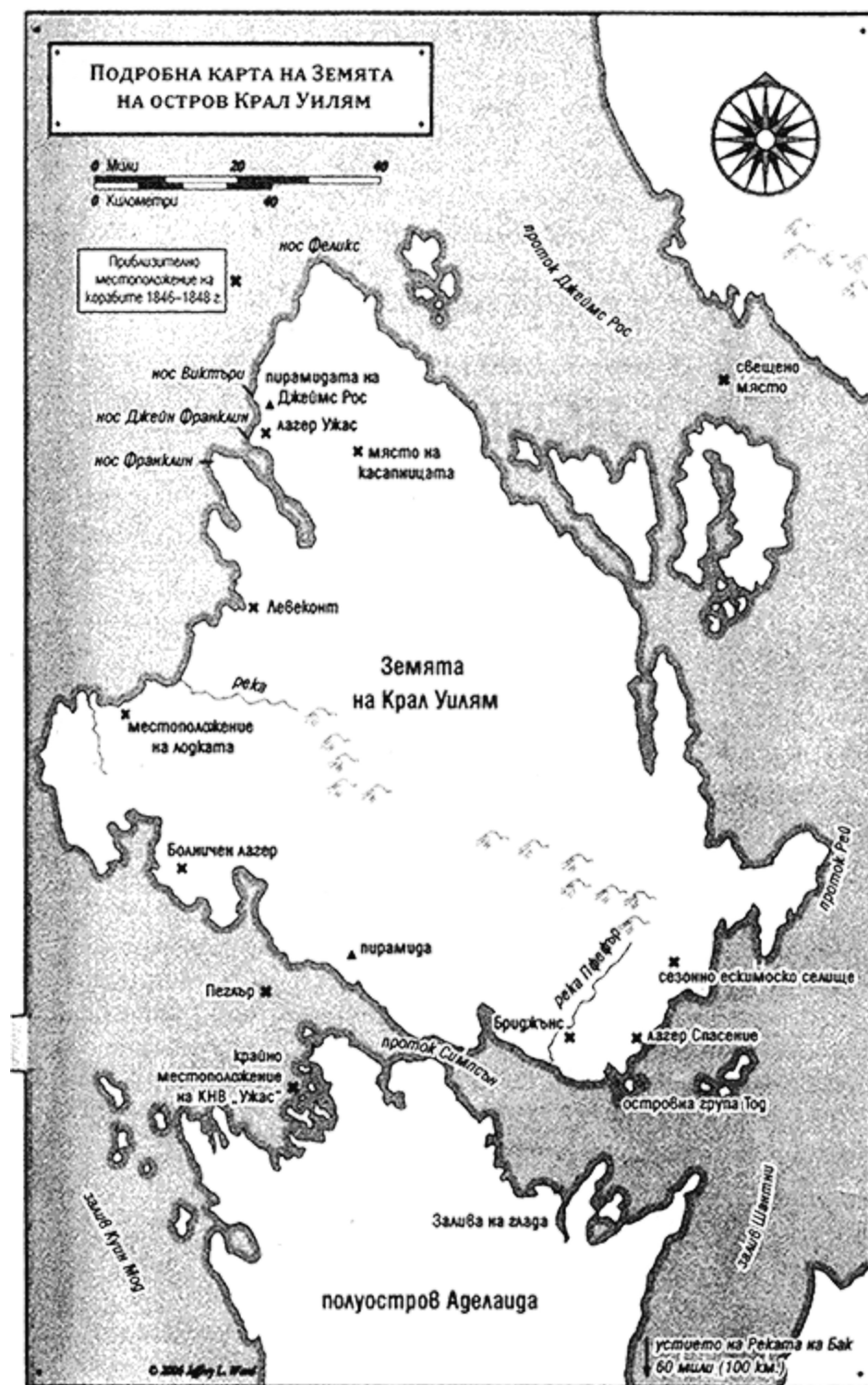
Тази книга се посвещава с любов и много благодарности за незабравимите арктически спомени на Кенет Тоби, Маргарет Шеридън, Робърт Корнтуейт, Дъглас Спенсър, Дюй Мартин, Уилям Селф, Джордж Фенъман, Дмитрий Тьомкин, Чарлс Ледърър, Крисчън Найби, Хауърд Хокс и Джеймс Арнес

Това именно неуловимо чувство засилва до краен предел ужаса, вдъхван от белия цвят, когато е свързан не с приятни асоциации, а с нещо страшно. Доказателство: бялата мечка в полярните области и белите акули в тропиците; какво друго, ако не гладката им или люспеста белота, ги превръща в неземни страшилища? Тази призрачна белота именно придава отблъскващата, може би по-скоро отвратителна, отколкото ужасна, кротост на безгласно втренчения им поглед. Така че бялата като саван мечка или акула може да разколебае смелостта много по-лесно, отколкото един тигър с кръвожадни зъби и плащ на кралски вестогонец.

Херман Мелвил,
„Моби Дик“ (1851)

[1]

[1] Превод Невяна Розева. ↑

1.

КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ОКТОМВРИ 1847 Г.

Капитан Крозиър се качва на палубата и заварва кораба си нападнат от небесни привидения. Над него — над „Ужас“^[1] — се стрелкат трепкащи дипли от светлина, които в следващия момент се отдръпват като цветните ръце на агресивни, но неуверени в себе си призраци. Ектоплазмените кокалести пръсти посягат към кораба, разперват се, понечват да го сграбчат и се отдръпват.

Температурата е минус петдесет градуса по Фаренхайт^[2] и бързо спада. Заради мъглата, образувала се по-рано, през единствения час на блед сумрак, до който се е свил сега денят им, скъсените мачти — трите стенги, брамстенгите, горният такелаж и най-горните части от рангоута са свалени и прибрани, за да намалят опасността от падане на ледени парчета върху палубата и от килване на кораба заради тежестта на отложения върху тях лед — сега стърчат като вледенени, грубо окастрени, прекършени дървета, отразяващи полярното сияние, което танцува по небето, от единия мътен хоризонт до другия.

Докато Крозиър гледа, назъбените ледени полета около кораба посиняват, после се обагрят във виолетово, а накрая стават зелени като хълмовете от детските му години в северна Ирландия. Намиращата се почти на миля^[3] отпред и вдясно на борда гигантска планина от лед, която закрива гледката към другия кораб на експедицията, „Еребус“^[4], сякаш за кратък момент излъчва цветно сияние и пламва със своя собствена студена светлина.

Крозиър вдига яката си и накланя глава назад, за да провери, по силата на четирийсетгодишния си навик, състоянието на мачтите и такелажа, и забелязва, че звездите над него пламтят със студена и

постоянна светлина, но тези близо до хоризонта не само че потрепват, а и правят бързи движения нагоре-надолу и наляво-надясно. Крозиър беше виждал подобно нещо и преди — както в предишните си минавания през тези води, така и при пътуването си до далечния юг с Рос — и един от учените от експедицията до южния полярен кръг, човек, който беше прекарал първата зима в ледовете, полирайки и шлифовайки лещите на телескопа си, му бе казал, че пертурбациите на звездите вероятно се дължат на бързата промяна на посоката на пречупване на светлинните лъчи в студения въздух, надвиснал тежко, но неустойчиво над ледовете, покриващи моретата и невидимите замръзнали земи. С други думи, над новите континенти, невиджани по-рано от човешки очи. „Или поне — мисли си Крозиър — тук, в Арктика — от очите на белите хора.“

Крозиър и неговият приятел и тогавашен командир Джеймс Рос бяха открили точно такъв невиджан по-рано континент — Антарктида — преди по-малко от пет години. Те бяха кръстили морето, протоците и сушата на името на Рос. Нарекли бяха планините с имената на своите покровители и приятели, а двата вулкана, които се виждаха на хоризонта, с имената на двата им кораба — същите тези два кораба — и така димящите планини бяха станали Еребус и Ужас. На Крозиър му е чудно как не бяха кръстили някой значим географски обект на името на корабната котка.

Не бяха кръстили нищо на негово име. И сега, в тази мрачна вечер през октомври 1847 година, няма нито един арктически или антарктически континент, остров, залив, проток, планинска верига, леден масив, вулкан или проклет айсберг, който да носи името Франсис Роудън Мойра Крозиър.

На Крозиър изобщо не му пука за това. Докато през главата му преминава тази мисъл, той осъзнава, че е леко пиян. „Е — мисли си, машинално опитвайки да запази равновесие върху заледената палуба, която в момента е наклонена двайсет градуса към десния борд и осем градуса към носа, — през последните три години съм по-често пиян, отколкото трезвен, нали? Но и пиян съм по-добър моряк и капитан от този жалък нещастник Франклин в трезво състояние. Или от неговия розовобузест фъфлещ пудел Фицджеймс, честно казано.“

Вечно пиян, откакто София...

Крозиър тръсва глава и тръгва надолу по заледената палуба към носа и към единствения вахтен, когото може да различи под мъждукащата светлина на полярното сияние.

Това е ниският, приличащ на плъх в лицето Корнилиъс Хики, помощник-калафатникът^[5]. Тук, отвън, по време на вахта, в мрака всички мъже изглеждат еднакво, тъй като носят едно и също моряшко зимно облекло: бархетни и вълнени дрехи, покрити с тежък, непромокаем шинел; издути пухкави ръкавици, подаващи се от широките ръкави; така наречените „уелски перуки“ — масивни шапки с капаци за ушите, здраво закрепени и често съчетани с дълги вълнени шалове, увити около главата така, че да се подава само върхът на измръзналия нос. Но всеки от мъжете има в облеклото си нещо малко по-различно — шал от вкъщи, или втора уелска перука, нахлузена върху първата, или шарени ръкавици, изплетени с любов от майката, съпругата или любимата, и подаващи се изпод униформените ръкавици на Кралския флот — и Крозиър се е научил да разпознава всеки от своите петдесет и девет оцелели до момента офицери и моряци, дори и от разстояние, навън, в мрака.

Хики се е вторачил неподвижно някъде отвъд обраслия с ледени висулки бушприт, предните десет фута^[6] от който сега са затънали в леден хребет, защото кърмата на КНВ^[7] „Ужас“ се е повдигнала от налягането на леда и носът се е спуснал надолу. Хики е толкова вгълбен в мислите си или пък премръзнал, че не забелязва появата на капитана, докато Крозиър не застава до него край релинга, който се е превърнал в ледено-снежен олтар. Пушката на вахтения е облегната на този олтар. На никого не му се иска да докосва метал тук, в студа — даже и през ръкавиците.

Хики леко потрепва, когато Крозиър се обляга на релинга близо до него. Капитанът на „Ужас“ не вижда лицето на по-дребния двайсет и шест годишен младеж, но забелязва кълбата пара от дишането му, които изскачат иззад плътно омотаните вълнени шалове и уелската перука, и моментално се превръщат се в облачета от ледени кристали, отразяващи полярното сияние.

По традиция мъжете не отдават чест през зимата в ледовете, дори не докосват небрежно с пръсти челото си, както е прието да се приветстват офицерите в моретата, но дебело облеченият Хики леко провлачва крак, свива рамене и навежда глава, както обикновено се

прави при среща с капитана на палубата. Заради студа вахтите са намалени от четири на два часа — според Крозиър на претърпкания кораб има достатъчно хора, за да се удвои броят на дежурните — и от бавните движения на Хики си личи, че той е полуизмръзнал. Колкото и пъти капитанът да повтаря на вахтените, че трябва непрекъснато да се движат по палубата, да ходят, да тичат на място, дори ако трябва да скачат, и да не отвличат вниманието си от наблюдаването на леда, те все пак предпочитат да стоят неподвижно през по-голямата част от дежурството си, сякаш са в южните морета, облечени с тропически ризи, и се оглеждат за морски сирени.

— Капитане.

— Господин Хики. Има ли нещо?

— Нищо след онези изстрели... след онзи изстрел... преди почти два часа, сър. А само преди малко чух, стори ми се, че чух... може би вик или нещо подобно, капитане... оттам, иззад айсберга. Докладвах на лейтенант Ървинг, но той каза, че вероятно е било просто пропукване на леда.

Два часа по-рано бяха съобщили на Крозиър за звук от изстрел откъм посоката на „Еребус“ и той бързо се бе качил на палубата, но тъй като звукът не се повтори, той не беше изпратил човек до другия кораб, нито пък някого на разследване в ледовете. Да се излезе в замръзналото море в този мрак, при наличието на тази... *твар*, дебнеща сред лабиринта от тороси^[8] и високи заструги^[9], би означавало сигурна смърт. Сега съобщенията между двата кораба се предаваха само през онези намаляващи с всеки изминал ден минути на полумрак по пладне. След по-малко от седмица нямаше да остане нищо от деня, само арктическа нощ. Двайсет и четири часа в денонощието. Стодневна нощ.

— Сигурно е бил ледът — казва Крозиър, чудейки се защо Ървинг не му е докладвал за предполагаемия вик. — Изстрелът — също. Само ледът.

— Да, капитане. Ледът е, сър.

Никой от двамата не го вярва — изстрелът с мускет или пушка не може да се сбърка с нищо, дори от миля разстояние, а тук, в далечния север, звуците се разнасят свръхестествено далеч и отчетливо — макар че ледените блокове, притискащи все по-плътно

„Ужас“, наистина постоянно тътнат, стенат, пукат, тракат, реват и крещят.

Това, което тревожи най-много Крозиър, са виковете, будещи го всяка нощ, когато изпадне за час-два в дълбок сън. Крясъците на леда твърде много му напомнят за мъчителните писъци на майка му в последните дни от живота ѝ... и за приказките на старата му леля за баншите, виещи в нощта и предсказващи смъртта на някого в къщата. И двете неща го бяха лишавали от сън в детството му.

Крозиър бавно се извъръща. Миглите му вече са заскрежени, а горната му устна е покрита с коричка от замръзнал дъх и сополи. Мъжете са се научили да държат брадите си добре увити под вълнените шалове и яките на пуловерите, но въпреки това често им се налага да прибъгват до ножовете си, за да режат замръзнали кичури коса, залепнали за дрехите. Както повечето офицери, и Крозиър продължава да се бръсне всеки ден, макар че, заради стремежа да се икономисват въглища, „топлата вода“, която му носи неговият стюард, напомня по-скоро за едва разтопен лед и бръсненето се превръща в една доста болезнена процедура.

— Безмълвната дама още ли е на палубата? — пита Крозиър.

— О, да, капитане, тя почти винаги е тук — отговаря Хики, сега вече шепнешком, като че ли има някаква разлика. Дори и Безмълвната да ги чува, тя не разбира техния английски. Но хората вярват — все повече и повече с всеки изминал ден, откакто тварта от ледовете беше започнала да ги преследва — че младата ескимоска е вещица със загадъчни способности. — На левия борд е с лейтенант Ървинг — добавя Хики.

— Лейтенант Ървинг? Неговата вахта би трябвало да е приключила преди час.

— Тъй вярно, сър. Но през последните дни където е Безмълвната дама, там е и лейтенантът, ако разрешите да отбележа. Тя не слиза долу, той също не слиза долу. Тоест докато не стане наложително... никой от нас не може да остане тук, отвън, толкова дълго, колкото тази ве... тази жена.

— Наблюдавайте леда и не си отвличайте мислите от работата си, господин Хики.

Резкият тон на Крозиър кара помощник-калафатника да потрепне отново, но той само отдава чест чрез провлачване на краката и свиване

на раменете и пак обръща побелелия си нос към мрака отвъд предната част на кораба.

Крозиър тръгва с широки крачки към поста на левия борд. Когато през миналия месец беше подготвял кораба за зимата — след трите седмици напразни надежди да се измъкнат от леда през август — капитанът бе наредил долната рея на гротмачтата пак да бъде обърната по дължината на кораба, за да се използва като покривна греда. После бяха възстановили шатрата, покриваща по-голямата част от главната палуба, като отново бяха използвали дървените греди, прибрани долу по време на няколко седмици оптимизъм. Но въпреки че хората работят по няколко часа дневно, като прокопават с лопатите пътеки в снега, еднофутов слой от който е оставен върху палубата с цел топлоизолация, след което изгребват натрошения лед, паднал от платнения покрив, и посипват пътеките с пясък, тук винаги си остава ледена кора и движението на Крозиър по наклонената палуба наподобява по-скоро грациозно плъзгане на кънкобегач, отколкото крачене.

Вахтеният на левия борд, мичман Томи Евънс — Крозиър разпознава най-младия член на екипажа по очевидно изплетената от майка му абсурдна шапка с пискюл, която младият Евънс винаги носи над грамадната си уелска перука — се е отместил на десетина стъпки към кърмата, за да осигури на младия трети лейтенант Ървинг и Безмълвната известно уединение.

При тази гледка на капитан Крозиър му се приисква да срита някого — който и да е — в задника.

Ескимоската изглежда като ниско, закръглено мече в кожената си парка с качулка и кожените си панталони, и почти е обърнала гръб на високия лейтенант. Ала младият трети лейтенант се е приближил плътно до нея край парапета — все още не я докосва, но е много по-близо, отколкото един офицер или джентълмен би си позволил да стои до някоя дама на градинско парти или на разходка с яхта.

— Лейтенант Ървинг.

Крозиър не е имал намерение да влага толкова рязкост в поздрава си, но не се разстройва особено, когато младежът подскача като сръган от нещо остро, почти губи равновесие, сграбчва замразения релинг с лявата си ръка и — както упорито продължава да

прави, въпреки че вече е наясно с облекчения устав на корабите сред ледовете — отдава чест с дясната ръка.

Жалко приветствие, мисли си Крозиър, и то не само понеже огромните ръкавици, уелската перука и многобройните пластове зимни дрехи карат младия Ървинг да изглежда като отдаващ чест морж, но и защото той е смъкнал шала си от гладко избръснатото си лице — може би за да покаже на Безмълвната колко привлекателен е — и сега от ноздрите му се подават две дълги висулки, с които още повече прилича на морж.

— Свободно! — отсича Крозиър.

„Проклет глупак!“ — добавя той наум, но достатъчно изразително, за да се досети младият лейтенант какви са мислите му.

Ървинг стои неподвижно, хвърля поглед към Безмълвната — или поне към задната част на мъхестата ѝ качулка — и отваря уста, за да заговори. Но явно не може да се сети какво да каже. Затваря уста. Устните му имат същия бял цвят като измръзналата му кожа.

— Сега не е вашата вахта, лейтенант — казва Крозиър, отново с металически нотки в гласа.

— Тъй вярно, сър. Тоест, не, сър. Тоест — капитанът винаги е прав, сър. Тоест... — Ървинг отново затваря уста, но ефектът се разваля от изтракването на зъбите му. След два-три часа на такъв студ зъбите могат да се разрушат — буквално да експлодират, изпълвайки с шрапнел от кости и емайл кухнята между стиснатите челюсти. Крозиър знае от опит, че понякога трясъкът на емайла се чува точно преди експлодирането на зъбите.

— Защо сте все още тук, Джон?

Ървинг се опитва да примигне, но клепачите му са буквално замръзнали отворени.

— Вие ми наредихте да наблюдавам нашата гостенка... да я наглеждам... да се грижа за Безмълвната, капитане.

Крозиър въздъхва, изпускайки облаче от ледени кристали, което за миг застива във въздуха, а после пада на палубата и се разсипва като купчинка дребни диаманти.

— Нямах предвид да сте постоянно с нея, лейтенант. Казах ви да я наблюдавате и да ми докладвате какво прави, да я предпазвате от неприятности и проблеми на кораба, да следите никой от мъжете да не

направи нещо, което... да я опозори. Мислите ли, че би могла да бъде опозорена тук, на палубата, лейтенант?

— Не, капитане. — Думите на Ървинг прозвучават по-скоро като въпрос, отколкото като отговор.

— Знаете ли за колко време замръзват откритите части на тялото при такава температура, лейтенант?

— Не, капитане. Тоест — да, капитане. Мисля, че страшно бързо, сър.

— Би трябвало да го знаете, лейтенант Ървинг. Вече сте имали измръзвания шест пъти, а зимата дори още не е настъпила официално.

Лейтенант Ървинг кимва печално.

— Отнема по-малко от минута, за да замръзне пръст или друг издатък, изложен на студа — продължава Крозиър, макар добре да знае, че това са пълни глупости. При някакви си петдесет градуса под нулата замръзването би отнело доста повече време. Но капитанът се надява, че младият Ървинг, който вече е бил жертва на измръзване, не е наясно с този факт. — После замръзналият издатък се чупи като ледена висулка — добавя Крозиър, за да засили ефекта.

— Да, капитане.

— Значи наистина смятате, че няма никаква опасност нашата гостенка да бъде... опозорена... тук, на палубата, господин Ървинг?

Младият Ървинг, изглежда, се замисля, преди да отговори. Крозиър осъзнава, че е възможно третият лейтенант вече да е отделил твърде много време на размишления по този въпрос.

— Слизайте долу, Джон — казва Крозиър. — И се обадете на доктор Макдоналд по повод лицето и пръстите ви. Бог ми е свидетел, че ако отново сте получили сериозно измръзване, ще ви удържа една месечна заплата и отгоре на това ще пиша на майка ви.

— Да, капитане. Благодаря, сър.

Ървинг понечва да отдаде чест отново, но размисля и се мушка под платната в посока на главния трап, все още държейки едната си ръка наполовина вдигната. Не поглежда назад към Безмълвната.

Крозиър отново въздъхва. Младият Джон Ървинг му харесва. Младежът беше постъпил при него като доброволец, заедно с двама от приятелите му от КНВ „Ексълът“ — втори лейтенант Хобсън и първи помощник-капитан Хорнби, но „Ексълът“ беше проклет трипалубен кораб, който е бил стар още във времената преди на Ной да му се

окосят слабините. На Крозиър му беше известно, че корабът е стоял без мачти и постоянно закотвен в Портсмут повече от петнайсет години, служейки като учебен съд за най-обещаващите артилеристи в Кралския военноморски флот. „За съжаление, господа — беше казал подпийналият повече от обикновено Крозиър на момчетата по време на първия им ден на борда, — ако се поогледате, ще забележите, че нито в «Ужас», нито в «Еребус» — флагманския кораб на капитан сър Джон, който е закотвен ей там — макар и двата да са строени за бомбардировачи, няма нито едно оръдие. Ние, господа доброволци от «Ексълът», сме невъоръжени като пеленачета, ако не броим заключените в оръжейната карабини и мускети. Въоръжени сме точно толкова, колкото е бил и проклетият Адам в проклетото си облекло. С други думи, господа, за тази експедиция вие, експертите по артилерийските въпроси, ще сте безполезни като цици на нерез.“

Сарказмът на Крозиър през този ден не беше охладил ентузиазма на младите офицери-артилеристи — Ървинг и другите двама бяха изпълнени повече от всякога с желание да отидат да мръзнат в ледовете за няколко зими. Разбира се, всичко това се беше случило през един топъл майски ден в Англия през 1845 година.

— А сега това клето малко кутре е влюбено в ескимоска вещица — промърморва Крозиър на глас.

Сякаш разбрала думите му, Безмълвната бавно се обръща към него.

Обикновено лицето ѝ остава невидимо в дълбокия тунел на качулката ѝ или маскирано зад широката яка от вълча кожа, но тази вечер Крозиър успява да види дребния ѝ нос, големите ѝ очи и пълните устни. В черните ѝ очи пулсират отблясъци от полярното сияние.

Тя не изглежда привлекателна за капитан Франсис Роудън Мойра Крозиър; в нея има твърде много диващина, за да може той да я възприеме като пълноценно човешко същество, камо ли за физически привлекателна — дори и за ирландец-презвитерианец; още повече, че умът и слабините му все още са изпълнени със спомени за София Кракрофт. Но капитанът разбира защо младият Ървинг, намиращ се далеч от дома, семейството и любимата си, може да се влюби в тази дивачка. Дори само нейната чудатост — и може би дори зловещите обстоятелства на пристигането ѝ и смъртта на спътника ѝ, странно свързани с първите нападения на чудовищното същество, спотайващо

се там, в мрака — всичко това сигурно беше привлякло като пеперуда към пламък един толкова непоправим млад романтик като трети лейтенант Джон Ървинг.

От друга страна Крозиър — както беше установил по време на пътуването до Земята на Ван Димен^[10] през 1840 година и още веднъж в Англия, през месеците преди тръгването на настоящата експедиция — е твърде стар за романтика. И твърде ирландец. И твърде обикновен.

В настоящия момент му се иска просто тази млада жена да отиде да се разходи в мрака сред ледовете и повече да не се върне.

Крозиър си спомня как преди четири месеца доктор Макдоналд се беше появил да докладва на него и на Франклин, след като я беше прегледал — в същия онзи следобед, когато нейният спътник беше умрял, давайки се в собствената си кръв. Тогава доктор Макдоналд бе казал, че според мнението му на медик, ескимоската е между петнайсет- и двайсетгодишна — възрастта на местните се определя изключително трудно, — достигнала е половата си зрялост, но по всичко личи, че е още девствена. Докторът беше казал още, че причината, поради която девойката не говори и не е издала нито звук дори след смъртта на своя баща или съпруг, е защото тя няма език. Според него езикът ѝ е бил не отрязан, а отхапан почти изцяло — или от самата Безмълвна, или от някой друг.

Крозиър беше поразен — не толкова от факта, че езикът липсва, колкото от обстоятелството, че ескимоската е девствена. Той беше прекарал достатъчно дълго време в Арктика — особено по време на експедицията на Пари, когато зимуваха близо до ескимоско селище — за да знае, че местните жители се отнасят към сексуалните отношения толкова лековато, че мъжете са способни да предложат жените си и дъщерите си на китоловците или на Изследователската служба^[11] в замяна на най-евтините дрънкулки. Понякога жените сами се предлагаха — за забавление, хихикайки и бърбрейки си със своите приятелки или с дечурлигата, даже докато моряците се мъчеха, пуфтяха и стенеха между краката на смеещите се жени. Бяха като животни. Крозиър не би се учудил, ако кожата, които носеха, се окажеха техните собствени животински кожи.

Капитанът вдига облечената си в ръкавица ръка към козирката на фуражката си — завита с два пласта тежък шал, така че да не може

нито да се свали, нито да падне — и казва:

— Моите почитания, мадам, но бих ви посъветвал в скоро време да се спуснете в каютата си. Тук започва доста да застудява.

Безмълвната се вторачва в него. Тя не мига, но дългите ѝ мигли кой знае защо не са заледени. Разбира се, не казва нищо. Само го наблюдава.

Крозиър отново докосва символично шапката си и продължава обхождането на палубата — изкачва се на повдигнатата от леда кърма, после се спуска по десния борд и се спира, за да поговори с останалите двама вахтени, давайки на Ървинг време да слезе долу и да съблече връхните си дрехи, така че да не се създаде впечатление, че капитанът следва неотстъпно по петите своя лейтенант.

Вече приключва разговора си с последния треперещ от студ вахтен, старши моряк^[12] Шанкс, когато редник Уилкс, най-младият от морските пехотинци на борда, изскача иззад платната. Уилкс е навлякъл върху униформата си само две широки наметала и зъбите му започват да тракат още преди да предаде съобщението.

— Господин Томпсън ви изпраща своите почитания, сър, и инженерът моли капитана да се спусне в трюма колкото се може по-бързо.

— Защо?

Ако парният котел най-накрая се е развалил, мисли си Крозиър, с всички тях е свършено.

— Моля капитана за извинение, сър, но господин Томпсън казва, че присъствието на капитана е наложително, защото моряк Менсън почти се разбунтува, сър.

Крозиър се изпъна.

— Разбунтувал се е?

— Почти, както бяха точните думи на господин Томпсън, сър.

— Изразявайте се по-ясно, редник Уилкс.

— Менсън не желае повече да пренася чували с въглища покрай Стаята на мъртъвците, сър. Нито пък да слиза повече в трюма. Твърди, че отказва с цялото си уважение, капитане. Не иска да се качи горе, а си седи на задника в основата на трапа и отказва да носи въглищата в котелното.

— Що за глупости! — Крозиър страшно се ядосва.

— Работата е в призраците, капитане — отронва редникът от морската пехота Уилкс през тракащите си зъби. — Всички ние ги чуваме, когато мъкнем въглищата или отиваме да вземем нещо от трюма. Ето защо хората не искат да слизат под третата палуба, ако не са получили заповед от офицерите, сър. Нещо дращи и удря там от *вътрешната* стена на кораба, капитане. Това не е просто ледът. Менсън е сигурен, че е старият му приятел, Уокър; неговият... труп и труповете на останалите, които са наредени в Стаята на мъртъвците, дращят да се измъкнат оттам.

Крозиър потиска импулса си да успокои морския пехотинец с факти. Младият Уилкс може и да не сметне фактите за успокоителни.

Първият прост факт е, че драскащите звуци от Стаята на мъртъвците почти със сигурност са от стотиците или хиляди огромни черни плъхове, пируващи над замръзналите трулове на уилксовите другари. Сивите плъхове — както Крозиър знае по-добре от младия пехотинец — са нощни животни, което означава, че бодърстват денонощно по време на дългата арктическа зима, и зъбите им постоянно растат. Това на свой ред означава, че проклетите гадини трябва постоянно да гризат — и капитанът ги е виждал да прегризват флотските дъбови бъчви, дебели един инч^[13] ламарини и дори оловни обшивки. Плъховете имат не по-големи проблеми със замръзналите останки на моряк Уокър и петимата му злополучни другари — сред които трима от най-добрите офицери на Крозиър, — отколкото би могъл да има човек с дъвченето на къс студено сушено месо.

Ала Крозиър не смята, че точно плъховете са онова, което Мейсън и останалите чуват.

Плъховете, както Крозиър знае от печалния опит през тринайсетте зими, прекарани в ледовете, обикновено изяждат труповете на нечий приятели експедитивно и тихо, ако не се броят писъците, съпровождащи честите сблъсъци между подивелите от кръвта ненаситни гадини.

Нещо друго издава звуците от драскане и тропане долу в трюма.

Крозиър решава да не обяснява на редник Уилкс и втория прост факт — че макар и на най-долната палуба обикновено да е безопасно, ала студено, тъй като се намира под ватерлинията или под повърхността на замръзналото море, сега налягането на леда е повдигнало кърмата на „Ужас“ на повече от дванайсет фута нагоре.

Корпусът там е все още надеждно обграден, но само от няколкостотин тона нащърбен лед и допълнителните тонове сняг, нахвърляни от екипажа покрай бордовете, за да се осигури по-добра топлоизолация през зимата.

Франсис Крозиър подозира, че нещо е прокопало проход през тези тонове сняг, пробило е тунел през твърдите като желязо ледени плочи и се е добрало до обшивката на кораба. По някакъв начин съществото е почувствало кои отсеци на кораба са разположени зад обшивката, като например водните резервоари, обшити с желязо, и е намерило едно от няколкото складови помещения — Стаята на мъртъвците — през които може да се проникне директно на кораба. И сега то тропа и драска, за да се вмъкне вътре.

Крозиър знае, че само едно същество на Земята притежава такава сила, смъртоносно упорство и злонамерен разум. Чудовището от ледовете се опитва да се добере до тях изотдолу.

Без да каже нито дума повече на пехотинеца редник Уилкс, капитан Крозиър се спуска долу, за да изясни ситуацията.

[1] „Ужас“ (в оригинал: Terror, на някои места е преведено на български „Терор“ или „Тирър“) — кораб-бомбардировач, построен за британската Кралска флота през 1812 г. Преди да започне да прави полярни експедиции (за които е бил доста подходящ, поради подсиления си корпус), няколкократно е участвал в битки. (Всички бележки под линия са на преводача.) ↑

[2] Около минус четирийсет и пет градуса по Целзий. ↑

[3] Мярка за дължина, равна на 1,6 километра. ↑

[4] Корабът е кръстен на древногръцкото божество Ереб, олицетворение на мрака. ↑

[5] Работник, който запушва пролуки в дървен кораб с помощта на коноп. ↑

[6] Мярка за дължина, равна на 30,48 сантиметра. ↑

[7] Съкращение от Корабът на негово/нейно величество (в оригинала — HMS, His/Her Majesty's Ship). Официална част от името на корабите от Британския кралски флот. ↑

[8] Ледени блокове, образували се при свиване на ледено поле. ↑

[9] В оригинала — sastrugi; международен термин от руски произход за обозначаване на образуванията от вятъра тесни снежни

гребени в полярните области. ↑

[10] Първоначалното име, с което европейските пътешественици наричали остров Тасмания. ↑

[11] Discovery Service — подразделение на Кралската флота, осъществяващо изследователски експедиции. ↑

[12] Старши моряк (англ. — able seaman) — длъжност, която се е давала на моряците със стаж повече от две години. ↑

[13] Мярка за дължина, равна на 2,54 сантиметра. ↑

2. ФРАНКЛИН

51°29' СЕВЕРНА ШИРИНА, 0°0' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ЛОНДОН, МАЙ 1845 Г.

Той беше — и винаги щеше да остане — човекът, изял обувките си.

Четири дни преди отплаването капитан сър Джон Франклин заболя от инфлуенца, която беше сигурен, че е прихванал не от някой от обикновените моряци или докери на Лондонското пристанище, нито пък от някой от своите сто трийсет и четири души екипаж и офицери — всички те бяха здрави като бикове — а от някой болнав блюдолизец от кръга светски познати на лейди Джейн.

Човекът, изял обувките си.

Беше традиция съпругите на арктическите герои да ушиват знаме, което да бъде забито в най-северната точка на маршрута, или в дадения случай — да бъде вдигнато на мачтата при приключването на експедицията през Северозападния проход^[1], и жената на Франклин, Джейн, довършваше шиенето на коприненото „Юниън Джак“^[2], когато той се прибра вкъщи. Сър Джон влезе във всекидневната и почти рухна върху тапицирания с покривало от конски косъм диван, до който седеше тя. По-късно не си спомняше дали си е свалил обувките, но очевидно някой му ги беше изхлузил — или Джейн, или някой от прислужниците — защото скоро той лежеше по гръб полузадрямал, с главоболие, с гадене, каквото не беше изпитвал никога в морето, и с кожа, пламнала от треска. Лейди Джейн му разказваше за претоварения си с дела ден, без да млъква и за миг. Сър Джон се опита да я слуша, докато треската го отнасяше на неспокойните си вълни.

Той беше човекът, изял обувките си — вече от двацет и три години, откакто се беше върнал в Англия през 1822 година след първата си неуспешна сухопътна експедиция през северна Канада в

опит да намери Северозападния морски път. Помнеше подигравките и шегите по негов адрес след завръщането му. Франклин беше изял обувките си — а беше ял и по-отвратителни неща по време на онова злополучно тригодишно пътешествие, включително *tripe de roche*, отвратителна каша от лишеи, изстъргани от скалите. След две години път, изнемощели от глад, той и хората му — Франклин, вече в замаяно състояние, беше разделил отряда си на три групи, оставяйки другите две групи да загинат или да оцелеят със собствените си сили — бяха сварили кончовите на ботушите си, за да оцелеят. През 1821 година сър Джон — тогава беше все още просто Джон, той беше посветен в рицарство поради некомпетентност след следващото му сухопътно пътешествие и неудачната морска полярна експедиция — беше ял дни наред единствено парченца от нещавената кожа. Неговите хора бяха изяли спалните си чували от биволска кожа. После някои от тях се бяха прехвърлили на други неща.

Но той никога не беше ял човешко месо.

И до ден-днешен Франклин се чудеше дали останалите от неговата експедиция, включително и неговия добър приятел и старши лейтенант доктор Джон Ричардсън, бяха устояли пред това изкушение. Твърде много неща се бяха случили, докато трите групи, всяка поотделно, се бяха мъкнали през арктическите пущинаци и гори, отчаяно опитвайки се да се доберат обратно до импровизирания малък форт на Франклин и до истинските фортове Провидънс и Резолушън.

Деветима бели мъже и един ескимос бяха загинали. Деветима мъртви от онези двайсет и един души, които младият лейтенант Джон Франклин — трийсет и три годишен, дундест и още тогава плешив — беше извел от форта Резолушън през 1819 година, плюс един водач от местните, които те наемаха по пътя — Франклин не беше позволил на ескимоса да напусне експедицията, за да търси храна самостоятелно. Двама от мъжете бяха хладнокръвно убити. Поне единият от тях несъмнено беше изяден от останалите. Но само един от умрелите беше англичанин. Само един истински бял човек. Всички останали бяха френски *voyageurs*^[3] или индианци. Това беше донякъде успех — само един загинал англичанин, макар че останалите се бяха превърнали в ломотеци несвързано, брадати скелети. Макар че всички други бяха оцелели само защото Джордж Бак, проклетият в маниачен по секса мичман, беше изминал 1200 мили на снегоходки, за да донесе

продукти и, което беше още по-важно, да доведе още индианци, които да се погрижат за Франклин и за умиращите му хора.

Този проклет Бак. Съвсем не добър християнин. Надменен. Ни най-малко добър джентълмен, въпреки че по-късно беше посветен в рицарство заради арктическата експедиция, извършена със същия този КНВ „Ужас“, който сега сър Джон командваше.

В онази експедиция — експедицията на Бак — „Ужас“ беше попаднал в капана на ледовете и беше издигнат на височина петдесет фута върху израснала нагоре ледена кула, след което беше паднал с такава сила, че всички дъбови дъски в корпуса се бяха разместили. Джордж Бак беше докарал пропускащия вода кораб обратно до ирландския бряг и беше акостирал броени часове преди съдът да потъне. Целият екипаж страдаше от скорбут — почернели венци, кървящи очи, падащи зъби — и от умопомрачението и халюцинациите, съпровождащи скорбута.

Разбира се, след всичко това посветиха Бак в рицарство. Така постъпват Англия и Адмиралтейството, когато се върнеш след безславно провалила се полярна експедиция, понесъл ужасни човешки загуби; ако оцелееш, ти дават титла и почести. Когато Франклин се беше върнал от втората си експедиция, предприета за картографиране на полярното крайбрежие на Северна Америка, той беше посветен в рицарство лично от крал Джордж IV. Парижкото географско дружество му беше дало златен медал. За награда беше направен и капитан на КНВ „Дъга“, красива малка фрегата с двайсет и шест оръдия, и го бяха изпратили в Средиземно море — служба, за която капитаните от Кралския флот се молят всяка нощ. Той беше направил предложение за женитба — и беше получил съгласие — на една от най-близките приятелки на покойната му съпруга Елинор, енергичната, красива и чистосърдечна Джейн Грифин.

— Така че по време на чая обясних на сър Джеймс — говореше Джейн, — че престижа и репутацията на любимия ми сър Джон са ми безкрайно по-скъпи, отколкото егоистичното наслаждение от компанията на съпруга ми, дори и ако му се наложи да отсъства четири години... или пет.

Как беше името на онази петнайсетгодишна червенокожа индианка, заради която Бак се канеше да се дуелира по време на зимуването им във форт Ентърпрайз?

Зелените чорапи. Точно така. Зелените чорапи.

Тази девойка беше порочна. Красива, наистина, но порочна. Тя нямаше никакъв срам. Самият Франклин, въпреки всичките си усилия да не поглежда към нея, през една лунна нощ беше видял как тя смъква дивашките си дрехи и прекосява гола половината хижа.

Тогава той беше на трийсет и четири години, но тя беше първата гола жена, която виждаше в живота си, при това най-красивата. Мургава кожа. Гърди, вече тежки като налети плодове, но все още момичешки, с малки зърна, със странни ареоли, тъмнокафяви кръгове — картина, която сър Джон, въпреки всичките си усилия, не беше способен да изтрие от паметта си вече четвърт век оттогава. Девойката имаше на слабините си не класическото окосмяване във формата на триъгълник, което Франклин беше видял впоследствие у първата си съпруга Елинон — само веднъж, за миг, докато тя се готвеше да се къпе, тъй като Елинон не позволяваше и най-слаба светлина в редките случаи, когато се любеха — и не рядкото, но оплетено гнездо с цвят на пшеница, което беше част от застаряващото тяло на сегашната му съпруга Джейн; не, индианката на име Зелените чорапи имаше само тясна, но чисто черна вертикална ивица над своята женственост. Изящна като перото на врана. Смолисточерна като самия грях.

Мичманът шотландец, Робърт Худ, който вече имаше едно извънбрачно дете от друга индианка през онази безкрайна първа зима в хижата, наречена от Франклин форт Ентърпрайз, веднага се беше влюбил в индианската тийнейджърка Зелените чорапи. Преди това тя беше спяла с друг мичман, Джордж Бак, но когато Бак бе отишъл на лов, тя беше сменила партньора си лекота, позната единствено от езичниците и диваците.

Франклин все още помнеше страстните стонове от онази дълга нощ — не еднократната няколкоминутната страст, който той беше изпитвал с Елинон (без да стене и изобщо без да издава нито звук, разбира се, тъй като джентълмените не си го позволяват), и дори не два пъти, както беше в първата паметна нощ от медения му месец с Джейн, а половин дузина пъти. Скоро след като звуците на Худ и момичето в съседния навес притихнеха, те започваха отново — смях, приглушено кикотене, после тихи стонове, постепенно прерастващи във виковете, когато безсрамната девойка възбудеше Худ.

Джейн Грифин беше на трийсет и шест години, когато на пети декември 1828 година се омъжи за току-що посветения в рицарство сър Джон Франклин. Те прекараха медения си месец в Париж. Франклин не обичаше особено този град, нито пък французите, но хотелът им беше разкошен и храната беше отлична.

Франклин изпитваше почти ужас, че по време на пътешествията си през континента те могат да се натъкнат на онзи Роджет — Питър Марк, който беше привлякъл вниманието на четящата публика, публикувайки онзи глупав речник или каквото там беше — същият този човек, който веднъж беше поискал ръката на Джейн Грифин и беше получил отказ, както й всичките й други ухажори в младите й години. По-късно Франклин беше надникнал скришом в дневниците на Джейн от тези години — той оправдаваше това свое злодеяние с мисълта, че тя със сигурност е искала той да намери и да прочете многобройните подвързани с телешка кожа тетрадки, защо иначе ще ги остави на толкова видно място? — и беше видял, написана с любимия му ситен, безупречен почерк, фразата, написана в деня, в който Роджет най-накрая се беше оженил за друга: „Любовта на живота ми приключи.“

Робърт Худ вдигаше шум със Зелените чорапи вече шест безкрайни арктически нощи, когато неговият колега мичман Джордж Бак се върна от лова заедно с индианците. Двамата мъже се уговориха да се дуелират до смърт на разсъмване — около десет сутринта — на следващия ден.

Франклин не знаеше какво да направи. Пълният лейтенант беше не беше способен да постигне никакво подобие на дисциплина у грубите *voyageurs* или у надменните индианци, да не говорим, че не можеше да контролира своенравния Худ и импулсивния Бак.

Двамата мичмани бяха художници и картографи. Оттогава Франклин беше спрял да се доверява на художници. Когато скулпторът в Париж правеше ръцете на лейди Джейн, а парфюмираният содомит тук, в Лондон, идваше почти в продължение на цял месец да рисува официалния й портрет с маслени бои, Франклин нито за миг не я остави насаме с някой от тях.

Бак и Худ щяха да се срещнат на разсъмване на смъртоносен дуел и на Джон Франклин не му оставаше нищо друго, освен да се скрие в хижата и да се моли смъртта или нараняването на участниците

да не унищожат последните остатъци от здрав разум в неговата вече провалена експедиция. В получените от него нареждания не се казваше, че е длъжен да носи храна през близо 2000 километровото мъчително пътешествие, включващо прекосяване на полярната пустош и на морското крайбрежие и пътуване по река. Той беше купил със собствени пари достатъчно продукти, за да може да нахрани шестнайсет души за един ден. Франклин предполагаше, че след това индианците ще ловуват за тях и ще ги хранят подобаващо, точно както водачите носеха багажа му и гребяха с веслата на брезовото му кану.

Брезовите канута бяха грешка. Сега, двайсет и четири години по-късно, той беше готов да признае това — най-малкото пред самия себе си. Само след няколко дни в покритите с ледени буци води край северното крайбрежие, което достигнаха след повече от година и половина от отпътуването им от форт Резолушън, крехките съдове бяха започнали да се разпадат.

Франклин, със затворени очи, пламнало чело и пулсираща глава, слушаше разсеяно непрекъснатото бърборене на Джейн и си спомняше за утрото, когато лежеше със затворени очи в спалния си чувал, докато навън Бак и Худ отброяваха петнайсетте крачки разстояние, а после се обърнаха един срещу друг и се приготвиха да стрелят. Проклетите индианци и проклетите *voyageurs* — в много отношения в еднаква степен диваци — се отнасяха към смъртоносния дуел като към забавление. Зелените чорапи, спомни си Франклин, в онази сутрин излъчваше почти еротично сияние.

Докато лежеше в спалния си чувал, Франклин, въпреки че беше запушил ушите си с длани, чуваше командата двамата да спрат, да се обърнат, да са прицелят, да стрелят.

После две изщраквания. А след това смях от тълпата.

През нощта суровият и груб Джон Хепбърн, старият шотландски моряк, който даваше командите по време на дуела, беше измъкнал барута и куршумите от грижливо подготвените пистолети.

Обезкуражени от несекващия смях на тълпата *voyageurs* и пляскащите се по коленете индианци, Худ и Бак се изплюха и закрачиха наперено в различни посоки. Скоро след това Франклин нареди на Джордж Бак да се върне във фортовете, за да купи още провизии от „Хъдсън Бей Къмпани“^[4]. Бак отсъства почти цялата зима.

Франклин беше изял обувките и се бе хранил с лишеи, изстъргани от скалите — слузеста каша, от която на всяко уважаващо себе си английско куче би му се доповръщало, — но никога не беше опитвал човешко месо.

Една дълга година след предотвратения дуел в отряда на Ричардсън, тогава вече отделил се от групата на Франклин, навъсеният полудив ирокез Мишел Тероахауте застреля художника картограф мичман Робърт Худ право в средата на челото.

Седмица преди убийството индианецът беше донесъл на изнемощелия от глад отряд странен на вкус бут, твърдейки, че е от вълк, който е бил прободен смъртоносно от елен или убит от самия Тероахауте с рог от елен — историята на индианеца постоянно се променяше. Изгладнелите хора сготвиха месото и го изядоха, но не и преди доктор Ричардсън да забележи слаба следа от татуировка върху кожата. По-късно докторът каза на Франклин, че е сигурен, че Тероахауте се е върнал при тялото на един от *voyageurs*, който беше умрял седмица по-рано по пътя.

Изгладнелият индианец и умиращият Худ бяха останали насаме, когато Ричардсън, докато изстъргваше лишеи от скалите, чу изстрел. Самоубийство, твърдеше Тероахауте, но доктор Ричардсън, който беше ставал свидетел на немалко самоубийства, знаеше, че местоположението на куршума в мозъка на Робърт Худ изключваше възможността за самонараняване.

Сега индианецът беше въоръжен с британски щик, с мускет, два заредени пистолета и нож, дълъг колкото ръката му до лакътя. Двамата останали англичани — Хепбърн и Ричардсън — имаха общо само един малък пистолет и ненадежден мускет.

Ричардсън, понастоящем един от най-уважаваните учени и хирурзи в Англия, приятел на поета Робърт Бърнс, но тогава само обещаващ експедиционен лекар и естествоизпитател, изчака Мишел Тероахауте да се върне от поход за събиране на храна, убеди се, че ръцете му са заети с дърва за горене, вдигна пистолета си и хладнокръвно застреля индианеца в главата.

По-късно доктор Ричардсън си призна, че е изял наметалото от биволска кожа на мъртвия Худ, но нито Хепбърн, нито Ричардсън — единствените оцелели от тяхната група — никога не споменаха какво

друго са яли по време на изтощителния път до форт Ентърпрайз през следващата седмица.

Във форт Ентърпрайз Франклин и неговите хора бяха твърде слаби, за да вървят и дори да стоят на краката си. В сравнение с тях Ричардсън и Хепбърн не изглеждаха толкова изтощени.

Може и да бе човекът, изял обувките си, но Джон Франклин никога не беше...

— Готвачката прави за вечеря ростбиф, скъпи. Любимият ти. Тъй като тя е отскоро при нас — сигурна съм, че ирландката надписваше сметките, за ирландците кражбата е нещо толкова естествено, колкото и пианството — аз й напомних, че държиш да е недопечен, така че да кърви при рязане.

Франклин, унесен от отслабващите вълни на треската, се опита да формулира отговор, но главоболието, гаденето и жегата бяха твърде големи. Долната му риза и все още стегнатата яка бяха подгизнали от пот.

— Жената на адмирал сър Томас Мартин ни изпрати възхитителна картичка и прекрасен букет цветя. Тя беше последната, която ни писа, но трябва да призная, че розите изглеждат великолепно във фоайето. Видя ли ги? Остана ли ти време да поговориш с адмирал Мартин на приема? Естествено, той не е толкова важна личност, нали? Дори и като инспектор на военноморския флот? Разбира се, не е толкова изтъкнат като Първия лорд или Първите пълномощници, да не говорим за твоите приятели от Арктическият съвет.

Капитан Джон Франклин имаше много приятели — всички обичаха сър Джон Франклин. Но никой не го уважаваше. Франклин съзнаваше първия факт и отказваше да приеме втория от десетилетия, но сега вече знаеше, че е истина. Никой не го уважаваше.

Не и след Земята на Ван Димен. Не и след тасманийския затвор и кашата, която беше забъркал там.

Елинор, първата му жена, умираше, когато той се отправи на втората си сериозна експедиция.

Франклин знаеше, че тя умира. Тя също го знаеше. Нейната туберкулоза — и ясното съзнаване, че ще почине много преди съпругът ѝ да умре в битка или по време на експедицията — присъстваха с тях като трети свидетел по време на сватбената им

церемония. За двайсет и два месеца брак тя го беше дарила с дъщеря — единственото му дете — младата Елинон.

Дребна, крехка жена по тяло — но почти плашещо силна по дух и енергичност — първата съпруга на Франклин му каза да тръгне на втората си експедиция, за да намери Северозападния проход в дълго пътешествие по суша и море из крайбрежието на Северна Америка, макар че тя хранише кръв и знаеше, че краят е близък. Тя му каза, че ще е по-добре за нея, ако той не е наблизо. Той ѝ повярва. Или поне повярва, че така ще е по-добре за самия него.

Дълбоко религиозен човек, Джон Франклин се молеше Елинон да умре преди заминаването му. Но тя не умря. Той потегли на шестнайсети февруари 1825 година, написа на любимата си много писма по пътя си до Голямото робско езеро, изпрати ѝ ги от Ню Йорк и Олбъни, и научи за смъртта ѝ на двайсет и четвърти април, в британската военноморска база в Пенитенгуишин. Тя беше умряла скоро след отплаването на кораба му от Англия.

Когато през 1827 година той се върна от експедицията, го очакваше приятелката на Елинон, Джейн Грифин.

Приемът в Адмиралтейството се беше състоял преди по-малко от седмица — не, точно седмица, преди да започне тази проклета инфлуенца. Капитан сър Джон Франклин и всичките му офицери и приятели от „Еребус“ и „Ужас“ бяха присъствали, разбира се. А също и всички цивилни лица от експедицията — ледовият лоцман на „Еребус“ Джеймс Рийд и ледовият лоцман на „Ужас“ Томас Бланки, заедно с ковчежниците, лекарите и склададжиите.

Сър Джон изглеждаше елегантен в новия син фрак, сините си панталони със златни кантове, еполетите със златни ресни, церемониалния меч и триъгълната шапка от епохата на Нелсън^[5]. Капитанът на флагмана му „Еребус“, Джеймс Фицджереймс, често определян като най-красивия мъж в Кралския военноморски флот, също изглеждаше великолепно и се държеше със скромност, достойна за герой от войната, какъвто беше той. Фицджереймс беше очаровал всички тази вечер. Франсис Крозиър, както винаги, изглеждаше скован, непохватен, меланхоличен и леко пиан.

Но Джейн грешеше — членовете на Арктическият съвет не бяха приятели на сър Джон. Всъщност не съществуваше никакъв Арктически съвет. Той беше по-скоро почетно дружество, отколкото

реална организация, но също така беше най-трудно достъпният в Англия клуб за избрани хора.

Всички те присъстваха на приема — Франклин, старшите му офицери и високите, слаби, белокоси членове на Арктическият съвет.

За да станеш член на съвета, беше необходимо единствено да възглавиш експедиция до далечния арктически север... и да оцелееш.

Виконт Мелвил — първата знаменитост от дългата редица посрещачи, след минаването през които Франклин се обливаше в пот и му се връзваше езика — беше Първи лорд на Адмиралтейството и благодетел на техния благодетел, сър Джон Бароу. Но Мелвил не беше стар арктически вълк.

Истинските легенди от Арктическият съвет — повечето прехвърлили седемдесет — приличаха на изнервения тази нощ Франклин повече на вещиците от Макбет или на сбирщина бледи призраци, отколкото на живи хора. Всички те бяха предшественици на Франклин в търсенето на Прохода и всички се бяха върнали от експедициите си живи, макар и не съвсем.

„Дали някой от тях — чудеше се Франклин през онази вечер — се е върнал *наистина* жив след зимуването в арктическите райони?“

Сър Джон Рос, чието шотландско лице беше по-изсечено от айсберг, а веждите му стърчаха напред като сноповете пера по главите на пингвините, които племенникът му сър Джеймс Кларк Рос беше описал след пътуването си до Антарктида. Гласът на Рос беше рязък като звука от търкането на пемза по напукана палуба.

Сър Джон Бароу, по-стар от самия Господ и двойно по-могъщ. Основоположник на сериозните Британски арктически изследвания. Всички останали присъстващи през онази нощ, дори белокосите седемдесетгодишни старци, бяха просто момчета... момчетата на Бароу.

Сър Уилям Пари, джентълмен за пример, дори и когато е сред кралски особи, който беше предприел четири опита да премине през Прохода, само за да види как хората му загиват и кораба му „Фюри“ потъва, смазан и разбит от ледовете.

Сър Джеймс Кларк Рос, отскоро посветен в рицарство, отскоро женен за съпруга, която го беше накарала да се закълне, че приключва с експедициите — той можеше да е командир на експедицията вместо Франклин, ако беше поискал, и двамата мъже знаеха това. Рос и

Крозиър се бяха леко отделили от останалите, пийваха си и си шепнеха нещо като заговорници.

Проклетият сър Джордж Бак; на Франклин му беше изключително неприятно да споделя рицарското звание с обикновения мичман, който някога беше служил под негово командване, и при това беше женкар. По време на този прием капитан сър Джон Франклин почти съжали, че двацет и пет години по-рано Хъдсън беше извадил барута и патроните от пистолетите преди дуела. Бак беше най-младият член на Арктическият съвет и изглеждаше най-щастлив и самодоволен от всички останали, въпреки че беше разбил и почти потопил КНВ „Ужас“.

Капитан сър Джон Франклин беше трезвеник, но след три часа пиене на шампанско, вино, бренди, шери и уиски останалите мъже започнаха да се отпускат, смехът около него стана по-силен, а разговорите в голямата зала — по-неофициални, и Франклин започна да се успокоява, осъзнавайки, че целият този прием, всичките тези златни копчета, лъскави еполети, изискана храна, пури и усмивки бяха заради него. Този път всичко беше заради него.

Затова той беше шокиран, когато по-старият Рос почти грубо го издърпа встрани и — сред дима от пурите и отблясъците от кристалните чаши — започна с рязък тон да го разпитва.

— Франклин, защо, по дяволите, взимаш със себе си сто трийсет и четирима души? — изскърца той като пемза по грапаво дърво.

Капитан сър Джон Франклин примигна.

— Това е голяма експедиция, сър Джон.

— Прекалено голяма, ако питаш мен. Ако нещо се обърка, ще е много трудно дори трийсет души да бъдат преведени през леда, качени на лодките и върнати в цивилизацията. А сто трийсет и четирима... — Старият пътешественик с груб звук прочисти гърлото си, сякаш се канеше да се изхрачи.

Франклин се усмихна и кимна, жадувайки възрастният човек да го остави на мира.

— А и възрастта ти — продължи Рос. — Ти си на шейсет, дявол да го вземе!

— На петдесет и девет — поправи го надутото Франклин. Рожденият му ден беше след почти два месеца. — Сър.

Старият Рос леко се усмихна, но продължаваше да изглежда студен като айсберг.

— Каква е вместимостта на „Ужас“? Триста и трийсет тона? А на „Еребус“ около триста и седемдесет?

— На флагмана ми е триста седемдесет и два тона — каза Франклин. — А на „Ужас“ — триста два и шест.

— И всеки от тях е с газене деветнайсет фута, нали?

— Да, милорд.

— Това е чисто безумие, Франклин. Досега на арктическа експедиция не са изпращани кораби с такова голямо газене. Всичките ни изследвания на тези райони показват, че там, където отиваш, морето не е дълбоко и е изпълнено с плитчини и подводни скали и ледове. Моят „Виктъри“ имаше газене само клафтер^[6] и половина и не можахме да преминем през плитчината на залива, където зимувахме. Джордж Бак разби в подводните ледове дъното на вашия „Ужас“.

— И двата ми кораба са с допълнително подсилени корпуси, сър Джон — каза Франклин. Той чувстваше как струйки пот текат надолу по ребрата и гърдите му към дебелия му корем. — В момента са най-здравите кораби в света.

— А какво е това безумие с парните локомотивни двигатели?

— Не е безумие, милорд — каза Франклин, усещайки снизходителни нотки в гласа си. Самият той не знаеше нищо за парните двигатели, но имаше в експедицията си двама добри инженери и Фицджеймс, който беше служил в новия парен флот. — Това са мощни двигатели, сър Джон. Те ще ни позволят да минем през ледовете там, където платната не могат да помогнат.

Сър Джон Рос изсумтя.

— Но твоите парни машини дори не са корабни двигатели, нали, Франклин?

— Не са, сър Джон. Но това са най-добрите парни двигатели, които можахме да купим от „Лондон & Гринуич Рейлуей“^[7]. Преработени за използване от кораби. Мощни зверове, сър.

Рос сръбна от уискито си.

— Мощни, ако планираш да прекараш релси по Северозападния морски път и да пуснеш по тях проклет локомотив.

Франклин се подсмихна добродушно на тези думи, макар че не виждаше нищо смешно в коментара и се почувства дълбоко засегнат.

Често не можеше да разбере кога останалите се шегуват — самият той нямаше чувство за хумор.

— Но в действителност не чак толкова мощни — продължи Рос. — Тази хиляда и петстотин килограмова машина, която са наблъскали в трюма на твоя „Еребус“ произвежда само дваисет и пет конски сили. Двигателят на Крозиър е още по-неефективен... най-много дваисет конски сили. Корабът, който ще ви тегли на буксир отвъд Шотландия, „Ратлър“, произвежда двеста и дваисет конски сили с по-малък парен двигател. Това е корабен двигател, предвиден за работа в морето.

Франклин нямаше какво да възрази на тези думи, затова просто се усмихна и си взе чаша шампанско от преминаващ край него поднос. Тъй като пиенето на алкохол беше против всичките му принципи, му оставаше единствено да стои там с чаша в ръка, да поглежда от време на време спадащата пяна на шампанското и да чака удобен момент, за да се измъкне незабелязано.

— Помисли си колко допълнителни провизии можеха да се съберат в трюмовете на двата ти кораба, ако ги нямаше тези проклети двигатели — продължи да упорства Рос.

Франклин се огледа, сякаш търсейки спасение, но всеки разговаряше оживено с някой друг.

— Имаме повече от достатъчно запаси за три години, сър Джон — каза той най-накрая. — Или за между пет и седем години, ако се наложи да намалим дажбите. — Той отново се усмихна, опитвайки се да очарова киселата физиономия срещу себе си. — Освен това и „Еребус“, и „Ужас“ имат централно отопление, сър Джон. Нещо, което, сигурен съм, бихте оценили на вашия „Виктъри“.

Бледите очи на сър Джон Рос проблеснаха студено.

— „Виктъри“ беше смаккан като яйце между ледовете, Франклин. Модното парно отопление не би могло да помогне с нищо, не мислите ли?

Франклин се огледа, опитвайки се да срещне погледа на Фицджереймс. Или поне на Крозиър. На някого, който да му се притече на помощ. Изглежда, никой не забелязваше стария сър Джон и пълния сър Джон, заети тук с толкова сериозен, макар и неравностоен спор. Премина един сервитьор и Франклин остави недокоснатата чаша с шампанско върху подноса му. Рос гледаше изпитателно Франклин с присвитите си очи.

— А колко въглища са необходими, за да топят един от корабите ви в продължение на един ден? — попита настойчиво старият шотландец.

— О, изобщо не знам, сър Джон — отвърна Франклин с очарователна усмивка. Той наистина нямаше никаква представа. Нито пък този въпрос го вълнуваше особено. Инженерите отговаряха за парните двигатели и въглищата. Адмиралтейството сигурно беше направило необходимите изчисления.

— А аз знам — каза Рос. — Ще изразходвате по сто и петдесет фунта^[8] въглища на ден само за да постъпва топла вода в тръбите, затоплящи каютите на екипажа. И по половин тон на ден от скъпоценните ви въглища само за да работи парният двигател. Когато сте на път — очаквай около четири възела скорост от тези грозни кораби-бомбардировачи — ще изгаряте от два до три тона въглища дневно. И много повече, ако се опитвате да си преправите път между ледовете. Колко въглища взимате със себе си, Франклин?

Капитан сър Джон махна с ръка с жест, за който осъзна, че е пренебрежителен, ако не и почти женствен.

— О, някъде около двеста тона, милорд.

Рос отново присви очи.

— За да бъдем точни, по деветдесет тона на всеки от двата кораба — отсече той. — И то когато се заредите догоре в Гренландия, преди да сте пресекли Бафиново море — когато навлезете в истинските ледове, ще са ви останали много по-малко.

Франклин се усмихна и не отговори.

— Да предположим, че достигнете до мястото за зимуване със седемдесет и пет процента от първоначалните деветдесет тона — продължи Рос настъплението си като кораб през крехък лед. — Значи ви остава колко... за колко дни работа на парния двигател при нормални условия, а не в ледовете? Дванайсет дни? Тринайсет? Две седмици?

Капитан сър Джон Франклин нямаше дори най-малка представа. Неговият ум, макар и да беше ум на професионалист мореплавател, просто не работеше по този начин. Вероятно очите му бяха издали внезапната му паника — не заради въглищата, а задето се беше проявил като идиот пред сър Джон Рос, — защото старият моряк сграбчи със стоманена хватка рамото на Франклин. Когато Рос се

наведе към него, капитан сър Джон Франклин надуши миризмата на уиски в дъха му.

— Какви са плановете на Адмиралтейството за спасението ви, Франклин? — проскърца Рос. Гласът му беше тих. Отвсякъде се носеха смях и глъчка, обичайни за късните часове на приемите.

— Спасение? — примигна Франклин. Мисълта, че двата най-модерни кораба в света — с подсилени корпуси за плаване през ледовете, оборудвани с парни двигатели, запасени с провизии за пет или повече години и притежаващи екипажи, грижливо подбрани от сър Джон Бароу — може да имат нужда от спасение, изобщо не му се побираше в ума. Идеята беше абсурдна.

— Планираш ли да правиш складове със запаси по пътя ви през островите? — прошепна Рос.

— Складове? — попита Франклин. — Да оставям провизиите ни по пътя? А за какво ми е да правя такова нещо?

— За да можеш да осигуриш на хората си подслон и храна, ако ви се наложи да се връщате пеша през ледовете — изсъска Рос свирепо, с блясък в погледа.

— А защо трябва да се връщаме към Бафиново море? — попита Франклин. — Целта ни е да преминем през Северозападния проход.

Сър Джон леко отстъпи назад. Той стисна още по-силно рамото на Франклин.

— Значи нямаш спасителен кораб или план за спасение?

— Не.

Рос сграбчи другата ръка на Франклин и я стисна толкова силно, че пълният капитан сър Джон почти потрепери.

— Тогава, момче — изсъска Рос, — ако не получим никакви вести от вас до 1848-а, лично ще дойда да ви търся. Кълна се.

Франклин се сепна и се пробуди.

Целият беше облян в пот. Чувстваше слабост и гадене. Имаше главоболие, сърцето му се беше разтуптяло и всеки удар отекваше като камбана във вътрешността на черепа му.

Погледна ужасено към краката си. Долната половина на тялото му беше покрита с коприна.

— Какво е това — извика той разтревожено. — Какво е това? Върху мен има знаме!

Лейди Джейн слисано скочи на крака.

— Изглеждаше, че зъзнеш, Джон. Целият трепереше. Покрих те с него вместо одеяло.

— Божичко! — извика капитан сър Джон Франклин. — Божичко, жено, разбираш ли какво си направила? Не знаеш ли, че с „Юниън Джак“ се покриват мъртъвците?

[1] Северозападен проход (или Северозападен морски път) — морски път през Северния ледовит океан, свързващ Тихия с Атлантическия океан. Преди да бъде прекосен за пръв път от Руал Амундсен през 1903–1906 г., са били организирани множество експедиции в търсенето му. ↑

[2] Традиционно име на националното знаме на Великобритания, което се нарича официално „Юниън Флаг“ (Знаме на Съюза). ↑

[3] Буквално пътешественик (от фр.). През XVIII и първата половина на XIX в. в Средния запад на САЩ и в Канада — наемни превозвачи на стока на големи разстояния, главно с канута, дейност, с която са се занимавали главно канадски французи. ↑

[4] Най-старата търговска корпорация в Северна Америка, основана през 1670 г. в град Торонто, на залива Хъдсън. ↑

[5] Хорейшо Нелсън: британски адмирал, известен с участието си в Наполеоновите войни. ↑

[6] Мярка за морска дълбочина, равна на 182 сантиметра. ↑

[7] Първата железопътна компания, която използва парни двигатели. Основана в Лондон между 1836 и 1838 г. ↑

[8] Мярка за тежест, равна на 0,453 кг. ↑

3.

КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ОКТОМВРИ 1847 Г.

Капитан Крозиър се спуска по късия трап към жилищната палуба, минава през уплътнената двукрила врата и едва не се олюлява от внезапната вълна топлина. Макар че циркулиращата по тръбите гореща вода е спряна от часове, телесната топлина на повече от петдесетимата мъже и остатъчната горещина от готвенето поддържат на жилищната палуба температура, с почти осемдесет градуса^[1] по-висока от външната. Човек, прекарал половин час на главната палуба, се чувства така, сякаш влиза в сауна напълно облечен.

Тъй като Крозиър се кани да слезе в неотопляваната трета палуба и в трюма, той не сваля връхните си дрехи и не се задържа много тук, в жегата. Но все пак се спира за момент — както би направил всеки капитан, — за да поогледа и да се увери, че нещата не са отишли по дяволите за онзи половин час, през който е отсъствал.

Въпреки факта, че това е единствената спалня, столова и жилищна палуба на кораба, тук е тъмно като в уелска мина, тъй като през деня малките тавански люкове са покрити със сняг, а нощта в момента е с продължителност двайсет и два часа. Лампите с китова мас, фенерите и свещите хвърлят малки конуси от светлина тук-таме, но в повечето случаи мъжете се придвижваха в тъмнината по памет, опитвайки се да си спомнят къде трябва да заобикалят едва видимите многобройни чували с провизии, дрехи, оборудване или други моряци, налягали в хамаците си. Когато са окачени всички хамаци — на всеки човек се падат по четиринайсет инча ширина, — тук изобщо не остава място за минаване, освен две осемнайсетинчови ивици покрай стените на корпуса от всяка от страните на помещението. Ала сега са окачени само няколко хамака — хората спят преди нощната си вахта — и

глъчката от разговорите, смехът, кашлянето и вдъхновеното дрънчане със съдовете и ругане на господин Дигъл създават достатъчно шум, за да заглушат отчасти трясъците и стонове на леда.

Според чертежите на кораба палубите се намират на повече от седем фута една от друга, но в действителност разстоянието между дебелите греди над главата — с тоновете дървен материал, съхраняван върху стелажите, окачени под тези греди — и пода на тази жилищна палуба е по-малко от шест фута и няколко от наистина високите мъже на „Ужас“, като страхливеца Менсън, чакащ долу в момента, са принудени постоянно да ходят приведени. Франсис Крозиър не е чак толкова висок. Дори с фуражката и омотания около нея вълнен шал не му се налага да привежда главата си, когато се обръща.

Вдясно от мястото, където е Крозиър в момента, се намира нещо подобно на нисък и тесен тъмен тунел в посока към кърмата; това всъщност е коридорът, водещ към „офицерския отсек“ — лабиринт от шестнайсет малки каюти и две тесни столови за офицерите и младшите офицери. Каютата на Крозиър е със същия размер, както и останалите — шест на пет фута. Коридорът е тъмен и е широк само два фута — колкото да мине един човек, привел глава, за да не се блъсне в окачените за тавана торби с припаси, а по-пълните мъже са принудени да вървят обърнати настрани, за да успеят да преминат.

Офицерският отсек е натъпкан в шейсет фута от общо деветдесет и шестте фута дължина на кораба и тъй като на равнището на жилищната палуба „Ужас“ е широк само дваайсет и осем фута, то през този тесен коридор е единственият пряк достъп до кърмата.

Крозиър вижда светлина откъм разположената в кърмовата част на кораба каюткомпания, където, дори в този страховит студ и мрак, неколцина от оцелелите офицери си почиват около дългата маса, пушейки лулите си или четейки книги от хиляда и двестата тома по рафтовете на библиотеката. Капитанът чува и музика — един от металните дискове за латерната проиграва мелодия, която е била популярна в лондонските вариетета преди пет години. Крозиър знае, че дискът е сложен от лейтенант Хобсън — това е любимата му мелодия, която подлудява лейтенант Едуард Литъл, старши офицер на Крозиър и почитател на класическата музика.

Тъй като в офицерския отсек явно всичко е наред, Крозиър се обръща и поглежда към носа. Жилищното помещение на обикновения

екипаж заема останалата една трета от дължината на кораба — трийсет и шест фута, — но тук са натъпкани четирийсет и един моряци и мичмани от първоначалните четирийсет и четири.

За тази вечер не са предвидени никакви занятия и след по-малко от час всички ще опънат хамаците си и ще легнат да спят, така че повечето от мъжете седят върху сандъците си или върху моряшките си торби, пушейки или разговаряйки в полумрака. Насред помещението е разположена гигантската фрейзърова готварска печка^[2], на която господин Дигъл пече сухари. Дигъл — според Крозиър най-добрият готвач във флота и един вид трофей, защото Крозиър беше похитил избухливия готвач от флагмана на капитан сър Джон Франклин точно преди отплаването на експедицията — постоянно готви, обикновено сухари, и непрестанно ругае, удря и рита помощниците си. Хората се суеят около огромната печка и често изчезват през люка, за да донесат продукти от по-долните палуби, бързайки да избегнат многословния гняв на господин Дигъл.

Самата фрейзърова печка според Крозиър почти не отстъпва по размери на локомотивния двигател долу в трюма. Освен с гигантската пещ и шестте огромни горелки грамадната желязна конструкция е снабдена и с вграден обезсолител и впечатляваща ръчна помпа за докарване на вода или от океана, или от водните резервоари в трюма. Но и в океана, и в трюма сега водата е замръзнала, така че върху горелките на господин Дигъл има големи тенджери, в които се разтопяват късове лед, откъртени от водата долу в резервоарите и донесени тук за тази цел.

Зад преградата от шкафове и рафтове, издигната от господин Дигъл на мястото, където по-рано се е намирал предният фалшборд, капитанът вижда лазарета, изграден във форпика на кораба. През първите две години бяха карали без лазарет. Това място беше затрупано от дъските на пода до гредите на тавана с палети и бъчви, а желаещите от екипажа да се видят с корабния лекар или помощника му отиваха в седем и половина сутринта, в „часа на новобранеца“, при печката на господин Дигъл. Но сега, когато количеството на припасите намалява, а броят на болните и ранените се увеличава, дърводелците са обособили във форпика място за постоянен лазарет. Капитанът вижда още и подобния на тунел проход между палетите към мястото, което са отредили за спане на Безмълвната дама.

Обсъждането на този въпрос беше отнело по-голямата част от един ден през юни — Франклин категорично беше отказал да вземе ескимоската на кораба си. Крозиър я беше приел на борда, но дискусиата с помощника му лейтенант Литъл относно това къде да спи тя имаше почти абсурден характер. Те знаеха, че макар и да е ескимоска, тя би замръзнала на главната палуба или на двете най-долни, така че оставаше само жилищната палуба. Тя определено не можеше да спи в спалното помещение на екипажа — въпреки че заради онази твар в ледовете вече имаше свободни хамаци.

В юношеските си години, когато Крозиър беше служил като юнга, а по-късно и като мичман, жените, тайно вкарани на борда, биваха настанявани в тъмните, задушни и вонящи килери за котвени въжета, разположени в най-ниските носови части на кораба, за да са в обсега на бака и на щастливеца или щастливците, които са ги качили на кораба. Но още през юни, когато Безмълвната се беше появила, в склада за котвени въжета на КНВ „Ужас“ температурата вече беше под нулата.

Не, не можеше да става и дума жената да бъде настанена сред екипажа.

В офицерския отсек? Би могло. Там имаше празни каюти, след като някои от офицерите бяха разкъсани на парчета. Но и лейтенант Литъл, и капитанът бързо се бяха съгласили, че присъствието на жена само през няколко тънки прегради и плъзгащи се врати от спящи мъже може да се окаже опасно.

Тогава какво? Не можеха да ѝ отделят спално място, а после да ѝ назначават въоръжен охранител за цялата нощ.

Именно на Едуард Литъл му хрумна идеята да преместят някои от припасите и да спретнат за жената малка пещера във форпика, където се намираше лазаретът. Единственият човек, който бодърстваше по цяла нощ, беше господин Дигъл, съвестно печаш сухарите си и пържещ месото за закуска, при това той дори и някога да се бе заглеждал по жените, явно тези дни отдавна бяха отминали. А и близостта на фрейзъровата печка нямаше да позволи гостенката да измръзне, както правилно бяха забелязали лейтенант Литъл и капитан Крозиър.

Печката преуспяваше в тази своя задача. Безмълвната лейди изнемогваше от жегата и поради това спеше чисто гола върху кожата си

в оградената от палетите и бъчвите пещера. Капитанът беше открил това случайно и не можеше да изхвърли видението от паметта си...

Крозиър сваля един фенер от куката му и го запалва, вдига капака на люка и се спуска по трапа към трета палуба, преди да е започнал да се разтапя като един от ледените блокове върху печката.

Да се каже, че на третата палуба е студено, би било омаловажаване — по такъв начин се беше изразявал Крозиър преди първата си антарктическа експедиция. При слизането по шестфутовия трап към третата палуба температурата спада с поне шейсет градуса. Тук цари почти пълен мрак.

Както е редно да постъпи един капитан, Крозиър се спира за минута, за да се огледа. Фенерът свети слабо и осветява предимно издишваните от него облаци въздух. Околното пространство е изпълнено с лабиринт от палети, бурета, тенекиени кутии, бъчонки, каци, чували с въглища и покрити с корабни платна купчини от припаси, издигащи се до тавана. Дори и без фенер Крозиър би намерил пътя през изпълнения с пищенето на плъхове мрак — той познава всеки инч от кораба си. Понякога, особено късно през нощта, когато ледът стене, Франсис Роудън Мойра Крозиър осъзнава, че КНВ „Ужас“ е негова съпруга, майка, годеница и курва. Тази съкровена близост с дама, направена от дъбово дърво и желязо, кълчища и баласт, е единственият истински брак, на който е способен той и който някога ще има. Как беше могъл да си помисли нещо различно в случая със София?

В други моменти, още по-късно нощем, когато стоновете на леда преминават в писъци, на Крозиър му се струва, че корабът е станал негово тяло и разум. Там някъде, отвъд палубите и стените на корпуса, е смъртта. Вечният студ. Тук, дори в капана на ледовете, продължава някакво, макар и слабо сърцебиене, изразяващо се в топлина, разговори, движение и здрав разум.

Но навлизането в недрата на кораба, осъзнава Крозиър, е нещо подобно на проникване надълбоко в нечие тяло или разум. Там човек може да се натъкне на не особено приятни неща. Третата палуба е стомахът. Това е мястото, където са складирани храната и останалите продукти от първа необходимост в реда, в който се предполага, че ще потръбват, леснодостъпни за хората, изпращани долу с крясъци и ругатни от господин Дигъл. По-надолу, в трюма, където капитанът

отива сега, се намират червата и бъбреците — резервоарите с вода, повечето от складираните въглища и още провизии, гниеци в тъмнината. Но това, което тревожи най-много Крозиър, е аналогията със съзнанието. Преследван и измъчван през по-голямата част от живота си от меланхолия, осъзнаващ, че тя е тайната му слабост, избуяла през дванайсетте зими, прекарани сред ледовете в арктическия мрак, усещащ неотдавнашното й изостряне до същинска агония в резултат на отблъскването му от страна на София Кракрофт, Крозиър си представя частично осветената и спорадично отопляваната, но напълно годна за обитаване жилищна палуба като разумната част от своята същност. Мрачните дълбини на съзнанието са третата палуба — това е мястото, където той прекарва твърде голяма част от времето си напоследък, вслушвайки се в писъците на леда, очаквайки металните болтове и свързващите греди да експлодират от студа. Трюмът отдолу, със своето зловоние и очакващата нови попълнения Стая на мъртъвците, е безумието.

Крозиър прогонва тези мисли. Той поглежда към носа, в прохода между редиците от бъчви и палети. Лъчът на фенера осветява стените на хлебния склад и проходите от двете му страни, още по-тесни от коридора към офицерския отсек на жилищната палуба. За да преминават през тези проходи, на хората им се налага да се отъркват в стените на хлебния склад и наредените срещу тях чували с последните запаси от въглища на „Ужас“. Дърводелският склад е по-нататък, откъм страната на десния борд, а боцманският склад е от срещуположната страна, откъм левия борд.

Крозиър се обръща и осветява с фенера пространството в посока към кърмата. Плъховете се разбягват доста вяло, скривайки се от светлината между каците със сол и палетите с консервирани продукти.

Дори на мъждивата светлина капитанът вижда, че катинарът на вратата на алкохолния склад е на мястото си. Всеки ден някой от офицерите на Крозиър слиза тук, за да вземе количеството ром, необходимо за приготвянето на оскъдните обедни дажби грог — четвърт пинта^[3] сто и четирийсет градусов ром и три четвърти от пинтата вода. В алкохолния склад се съхраняват и вино и бренди за офицерите, а също така и двеста мускети, както и саби и шпаги. Както е прието в кралския флот, алкохолния склад е свързан и директно, чрез люкове, с офицерската столова и каюткомпанията, разположени право

над него. Ако на борда избухне метеж, офицерите първи биха се добрали до оръжията.

Зад алкохолния склад се намира оръдейният склад с бурета с барут. От двете страни на алкохолния склад са разположени най-различни хранилища и килери, включително помещение за котвени въжета, склад за корабни платна с всички съпътстващи ги принадлежности, а също така и складът за дрехи, от който господин Хелпман, корабният склададжия, раздава на екипажа връхните им дрехи.

Зад алкохолния склад и оръжейния склад се намира капитанският склад, където се съхраняват личните продукти на Франсис Крозиър, купени с негови лични пари: бутове, сирена и други глезотии. Все още съществува обичаят капитанът на кораба от време на време да дава угощение на своите офицери и макар провизиите в склада на Крозиър да бледнеят в сравнение с деликатесите в склада на покойния капитан сър Джон Франклин на „Еребус“, тукашните запаси — вече почти привършили — бяха стигнали за две зими и две лета в ледовете. Освен това, помисля си Крозиър с усмивка, тук има изба със свястно вино, от което офицерите все още се облагодетелстват. И много бутилки уиски, от които се облагодетелства самият той, капитанът. На клетите лейтенанти и цивилни офицери на „Еребус“ им се налага да карат без алкохол вече две години. Сър Джон Франклин беше пълен въздържател, така че докато беше жив, офицерите му го бяха закъсали.

По тесния проход, водещ към носовата част на кораба, към Крозиър се приближава поклащащ се фенер. Капитанът се обръща навреме, за да види нещо, наподобяващо космата черна мечка, промъкваща грамадното си туловище между чувалите с въглища и стената на хлебния склад.

— Господин Уилсън — казва Крозиър, разпознал помощник-дърводелеца по пълната му фигура, а също така по ръкавиците от тюленова кожа и от панталоните от еленова кожа, каквито бяха предложени на всички преди отпътуването, но които само малцина бяха предпочели пред своите бархетни и вълнени дрехи. Веднъж по време на пътуването помощник-дърводелецът, използвайки вълчата кожа, купена от тях в датската китоловна база в залива Диско, беше ушил неудобна, но топла — както твърдеше той — шуба. Ако не бяха

внушителните размери на Уилсън, често щяха да го бъркат в тъмнината с Безмълвната дама.

— Капитане.

Уилсън, един от най-пълните мъже на борда, държи фенера в едната си ръка и е притиснал няколко кутии с дърводелски инструменти под другата.

— Господин Уилсън, предайте поздравите ми на господин Хъни и го помолете да дойде при мен в трюма.

— Слушам. Къде точно в трюма, сър?

— Стаята на мъртъвците, господин Уилсън.

— Слушам, сър.

Светлината на фенера се отразява в очите на Уилсън, когато той задържа любопитния си поглед върху капитана малко по-дълго от обичайното.

— И помолете господин Хъни да донесе лост, господин Уилсън.

— Слушам, сър.

Крозиър отстъпва встрани, набутвайки се между две бъчви, за да пропусне едрият мъж до трапа, водещ към жилищната палуба. Капитанът е наясно, че може би разкарва дърводелеца си напразно, карайки го да си прави труда да навлича връхните си дрехи точно преди лягане без основателна причина, но има някакво предчувствие, че е по-добре да го обезпокои сега, отколкото по-късно.

След като Уилсън промъква туловището си през горния люк, капитан Крозиър вдига капака на долния и се спуска в трюма.

Тъй като целият трюм се намира под равнището на повърхността на леда отвън, тук е почти толкова студено, колкото и във враждебния свят извън корпуса на кораба. И е по-тъмно, защото тук ги няма нито северното сияние, нито луната, нито звездите, за да разсеят вечния мрак. Въздухът е изпълнен със сажди и дим — Крозиър вижда как около съскащия му фенер се вият черни струи като ноктестата лапа на банши — и вони на нечистотии и застояла вода. Откъм мрака в кърмовата част на кораба се носят скърцащи и дращеци звуци — Крозиър знае, че те са от загребването на въглищата с лопати в котелното. Само остатъчната топлина от котела не позволява на триинчовия слой зловонна вода, блискащата се в краката в подножието на трапа, да се превърне в лед. Отпред, там, където носовата част на кораба е затънала по-надълбоко в леда, има почти еднофутов слой

ледена вода, макар че хората работят на помпите по шест и повече часа дневно. „Ужас“, както и всяко друго живо същество, издишва влага през множество от жизненоважните си органи — включително постоянно работещата печка на господин Дигъл — и ако жилищната палуба е просто винаги влажна и обрамчена с лед, а третата палуба е вледенена, то трюмът е подземна тъмница с ледени висулки на всяка греда и вода, стигаща над глезените. Усещането за студ се засилва от плоските черни стени на наредените покрай двете страни на корпуса двайсет и един водни резервоара. Напълнени с трийсет и девет тона прясна вода преди отпътуването, резервоарите сега представляват бронирани айсберги, докосването до които би означавало човек да се лиши от кожата си.

Магнъс Менсън чака в подножието на трапа, както беше доложил редник Уилкс, но едрият моряк не седи на задника си, а стои изправен. Главата и раменете му са свити под ниския таван. Бледото му, буцесто лице и стиснатите му челюсти напомнят на Крозиър за прогнил обелен картоф, натъпкан под уелска перука. Той не желае да среща погледа на капитана си под режещата светлина на фенера.

— Какво има, Менсън?

В гласа на Крозиър не се усеща раздразнението, на което беше дал воля в разговорите си с вахтения и лейтенанта. Той говори с монотонния, спокоен и уверен тон на човек, в чиято власт е да коли и беси.

— Заради призраците е, капитане.

Магнъс Менсън говори с изненадващ за толкова едър човек глас — мек и писклив като на дете. Когато „Ужас“ и „Еребус“ бяха спрели в залива Диско на западното крайбрежие на Гренландия през юли 1845 година, капитан сър Джон Франклин беше сметнал за необходимо да уволни от експедицията четирима души: редник от морската пехота и моряк от „Ужас“ и шивач на платна и оръжейник от „Еребус“. Крозиър беше препоръчал мичманът Джон Браун и морякът Ейкън от неговия кораб да бъдат освободени — от тях нямаше по-голяма полза, отколкото от тежко болни, и изобщо не би трябвало да се наемат за такова пътуване. Ала по-късно беше съжалил, че не беше изпратил вкъщи и Менсън. Едрият мъж беше ако не слабоумен, то толкова близо до това, че на практика разликата не можеше да се усети.

— Знаеш, че на „Ужас“ няма призраци, Менсън.

— Да, капитане.

— Погледни ме.

Менсън вдига глава, но не поглежда Крозиър в очите. Капитанът недоумява как такова едно лице може да има такива дребни бледи очи.

— Наистина ли си отказал на господин Томпсън да носиш чувалите с въглища в котелното, моряк Менсън?

— Не, сър. Да, сър.

— Знаеш ли какви са последствията от неизпълнение на заповеди на този кораб?

Крозиър се чувства, сякаш говори на дете, макар че Менсън е на поне трийсет години.

Едрото лице на моряка просветва, сякаш се радва, че са му задали въпрос, на който може да отговори лесно.

— О, да, капитане. Бой, сър. Двайсет удара с камшик. Сто удара при второ неподчинение. И обесване, ако не се подчиня на истински офицер, а не няк'ъв си гос'ин Томпсън.

— Точно така — казва Крозиър, — но известно ли ти е, че за всяко нарушение капитанът има право да наложи наказание, което сметне за подходящо?

Менсън го поглежда от горе на долу с недоумение в бледите си очи. Не е разбрал въпроса.

— Имам предвид, че мога да те накажа както реша, моряк Менсън — казва капитанът.

Върху буцестото лице се изписва облекчение.

— А, да, така е, капитане.

— Вместо двайсет удара с камшик — изрича Франсис Крозиър — мога да те затвора за дванайсет часа в Стаята на мъртъвците, без осветление.

Кръвта така се отдръпва от и без това бледото лице на Менсън, че Крозиър се приготвя да отскочи встрани, ако едрият мъж припадне.

— Вие... не можете... — Гласът на мъжа-дете трепери.

За един дълъг момент тишината се нарушава единствено от съскането на фенера. Крозиър мълчи, оставяйки моряка да си вади изводи по изражението му. Накрая казва:

— Какво си мислиш, че си чул, Менсън? Някой разказвал ли ти е истории за призраци?

Менсън отваря уста, но не може да реши на кой въпрос да отговори най-напред. На месестата му долна устна се образува ледена коричка.

— Уокър — казва той най-накрая.

— Боиш се от Уокър?

Джеймс Уокър, приятел на Менсън, горе-долу на възрастта на този идиот и не много по-умен от него, беше последният човек, загинал сред ледовете само преди седмица. Корабните правила изискват екипажът да пробива и поддържа малки дупки в леда близо до кораба — дори и ако леденият пласт е десет-петнайсет фута като сега, — за да има достъп до вода, в случай че избухне пожар на борда. Уокър и двама от приятелите му бяха отишли в тъмнината, за да отворят отново една такава дупка, която би се затворила само за час, ако не е обрамчена от метални прътове. Белият ужас беше изникнал иззад един торос и беше откъснал ръката му и разбил гръдния му кош, преди въоръжените часови на палубата да успеят да вдигнат пушките си.

— Уокър ти е разказвал истории за призраци?

— Да, капитане. Не, капитане. Това, дете Джими направи... той ми каза в нощта, преди твартата да го убие... Магнъс, вика ми, ако онова адско изчадие в ледовете се добере до мен, ще се върна с бял саван, за да ти шепна колко е студено в пъкъла. Бог да ми е на помощ, капитане, това ми каза Джими. И сега го чувам как се опитва да се измъкне...

Сякаш по сигнал корпусът изскърцва, студената палуба под краката им изстенва, металните скоби на гредите й отговарят, сякаш съчувствайки й, и в мрака около тях се разнасят скрибуцащи и драскащи звуци, които сякаш пробягват по дължината на кораба. Ледът е неспокоен.

— Такива ли са звуците, които чуваш, Менсън?

— Да, капитане. Не, сър.

Стаята на мъртвците се намира на трийсет фута от тях откъм десния борд, веднага след последния стенищ железен резервоар, но когато ледът откън утихва, Крозиър чува само приглушеното стържене и тропане на лопатите в котелното, разположено малко по-нататък в посока към кърмата.

На капитана вече му е втръснало от тези глупости.

— Знаеш, че приятелят ти няма да се върне, Магнъс. Той лежи там, в допълнителния склад за корабни платна, надеждно защит в собствения си хамак, заедно с другите петима мъртъвци, здравата замръзнали и омотани с три слоя от най-здравото платно. Ако чуваш нещо оттам, това са проклетите плъхове, опитващи се да се доберат до тях. Знаеш това, Магнъс Менсън.

— Да, капитане.

— Няма да търпя неизпълнение на заповеди на този кораб, моряк Менсън. Трябва да вземеш решение. Ти ще носиш въглища, когато ти нареди господин Томпсън. И ще взимаш продукти, когато господин Дигъл те изпрати тук. Ще изпълняваш всички заповеди бързо и без възражение. В противен случай ще се изправиш пред съда... пред мен... и пред вероятността да изкараш една студена тъмна нощ в Стаята на мъртъвците.

Без да каже нито дума повече, Менсън докосва с пръсти челото си, отдавайки чест, взима огромния чувал с въглища от мястото, където го е оставил на трапа, и го помъква в тъмнината към кърмата.

* * *

Самият инженер се е разсъблякъл по долната си риза с дълги ръкави и кадифени панталони и загребва с лопатата въглища рамо до рамо с грохналия четирийсет и седем годишен огняр Бил Джонсън. Вторият огняр, Люк Смит, сега спи на жилищната палуба между смените си, а главният огняр на „Ужас“, младият Джон Торингтън, беше първият умрял в експедицията — на 1 януари 1846 година. Но неговата смърт беше настъпила по естествени причини — изглежда, лекуващият лекар на Торингтън беше убедил деветнайсетгодишния младеж да пътува по море, за да излекува туберкулозата си, и той беше починал след три месеца тежко боледуване, докато корабите бяха заседнали в ледовете край остров Бичи през онази първа зима на експедицията. Лекарите Педи и Макдоналд бяха казали на Крозиър, че белите дробове на хлапето са били задръстени с въглищен прах като джобовите на коминочистач.

— Благодаря, капитане — казва младият инженер между две загребвания с лопатата.

Моряк Менсън току-що е оставил втория чувал с въглища и е отишъл за третия.

— Няма за какво, господин Томпсън. — Крозиър хвърля поглед на огняря Джонсън. Той е четири години по-млад от капитана, но изглежда трийсет години по-стар. Всички гънки и бръчки върху набразденото му от годините лице са почернели от въглищен прах и сажди. Дори беззъбите му венци са окадени. Крозиър не иска да укорява своя инженер — а следователно и офицер, макар и цивилен — пред огняря, но все пак казва: — Надявам се, че ще минем и без да използваме морските пехотинци като вестоносци следващия път, когато възникне подобна ситуация, ако изобщо възникне, в което силно се съмнявам.

Томпсън кимва, затръшва с лопатата желязната решетка на пещта, после се обляга на дръжката на лопата и казва на Джонсън да отиде горе при господин Дигъл и да му донесе кафе. Крозиър е доволен, че огнярят си е тръгнал, но е още по-доволен от това, че решетката е затворена; след студа навън от жегата тук леко му се гади.

Капитанът не може да спре да се изумява от съдбата на своя инженер. Младши офицер Джеймс Томпсън, старши инженер, възпитаник на флотската фабрика за парни двигатели в Улидж — най-добрия в света учебен полигон за новопоявилите се инженери по парните двигатели, — е тук, съблечен по мръсна долна риза, и като обикновен огняр хвърля въглища с лопата в котела на заседнал в ледовете кораб, който вече повече от година не се е отместил нито на инч със собствени сили.

— Господин Томпсън — казва Крозиър, — за съжаление нямах възможност да поговоря с вас днес, след завръщането ви от „Еребус“. Удаде ли ви се да обмените мнения с господин Грегъри?

Джон Грегъри беше инженерът на флагманския кораб.

— Да, капитане. Господин Грегъри е убеден, че с настъпването на същинската зима те по никакъв начин няма да могат да се доберат до повредения водещ вал. Дори и ако им се удаде да пробият тунел в леда и да заменят последния гребен винт със скалъпен от тях заместител, с толкова силно изкривен гребен винт „Еребус“ няма да може да се задвижи с парна тяга.

Крозиър кимва. „Еребус“ беше изкривил втория си гребен винт, когато се бе хвърлил на безразсъден щурм срещу ледовете преди

повече от година. Флагманският кораб — по-тежък и с по-мощен двигател — беше водил през ледовете онова лято, прокарвайки път и за двата кораба. Но последното ледено поле, на което се натъкнаха, преди да заседнат за цели тринайсет месеца, се беше оказало потвърдо от желязото в експерименталния гребен винт и водещия вал. Тогава гмуркачите — всички от които получиха измръзвания и едва не умряха — бяха доложили, че не само винтът се е разбил, но и самият водещ вал е изкривен и повреден.

— Как са с въглищата? — пита капитанът.

— Въглищата на „Еребус“ ще стигнат за... може би... четири месеца отопляване на жилищната палуба, ако се подава топла вода в тръбите само по час дневно, капитане. Няма да остане нищичко за парна тяга следващото лято.

„Ако изобщо успеем да се измъкнем от ледовете следващото лято“ — мисли си Крозиър. След това последно лято, когато ледът не бе омекнал дори за ден, той е песимист. Франклин беше изразходвал разточително запасите от въглища на „Еребус“ през последните няколко месеца свобода през лятото на 1846 година, уверен, че ще успеят да си прокарат път през последните няколко мили от леденото поле и експедицията ще достигне свободните от ледове води на Северозападния проход край северното крайбрежие на Канада и в късната есен вече ще си пият чая в Китай.

— А ние как сме с въглищата? — пита Крозиър.

— Вероятно са ни останали за шест месеца отопляване — казва Томпсън. — Но само ако намалим подаването на топла вода от два часа на един. И аз препоръчвам това да стане скоро — не по-късно от 1 ноември.

Тоест след по-малко от две седмици.

— А за парна тяга? — интересува се Крозиър.

Ако ледът изобщо поддаде следващото лято, Крозиър планира да вземе на борда на „Ужас“ всички оцелели от „Еребус“ и да предприеме отчаян опит да се върне по пътя, от който бяха дошли — през безименния проток между полуостров Бутия и остров Принц Уелски, който бяха щурмували преди две години; после покрай нос Уокър, през протока Бароу; след това да изскочат от протока Ланкастър като тапа от бутилка и после да се понесат на юг, към Бафиново море с всички платна, и да изгорят последните въглища, допълнителния рангоут и

мебелите дори, ако се наложи — само и само да се озоват в свободните от ледове води покрай Гренландия, където китоловните кораби могат да ги намерят.

Но щяха да се нуждаят от пара и за да си пробият път на север към протока Ланкастър през дрейфувания на юг лед. Крозиър и Джеймс Рос бяха извели „Ужас“ и „Еребус“ от антарктическите ледове, но тогава бяха плували по течението *заедно* с айсбергите. А тук, в проклетата Арктика, на корабите им се налагаше да пътуват със седмици срещу движещия се откъм полюса поток от плаващи ледове само за да достигнат протоците, откъдето могат да се измъкнат.

Томпсън свива рамене. Изглежда изтощен.

— Ако спрем да отопляваме кораба на 1 януари и някак успеем да оцелеем до лятото, ще можем да се движим с парна тяга... шест дни в свободна от ледове вода? Или може би пет?

Крозиър кимва. Това е почти сигурна смъртна присъда за кораба му, но не непременно и за екипажите на двата кораба.

От тъмния коридор се чува шум.

— Благодаря ви, господин Томпсън.

Капитанът сваля фенера си от желязната кука, напуска горещината на котелното и тръгва в тъмнината по наводнения под.

Томас Хъни го чака в коридора, свещта във фенера му пращи в застоялия въздух. Той държи в тънките си ръкавици лост, вдигнал го е пред себе си като мускет, и все още не е отворил залостената врата на Стаята на мъртвците.

— Благодаря, че дойдохте, господин Хъни — казва Крозиър на дърводелеца.

Без повече обяснения капитанът дърпа резето и влиза в леденостудения склад. Той неволно вдига фенера и осветява преградата при кърмата, където лежат шестте трупа, омотани в платнените си савани.

Купчината шава. Крозиър беше очаквал това — очаквал бе да види движението на плъховете под покривалото, — но осъзнава, че вижда плътна маса от плъхове и над платнения саван. Там има плътна купчина от плъхове, издигаща се на повече от четири фута над пода — стотици плъхове, борещи се да се доберат до вкочанените мъртвци. Врясците им са страшно силни. По пода има още плъхове, някои от които пробягват между краката на капитана и дърводелеца.

„Бързат за пиршеството — мисли си Крозиър. — И изобщо не ги е страх от светлината на фенера.“

Крозиър обръща светлината на фенера към обвивката, изкачва се по лекия наклон, предизвикван от навеждането на кораба към левия борт, и тръгва покрай извитата, наклонена стена.

Ето го.

Той приближава фенера.

— Да пукна и проклет да съм — казва Хъни. — Извинете ме, капитане, но не очаквах, че ледът ще направи подобно нещо толкова скоро.

Крозиър не отговаря. Той се навежда, за да изучи по-отблизо изкривените и стърчащи дъски на обвивката.

На това място тя е силно изкривена навътре, издадена на почти един фут пред плавно извитата стена на корпуса.

Дъските от най-вътрешните пластове са счупени и поне две от тях са отковани от едната страна.

— Боже всемогъщи Исусе — казва дърводелецът, който се е навел до капитана. — Този лед е шибано чудовище, да ме прощавате за думите ми, сър.

— Господин Хъни — казва Крозиър, издишайки облаче от ледени кристалчета, които се лепват за дъските, отразявайки светлината на фенера, — възможно ли е нещо друго освен леда да нанесе такива повреди?

Дърводелецът прихва, но веднага млъква, осъзнавайки, че капитанът не се шегува. Очите му се опулват, после примигват.

— Отново моля за извинение, капитане, но ако имате предвид... това е невъзможно.

Крозиър не казва нищо.

— Имам предвид, капитане, че отначало тази обвивка е била три инча, от най-висококачествено английско дъбово дърво. А за това пътуване — имам предвид в ледовете, сър — е била подсилена с два пласта африкански дъб, капитане, всеки от които инч и половина дебел. И дъските от този африкански дъб са заковани по диагонал, сър, което дава още по-голяма здравина, отколкото ако просто бяха наредени по същия начин.

Крозиър разглежда разкованите дъски, опитвайки се да не обръща внимание на морето от плъхове наоколо и отзад, и най-вече —

на жвакащите звуци, разнасящи се откъм кърмовата преграда.

— Освен това, сър — продължава Хъни с пресипнал от студа глас, издишвайки облаче пара, което замръзва още докато се разпръсква, — над трите инча английски дъб и трите инча нареден по диагонал африкански дъб има още два пласта канадски бряст, всеки от които с два инча дебелина. Това прави четири допълнителни инча обвивка, капитане, и то по диагонал спрямо африканския дъб. Общо пет пласта солиден дървен материал... десет инча от най-здравото дърво на света — между нас и морето.

Дърводелецът млъква, осъзнавайки, че чете на капитана лекция за неща, които Крозиър лично е наблюдавал цели месеци в корабостроителницата преди отплаването.

Капитанът се изправя и слага облечената си в ръкавица ръка на мястото, където дъските са се разковали. Там има процеп, широк повече от инч.

— Оставете фенера си на пода, господин Хъни. Изкъртете тези дъски с лоста. Искам да видя какво е направил ледът с външния пласт дъбови дъски на обвивката.

Дърводелецът се подчинява. За няколко минути звукът от къртенето с железния лост на замръзналите като желязо дъски и пышкането на дърводелеца почти заглушават безумната суетня на плъховете отзад. Огънатите дъски от канадски бряст се откъртват и падат. После същото се случва и с разбитите дъски от африкански дъб. Остават само огънатите дъски на първоначалната обвивка; Крозиър се приближава и вдига фенера си, за да може да ги огледа по-добре.

През дългия един фут отвор в обвивката се виждат проблясващи под светлината на фенера отломки и остри издатъци лед, но в средата на процепа има нещо много по-обезпокояващо — чернота. Нищо. Дупка в леда. Тунел.

— Боже всемогъщи, шибан Исусе! — ахва дърводелецът. Този път не се извинява на капитана.

На Крозиър му се прииска да оближе пресъхналите си устни, но знае колко болезнено ще е това тук, където е петдесет градуса под нулата. Но сърцето му тупти толкова диво, че той също изпитва желание да се облегне с ръка за обвивката, както току-що е постъпил дърводелецът.

Мразовитият въздух изотвън лъхва навътре с такава сила, че едва не загася фенера. Крозиър заслания със свободната си ръка треперещото езице на пламъка, изпращайки сенките на двама им с дърводелеца на призрачен танц по палубата, стените и гредите.

Двете дълги дъски от външната обвивка са строшени и извити навътре под въздействието на някаква немислима, неудържима сила. В леко трепкащата светлина на фенера ясно се виждат следите от огромни нокти върху разцепените дъски — следи от нокти, редуващи се с петна от невъзможно ярка кръв.

[1] Тоест температурата вътре е по-висока с близо четирийсет и пет градуса по Целзий. ↑

[2] Готварска печка на въглища, патентована през 1827 г. от „Фрейзър Фърнис Къмпани“. ↑

[3] Мярка за обем, равна на 0,56 л. ↑

4. ГУДСЪР

75°12' СЕВЕРНА ШИРИНА, 61°6' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

БАФИНОВО МОРЕ, ЮЛИ 1845 Г.

От личния дневник на д-р Хари Д. С. Гудсър.

11 април 1845 г.

В днешното ми писмо до брат си написах: „Всички офицери са изпълнени с надеждата да намерим Прохода и в края на лятото да бъдем в Тихия океан.“

Признавам си, колкото и егоистично да звучи, че моята собствена надежда е на експедицията да ѝ отнеме малко повече време, за да достигне Аляска, Русия, Китай и топлите води на Тихия океан. Въпреки че дипломата ми е на анатом и бях нает от капитан сър Джон Франклин като обикновен помощник-лекар, аз в действителност съм не обикновен лекар, а доктор; признавам си също, че колкото и дилетантски да изглеждат опитите ми, много се надявам да стана нещо като естественик по време на това пътешествие. Макар и да нямам личен опит с арктическата флора и фауна, планирам да се запозная с живите форми в царството на ледовете, към което е планирано да отплаваме само след месец. Особено съм заинтересуван от бялата мечка, въпреки че повечето от разказите за нея на китоловците и старите арктически вълци изглеждат твърде неправдоподобни.

Давам си сметка, че този личен дневник е доста необичаен — в официалния дневник, който ще започна да водя, след като отплаваме следващия месец, ще вписвам

всички заслужаващи отбелязване професионални събития и наблюдения за времето, прекарано на борда на КНВ „Еребус“ в качеството ми на помощник-лекар и на член на експедицията на капитан сър Джон Франклин, имаща за цел да преодолее Северозападния морски път — но аз чувствам, че има нужда от още нещо, още един дневник, някакви по-лични записки, и дори и да не дам никога на жива душа да ги прочете след завръщането ми, е мое задължение — пред мен самия, ако не пред другите — да водя тези записки.

В този момент знам единствено, че експедицията под командването на капитан сър Джон Франклин вече обещава да стане Приключението на живота ми.

Неделя, 18 май 1845 г.

Всички са вече на борда и макар че последните приготовления за утрешното отплаване все още продължават — особено товаренето на осемте хиляди тенекиени консерви с храна, за които капитан Фицджереймс ме уведоми, че са пристигнали в последния момент, — сър Джон днес проведе богослужение за екипажа на „Еребус“ и за онези от екипажа на „Ужас“, които пожелаха да се присъединят към нас. Направи ми впечатление, че капитанът на „Ужас“, ирландец на име Крозиър, не присъстваше.

Всеки, присъствал на богослужението и чул много дългата проповед на сър Джон, нямаше как да не остане дълбоко трогнат. Чудя се дали във военноморския флот на някоя страна досега е имало кораб с толкова религиозен капитан. Несъмнено в предстоящото пътешествие можем спокойно и искрено да разчитаме, че съдбата ни е поверена в Божиите ръце.

19 май 1845 г.

Какво отплаване!

Тъй като никога не съм бил по море, още по-малко пък като участник в такава знаменателна експедиция,

изобщо не знаех какво да очаквам, но нищо не можеше да ме подготви за величието на този ден.

Според оценката на капитан Фицджеймс повече от десет хиляди доброжелатели и важни особи се бяха събрали на доковете на Грийнхайт, за да ни изпратят.

Речите се носеха една след друга, докато накрая не започна да ми се струва, че няма да ни позволят да отплаваме, докато слънцето е все още в лятното небе. Свиреха оркестри. Лейди Джейн — която беше на борда със сър Джон — слезе по подвижната стълбичка, съпроводена от въодушевените викове „Ура“ на шейсет и няколко души екипаж на „Еребус“. Оркестрите продължаваха да свирят. После се разнесоха възгласи, докато отвързвахме кораба от пристана, и за няколко минути шумът стана толкова оглушителен, че не бих чул и заповед, която сър Джон ми изкрещи в ушите.

Предишната вечер лейтенант Гор и главният лекар Стенли бяха така любезни да ме уведомят, че традицията повелява офицерите да сдържат емоциите си по време на отплаването, така че, макар и само формално да съм офицер, стоях заедно с офицерите, строили се в редица с техните великолепни сиви куртки, и се стараех да не показвам никакви емоции, пък дори и да са мъжествени.

Ние бяхме единствените, постъпили по този начин. Моряците, увиснали на корабните въжета, крещяха и махаха с носни кърпички и аз виждах множество палави пристанищни девойки да им махат за сбогом. Дори капитанът сър Джон Франклин помахаша с ярка червено-зелена кърпичка на лейди Джейн, дъщеря си Елинор и племенницата си София Кракрофт, които му махаха в отговор, докато следващият ни „Ужас“ не закри гледката ни към доковете.

В този участък от пътя ни сме теглени на буксир от парни влекачи и ни съпровожда КНВ „Ратлър“, мощна нова парна фрегата, а също така и наемният товарен кораб „Барето Джуниър“, който носи провизиите ни.

Точно преди „Еребус“ да се откъсне от доковете, високо на главната мачта каца един гълъб. Дъщерята на сър Джон от първия му брак, Елинор — тогава все още ясно видима в яркозелената ѝ копринена рокля и с чадъра си с изумруден цвят — започна да ни крещи, неспособна да надвика оркестрите и наздравниците, след което посочи с пръст и сър Джон и много от офицерите погледнаха нагоре, усмихнаха се и посочиха гълъба на останалите членове на екипажа.

В съчетание с думите, прозвучали на вчерашното богослужение, трябва да призная, че това беше най-добрата възможна поличба.

4 юли 1845 г.

Какво ужасно прекосяване на Атлантическия океан към Гренландия!

За трийсетте бурни дни, въпреки че беше теглен на буксир, нашият кораб беше така подмятан и въртан от вълните, че плътно запечатаните оръдейни отвори по двата борда от време на време се оказваха само на четири фута над водата, а на моменти едвам се влачехме. Страдах ужасно от морска болест през двацет и осем от трийсетте дни пътуване. По думите на лейтенант Левеконт в нито един момент не сме се движели с повече от пет възела, което — увери ме той — е ужасно дори за платноходи, да не говорим за такива чудеса на техниката като „Еребус“ и нашия спътник „Ужас“, чиито неукротими гребни винтове са задвижвани с парна тяга.

Преди три дни заобиколихме нос Феъруел в южния край на Гренландия и си признавам, че видът на този огромен континент с неговите стръмни скали и безкрайни глетчери, спускащи се право към морето, подежда толкова потискащо на духа ми, както действа люлеенето на стомаха ми.

Господи, какво пустинно, студено място! А сега е юли!

Но общият ни дух е на висота и всички на борда се доверяват на способностите на сър Джон и на Божиата милост. Вчера лейтенант Феърхолм, най-младият от лейтенантите ни, ми довери: „Никога по-рано не съм плавал с капитан, когото да чувствам толкова близък.“

Днес спряхме при датската китоловна станция в залива Диско. От „Барето Джуниър“ на нашите кораби се прехвърлят тонове запаси, този следобед бяха заклани и десет бика, превозвани на товарния кораб. Всички членове на екипажите на двата експедиционни кораба ще се угостят довечера с прясно месо.

Днес от експедицията бяха уволнени четирима души — по препоръка на нас, четиримата корабни лекари — и ще се върнат в Англия с влекачите и товарния кораб. Сред уволнените е един човек от „Еребус“ — някой си Томас Бърт, оръжейник — и трима от „Ужас“: морският пехотинец Ейкън, морякът Джон Браун и главният шивач на платна на „Ужас“ Джеймс Елиът. Така общата численост на двата екипажа намалява до сто дваайсет и девет души.

Навсякъде е окачена сушена риба, купена от датчаните, а във въздуха е увиснал облак от въглищен прах — днес от „Барето Джуниър“ бяха пренесени стотици чували с въглища — и моряците на борда на „Еребус“ търкат палубата с гладки камъни, наричани от тях пемзи, докато офицерите ги окуражават с подвиквания. Въпреки допълнителната работа всички моряци са с приповдигнат дух заради обещаното празненство довечера и заради допълнителните дажби грог.

Освен четиримата души, освободени по здравословни причини, сър Джон изпраща с „Барето Джуниър“ юнските си отчети, официалните съобщения и цялата лична кореспонденция. През следващите няколко дни всички ще са заети с писане на писма.

След като мине тази седмица, следващите писма, които ще получат нашите близки, ще бъдат изпратени от Русия или Китай!

12 юли 1845 г.

Ново отпътуване, този път може би последното преди Северозападния проход. Тази сутрин вдигнахме котви и отплавахме на запад от Гренландия, докато екипажът на „Барето Джуниър“ ни поздравяваше със сърдечно трикратно „Ура“, размахвайки шапки. Сигурно това са последните бели хора, които ще видим, докато не достигнем Аляска.

26 юли 1845 г.

Два китоловни кораба — „Принц Уелски“ и „Ентърпрайз“ — са пуснали котви близо до мястото, където акостирахме край една ледена планина. Имах удоволствието да разговарям много часове с капитаните и екипажите за белите мечки.

Също така изпитах ужаса — да не кажа удоволствието — от качването върху този огромен айсберг днес сутринта. Моряците се покатериха на него рано вчера и издялаха с брадви стъпки във вертикалния лед, а после закачиха и въжета за онези, които не са толкова ловки. Сър Джон нареди да бъде монтирана обсерватория на върха на гигантския айсберг, който е повече от два пъти по-висок от най-голямата ни мачта. И докато лейтенант Гор и няколко от офицерите на „Ужас“ качваха метеорологичните и астрономическите уреди горе, при палатката, която бяха сглобили по-рано за онези, които ще прекарат нощта на върха на стръмната ледена планина, нашите ледови лоцмани, господин Рийд от „Еребус“ и господин Бланки от „Ужас“, прекараха цялата светла част на деня, взирайки се на запад и на север през своите месингови далекогледни в търсене на — както бях уведомен — най-удобен път през почти монолитното ледено поле, вече образувало се там. Едуард Кауч, нашият много благонадежден и словоохотлив помощник-капитан, твърди, че в този арктически сезон е вече много късно корабите да търсят някакъв проход, още по-малко пък митичния Северозападен морски път.

При вида на акостиралите долу край айсберга „Еребус“ и „Ужас“, на плетеницата от въжета, придържащи двата кораба здраво към ледената планина, и на най-високите наблюдателни постове на корабите аз, несигурно стъпил върху леда високо над всичко това, изпитах някакво извратено и вълнуващо главозамайване.

Беше опияняващо да стоя там, на височина стотици футове над морето — върхът на айсберга беше площадка с размерите почти на поле за крикет, и палатката с нашата метеорологична лаборатория изглеждаше не на място върху синия лед — но моите надежди да се отдам за известно време на спокойно съзерцание бяха попарени от непрекъснатите пушечни изстрели, тъй като мъжете, изпълнили билото на нашата ледена планина, стреляха по птиците — арктически рибарки, както разбрах — и свалиха стотици от тях. Тези купища от избити птици ще бъдат осолени и складирани, макар че Бог знае къде ще се слагат допълнителните бъчви, тъй като и двата ни кораба вече стенат и се превиват под целия си товар.

Доктор Макдоналд, помощник-лекарят на КНВ „Ужас“ — тоест заемащият моя пост при тях, — има теория, че осолената храна не е толкова ефективно средство против скорбута, колкото пресните или необработените със сол продукти, и тъй като основната част от екипажите на двата кораба предпочита осоленото свинско пред останалото месо, доктор Макдоналд се опасява, че силно осолените птици няма да помогнат много в борбата ни срещу скорбута. Ала Стивън Стенли, готвачът на „Еребус“, смята подобни тревоги за безпочвени. Той отбелязва, че освен десетте хиляди консерви с готвено месо само на борда на „Еребус“ запасите ни с консервирани продукти включват варено и печено овнешко и телешко, всякакви видове зеленчуци, включително картофи, моркови, пащърнак и зеленчукови салати, а също така най-разнообразни супи и девет хиляди четиристотин и петдесет фунта шоколад. Почти същата тежест — девет хиляди и триста фунта — е лимоновият сок, който носим

като главно противодействие срещу скорбута. По думите на Стенли повечето хора не могат да понасят дневната си дажба от лимонов сок, дори щедро подсладен със захар, и едно от главните ни задължения като лекари на експедицията е да се уверяваме, че те изпиват всичко.

Много ми стана интересен фактът, че почти всички от офицерите и моряците от двата кораба, участващи в лова, използват предимно пушки. Лейтенант Гор ме увери, че на всеки от корабите има пълен арсенал от мускети. Естествено, има логика да се използват пушките за лов на птици като тези, които бяха избити със стотици днес, но още в залива Диско, когато малки отряди отиваха да ловуват северни елени и полярни лисици, мъжете — дори морските пехотинци, явно обучавани да стрелят с мускети — предпочитаха да взимат със себе си пушки. Разбира се, причината е не само в навика, но и в предпочитанието — повечето офицери са английски джентълмени, които никога по-рано не са използвали мускети или винтовки по време на лов, а и морските пехотинци са ловували почти изцяло с винтовки и са използвали еднозарядни пушки единствено при близък морски бой.

Чудя се обаче ще бъдат ли достатъчни пушките, за да спрат бяла мечка? Все още не сме виждали нито едно от тези удивителни създания, макар че всички опитни офицери на борда ме уверяват, че ще се натъкнем на тях веднага щом навлезем сред полярните ледове, а ако не тогава, то със сигурност, когато дойде зимата — ако ни се наложи да зимуваме сред ледовете. Разказите на тукашните китоловци за неуловимите бели мечки са наистина очарователни и ужасяващи.

Докато пиша тези думи, ми съобщават, че теченията или вятърът, или може би някаква особеност на китоловния занаят са принудили двата китоловни съда, „Принц Уелски“ и „Ентърпрайз“, да се отдалечат от мястото, където сме акостирали край ледената планина. Капитан сър Джон днес няма да вечеря с единия от капитаните им —

капитан Мартин от „Ентърпрайз“, струва ми се — както беше планирано.

И, което е може би по-съществено, помощник-капитан Робърт Сърджънт току-що ме уведоми, че нашите хора свалят долу астрономическото и метеорологическото оборудване, събират палатките и навиват стотиците ярдове^[1] въже, подпомогнало изкачването ми по-рано днес.

Явно ледовите лоцмани, капитан сър Джон, командир Фицджереймс, капитан Крозиър и останалите офицери са избрали най-обещаващия път през постоянно движещите се полярни ледове.

Ще напуснем нашия временен леден пристан след броени минути и ще продължим по пътя си на северозапад, докато ни позволи полярният сумрак, който изглежда безкраен.

Оттук нататък ще сме извън обсега дори на най-храбрите китоловци. От гледна точка на света извън нашата безстрашна експедиция, както е казал Хамлет — останалото е мълчание.

[1] Мярка за дължина, равна на 0,9144 метра. ↑

5. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

9 НОЕМВРИ 1847 Г.

Крозиър сънува пикника край Езерото на птичечовката и София, галеща го под водата, когато чува звук от изстрел и се събужда стреснат.

Той се надига в леглото си, без да знае колко е часът, без да знае дали е ден или нощ — макар че сега няма разлика между деня и нощта, тъй като слънцето тъкмо е изчезнало и ще се появи отново чак през февруари, след повече от три месеца, — но още преди да запали малкия фенер в каютата си, за да погледне часовника си, вече знае, че е късно. На кораба е спокойно, както винаги — покой, нарушаван само от скърцането на дървото и метала, от хъркането на спящите и от мърморенето, ругатните и проклетията на готвача господин Дигъл, а също така и от непрестанното пукане, тряскане, стенание и пулсиране на леда отвън. Към всичко това тази нощ се е присъединил и зловещият писък на силния вятър, напомнящ вой на банши.

Но Крозиър се е събудил не от шума на леда или вятъра. А от изстрел. Приглушен от многопластовата дървена обвивка на кораба и от слоевете лед и сняг отвън, но несъмнено изстрел.

Крозиър е спал почти напълно облечен и тъкмо навлича останалото, което носи под връхната си дреха, когато Томас Джонсън, неговият стюард, почуква на вратата с обичайния си маниер — три леки удара с кокалчетата на ръката. Капитанът отваря.

— Проблем на палубата, сър.

Крозиър кимва.

— Кой е на пост тази нощ, Томас?

Джобният му часовник показва, че е почти три часа сутринта. Паметта му, съхраняваща списъка на месечните и дневните вахти, му

подсказва имената миг преди Джоупсън да ги изрече на глас.

— Били Стронг и редник Хедър, сър.

Крозиър кимва отново, взима пистолета от шкафчето си, проверява дали е зареден, мушка го в колана си и се промъква покрай стюарда си. Влиза в офицерската столова, съседна на тясната капитанска каюта от страната на десния борд, после бързо минава през следващата врата и са насочва към трапа. Жилищната палуба е почти потънала в мрак толкова рано сутринта — единственото изключение е сиянието около печката на господин Дигъл, — но когато Крозиър се спира в подножието на трапа, за да свали от куката тежката си връхна дреха и да я намъкне върху себе си, той вижда, че в няколко от офицерските, помощниккапитанските и стюардските каюти са запалени фенери.

Плъзгащите се врати започват да се отварят. Пръв идва помощник-капитан Хорнби и застава до Крозиър при трапа. Първи лейтенант Литъл се задава забързано по коридора, понесъл три мускета и сабя. Следват го лейтенантите Ходжсън и Ървинг, които също носят оръжия.

От другата страна на трапа моряците се въртят недоволно в хамаците си, но втори помощник-капитан Робърт Томас вече събира работна група, като буквално изтърсва спящите мъже от хамаците и ги подкарва към трапа, към чакащите ги вече връхни дрехи и оръжия.

— Някой вече качвал ли се е горе, за да провери какво става? — пита Крозиър първия си помощник.

— Господин Мейл, сър — отговаря Хорнби. — Той се качи веднага след като изпрати стюарда, за да ви събуди.

Рубен Мейл е старшина на бака. Разсъдлив човек. За Били Стронг, вахтения на левия борд, Крозиър знае, че е плавал по море и преди, с КНВ „Белвидера“. Той не би тръгнал да стреля по привидения. Другият вахтен е най-възрастният — и по мнението на Крозиър най-глупавият — от оцелелите морски пехотинци, Уилям Хедър. На трийсет и пет годишна възраст той все още е редник, често боледува, твърде често пие и най-често е безполезен. Хедър за малко да отпътува към вкъщи от остров Диско преди две години, когато най-добрият му приятел Били Ейкън беше уволнен и изпратен обратно с КНВ „Ратлър“.

Крозиър пхва пистолета в огромния джоб на дебелата си вълнена връхна дреха, взима фенера, подаден му от Джопсън, и тръгва нагоре по наклонения трап.

* * *

Крозиър вижда, че навън е тъмно като в рог — няма нито звезди, нито луна, нито северно сияние; и е студено — температурата на борда преди шест часа, когато изпратиха горе младия Ървинг да направи измервания, беше минус шейсет и три градуса^[1], а сега е излязъл и ужасен вятър, който се вие над пъновете на разглобените мачти и из наклонената заледена палуба, сипейки гъст сняг по нея. Крозиър пристъпва извън замръзналия навес от платна над главния люк и вдига облечената си в ръкавица ръка, за да предпази очите си от снега. Откъм десния борд се вижда блясъкът на фенер.

Рубен Мейл е коленичил над редник Хедър, който лежи по гръб, без шапка и без уелска перука, а също така, както забелязва Крозиър, и без част от черепа си. Като че ли няма кръв, но Крозиър вижда под светлината на фенера отблясъка на мозъка на морския пехотинец и осъзнава, че този отблясък е заради лъскавите ледени кристали, които вече са покрили безформената сива маса.

— Той все още е жив, капитане — казва началникът на бака.

— Господи шибан Исусе! — казва един от моряците, тълпящи се зад Крозиър.

— Престани! — крещи първият помощник-капитан. — Без шибани богохулства! Дръж си шибания език зад зъбите, докато не ти поискат мнението, Крисп! — Гласът на Хорнби е нещо средно между ръмженето на мастиф и хриптене на бик.

— Господин Хорнби — казва Крозиър, — наредете на моряк Крисп да слезе на бегом и да донесе хамака си, за да отнесем в него долу редник Хедър.

— Слушам, сър — отговарят в синхрон помощник-капитанът и морякът. Тропотът от тичащи ботуши заглъхва сред пронизващия вой на вятъра.

Крозиър се изправя и осветява с фенера наоколо.

На мястото, където редник Хедър е стоял на пост, в основата на заледената възжена стълба, масивният релинг е направо пометен. Капитанът знае, че от другата страна на дупката натрупаният лед и сняг се спускат надолу в дълъг повече от трийсет фута склон, наподобяващ пързалка на шейни, но по-голямата част от тази пързалка не се вижда заради заслепяващата виелица. В малкия кръг светлина от фенера не се забелязват никакви следи върху снега.

Рубен Мейл вдига мускета на Хедър.

— С него не е стреляно, капитане.

— В тази буря редник Хедър е нямало как да види тварта, преди тя да се озове точно до него — казва лейтенант Литъл.

— А Стронг? — пита Крозиър.

Мейл посочва към срещуположната страна на кораба.

— Изчезнал е, капитане.

Крозиър се обръща към Хорнби:

— Изберете си още един човек и останете с редник Хедър, докато Крисп не се върне с хамака, а после отнесете ранения долу.

Внезапно в кръга светлина се появяват двамата лекари — Педи и помощникът му Макдоналд. Макдоналд е леко облечен.

— Господи! — възкликва главният лекар, коленичейки до морския пехотинец. — Той диша.

— Помогнете му, ако можете, Джон — казва Крозиър. Той посочва Мейл и останалите половин дузина моряци, тълпящи се наоколо. — Останалите — елате с мен. Дръжте оръжията си готови за стрелба, дори и да ви се наложи да свалите ръкавиците за целта. Уилсън, вземете двата фенера. Лейтенант Литъл, моля слезте долу и изберете отряд от двайсет души, на които може да се разчита, и им раздайте мускети — не пушки, а мускети.

— Слушам, сър — успява да надвика вятъра Литъл, но Крозиър вече води процесията нататък по наклонената палуба, покрай натрупания сняг и тресящата се шатра наред кораба към поста на вахтения на левия борд.

Уилям Стронг е изчезнал. Дългият му вълнен шал е разкъсан и парчетата му, закачили се за възетата, бясно плющят под напора на вятъра. Шинелът на Стронг, уелската перука, пушката му и едната му ръкавица лежат захвърлени покрай релинга от подветрената страна на палубния клозет, където вахтените обикновено се крият от вятъра, но

Уилям Стронг го няма. Върху релинга има петно от червен лед — там, където той сигурно е стоял, когато е видял огромната фигура да се носи към него откъм снежната виелица.

Без да каже нито дума, Крозиър изпраща двама въоръжени мъже с фенери към кърмата, трима други — към носа, а един кара да погледне с фенера си под шатрата от корабни платна наред кораба.

— Спуснете трап оттук, Боб — казва той на Робърт Томас.

Вторият помощник-капитан се връща, натоварил на раменете си куп свежо — в смисъл незамръзнало — въже, което е донесъл отдолу. След секунди надолу е спуснат въжен трап.

Крозиър се спуска пръв.

Има още кръв върху леда и снега, натрупани покрай открития ляв борд на кораба. Ивици от кръв — изглеждащи напълно черни под светлината на фенера — се точат от оръдейните дупки към постоянно променящия се лабиринт от тороси и остри ледени възвишения, по-скоро усещащи се, отколкото видими в мрака.

— То иска да ни подмами да го последваме, сър — казва втори лейтенант Ходжсън, навеждайки се по-близо до Крозиър, така че да могат да се чуват сред воя на вятъра.

— Разбира се, че иска — отвръща Крозиър. — Но въпреки това ще го последваме. Стронг сигурно още е жив. И друг път сме виждали такива неща покрай тази твар.

Крозиър се оглежда. Освен Ходжсън по въжения трап са се спуснали още трима души — останалите или оглеждат горната палуба, или са заети с отнасянето на редник Хедър долу. Освен капитана само още един човек носи фенер.

— Армитидж — обръща се Крозиър към стюарда на оръжейната, чиято бяла брада вече е покрита със сняг, — дайте фенера си на лейтенант Ходжсън и тръгнете с него. Гибсън, вие останете тук и кажете на лейтенант Литъл накъде сме тръгнали, когато дойде с главния издирвателен отряд. Кажете му в името на Бог да не позволява на хората си да откриват огън, освен ако не се уверят, че не стрелят по някой от нас.

— Да, капитане.

Крозиър се обръща към Ходжсън:

— Джордж, вие с Армитидж изминете дваисет ярда нататък — към носа — и после тръгнете успоредно с нас на юг. Старайте се

светлината на фенера ви да е в полезрението ни.

— Слушам, сър.

— Том — казва Крозиър на последния останал човек, младия Евънс, който още няма навършени двајсет, — ти идваш с мен. Дръж винтовката си готова за стрелба, но само със спуснат наполовина ударник.

— Слушам, сър. — Зъбите на младежа тракат.

Крозиър изчаква Ходжсън да се отдалечи на двајсет ярда надясно — светлината на фенера му едва се вижда през гъстия сняг, — а после повежда Евънс през лабиринта от преспи, ледени кулички и тороси, следвайки прекъснатата кървава следа върху леда. Той знае, че само закъснение от няколко минути ще е достатъчно, за да заличи снегът едва видимата диря. Капитанът дори не си прави труда да извади пистолета си от джоба на шинела.

След по-малко от сто ярда, когато фенерите на хората на борда на КНВ „Ужас“ вече стават невидими, Крозиър достига до торос — една от онези огромни канари от лед, образуващи се на местата, където ледените блокове граничат помежду си и заради чудовищния натиск краищата им се издигат нагоре. За трите зими в ледовете Крозиър и останалите членове на експедицията на покойния сър Джон Франклин бяха виждали такива тороси да се появяват като с магия, да се издигат с оглушителен тътен и стържене, а после да се разширяват по повърхността на замръзналото море, понякога движейки се по-бързо от бягащ човек.

Този торос е висок поне трийсет фута — колосална вертикална зидария от ледени блокове, всеки от които с размерите поне на купето на файтон.

Крозиър тръгва покрай тороса, вдигайки фенера колкото може по-високо. Фенерът на Ходжсън на запад от тях вече не се вижда. Навсякъде около „Ужас“ видимостта вече е силно ограничена заради върховете на ледените глетчери и торосите. На около миля разстояние има голяма ледена планина, която отделя „Ужас“ от останките на „Еребус“, в лунна нощ наоколо могат да се видят още няколко такива.

Но тази нощ наблизко няма айсберги, само този торос с височината на триетажна сграда.

— Насам! — изкрещява Крозиър, надвиквайки вятъра. Евънс се приближава, вдигнал винтовката си.

Петно от червена кръв върху бялата ледена стена. Създанието беше завлякло Уилям Стронг нагоре по тази малка ледена планина, по почти отвесния склон.

Крозиър започва да се катери, хванал фенера в дясната си ръка, докато шари с облечената в ръкавица лява ръка, опитвайки се да намери процеци и пукнатини за измръзналите си пръсти и вече заледените си ботуши. В бързината не беше имал време да обуе ботушите, в които Джопсън беше забил дълги гвоздеи през подметките, така че да имат по-голямо сцепление с подобни ледени повърхности, и сега обикновените му моряшки боти се хлъзгат и пързаят върху леда. Но той открива още замръзнала кръв двајсет и пет фута по-нагоре, точно под неравното ледено било на тороса, така че стиска здраво фенера в дясната си ръка, рязко се отблъсква с левия си крак от наклонената ледена повърхност и се изтласква на върха под съпровода на скърцането на заледения му шинел. Капитанът вече не усеща носа си, пръстите му също са вкочанени.

— Капитане — подвиква Евънс откъм тъмнината отдолу, — да се кача ли при вас?

Крозиър е твърде задъхан, за да отговори веднага, но когато успокоява дишането си, извиква:

— Не... чакай там.

Сега той вижда слабата светлина на фенера на Ходжсън на северозапад — другият екип все още е на трийсетина ярда от тороса.

Размахвайки ръце срещу вятъра, за да запази равновесие, Крозиър се навежда силно надясно, когато мощен порив на вихъра яростно размята края на шала му наляво, заплашвайки да го катурне от несигурното му положение на върха. Насочва фенера си към южния склон на тороса.

Склонът тук е почти вертикален и се спуска трийсет и пет фута надолу. Няма нито следа от Уилям Стронг — никакви тъмни петна върху леда, никакви признаци, че някога някое същество, независимо дали живо или мъртво, е минавало оттук. На Крозиър му се струва немислимо някой да е способен да се спусне по този стръмен леден склон.

Капитанът поклаща глава — осъзнавайки, че миглите и клепачите му са почти замръзнали и очите му едвам се отварят — и започва да се спуска обратно. На два пъти едва не пада върху остриите

ледени шипове долу, но накрая преодолява с пързаляне последните осем фута до повърхността, където го чака Евънс.

Само че Евънс е изчезнал.

Винтовката му лежи върху снега — все още със спуснат наполовина ударник. Върху вихрещия се сняг няма никакви следи, независимо дали човешки, или не.

— Евънс! — За повече от трийсет и пет години опит в командването Франсис Роудън Мойра Крозиър така е тренирал гласа си, че може да надвика ураганен северозападен вятър или снежна буря в Магелановия проток. Сега влага в крясъците цялата си сила. — Евънс!

Никакъв отговор, освен воя на вятъра.

Крозиър вдига винтовката, проверява дали е заредена и стреля във въздуха. Пукотът от стрелбата изглежда твърде слаб дори на самия него, но той вижда как фенерът на Ходжсън рязко се обръща към него и различава още три едва видими фенера, приближаващи се откъм „Ужас“.

На по-малко от двайсетина фута от него се разнася някакъв рев. Това би могъл да е вятърът, намерил нов път през ледения лабиринт, но Крозиър знае, че не е вятърът.

Той оставя фенера долу, напипва пистолета в джоба си и го вади, издърпва ръкавицата си със зъби и вдига безполезното оръжие пред себе си.

— Ела тук, проклет да си! — крещи той! — Защо не се пробваш с мен вместо с хлапето, ти, космато, гъзолизесто, шибачо плъхове, пиещо пикня изчадие на долнопробна хайгейтска^[2] проститутка!

Единственият отговор е воят на вятъра.

[1] Около минус петдесет и три градуса по Целзий. ↑

[2] Хайгейт — село край Лондон (в наши дни — район в северен Лондон). ↑

6. ГУДСЪР

74°43'28" СЕВЕРНА ШИРИНА, 90°39'15" ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ОСТРОВ БИЧИ, ЗИМАТА 1845–1846 Г.

От личния дневник на д-р Хари Д. С. Гудсър.

1 януари 1846 г.

Джон Торингтън, огнярят на КНВ „Ужас“, почина рано тази сутрин. В първия ден от новата година. Започва петият месец, откакто сме заседнали в ледовете тук, при остров Бичи.

Смъртта на Торингтън не беше изненада. Вече от няколко месеца беше очевидно, че той е бил в напреднала фаза на туберкулоза, когато се е записал за експедицията, и ако симптомите се бяха проявили само няколко седмици по-рано, в края на лятото, той щеше да бъде изпратен въкъщи на „Ратлър“ или даже на някой от двата китоловни кораба, които срещнахме точно преди да поемем на запад през Бафиново море и протока Ланкастър към арктическата пустош, където сега зимуваме. Тъжна ирония е, че лекарят на Торингтън му е казал, че пътуването по море ще повлияе благоприятно на здравето му.

Разбира се, главният лекар Педи и доктор Макдоналд от „Ужас“ лекуваха Торингтън, но аз бях присъствал няколко пъти на съвещанията им при определянето на диагнозата и бях съпроводен до техния кораб от няколко души от екипажа на „Еребус“ тази сутрин, след като младият огняр почина.

Когато в началото на ноември болестта на двайсетгодишния младеж стана явна, Крозиър го освободи от дежурствата му в слабо осветения трюм — дори само въглищният прах във въздуха е достатъчен, за да предизвика асфиксия и у човек със здрави бели дробове — и оттогава насетне състоянието на Джон Торингтън постоянно се влошаваше. И все пак той би могъл да остане жив още много месеци, ако не беше допълнителният фактор, ускорил смъртта му. Доктор Александър Макдоналд твърди, че Торингтън — който през последните няколко месеца беше станал толкова слаб, че не можеше дори да извършва обичайните си кратки разходки по жилищната палуба с помощта на приятелите си — по време на Рождество Христово се разболя от пневмония и тогава започнаха бдения над постелята му. Когато видях тялото му днес сутринта, бях поразен от това колко е измършавял, но Педи и Макдоналд ми обясниха, че апетитът му през последните два месеца непрестанно е намалявал, и въпреки че корабните лекари са променили диетата му, включвайки в нея повече консервирани супи и зеленчуци, той е продължил да губи тегло.

Тази сутрин наблюдавах как Педи и Макдоналд подготвяха покойника за погребението. Торингтън беше с чиста риза на райета, косата му беше наскоро грижливо подстригана, а ноктите му — почистени. Двамата омотаха с чиста кърпа главата му, за да не увисва челюстта му, а после с ивици от бял вълнен плат пристегнаха ръцете му към тялото на равнището на лактите и китките и краката му един към друг — на равнището на глезените. Направиха това, за да не се разперват крайниците на горкото момче, докато го претеглят — оказа се, че тежи само осемдесет и осем фунта! — а после извършиха и останалите необходими приготовления за погребението. Въпросът за аутопсия на тялото изобщо не се е обсъждал, тъй като беше очевидно, че причината за смъртта е туберкулозата в комбинация с пневмонията и няма опасност от заразяване на други членове на екипажите.

Помогнах на двамата си колеги от КНВ „Ужас“ да положат тялото на Торингтън в ковчега, грижливо изработен от опитния корабен дърводелец Томас Хъни и помощника му Уилсън. Не се наблюдаваше вкочаняване на трупа. Дърводелците бяха посипали дъното на старателно изработения от махагоново дърво ковчег със стърготини — като бяха сложили голяма купчина под главата — и тъй като вонята на разложение още не се усещаше, въздухът беше напоен с мириса на дървесина.

3 януари 1846 г.

Продължавам да мисля за вчерашното погребение на Джон Торингтън.

Присъстваше само малка групичка от екипажа на КНВ „Еребус“, но в нея бяха капитан сър Джон, командир Фицджереймс и няколко офицери, аз също извървах пеша пътя от нашия кораб до „Ужас“, а после още двеста ярда до брега на остров Бичи.

Не мога да си представя по-ужасна зима от настоящата, която прекарваме заседнали сред ледовете под прикритието на скалистия нос на остров Бичи, който на свой ред е защитен от ветровете от по-големия остров Девън, но командир Фицджереймс и останалите ме уверяват, че нашето положение тук — дори като се имат предвид коварните тороси, ужасният мрак, страховитите бури и заплашителните ледове — би могло да е хиляди пъти по-лошо някъде по-надалеч от нашето убежище, в открито море, където ледовете се придвижват неудържимо откъм полюса като армията на някой арктически бог.

Приятелите на Джон Торингтън внимателно спуснаха ковчега му — вече покрит с тънък син вълнен плат — от релинга на заклещения в ледената си платформа кораб, а останалите членове на екипажа на „Ужас“ завързаха ковчега за голяма шейна. Сър Джон собственоръчно покри ковчега с „Юниън Джак“, а после приятелите и колегите на Торингтън се впрегнаха в шейната и я издърпаха на около

шестстотин фута разстояние, до покрития с лед чакълест бряг на остров Бичи.

Всичко това се случи в почти пълен мрак, разбира се, защото през януари тук слънцето не се показва дори по пладне и не сме го виждали вече три месеца. Казват, че ще мине повече от месец, преди южният хоризонт отново да приветства огненото ни светило. Така или иначе цялата процесия — ковчегът, шейната, впрегнатите в нея мъже, офицерите, лекарите, сър Джон, кралските морски пехотинци, напълно униформени под връхните дрехи, които бяха като на всички останали — беше осветена само от клатещите се фенери, докато вървахме по замръзналото море към замръзналия бряг. Хората от „Ужас“ бяха изсекли и изчистили проходи през няколкото наскоро надигнали се между нас и чакълестия бряг тороса; така траурното шествие почти не се отклоняваше встрани. По-рано през зимата сър Джон беше наредил да се забиے редица от здрави колове с опънати между тях въжета и окачени фенери по най-краткия път между корабите ни, а също така да се да се посипят с чакъл проходите към няколкото построени от нас съоръжения: едното предназначено за съхраняване на значителна част от провизиите ни, преместени за в случай, че ледът разруши корабите ни; друго за аварийно спално помещение и научна станция; и трето за оръжейна ковачница, пренесена там, за да се избегне случайното възпламеняване от искра или огън на леснозапалимите ни плаващи домове — научих, че това, от което моряците се страхуват най-много, е пожар в морето. Обаче ни се наложи да изоставим маршрута от пръти и фенери, защото ледът постоянно се движи и издига, и разпилява или смазва всичко, монтирано на повърхността му.

По време на погребението валеше сняг. Духаше силен вятър — както обикновено в тази забравена от бога арктическа пустош. Точно на север от мястото на погребението се издигаха отвесни черни скали, толкова непристъпни, колкото и лунните планини. Светлината на

фенерите, запалени на бордовете на „Еребус“ и „Ужас“, едва се виждаха през снежната пелена. От време на време някое късче от студената луна се подаваше между бързо движещите се облаци, но дори тази слаба, бледа лунна светлина веднага потъваше в снега и мрака. Мили Боже, тук е наистина като в подземното царство на Хадес.

Някои от най-силните мъже от „Ужас“ бяха работили почти без почивка часове наред след смъртта на Торингтън, за да изкопаят с кирки и лопати гроба му — дълбок пет фута, според разпорежданията на сър Джон. Ямата беше изкопана във възможно най-твърди лед и скала и един поглед беше достатъчен, за да се разбере какъв къртовски труд е бил вложен. Махнаха знамето и спуснаха ковчега внимателно, направо почитателно в тесния ров. Снегът почти моментално покри капака на ковчега и заблестя под светлината на няколкото ни фенера. Един от офицерите на Крозиър постави дървена надгробна плоча, която беше забита в замръзналата почва с няколко удара на грамаден дървен чук, носен от огромен на ръст моряк. Надписът, грижливо издълбан в дървото, гласеше:

В ПАМЕТ НА

ДЖОН ТОРИНГТЪН,

КОЙТО НАПУСНА ТОЗИ СВЯТ

НА 1 ЯНУАРИ

1846 Г. ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ХРИСТА

НА БОРДА НА КНВ „УЖАС“

НА ВЪЗРАСТ 20 ГОДИНИ

Сър Джон проведе църковна служба и произнесе надгробно слово. То продължи известно време и освен монотонния мек глас се чуваха само свистенето на вятъра и

шумът от пристъпването на хората, опитващи се да се спасят от измръзване на пръстите на краката. Признавам си, че не чух много от надгробната реч на сър Джон — вниманието ми се отвлечаше от воя на вятъра и от собствените ми блуждаещи мисли — потиснати от уединеността на мястото, от спомените за облеченото с раирана риза тяло със завързани крайници, което току-що беше спуснато в тази студена дупка, и не на последно място, потиснати от вечната чернота на скалите, надвиснали над този чакълест бряг.

Най-накрая църковната служба приключи. Изтеглиха шейната към оръжейната ковачница и я оставиха там. Тълпата се раздели на две групи — по-многобройната, предвождана от капитан Крозиър, пое към „Ужас“, а останалите тръгнахме по леда към намиращия се малко по-надалеч наш дом на „Еребус“. Няколко пъти се обърнах да погледна към четирите фенера, сложени на земята до четиримата моряци, които бяха останали, за да затрупат гроба със замръзнала пръст и камъни. Знаех, че през следващите дни приятелите на младия Торингтън възнамеряват да сложат около самотния гроб бордюр от раковини и бели камъчета.

Още не бяхме изминали и половината път до кораба, когато фенерите престанаха да се виждат в засилващата се снежна буря.

4 януари 1846 г.

Още един човек почина.

Този път от екипажа на КНВ „Еребус“, двайсет и пет годишният старши моряк Джон Хартнъл. Малко след шест часа, доколкото мога да преценя, точно когато спускаха с веригите масите за вечеря, Хартнъл залитна към брат си Томас, падна на пода, започна да храчи кръв и след пет минути почина. Двамата с лекаря Стенли бяхме до него, когато той умря в преградената предна част на жилищната палуба, която използваме за лазарет.

Смъртта му ни разтърси. У Хартнъл не се наблюдаваха никакви симптоми на скорбут или туберкулоза. Командир Фицджеймс беше там с нас и не можеше да скрие ужаса си — ако причината за смъртта беше някаква разновидност на чумата или сред екипажа започваше да се разпространява скорбут, трябваше да го узнаем начаса. Взехме решение да направим аутопсия на трупа веднага, докато завесите са спуснати и все още никой не е започнал да подготвя трупа на Джон Хартнъл за погребението.

Разчистихме масата в лазарета, издигнахме допълнителна преграда от палети между нас и тълпящите се на палубата хора, дръпнахме завесите докрай и аз донесох инструментите си. Стенли, макар и да беше главният лекар, предложи аз да извърша аутопсията, тъй като съм анатом по образование. Направих първия разрез и се захванах за работа.

Веднага осъзнах, че от припряност съм направил обратен Y-образен разрез, каквито правех при практическите занятия по анатомия, когато много бързах; за разлика от общоприетия Y-образен разрез, при който двете скосени линии тръгват надолу от раменете и се срещат в основата на гръдната кост, линиите на моя разрез започваха над бедрата и се срещаха при пъпа на Хартнъл.

Стенли ми направи забележка и аз се смутих.

— Както и да е, само да стане по-бързо — казах тихо на колегата си. — Трябва да действаме бързо — хората не обичат да разрязват телата на другарите им.

Стенли кимна и аз продължих. Сякаш в потвърждение на думите ми по-малкият брат на Хартнъл, Томас, започна да крещи и вие от другата страна на завесата. За разлика от бавното гаснене на Торингтън на „Ужас“, дало на екипажа време да се примири със смъртта му, да събере вещите му и да приготви писмо за майка му, внезапната кончина на Джон Хартнъл потресе хората тук. На никой от тях не му допадаше, че корабните лекари разрязват тялото. Сега между лазарета и разгневения брат и

обърканите моряци се изпречваха само масивната фигура, рангът и авторитетът на командир Фицджеймс. Слушах как другарите на младия Хартнъл и присъствието на Фицджеймс удържат младежа на мястото му, но когато скалпелът ми разсече тъканите и острието проникна между ребрата, чух гневно мърморене само на няколко ярда зад завесата.

Първо извадих сърцето на Хартнъл, като отрязах заедно с него и част от трахеята. Поднесох го към светлината на фенера и Стенли го взе, избърса кръвта от него с мръсен парцал и двамата внимателно го огледахме. То изглеждаше напълно нормално — не се забелязваха никакви признаци на болест. Докато Стенли продължаваше да го държи близо до светлината, направих разрез на дясната камера, после и на лявата. Разтворихме жилавите мускулни тъкани и огледахме сърдечните клапи. Те изглеждаха напълно здрави.

Оставих сърцето обратно в коремната кухня и с бързи движения на скалпела разрязах долната част на белите дробове.

— Ето това е — каза Стенли.

Кимнах. В белите дробове имаше явни белези на туберкулоза, както и признаци, че морякът неотдавна е страдал от пневмония. Джон Хартнъл, подобно на Джон Торингтън, е имал туберкулоза, но като по-възрастен, по-силен и — по думите на Стенли — по-буен и по-шумен, е успял да скрие симптомите, вероятно дори и от самия себе си. До днес — когато падна и умря само минути преди да получи порцията си осолена сланина.

Издърпах черния дроб, отрязах го и го поднесох към светлината. Двамата със Стенли открихме и там признаци на туберкулоза, а също и индикации, че Хартнъл е пиел твърде много и от твърде отдавна.

Само на няколко ярда от нас, от другата страна на завесата братът на Хартнъл, Томас, крещеше гневно, удържан на място само от суровите подвиквания на командир Фицджеймс. По достигащите до мен гласове си

направих извода, че още няколко офицери — лейтенант Тор, лейтенант Левеконт и Феърхолм, и дори помощник-капитанът Девьо — се бяха присъединили към опитите да се успокои и сплаши тълпата моряци.

— Май видяхме достатъчно? — прошепна Стенли.

Кимнах отново. Нямаше признаци на скорбут върху тялото, лицето или устата, нито по вътрешните органи. Макар че си оставаше загадка по какъв начин туберкулозата или пневмонията, или комбинацията от двете са успели да убият толкова бързо добре сложения старши моряк, поне беше ясно, че няма опасност от разпространението на някоя инфекциозна болест.

Глъчката зад завесата се усиляваше, затова побързах да сложа обратно всички органи в коремната кухина при сърцето, без да си правя труда да ги подреждам, а после върнах на мястото ѝ онази част от гръдния кош, която бях изрязал — по-късно осъзнах, че и нея съм сложил на обратно.

След това главният лекар Стенли заши У-образния разрез — използвайки голяма игла и дебел конец — с бързи и уверени движения, с които би се гордял всеки шивач.

За още минута облякохме Хартнъл — вкочаняването на трупа вече започваше да създава трудности — и дръпнахме завесата. Стенли — чиито глас е по-дълбок и по-звучен от моя — увери брата на Хартнъл Томас и останалите моряци, че сега ни остава само да измием тялото на другаря им, и ще могат да го подготвят за погребението.

6 януари 1846 г.

По някаква причина тази погребална церемония ми въздейства по-потискащо, отколкото предишната. Отново от кораба потегли траурно шествие — този път само от членове на „Еребус“, макар че доктор Макдоналд, главният лекар Педи и капитан Крозиър от „Ужас“ се присъединиха към нас.

Отново покрит със знаме ковчег — моряците бяха облекли горната част на Хартнъл с три пласта дрехи, включително и най-хубавата риза на брат му Томас, но голата му долна част на тялото бяха увили само в саван и бяха оставили трупа за няколко часа в отворения ковчег в украсения с траурни ленти лазарет на жилищната палуба, преди да заковат капака точно преди началото на церемонията. Отново бавно траурно шествие по замръзналото море към замръзналия бряг, с поклащащи се фенери в черния мрак, въпреки че този път звездите светеха по пладне и не валеше сняг. На морските пехотинци им се отвори работа, тъй като три огромни бели мечки се приближиха доста, душейки въздуха, подобни на бели призраци сред ледените блокове, и се наложи мъжете да стрелят по тях с мускети, за да ги прогонят — една от мечките беше ранена в хълбока.

Отново надгробно слово от сър Джон — макар и този път по-кратко, тъй като Хартнъл не беше толкова харесван от всички, колкото младия Торингтън — и отново тръгнахме обратно по тракащия, скърцащ, стенещ лед, под танцуващите на студеното небе звезди, чувайки отзад единствено постепенно затихващото стържение на кирките и лопатите, хвърлящи замръзнала почва в новата яма до грижливо подредения гроб на Торингтън.

Може би именно черната скала, надвиснала над света, ме потисна най-много по време на второто погребение. Въпреки че този път аз преднамерено застанах с гръб към нея, по-близо до сър Джон, така че да мога да чуя думите за надежда и утеха, във всеки един момент усещах присъствието на тази студена, черна, вертикална, безжизнена и бездушна грамада зад гърба ми — портал, както ми изглеждаше, към онази страна, от която никой никога не се е връщал. В сравнение със студената реалност на този черен, безличен камък дори състрадателните и вдъхновени думи на сър Джон не оказваха голямо въздействие.

Духът на двата екипажа беше паднал много. Още не беше изминала и седмица от началото на новата година, а вече бляхме изгубили двама души. Четиримата лекари сме се разбрали да се видим утре на уединено място — в дърводелския склад на борда на „Ужас“, за да обсъдим какви мерки трябва да вземем, за да избегнем нови смъртни случаи в нашата, както се оказва, прокълната експедиция.

Надписът на втория гроб гласи:

В ПАМЕТ НА ДЖОН ХАРТНЪЛ,

СТАРШИ МОЛЯК ОТ КНВ „ЕРЕБУС“,

ПОЧИНАЛ НА 4 ЯНУАРИ

1846 Г. ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ХРИСТА

НА 25 ГОДИНИ

„ТАКА КАЗВА ГОСПОД НА СИЛНИТЕ:

ПОМИСЛЕТЕ ЗА ПОСТЪПКИТЕ СИ“

АГЕЙ 7:1

За последния час вятърът се усили; почти полунощ е и повечето фенери тук, на жилищната палуба на „Еребус“, са загасени; аз се вслушвам във воя на вятъра и си мисля за двата студени ниски каменни насипа там, на черния ветровит бряг, мисля си за двамата мъртъвци в студените гробове, мисля си и за безличната черна скала и ясно си представям как залповете от снежни качета вече са започнали да заличават надписите върху дървените надгробни табели.

7. ФРАНКЛИН

70°03'29" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°20' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

НА ОКОЛО 28 МИЛИ СЕВЕР-СЕВЕРОЗАПАД ОТ ОСТРОВ КРАЛ УИЛЯМ, 3 СЕПТЕМВРИ 1846 Г.

Капитан сър Джон Франклин рядко биваше толкова доволен от себе си.

Предишната зима, прекарана в ледовете край остров Бичи, на стотици мили североизточно от сегашното местоположение на корабите, беше тежка в много отношения — той беше готов да признае това пред себе си или пред равните нему по положение, въпреки че в тази експедиция нямаше равнопоставени с него — и смъртта на трима от участниците в експедицията — първо Торингтън и Хартнъл рано през януари, а после и редника от морската пехота Уилям Брейн на 3 април, всичките починали от пневмония — ги беше потресла. Франклин не знаеше нито една друга експедиция на флотата, която да е изгубила толкова бързо трима души по естествени причини.

Именно Франклин беше избрал думите за надгробния надпис на трийсет и две годишния редник Брейн: „Изберете днес кому искате да служите“ — Исус Навин 24:15 — и за известно време това изглеждаше по-скоро като предизвикателство към недоволните екипажи на „Еребус“ и „Ужас“ — които все още не се бяха решили да организират метеж, но не бяха много далеч от тази идея — отколкото като послание за някакъв несъществуващ пътник, който ще мине покрай самотните гробове на Брейн, Хартнъл и Торингтън на този ужасяващ бряг от чакъл и лед.

Така или иначе след смъртта на Хартнъл четиримата лекари се бяха събрали на съвещание и бяха решили, че може би начален стадий на скорбут е причината организмите на хората толкова да отслабват, че болести като туберкулозата и пневмонията да приемат смъртоносни форми, и именно лекарите Стенли, Гудсър, Педи и Макдоналд бяха

препоръчали на сър Джон да промени дажбите на екипажите — колкото се може повече прясна храна (макар че тук, в тъмнината на полярната нощ, нямаше почти нищо освен бели мечки, а бяха установили, че яденето на черния дроб на този огромен, масивен звяр поради някаква неизвестна причина може да доведе до смърт), а при липса на прясно месо и зеленчуци да се намали употребата на осолено свинско, говеждо и пилешко и да се наблегне на консервираните продукти — зеленчукови супи и подобни неща.

Сър Джон изпълни препоръката и нареди менюто на двата кораба да се промени така, че поне половината от дажбите да са от консервирани продукти. Изглежда, това доведе до желанния резултат. Повече нито един човек не умря и дори не показва признаци на сериозно заболяване между смъртта на Брейн в началото на април и деня, в който двата кораба се освободиха от ледения плен край остров Бичи в края на май 1846 година.

След това ледът бързо се разтвори и Франклин — следвайки каналите и проходите, избирани от двамата опитни ледови лоцмани — подкара корабите на пара и платна на югозапад с бързината на дим от кълчища, както обичаха да се изразяват капитаните от поколението на сър Джон.

Заедно със слънцето и с откритото море се върнаха животните, птиците и морските обитатели в цялото им изобилие. По време на тези дълги и бавно точещи се дни на арктическото лято, когато слънцето оставаше над хоризонта почти до полунощ и температурата понякога се вдигаше над точката на замръзване, небето се изпълваше с ята мигриращи птици. Франклин можеше да различи буревестниците от примкарите, гагите от гагарките и кайрите от всички останали. Постоянно разширяващите се канали около „Еребус“ и „Ужас“ гъмжаха от гренландски китове, които биха предизвикали завист у всеки американски китоловец, имаше и изобилие от треска, херинга и безброй други дребни рибки, както и по-едри като моруната. Хората спускаха във водата лодки и ловуваха, като често прострелваха някой по-дребен кит просто за забавление.

Всеки ловен отряд се връщаше вечерта с пресен улов — птици най-вече, но също така проклетите пръстенчати и гренландски тюлени, което е невъзможно да бъдат простреляни и уловени в техните дупки през зимата, но сега нагло излизаха на открито, превръщайки се в

удобни мишени. Хората не харесваха вкуса на тюлените — твърде мазен и стипчив, — но нещо в маста на тези тлъсти животни събуждаше апетита на изгладнелите през зимата моряци. Някои стреляха и в огромните ревящи моржове, виждащи се през далекогледите да ровят с бивните си по бреговете на островите в търсене на скариди, а други ловни отряди се връщаха с кожи и месо от бялата арктическа лисица. Продължаваха да се срещат в изобилие тромавите бели полярни мечки, но хората не им обръщаха внимание, освен ако клатушкащите се зверове не изглеждаха готови да нападнат или да се опитат да отмъкнат плячката на ловците. Никой не харесваше месото на белите мечки, особено сега, когато можеха да се намерят толкова много по-вкусни неща.

Последните нареждания към Франклин, дадени преди отплаването, гласяха: ако пътят към Северозападния проход се окаже преграден от лед или други препятствия, да поеме на север през протока Уелингтън към Отвореното полярно море^[1] — тоест към Северния полюс — и Франклин правеше това, което беше вършил без колебание през целия си живот: изпълняваше дадените му заповеди. През това второ лято в Арктика двата му кораба отплаваха на север от остров Девън; Франклин поведе КНВ „Еребус“ и КНВ „Ужас“ покрай нос Уокър към непознатите води на ледения архипелаг.

Предишното лято изглеждаше, че ще му се наложи по-скоро да плава към Северния полюс, отколкото да търси Северозападния морски път. Засега капитан сър Джон Франклин имаше основания да се гордее със скоростта си и експедитивността си. По време на краткото лятно пътуване през миналата, 1845 година — бяха потеглили със закъснение от Англия и с още по-голямо закъснение спрямо планираното от Гренландия, — той все пак беше прекосил Бафиново море в рекордни срокове, после беше минал през протока Ланкастър южно от остров Девън, след това през протока Бароу, и беше установил, че пътят му на юг покрай нос Уокър вече е преграден от леда още в края на август. Но ледовите му лоцмани докладваха за чисти води на север, край западния бряг на остров Девън в посока протока Уелингтън, така че Франклин се подчини на допълнителните си нареждания и пое на север, където можеше да има свободен от лед проход към Отворено полярно море и Северния полюс.

Не намериха излаз към легендарното Отворено полярно море. Масив от суша — полуостров Гринел, който, доколкото разбираха участниците в експедицията на Франклин, можеше да е част от неизвестния Арктически континент — прегради пътя им и ги принуди да се насочат към откритите води на северозапад, после почти право на запад, докато не достигнаха западния край на полуострова, след което завиха отново на север, където се натъкнаха на монолитен леден масив, който се простираше на север от протока Уелингтън и изглеждаше безкраен. Пет дни плаване покрай високата ледена стена убедиха Франклин, Фицджеймс, Крозиър и ледовите лоцмани, че на север от протока Уелингтън няма никакво Отворено полярно море. Или поне не и това лято.

Влошаващите се заради леда условия ги принудиха да завият на юг и да заобиколят сушата, по-рано известна като Земя на Корнуолис, но сега оказала се остров Корнуолис. Ако не друго, реши капитан сър Джон Франклин, експедицията му поне беше разрешила тази загадка.

Тъй като тогава, през късното лято на 1845 година, морето бързо замръзваше в ледени полета, Франклин приключи обиколката на огромния пустинен остров Корнуолис и отново влезе в протока Бароу на север от нос Уокър, убеди се, че пътят на юг продължава да е блокиран — сега с монолитен лед — и намери убежище край малкия остров Бичи, като влезе в заливче, което бяха проучили две седмици по-рано. Пристигнаха точно навреме — само ден след като пуснаха котви в малкото заливче, последните свободни канали в протока Ланкастър замръзнаха и движещият се паков лед направи всякакво плаване невъзможно. Беше съмнително дали дори такива шедьоври на съвременното корабостроене като „Еребус“ и „Ужас“ биха преживели зимата в ледовете на протока.

Но сега беше лято и те вече седмици наред плаваха на югозапад, като при възможност възстановяха запаса си от провизии, изследваха всеки канал, внимателно следяха от наблюдателните постове на мачтите къде има свободна от ледове вода, пробиваха си път през ледовете, когато се наложеше.

„Еребус“ продължаваше да води, на него се падаше да пробива ледовете като флагман и като кораба с по-мощен — с пет конски сили — парен двигател, ала — проклетие! — при сблъсък с подводен лед

дългият вал на гребния винт се изкриви и престана да функционира както трябва, така че „Ужас“ излезе на водеща позиция.

Когато заледените брегове на Земята на крал Уилям се показаха на не повече от петдесет мили южно пред тях, корабите излязоха иззад прикритието на огромния остров на север от тях — същият този остров, който им беше преградил пътя на северозапад покрай нос Уокър, по курса, който на Франклин му беше наредено да следва, и така го беше принудил да се насочи на юг през протока Пил и други неизследвани до момента протоци — и ледовете на юг и запад от тях отново станаха подвижни и почти монолитни. Корабите загубиха скорост и започнаха едва да пълзят. Ледът стана по-дебел, започнаха по-често да се срещат айсберги, каналите станаха по-тесни и разстоянията между тях се увеличиха.

Тази сутрин, 3 септември, сър Джон събра на съвещание капитаните си, старшите офицери, инженерите и ледовите лоцмани. Всички се побраха спокойно в личната каюта на сър Джон, намираща се на мястото, на което в КНВ „Ужас“ беше каюткомпанията на офицерите с библиотеката и латерната. Помещението беше широко дванайсет фута и дълго цели двајсет фута, с отделна тоалетна, разположена откъм страната на десния борд. Личната тоалетна на Франклин не отстъпваше по размер на каютите на капитан Крозиър и на останалите офицери.

Едмънд Хор, стюардът на сър Джон, разтегна масата, за да могат да се съберат около нея всички присъстващи офицери — командир Фицджереймс, лейтенант Гор, лейтенантите Левеконт и Феърхолм от „Еребус“, капитан Крозиър и лейтенантите Литъл, Ходжсън и Ървинг от „Ужас“. Освен тези осем офицери, седнали от двете страни на масата — сър Джон зае главното място до стената откъм десния борд, близо до входа на личната си тоалетна, — на съвещанието присъстваха, застанали край далечния край на масата, двамата ледови лоцмани, господин Бланки от „Ужас“ и господин Рийд от „Еребус“, както и двамата инженери — господин Томпсън от кораба на Крозиър и господин Грегъри от флагмана. Сър Джон беше поканил да присъства и един от лекарите, Стенли от „Еребус“. Стюардът на Франклин сервира вино, кашкавал и сухари и за известно време протече непринуден разговор, докато сър Джон не призова събранието да започне.

* * *

— Господа — каза сър Джон, — сигурен съм, че знаете защо сме се събрали тук. През последните два месеца благодарение на Божието милосърдие експедицията ни се придвижва много успешно. Отдалечихме се поне на триста и петдесет мили от остров Бичи. Нашите съгледвачи, както и онези, които изпращаме на разузнаване с шейните, продължават да докладват за свободно от лед море на юг и на запад от нас. Може би все още е възможно — с Божията помощ — да достигнем открито море и да преминем през Северозападния проход тази есен.

Ала ледът на запад от нас, както разбирам, хем става по-дебел, хем се разпростира. Господин Грегъри докладва, че водещият вал на „Еребус“ е получил повреда при сблъсък с леда и че макар и все още да можем да се движим с парна тяга, ефективността на флагмана се е снизила. Запасите ни от въглища намаляват. Скоро ще настъпи новата зима. С други думи, господа, тук и сега трябва да решим какъв курс на действие и каква посока ще изберем. Мисля, че ще е справедливо да отбележа, че успехът или неуспехът на нашата експедиция ще зависят от решението, което ще вземем тук.

Настана продължителна тишина.

Сър Джон направи знак на червенобрадия ледови лоцман на „Еребус“.

— Може би ще бъде полезно, преди да разгледаме възможностите и да започнем дискусията, да изслушаме нашите ледови лоцмани, инженерите и лекаря. Господин Рийд, бихте ли изложили на присъстващите онова, което ми разказахте вчера за настоящата ледова обстановка и прогнозите ви за развитието ѝ?

Рийд, застанал в далечния край на масата, откъм страната на офицерите от „Еребус“, се изкашля. Ледовият лоцман беше свит човек, така че необходимостта да говори пред толкова високопоставена компания накара лицето му да придобие цвета на брадата му.

— Сър Джон... господа... за никого не е тайна, че ние имаме дяв... такова... страшен късмет с ледовата обстановка, откакто се освободихме от ледовете през май и откакто напуснахме подслона си край остров Бичи в началото на юни. Докато бяхме в протоците,

плавахме предимно сред ледена каша. Тя не е проблем. През нощите — онези няколко часа мрак, които тук наричаме нощи — разсипахме с носовите ледена кора, като онази, която наблюдаваме през последната седмица, тъй като морето постоянно е на границата на замръзване, но тя също не е особен проблем.

Удаваше ни се да избягваме младия лед покрай бреговете — а той е вече сериозно нещо. Зад него е крайбрежният лед, способен да пробие обвивките дори на кораби с подсилени корпуси като този тук и на „Ужас“ отпред. Но, както казах, успяхме да се държим далеч от този лед... досега.

Рийд се обливаше в пот и явно не му се искаше да говори толкова дълго, но той беше наясно, че още не е отговорил напълно на въпроса на сър Джон. Изкашля се и продължи:

— Така че, сър Джон и ваши милости, ние нямаме особен проблем с натрошения лед, по-дебелия дрейфущ лед и ледените парчета, които са се откъснали от истинските айсберги; засега успяваме да ги избягваме заради широките проходи и откритите водни пространства, които намирахме. Но обстановката се променя. Сега, когато нощите се удължават, ледената кора става постоянна и ние все по-често срещаме потоци от буцест лед. Именно тези потоци от буцест лед безпокоят мен и господин Бланки.

— И защо, господин Рийд? — попита сър Джон. На лицето му беше изписано отегчение, обичайно за него при обсъждането на ледовата обстановка. За сър Джон ледът си беше лед — нещо, което трябва да бъде разцепено и преодоляно.

— Заради снега — каза Рийд. — Заради дебелия сняг върху тях, сър, и заради равнището на водата по време на прилив. Подобно нещо винаги е признак за наличието на стари ледени полета отпред, сър, за проклет паков лед и точно там ще заседнем. Навсякъде на юг и на запад, докдето ни стига погледът или можем да достигнем с шейните, има паков лед, господа, единствено на юг от остров Крал Уилям е възможно да има свободна от лед вода.

— Северозападният проход — каза тихо командир Фицджереймс.

— Вероятно — каза сър Джон. — Много вероятно. Но за да се доберем дотам, ще трябва да преодолеем повече от сто мили паков лед — може би дори двеста мили. Разбрах, че ледовият лоцман на „Ужас“

има теория, обясняваща влошаването на ледовата обстановка на запад от нас. Господин Бланки?

Томас Бланки не се изчерви. Речта на по-възрастния ледови лоцман беше експлозивно стакато от срички, резки като стрелбата на мускет.

— Навлизането в паковите ледове е сигурна смърт. Ние отидохме твърде далеч. Факт е, че откакто излязохме от протока Пил, наблюдаваме възможно най-лошия поток от дрейфущ лед, който може да съществува на север от Бафиново море, и обстановката се влошава с всеки изминал ден.

— Защо така, господин Бланки? — попита командир Фицджереймс. — Сега, в края на сезона, доколкото разбирам, трябва да са останали канали между ледовете, докато морето още не е замръзнало окончателно, а по-близо до континента — да речем на югозапад от полуострова на Земята на крал Уилям — би трябвало още месец или повече да има свободна от ледове вода.

Ледовият лоцман Бланки поклати глава.

— Не. Ние не наблюдаваме ледена каша или ледена кора, господа, а паков лед. Той се придвижва насам от северозапад. Представлява нещо като гигантски глетчер, от който се откъсват айсберги, замразяващи морето на стотици мили в движението си на юг. По-рано бяхме защитени от него, но вече не сме.

— Защитени по какъв начин? — попита лейтенант Гор, поразително привлекателен и обаятелен офицер.

На този въпрос отговори капитан Крозиър, кимайки на Бланки да отстъпи назад.

— Чрез всички острови, намиращи се на запад от нас, докато се придвижвахме на юг, Греъм — каза ирландецът. — Както преди година установихме, че Земята на Корнуолис е остров, така днес знаем, че Земята на принц Уелски е остров Принц Уелски — част от него преграждаше пътя на потока дрейфущ лед, преди да излезем от протока Пил. Сега ни е ясно, че това е същински паков лед, който на северозапад от нас е принуден да се движи на юг между островите — вероятно докато стигне до самия континент. Каквито и свободни от лед води да са останали край бреговете — няма да е задълго. Ние също няма да издържим дълго, ако продължим напред и се опитаме да презимуваме сред паковия лед в открито море.

— Това е вашето мнение — каза сър Джон. — И ние ви благодарим за него, Франсис. Но сега трябва да определим нашия курс на действие. Да... Джеймс?

Командир Фицджеймс, както винаги, изглеждаше уверен, както подобава на един командващ офицер. Той даже беше напълнял по време на пътуването, така че копчетата на униформата му изглеждаха сякаш ще се скъсат всеки момент. Бузите му бяха зачервени, а русата му коса се спускаше на по-големи къдрици, отколкото беше имал в Англия. Той се усмихна на всички, седнали около масата.

— Сър Джон, аз съм съгласен с капитан Крозиър, че ще е доста злощастно стечение на обстоятелствата, ако заседнем сред паковия лед, но не мисля, че ни очаква такава участ, ако продължим напред. Според мен трябва да се придвижим колкото се може по-далеч на юг, за да можем или да достигнем свободна от лед вода и да осъществим нашата цел, тоест намирането на Северозападния морски път — което мисля, че ще се случи, преди да настъпи зимата, — или просто да намерим някое сигурно убежище край бреговете, може би някакъв залив, където да презимуваме в сравнително добри условия, както направихме край остров Бичи. В края на краищата знаем от предишните сухопътни експедиции на сър Джон и от предишните морски експедиции, че покрай бреговете водата замръзва значително по-късно заради вливащите се в нея по-топли води от реките.

— А ако не достигнем свободни от лед води или бряг, след като поемем на югозапад? — попита Крозиър тихо.

Фицджеймс вдигна длани в жест на възмущение.

— Поне ще бъдем по-близо до нашата цел, когато започне топенето на ледовете следващата пролет. Какъв избор имаме, Франсис? Не може сериозно да предлагате да се върнем по протока до Бичи или да опитаме да се оттеглим към Бафиново море?

Крозиър поклати глава.

— В момента можем също толкова лесно да заобиколим Крал Уилям от изток, както и от запад — още повече че знаем от нашите наблюдения и от разузнавателните ни походи, че на изток все още има големи пространства свободна от лед вода.

— Да заобиколим Земята на крал Уилям от изток? — попита сър Джон скептично. — Франсис, това може да се окаже задънена улица. Да, ще се намираме под прикритието на полуострова, но ще заседнем

на стотици мили далеч на изток, в дълъг залив, където ледът може да не се разтопи следващата пролет.

— Освен ако... — рече Крозиър, оглеждайки всички на масата — ... освен ако Земята на крал Уилям не се окаже също остров. В такъв случай ще получим същата защита от потока паков лед от северозапад, каквато ни осигуряваше Принц Уелски през последния месец от плаването ни. Напълно е възможно свободната от лед вода на изток от Земята на крал Уилям да стига почти до брега и ние да можем да плаваме на запад в по-топли води още няколко седмици, и може би да намерим идеално убежище, ако ни се наложи да прекараме втора зима сред ледовете.

В каютата настъпи продължителна тишина. Накрая лейтенант Х. Т. Д. Левеконт от „Еребус“ се изкашля.

— Вие вярвате в теориите на онзи ексцентрик доктор Кинг — каза тихо той.

Крозиър се намръщи. Той знаеше, че теориите на доктор Ричард Кинг — който дори не беше от Военноморския флот, а бе обикновен цивилен — не се ползваха с популярност и бяха решително отхвърляни главно защото Кинг смяташе — и го заявяваше открито, — че подобни големи морски експедиции като тази на сър Джон са глупави, опасни и абсурдно скъпи. Кинг твърдеше — въз основа на опита си като картограф и участник в сухопътната експедиция на Бак преди години, — че Земята на крал Уилям е остров, докато разположената още по-източно Бутия е мним остров и всъщност се явява продълговат полуостров. Според Кинг най-лесният и безопасен начин да се намери Северозападният морски път беше да се изпратят малки сухопътни експедиции в Северна Канада и да се следват топлите крайбрежни води на запад. По негово мнение стотиците хиляди квадратни мили море на север представляваха опасен лабиринт от острови и ледени потоци, способен да погълне хиляди „Еребуси“ и „Ужаси“. Крозиър знаеше, че в библиотеката на „Еребус“ има екземпляр от една спорна книга на Кинг — той я беше взел и я бе прочел, и тя още стоеше в каютата му на „Ужас“, — но знаеше също, че освен него никой друг от експедицията нито я беше чел, нито възнамеряваше да я прочете.

— Не — отвърна Крозиър, — не се позовавам на теориите на Кинг, просто изказвам обосновано предположение. Вижте... ние смятахме, че Земята на Корнуолис е огромна и вероятно е част от

Арктическият континент, но я обиколихме за няколко дни. Много от нас мислеха, че остров Девън продължава на север и на запад до самото Северно полярно море, но двата ни кораба намериха западния му край и видяхме свободни от ледове канали, водещи на север.

Нарежданията, които получихме, бяха да се движим право на северозапад от нос Уокър, но там пътят ни беше препречен от Земята на принц Уелски — и, което е по-съществено, тя почти със сигурност е остров. А ивицата нисък лед, която забелязахме на изток от нас, когато плавахме на юг, спокойно може да се окаже замръзнал проток, отделящ остров Съмърсет от Бутия и доказващ, че Кинг греша в твърдението си, че Бутия е дълъг полуостров, продължаващ на север чак до протока Ланкастър.

— Нищо не доказва, че ивицата нисък лед, която видяхме, е проток — каза лейтенант Гор. — По-разумно е да се предположи, че е нисък, покрит с лед проход, подобен на онзи, който видяхме на остров Бичи.

Крозиър сви рамене.

— Възможно е, но по време на тази експедиция се убедихме, че много масиви от суша, за които по-рано се е смятало, че са огромни или свързани помежду си, всъщност се оказват острови. Предлагам да поемем обратен курс, да избегнем паковия лед на югозапад и да поемем по източния бряг на това, което може да се окаже остров Крал Уилям. Най-малкото ще получим защита от този... носен от морето глетчер, за който говори господин Бланки. А най-лошият случай — ако се убедим, че сме навлезли в дълъг и тесен залив — най-вероятно ще успеем отново да поемем на север, да заобиколим върха на Земята на крал Уилям и да се върнем тук, без да сме изгубили нищо.

— Освен изгорените въглища и пропиляното време — каза командир Фицджереймс.

Крозиър кимна. Сър Джон потри с длани пълните си, грижливо обръснати бузи. В настъпилата тишина заговори инженерът на „Ужас“, Джеймс Томпсън.

— Сър Джон, господа, тъй като е засегнат въпросът за запасите от въглища на корабите, бих искал да отбележа, че вече сме много, много близо — и имам предвид буквално — до момента, в който ситуацията по отношение на горивото ни ще стане безнадеждна. Само за последната седмица, използвайки парните ни двигатели, за да си

пробиваме път в покрайнините на паковия лед, сме изразходвали повече от една четвърт от останалите ни запаси от въглища. Сега разполагаме с малко повече от петдесет процента от първоначалния запас... това е по-малко от две седмици работа на парните двигатели при нормални условия, но само няколко дни при опити да си пробиваме път през ледовете, както правим в момента. Ако ни се наложи отново да зимуваме в ледовете, ще изгорим голяма част от този запас само за да отопляваме корабите.

— Винаги можем да изпратим на брега отряд, който да насече дървета за огрев — каза лейтенант Литъл, седнал отляво на Крозиър.

За кратко всички присъстващи с изключение на сър Джон се засмяха от сърце. Шегата беше добре дошла в напрегнатата атмосфера. Сър Джон навярно си спомни за първите си сухопътни експедиции в крайбрежните северни райони, сега намиращи се южно от тях — континенталната тундра се простираше на деветстотин мили южно от брега, преди да се появи първото дърво или що-годе нормален храст.

— Има един начин да увеличим максимално пътя, който ще изминем с парна тяга — каза тихо Крозиър в по-спокойната тишина, настъпила сред взрива от смях.

Всички обърнаха глави към капитана на КНВ „Ужас“.

— Да преместим целия екипаж и въглищата от „Еребус“ на „Ужас“ и да потеглим с пълна пара — продължи Крозиър. — Или през ледовете на северозапад, или да проучим източния бряг на Крал Уилям.

— Всичко на една карта — каза ледовият лоцман Бланки в надвисналата отново тишина. — Но в това има смисъл.

Сър Джон беше способен само да примигва. Когато отново придоби дар слово, звучеше недоверчиво, сякаш Крозиър също е пуснал шега, чийто смисъл му убягва.

— Да изоставим флагмана? — рече той най-накрая. — Да изоставим „Еребус“? — Той се огледа, сякаш на останалите офицери, за да решат този въпрос веднъж завинаги, ще им е достатъчно само да хвърлят поглед на каютата му — стените, изпълнени с книжни рафтове, кристала и китайския порцелан върху масата, трите престънови илюминатора^[2] над главите им, позволяващи лъчите на късното есенно слънце да се изливат щедро в каютата. — Да

изоставим „Еребус“, Франсис? — повтори той, сега по-силно, но с тона на човек, който иска да му бъде обяснена неразбираема шега.

Крозиър кимна.

— Главният вал е изкривен, сър. Собственият ви инженер, господин Грегъри, казва, че не може да бъде поправен или сменен извън док на сушата. Или поне не докато сме в паков лед. Оттук нататък нещата само ще се влошават. С два кораба ще разполагаме с въглища само за няколко дни или седмица битка с паковия лед. Ако претърпим неуспех, ще заседнем сред ледовете — и двата кораба. Ако заседнем в открито море на запад от Земята на крал Уилям, нямаме никаква представа в коя посока течението ще премести леда, от който ще сме станали част. Голяма е вероятността да бъдем задръжани на плитчините покрай подветрената страна на брега. А това ще означава разрушаването дори на прекрасни кораби като нашите. — Крозиър кимна в посока на илюминаторите отгоре и продължи: — Но ако обединим запасите си от гориво на по-малко повредения кораб, и особено ако ни провърви да намерим свободна от ледове вода от източната страна на Земята на крал Уилям, ще имаме гориво за много повече от месец на парна тяга и ще можем да се движим покрай брега на пълна скорост. Ще се наложи да пожертваме „Еребус“, но можем да достигнем — и ще го направим — до нос Търнъгейн и до познатите участъци от брега за седмица. Така ще преминем през Северозападния проход и ще стигнем Тихия океан тази година вместо следващата.

— Да изоставим „Еребус“? — повтори отново сър Джон. Той не изглеждаше нито ядосан, нито сърдит — само озадачен от абсурдността на предложението, което се обсъжда.

— На борда на „Ужас“ ще бъде доста тясно — отбеляза Фицджереймс. Изглежда, той обмисляше сериозно предложението.

Капитан сър Джон се обърна надясно и се вторачи в любимия си офицер. На лицето му бавно се изписа усмивката на човек, на когото нарочно не са обяснили някоя шега, но той би искал да научи обяснението ѝ.

— Тясно, но не чак толкова, че да не може да се издържи месец или два — рече Крозиър. — Моят дърводелец господин Хъни и вашият, господин Уийкс, ще организират работата по преместването на вътрешните прегради — всички офицерски каюти ще бъдат ликвидирани освен каюткомпанията, която може да се приспособи за

каюта на сър Джон, и може би офицерската столова. По такъв начин ще получим достатъчно място дори за да прекараме още една година или повече в ледовете. Ако не друго, тези стари бомбардировачи имат доста свободно пространство на долните палуби.

— Но прехвърлянето на въглищата и запасите от продукти ще отнеме известно време — каза лейтенант Левеконт.

Крозиър отново кимна.

— Помолих корабния ми домакин, господин Хелпман, да направи предварителни изчисления. Вие навярно помните, че господин Голднър, доставчикът на консерви с храна за експедицията, не спази срока и докара по-голямата част от стоката си само две седмици преди отплаването, и ни се наложи на практика да товарим корабите отново. Но ние успяхме да направим това до деня на отплаването. Господин Хелпман смята, че ако двата екипажа работят през цялата светла част на денонощието и спят през половината от отреденото за сън време, ще можем да натоварим всичко от „Еребус“ на „Ужас“ за по-малко от три дни. За няколко седмици ще ни е доста тясно, но експедицията ни все едно започва отново — ще имаме изобилие от въглища, запас от храна за още една година и кораб в напълно изправно състояние.

— Всичко на една карта — повтори ледовият лоцман Бланки.

Сър Джон поклати глава и се изкикоти, сякаш най-накрая е разбрал шегата.

— Е, Франсис, това е много... *интересна*... хипотеза, но, разбира се, ние няма да изоставим „Еребус“. Както няма да изоставим и „Ужас“, ако с вашия кораб се случи някоя дребна неприятност. И така, единственото, което не чух на тази маса днес, е предложение *да се върнем*. Прав ли съм, че никой не предлага това?

В каютата цареше тишина. Някъде отгоре долитаха тропането и скърцането на пемзите, с които моряците търкаха за втори път този ден палубата.

— Много добре, значи е решено — каза сър Джон. — Продължаваме напред. Не само защото получените заповеди ни задължават да направим това, но и защото както няколко от вас отбелязаха, господа, безопасността ни нараства, когато сме близо до суша, дори и тази суша да е негостоприемна като ужасните острови, покрай които преминахме. Франсис, Джеймс, можете да съобщите на екипажите си взетото решение.

Сър Джон се изправи.

За няколко секунди останалите капитани, офицери, ледови лоцмани, инженери и лекари застинаха смаяно на местата си, но после флотските офицери бързо се изправиха, кимнаха и започнаха един след друг да излизат от обширната каюта на сър Джон. Не за първи път Крозиър се огледа и се усмихна вътрешно при мисълта, че неговата каюта на „Ужас“ би могла да се побере в тоалетната на сър Джон.

Лекарят Стенли дръпна командир Фицджеймс за ръкава, когато всички тръгнаха по тесния коридор и затропаха нагоре по трапа, водещ към палубата.

— Капитане — каза Стенли, — сър Джон не ми даде думата, но исках да уведомя всички за нарастващото количество консерви с развалена храна, на които попадаме.

Фицджеймс се усмихна, но освободи ръката си.

— Ще намерим време, за да доложите на капитан сър Джон лично за това, господин Стенли.

— Но аз вече му доложих лично — продължаваше да упорства лекарят. — Исках да информирам и останалите офицери, в случай че...

— По-късно, господин Стенли — каза командир Фицджеймс.

Лекарят продължи да говори нещо, но Крозиър вече се беше отдалечил и не го чуваше — той махна на Джон Лейн, боцмана си, да доближи двуместната си лодка до борда, за да може, докато още е слънчево, да се върнат обратно по тесния канал до носа на „Ужас“ затънал в постепенно удебеляващия се паков лед. От комина на водещия кораб все още се вдигаше черен дим.

* * *

След като пое на югозапад през паковия лед, двата кораба се придвижваха бавно напред още четири дни; КНВ „Ужас“ гореше въглища в огромни количества, принуден да използва парния си двигател на пълна мощност, за да си пробива път през постоянно удебеляващия се паков лед. Проблясъците на възможни свободни от лед води на юг вече не се забелязваха дори в слънчеви дни.

На 9 септември температурата внезапно спадна. Дългата тясна ивица вода зад едва мъкнещия се „Еребус“ започна да се покрива с

ледена кора, после съвсем замръзна. Морето наоколо се превърна във вълнуваща се маса от ледени блокове, айсберги и внезапно възникващи тороси.

В продължение на шест дни Франклин приложи всички номера от богатия си арктически опит — разпръскваше черна въглищна пепел отпред с цел ускоряване на топенето, денонощно изпращаше отряди с гигантски триони, за да махат блок след блок леда пред корабите, преместваше баласта, изпращаше по сто души наведнъж да разбиват леда с кирки и лопати, забиваше спомагателни котви далеч напред в удебеляващия се лед и теглеше с помощта на макари ярд след ярд „Еребус“ който отново беше заел позицията на водещ кораб в последния ден преди внезапното захладняване. Най-накрая Франклин нареди всички трудоспособни хора да излязат на леда, всеки хванал въже, а най-силните с хамут, и да се опитат да теглят кораба инч по инч — потящи се, ругаещи, изнемогващи и все по-отчаяни. Обещаната от сър Джон свободна за плаване вода се намираше винаги на някакви си двайсет-трийсет мили от тях. Със същия успех можеше да е и на луната.

По време на удължилата се нощ на 15 срещу 16 септември 1846 г. температурата падна под нулата и ледът започна да стене и да се вкопчва в корпусите на двата кораба. На сутринта всички, качили се на палубата, видяха, че морето се е превърнало в бяла пустиня, простираща се до хоризонта. В промеждутъците между внезапните снежни бури и Крозиър, и Фицджереймс успяха да видят слънцето и да определят местоположението си. И двамата капитани съобсразиха, че се намират някъде на 70°05' северна ширина и 98°23' западна дължина, на около двайсет и пет мили от северозападния бряг на Крал Уилям, независимо дали това беше остров или полуостров. Сега вече можеха само да гадаят какво е.

Намираха се в ледено море, сред движещ се паков лед, беззащитни пред мощния натиск на — както ги беше определил ледовият лоцман Бланки — „движещите се глетчери“, идващи към тях от полярните райони на северозапад, откъм невъобразимия Северен полюс. Доколкото знаеха, на стотици мили наоколо нямаше нито един залив, който да им послужи за укритие, а дори и да имаше такъв, те нямаше как да се доберат до него.

В два часа следобед същия ден капитан сър Джон Франклин нареди да се прекрати интензивното зареждане на котлите. Налягането на парата падна. От този момент щеше да се поддържа само налягането, необходимо за циркулирането на топла вода в тръбите, необходимо за затопляне на жилищните палуби на двата кораба.

Сър Джон не направи изявление пред екипажите. Това не беше и необходимо. Същата нощ, когато хората се настаняваха в хамаците си на „Еребус“ и Хартнъл шепнеше обичайната си молитва за покойния си брат, трийсет и пет годишният моряк Ейбрахам Сийли, легнал в съседния хамак, изсъска:

— Сега сме затънали до гуша, Томи, и нито твоите молитви, нито молитвите на сър Джон ще ни помогнат да се измъкнем... поне не и в близките десет месеца.

[1] Отворено полярно море, или Полиния — хипотетично течно море, което според схващанията на мореплавателите между XVI и XIX в. се намирало около Северния полюс. ↑

[2] Стъклени илюминатори, патентовани от Гранд Престън през 1818 г. Новаторски, тъй като позволяват осветяване и вентилация на вътрешността на корабите. ↑

8. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

11 НОЕМВРИ 1847 Г.

Изминали са една година, два месеца и осем дни от паметното съвещание на сър Джон на „Еребус“ и двата кораба са заседнали в ледовете горе-долу на същото място като през онзи септемврийски ден през 1846 година. Макар и цялата ледена маса да се движи постоянно под влияние на течението от северозапад, през последната година то беше въртяло бавно в кръг леда, айсбергите, торосите и двата попаднали в капан кораба от кралския флот, така че местоположението им си оставаше почти същото — те бяха заседнали на около двайсет и пет мили северно-северозападно от Земята на крал Уилям и бавно се въртяха в кръг като ръждивите петна върху един от металните музикални дискове в каюткомпанията.

Капитан Крозиър беше прекарал този ноемврийски ден — поточно онези часове мрак, които по-рано включваха като компонент дневна светлина — в търсене на липсващите членове на екипажа си Уилям Стронг и Томас Евънс. Разбира се, няма надежда някой от тях да бъде намерен жив и съществува риск още някой да бъде хванат от тварта в ледовете, но въпреки това търсенето продължава. Както капитанът, така и екипажът не могат да постъпят по друг начин.

Четири отряда от по петима души всеки — един, носещ два фенера, и четирима, приготвили за стрелба пушките или мускетите си — водят издирванията на четиричасови смени. Когато хората от едната група — измръзнали и треперещи — се върнат, на палубата вече ги чака следващият екип — с топли дрехи, с почистени, заредени и готови за стрелба оръжия, с напълнени с масло фенери, — за да поднови търсенето в току-що напуснатия от предишния отряд квадрант. Четирите екипа се отдалечават все повече и повече от кораба,

движейки се в разширяващи се кръгове през ледените лабиринти, и светлината на фенерите им ту се вижда от часовете на палубата, ту се скрива зад айсбергите, ледените блокове, торосите или в далечината. Капитан Крозиър и един моряк с червен фенер обикалят от квадрант в квадрант, проверявайки всеки отряд, след което се връщат на „Ужас“, за да видят как са хората и обстановката там.

Това продължава вече дванайсет часа.

Когато камбаната удря два пъти за края на първата къса следобедна вахта — в шест часа вечерта, — последните издирващи отряди се връщат, без да са открили изчезналите, но няколко от моряците изглеждат засрамени, че са стреляли във вятъра, надаващ писъци сред нацърбения лед, или в самия лед, приемайки някой леден връх за застрашително изправена бяла мечка. Крозиър е последният, който се качва на борда и поема подир останалите към жилищната палуба.

Повечето от моряците вече са прибрали мокрите си шинели и ботуши и отиват да се хранят — когато Крозиър слиза по трапа, масите вече са спуснати по веригите, а офицерите са отишли в столовата си на кърмата. Стюардът Джопсън и първият лейтенант Литъл се забързват към него, за да му помогнат да свали заледената си върхна дреха.

— Премръзнал сте, капитане — казва Джопсън. — Лицето ви направо е побеляло. Елате на кърмата да вечеряте, сър.

Крозиър поклаща глава.

— Трябва да говоря с командир Фицджеймс. Едуард, идвал ли е пратеник от неговия кораб, докато ме нямаше?

— Не, сър — отговаря лейтенант Литъл.

— Моля ви, нахранете се, капитане — настоява Джопсън. За стюард той е доста едър и плътният му глас напомня по-скоро на ръмжене, отколкото на хленчене, докато увещава капитана си.

Крозиър отново поклаща глава.

— Бъдете така добър да ми завиете два сухара, Томас. Ще ги сдъвча на път към „Еребус“.

Джопсън се намръщва на това глупаво решение, но се забързва към печката, около която се суети господин Дигъл. Само сега, по време на ядене, на жилищната палуба е толкова топло, колкото би трябвало да е по всяко друго време на денонощието — температурата се е

вдигнала до около четирийсет и пет градуса^[1]. В последните дни се изгарят много малко въглища за отопление.

— Колко души искате да дойдат с вас, капитане? — пита Литъл.

— Николко, Едуард. Когато хората се наядат, пратете в ледовете поне осем отряда за финално четиричасово търсене.

— Но, сър, дали е разумно вие... — започва Литъл, ала млъква.

Крозиър знае какво е искал да каже. Разстоянието между „Ужас“ и „Еребус“ е само малко повече от миля, но това е пустинна, опасна миля и понякога изминаването ѝ отнема часове. Ако се разрази снежна буря или просто задуха силен вятър, хората могат да се заблудят или просто да нямат сили да продължат да вървят при насрещан вятър. Крозиър лично беше забранил на хората да ходят сами до другия кораб и когато се наложило да се изпрати съобщение, той пращало поне двама души със заповед да се връщат при първите признаци на лошо време. На всичкото отгоре в момента между двата кораба се издига айсберг, висок двеста фута, често закриващ дори сигналните огньове, а пътеката между корабите — макар че я разчистват с лопати и горедолу я подравняват почти всеки ден — всъщност е лабиринт от постоянно местещи се ледени блокове, тороси и безпорядъчни ледени купчини.

— Всичко е наред, Едуард — изрича Крозиър. — Ще взема компаса си.

Лейтенант Литъл се усмихва, въпреки че шегата се е поизтъркала след три години пребиваване в района. Ако се вярва на приборите, корабите се намират почти над самия северен магнитен полюс. Ползата от компаса тук е същата като от пръчка за откриване на подпочвени води.

Към тях се приближава лейтенант Ървинг. Бузите на младежа блестят от мехлема, намазан на местата, където измръзналата кожа е побеляла, набръчкана или обелена.

— Капитане — заговаря Ървинг припряно, — виждали ли сте Безмълвната навън?

Крозиър вече е свалил шапката и шала си и изтръсква леда от влажната си от потта и мъглата коса.

— Искате да кажете, че ескимоската я няма в убежището ѝ зад лазарета?

— Няма я, сър.

— Добре ли огледахте жилищната палуба?

Това, което безпокои най-много Крозиър, е възможността ескимоската да се е забъркала в някакви неприятности, докато повечето хора са били на вахта или в издирващите отряди.

— Тъй вярно, сър. Няма и следа от нея. Разпитах наоколо и никой не помни да я е виждал от снощи. Отпреди... нападението.

— Беше ли тя на палубата, когато твартата нападна редник Хедър и моряк Стронг?

— Никой не знае, капитане. Може и да е била. Тогава горе бяха само Хедър и Стронг.

Крозиър въздъхва. Би било иронично, мисли той, ако тяхната мистериозна гостенка — която се бе появила за пръв път в деня, в който този кошмар беше започнал, преди шест месеца — най-накрая е била хваната от създанието, появило се тук едновременно с нея.

— Претърсете целия кораб, лейтенант Ървинг — казва той. — Проверете всяко кътче, процеп, шкаф или склад. Ако не е на борда, ще приложим Бръснача на Окам и ще смятаме, че... си е тръгнала.

— Добре, сър. Да подбера ли трима-четирима души, които да ми помагат при търсенето?

Крозиър поклаща глава.

— Само вие, Джон. Искам всички да продължат издирванията в ледовете още няколко часа, до времето за лягане. Ако не успеете да я намерите, се присъединете към някой от отрядите.

— Слушам, сър.

Крозиър си спомня за тежко ранения и тръгва през моряшката столова към лазарета. Обикновено по време на вечеря, дори и в такива тъмни дни, от масите се чуват повдигащи настроението разговори и смях, но тази вечер цари тишина, нарушавана само от дрънкането на лъжиците в металните чинии и от време на време от оригвания. Хората са изтощени, приведени са върху сандъците си, които използват за столове, и докато се промъква покрай масите, капитанът вижда само уморени лица.

Крозиър почуква на дървената подпора вдясно от завесата на лазарета и влиза.

Лекарят Педи, който е при масата наред помещението и зашива някаква рана на лявата ръка на старши моряк Джордж Кан, вдига глава.

— Добър вечер, капитане — казва лекарят.

Кан потрива болната си ръка със здравата.

— Какво е станало, Кан?

Младият моряк изсумтява.

— Шибаната цев на пушката се плъзна под ръкава ми и докосна шибаната ми гола ръка, докато се изкачвах на един шибан торос, капитане, извинявайте за шибаните ми изрази. Издърпах пушката и заедно с нея — шест инча шибано месо.

Крозиър кимва и се оглежда. Лазаретът е малък, но тук вече са вмъкнати шест койки. Едната е празна. Трима души, според Педи и Макдоналд вероятно болни от скорбут, спят. Четвъртият, Дейви Лийс, се е вторачил в тавана — той е в съзнание, но от вече почти седмица не реагира на нищо. На петата койка лежи редникът от морската пехота Уилям Хедър.

Крозиър сваля втория фенер от куката на стената откъм десния борд и насочва светлината към Хедър. Очите на мъжа блестят, но той не мига, когато Крозиър приближава фенера още повече. Зениците изглеждат постоянно разширени. Главата е превързана с бинт, но кръвта и сивото вещество вече са започнали да се просмукват навън.

— Жив ли е той? — пита Крозиър тихо.

Педи се приближава, избърсвайки окървавените си ръце с парцал.

— Колкото и да е странно, да.

— Но ние видяхме мозъка му върху палубата. Още си е там.

Педи кимва уморено.

— Случват се такива неща. При други обстоятелства той би могъл дори да оцелее. Щеше да остане идиот, разбира се, но аз щях да сложа метална пластина на мястото на липсващата част от черепа и семейството му, ако има такова, би се грижило за него. Като за някакво домашно животно. Но тук... — Педи свива рамене. — Ще умре от пневмония или скорбут, или от изтощение.

— Колко скоро? — пита Крозиър.

Моряк Кан вече си е отишъл през завесата.

— Само Бог знае — отговаря Педи. — Търсенето на Евънс и Стронг ще продължи ли, капитане?

— Да. — Крозиър закача фенера обратно близо до входа на помещението. Сенките отново се плъзват върху редника от морската пехота Хедър.

— Сигурен съм, че сте наясно — изрича измъченият лекар, — че няма надежда за спасение на младия Евънс или Стронг, но определено при всяко следващо излизане на издирващите отряди ще се увеличава броят на ранените и измръзналите и ще се повишава вероятността да се наложи ампутиране на крайници — всеки пети човек вече се е лишил от един или повече от пръстите си — и вероятността някой да простреля свой колега в пристъп на паника.

Крозиър се вглежда изпитателно в лекаря. Ако някой от офицерите му се беше осмелил да му говори с такъв тон, Крозиър би заповядал да го набият с камшик. Капитанът взема под внимание цивилния статус и измъченото състояние на Педи. Доктор Макдоналд вече от три дни лежи в хамака си с инфлуенца и на Педи му се налага да върши двойна работа.

— Моля ви, оставете ме аз да се безпокоя за рисковете, съпътстващи по-нататъшното издирване, господин Педи. Вие продължавайте да шиете онези, които са достатъчно глупави, че да допират гол метал до кожата си при минус петдесет градуса. Освен това, ако онази твар беше завлякла вас в мрака, нямаше ли да искате да се опитаме да ви намерим?

Педи се усмихва мрачно.

— Ако точно този представител на *Ursus maritimus*^[2] ме отмъкне, капитане, ми остава само да се надявам, че скалпелът ми ще е с мен. За да мога да го забода в собственото ми око.

— В такъв случай дръжте скалпела си под ръка, господин Педи — казва Крозиър, след което пристъпва през завесата към странно тихия район на моряшката столова.

В слабо осветения камбуз го очаква Джопсън с вързопче топли сухари.

* * *

Крозиър се наслаждава на разходката си въпреки промъкващия се студ, който го кара да чувства лицето си, пръстите, краката и стъпалата така, сякаш горят. Той знае, че така е по-добре, отколкото да ги усеща вцепенени. И се наслаждава на разходката си въпреки факта, че сред бавните стонове и внезапните писъци на леда, движейщ се под

него и около него в мрака, и непрекъснатия вой на вятъра той е уверен, че нещо го дебне.

Двайсет минути след началото на двучасовата му разходка — тази нощ повече катерене, промъкване, спускане по задник надолу по склоновете на торосите, отколкото разходка — облаците се разпръскват частично и луната в последна четвърт озарява фантастичен пейзаж. Луната е достатъчно ярка, за да се вижда около нея ореол от блещукащи ледени кристалчета — всъщност, както забелязва Крозиър, два концентрични ореола, като по-големият от тях покрива една трета от нощното небе на изток. Няма звезди. Крозиър намалява пламъка на фенера, за да пести масло, и продължава да крачи напред, като опипва с взетия от кораба прът всяко черно петно по пътя си, за да се увери, че е просто сянка, а не цепнатина или дупка. Той вече е достигнал източния склон на айсберга, който сега скрива луната от него и хвърля черна и усукана сянка върху леда, дълга четвърт миля. Джоупсън и Литъл бяха настояли да вземе със себе си пушка, но той им бе отвърнал, че не иска да носи излишна тежест по време на прехода си. Ала преди всичко той не вярва, че би имало някаква полза от пушка срещу врага, който те имаха предвид.

В момента Франсис Роудън Мойра Крозиър се наслаждава на двата часа самота в ледовете. От време на време се спира, за да си поеме дъх, след като преодолее някой особено висок нов торос — хората и от „Еребус“, и от „Ужас“ се стараят да поддържат проходима своята част от пътя между корабите, при това екипажът на „Ужас“ работи по-усърдно от екипажа на „Еребус“ през последните месеци, но грижливо изсечените от тях стъпала и прокараните коридори през торосите и върховете на глетчерите постоянно биват заличавани от вятъра, движението на ледовете, навалелия сняг или пропаданията на глетчери. Резултат от всичко това са постоянните изкачвания, спускания чрез пързаяне и заобикаляния по време на тазвечерната му разходка.

По време на едно от редките затишия, когато странната тишина се нарушава само от тежкото му дишане, Крозиър изведнъж си спомня за подобен момент в детските си години, когато веднъж през зимата той се прибираще късно вкъщи сред разходка из хълмовете с приятели — тогава отначало беше тичал през покритата със скреж пустош, за да се прибере по светло, но после, на около половин миля от дома, се бе

спрял. Крозиър си спомня как беше стоял там, наблюдавайки светещите прозорци в селото, докато последните остатъци от зимния сумрак не бяха изчезнали от небето и околните хълмове не се бяха превърнали в неясни, черни, размити форми, непознати на малкото момче. Накрая дори собственият му дом, виждащ се на края на градчето, изгуби яснота на очертанията в сгъстяващия се мрак. Крозиър си спомня как снегът беше започнал да вали, а той стоеше сам в тъмнината зад каменните стени на кошарата, осъзнавайки, че ще яде бой заради закъснението си, но все не намираше сили да тръгне към светлините на къщата, наслаждавайки се на мекия звук на нощния вятър и на мисълта, че той е единственото момче — може би даже единственото човешко същество, — което тази нощ се намира тук, в мрака, на ветровитата, заскрежена ливада, и усеща мириса на падащия сняг, отчужден от светещите прозорци и домашните огнища, ясно съзнаващ, че принадлежи към селото, но не е част от него в този момент. Това беше вълнуващо, почти еротично усещане — забраненото осъзнаване на собственото „аз“, отделено от всичко в студа и мрака. Изпитва същото нещо сега, както го е изпитвал неведнъж през годините арктическа служба на срещуположните полюси на Земята.

Нещо се спуска от високия торос зад гърба му.

Крозиър усилва подаването на масло към фитила и оставя фенера върху леда. Кръгът от златиста светлина достига едва до петнайсет фута далечина и кара мрака по-нататък да изглежда още по-гъст. Капитанът премества пръта в лявата си ръка, измъква със зъби дебелата си дясна ръкавица и я пуска да падне върху леда. Бърка в джоба на шинела с дясната си ръка, сега останала само с по-тънката долна ръкавица, и изважда пистолета. Когато хрущенето на леда и снега по склона на тороса се усилва, той запъва ударника. Застанал е в сянката на айсберга, преграждащ лунната светлина, и различава само очертанията на грамадните ледени блокове, които сякаш помръдват и потрепват под мъждукащата светлина от фенера.

После някаква неясна, покрита с козина фигура се раздвижва по ледения склон, от който той току-що се беше спуснал, само на десет фута над него и на петнайсет фута западно от него — на един скок разстояние.

— Стой — изрича Крозиър, протягайки напред тежкия пистолет.
— Кой е там?

Фигурата не издава нито звук. Тя отново помръдва.

Крозиър не стреля. Захвърля дългия прът, сграбчва фенера и рязко го вдига пред себе си.

Вижда движещата се петниста козина и едва не стреля, но се удържа в последния момент. Фигурата се спуска надолу, движейки се бързо и уверено по леда. Крозиър връща ударника на пистолета си в предишното положение и пуска оръжието обратно в джоба си. Навежда се да вземе ръкавицата си, като продължава да държи фенера в протегната си напред ръка.

Безмълвната дама пристъпва в кръга светлина, кожената ѝ парка и панталоните ѝ от тюленова кожа я правят да прилича на закръглен звяр. Качулката ѝ е ниско спусната, за да я предпазва от вятъра, и Крозиър не може да различи чертите на лицето ѝ.

— По дяволите, жено! — казва той тихо. — На косъм беше да те прострелям. И къде беше изчезнала, дявол да го вземе?

Тя се приближава още повече — почти на разстояние една протегната ръка, — но лицето ѝ остава скрито в сянката на качулката.

Крозиър усеща как внезапно надолу по гърба му се плъзва хлад — спомня си описанието на баба си на призрачното черепоподобно лице на банши, скрито зад черна качулка. Вдига рязко фенера пред себе си.

Лицето на младата жена е напълно материално, в широко отворените тъмни очи се отразява светлината на фенера. Погледът ѝ е безизразен. Крозиър осъзнава, че никога не е виждал изражение на лицето ѝ, освен може би леко любопитство. Дори в деня, в който бяха ранили смъртоносно нейния съпруг — или брат, или баща — и тя беше гледала как мъжът умира, задавяйки се в собствената си кръв.

— Нищо чудно, че хората те смятат за вещица и за възплъщение на пророк Йона — казва Крозиър.

На кораба, пред хората си, той винаги се държи учтиво и официално с ескимоската, но сега не е нито на кораба, нито пред подчинените си. За пръв път се е оказал насаме с проклетата жена далеч от кораба. И е много измръзнал и много уморен.

Безмълвната дама го гледа втренчено. После тя протяга напред облечената си в ръкавица ръка. Крозиър смъква фенера към дланта ѝ и

вижда в нея нещо меко и сиво, подобно на риба, от която са били изкормени всички вътрешности и е останала само кожата.

Той осъзнава, че това е моряшки вълнен чорап.

Крозиър го взима, напипва буцата във вътрешността му и за миг го изпълва увереност, че тази буца е част от човешко стъпало, може би предната, с пръстите, все още розова и топла.

На Крозиър му се беше случвало, във Франция, да разговаря с хора, служили в Индия. Беше чувал истории за върколаци и тигролаци. В Земята на Ван Димен, където беше срещнал София Кракрофт, тя му беше разказала местните легенди за аборигени, способни да се превръщат в местен звяр, наречен тасманийски дявол.

Той разтърсва чорапа, гледайки Безмълвната дама в очите. Те са черни и бездънни като дупките в леда, през които екипажът на „Ужас“ спускаше мъртъвците, преди дори и тези дупки да замръзнат.

Оказа се, че в чорапа има не част от стъпало, а парче лед. Но самият чорап все още не беше замръзнал. Значи вълната не се е намирала дълго време на температура минус шейсет градуса^[3]. Логично е да се предположи, че жената го е донесла от кораба, но, който знае защо, Крозиър не смята така.

— Стронг? — пита капитанът. — Евънс?

Безмълвната не реагира на имената.

Крозиър въздъхва, напъхва чорапа в джоба на шинела си и вдига пръта.

— По-близо сме до „Еребус“, отколкото до „Ужас“ — казва той. — Ще ти се наложи да дойдеш с мен.

Крозиър обръща гръб на ескимоската — чувствайки, че от врата му надолу по гърба отново плъзва хлад — и закрачва срещу насрещния вятър, по скърцащия сняг, към вече забелязващите се контури на кораба близък на „Ужас“. Малко по-късно той дочува меките стъпки на жената зад гърба му.

Изкатерват се на последния торос и Крозиър вижда, че „Еребус“ е осветен по-ярко, отколкото когато и да било по-рано. Дузина или повече фенери висят на рангоута само откъм видимия ляв борд на скования от леда, нелепо издигнат и силно наклонен кораб. Безсмислено пилеене на масло.

„Еребус“, знае Крозиър, е пострадал повече от „Ужас“ през последните две зими. Освен изкривения през миналото лято вал на

гребния винт — който по замисъла на конструкторите би трябвало да се прибира, но не беше успял да направи това навреме и да избегне повредата при сблъсъка с подземен лед по време на юлското щурмуване на ледовете — и загубата на самия гребен винт, флагманът беше претърпял и по-големи повреди от своя кораб близък заради натиска на ледовете през последните две зими. Ледът в относително безопасното убежище в залива на остров Бичи беше изкривил, разцепил и разхлабил в много по-голяма степен дъските от корпуса на „Еребус“, отколкото на „Ужас“; рулят на флагмана се беше счупил при отчаяния им опит да се втурнат към Северозападния проход през миналото лято; от студа бяха изпадали повече болтове, нитове и метални скоби именно на кораба на сър Джон; беше изпадала или изкривена много по-голяма част от металната обшивка за разбиване на леда на „Еребус“, отколкото на „Ужас“. И макар че „Ужас“ също е издигнат и здраво стиснат от леда, през последните два месеца от тази трета полярна зима на експедицията КНВ „Еребус“ е издигнат върху истински леден пиедестал, при това налягането на леда върху корпуса е направило големи процепи по корпуса — по носовата част на десния борд, кърмовата част на левия борд и по средата на дъното.

Флагманът на сър Джон Франклин, наясно е Крозиър — както са наясно и сегашният му капитан, Джеймс Фицджереймс, и екипажът му, — никога повече няма да плава.

Преди да излезе в осветеното от фенерите на „Еребус“ пространство, Крозиър пристъпва зад един висок десет фута връх на глетчер и избутва Безмълвната зад гърба си.

— Хей, на кораба! — изревава той с възможно най-силния си глас, с какъвто се подават командите в корабостроителниците.

Проехтява изстрел и леденият връх на пет фута от Крозиър се взривява във фонтан от ледени късчета, блестящи под мъждивата светлина на фенера.

— Престани, проклет да си, сляп ли си, шибан малоумен идиот! — разкрещява се Крозиър.

На палубата на „Еребус“ настава суетня — някакви офицери отнемат пушката от ръцете на малоумния идиот часовей.

— Всичко е наред — казва Крозиър на присвилата се ескимоска. — Сега можем да тръгваме.

Той се спира — и не само защото Безмълвната дама не излиза подир него на осветеното място. Той вижда лицето ѝ под отблясъците от фенерите, и тя се усмихва. Пълните ѝ устни, които винаги са неподвижни, сега са леко извити нагоре. В усмивка. Сякаш тя го е разбрала и избухването му я забавлява.

Но преди Крозиър да се увери, че това наистина е усмивка, Безмълвната отстъпва в сянката на ледените форми и изчезва.

Крозиър поклаща глава. Ако тази луда жена иска да замръзне там, така да бъде. На него му предстои сериозен разговор с капитан Фицджеймс, а после дълга разходка обратно в мрака, преди да легне да спи.

Осъзнавайки, че не чувства краката си поне от половин час, Крозиър уморено тръгва нагоре по склона от мръсен лед и сняг към палубата на разбития флагман на покойния сър Джон.

[1] Седем градуса по Целзий. ↑

[2] *Ursus maritimus* (лат.) — бяла мечка. ↑

[3] Около минус петдесет и един градуса по Целзий. ↑

9. ФРАНКЛИН

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

МАЙ 1847 Г.

Капитан сър Джон Франклин навярно беше единственият човек на борда на двата кораба, който поне външно запази спокойствие, когато пролетта и лятото просто не се появиха през април, май и юни 1947 г.

На първо място, сър Джон не обяви официално, че са заседнали в ледовете за още една година; не беше и нужно да го прави. Предишната пролет, край остров Бичи, екипажът и офицерите бяха наблюдавали с огромно нетърпение не само изгрева на слънцето, но и как паковият лед се разпада на отделни ледени късове и се превръща в ледена каша, как се появяват свободни за плаване потоци и ледът отпуска хватката си. В края на май 1846 година те отново плаваха. Но не и тази година.

Предишната пролет екипажът и офицерите бяха наблюдавали завръщането на многобройните птици, китове, риби, лисици, тюлени, моржове и други животни, да не говорим за позеленяването на лишеите и ниската калуна на островите, към които те плаваха в началото на юни. Не и тази година. Отсъствието на свободни за плаване води означаваше, че няма да има нито китове, нито моржове, няма да има и почти никакви тюлени — няколкото пръстенчати тюлена, които видяха, бяха толкова трудни за хващане или прострелване, колкото и рано през зимата — и изобщо нищо освен мръсен сняг и сив лед навсякъде наоколо, докдето стига погледът.

Температурата оставаше ниска, въпреки че слънцето стоеше на небето все по-дълго с всеки изминал ден. Макар че в средата на април Франклин нареди на двата кораба да бъдат сложени всички реи, рангоутът, такелажът и нови платна, от тях нямаше никаква полза.

Котлите се пускаха само за нагриване на водата в тръбите на отоплителната система. Съгледвачите докладваха за монолитна бяла пустош, простираща се до хоризонта във всички посоки. Айсбергите си оставаха на местата, където бяха замръзнали миналия септември. Фицджералд и лейтенант Гор заедно с капитан Крозиър от „Ужас“ установиха по разположението на звездите, че течението премества паковия лед на юг със скорост само миля и половина на месец, но леденото поле, в което бяха заседнали, през цялата зима се въртеше обратно на часовниковата стрелка, така че те постоянно се връщаха там, откъдето бяха тръгнали. Торосите продължаваха да се надигат покрай тях все едно гигантски къртици прокопават леда. Ледът стана по-тънък — отрядите, пробиващи противопожарни дупки, сега виждаха водата под него — но все още си оставаше широк повече от десет фута.

Капитан сър Джон Франклин успяваше да запази спокойствие благодарение на две неща: своята вяра и мисълта за жена си. Искрената християнска вяра служеше на сър Джон като спасителен пояс дори когато бремето на личната отговорност и безизходността се опитваше да го повлече надолу. Той знаеше, и горещо вярваше, че всичко се случва по Божията воля. Това, което за останалите изглеждаше неизбежно, не беше непременно такова и във вселена, ръководена от състрадателния и милостив Бог. Ледът можеше да се разтопи внезапно в средата на лятото, до което сега оставаха по-малко от шест седмици, и те можеше и да успеят дори с няколко седмици каране под пара и с платна триумфално да достигнат Северозападния проход. Можеха да карат под пара на запад покрай крайбрежието, докато не свършат запасите от въглища, а после да изминат останалия път до Тихия океан на платна и да се измъкнат от опасните северни ширини някъде в средата на септември, точно преди паковият лед да се втвърди отново. Франклин беше преживявал и по-големи чудеса през живота си. Самото му назначаване за началник на тази експедиция — на шейсетгодишна възраст, след унижението, преживяно в Земята на Ван Димен — беше невероятно чудо.

Колкото и искрена и дълбока да беше вярата на сър Джон в Бог, вярата му в жена му беше дори по-силна и понякога по-плашеща. Лейди Джейн Франклин беше неукротима жена — неукротима бе точната дума за нея. Нейната воля не знаеше граници и почти във

всички обстоятелства лейди Джейн Франклин можеше да подчини случайните и произволни капризи на съдбата на желязната си воля. Той беше сигурен, че след две зими без вести от експедицията жена му е мобилизирала цялото си финансово състояние, връзките си и безграничната сила на волята си, за да накара Адмиралтейството, парламента и Бог знае кого още да организират търсенето му.

Този факт донякъде тревожеше сър Джон. По-малко от всичко на света той искаше да бъде „спасен“, тоест или по суша, или по море, по време на краткия период на лятното топене на ледовете, да му дойде на помощ набързо организирана експедиция под командването на вмирисания на уиски сър Джон Рос или младия сър Джеймс Рос (който, сигурен беше сър Джон, щеше да бъде привлечен по настояване на лейди Джейн въпреки оттеглянето му от арктически пътешествия). Това щеше да означава срам и позор за него.

Но сър Джон запазваше спокойствие, защото знаеше, че Адмиралтейството при никакви обстоятелства не действа бързо, дори под напора на такава сила като съпругата му Джейн. Сър Джон Бароу и останалите членове на митичния Арктически съвет, още повече пък официалните ръководители на сър Джон от Изследователската служба на кралската флота, прекрасно знаеха, че КНВ „Еребус“ и КНВ „Ужас“ имат провизии за три години — че и за повече, ако дажбите бъдат намалени — и на всичкото отгоре имат възможност да се занимават с лов и риболов навсякъде, където има какво да се лови. Сър Джон знаеше, че жена му — неговата неукротима жена — непременно щеше да успее да организира спасителна експедиция, но ужасната и същевременно чудесна мудност на кралската флота беше гаранция, че подобен опит за спасение няма да бъде осъществен поне до пролетта и лятото на 1848 година, ако не и до по-късно.

Така че в края на май 1847 г. сър Джон изпрати пет екипа с шейни да изследват околността във всички посоки и да търсят свободна за плаване вода, като при това единият отряд се върна назад по пътя, по който бяха дошли корабите. Екипите потеглиха на 21, 23 и 24 май, като отряда на лейтенант Гор — най-важният — тръгна последен и се насочи на югоизток, към Земята на крал Уилям.

Освен да проведе разузнаване, първи лейтенант Гор имаше и друга важна задача: да остави в скривалище на брега първото писмено съобщение на сър Джон от началото на експедицията.

За първи път от началото на службата си във военноморския флот капитан сър Джон Франклин се приближаваше толкова много до неизпълнение на дадените заповеди. Съгласно нарежданията на Адмиралтейството той трябваше навсякъде по пътя на експедицията да издига на брега каменни пирамиди, в които да укрива писмени съобщения — в случай че корабите не се появяха в Беринговия проход навреме, Кралският военноморски флот можеше да ги спаси единствено ако знае в коя посока е поел Франклин и каква е причината за закъснението му. Ала сър Джон не беше оставил подобно съобщение на остров Бичи, макар че беше разполагал с девет месеца, за да го напише. Всъщност сър Джон толкова беше намразил този първи престой в студа, толкова се срамуваше заради смъртта на трима от хората си от туберкулоза и пневмония през тази зима, че тайно от всички беше решил да остави като единствено съобщение след себе си трите гроба. Ако му провървеше, никой нямаше да намери гробовете години след като новината за триумфалното му преминаване през Северозападния проход прогърми навсякъде по света.

Ала вече бяха изминали почти две години от последното му съобщение до ръководителите му, така че Франклин продиктува доклада си на Гор и го постави в херметически затворен месингов цилиндър — един от двестате, с които се бяха запасили.

Той лично инструктира лейтенант Гор и втори помощник-капитан Чарлс Девьо къде да оставят съобщението — във високата шест фута каменна пирамида, оставена преди около седемнайсет години в Земята на крал Уилям от сър Джеймс Рос, в най-западната точка на неговото собствено плаване. Франклин знаеше, че това ще е първото място, където военноморският флот ще потърси съобщения от неговата експедиция, тъй като това беше най-крайната точка от отбелязаните в картите.

Седнал сам в каютата си сутринта преди отплаването на Гор, Девьо и още шестима моряци, сър Джон погледна самотната завъртулка, отбелязваща същото това място в собствената му карта, и неволно се усмихна. Преди седемнайсет години Рос беше нарекъл най-западния нос на изследвания бряг Виктъри Пойнт, а после беше нарекъл в знак на уважение — постъпка, в която сега се долавяше известна доза ирония — близките възвишения нос Джейн Франклин и Франклин Пойнт. „Сякаш — мислеше си сър Джон, гледайки

избледнялата карта с нейните черни линии и обширни празни пространства на север от грижливо означения Виктъри Пойнт — съдбата или Бог са довели мен или тези хора тук.“

Съобщението, което беше продиктувал сър Джон — написано с почерка на Гор — беше, по негово мнение, сбито и делово:

... май 1847 година. Корабите на НВ „Еребус“ и „Ужас“ презимуваха в ледовете на 70°05' северна ширина и 98°23' западна дължина. Зимата на 1846–47 г. прекараха край остров Бичи на 74°43'28" северна ширина и 90°39'15" западна дължина, като преди това напреднаха по протока Уелингтън до 77° северна ширина и се върнаха обратно покрай западното крайбрежие на остров Корнуолис. Експедицията е под командването на сър Джон Франклин. Всичко е наред. Отряд в състав двама офицери и шестима моряци напусна корабите в понеделник, 24 май 1847 г. Лейт. Гор, пом.-кап. Девьо.

Франклин инструктира Гор и Девьо да се подпишат под посланието и да попълнят датата, преди да запечатат цилиндъра, и да го скрият дълбоко в каменната пирамида на Джеймс Рос.

Това, което Франклин не забеляза по време на диктуването — а и лейтенант Гор не го поправи, — беше, че е дал грешни дати за зимуването край остров Бичи. Те бяха прекарвали в убежището си край Бичи първата зима, през 1845/46 година; сегашното ужасно зимуване сред паковите ледове се случваше през зимата на 1846/47 година.

Както и да е. Сър Джон беше убеден, че е оставил маловажно съобщение за идните поколения — вероятно за някой историк от Военноморския флот, желаещ да добави артефакт към бъдещия доклад на сър Джон за експедицията (сър Джон възнамеряваше да напише книга, приходите от която щяха да направят личното му състояние почти същото като на съпругата му), — а не че е продиктувал важен документ, който ще бъде прочетен от някого в близко бъдеще.

Сутринта, когато потегляше отрядът на Гор, сър Джон се облече топло и слезе на леда, за да им пожелае на добър час.

— Взехте ли всичко необходимо, господа? — попита сър Джон.

Първият лейтенант — четвърти в командването след сър Джон, капитан Крозиър и командир Фицджереймс — кимна, както и неговият подчинен, втори помощник-капитан Девьо, който леко се усмихна. Слънцето беше много ярко и мъжете вече носеха очилата с телена мрежа, с които господин Озмър, домакинът на „Еребус“, ги беше снабдил, за да предпазват очите си от заслепяващата слънчева светлина.

— Да, сър Джон. Благодаря ви, сър — рече Гор.

— Достатъчно вълна? — пошегува се сър Джон.

— Тъй вярно, сър — отвърна Гор. — Осем пласта дрехи от вълната на добре остригани нортъмбърландски овци, сър Джон, даже девет пласта, ако броим и долните гащи.

Петимата моряци се засмяха на шеговития разговор на офицерите си. Сър Джон знаеше, че хората му го обичат.

— Е, готови ли сте да нощувате върху леда? — попита сър Джон един от моряците, Чарлс Бест.

— Тъй вярно, сър Джон — отвърна niskият, но набит млад моряк. — Взимаме с нас холандската палатка, сър, и осем одеяла от вълча кожа, в които да се увиваме. И двайсет и четири спални чувала, сър Джон, които домакинът ни уши от одеяла на „Хъдсън Бей“. На леда ще ни бъде по-топло, отколкото на борда на кораба, милорд.

— Чудесно, чудесно — каза сър Джон разсеяно.

Той гледаше на югозапад, където Земята на крал Уилям — или остров Крал Уилям, ако можеше да се вярва на безумната теория на Франсис Крозиър — се разпознаваше само по лекото потъмняване на небето над самия хоризонт. Сър Джон се молеше на Бог, съвсем буквално, Гор и хората му да намерят свободна за плаване вода край брега или преди да оставят посланието от експедицията, или след това. Сър Джон беше готов да направи всичко възможно — дори и невъзможното, — за да преведе и двата кораба въпреки повредите на „Еребус“, през омекналия лед, стига изобщо да омекнеше, към сравнително по-безопасните крайбрежни води и към вероятно спасение на сушата. Край брега можеха да намерят спокоен залив или пясъчна ивица, където дърводелците и инженерите да успеят да ремонтират „Еребус“ — да изправят водещия вал, да заменят гребния винт, да укрепят изкривената вътрешна желязна арматура и вероятно да възстановят част от липсващата желязна обшивка, което би им

позволило да продължат да плават. В противен случай, мислеше си сър Джон — макар че още не беше споделил тази мисъл с нито един от офицерите си, — щяха да осъществят отчайващия план на Крозиър от миналата година: да закотвят „Еребус“, да прехвърлят намаляващите му запаси от въглища и екипажа в „Ужас“ и да поемат на запад покрай брега с препълнения (но ликуващ, не се съмняваше сър Джон) оцелял кораб.

В последния момент помощник-лекарят на „Еребус“, Гудсър, беше помолил сър Джон да му позволи да се присъедини към отряда на лейтенант Гор и макар че нито лейтенантът, нито втори помощник-капитан Девьо бяха изпаднали във възторг от тази идея — Гудсър не се ползваше с популярност нито сред офицерите, нито сред екипажа, — сър Джон беше дал разрешение. Помощник-лекарят беше посочил като аргумент необходимостта да се събере повече информация за ядивните животински и растителни форми, които могат да се използват в борбата срещу скорбута — главната заплаха за всички арктически експедиции. Също така той се интересуваше особено много от поведението на единственото животно, виреещо наоколо в това странно арктическо лято, което въобще не приличаше на лято — бялата мечка.

Сега, докато сър Джон наблюдаваше как хората приключват товаренето на принадлежностите си върху тежката шейна, дребният лекар — той беше нисък, блед, хилав на вид, с тънка брадичка, нелепи бакенбарди и странно женствен поглед, който отвращаваше дори неизменно приветливия сър Джон — пристъпи предпазливо към капитана, опитвайки се да завърже разговор.

— Благодаря ви още веднъж за разрешението да се присъединя към отряда на лейтенант Гор, сър — каза дребният медик.

— Походът може да се окаже от неоценима важност за медицинското изследване на противоскорбутните свойства на широко разнообразие от флора и фауна, включително лишеите, целогодишно виреещи на Земята на крал Уилям.

Сър Джон неволно се намръщи. Лекарят нямаше как да знае, че някога командирът му беше оцелял, защото се бе хранил със супа от такива лишеи в продължение на няколко месеца.

— Няма за какво да ми благодарите, господин Гудсър — отвърна той сухо.

Сър Джон знаеше, че прегърбеното младо конте предпочита да се обръщат към него с „докторе“ вместо „господине“ макар че едва ли заслужаваше тази чест, тъй като, въпреки че беше от добро семейство, Гудсър беше учил за най-обикновен анатом. Макар и формално рангът му да беше равен на този на младшите офицери на борда на двата кораба, според сър Джон цивилният помощник-лекар заслужаваше само обръщението господин Гудсър.

Младият лекар се изчерви, обезкуражен от сухостта на командира си след шегите му с моряците, нахлупи ниско фуражката си и отстъпи три крачки назад върху леда.

— А, господин Гудсър — добави Франклин.

— Да, сър Джон?

Младежът вече целият беше пламнал и почти заекваше от смущение.

— Приемете извиненията ми за това, че в официалното ни съобщение, което ще бъде оставено в каменната пирамида на сър Джеймс Рос на Земята на крал Уилям, се съобщава само за двама офицери и шестима моряци в отряда на лейтенант Гор — каза сър Джон. — Продиктувах съобщението преди молбата ви да се присъедините към отряда. Ако знаех, че ще влезете в него, щях да напиша: „офицер, младши офицер, помощник-лекар и петима моряци.“

За момент Гудсър изглеждаше объркан, не съвсем сигурен какво иска да каже сър Джон, но после се поклони, нахлупи фуражката си още по-ниско, промърмори: „Добре, това не е проблем, разбирам, сър Джон“, и отново отстъпи назад.

След няколко минути, докато гледаше как лейтенант Гор, Девьо, Гудсър, Морфин, Фериър, Бест, Хартнъл и редник Пилкингтън се отдалечават на югоизток по леда, сър Джон, все така ведро усмихнат и външно спокоен, всъщност обмисляше възможността за неуспех.

Още една зима — още една пълна година — в ледовете можеше да ги погуби. Експедицията щеше да остане без храна, въглища, масло за фенерите и ром. Изчерпването на последния елемент от списъка можеше да доведе до метеж.

Нещо повече, ако лятото на 1848 година се окажеше толкова студено и неотстъпчиво, колкото обещавахе да бъде това лято през 1847 година, още една зима или година в ледовете можеше да унищожи единия или и двата кораба. Както при многото провалили се

експедиции преди това, и на сър Джон и хората му щеше да им се наложи да се спасяват с бягство, влачейки по проклетия лед лодките и сглобените набързо шейни, молейки се за открити води, а по-късно — проклинайки ги, когато шейните започнат да пропадат под леда, а насрещните ветрове започнат да връщат лодките обратно към паковия лед; в същото време достигането на свободни води щеше да означава денонощно гребане за изтерзаните от глад хора. А после, даваше си сметка сър Джон, предстоеше сухопътен етап от опита за спасение — осемстотин и повече мили път през безформени скали и лед, по бързо течащи реки, чиито дъна са осеяни с огромни камъни, всеки от които е способен да разбие малките им лодки (а по-големите лодки не са подходящи за реките в Северна Канада, той знаеше това от опит), а още и срещи с ескимоси, най-често враждебно настроени, крадливи и лъжливи въпреки дружелюбната им външност.

Сър Джон продължи да гледа, докато Гор, Девьо, Гудсър и петимата моряци с шейната не се изгубиха в лъзящите ледове на североизток, като лениво се чудеше дали не е трябвало да си вземат кучета за пътуването.

Сър Джон никога не беше харесвал идеята да се взимат кучета на арктическите експедиции. Животните понякога влияеха благотворно на духа на хората — поне докато не се наложи да бъдат застреляни и изядени, — но в края на краищата те бяха мръсни, шумни и агресивни създания. На палубите на корабите, превозващи достатъчно количество кучета, че да се окажат полезни — тоест да могат да бъдат впрягани в шейни, както беше прието сред гренландските ескимоси, — непрекъснато се чуваше лай, навсякъде бяха наблъскани кучешки колиби и постоянно вонеше на екскременти.

Той поклати глава и се усмихна. В тази експедиция бяха взели само едно куче — от смесена порода на име Нептун, — ако не се смята малката маймунка Джоко, и според сър Джон това беше повече от достатъчна менажерия за този кораб.

Седмицата след отпътуването на Гор се точеше мъчително бавно за сър Джон. Един след друг се връщаха другите отряди с шейни, участниците в тях бяха изтощени и премръзнали, вълнените им дрехи бяха пропити от пот заради налягането, необходимо, за да се дърпа шейната през торосите или покрай тях. Всички докладваха едно и също.

На изток, към полуостров Бутия, няма свободни за плаване води. Дори и най-тесни канали.

На северозапад, към остров Принц Уелски, откъдето бяха пристигнали в тази ледена пустиня — също никакви открити води. Нямаше го дори едва забележимото потъмняване над хоризонта, понякога свидетелстващо за свободна за плаване вода. За осем дни тежко пътуване с шейната отрядът така и не беше достигнал до остров Принц Уелски, дори не го бяха зърнали в далечината. Ледът там представляваше такова скупчване от тороси и айсберги, каквото не бяха виждали никога досега.

На северозапад, в посока на безименния проток, по който леденият поток се движеше на юг към тях, покрай западния бряг и южния край на остров Принц Уелски, нямаше нищо освен бели мечки и замръзнало море.

На югозапад, в посока на предполагаемо намиращия се там масив на Земята Виктория и хипотетичния проток между островите и континента — никаква свободна вода, нито животни освен проклетите бели мечки, за сметка на това обаче стотици тороси и толкова много сраснали се с леда айсберги, че лейтенант Литъл — офицерът от КНВ „Ужас“, поставен от Франклин начело на този отряд, състоящ се само от членове на „Ужас“ — доложи, че в движението си на запад сякаш са се опитвали да преодолеят ледена планина, израснала на мястото на океана. В последните дни на похода условията толкова се бяха влошили, че трима души от осемчленния отряд бяха получили сериозни измръзвания на пръстите на краката и всичките осем в една или друга степен страдаха от снежна слепота, като самият лейтенант Литъл в последните пет дни беше ослепял напълно и страдеше от ужасно главоболие. На Литъл, стар арктически вълк, за когото сър Джон знаеше, че шест години по-рано е пътувал към Антарктида с Крозиър и Джеймс Рос, му се бе наложило на връщане да пътува в шейната, теглена от малкото моряци, все още способни що-годе да виждат.

Никъде на двайсет и петте мили разстояние, което бяха изследвали — двайсет и пет мили по права линия, за преодоляването на които навярно им се беше наложило да изминат сто мили в заобикаляне на препятствия, — нямаше свободна за плаване вода. Нямаше арктически лисици или зайци, нито пък северни елени,

тюлени или моржове. Очевидно нямаше и китове. Хората бяха готови да мъкнат шейните си около цепнатините и тесните канали в търсене на истински открити води, но повърхността на морето си оставаше бяла твърд до самия хоризонт, както докладва Литъл, на когото от слънчевите изгаряния му се люпеше кожата на носа и слепоочията под бялата превръзка, сложена върху очите. В най-отдалечената точка на западната им одисея, може би на двайсет и осем мили разстояние от корабите, Литъл беше наредил на моряка с най-незасегнато зрение — помощник-боцман на име Джонсън — да се изкачи на най-високия айсберг в околността. На Джонсън му беше отнело часове да го направи, изсичайки с кирката си тесни стъпала в леда за краката си, обути в кожени ботуши с пирони в подметките. Когато се беше качил горе, морякът беше използвал далекогледа на лейтенант Литъл, за да проучи обстановката на северозапад, запад, югозапад и на юг.

Докладът беше отчайващ. Никакви свободни води. Никаква земя. Джунгла от глетчери, тороси и айсберги чак до далечния бял хоризонт. Няколко бели мечки, две от които по-късно бяха застреляли за прясно месо — но черният дроб и сърцето на зверовете не ставаха за ядене, както вече бяха установили. А силите на хората вече бяха секнали от тегленето на шейната през толкова много тороси, така че в края на краищата те бяха изрязали по-малко от сто фунта от жилестото месо, за да го завият в насмолени платна и да го закарат на кораба. После бяха одрали бялата козина на по-големия звяр и бяха захвърлили останките от мечките върху леда.

Четири от петте експедиции се върнаха с лоши новини и измръзнали крака и сър Джон зачака с още по-голяма тревога завръщането на Грейм Гор. Последната им, най-голяма надежда си оставаше на северозапад, към Земята на крал Уилям.

И най-накрая, на 3 юни, десет дни след заминаването на Гор, съгледвачите от наблюдателните постове на мачтите извикаха, че от югоизток се приближава отряд с шейна. Сър Джон допи чая си, облече се по подходящ начин и после се присъедини към тълпата хора, изтичали на палубата, за да не пропуснат нещо.

Сега отрядът можеше да се види дори от хората на палубата и когато сър Джон вдигна красивия си месингов далекоглед — подарък от офицерите и екипажа на двайсет и шест оръдейната фрегата, която Франклин беше командвал в Средиземно море преди двайсет и пет

години, — само един поглед беше достатъчен, за да обясни явното смущение на съгледвачите.

На пръв поглед всичко изглеждаше наред. Петима души теглеха шейната, както и при отпътуването на Гор. Три фигури тичаха до шейната или зад нея, както и в деня на заминаването. Значи всичките осем бяха налице.

И все пак...

Една от тичащите фигури не приличаше на човешка. На разстояние повече от миля, мяркайки се между глетчерите и купчините от ледени блокове на мястото, което някога е било спокойно море, тя изглеждаше като малък, закръглен, безглав, но много космат звяр, тичащ зад шейната.

И, което беше по-лошо, сър Джон не виждаше отпред нито характерната висока фигура на Греъм Гор, нито крещящо червения шал, с който се кичеше първият офицер. Всички останали фигури, които теглеха шейната или тичаха — а лейтенантът определено не би тръгнал да тегли шейната, докато подчинените му са способни да го правят — изглеждаха твърде ниски, твърде прегърбени, твърде *нискостоящи*.

А най-лошото беше, че шейната изглеждаше твърде натоварена за завръщаща се от поход — на тръгване отрядът беше взел повече консерви, разчетени за седмица закъснение, но вече бяха изминали три дни от предполагаемия краен срок за завръщане. За кратко сър Джон се изпълни с надеждата, че хората му са убили северен елен или друго едро животно и карат прясно месо, но после отрядът излезе иззад последния висок торос, все още на повече от миля разстояние от кораба, и сър Джон видя в далекогледа си нещо ужасно.

На шейната лежеше не северен елен, а две човешки тела, завързани над снаряжението и сложени едно върху друго по такъв коравосърдечен начин, по какъвто биха могли да се сложат само мъртъвци. Сър Джон ясно различи две непокрити глави, по една в двете краища на шейната, при това на главата на тялото, лежащо отгоре, се виждаха дълги бели коси, каквито не притежаваше никой от мъжете на борда на двата кораба.

Моряците вече спускаха въжен трап от борда на наклонения „Еребус“, за да подпомогнат спускането на пълния си капитан по стръмния лед. Сър Джон слезе до каютата си само колкото да добави

към униформата си парадния си меч. После облече над униформата си, медалите и меча топлия си шинел, качи се на палубата и после, пухтейки и хъхрейки, подпирайки се на ръката на стюарда си, тръгна бавно надолу по склона, за да срещне онези или онова, което се приближаваше към кораба.

10. ГУДСЪР

Една от причините доктор Хари Д. С. Гудсър да настоява да се присъедини към изследователския отряд беше стремежът да докаже, че той е не по-малко силен и способен от повечето участници в експедицията. Скоро осъзна, че не е така.

През първия ден той беше настоял — независимо от съдържаните възражения на лейтенант Гор и господин Девьо — да смени един от петте моряци, теглещи шейната, и по този начин да му позволи да си отдъхне, крачейки отстрани.

Гудсър не можа да направи почти нищо. Хамутът от кожа и корабно платно — който беше направен от шивача на платна и от домакините и се закрепваше за шейната с хитър възел, който моряците връзваха и развързваха за секунди, но с който Гудсър не можеше да се справи по никакъв начин — беше твърде широк за тесните му рамене и хлътналия му гръден кош. Колкото и да затягаше предния подпръг на хамута, той все му се изплъзваше. А той, на свой ред, постоянно се подхлъзваше на леда и падаше, нарушавайки ритъма дърпане-пауза-вдишване-дърпане, който следваха останалите четирима мъже. Доктор Гудсър никога не беше носил подобни ботуши за ходене по леда и забитите в подметките гвоздеи постоянно го караха да се препъва.

Не виждаше добре през тежките защитни очила с телена мрежа, но когато ги вдигна на челото си, само за минути едва не ослепя от яркия блясък на арктическото слънце. Беше облякъл твърде много пластове дрехи и няколко от най-долните от тях бяха пропити с пот, така че сега зъзнеше, въпреки че се беше загреял от извънредното налягане на силите. Хамутът притискаше нервите му и прекъсваше циркулацията на кръв към тънките му ръце и студените му длани. Външните му ръкавици постоянно падаха. Тежкото му нахъсано дишане стана толкова шумно, че той се засрами.

След цял час подобни нелепости, през които останалите мъже в хамута — Боби Фериър, Томи Хартнъл, Джон Морфин и редникът от

морската пехота Бил Пилкингтън — Чарлс Бест сега крачеше покрай тях, — постоянно се спираха, за да изтупат снега от анорака му и се споглеждаха, без да кажат нито дума, той осъзна, че никога няма да успее да се движи в ритъм с останалите, прие предложението на Бест да го смени и по време на едно от кратките спирания се измъкна от хамута и остави истинските мъже да мъкнат тежката, натоварена до горе шейна с нейните дървени плъзгачи, постоянно стремящи се да залепнат за леда.

Гудсър беше изтощен. Все още беше утрото на първия ден от похода, а той вече беше толкова съсипан от умора след едночасовото теглене на шейната, че с радост би разпънал спалния си чувал върху едно от одеялата от вълча кожа и би спал в него до следващия ден.

А тогава още не бяха достигнали първия същински торос.

Торосите на югоизток от кораба бяха най-ниските от всички виждащи се на разстояние две мили и повече, сякаш самият „Ужас“ по някакъв начин препятстваше издигането на леда откъм подветрената си страна, принуждавайки торосите да отстъпват по-надалеч. Но късно следобед на първия ден на пътя им се изпречиха първите същински тороси. Те бяха по-високи от онези, намиращи се между двата кораба — сякаш налягането на леда нарастваше ужасяващо с приближаването им към Земята на крал Уилям.

При първите три тороса Гор водеше отряда на югозапад, в търсене на участъци от тороси с ниски склонове, откъдето да могат да се изкачат без особени трудности. Това добавяше мили и часове към тяхното пътешествие, но все пак беше по-приемливо решение от разтоварването на шейната. Ала четвъртият торос нямаше как да се заобиколи.

Всяко спиране за повече от няколко минути означаваше, че някой от моряците — обикновено младият Хартнъл — трябва да извади една от многобройните бутилки с пиролízно масло от грижливо закрепения върху шейната багаж, да се запали малкият спиртник и да се разтопи в канче сняг до гореща вода — не за пиене, жаждата си утоляваха от манерки, които държаха под шинелите си, за да не замръзне съдържанието им; водата им трябваше, за да я излеят по цялата дължина на дървените плъзгачи, потънали в снега и замръзнали в него.

И шейната се движеше по леда съвсем не като онези, които Гудсър помнеше от сравнително безгрижното си детство. Преди почти

две години, по време на първите си излизания върху паковия лед, той беше установил, че по него човек не може да тича и да се пързая — дори и ако е с обикновени обувки, — така както той беше правил вкъщи по повърхностите на замръзнали реки или езера. Някаква особеност на морския лед — почти със сигурност високото съдържание на сол — увеличаваше силата на триене, почти отнемайки възможността за хлъзгане. Леко разочарование за човек, желаещ да се попързая като в детството си, но огромно напъгане на силите за отряд от мъже, опитващи се да теглят, бутат и изобщо да придвижват по такъв лед стотици фунтове снаряжение, натоварено на шейна, която сама по себе си също тежи стотици фунтове.

Това беше все едно да се мъкне тежък хиляда фунта дъсчен товар по неравна камениста земя. А за преминаването през торосите се изискваха същите усилия, колкото и за преодоляването на високи колкото четириетажна сграда струпвания от каменни блокове.

Този първи сериозен торос — само един от много, преграждащи пътя им на югоизток, докдето им стигаше погледът — навярно беше висок около шейсет фута.

Развързаха грижливо закрепените отгоре консерви, кутии с бутилки пиролитно масло, одеяла, спални чували и тежката палатка, а накрая разтовариха тежащите между петдесет и сто фунта вързопи и кутии, които трябваше да замъкнат по стръмния склон до назъбения гребен, преди дори да се опитат да помръднат шейната.

Гудсър бързо осъзна, че ако торосите бяха сами за себе си — тоест просто спокойно израстваха от сравнително гладката повърхност на замръзналото море, — преодоляването им нямаше да изисква такива нечовешки усилия, каквито влагаха. Ала замръзналото море не само че не беше гладко, но и на разстояние между петдесет и сто ярда от всеки торос се превръщаше в наистина безумен лабиринт от неравен сняг, преобърнати глетчери и гигантски ледени блокове — лабиринт, през който трябваше да се премине, преди да започне същинското изкачване.

Самото изкачване никога не ставаше по права линия, а винаги по лъкатушещ път, с връщания назад, защото се налагаше да се търси опора за краката върху коварния лед и за ръцете върху ледени блокове, които всеки момент можеха да се откъртят. Докато се изкачвах, осмината мъже се нареждаха по склона в разкривен диагонал и

предаваха един на друг тежките товари, изсичаха стъпала в леда с кирките си и се стараеха да не паднат и да не бъдат съборени от нещо. Кутиите се изплъзваха от заледените ръкавици и се разбиваха долу, което предизвикваше кратки, но впечатляващи изблици от проклетия на петимата моряци по-долу, преди Гор или Девьо да ги секнат със строги подвиквания. Налагаше се всяко нещо да бъде пакетирано и препакетирано по десет пъти.

Накрая идваше ред и на най-тежкото — самата шейна, с може би половината багаж все още закрепен върху нея; теглеа я, бутаа я, издигаа я, завъртаа я и пак я повдигаа и влачеха към билото на всеки от неравните тороси. Дори най-отгоре не можеха да си починат, защото само след минута щяха да започнат да измръзват под осемте пласта пропити от пот дрехи.

След като привържеха въжета към вертикално забити подпори и към скобите в задната част на шейната, няколко от мъжете заставаха отпред, за да подпират шейната по време на спускането ѝ — обикновено това бяха едрият морски пехотинец Пилкингтън, както и Морфин и Фериър, — докато останалите, здраво опирайки се в леда чрез забитите в подметките гвоздеи, започваха да я спускат под съпровода на синхронен хор от пъшкане, викове, предупреждения и поредните проклетия.

После всички отново грижливо товареха шейната, внимателно проверяваха дали всичко е закрепено както трябва, загряваха вода, за да полеят замръзналите в снега плъзгачи, и продължаваха по пътя си през лабиринта от другата страна на тороса.

Половин час по-късно приближаваха следващия торос.

Първата нощ сред ледовете остави ужасяващи спомени у Хари Д. С. Гудсър.

Лекарят никога през живота си не беше нощувал на открито, но той знаеше, че Греъм Гор казва истината, когато през смях подхвърли, че в леда всичко става пет пъти по-бавно: разопаковането на вещите, запалването на спиртниците и печките, разпъването на кафявата холандска палатка, завинтването на закотвящите колчета, разстилането на многобройните одеяла и спални чували и особено подгръването на консервираната супа и свинското месо, които носеха със себе си.

И през цялото време човек трябваше да се движи — да размахва ръце и крака, да тъпче земята; в противен случай крайниците му щяха

да измръзнат.

В едно нормално арктическо лято, напомни господин Девьо на Гудсър, давайки за пример предишното им лято, когато се движеха през разлома в ледовете на юг от остров Бичи, температурата на тази географска ширина в слънчев и безветрен юнски ден можеше да достигне трийсет градуса по Фаренхайт^[1]. Но не и това лято. Лейтенант Гор измери температурата на въздуха в десет вечерта — времето, когато се спряха да лагеруват и слънцето все още стоеше над южния хоризонт на напълно ясното небе, — тя се оказа минус два градуса^[2] по Фаренхайт. По време на обедната им почивка за по чаша чай със сухари термометърът показваше едва шест градуса^[3].

Холандската палатка беше малка. В снежна буря би могла да им спаси живота, но първата нощ в ледовете беше ясна и почти безветрена, така че Девьо и петимата моряци решиха да спят навън върху вълчите си кожи и насмолени платна, само в спалните си чували на „Хъдсън Бей Къмпани“ — щяха да се прехвърлят в претъпканата палатка единствено ако времето се развалеше, — и след кратко колебание Гудсър реши да спи навън с останалите, вместо вътре с лейтенант Гор, колкото и приятна компания да беше лейтенантът.

Слънчевата светлина беше влудяваща. Тя помръкна около полунощ, но небето си оставаше светло като в Лондон в осем часа вечерта и Гудсър по никакъв начин не можеше да се застави да заспи. Чувстваше такава физическа умора, каквато не беше изпитвал никога по-рано, и пак не можеше да заспи. Осъзна, че му пречи болката в мускулите от напрегането на силите през деня. Искаше му се да беше взел лауданум със себе си. Малка глътка от него щеше да му донесе облекчение и да му позволи да се унесе. За разлика от някои от лекарите, имащи право да предписват наркотични вещества, Гудсър не беше наркоман — той използваше различни опиати само когато се налагаше да заспи или да се съсредоточи. Не по-често от един-два пъти седмично.

И му беше *студено*. След като хапна загоряна супа и говеждо от консерва и се разходи из ледения лабиринт в търсене на уединено място, където да се облекчи, също за пръв път в живота си на открито — давайки си сметка, че трябва да действа бързо, ако не иска да му замръзнат някои много важни органи, — Гудсър се настани върху едно

от големите шест на пет фута одеяла от вълча кожа, разви личния си спален чувал и пропълзя надълбоко в него.

Но не достатъчно надълбоко, че да се сгрее. Девьо му беше обяснил, че трябва да свали ботушите си и да ги вземе със себе си в чувала, за да не замръзне кожата им — в един момент Гудсър убоде стъпалото си в гвоздеите, забити през подметката на единия ботуш — ала всички мъже легнаха да спят, облечени с връхните си дрехи. Вълненото облекло — цялото вълнено облекло, осъзна Гудсър не за пръв път от началото на пътешествието — беше пропито с пот след тежкия дълъг ден. Безкраен ден.

Около полунощ светлината помръкна дотолкова, че да започнат да се виждат няколко звезди — по-точно планети, както беше научил Гудсър от лекцията, изнесена му лично в импровизираната обсерватория на върха на айсберга две години по-рано. Но светлината така и не изчезна напълно.

Нито пък студът. След като Гудсър вече не се движеше и не се натоварваше физически, слабото му тяло беше беззащитно против студа, който проникваше в спалния чувал през твърде широкия му отвор и пропълзяваше от леда през одеялото от вълча кожа и през спалния чувал на „Хъдсънс Бей Къмпани“ като ледените пипала на някакъв хищник. Гудсър започна да трепери. Зъбите му затракаха.

Около него четиримата спящи мъже (останалите двама стояха на пост) хъркаха толкова шумно, че лекарят се чудеше дали хората на двата кораба, намиращи се на няколко мили на северозапад в снега, зад неизброимите тороси — *Мили Боже, на връщане ще трябва да се минава пак през тях!* — не чуват това стържение и скърцане.

Гудсър го тресеше. Толкова силно, че беше сигурен — няма да оцелее до сутринта. Щяха да се опитат да го измъкнат от спалния му чувал и щяха да намерят само измръзнал, вкочанен труп.

Той пропълзя колкото се може по-надълбоко в спалния чувал и допря плътно вледенените краища на отвора над главата си, предпочитайки да вдишва собствената си кисела миризма на пот, отколкото отново да се изложи на мразовития въздух навън.

В допълнение към коварната светлина и още по-коварния прокрадващ се студ — студа на смъртта, осъзна Гудсър, студа на гроба и на черната каменна стена над надгробните камъни на остров Бичи — той не можеше да заспи и от шума. Лекарят смяташе, че за двете

мрачни полярни зими е свикнал със стоновете на дървената обшивка, с постоянното скърцане и щракане на крайно изстудения метал на кораба и с непрекъснатия грохот на леда, стиснал обшивката в обятията си, но тук, навън, където тялото му беше отделено от леда само чрез няколко пласта вълнена тъкан и едно одеяло от вълча кожа, стоновете и движенията на леда под него бяха ужасяващи. Сякаш се опитваше да заспи върху търбуха на жив звяр. Чувството, че ледът се движи под него, макар и донякъде да беше въображаемо, му се струваше достатъчно реално, че да му се завие свят, докато лежеше свит в зародишна поза.

Някъде около два часа през нощта — той беше успял да погледне джобния си часовник под слабата светлина, процеждаща се през отвора на спалния чувал — Хари Д. С. Гудсър най-накрая започна да изпада в унес, донякъде наподобяващ сън, когато два оглушителни взрива го върнаха към реалността.

Гудсър се замята в запотения, заледен спален чувал като новородено, опитващо се да се измъкне от утробата, и успя да подаде навън главата и раменете си. Студеният нощен въздух го удари с достатъчна сила, за да накара сърцето му да прескочи един удар. Небето вече беше почти ярко, озарено от слънцето.

— Какво? — извика той. — Какво стана?

Втори помощник-капитан Девьо и тримата моряци стояха върху спалните си чували, стиснали дълги ножове — явно бяха спали с тях — в облечените си с ръкавици ръце. Лейтенант Гор беше изскочил от холандската палатка. Той беше напълно облечен, стиснал пистолет в своята непокрита — *непокрита!* — ръка.

— Докладвай! — изкрещя Гор на единия от двамата часови, Чарли Бест.

— Това бяха мечките, лейтенант — рече Бест. — Две от тях. Грамадни зверове. Дебнеха наоколо цяла нощ — нали си спомняте, видяхме ги на разстояние около половин миля, преди да спрем да лагеруваме — но продължиха да се приближават все повече и повече, движейки се в кръг, докато най-накрая не се наложи двамата с Джон да стреляме, за да ги прогоним.

„Джон“, както знаеше Гудсър, беше двайсет и седем годишният Джон Морфин, другият часовой.

— И двамата ли стреляхте? — попита Гор. Лейтенантът се беше изкачил на най-високото възвишение наблизо и проучваше околността с месинговия си далекоглед. Гудсър се чудеше защо непокрытите му ръце още не са залепнали към метала.

— Тъй вярно, сър — отвърна Морфин. Той презареждаше пушката си, неловко боравейки с патроните с облечената си с вълнени ръкавици ръка.

— Улучихте ли ги? — попита Девьо.

— Тъй вярно — отговори Бест.

— Само че никаква полза от това — каза Морфин. — Обикновени пушки и повече от трийсет крачки разстояние. Тези мечки имат дебела козина и още по-дебели кости на черепа. Но ги ударихме достатъчно силно, че да се ометат.

— Не ги виждам — каза лейтенант Гор от високия десет фута леден хълм.

— Според нас са в онези малки дупки в леда — каза Бест. — По-голямата мечка избяга нататък, когато Джон стреля. Мислехме, че я е повалил, но отидохме достатъчно далеч по леда, за да видим, че няма труп. Изчезнала е.

Хората от разузнавателните отряди бяха забелязали подобни дупки в леда — неправилни кръгове с около четири фута диаметър, прекалено големи за тесните отвори за дишане, които правеха пръстенчатите тюлени, и явно твърде малки и твърде отдалечени една от друга, за да са на бели мечки. Те винаги бяха покрити с дебела няколко инча мека ледена кора. Когато за пръв път се натъкнаха на такива дупки, хората бяха обнадеждени, че те може да се окажат предвестници на открити води, но после се оказа, че са толкова малко и се намират толкова далеч една от друга, че могат да представляват единствено опасност. Фериър, който беше крачил преди шейната предния ден следобед, едва не падна в една от тях — стъпи в нея с левия си крак, който веднага пропадна до над коляното, и на отряда му се наложи да изчака, докато зъзнещият моряк смени ботушите си, панталона, вълнените долни гащи и чорапите.

— Във всеки случай е време Фериър и Пилкингтън да поемат вахтата си — каза лейтенант Гор. — Боби, вземи мускета от палатката.

— С пушката ми е добре, сър — каза Фериър.

— Аз ще се чувствам по-спокойно с мускета, сър — рече морският пехотинец.

— Тогава ти вземи мускета, Пилкингтън. Стрелянето по тези зверове с пушката може само да ги ядоса.

— Тъй вярно, сър.

Бест и Морфин, явно треперейки по-скоро от студ след двучасовото им дежурство, отколкото от нервно напрежение, сънено събуха ботушите си и се мушнаха в спалните си чували. Редник Пилкингтън и Боби Фериър с усилие напъхаха подутите си крака в ботушите, извадени от спалните им чували, и се затътриха към близките тороси, за да застанат на пост.

Треперейки още по-силно отпреди, с вкочанени вече не само пръсти на ръцете и краката, но и нос и бузи, Гудсър се сви на кълбо дълбоко в спалния си чувал и започна да се моли да заспи.

Но така и не успя. След малко повече от два часа втори помощник-капитан Девьо даде команда за ставане и излизане от спалните чували.

— Предстои ни дълъг ден, момчета! — извика приветливо той.

Все още се намираха на повече от двайсет и две мили от брега на Земята на крал Уилям.

[1] Минус един градус по Целзий. ↑

[2] Минус осемнайсет градуса по Целзий. ↑

[3] Минус четиринайсет градуса по Целзий. ↑

11. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

9 НОЕМВРИ 1847 Г.

— Измръзнал сте до кости, Франсис — казва командир Фицджеймс. — Елате на кърмата, в общата стая, за по едно бренди.

Крозиър би предпочел уиски, но и брендито ще свърши работа. Той тръгва пред капитана на „Еребус“ по дългия, тесен коридор към някогашната лична каюта на сър Джон Франклин, която сега е превърната в еквивалент на каюткомпанията на „Ужас“ — библиотека и място за сбирки на свободните от дежурство офицери, а също и стая за съвещания, когато е необходимо. Според Крозиър решението на Фицджеймс да запази собствената си мъничка каюта след смъртта на сър Джон, а да пригоди просторното помещение на кърмата за обща стая и — при нужда — за лазарет, говори само хубави неща за командира.

В коридора цари пълен мрак и единствената светлина идва от общата стая, а палубата се е наклонила повече от тази на „Ужас“ и в обратната посока — към левия борд вместо към десния и към кърмата вместо към носа. И макар по план двата кораба да са почти идентични, Крозиър често забелязва и разликите между тях. КНВ „Еребус“ мирише някак си по-различно — освен сходната смрад от маслото за фенери, неумитите тела, мръсните дрехи, месеците готвене, въглищния прах, кофите с урина и издишаното от мъжете, стелеща се в студения, влажен въздух, има и още нещо. Поради някаква причина „Еребус“ вони повече на страх и безнадеждност.

В общата стая двама офицери, лейтенант Левеконт и лейтенант Феърхолм, пушат лули, но стават едновременно, кимват на двамата капитани и се оттеглят, придърпвайки зад себе си плъзгащата се врата.

Фицджеймс отключва масивния шкаф и изважда бутилка бренди. След това налива щедро количество в една от кристалните водни чаши на сър Джон за Крозиър, а за себе си сипва по-малко. Сред всичкия кристал и китайски порцелан, който покойният водач на експедицията беше натоварил на борда на кораба за своя употреба и заради офицерите си, нямаше нито една чашка за бренди. Франклин беше пълен въздържател.

Крозиър не се церемони. Той изпива брендите на три големи глътки и позволява на Фицджеймс да му сипе повторно.

— Благодаря ви, че реагирахте толкова бързо — казва Фицджеймс. — Но очаквах да ми отговорите в писмо, а не да се появите лично.

Крозиър се мръщи.

— Писмо ли? Повече от седмица не съм получавал писмо от вас, Джеймс.

Фицджеймс го поглежда втренчено.

— Тази вечер не сте ли получавали писмо? Преди около пет часа изпратих редник Рийд до вашия кораб и предположих, че е останал да пренощува при вас.

Крозиър бавно поклаща глава.

— О... по дяволите — казва Фицджеймс.

Крозиър измъква вълнения чорап от джоба си и го поставя на масата. Под ярката светлина от висящия на стената фенер по него не се забелязват никакви следи от насилие.

— Намерих го по пътя за насам. По-близо до вашия кораб, отколкото до моя.

Фицджеймс взима чорапа и го оглежда тъжно.

— Ще попитам хората ми дали им е познат — казва той.

— Възможно е да е на някой от моите — отвръща тихо Крозиър. Той разказва накратко на Фицджеймс за нападението, за смъртоносните наранявания на редник Хедър и за изчезването на Уилям Стронг и младия Том Евънс.

— Четирима за един ден — казва Фицджеймс. После налива още бренди и на двамата.

— Да. За какво ставаше въпрос в писмото, което ми изпратихте?

Фицджеймс обяснява, че през целия ден сред ледената пустош, по ръба на осветеното от фенерите пространство, е било забелязано

нещо едро, което се движело. Мъжете бяха стреляли няколко пъти, но изпратените на леда отряди не бяха забелязали кръв или някакви други следи.

— Така че, Франсис, трябва да ви се извиня заради онзи идиот Боби Джонс, който стреля по вас преди няколко минути. Нервите на хората ми са изопнати до крайност.

— Надявам се не чак дотам, че да смятат, че онова нещо на леда се е научило да им подвиква на английски — изрича язвително Крозиър. После отново отпива от брендите.

— Не, не. Разбира се, че не. Това си беше чиста глупост. Джонс ще бъде лишен две седмици от дажбите си от ром. Извинявам се отново.

Крозиър въздъхва.

— Не го правете. Ако искате, му скъсайте задника от бой, но не го лишавайте от ром. Настроението на този кораб и без това е достатъчно кисело. С мен беше Безмълвната дама, която беше облечена с проклетата си космата парка. Джонс сигурно я е видял. Щях да съм си заслужил куршума в главата.

— Безмълвната е била с вас? — Фицджеймс си позволява да повдигне вежда при задаването на въпроса.

— Нямам никаква представа какво е търсила на леда, по дяволите — изхриптява Крозиър. Гърлото му е възпалено от студа и виковете. — Едва не я застрелях на около четвърт миля от вашия кораб, когато се промъкна към мен. Докато с вас разговаряме, младият Ървинг сигурно е преобърнал „Ужас“ с краката нагоре. Направих голяма грешка, когато възложих на това момче търсенето на ескимоската кучка.

— Хората си мислят, че тя е Йона. — Гласът на Фицджеймс звучи много, много тихо. Гласовете се чуват много лесно през преградите в претъпканата жилищна палуба.

— Защо пък да не го мислят, по дяволите? — Крозиър започва да усеща влиянието на алкохола. Не е пил от предишната вечер. Питието въздейства приятно на корема му и на изморения му мозък. — Жената се появи в деня, в който започна целият този ужас, придружавана от онзи шаман, нейния баща или съпруг. Нещо е изтръгнало езика ѝ до основата. Защо, по дяволите, мъжете да не си помислят, че тя е причина за всичките ни неприятности?

— Но въпреки това вие я държите на борда на „Ужас“ повече от пет месеца — казва Фицджеймс. В гласа на младия капитан не се долавя упрек, а само любопитство.

Крозиър свива рамене.

— Не вярвам във вещици, Джеймс. Нито пък в Йона, като става въпрос за това. Но вярвам, че ако я изоставим навън, на леда, онази твар ще я изкорми и погълне така, както в момента поглъща Евънс и Стронг. И може би вашия редник Рийд. Това не беше ли Били Рийд, червенокосият морски пехотинец, който винаги иска да говори за онзи писател Дикенс?

— Уилям Рийд, да — отвръща Фицджеймс. — Той показва отлични резултати при онова състезание по бягане, което хората ни си организираха на остров Диско преди две години. Помислих си, че сам човек, при това толкова бърз... — Той млъква и задъвка устната си. — Трябваше да изчакам до сутринта.

— Защо? — пита Крозиър. — Тогава няма да стане по-светло. Нито пък на обяд, честно казано. Денят и нощта вече не означават нищо и ще си остане така още четири месеца. И по нищо не личи онази твар навън да ловува само през нощта... или само в тъмното. Може пък вашият Рийд да се появи. Нашите куриери са се губили и преди в ледовете и са се завръщали след пет или шест часа, треперещи и ругаещи.

— Може би. — В гласа на Фицджеймс се долавя съмнение. — На сутринта ще изпратя отряди да го търсят.

— Онази твар иска точно това. — Гласът на Крозиър звучи ужасно уморено.

— Може би — повтаря Фицджеймс, — но вие току-що ми казахте, че вашите хора са търсили Стронг и Евънс цялата нощ и целия ден.

— Ако не бях взел Евънс с мен, докато търсех Стронг, момчето все още щеше да е живо.

— Томас Евънс — казва Фицджеймс. — Помня го. Едро момче. Всъщност не беше момче, нали, Франсис? Сигурно е... бил... на колко? Двайсет и две или дваайсет и три години?

— Томи стана на дваайсет през май — отвръща Крозиър. — Първият му рожден ден на борда на кораба беше на следващия ден след отпътуването ни. Мъжете бяха в добро разположение на духа и

отпразнуваха осемнайсетия му рожден ден, като му обръснаха главата. Той като че ли нямаше нищо против. Онези, които го познаваха, казват, че винаги е бил твърде едър за възрастта си. Томи служеше на КНВ „Линкс“, а преди това на един търговски кораб на Остиндийската компания^[1]. За пръв път излязъл в морето на тринайсетгодишна възраст.

— Също като вас, предполагам.

Крозиър се засмива печално.

— Също като мен. Не че това ми помогна особено.

Фицджереймс заключва брентото в шкафа и се връща до дългата маса.

— Кажете ми, Франсис, наистина ли сте се преоблякъл като чернокож лакей на знатната дама, на която се е престорил старият Хопнър, докато сте зимували в леда през... кога беше, двайсет и четвърта година?

Крозиър отново се разсмива, този път по-весело.

— Наистина. Тогава бях мичман на „Хекла“ под командването на Пари, когато той и Хопнър, който командваше „Фюри“, в двайсет и четвърта се отправиха на север, за да търсят този същия проклет проход. Планът на Пари беше да прекара двата кораба през протока Ланкастър и надолу по протока Принц Риджънт — тогава още не знаехме, че Бутия е полуостров, това стана известно едва през трийсет и трета, след плаването на Джон и Джеймс Рос. Пари смяташе, че ще може да отплава на юг покрай Бутия и да продължи с пълна скорост, докато не стигне крайбрежието, което Франклин беше изследвал по време на сухопътната си експедиция шест-седем години по-рано. Но Пари закъсня с отплаването — защо проклетите командири на експедиции винаги потеглят твърде късно? — и ние извадихме късмета да стигнем до протока Ланкастър на 10 септември, месец по-късно от предвиденото. Но на 13 септември ледът скова морето и нямаше никаква възможност да преминем през протока, затова Пари с нашата „Хекла“ и лейтенант Хопнър с „Фюри“ побягнаха на юг с подвити опашки.

Една буря ни отнесе обратно в Бафиново море и там ни провървя да намерим мъничко, красиво заливче близо до протока Принц Риджънт, където да хвърлим котва. Прекарахме в него десет месеца. Измръзнахме до кости.

— И все пак — казва Фицджеймс с лека усмивка, — вие като малко чернокожо момче?

Крозиър кимва и отпива от чашата си.

— Пари и Хопнър не можеха да живеят без костюмни балове по време на зимуванията ни в леда. Хопнър организира този маскарад, който нарече Големия венециански карнавал, и го насрочи за първия ден от ноември, точно когато духът пада заедно със залязването на слънцето за цели месеци. Пари пристигна от „Хекла“, увит в огромно наметало, което не свали дори когато всички мъже се събраха — повечето, облечени в костюми, защото на всеки кораб имахме по един огромен сандък с костюми, — и когато най-накрая го свали, видяхме, че Пари се е облякъл като онзи стар пехотинец — нали се сещате за мъжа с дървения крак, който свиреше на цигулка за няколко пенита край Чатъм? Не, едва ли, вие сте твърде млад.

Но Пари — мисля, че старото копеле винаги е предпочитало да бъде актьор вместо капитан на кораб, — той направи всичко както трябва, заскърца на цигулката си, закуцука на дървения си крак и закрещя: „Ваша чест, дайте някоя монетка на бедния Джо, който изгуби крака си за краля и родината!“

Мъжете си умряха от смях. Но Хопнър, който мисля, че обичаше тия преструвки дори повече от Пари, се появи на бала, облечен като някоя благородна дама, издокарана по най-последна парижка мода — с изрязано деколте, с кринолин, повдигнат на задника, и всичко останало, и тъй като в онези години бликах от енергия, да не говорим колко ми беше акълът — бях едва дваисетгодишен, се бях облякъл като чернокожия лакей на Хопнър — носех истинска лакейска ливрея, която старият Херни Паркинс Хопнър беше купил от някой контешки лондонски магазин за ливреи и беше донесъл със себе си специално за мен.

— Мъжете смяха ли се? — пита Фицджеймс.

— О, мъжете се затъркаляха по земята от смях — Пари и неговият дървен крак бяха просто забравени, когато се появи старият Хенри, а след него и аз, стиснал в ръце копринения му шлейф. И защо да не се смеят? Всичките коминочистачи и продавачки, килимари и остроноси евреи, зидари и шотландски воители, турски танцьорки и лондонски кибритопродавачки? Вижте го само! Ето го младия Крозиър, който още не е лейтенант, а само мичман, но си мисли, че

един ден ще стане адмирал, забравяйки, че е просто поредният черен ирландски негър.

Известно време Фицджеймс просто мълчи. Крозиър може да чуе хъркането и пръдните, които се разнасят от хамаците, разположени в посока носа на тъмния кораб. На палубата, точно над главите им, вахтеният потропва с краката си, за да ги стопли. Крозиър съжалява, че е завършил историята си по този начин — когато е трезвен, никога не говори така, но освен това му се иска Фицджеймс отново да извади онова бренди. Или уискито.

— Кога „Фюри“ и „Хекла“ се освободиха от леда? — пита Фицджеймс.

— На 20 юли следващото лято — отвръща Крозиър. — Но вие сигурно знаете останалата част от историята.

— Знам, че „Фюри“ се изгубил.

— Точно така — отвръща Крозиър. — Пет дни след отстъпването на леда — ние се мъкнем покрай бреговете на остров Съмърсет, като се стараехме да стоим по-далеч от паковия лед и да не попадаме под проклетия варовик, който непрекъснато падаше от скалите — поредната буря изхвърля „Фюри“ на една камениста плитчина. Успяхме да го издърпаме на ръце оттам — с помощта на много ледени витла и пот, — но след това и двата кораба замръзнаха и един проклет айсберг, с размерите на тази гадост, която се е настанила между „Еребус“ и „Ужас“ избута „Фюри“ към крайбрежния лед, откъсна руля му, натроши дървения корпус и изкоруби металната обшивка, а екипажът работеше денонощно на смени на четирите помпи, опитвайки се да държи кораба на повърхността.

— И известно време сте успявали — подсказва му Фицджеймс.

— Две седмици. Дори се опитахме да го привържем към един айсберг, но шибаното въже се скъса. След това Хопнър се опита да повдигне кораба, за да се добере до кила — точно каквото искаше да направи сър Джон с вашия „Еребус“, — но бурята сложи край на опитите му и двата кораба бяха застрашени от изхвърляне на подветрения бряг на носа. Накрая мъжете просто падаха на място край помпите — те бяха твърде изтощени, за да разбират какво им заповядваме — и на 21 август Пари нареди всички да се прехвърлят на борда на „Хекла“ и отведе кораба навътре в морето, за да не заседне, а клетият „Фюри“ беше изхвърлен на брега от няколко айсберга, които

го заклециха и преградиха пътя му. Нямаше никакъв шанс да го издърпаме. Ледовете го смазваха пред очите ни. Едва успяхме да освободим „Хекла“, и то само защото всички мъже до един ден и нощ обслужваха помпите, а дърводелецът работеше денонощно по укрепването на обшивката.

Така и не успяхме да доближим прохода — дори не успяхме да открием някаква нова земя — и даже изгубихме един кораб. Хопнър беше изправен пред военен съд, а Пари смяташе и себе си за подсъдим, защото през цялото време Хопнър беше под негово командване.

— Всички бяха оправдани — казва Фицджереймс. — Дори ги похвалиха, доколкото си спомням.

— Получиха похвала, но не и повишение — отвърща Крозиър.

— Но всички оцеляхте.

— Да.

— Аз искам да оцелея при тази експедиция, Франсис — изрича Фицджереймс. Гласът му е тих, но решителен.

Крозиър кимва.

— Трябваше още преди година да постъпим също като Пари и да съберем двата екипажа на „Ужас“, а след това да отплаваме на изток покрай Земята на крал Уилям — казва Фицджереймс.

Този път е ред на Крозиър да повдигне вежди. Не защото Фицджереймс признава земята за остров — разузнавателните отряди, изпратени с шейни през лятото, бяха внесли окончателна яснота по въпроса, — а защото се съгласява, че е трябвало да го направят още миналата есен, да изоставят кораба на сър Джон. Крозиър знае, че за капитана от която и да било флота — а особено ако е от Британския кралски флот — няма нищо по-трудно от това да изостави кораба си. А макар „Еребус“ да се намираше под командването на сър Джон Франклин, командир Джеймс Фицджереймс беше същинският му капитан.

— Вече е твърде късно. — Крозиър изпитва болка. Тъй като общата стая има няколко външни стени и три престънови илюминатора, тя е студена — двамата мъже могат да видят дъха си във въздуха — но въпреки това в нея е с шейсет или седемдесет градуса по-топло, отколкото е навън, на леда, и постепенно затоплящите се крака на Крозиър, особено пръстите му, усещат болезнени бодежи, сякаш ги мушкат разкопчани безопасни игли и нажежени топлийки.

— Да — съгласява се Фицджеймс, — но вие постъпихте мъдро, когато през август изпратихте с шейните оборудване и провизии на Земята на крал Уилям.

— Те са само малка част от онова, което трябва да изпратим, в случай че се наложи да лагеруваме там — рязко отвръща Крозиър. Той беше заповядал от корабите да бъдат разтоварени два тона дрехи, палатки, комплекти за оцеляване и консервирана храна и да бъдат складирани на северозападния бряг на острова, в случай че през зимата се наложеше бързо да изоставят корабите, но превозването се извършваше абсурдно бавно и беше изключително опасно. За няколко седмици изморителни преходи с шейни на брега бяха откарани само около един тон припаси — палатки, връхни дрехи, инструменти и консервирани продукти за няколко седмици. И нищо повече.

— Онази твар няма да ни позволи да останем там — добавя тихо той. — Можехме да се преместим в палатките през септември — сигурно помните, че бях наредил да се разчисти площадка за две дузини от големите палатки, — но те нямаше да могат да бъдат отбранявани толкова лесно, колкото корабите.

— Така е — отвръща Фицджеймс.

— Само дано корабите да издържат зимата.

— Да — кимва Фицджеймс. — Франсис, вие знаете ли, че някои от мъжете — и на двата кораба — наричат онази твар Ужаса?

— Не! — Крозиър се чувства обиден. Той не иска името на кораба му да се използва за подобни гнусни цели, дори и ако хората са се пошегували. Но когато се вглежда в лешниково зелените очи на командир Джеймс Фицджеймс, той осъзнава, че другият капитан е напълно сериозен, което означава, че същото се отнася и за хората. — Ужаса — повтаря Крозиър и усеща горчив вкус в устата.

— Те си мислят, че това не е никакво животно — казва Фицджеймс. — Смятат, че коварството на това същество е противоестествено... свръхестествено... че навън на леда, в тъмното, се спотайва някакъв демон.

Крозиър е толкова отвратен, че едва не плюе на пода.

— Демон — изрича отвратено той. — Това са същите онези моряци, които вярват в призраци, феи, Йона, русалки, проклетия и морски чудовища.

— Аз съм ви виждал да драскате по платната, за да призовете вятъра — казва Фицджеймс с усмивка.

Крозиър не му отвърща нищо.

— Живял сте достатъчно дълго и сте пътувал достатъчно, за да видите неща, което никой човек не е предполагал, че съществуват — добавя Фицджеймс, като очевидно се опитва да разведри настроението.

— Да — отвърща Крозиър с лаещ смях. — Пингвини! Искате ми се и тук те да са най-големите животни, както е долу, на юг.

— В Антарктика няма ли бели мечки?

— Не видяхме нито една. Както не е видял нито един китоловец или изследовател за седемдесет години плавания покрай бреговете на тази бяла, изобилстваща с вулкани заледена земя.

— А вие двамата с Джеймс Рос сте първите хора, зърнали този континент. И вулканите.

— Да, така беше. И сър Джеймс спечели доста от това. Ожени се за красива млада дама, беше посветен в рицарство и щастлив се оттегли от арктическите плавания. А аз... аз съм... тук.

Фицджеймс прочиства гърлото си, сякаш за да смени темата.

— Знаете ли, Франсис, до началото на това пътешествие наистина вярвах в съществуването на Отвореното полярно море. Бях убеден, че парламентът е прав да се вслушва в мнението на така наречените полярни експерти — през последната зима преди нашето отпътуване, помните ли? В „Таймс“ се писа много за термобаричната бариера, за Гълфстрийм, който тече под леда и затопля Отвореното полярно море, и за невидимия континент, който сигурно се намира там горе. Те бяха толкова силно убедени в съществуването му, че предлагаха за разглеждане и прокарваха закони за изпращането там на затворници от Саутгейт и други затвори, за да добиват въглища, каквито би трябвало да има в изобилие на Северния полярен континент, само на няколко мили оттук.

Този път Крозиър се разсмява от сърце.

— Да, да копаят въглища, които да отопляват хотелите и да снабдяват с гориво станциите за зареждане на парните кораби, които най-късно до 1860 година ще започнат да извършват редовни курсове през Отвореното полярно море. О, Боже, какво ли не бих дал да съм един от онези затворници в Саутгейт. Според изискванията на закона и

от елементарна хуманност техните килии са два пъти по-големи от нашите каюти, Джеймс, и нашето бъдеще щеше да бъде топло и безопасно, ако можехме просто да си седим в онзи лукс и да чакаме новината, че континентът на Северния полюс е открит и колонизиран.

Сега вече и двамата мъже се смеят.

От палубата над главите им се разнася трополене — по-скоро от тичане, отколкото от спокойно крачене, — последвано от гласове и нахлуването на студен въздух, когато някой отваря главния люк, разположен в дъното на коридора, и няколко чифта крака затрополяват надолу по трапа.

Двамата капитани мълчат в очакване, докато по тънката вратата на общата стая не се разнася тихо почукване.

— Влез — казва командир Фицджеймс.

Един човек от екипажа на „Еребус“ въвежда двама мъже от „Ужас“ — трети лейтенант Джон Ървинг и моряк на име Шанкс.

— Съжалявам за безпокойството, командир Фицджеймс, капитан Крозиър — казва Ървинг през леко тракащите си зъби. Дългият му нос е побелял от студа. Шанкс все още носи мускет със себе си. — Лейтенант Литъл ме изпрати със спешен доклад за капитан Крозиър.

— Говори, Джон — казва Крозиър. — Нали не си продължил да търсиш Безмълвната дама?

За секунда Ървинг го изглежда объркано. После казва:

— Видяхме я отвън на леда, когато се прибираха последните издирващи отряди. Не, сър, лейтенант Литъл ме изпрати да ви върна веднага обратно, защото... — Младият лейтенант млъква за миг, сякаш е забравил причината, поради която Литъл го е изпратил да доведе капитана.

— Господин Кауч — казва Фицджеймс на дежурния моряк от „Еребус“, който е довел двамата мъже от „Ужас“ в общата стая, — бъдете така добър да излезете в коридора и да затворите вратата зад себе си. Благодаря.

Крозиър също е забелязал странната тишина, настъпила след внезапното секване на хъркането и поскръцването на хамаците. Многото моряци в спалното помещение са се събудили и слухтят.

Когато вратата се затваря, Ървинг казва:

— Уилям Стронг и Томи Евънс се намериха, сър.

Крозиър примигва.

— Какво искаш да кажеш с това, че са се *намерили*, по дяволите? Живи ли са? — За пръв път от месеци той се изпълва с надежда.

— О, не, сър — отвръща Ървинг. — Само... едно тяло... всъщност. Но то беше подпряно до релинга на кърмата, когато го забеляза един от участниците в издирващите отряди, които се връщаха на кораба... преди около час. Вахтените не бяха забелязали нищо. Но тялото си беше там, сър. По заповед на лейтенант Литъл двамата с Шанкс дойдохме тук колкото се може по-бързо, за да ви уведомим, капитане.

— Едно? — изрича с рязък глас Крозиър. — Едно тяло? *Намерило се на кораба?* — Капитанът на „Ужас“ не вижда смисъл в думите му. — Не каза ли, че и Стронг, и Евънс са се намерили?

Сега вече цялото лице на трети лейтенант Ървинг е побеляло.

— Точно така, капитане. Или поне половината от тях. Когато отидохме да огледаме тялото, което беше оставено на кърмата, то се катурна настрани и... ами... разпадна се. Доколкото успяхме да разберем, горната половина е на Били Стронг, а от кръста надолу е на Томи Евънс.

Крозиър и Фицджеймс се споглеждат.

[1] Остиндийска компания (East Indian merchantman) — английска компания за търговия с Индия и Китай, съществувала от 1599 до 1874 г. ↑

12. ГУДСЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ЗЕМЯТА НА КРАЛ УИЛЯМ, 24 МАЙ — 3 ЮНИ 1847 Г.

Натовареният с провизии отряд на лейтенант Гор стигна до каменната пирамида на сър Джеймс Рос на брега на Земята на крал Уилям късно вечерта на 28 май, след тежък петдневен преход през леденото поле.

Добрата новина, когато се приближиха до острова — който остана скрит от погледа им до последната минута, — беше, че недалеч от брега в леда се забелязваха езерца с прясна питейна вода. Лошата новина бе, че повечето от тези езерца се бяха образували в основата на почти непрекъснатата верига от айсберги — достигащи на височина сто фута, че и повече — които бяха отнесени от течението към плитчините и брега и сега се простираха като бяла назъбена крепостна стена докъдето им стигаше погледът. Отне им цял ден да се прехвърлят от другата страна на тази бариера, въпреки че оставиха част от дрехите, горивото и провизиите в импровизиран склад на брега, за да облекчат шейните. В допълнение към техните неудобства и затруднения няколко от консервите със супа и свинско, които бяха отворили на леда, се бяха оказали развалени и се наложи да бъдат изхвърлени, в резултат на което за обратния път им бяха останали провизии за по-малко от пет дни — и то само ако останалите консерви си бяха наред. На всичкото отгоре те установиха, че дори тук, на предполагаемия бряг, дебелината на леда си оставаше седем фута.

А най-лошото от всичко — поне за Гудсър — беше, че Земята на крал Уилям, или остров Крал Уилям, както установиха по-късно, се оказа най-голямото разочарование в живота му.

Разположените на север острови Девън и Бичи бяха открити за ветровете, неблагоприятни за живот дори в най-хубавото време на

годината и абсолютно безплодни, с изключение на лишеите и някои дребни растения, но в сравнение с онова, което мъжете откриха на Земята на крал Уилям, те представляваха същинска райска градина. Бичи можеше да се похвали с непокритата си с лед земя, малко пясък и почва, внушителни скали и нещо като крайбрежие. На Земята на крал Уилям нямаше нищо такова.

В продължение на час и половина след като прекосиха бариерата от айсберги, Гудсър не можеше да определи дали се намира на суша, или не. Той се беше подготвил да празнува заедно с останалите, тъй като това щеше да е първият път за повече от година, когато някой от тях стъпва на твърда земя, но от другата страна на айсбергите морският лед беше заменен от големи камари крайбрежен лед и на хората им беше невъзможно да определят къде завършва той и къде започва брегът. Около тях имаше само лед, мръсен сняг, още лед и още сняг.

Когато най-накрая стигнаха до един ветровит участък от брега, на който нямаше сняг, Гудсър и неколцина моряци се отпуснаха на ръце и колене върху чакъла, сякаш за да благодарят на небето, но дори тези малки кръгли камъчета бяха сковани в лед, твърди като лондонските калдъръми през зимата и десет пъти по-студени. И този студ проникна през панталоните и всички слоеве дрехи, покриващи коленете им, достигайки до костите им, проникна и през ръкавиците в дланите и пръстите им като безмълвна покана да заповядат в скованите от лед подземни кръгове на ада.

Отне им още четири часа, за да достигнат до пирамидата на Рос. По-рано лейтенант Гор им беше казал, че ще открият лесно купчината камъни, която трябваше да се извисява на поне шест фута върху или близо до нос Виктъри, но купчините лед върху незащитения от вятъра нос понякога достигаха шест фута височина, а силните ветрове отдавна бяха съборили най-малките камъни от върха на пирамидата. Небето в края на май никога не потъмняваше изцяло през нощта, но в мъждивото непрекъснато сияние всичко наоколо им изглеждаше лишено от обем и им беше изключително трудно да преценяват разстоянията. Единственото нещо, което успяваха да различат, бяха мечките, и то само защото се движеха. Половин дузина от тези гладни, любопитни зверове ги следваха през целия ден. С изключение на тромавите им движения всичко останало се губеше в сивкавобялото

сияние. Леденият връх на един глетчер, който изглеждаше сякаш е на половин миля разстояние и се извисява на около петдесет фута, всъщност се оказа само на двайсетина ярда от тях и беше висок едва два фута. Късчето гола камениста земя, струваща им се на стотина фута от тях, в действителност се оказа цяла миля далеч напред върху безличния, брулен от ветровете нос.

Но когато най-накрая откриха пирамидата, в десет часа вечерта според все още работещия часовник на Гудсър, всички мъже бяха толкова изморени, че ръцете им висяха безсилно край телата като на маймуните от разказите на моряците; от изтощение на никой не му се говореше, а шейната си бяха изоставили на половин миля северно от мястото, където за пръв път стигнаха до брега.

Гор извади първото от двете послания — направил беше копие на оригинала, за да го скрие някъде на юг покрай брега, както му беше наредил сър Джон — попълни датата и написа името си. Същото направи и вторият помощник-капитан Чарлс Девьо. Те навиха на руло листа, пъхнаха го в единия от двата херметически месингови цилиндъра, които носеха със себе си, след което го пъхнаха в кухнята на пирамидата и върнаха по местата им камъните, които бяха махнали, за да получат достъп до вътрешността.

— Така — рече Гор. — Това беше, нали?

Гръмотевичната буря започна скоро след като се бяха дотърпили обратно до шейната, за да си приготвят среднощна вечеря.

За да облекчат товара си по време на прехвърлянето през айсберга, те бяха оставили тежките си одеяла от вълчи кожи, моряшките мушамы и повечето консервирана храна в укритие сред ледовете. Предположиха, че след като храната е запечатана в консерви, тя няма да привлече белите мечки, които непрекъснато душеха наоколо, но дори да ги привлече, зверовете няма да успеят да отворят консервите. Планът им беше да изкарат два дни на сушата с намалени порции — плюс всякакъв дивеч, който успеят да застрелят, разбира се, но тази надежда се изпари, щом се изправиха пред мрачната действителност — и всички да спят в холандската палатка.

Девьо, който отговаряше за приготвянето на вечерята, извади комплекта за готвене от специалните му ракитови кошнички, хитроумно поставени една в друга. Но три от четирите консерви, които бяха избрали за първата им вечеря, се оказаха развалени. Така те

останаха само с предназначения за сряда половин порцион от осолено свинско — което беше любимата храна на мъжете, защото бе богато на мазнини, но далеч не беше достатъчно, за да засити глада им след тежкия ден — и последната читава консерва с етикет „Превъзходна бистра супа от костенурка“, която те не можеха да понасят, защото от опит знаеха, че не беше нито превъзходна, нито бистра, а най-вероятно изобщо не беше от костенурка.

През последната година и половина след смъртта на Торингтън на остров Бичи доктор Макдоналд от „Ужас“ се беше вманиачил по качеството на консервираните им хранителни запаси и заедно с другите двама лекари непрекъснато експериментираше, за да открие най-добрия хранителен режим, способен да предотврати развитието на скорбут. Гудсър беше научил от по-възрастния лекар, че Шефан Голднър от Хаундсдич, доставчикът на хранителните продукти за експедицията, който бе получил договора благодарение на предложената изключително ниска цена, почти сигурно е измамил правителството на Нейно величество и Изследователската служба на флотата, като им е доставил некачествени — и вероятно опасни за живота — провизии.

Във вледения въздух отекнаха ругатните на мъжете, които бяха разбрали, че консервите са пълни с развалена храна.

— Успокойте се, момчета — каза лейтенант Гор, след като изтърпя минута-две потока от най-отбрани моряшки ругатни. — Какво ще кажете да започнем да отваряме утрешния порцион консерви, докато не намерим достатъчно, за да се нахраним добре, и просто да вземем решение да се върнем при склада в леда утре за вечеря, дори това да означава в полунощ?

Отговори му хор от одобрителни подвиквания.

Две от следващите отворени консерви не бяха развалени: едната съдържаше странно постно „Ирландско задушено“, което при подобри обстоятелства едва ли щеше да бъде сметнено за годно за ядене, а другата носеше апетитното название „Говежди бузи със зеленчуци“. Мъжете решиха, че говеждата част е дошла от някой цех за щавене на кожи, а зеленчуковата — от някой изоставен зимник, но и това беше по-добре от нищо.

Бурята започна скоро след като палатката беше опъната, спалните чували — разгънати по земята, храната — затоплена на

спиртника, а горещите метални купи и чинии — разпределени между хората.

Първата мълния удари земята на по-малко от петдесет фута от тях и накара мъжете да подскочат, при което разсипаха по земята говеждите си бузи, зеленчуците и ирландското задушено. Втората падна още по-близо.

Хората хукнаха към палатката. Една след друга мълниите с оглушителен трясък удряха в земята около тях като артилерийски снаряди. Едва след като всички буквално се скупчиха един върху друг в кафявата брезентова палатка — осем мъже в укрытие, предназначено за четирима души с леко снаряжение — морякът Боби Фериър погледна към направените от метал и дърво пръти, изпъващи палатката, и с думите „Ох, мамка му!“ се хвърли към изхода.

Навън се сипеше градушка с размерите на топки за крикет, която разпръсваше ледени тресчици на трийсет фута във въздуха. Мълниите озаряваха среднощния арктически сумрак толкова начесто, че се презастъпваха и осветяваха небето със заслепяващи светкавици, оставящи черни петна пред очите.

— Не, не! — изкрещя Гор, надвиквайки грохота на гръмотевиците, и дръпна Фериър обратно в претъпканата палатка. — Където и да отидем на този остров, ние ще бъдем най-високи! Изхвърлете металните пръти на палатката колкото се може по-надалеч, но не излизайте изпод брезента! Влезте в спалните чували и се изпънете на земята.

Мъжете побързаха да изпълнят заповедта му; дългите им коси, подаващи се изпод краищата на уелските перуки и шапките, се гънеха като змии над шаловете, увити на няколко пласта около вратовете им. Бурята се вихреше все по-свирепо и шумът ставаше оглушителен. Градушката се изсипваше върху гърбовете им, покрити с брезента и одеялата, като хиляди огромни юмруци, които ги пребиваха до насиняване. Гудсър дори проплака на глас, всъщност повече от страх, отколкото от болка, макар сипещите се върху тялото му удари да представляваха най-жестокия побой, който бе изтърпявал от времето на обучението си в държавното училище.

— Шибан Исусе! — извика Томас Хартнъл, когато градушката се засили, а мълниите засвяткаха още по-често. По-съобразителните мъже се бяха свили под спалните си чували вместо в тях, като се

опитваха да ги използват като защита срещу градушката. Брезентът заплашваше да ги задуши всичките, а тънкото платнище под телата им изобщо не ги спасяваше от студа, който се просмукваше до костите им и им спираше дъха.

— Как е възможно да има буря със светкавици при тоя студ? — извика Гудсър на Гор, който лежеше до него в купчината от уплашени до смърт мъже.

— Случва се — извика му в отговор лейтенантът. — Ако решим да се преместим от корабите в лагер на сушата, ще трябва да вземем с нас цял куп гръмоотводи.

Това беше първият път, когато Гудсър чу някакъв намек за вероятността да напуснат корабите.

Една светкавица падна върху намиращата се на десет фута от палатката скала, край която мъжете се бяха струпали по време на прекъснатата им вечеря, рикошира над покритите им от брезента глави и се удари във втора скала на не повече от три фута от тях. Хората се притиснаха още по-плътнo към земята, сякаш се опитваха да раздерат платнището под телата им в опит да се заровят във вкочанената почва.

— Мили боже, лейтенант Гор — извика Джон Морфин, чиято глава се намираше най-близо до съборения отвор на палатката, — навън, наред целия този ад, се движи нещо.

Всички членове на отряда се намираха в палатката.

— Мечка? Да броди наоколо в тази буря?

— Твърде е голямо за мечка, лейтенант — извика Морфин. — Това е...

В този миг една мълния отново удари скалата, а следващата падна толкова близо до палатката, че наелектризиращият брезент над главите им рязко се вдигна във въздуха и всички се прилепиха към земята, притиснаха лица към студеното платнище и зарязаха всякакви разговори, за да се отдадат на молитви.

Нападението — Гудсър можеше да мисли за бурята единствено като за нападение, осъществявано сякаш от древногръцки богове, разярени от самонадеяното им решение да презимуват в царството на Борей — продължи близо час, докато накрая прозвуча и последната гръмотевица, светкавиците се разрешиха и се отправиха на югоизток.

Гор се измъкна пръв изпод платнището, но дори този смел лейтенант, който според Гудсър практически не се поддаваше на

страха, не се осмели да се изправи на крака цяла минута и дори повече след утихването на бомбардировката. Останалите изпъзяха навън и останаха на колене, оглеждайки се наоколо като замаяни или потънали в смирена молитва. Небето на изток изглеждаше като покрито с решетка от проблясващи мълнии, гръмотевиците все още разтърсваха плоския остров достатъчно силно, че звуковите вълни да оказват физически натиск върху кожата им и да ги карат да запущват ушите си с ръце, но градушката беше престанала. Докъдето им стигаше погледът, земята беше покрита с двуфутов слой разбити бели ледени топчета.

След минута Гор се изправи на крака и се заоглежда. Останалите също започнаха да се надигат вдървено, като се движеха бавно, проверявайки целостта на крайниците си, които според Гудсър бяха силно натъртени, ако болката в собственото му тяло можеше да бъде мерило за всеобщите страдания, наложени им от небесата. Облаците скриваха сумрачното небе на юг под достатъчно плътна пелена, за да им се стори, че на земята се спуска истински нощен мрак.

— Погледнете натам! — извика Чарлс Бест.

Гудсър и останалите се събраха край шейната. Консервите с храна и част от оборудването бяха разопаковани и струпани край мястото за готвене, преди вечерята им да бъде прекъсната рязко, и мълнията някак си беше успяла да удари точно купчината от провизии, пропускайки самата шейна. Цялата консервирана храна на Голднър се беше разлетяла настрани, сякаш ударена от снаряд — точно попадение в игра на космически боулинг. Овъгленият метал и все още димящите, негодни за ядене зеленчуци и развалено месо бяха разпръснати в радиус от двайсет ярда. Близко до левия крак на лекаря се въргаляше почернял и разкривен контейнер, от едната страна на който се виждаше табелата „ГОТВАРСКИ АПАРАТ“. Той беше част от походната им кухня и се намираше върху спиртника, когато хукнаха към убежището. Лежащата до него метална бутилка, съдържаща една пинта пиролизно масло, се беше взривила, а парчетата от нея се бяха разлетели във всички посоки, като очевидно бяха преминали съвсем ниско над главите им, докато бяха лежали свити в палатката. Ако някоя светкавица беше попаднала върху купчината бутилки с гориво в дървения сандък, който беше в шейната до двете пушки и патроните, експлозията и пламъците щяха да ги изпепелят всичките.

Гудсър изпита силно желание да се разсмее, но не го направи от страх, че едновременно с това може да се заплаче. За кратко всички замълчаха.

Най-накрая Джон Морфин, който се беше изкачил на ниския, обрулен от градушката невисок ледник близо до лагера им, извика:

— Лейтенант, трябва да видите това!

Те се изкатериха при него, за да видят в какво се е вторачил.

По протежение на ниския леден хребет, като се започне от струпания лед на юг от тях и се стигне някъде далеч в морето на северозапад, се виждаха абсолютно невероятни следи. Невероятни, защото бяха по-големи от следите на което и да било живо същество на Земята. За петте дни от похода им мъжете бяха видели на снега отпечатъците на белите мечки и някои от тях бяха невероятно големи — достигаха до дванайсет инча дължина, — но тези неопределени следи бяха поне един път и половина колкото тях. Някои достигаха дължината на човешка ръка. Освен това се бяха появили скоро — в това нямаше никакво съмнение, — защото не бяха отпечатани в стария сняг, а върху дебелия слой ледени топки от градушката.

Каквото и да беше преминало покрай техния лагер, то го беше направило в разгара на градушката и гръмотевичната буря, точно както беше докладвал Морфин.

— Какво е това? — попита лейтенант Гор. — Не може да бъде. Господин Девьо, бъдете така добър да донесете една от пушките и няколко патрона от шейната, моля.

— Слушам, сър.

Още преди вторият помощник-капитан да се върне с пушката, Морфин, морският пехотинец редник Пилкингтън, Бест, Фериър и Гудсър се затътриха след Гор, който тръгна по невероятните следи на северозапад.

— Твърде големи са, сър — каза морският пехотинец. Гудсър знаеше, че той е бил включен в отряда, защото е един от малцината мъже на двата кораба, имащи опит в лова на дивеч, по-голям от яребица.

— Знам, редник — отвърна Гор. Той взе пушката от ръцете на Девьо и спокойно я зареди, докато седмината мъже вървяха през купчините от ледени парчета към тъмните облаци, надвиснали над веригата от айсберги, които преграждаха бреговата линия.

— Възможно е да не са отпечатыци от лапи, а нещо друго... да речем арктически заек или някакво друго животно, което е скачало по лапавицата и е оставяло следи с цялото си тяло — каза Девьо.

— Да — рече разсеяно Гор. — Сигурно е така, Чарлс.

Но все пак това бяха отпечатыци от някакви лапи. Доктор Хари Д. С. Гудсър го знаеше много добре. Всички мъже, вървящи редом с него, го знаеха. Гудсър, който никога през живота си не беше стрелял по нещо, по-голямо от заек или яребица, можеше да съобрази, че това не бяха следите на някакво малко създание, мятащо се с цялото си тяло първо наляво, после надясно, а по-скоро бяха отпечатыци от стъпките на някакво същество, което беше вървяло първо на четири крака, а след това — ако можеше да се вярва на следите — бе изминало сто ярда на два крака. В този участък следите бяха като на ходещ човек, който има стъпала с размерите на раменна кост, преодолява почти пет фута с една крачка и на всичкото отгоре вместо отпечатыци от пръсти оставя бразди от нокти.

Мъжете стигнаха до незащитения от вятър участък от каменистия бряг, където часове по-рано Гудсър се беше проснал на колене. При падането си тук ледените топки на градушката се бяха пръснали на безброй ледени парченца, така че под краката на моряците лежеше почти само чакъл — и тук следите се губеха.

— Разпръснете се — каза Гор, продължавайки да стиска безгрижно пушката си под мишница, сякаш се разхождаше из семейното си имение в Есекс. Той сочеше мъжете един по един, след което им показваше накъде да се отправят, за да огледат за следи по границите на каменистия участък, който не беше по-голям от игрално поле за крикет.

Следи не бяха открити. В продължение на няколко минути мъжете обикаляха насам-натам, проверяваха по няколко пъти, като внимаваха да не оставят собствените си следи по девствения сняг отвъд камъните, след което застинаха по местата си и се спогледаха. Бяха застанали в почти идеален кръг. Извън чакълестия терен не се виждаха никакви следи.

— Лейтенант... — започна Бест.

— Млъкнете за малко — прекъсна го Гор рязко, но без да прозвучи грубо. — Мисля. — Сега той беше единственият човек, който се движеше; минаваше с широки крачки покрай мъжете и оглеждаше

напрегнато снега и леда, които ги заобикаляха, сякаш се опитваше да разбере дали не са му скроили някой номер. След като бурята отмина на изток, светлината беше станала по-силна; часът беше почти два сутринта и снегът и леденият пласт от градушката, заобикалящи чакъла, си оставаха все така недокоснати.

— Лейтенант — продължи да настоява Бест. — Става дума за Том Хартнъл.

— Какво за него? — рече сопнато Гор. Той тъкмо започваше третата си обиколка на кръга.

— Няма го. Току-що осъзнах, че не съм го виждал, откакто излязохме от палатката.

Гудсър рязко вдигна глава и се извърна заедно с останалите. Намирацията се на триста ярда от тях нисък леден хребет скриваше от очите им съборената им палатка и шейната. Нищо не помръдваше в необятната сивкавобяла пустош.

Всички се затичаха едновременно.

Хартнъл беше жив, но в безсъзнание и все още лежеше под брезента на палатката. На лявата страна на главата му имаше огромна цицина — дебелият брезент се беше разкъсал на мястото, където беше преминала ледената топка с размер на юмрук — и от ухото му течеше кръв, но скоро Гудсър напипа бавния му пулс. Хората издърпаха изпадналия в безсъзнание мъж изпод палатката, извадиха два спални чувала и се погрижиха да му бъде колкото се може по-топло и удобно. Над главите им отново започнаха да се събират тъмни облаци.

— Колко е сериозно? — попита лейтенант Гор.

Гудсър поклати глава.

— Няма как да разберем, докато не се събуди... ако се събуди. Изненадан съм, че никой от останалите не е пострадал толкова сериозно. Това си беше наистина ужасяващ порой от твърди предмети.

Гор кимна.

— Изобщо не ми се иска да загубя и Томи след смъртта на брат му Джон миналата година. Семейството му няма да го понесе.

Гудсър си спомни как приготвяше за погребение Джон Хартнъл, облечен в най-хубавата бархетна риза на брат му Томи. Помисли си за тази риза, която се намираше под замръзналата земя и покрития със сняг чакъл на стотици мили северно отук, за ледения вятър под онази

черна скала, свистящ между дървените надгробни знаци. Лекарят потрепери.

— Всички започваме да измръзваме — каза Гор. — Имаме нужда от сън. Редник Пилкингтън, намерете подпорните пръти за палатката и помогнете на Бест и Фериър да я разпънат отново.

— Слушам, сър.

Докато двама мъже тръгнаха да търсят подпорните пръти, Морфин повдигна брезента. Направената на решето от градушката палатка приличаше повече на бойно знаме.

— Мили Боже! — каза Девьо.

— Спалните чували са съвсем мокри — докладва Морфин. — А вътрешността на палатката е подгизнала.

Гор въздъхна.

Пилкингтън и Бест се върнаха с два овъглени и окривени пръта от дърво и желязо.

— Ударила ги е мълния, лейтенант — докладва морският пехотинец. — Като че ли желязната им сърцевина е привлякла светкавиците, сър. Никой от тях не може да се използва за централен.

Гор само кимна.

— В шейната имаме брадва. Донесете я тук и вземете една пушка, за да ги използвате като двойни колони. Ако трябва, разтопете малко лед, за да залеее основата им.

— Спиртникът е повреден — напомни му Фериър. — Повече няма да можем да топим лед.

— На шейната има още два — отвърна Гор. — Освен това имаме питейна вода в бутилки. Тя е замръзнала, но пъхнете няколко бутилки под дрехите си, докато се стопи. Излейте я в дупката, която ще изсечете в леда. Ще замръзне за нула време. Господин Бест?

— Да, сър? — отвърна набитият млад моряк, опитвайки се да прикрие прозявката си.

— Почистете отвътре палатката колкото се може по-добре, вземете ножа си и разпорете два спални чувала. Ще ги използваме като долни и горни одеяла, като ще се притиснем един към друг, за да се стоплим. Трябва да поспим.

Гудсър наблюдаваше изпадналия в безсъзнание Хартнъл, но младият мъж продължаваше да не показва никакви признаци на живот.

На лекаря му се налагаше да проверява дали диша, за да се убеди, че все още не е умрял.

— Сутринта ли тръгваме обратно, сър? — попита Джон Морфин.
— Имам предвид да приберем припасите от склада и да се отправим към корабите? Не ни е останала достатъчно храна за обратния път дори за орязан порцион.

Гор се усмихна и поклати глава.

— Два дни постене няма да ни навредят, човече. Но тъй като Хартнъл е ранен, ще изпратя вас четиримата до склада заедно с него, натоварен на шейната. Там ще направите възможно най-добрия лагер, а аз ще тръгна с един човек на юг, както заповяда сър Джон. Трябва да оставя и второто писмо до Адмиралтейството, но по-важното е да стигнем колкото се може по на юг, за да проверим дали има някакви признаци за открита вода. Ако не го направим, целият ни поход ще е бил напразен.

— Готов съм да тръгна с вас, лейтенант Гор — рече Гудсър и се изненада от звука на собствения си глас. Незнайно защо за него беше изключително важно да остане с офицера.

Гор също изглеждаше изненадан.

— Благодаря ви, докторе — каза тихо той, — но не мислите ли, че ще е по-правилно да останете при нашия ранен другар?

Гудсър се изчерви силно.

— Бест ще тръгне с мен — каза лейтенантът. — Втори помощник-капитан Девьо ще командва отряда до завръщането ми.

— Да, сър — отвърнаха едновременно двамата мъже.

— Двамата с Бест ще тръгнем след около три часа и ще се опитаме да стигнем колкото се може по на юг, като ще носим със себе си само малко осолено свинско, контейнера с посланието, по една бутилка вода на човек, няколко одеяла, ако се наложи да лагеруваме, и едната от пушките. Ще тръгнем обратно някъде към полунощ и ще се опитаме да се срещнем с вас на леда към осем утре сутринта. По обратния път шейната ни няма да е толкова натоварена — с изключение на Хартнъл, имам предвид, — а и знаем най-добрите места, където могат да се прекосят торосите, затова предполагам, че ще успеем да се приберем по-скоро за три дни или дори по-малко, отколкото за пет.

Господин Девьо, ако двамата с Бест не се върнем в лагера край морето до полунощ вдругиден, натоварватے Хартнъл на шейната и се връщате на кораба.

— Слушам, сър.

— Редник Пилкингтън, много ли сте уморен?

— Да, сър — отвърна трийсетгодишният морски пехотинец. — Искам да кажа, не, сър. Готов съм да изпълня всичко, което поискате от мен, лейтенант.

Гор се усмихна.

— Добре. Вие ще поемете следващото тричасово дежурство. Мога само да ви обещаая, че вие пръв ще получите разрешение да поспите, когато отрядът ви стигне до мястото за лагеруване до склада. Вземете онзи мускет, който не се използва за опора на палатката, но останете в нея — просто от време на време поглеждайте навън.

— Много добре, сър.

— Доктор Гудсър?

Лекарят вдигна глава.

— Ще бъдете ли така добър заедно с господин Морфин да внесете господин Хартнъл в палатката и да го настаните удобно вътре? Ще оставим Томи по средата между скупчените ни тела, за да го топлим.

Гудсър кимна и отиде при пациента си, за да го повдигне под раменете, без да го вади от спалния чувал. Отокът на главата на лежащия в безсъзнание Хартнъл вече беше достигнал големината на малкия, блед юмрук на лекаря.

— Така — каза Гор, тракайки със зъби, и погледна към прокъсаната палатка, която вече беше разпъната. — Сега нека да разпънем одеялата, да легнем и да се притиснем по-плътно един към друг като сирачета, каквито всъщност сме, и да се опитаме да поспим час-два.

13.

ФРАНКЛИН

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

3 ЮНИ 1847 Г.

Сър Джон не вярваше на очите си. Той виждаше осем фигури, точно както очакваше, но в тях... имаше нещо нередно.

Четирима от петимата изтощени, брадясали мъже със защитни очила, впрегнати в хамута на шейната, не предизвикваха недоумение — това бяха моряците Морфин, Фериър и Бест, водени от огромния редник Пилкингтън, — но петият беше втори помощник-капитан Девьо, който имаше изражение, сякаш се е върнал от ада. Моряк Хартнъл вървеше край шейната. Главата на отслабналия мъж беше превързана дебело и той едва влачеше краката си, като френски войник при отстъплението на Наполеон от Москва. Лекарят Гудсър също вървеше до шейната, като от време на време се навеждаше към някой — или нещо — което лежеше в нея. Франклин потърси отличителния червен вълнен шал на лейтенант Гор — той беше дълъг почти шест фута и нямаше как да не бъде забелязан, — но странно: стори му се, че повечето тъмни, залитащи фигури носеха такива шалове, само че покъси.

И накрая зад шейната крачеше ниско, увито в космата парка същество, чието лице не се виждаше под качулката, но това можеше да бъде само ескимос.

Ала именно видът на самата шейна бе причината капитан сър Джон да възкликне:

— Мили боже!

Шейната беше твърде тясна, за да побере двама мъже, лежащи един до друг, и далекогледът на сър Джон не го лъжеше. Телата лежаха едно върху друго. Онзи отгоре беше друг ескимос — спящ или изпаднал в безсъзнание старец с мургаво набръчкано лице и

прошарена коса, разпиляна върху качулката от вълча кожа, която някой беше нагънал и подпъхнал под главата му като възглавница. Точно към него поглеждаше Гудсър, докато шейната приближаваше „Еребус“. Под проснатия по гръб ескимос се виждаше почернялото, изкривено и очевидно мъртво лице и тялото на лейтенант Греъм Гор.

Франклин, командир Фицджеймс, лейтенант Левеконт, първи помощник Робърт Сарджънт, ледови лоцман Рийд, главният лекар Стенли и някои подофицери като помощник-боцмана Браун, старшината на гротмарса Джон Съливан и господин Хоър, стюардът на сър Джон се втурнаха към шейната, последвани от още четирийсет или повече моряци, които бяха излезли на палубата при вика на вахтения.

Преди да се приближат до отряда с шейната, Франклин и всички останали се спряха на място. Онова, което през далекогледа се беше сторило на Франклин като сивкаво-червеникави вълнени шалове, всъщност се оказаха големи червени петна по тъмните шинели. Мъжете бяха омазани с кръв.

Избухна взрив от гласове. Някои от мъжете, впрегнати в хамутите, прегръщаха приятелите си, които бяха изтичали да ги посрещнат. Томас Хартнъл се строполи на леда и веднага беше обграден от мъже, готови да му помогнат. Всички говореха и викаха в един глас.

Сър Джон виждаше единствено трупа на лейтенант Греъм Гор. Тялото беше покрито със спален чувал, който се беше свлякъл настрани така, че Франклин можеше да види красивото лице на Гор, което на места беше абсолютно бяло, обезкървено, а другаде бе почерняло от арктическото слънце. Чертите му бяха изкривени, клепачите му бяха леко повдигнати и разкриваха блестящото от леда бяло на очите му, челюстта му беше увиснала отворена и езикът се подаваше навън, а устните му се бяха отдръпнали нагоре, оголвайки зъбите му в гримаса на неподправен ужас.

— Махнете този... дивак... от лейтенант Гор — заповяда сър Джон. — *Незабавно.*

Неколцина мъже побързаха да изпълнят заповедта му, повдигайки ескимоса за раменете и краката. Старецът изстена и доктор Гудсър възкликна:

— Внимавайте! По-леко с него! Един куршум от мускет е заседнал до сърцето му. Моля, отнесете го в лазарета, ако обичате.

Вторият ескимос се приближи до ранения старец — сега, когато качулката на парката му беше смъкната, сър Джон забеляза с изумление, че това е млада жена.

— Чакайте! — извика той, махвайки с ръка към помощник-лекаря на кораба. — В лазарета? Сериозно ли предлагате да допуснем този... местен жител... в лазарета на нашия кораб?

— Този човек е мой пациент — каза Гудсър с непочтително упорство, за което сър Джон Франклин никога не би допуснал, че съществува у младия дребен лекар. — Трябва да го настаня на място, където да мога да го оперирам — да извадя куршума от тялото му, ако е възможно. Да спра кръвотечението, ако не е. Отнесете го в лазарета, ако обичате.

Моряците, които държаха ескимоса, погледнаха въпросително към командира на експедицията. Сър Джон беше толкова объркан, че беше изгубил дар слово.

— Хайде, размърдайте се — нареди Гудсър с уверен глас.

Очевидно моряците бяха приели мълчанието на сър Джон като безмълвно съгласие, защото понесоха прошарения ескимос нагоре по рампата от сняг към вътрешността на кораба. Гудсър, ескимоското момиче и неколцина мъже от екипажа ги последваха, като някои от тях помагаха на младия Хартнъл да се придвижва напред.

Почти неспособен да прикрие потреса и ужаса си, Франклин не помръдваше от мястото си, като не отместваше поглед от трупа на лейтенант Гор. Редник Пилкингтън и моряк Морфин развързаха ремъците, придържащи тялото върху шейната.

— За бога — рече Франклин, — покрийте лицето му.

— Да, сър — отвърна Морфин. Морякът придърпа одеялото на „Хъдсънс Бей Къмпани“ което се беше свлякло от лицето на лейтенанта по време на трудния, продължил ден и половина преход през леденото поле и торосите.

Сър Джон все още виждаше под провисналото червено одеяло вдлъбнатината на зейналата уста на красивия си лейтенант.

— Господин Девьо — извика рязко той.

— Да, сър. — Вторият помощник-капитан Девьо, който наблюдаваше развързването на ремъците, стягащи тялото на лейтенанта, се приближи, провлачвайки крака, и отдаде чест. Франклин виждаше, че брадясалият мъж с обветрено и изгоряло до

червено от слънцето лице е толкова изтощен, че едва бе успял да вдигне ръка, за да козирува.

— Нека тялото на лейтенант Гор да бъде отнесено в каютата му, където вие и господин Сарджънт под ръководството на присъстващия тук лейтенант Феърхолм ще се погрижите да бъде подготвено за погребение.

— Слушам, сър — отвърнаха едновременно Девьо и Феърхолм.

Макар и изтощени до смърт, Фериър и Пилкингтън отказаха всякаква странична помощ и повдигнаха сами тялото на техния мъртъв лейтенант. Трупът се беше втвърдил като парче дърво. Едната от ръцете на Гор беше сгъната в лакътя и голите му пръсти, почернели от слънцето или от разложението на плътта, се бяха сгърчили като нокти на хищна птица.

— Почакайте — каза Франклин. Той осъзна, че ако натовари господин Девьо с изпълнението на тази задача, ще минат часове, преди да получи официален доклад от човека, който беше заместник-командир на отряда. Дори проклетият лекар се беше скрил от погледа му, отвеждайки двамата ескимоси със себе си. — Господин Девьо — продължи Франклин, — след като се погрижите за първоначалните приготовления на лейтенант Гор, се явете за доклад в каютата ми.

— Слушам, капитане — отвърна изморено помощник-капитанът.

— Между другото кой беше свидетел на смъртта на лейтенант Гор?

— Всички ние, сър — отвърна Девьо. — Но моряк Бест беше заедно с него през по-голямата част от двете денонощия, които прекарахме на Земята на крал Уилям и в близост до нея. Чарли е видял всичко, което е вършил там лейтенант Гор.

— Много добре — рече сър Джон. — Заемете се със задълженията си, господин Девьо. Скоро ще чуя доклада ви. Бест, вие елате с мен и командир Фицджереймс.

— Слушам, сър — отвърна морякът, докато разрязваше последния си кожен ремък, тъй като беше твърде изтощен, за да го развърже. Силите не му стигаха дори да вдигне ръката си и да отдаде чест.

* * *

Чарлс Бест стоеше под трите престънови илюминатора, сияещи над главата му с млечнобялата светлина на незалязващото слънце, и докладваше на седналите сър Джон Франклин, командир Фицджеймс и капитан Крозиър — по щастлива случайност капитанът на КНВ „Ужас“ беше дошъл на посещение само няколко минути след като отрядът се беше качил на борда. Едмънд Хор, стюард и при нужда секретар на сър Джон, седеше зад офицерите и си водеше бележки. Бест стоеше прав, разбира се, но Крозиър беше предложил да дадат на изтощения мъж малко бренди с медицинска цел и въпреки че лицето на сър Джон изразяваше неодобрението му, той си позволи да помоли командир Фицджеймс да донесе малко от личните си запаси. Алкохолът като че ли посъживи Бест.

Морякът започна доклада си, прекъсван от време на време от въпросите на тримата офицери. Когато описанието му на мъчителното им пътуване към Земята на крал Уилям заплашваше да се проточи, сър Джон го подкани да премине към описанието на събитията от последните два дни.

— Да, сър. Ами, след онази първа нощ, когато ни връхлетя гръмотевичната буря и намерихме онези... следи, отпечатьци... в снега, ние се опитахме да поспим няколко часа, но безуспешно, и двамата с лейтенант Гор се приготвихме да потеглим на юг с малки запаси от провизии, а господин Девьо натовари шейната с остатъците от палатката и клетия Хартнъл, който тогава още беше в безсъзнание, казахме си „до утре“ и потеглихме — ние с лейтенанта на юг, а господин Девьо и хората му обратно към заледеното море.

— Били сте въоръжени — каза Франклин.

— Да, сър Джон — потвърди Бест. — Лейтенант Гор имаше пистолет. Аз носех едната от пушките. Господин Девьо взе другата, а редник Пилкингтън носеше мускета.

— Кажете ни защо лейтенант Гор раздели отряда — нареди сър Джон.

За миг Бест изглеждаше объркан от въпроса, но след това лицето му се проясни.

— А, той ни каза, че следва вашите заповеди, сър. След като бурята унищожи храната и повреди палатката ни край пирамидата, се налагаше по-голямата част от отряда ни да се върне при лагера край морето. Лейтенант Гор и аз продължихме покрай брега, за да отнесем

втория контейнер с посланието някъде на юг и да проверим дали няма открита вода. Нямахме никаква, сър. Открита вода имам предвид. Нито следа. Нито едно шиб... нито едно отражение в тъмното небе, което да свидетелства за вода.

— Колко далеч на юг стигнахте, Бест? — попита Фицджеймс.

— Лейтенант Гор пресметна, че бяхме пропътували около четири мили през снега и замръзналия чакъл, когато стигнахме до един голям проток... който доста приличаше на онзи залив на Бичи, където презимувахме преди година. Но вие, господа, знаете какво е да преминеш четири мили в мъгла и вятър, че и през лед, дори когато е на твърда земя. Сигурно сме избродили поне десет мили, за да преодолеем тези четири. Протокът беше скован в лед, плътен като тукашния паков лед. Не се виждаше дори обичайната вода между бреговете и леда, каквато се появява във всеки залив през тукашното лято. Така че ние го прекосихме, сър, а после изминахме още около четвърт миля по носа, след което двамата с лейтенант Гор построихме още една пирамида — не толкова висока и красива като на капитан Рос, убеден съм, но здрава и достатъчно висока, за да бъде веднага забелязана от всеки. Местността там е толкова равна, че няма нищо, по-високо от човек. Така че ние струпахме камъните на височината на очите и оставихме вътре съобщението, същото като първото, както ми каза лейтенантът, в същия месингов цилиндър.

— След това поехте назад? — попита капитан Крозиър.

— Не, сър — отвърна Бест. — Признавам, че бях изтощен. Лейтенант Гор — също. Вървенето цял ден беше ужасно трудно, дори застругите там са толкова твърди, че с усилие си проправяхме път през тях, но тъй като непрекъснато беше мъгливо, успяхме да зърнем брега пред нас само от време на време, когато мъглата се вдигаше, и макар че когато завършихме пирамидата и оставихме съобщението, вече беше станало следобед, лейтенант Гор реши да продължим още шест или седем мили на юг покрай брега. Понякога можехме да виждаме, но през повечето време не можехме. Ала ние чувахме.

— Какво чувахте, човече? — попита Франклин.

— Нещо се движеше след нас, сър Джон. Нещо голямо. Което дишаше. Понякога пуфтеше... нали се сещате, господа, както правят белите мечки все едно кашлят?

— Уверихте ли се, че е мечка? — попита Фицджеймс. — Казахте, че вие сте били най-високите там. Ако ви е следвала мечка, сигурно сте успели да я видите при вдигането на мъглата?

— Да, сър — каза Бест и сбърчи вежди така, сякаш всеки момент щеше да се разплаче. — Искам да кажа — не, сър. Не можахме да се уверим, че е мечка, сър. При нормални условия бихме могли да го направим. Щяхме да го направим. Но не можехме и не го направихме. Понякога го чувахме да кашля точно зад гърбовете ни — на петнайсетина фута назад в мъглата — и аз вдигах пушката, а лейтенант Гор вадеше пистолета си и чакахме, затаили дъх, но когато мъглата се вдигнеше и можехме да виждаме на стотина фута напред, там нямаше нищо.

— Сигурно е било някакъв слухов феномен — каза сър Джон.

— Да, сър — съгласи се Бест, ала тонът на гласа му подсказваше, че не е разбрал коментара на сър Джон.

— Крайбрежният лед издава шумове — каза Франклин. — Може и да е бил вятърът.

— О, да, сър, сър Джон — рече Бест. — Само че там нямаше вятър. Но ледът... възможно е да е бил той, милорд. Винаги е възможно да е бил той. — Ала тонът му подсказваше, че се съмнява в това.

Сър Джон се разкърши, сякаш нещо го сърбеше, и каза:

— В началото казахте, че лейтенант Гор е умрял... е бил убит... след като сте се върнали при останалите мъже на леда. Моля, продължете разказа си оттам.

— Да, сър. Ами сигурно беше вече почти полунощ, когато достигнахме най-южната точка от нашия маршрут. Слънцето се беше скрило, но небето сияеше с една златиста светлина... нали се сещате как обикновено се получава около полунощ тук, сър Джон. За кратко мъглата се беше разсеяла дотолкова, че когато се изкачихме на един скалист хълм — не точно хълм, а по-скоро нещо като висок нос, който се издигаше на около петнайсет фута над останалата плоска, чакълеста земя около нас, — успяхме да видим, че бреговата линия се извива на юг към неясния хоризонт, над който изпъкваха проблясващи айсберги, скупчени покрай брега. Никаква вода. Плътен лед докъдето ни стига погледът. Затова се обърнахме и тръгнахме назад. Нямахме нито палатка, нито спални чували, само малко студено месо за дъвчене. В

него си счупих един съвсем здрав зъб. И двамата бяхме много жадни, сър Джон. Нямахме спиртник, за да си стопим лед или сняг, а потеглихме само с малко вода в една бутилка, която лейтенант Гор държеше в пазвата си, под жилетката.

Вървахме цяла нощ — час или два през сумрака, който тук се смята за нощ, а после още няколко часа — и на няколко пъти аз заспивах, докато вървах, и сигурно щях да продължа да вървя в кръг, докато падна, ако лейтенант Гор не ме хващаше за ръката, не ме разтърсваше и не ме повеждаше по правилния път. Подминахме новата пирамида и прекосихме протока, а някъде около седем часа, когато слънцето отново се беше издигнало високо в небето, достигнахме мястото на първата пирамида, пирамидата на сър Джеймс Рос имам предвид, където бяхме лагерували предишната нощ — всъщност не предишната, а нощта преди нея, по време на първата гръмотевична буря, — след което продължихме бавно напред по следите от шейната, които водеха към крайбрежните айсберги и морския лед.

— Казахте „по време на първата гръмотевична буря“ — прекъсна го Крозиър. — И други ли имаше? Докато ви нямаше, ние преживяхме няколко, но като че ли най-страшните бушуваха на юг.

— О, да, сър — отвърна Бест. — На всеки няколко часа, дори и в най-гъстата мъгла, започваше отново да гърми, а после косите ни щръкваха нагоре, сякаш се опитваха да се откъснат от главите ни, и всичко метално — токите на коланите, пушката, пистолетът на лейтенант Гор — започваше да сияе със синкава светлина, а ние бързахме да си намерим място, където да се проснем върху чакъла и просто лежахме там, опитвайки се да се слеем със земята, докато светът около нас експлодираше точно както при оръдейната канонада при Трафалгар, господа.

— Вие участвал ли сте в трафалгарското сражение, моряк Бест? — попита сър Джон с леден глас.

Бест примигна.

— Не, сър. Разбира се, че не, сър. Аз съм само на дваисет и пет, милорд.

— Аз бях при Трафалгар, моряк Бест — рече сухо сър Джон. — Като офицер за свръзка на КНВ „Белерофон“, където трийсет и трима от четирийсетимата офицери бяха убити в една-единствена битка.

Моля ви, въздържайте се до края на доклада си да употребявате подобни метафори или сравнения.

— Слушам, с-сър — отвърна, заеквайки, Бест, който трепереше вече не само от изтощение и мъка, а и от страх да не направи друга подобна грешка. — Извинявам се, сър Джон. Не исках... искам да кажа... не трябваше... това е...

— Продължете разказа си, моряк — рече сър Джон. — Но преминете направо към последните часове на лейтенант Гор.

— Да, сър. Ами... Нямаше да успея да изкатеря айсберговата бариера без помощта на лейтенант Гор — Бог да го благослови, — но накрая успяхме да я преминем и се озовахме върху самия лед. Оставаха ни само около една-две мили до лагера, където ни чакаха господин Девьо и останалите, но се изгубихме.

— Как е възможно да се изгубите — попита командир Фицджеймс, — щом сте се следвали оставените от шейната следи?

— Не знам, сър — отвърна Бест с потиснат от умората и мъката глас. — Имаше мъгла. Много гъста мъгла. Не виждахме по-далеч от десет фута във всяка посока. Слънчевата светлина караше всичко да блести и да изглежда абсолютно равно. Мисля, че три или четири пъти се прехвърляхме през един и същ торо, и след всеки път все повече губехме ориентация. А по-нататък в заледеното море имаше широки участъци, където вятърът беше отвял снега и шейната не беше оставила следи. Но истината е, сър, че според мен и двамата, лейтенант Гор и аз, спяхме вървешком и просто изгубихме следите, без да се усетим.

— Много добре — каза сър Джон. — Продължавайте.

— Тогава чухме изстрелите... — започна Бест.

— Изстрели ли? — прекъсна го командир Фицджеймс.

— Да, сър. Стреляха едновременно пушка и мускет. В онази мъгла, а и след като звукът се отразяваше в айсбергите и торосите наоколо, имахме чувството, че изстрелите се разнасят от всички посоки едновременно, но бяха близо. Започнахме да викаме в мъглата и скоро чухме гласа на господин Девьо, който ни извика в отговор и трийсет минути по-късно — толкова време беше нужно на мъглата, за да се разсее поне малко — ние успяхме да се доберем до лагера. През трийсет и шестте часа, докато ни нямаше, момчетата бяха успели да

закърпят палатката — поне донякъде — и я бяха разпънали край шейната.

— Да не би да са стреляли, за да ви упътят? — попита Крозиър.

— Не, сър — отвърна Бест. — Бяха стреляли по мечките. И по стария ескимос.

— Обяснете — настоя сър Джон.

Чарлс Бест облиза напуканите си, разранени устни.

— Господин Девьо може да ви обясни по-добре от мен, господа, но в общи линии те се върнали при лагера в морето предишния ден и открили, че всичките консерви с храна са пръснати навсякъде, изтърбушени и развалени — най-вероятно от мечките, предположили те, — затова господин Девьо и доктор Гудсър решили да застрелят няколко от белите мечки, които душели около лагера. Застреляли една самка и двете ѝ мечета малко преди да стигнем до тях и започнали да чистят месото. Но тогава чули някакви шумове наоколо — онова кашляне и дишане в мъглата, за което ви разказах, господа — и предполагам, че точно в този момент двамата ескимоси — старецът и жената — се появили върху тороса в мъглата, облечени в белите си кожи, и редник Пилкингтън стрелял по тях с мускета си, а Боби Фериър стрелял с пушката. Фериър не успял да улучи никого, но Пилкингтън свалил мъжа с един куршум в гърдите.

Когато стигнахме при тях, те бяха отнесли застреляния ескимос, жената и част от месото на бялата мечка обратно в лагера — оставяйки кървави следи върху леда, по които ние се водехме пред последните стотина ярда — и доктор Гудсър се опитваше да спаси живота на стареца.

— Защо? — попита сър Джон.

Бест не знаеше какво да отговори. Останалите запазиха мълчание.

— Много добре — каза най-после сър Джон. — Колко време след срещата ви с втори помощник Девьо и останалите в лагера беше нападнат лейтенант Гор?

— Не повече от трийсетина минути, сър Джон. Може би дори по-малко.

— И какво предизвика нападението?

— Да го е предизвикало? — повтори Бест. Погледът му изглеждаше разсеян. — Имате предвид като стрелбата по белите

мечки?

— Имам предвид точните обстоятелства, при които се осъществи нападението, моряк Бест — каза сър Джон.

Бест разтърка челото си и отвори уста, но минаха няколко продължителни секунди, преди да заговори.

— Нищо не го предизвика, сър. Аз разговарях с Томи Хартнъл, който лежеше в палатката с бинтована глава, но беше буден, и той не помнеше нищо от момента, в който беше започнала първата гръмотевична буря. Господин Девьо наглеждаше Морфин и Фериър, които се опитваха да запалят двата спиртника, за да можем да затоплим малко от онова мечо месо, а доктор Гудсър беше съблякъл парката на стария ескимос и оглеждаше гадната дупка на гърдите му. Жената стоеше наблизо и гледаше, но точно тогава аз не я виждах къде е, защото мъглата внезапно се сгъсти. Редник Пилкингтън стоеше на пост с мускета, а лейтенант Гор внезапно извика: „Тихо, всички! Тихо!“, и ние се умълчахме и прекратихме заниманията си. Чуваше се единствено съскането на двата спиртника и бълбукането на леда, който разтапяхме в големите котли — мисля, че се канехме да направим някакво мечешко задушено, — и тогава лейтенант Гор извади пистолета си, зареди го, запъна петлото и се отдалечи на няколко крачки от палатката, и...

Бест млъкна. Погледът му беше абсолютно нефокусиран, устата стоеше отворена, а по брадичката му се стичаше слюнка. Той гледаше в нещо, което не се намираше в каютата на сър Джон.

— Продължавайте — нареди Франклин.

Устата на Бест се размърда, но от нея не излезе нито звук.

— Продължавайте, моряк — каза капитан Крозиър с по-добродушен тон.

Бест извърна глава в посока към Крозиър, но очите му продължаваха да се взират в нещо, което се намираше някъде надалеч.

— Тогава... — започна Бест. — Тогава... ледът просто се надигна, капитане. Надигна се и обхвана лейтенант Гор.

— Какви ги говорите? — сопна му се сър Джон след последвалата тишина. — Ледът не може просто така да се надигне. Вие какво *видяхте*?

Бест не обърна главата си към сър Джон.

— Ледът просто се надигна. Точно както внезапно се образуват торосите. Само че този път нямаше тороси — нямаше лед — той просто се надигна и прие някаква... *форма*. Бяла фигура. Помня, че имаше... нокти. Не ръце, не и в началото, а нокти. Много големи. И зъби. Спомням си зъбите.

— Мечка — рече сър Джон. — Арктическа бяла мечка.

Бест само поклати глава.

— Високо. Съществото като че ли се издигна изпод лейтенант Гор... и *около* лейтенант Гор. Беше... *твърде високо*. Два пъти по-високо от лейтенанта, а вие знаете, че той беше доста висок мъж. То се извисяваше поне дванайсет фута, ако не и повече, мисля, и беше огромно. Твърде огромно. След това лейтенант Гор изчезна, когато съществото... го обгърна... и ние можехме да видим само главата, раменете и ботушите на лейтенанта, а пистолетът му изгърмя — той не се прицели, мисля, че просто стреля в леда. Всички се разкрещяхме и Морфин потърси пушката, а редник Пилкингтън тичаше и се целеше с мускета, но се страхуваше да стреля, защото създанието и лейтенантът бяха едно цяло и тогава... тогава чухме хрущенето и пукането.

— Мечката е хапела лейтенанта? — попита командир Фицджереймс.

Бест примигна и погледна към рижиия командир.

— Да го хапе? Не, сър. Съществото не хапеше. Дори не виждах главата му... не напълно. Само две черни петна, които се носеха на дванайсет, тринайсет фута над земята... черни, но и същевременно червени, нали се сещате, както когато вълк се обърне към вас и слънцето проблесне в очите му? Хрущенето и пукането се разнасяха от ребрата на лейтенант Гор, от трошащите се гърди, ръце и кости.

— Лейтенант Гор извика ли? — попита сър Джон.

— Не, сър. Не издаде нито звук.

— Морфин и Пилкингтън стреляха ли с оръжията си? — попита Крозиър.

— Не, сър.

— Защо не?

Бест, странно защо, се усмихна.

— Ами нямаше по какво да се стреля, капитане. В един момент онова *нещо* беше там, обгърнало лейтенант Гор и мачкащо го, както аз или вие бихме смачкали плъх в юмрука си, а в следващия го *нямаше*.

— Как така го *нямаше*? — попита настоятелно сър Джон. — Не можаха ли Морфин и морският пехотинец да стрелят в него, докато се е отдалечавало в мъглата?

— Да се е отдалечавало? — повтори Бест и нелепата му, смущаваща усмивка стана още по-широка. — Фигурата не се отдалечи. Тя просто се върна в леда — като сянка, която изчезва, щом слънцето се скрие зад облак — и когато стигнахме до лейтенант Гор, той вече беше мъртъв. С широко отворени уста. Няма е време дори да извика. Тогава мъглата се вдигна. В леда не се виждаха никакви дупки. Никакви пукнатини. Нямаше дори от малките дупки за дишане, които използват арктическите тюлени. Само лейтенант Гор, който лежеше потрошен там — гърдите му бяха хлътнали навътре, двете му ръце бяха счупени и той кървеше от ушите, очите и устата. Доктор Гудсър ни разблъска встрани, но вече не можеше да направи нищо. Гор беше мъртъв и вече беше изстинал почти колкото леда, върху който лежеше.

Налудничавата, дразнеща усмивка на Бест потрепна — полуотворените устни на мъжа трепереха, но оставаха разтегнати настрани, разкривайки зъбите му, — а погледът му беше станал още по-нефокусиран.

— Какво... — започна сър Джон, но млъкна рязко, когато Чарлс Бест се свлече в безсъзнание на пода.

14. ГУДСЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ЮНИ 1847 Г.

От личния дневник на д-р Хари Д. С. Гудсър.

4 юни 1847 г.

Когато двамата със Стенли съблякохме ранения ескимос гол, аз си припомних, че на гърдите му висеше амулет от плосък, гладък камък, по-малък от юмрука ми, с формата на бяла мечка — като че ли камъкът не беше обработван, а в естественото си състояние очертанията му до съвършенство съвпадаха с дългата шия, малката глава и силните крака на звяра, устремен напред. Бях забелязал амулета на леда, когато преглеждах раната на мъжа, но изобщо не му бях обърнал внимание.

Куршумът от мускета на редник Пилкингтън беше влязъл в гърдите на туземеца на по-малко от инч под амулета, беше пробил плътта и мускула между третото и четвъртото ребро (като по-горното от двете беше променило леко траекторията му), беше преминал през левия му бял дроб и беше заседнал в гръбначния стълб, повреждайки множество нервни влакна там.

Не можех по никакъв начин да го спася — от предишния преглед знаех, че всеки опит да извадя мускетния куршум щеше да причини незабавна смърт, а аз не бих могъл да спра вътрешното кръвотечение в дроба — но направих всичко, което зависеше от мен, като наредих да отнесат ескимоса в онази част от лазарета, която

двамата с доктор Стенли бяхме отредили за операция. Вчера в продължение на половин час след завръщането ми на кораба двамата със Стенли изследвахме раната отпред и отзад с инструментите си и рязахме енергично, докато не открихме местоположението на куршума в гръбнака му и не потвърдихме нашата прогноза за неизбежната му смърт.

Но необичайно високият, здраво сложен сивокос дивак все още не се е съгласил с прогнозата ни. Той продължава да живее. Продължава да диша измъчено с пробития си, окървавен дроб, като непрекъснато кашля кръв. Продължава да ни гледа със смущаващо светлите си — за ескимос — очи, проследявайки всяко наше движение.

Доктор Макдоналд от „Ужас“ пристигна и по предложение на Стенли отведе втория ескимос — момичето — за преглед в задната ниша на лазарета, която беше отделена от нас чрез одеяло, използвано вместо завеса. Според мен доктор Стенли не толкова държеше на прегледа на момичето, колкото искаше по-скоро да я махне от лазарета по време на кървавото ни проучване на раната на нейния съпруг или баща... макар че нито пациентът ни, нито момичето изглеждаха притеснени от кръвта или раната, която би накарала всяка лондонска дама — и голяма част от студентите по медицина — да припаднат.

Като стана дума за припадъци, двамата със Стенли тъкмо бяхме приключили с прегледа на умиращия ескимос, когато в лазарета влезе капитан сър Джон Франклин с двама моряци, влачещи под мишниците Чарлс Бест. Те ни съобщиха, че е припаднал в каютата на сър Джон. Накарахме мъжете да оставят Бест върху най-близкото легло и само след един бегъл преглед вече можех да изредя причините за припадъка му: същото крайно изтощение, от което страдахме всички ние от отряда на лейтенант Гор след десетте дни непрекъснат вървеж, глад (през последните ни две денонощия сред ледовете няхаме почти нищо за ядене освен сурово мечо месо), обезводняването на телата ни (не можехме да си позволим да спираме и да разтопяваме сняг на спиртниците, затова

ни хрумна лошата идея да дъвчем сняг и лед — процес, който по-скоро намалява телесната влага, вместо да я увеличава) и накрая онова, което на мен ми се струваше очевидно, но незнайно защо не беше взето под внимание от офицерите, които го разпитваха — клетият Бест беше накаран да застане пред капитаните и да им докладва, облечен със седем от осемте слоя вълнени дрехи, като му бяха позволили да съблече единствено окървавения си шинел. След десетте денонощия, прекарани на леда при средна температура близо нула градуса^[1], топлината на „Еребус“ ми се стори почти непоносима и когато отидох в лазарета, веднага съблякох всичко с изключение на най-долните два слоя дрехи. Седемте слоя дрехи върху Бест за нула време му бяха дошли в повече.

След като се увери, че Бест ще се оправи — една доза амонячна сол вече го беше върнала в съзнание, — сър Джон погледна с видимо отвращение към нашия ескимоски пациент — който лежеше върху окървавените си гърди и корем, защото двамата със Стенли бяхме ровили в гърба му за куршума — и попита дали ще живее.

— Не за дълго, сър Джон — докладва Стивън Семюъл Стенли.

Потрепнах при тези думи, произнесени пред пациента — в присъствието на умиращите ние, лекарите, обикновено изказваме прогнозите си на латински и с равен глас — но веднага се досетих, че ескимосът едва ли разбира английски.

— Обърнете го по гръб — нареди сър Джон.

Изпълнихме внимателно заповедта и въпреки мъчителната болка, която сигурно изпитваше прошареният туземец, който беше останал в съзнание през цялото време, докато проучвахме раната, той не издаде нито звук. Погледът му беше вперен в лицето на водача на нашата експедиция.

Сър Джон се наведе над него и извика, произнасяйки думите бавно и на висок глас, сякаш говореше на глухо дете или идиот:

— Кой... си... ти?

Ескимосът продължаваше да гледа сър Джон.

— Как... се... казваш? — извика сър Джон. — Кое... е... твоето... племе?

Умиращият не му отговори.

Сър Джон поклати глава и на лицето му се изписа отвращение, макар че не бях сигурен дали причината е зейналата рана на гърдите на ескимоса или упоритото мълчание на туземеца.

— Къде е другият туземец? — обърна се сър Джон към Стенли.

Моят началник, чиито ръце бяха заети със затискането на раната и поставянето върху нея на окървавени превръзки, с които се надяваше, ако не да спре, то поне да забави постоянното кръвотечение от дроба на дивака, кимна в посока към завесата на нишата.

— Доктор Макдоналд е с нея, сър Джон.

Сър Джон бързо се скри зад завесата одеяло. Чух някакво мъркане, няколко несвързани думи, след което водачът на експедицията ни се появи отново, отстъпвайки заднешком, а лицето му беше толкова зачервено, че се уплаших да не би нашият шейсет и една годишен командир да е получил удар.

След това почервенялото лице на сър Джон пребледня от шока.

Със закъснение осъзнах, че младата жена сигурно е била гола. Няколко минути преди това бях надникнал през малката пролука покрай завесата и видях как, когато Макдоналд ѝ прави знак да си свали връхната дреха — парката от мечешка кожа, — девойката кимна, свали тежкото облекло и се оказа, че под него не носи нищо от кръста нагоре. Тогава бях зает с умиращия мъж на операционната маса, но си помислих, че този метод за съхраняване на телесната топлина под широката кожена дреха е доста разумен и много по-ефективен от многопластовите вълнени дрехи, които носехме всички ние от отряда на клетия лейтенант Гор. Голото тяло под

животинската козина може само да се затопли, когато е студено, и само да се охлади при нужда, като например при голямо налягане, защото потта бързо попива в козината на вълчата или мечешката кожа. Вълнените дрехи, които носехме ние, англичаните, почти веднага подгизваха от пот, никога не изсъхваха напълно, изстиваха бързо, когато спирахме да вървим или да дърпаме шейната, и губеха до голяма степен топлоизолиращите си свойства. Когато се върнахме на кораба, аз бях сигурен, че носим почти два пъти по-тежки дрехи на гърбовете си, отколкото когато го напуснахме.

— Щ-ще се върна в по-подходящо време — рече, заеквайки, сър Джон, докато отстъпваше назад покрай нас.

Капитан сър Джон Франклин изглеждаше разтърсен, но нямаше как да знам дали причината беше голотата на жената или нещо друго, което беше видял в нишата на лазарета. Той напусна помещението, без да каже нищо друго.

Малко по-късно Макдоналд ме извика в нишата. Момичето — млада жена, както бях забелязал, макар да бе научно доказано, че самките в дивашките племена достигат пубертет много по-рано от младите дами в цивилизованите общества — беше облякла грамадната си парка и панталоните от тюленова кожа. Самият доктор Макдоналд изглеждаше развълнуван, почти разстроен, и когато го попитах какъв е проблемът, той даде знак на ескимоската да отвори устата си. После повдигна фенера и едно изпъкнало огледалце, за да може да фокусира по-добре светлината, и аз видях със собствените си очи за какво става въпрос.

Езикът ѝ беше ампутиран близо до основата му. Видях — и Макдоналд потвърди, — че беше оставено достатъчно от него, за да може да преглъща и да яде криволяво повечето храни, но ѝ беше напълно невъзможно да произнася всякакви сложни звуци, ако ескимоският език изобщо би могъл да се нарече сложен. Белезите бяха стари. Осакатяването не беше извършено наскоро.

Признавам, че се отдръпнах ужасено назад. Кой би могъл да причини това на едно дете — и защо? Но когато използвах думата „ампутация“, доктор Макдоналд тихо ме поправи:

— Погледнете отново, доктор Гудсър — рече той почти шепнешком. — Това не е прецизна хирургическа ампутация, не е извършена дори с някой примитивен инструмент като каменен нож. Езикът на горката девойка е бил отхапан още когато е била съвсем малка — и то толкова близо до основата, че в никакъв случай не е могла да го направи сама.

Отстъпих назад от жената.

— Има ли някакви други осакатявания? — попитах аз, преминавайки по навик на латински. Бях чувал за варварските обичаи на Черния континент и сред мохамеданите, чиито жени бяха подлагани на грубо обрязване, което бе пародия на еврейския обред при мъжете.

— Никакви други — отвърна Макдоналд.

Тогава си помислих, че съм разбрал погрешно причината за внезапното пребледняване на сър Джон и явния му потрес, но когато попитах Макдоналд дали е споделил тази информация с нашия командир, лекарят ме успокои, че не е. Сър Джон беше влязъл в нишата, бе видял ескимоското момиче без дрехи и веднага беше излязъл притеснено навън. След това Макдоналд започна да ми описва резултатите от бързия физически преглед на нашата пленница или гостенка, но двамата бяхме прекъснати от доктор Стенли.

Първата ми мисъл беше, че ескимосът е умрял, но се оказа, че причината не е тази. Един моряк беше пристигнал, за да ме извика на доклад пред сър Джон и другите капитани.

* * *

Сър Джон, командир Фицджеймс и капитан Крозиър явно останаха разочаровани от моя доклад за известните ми обстоятелства около смъртта на лейтенант Гор и макар че обикновено това щеше силно да ме разстрои, в този ден — може би заради ужасната ми умора и психологическите промени, които бяха настъпили по време на пътуването ми с отряда на лейтенант Гор — разочарованието на моите командири изобщо не ме притесни.

Първо докладвах за състоянието на нашия умиращ ескимос и любопитния факт за липсващия език на момичето. Тримата капитани го обсъдиха с приглушени гласове, но единствените въпроси бяха зададени от капитан Крозиър.

— Знаете ли защо някой би й причинил това, доктор Гудсър?

— Нямам представа, сър.

— Възможно ли е да е било извършено от някое животно? — продължи да настоява той.

Поколебах се. Тази мисъл не ми беше хрумвала.

— Възможно е — отвърнах най-накрая аз, макар да ми беше много трудно да си представя някой арктически месояден звяр да изяде езика на дете, но да го остави живо. И все пак беше добре известно, че тези ескимоси живееха с диви кучета. Самият аз ги бях виждал в залива Диско.

Нямаха никакви други въпроси относно двамата ескимоси.

След това поискаха подробности за смъртта на лейтенант Гор и съществото, което го беше убило, и аз им казах истината — че се опитвах да спася живота на ескимоса, който се беше появил от мъглата и беше застрелян от редник Пилкингтън, и че бях вдигнал очи едва в последния момент, непосредствено преди смъртта на Греъм Гор. Обясних им, че заради гъстата мъгла, виковете, привлеклия вниманието ми изстрел от мускет и съобщението, че пистолетът на лейтенанта е гръмнал, ограничаващата видимостта ми шейна, до която бях коленичил, и бързите движения на хората и светлината, не

бях съвсем сигурен какво точно съм видял; зърнал бях само как грамадната бяла фигура обгърна злочестия офицер, пистолетът му проблесна, разнесоха се нови изстрели и после мъглата отново покри всичко.

— Но сте сигурен, че е било бяла мечка? — попита командир Фицджеймс.

Поколебах се.

— Ако беше мечка — отвърнах най-накрая аз, — то значи е необичайно едър представител на вида *Ursus maritimus*. В мен остана впечатлението за подобно на мечка месоядно — с огромно тяло, гигантски ръце, малка глава, обсидианови очи, — но всъщност не можах да го видя толкова ясно, както може да се предположи от описанието ми. Онова, което помня най-добре, беше, че съществото се появи сякаш от нищото — просто се издигна от леда, обхващайки човека — и че два пъти надвишаваше по ръст лейтенант Гор. Това беше изключително разстройваща гледка.

— Сигурен съм, че е била — каза сър Джон сухо, почти саркастично, помислих си аз. — Но какво друго, ако не мечка, би могло да бъде, господин Гудсър?

Не за пръв път забелязвах, че когато се обръщаше към мен, сър Джон никога не ме удостояваше с научната ми степен „доктор“. Той използваше „господин“, както при общуването си с всеки един от старшините или неопитните младши офицери. Отне ми две години да осъзная, че застаряващият командир на експедицията, когото уважавах толкова много, не изпитва ответното уважение към никой от корабните лекари.

— Не знам, сър Джон — отвърнах аз. Искаше ми се да се върна при пациента ми.

— Разбрах, че сте проявявал интерес към белите мечки, господин Гудсър — продължи сър Джон. — Защо?

— Обучавал съм се за анатом, сър Джон. А до отплаването на експедицията мечтаех да стана естественик.

— Но вече не мечтаете? — попита капитан Крозиър със своя лек ирландски акцент.

Свих рамене.

— Открих, че полевата работа не е моето призвание, капитане.

— И въпреки това сте извършили дисекция на някои от белите мечки, които застреляхме тук и на остров Бичи — продължи да настоява сър Джон. — Проучили сте скелетите и мускулатурата им. Наблюдавали сте поведението им на леда, както всички нас.

— Да, сър Джон.

— Смятате ли, че раните на лейтенант Гор съответстват на телесните увреждания, които може да нанесе подобно животно?

Поколебах се само за секунда. Бях прегледал трупа на клетия Греъм Гор, преди да го натоварим на шейната и да започнем кошмарното си пътуване обратно по паковия лед.

— Да, сър Джон — отговорих аз. — Доколкото ни е известно, бялата полярна мечка, която обитава този регион, е най-големият хищник на Земята. Тя може да тежи един път и половина повече и изправена на задните си крака, да бъде с три фута по-висока от мечката гризли, най-голямата и най-свирепа мечка в Северна Америка. Бялата мечка е много силен хищник, напълно способен да смачка гръдния кош на човек и да увреди гръбнака му, както в случая с клетия лейтенант Гор. В допълнение към това бялата арктическа мечка е единственият хищник, който често ловува хора.

Командир Фицджеймс се прокашля.

— Смея да заявя, доктор Гудсър — рече тихо той, — че веднъж в Индия видях доста кръвожаден тигър, който — според селяните — беше изял дванайсет души.

Кимнах, в същата секунда осъзнавайки колко ужасно уморен бях. Изтощението ми въздействаше като силна напитка.

— Сър... командире... господа... всички вие сте видели повече неща по света от мен. Но съдейки по многобройните материали по въпроса, които съм прочел,

всички останали сухоземни месоядни — вълци, лъвови, тигри и други видове мечки — могат да убият човек само ако са били провокирани, а някои от тях, като вашия тигър, командир Фицджеймс, могат да се превърнат в човекоядци поради някаква болест или нараняване, които им пречат да търсят естествената си плячка, ала само бялата арктическа мечка — *Ursus maritimus* — активно издирва и убива човешки същества за храна.

Крозиър кимаше одобрително.

— Откъде сте научили това, доктор Гудсър? От вашите книги?

— До известна степен, да, сър. Но в залива Диско прекарах голяма част от времето си в разговори с местните за поведението на мечките и освен това поразпитах за това капитан Мартин на борда на неговия „Ентърпрайз“ и капитан Данърт от „Принц Уелски“, когато бяхме хвърлили котва близо до тях в Бафиново море. Двамата джентълмени отговориха на въпросите ми за белите мечки и ме свързаха с неколцина от техните моряци — включително двама възрастни американски китоловци, всеки от които беше прекарал повече от дузина години сред ледовете. Те ми разказаха много истории за бели мечки, които са преследвали местни ескимоси и дори са отмъквали мъже от корабите им, докато са били блокирани в леда. Единият възрастен мъж — мисля, че се казваше Конърс — каза, че през двайсет и осма година техният кораб изгубил не един, а двама готвачи заради мечките... единият бил отмъкнат от жилищната палуба, където шетал около печката, докато останалите спели.

Капитан Крозиър се усмихна на думите ми.

— Може би не трябва да вярваме на всяка история, която разказват старите моряци, доктор Гудсър.

— Да, сър. Разбира се, че не трябва, сър.

— Това е всичко, господин Гудсър — каза сър Джон. — Ще ви повикаме отново, ако имаме повече въпроси.

— Да, сър — отвърнах аз и се обърнах уморено, за да се отправя обратно към лазарета.

— А, доктор Гудсър — обади се командир Фицджереймс, преди да излезе през вратата на каютата на сър Джон. — Аз имам един въпрос, макар че адски ме е срам да си призная, че не знам отговора. Защо белите мечки се наричат *Ursus maritimus*? Надявам се, че не е защото обичат да ядат моряци.

— Не, сър — отвърнах аз. — Предполагам, че името е дадено на арктическата мечка, защото тя е по-скоро морски бозайник, отколкото сухоземно животно. Чел съм материали, в които се споменава, че бели мечки са били засичани на стотици мили навътре в морето, а капитан Мартин от „Ентърпрайз“ ми каза, че макар бялата мечка да напада изключително бързо на сушата или леда — като достига скорост от повече от двайсет и пет мили в час, — тя е един от най-силните плувци в океана, способна е да преплува шейсет или седемдесет мили без почивка. Капитан Данърт каза, че веднъж корабът му е плавал с осем възела при попътен вятър, далеч от всякаква земя, а две бели мечки го следвали неотстъпно в продължение на десет морски мили, че и повече, след което просто се отказали и заплували към плаващите в далечината ледени блокове със скоростта и лекотата на бял кит. Оттам и названието — *Ursus maritimus* — бозайник, да, но най-вече морско създание.

— Благодаря ви, господин Гудсър — каза сър Джон.

— Няма защо, сър — отвърнах аз и излязох.

4 юни 1847 г., продължение...

Ескимосът умря само няколко минути след полунощ. Само че преди смъртта си проговори.

По това време аз спях, облегал гръб на стената в лазарета, но Стенли ме събуди.

Прошареният старец, който лежеше на операционната маса, движеше ръцете си, сякаш се опитваше да плува във въздуха. Кръвотечението от пробития му дроб се беше усилило и кръвта се стичаше по брадичката върху превързаните му гърди.

Докато усилвах светлината на фенера, ескимоското момиче се надигна от ъгъла, където спеше, и тримата се наведохме над умиращия мъж.

Старият ескимос сви пръста си и го мушна в гърдите си, съвсем близо до дупката от куршум. При всяко издишване навън бликваше още яркочервена артериална кръв, но звуците, придружаващи кашлицата му, можеха да бъдат само думи. Използвах парче тебешир, за да ги запиша върху плочата, която двамата със Стенли използваме за общуване, когато пациентите ни спят.

— Ангаткут тукурук! Куарубвичук... ангаткут туркук... Панига... туунбак! Таник... налуабмю тукутаясирук... умиякпак тукутаясирук... нанук тукуткаа! Панига... туунбак нанук... анганткут кукурук!

След това кръвотечението се усили дотолкова, че той вече не можеше да говори. Кръвта бликаше от устата му като фонтан и го задавяше и въпреки че двамата със Стенли го повдигнахме, опитвайки се да му помогнем да прочисти дихателните си пътища, той вдишваше само кръв. След няколко секунди ужасни мъчения гърдите му престанаха да се повдигат, той се отпусна в ръцете ни и очите му се изцъклиха. Стенли и аз го положихме на масата.

— Внимавай! — извика Стенли.

В първия момент не можах да разбера предупреждението на другия лекар — старецът лежеше мъртъв и неподвижен, когато се наведох над него не можах да открия нито пулс, нито дихание, — но след това се обърнах и видях ескимоската.

Тя беше взела един от окървавените скалпели от работната ни маса и се приближаваше към нас, вдигайки оръжието. Веднага разбрах, че тя не ми обръща никакво внимание — погледът ѝ беше вперен в мъртвото лице и гърдите на мъжа, който можеше да е неин съпруг или баща, или брат. През онези няколко секунди в моето съзнание на човек, който не знаеше нищо за обичаите на езическото ѝ племе, се изредиха безброй безумни образи — момичето

изрязва сърцето на мъжа, може би за да го погълне в някакъв ужасяващ ритуал, или избожда очите на мъртвеца, или отрязва един от пръстите му, или просто добавя нови белези към мрежата от стари, която покриваше тялото му като моряшка татуировка.

Тя не направи нищо такова. Преди Стенли да успее да я хване и докато аз се навеждах над масата в опит да прикрия мъртвеца с тялото ми, защото просто не ми хрумна нищо друго, ескимоското момиче замахна със скалпела с хирургическа ловкост — очевидно беше използвала остри като бръснач ножове през по-голямата част от живота си — и преряза кожената връв, на която висеше каменният амулет на мъжа.

Подхващайки плоския бял изцапан с кръв камък във формата на мечка, тя го скри под парката си и остави скалпела обратно на мястото му.

Двамата със Стенли се спогледахме. След това главният лекар на „Еребус“ отиде да събуди младия моряк, който служеше като помощник в лазарета, и го изпрати да съобщи на вахтения офицер, а чрез него и на капитана, че старият ескимос е мъртъв.

4 юни, продължение...

Погребяхме ескимоса някъде около един и половина сутринта, спускайки увитото му в брезент тяло в тясна противопожарна дупка в леда, намираща се само на двайсетина ярда от кораба. Тази противопожарна дупка, осигуряваща достъп до намиращата се на петнайсет фута под леда незамръзнала вода, беше единствената, която хората успяха да запазят да не замръзне през студеното лято — както съм споменавал и преди, моряците се страхуват от пожар повече от всичко на света, — и сър Джон нареди тялото да бъде спуснато там. Докато Стенли и аз се опитвахме да натикаме тялото с помощта на пръти надолу в тесния леден тунел, чувахме ударите на брадвите и редките ругатни, които се разнасяха на няколкостотин ярда източно от нас, където отряд от дваисет моряци се

труди цяла нощ, за да изкопае по-благоприлична дупка за погребението на лейтенант Гор на следващия ден — всъщност по-късно днес.

Посред нощ тук беше достатъчно светло, за да могат да се прочетат химни от Библията — ако изобщо някой беше донесъл Библия, за да чете химни от нея, но никой не го направи, — и мъждивата светлина облекчаваше задачата ни — на нас, двамата лекари, и на двамата моряци, на които им беше наредено да ни помагат, — докато мушкахме, бодяхме, бутахме, плъзгахме и накрая успяхме да натикаме тялото на ескимоса надълбоко в синия лед и в черната вода, течаща под него.

Ескимоската стоеше безмълвно и ни наблюдаваше, без да показва никакви емоции. От север-северозапад духаше вятър и черната ѝ коса се развяваше над изцапаната качулка на парката ѝ и се мятеше пред лицето ѝ като разрешени гарванови пера.

Ние бяхме единствените членове на погребалната групичка — лекарят Стенли, двамата задъхани, ругаещи под носа си моряци, туземката и аз, — докато под сипещия се сняг не се появиха капитан Крозиър и един висок, дългурест лейтенант, които останаха да наблюдават финалните ни усилия. Накрая тялото на ескимоса преодоля последните пет фута от ледения тунел и се изгуби в черното течение на петнайсет фута под леда.

— Сър Джон нареди жената да не прекарва нощта на „Еребус“ — каза тихо капитан Крозиър. — Дойдохме да я отведем на „Ужас“. — Крозиър се обърна към високия лейтенант, който, сега си спомних, се казваше Ървинг: — Джон, тя ще бъде твоя отговорност. Намери ѝ място по-далеч от погледите на мъжете — може би зад сандъците в предната част на лазарета — и се погрижи за безопасността ѝ.

— Слушам, сър.

— Извинете ме, капитане — казах аз, — но защо не я пуснете да се върне при нейните хора?

Крозиър се усмихна на думите ми.

— При нормални обстоятелства бих се съгласил на подобно развитие на нещата, докторе. Но в радиус от триста мили оттук няма известни ескимоски селища, дори и най-малкото селце. Те са номадски народ — особено онези, които наричаме северни планинци, — ала какво е довело този старец и младото момиче на паковия лед, толкова далеч на север, където няма нито китове, нито тюлени, нито моржове, нито елени, нито каквито и да било други животни освен белите мечки и кръвожадните същества в леда?

Не знаех какво да отговоря, но думите на капитана едва ли имаха отношение към моя въпрос.

— Напълно е възможно да се стигне дотам — продължи Крозиър, — че животът ни да зависи от откриването на тези местни ескимоси и сприятеляването ни с тях. Трябва ли да я пуснем да си върви, преди да сме се сприятелили с нея?

— Ние застреляхме съпруга или баща ѝ — каза лекарят Стенли, поглеждайки към нямата млада жена, която продължаваше да се взира във вече празната дупка. — Нашата безмълвна дама може да не изпитва особено топли чувства към нас.

— Точно това имам предвид — каза капитан Крозиър. — А в момента си имаме достатъчно проблеми и без тази девойка да се върне начело на отряд разярени ескимоси, които да ни избият, докато спим. Не, според мен сър Джон е прав... тя трябва да остане с нас, докато не решим какво да правим... не само с нея, а и със самите нас. — Крозиър се усмихна на Стенли. За тези две години това беше първият път, когато виждах капитан Крозиър да се усмихва. — Безмълвната дама. Това беше добро, Стенли. Много добро. Хайде, Джон. Да вървим, милейди.

Тримата се отправиха през вихреция се сняг на запад, към първия торос. Аз се изкачих по снежната рампа на „Еребус“ и се прибрах в мъничката ми каюта, която сега ми изглеждаше като същински рай, и потънах в дълбок сън

— за пръв път от десет дни, когато лейтенант Гор ни поведе на юг-югоизток по леда.

[\[1\]](#) Тоест около минус осемнайсет градуса по Целзий. [↑](#)

15. ФРАНКЛИН

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

11 ЮНИ 1847 Г.

До деня, в който му беше писано да умре, сър Джон почти се беше възстановил от шока, който беше изпитал при вида на голото ескимоско момиче.

Това беше същата девойка, същата индианска блудница, която дяволът беше изпратил да го изкушава по време на първата му злополучна експедиция през 1819 година, разпуснатата петнайсетгодишна креватна партньорка на име Зелените чорапи. Сър Джон беше сигурен в това. Изкусителната му имаше същата кожа с цвят на кафе, която като че ли сияеше в тъмното, същите повдигнати, заоблени момичешки гърди, същите кафяви ареоли и същата чисто черна, като перото на врана, вертикална ивица над своята женственост.

Това беше същата сукуба.

Щом зърна голата жена на масата на доктор Макдоналд в лазарета — *на неговия собствен кораб*, — сър Джон бе дълбоко потресен, но беше убеден, че е успял да скрие реакцията си от лекарите и останалите капитани до края на този безкрайно дълъг, тягостен ден.

Погребалната служба на лейтенант Гор се състоя късно в петък, 4 юни. На многобройната група моряци им бяха необходими повече от двайсет и четири часа, за да пробият леда, така че лейтенантът да може да бъде погребан в морето, и им се наложи да използват черен барут, за да взривят горните десет фута от твърдия като камък лед, а след това се хванаха за кирките и лопатите, за да разчистят широкия кратер и да изкопаят последните пет фута. Когато около обяд приключиха с работата си, господин Уийкс, дърводелецът на „Еребус“, и господин Хъни, дърводелецът на „Ужас“, бяха сковали изкусно и елегантно

дървено скеле над дългата десет фута и широка осем фута дупка в тъмното море. Край дупката бяха разположени работни екипи, въоръжени с дълги прътове, които трябваше да следят дупката под платформата да не се запълни с лед.

На сравнително топлия кораб тялото на лейтенант Гор беше започнало бързо да се разлага, затова дърводелците бяха сковали първо един солиден ковчег от махагон, в който бяха поставили сандък от ароматен кедър. Пространството между стените беше запълнено с пласт олово вместо традиционните две оръдейни гюлета, които се поставяха в обичайната брезентова погребална торба, за да е сигурно, че тялото ще потъне. Ковачът, господин Смит, беше изковал и гравирал красива мемориална медна плоча, която беше заковал върху капака на махагоновия ковчег. И тъй като погребалната служба представляваше смесица от сухоземни ритуали и по-често срещаното погребение в морето, сър Джон беше наредил изрично ковчегът да бъде достатъчно тежък, за да потъне веднага.

Когато камбаната удари осем пъти за началото на първата къса следобедна вахта — в четири часа, — екипажите на двата кораба се събраха на мястото на погребението, което се намираше на четвърт миля от „Еребус“. Сър Джон беше заповядал да присъстват всички, като на корабите щяха да останат само най-малкият възможен брой вахтени, а освен това им беше наредил да не обличат никакви дрехи върху парадните униформи, затова в уречения час на леда се събраха повече от сто треперещи от студ, но облечени в пълна парадна униформа офицери и моряци.

Ковчегът на лейтенант Гор беше спуснат от борда на „Еребус“ и привързан с ремъци върху голяма шейна, която бе допълнително подсилена за тази печална цел. Покриха го с личния „Юниън Джак“ на сър Джон. След това трийсет и двама моряци, двайсет от „Еребус“ и дванайсет от „Ужас“, започнаха бавно да теглят шейната ковчег към мястото на погребението, докато четирима от най-младите моряци, които все още бяха зачислени като юнги — Джордж Чеймбърс и Дейвид Йънг от „Еребус“, Робърт Голдинг и Томас Евънс от „Ужас“, — биеха равномерно по барабаните, обвити в черен плат. Тържествената процесия беше ескортирана от двайсет мъже, сред които капитан сър Джон Франклин, командир Фицджереймс, капитан Крозиър и повечето от останалите офицери и старшини в пълна парадна униформа, с

изключение на онези, които бяха останали да командват двата почти опустели кораба.

На мястото на погребението отряд морски пехотинци в червени мундири стоеше мирно, в очакване да отдаде почест със залп. Воден от трийсет и три годишния сержант Дейвид Брайънт, отрядът се състоеше от капрал Пиърсън, редник Хопкрафт, редник Пилкингтън, редник Хийли и редник Рийд от „Еребус“ — от контингента морски пехотинци на флагмана липсваше само редник Брейн, който беше починал предишната година и беше погребан на остров Бичи, — както и от сержант Тоузър, капрал Хеджес, редник Уилкс, редник Хамънд, редник Хедър и редник Дейли от КНВ „Ужас“.

Крачещият зад погребалната шейна лейтенант Х. Т. Д. Левеконт, който беше поел задълженията на покойния, носеше триъгълната шапка на лейтенант Гор и сабята му. До Левеконт вървеше лейтенант Джеймс Феърхолм, носещ синя кадифена възглавница, върху която бяха подредени шестте медала, заслужени от младия Гор по време на службата му в Кралския военноморски флот.

Когато погребалната процесия се приближи до дупката в леда, отрядът от дванайсет морски пехотинци се раздели в две колони, оформяйки тясна пътека. Пехотинците застанаха мирно, стиснали пушките си с прикладите нагоре, докато процесията от теглещите шейната моряци, почетната стража и останалите опечалени преминаха между тях.

Докато сто и десетте мъже заемаха местата си сред групата от офицери, събрани около кратера в леда — някои моряци се изкачиха върху торосите, за да могат да виждат по-добре, — сър Джон поведе капитаните към тяхното място върху временния подиум в източния край на дупката. Трийсет и двамата моряци бавно отвързаха тежкия ковчег от шейната и го спуснаха внимателно по полегатите дъски до временното му място върху дървеното скеле, построено над правоъгълника от тъмна вода. Когато най-накрая се озова на мястото си, той легеше не само върху дървените талпи, но и върху три здрави буксирни въжета, опъвани от същите мъже, които бяха избрани да теглят шейната.

Когато барабаните прекратиха глухия си тропот, всички свалиха шапките си. Студеният вятър рошеше дългите коси на мъжете, които заради погребалната служба бяха измити, вчесани назад и вързани с

панделки. Денят беше студен — термометърът показваше около пет градуса по време на последното измерване на температурата на въздуха, проведено в три часа следобед, — но арктическото небе, обсипано с ледени кристали, представляваше солиден купол от златиста светлина. И сякаш за да окаже почит на лейтенант Гор, слънчевият диск над южния хоризонт, покрит от прозрачната ледена пелена, беше придружен от още три светила — лъжливи слънца, носещи се около истинското и над него — свързани помежду си с ореол от многоцветна светлина. Много мъже наведоха глави, потресени от уместността на гледката.

Сър Джон проведе заупокойната служба със звучен глас, който достигаше с лекота до сто и десетте мъже, събрани около него. Ритуалът им беше много добре познат. Думите звучаха обнадеждаващо и събуждаха познати чувства. Накрая на панихидата почти никой не обръщаше внимание на студения вятър, докато познатите думи отекваха над леда.

— И ние предаваме това тяло на дълбините, за да се превърне в прах, и се надяваме на възкресението му, когато морето ни върне мъртъвците си и новият живот се възроди чрез Господа наш Исус Христос, който при пришествието си ще преобрази нашето унижено тяло, за да стане то като Неговото божествено тяло, чрез Неговата сила, с която Той може да покори всичко на Себе Си.

— Амин — изрекоха събралите се мъже.

Дванайсетте морски пехотинци вдигнаха мускетите си и дадоха три залпа, последният от които се състоеше от три изстрела, а не от четири като двата преди него.

Когато отекна първият залп, лейтенант Левеконт кимна и Семюъл Браун, Джон Уийкс и Джеймс Ригдън издърпаха дъските изпод тежкия ковчег, който остана да виси във въздуха, поддържан само от трите въжета. При втория залп ковчегът беше спуснат надолу, докато не докосна тъмната вода. При звука на последния залп мъжете започнаха бавно да отпускат въжетата, докато тежкия ковчег с медната плоча — медалите и сабята на лейтенант Гор също лежаха върху махагоновия капак — не се изгуби под повърхността на водата.

Ледената вода леко се размъти, въжетата бяха издърпани и захвърлени настрани и правоъгълникът от черна вода опустя.

Лъжливите слънца и ореолът на юг бяха изчезнали и под небесния купол светеше само навъсеното червено слънце.

Мъжете мълчаливо се разотидоха по корабите си. Беше едва пет часът. За повечето мъже беше настъпило време за вечеря и втората порция грог.

Сутринта на следващия ден, събота, 5 юни, екипажите и на двата кораба все още се намираха на жилищните палуби на своите кораби, когато се разрази поредната арктическа лятна гръмотевична буря. Моряците от наблюдателните постове на мачтите получиха заповед да се спуснат долу, а малцината вахтени, които дежуреха на палубата, се стараеха да стоят по-далеч от метала и мачтите. Мълниите прорязваха мъглата, гръмотевиците проехтяваха оглушително, мощните електрически заряди не спираха да удрят гръмоотводите, монтирани върху мачтите и покривите на каютите, а сините пръсти на огньовете на свети Елмо се виеха по дървения рангоут и се плъзгаха по такелажата. Изтощените вахтени, които слизаха на жилищната палуба след смените си, разказваха на ококорените си другари за кълбовидни мълнии, търкалящи се и подскачащи по леда. По-късно през деня — когато мълниите и електрическите заряди зачестиха още повече — вахтените от следобедните смени докладваха за появата на нещо голямо, твърде голямо, за да е просто бяла мечка, което кръстосва и дебне из торосите в мъглата, ту скрито от погледите, ту озарявано за секунда или две от мълниите. Понякога, казваха те, фигурата се придвижвала на четири крака, като мечка. Друг път, кълняха се мъжете, вървяла с лекота като човек, на два крака. Според тях съществото обикаляло около кораба.

Въпреки че барометърът падаше, сутринта в неделя беше ясно, а температурата спадна с трийсет градуса — на обяд термометърът показваше минус девет^[1]. Сър Джон уведоми и двата екипажа, че присъствието на неделното богослужение на борда на „Еребус“ е задължително за всички.

Неделното богослужение беше задължително всяка седмица за моряците и офицерите на кораба на сър Джон — през тъмните зимни месеци той събираше хората на жилищната палуба, — но само най-набожните членове на екипажа на „Ужас“ прекосяваха леда, за да присъстват на службата. И тъй като в Кралския морски флот тя беше задължителна — както по традиция, така и по устав, — капитан

Крозиър също водеше неделно богослужение, но поради липсата на капелан на борда то беше доста съкратено — понякога се свеждаше единствено до четене на корабния устав — и продължаваше само около двайсетина минути в сравнение с въодушевените деветдесет минути, а понякога и два часа на сър Джон.

Тази неделя нямаха избор.

За втори път през последните три дни капитан Крозиър поведе по леда своите офицери, старшини и моряци, които този път се бяха увили в шинели и шалчета над униформите. Когато пристигнаха на „Еребус“, те с изненада забелязаха, че сър Джон смята да проведе богослужението на палубата и да чете проповедта от кварталдека. Въпреки бледосиньото небе над главите им — в този ден нямаше никакви златисти куполи от ледени кристали или символични лъжливи слънца — вятърът беше много студен и събралите се под кварталдека моряци се притискаха един към друг в търсене поне на илюзията за топлина, докато офицерите от двата кораба стояха зад сър Джон от наветрената страна на палубата като плътна група облечени в шинели дякони. И отново дванайсетте пехотинци бяха строени в две редици, този път на подветрената страна на главната палуба, като сержант Брайънт стоеше най-отпред, а подофицерите се бяха скупчили пред гротмачтата.

Сър Джон стоеше до нактоуза, който беше покрит със същото знаме, което неотдавна беше положено върху ковчега на Гор, за да „послужи като амвон“ съгласно изискванията на устава.

Проповедта му продължи само около час и този път се разминаха без измръзнали пръсти на ръцете и краката.

Тъй като по природа и вкус сър Джон беше старозаветен човек, той спомена няколко от пророците, като се спря за кратко върху присъдата на Исаия за земята — „Ето, Господ опустошава земята и я прави безплодна; изменя видя ѝ и разпръсква живеещите по нея“, — и постепенно, чрез потока от думи, дори на най-тъпия моряк в тълпата от шинели, шалове и ръкавици на главната палуба му стана ясно, че техният командир всъщност говори за експедицията им в търсене на Северозападния морски път и за настоящото им положение — замръзнали в ледената пустош на 70°05' северна ширина и 98°23' западна дължина.

— Съвсем ще се изпразни земята и съвършено ще се оголи; защото Господ е изговорил това слово — продължи сър Джон. — Страх, яма и примка са върху теб, о, земни жителю... Който бяха от гласа на страха, ще падне в ямата; и който излиза от ямата, ще се улови в примката; защото прозорците отгоре са отворени и основите на земята треперят... Земята се съкруши съвсем, земята се разложи съвсем, земята се разтърси силно. Земята ще залита като някой пиян...

И сякаш като потвърждение на страшното пророчество ледът около КНВ „Еребус“ гръмко застана и палубата под краката на мъжете се размърда. Заледените мачти и рей над главите им сякаш завибрираха и започнаха да се полюляват, описвайки малки кръгове върху бледосиньото небе. Никой не помръдна от мястото си и не издаде нито звук.

Сър Джон се прехвърли от Исая към Откровенията на свети Йоан и им обрисова още по-ужасни картини на бъдещето, очакващо онези, които са се отrekli от своя Бог.

— Но какво ще стане с този... с нас... които не сме нарушили завета на нашия Господ? — попита сър Джон. — Поверявам ви на Йона.

Някой от моряците въздъхнаха облекчено. Йона им беше познат.

— Господ поръчал на Йона да отиде в града Ниневия и да проповядва покаяние заради беззаконието му — извика сър Джон и слабият му обикновено глас набра сила и зазвуча не по-зле от гласа на който и да е вдъхновен англикански проповедник. — Но Йона — както всички вие, моряци, знаете — Йона побягнал от поръчението си и Господнето присъствие и отишъл в Йопия, за да се качи на първия отплаващ кораб, който се оказал за Тарсис — град, който тогава се намирал извън границите на известния свят. Йона глупаво предположил, че може да избяга отвъд пределите на Божието царство.

„А Господ направи така, че да задуха силен вятър в морето. И се разрази толкова силна буря, че корабът щеше да се разбие.“ Останалото го знаете... знаете как моряците извисили глас, питайки защо ги е сполетяла тази беда, и хвърлили жребий и жребият се паднал на Йона. „Накрая го попитаха: Какво трябва да направим с тебе, за да утихне морето? А той им отговори: Вдигнете ме и ме хвърлете в морето, и то ще утихне, защото знам, че заради мене ви сполетя тази силна буря.“

Но в началото моряците не изхвърлили Йона зад борда, нали, спътници мои? Не — те били смели мъже и добри моряци и продължили да гребат усилено, за да отведат своя потъващ кораб до сушата. Но накрая изчерпали всичките си сили и се примолили на Господ, а след това пожертвали Йона, хвърляйки го зад борда.

И в Библията се казва: „Господ изпрати една голяма риба да погълне Йона и той беше в корема на рибата три дни и три нощи.“

Забележете, моряци, че в Библията не се казва, че Йона е бил погълнат от *кит*! Не! Не е бил нито бял кит, нито южен кит, нито гърбат кит, нито кашалот, нито косатка, нито финвал, каквито можем да видим в полярните води при нормално арктическо лято. Не, Йона е бил погълнат от „голяма риба“, която Господ е бил подготвил за него — което означава чудовище от дълбините, което бог Йехова е създал при Сътворението точно с тази цел: някой ден да погълне Йона; и в Библията тази чудовищно огромна риба понякога се нарича левиатан.

Така и ние бяхме изпратени на мисия отвъд познатите ни граници на света, по-далеч от Тарсис — който в края на краищата се оказа едва в Испания, — бяхме изпратени тук, където сякаш самите природни сили се бунтуват, където от замръзналите небеса падат мълнии, където студът никога не омеква, където белите мечки вървят по замръзналата повърхност на морето, на място, което никой човек, цивилизован или не, не може да нарече свой дом.

Но ние не сме напуснали пределите на Царството Божие, спътници мои! Както Йона не е проклинал съдбата си и не е негодувал срещу наказанието си, а три дни и три нощи се е молил на Господ от корема на рибата, така и ние не трябва да негодуваме, а да приемем волята Божия, която ни обрече на три дълги полярни нощи в корема на този лед, и също като Йона трябва да се молим на Бог с думите: „Ти ме прокуди от погледа си, но аз отново виждам светия Ти храм. Вода ме заобикаля отвсякъде, прониква дори в душата ми, бездната ме е погълнала, плевели обвиват главата ми. Стигнах до подножието на планината: земята със своите прегради навеки ме обгради, но Ти, Господи Боже, ще изведеш душата ми от ада.“

Когато душата ми изнемогне в мен, аз ще си спомня моя Бог и молитвата ми ще стигне до теб в твоя свещен храм. Онези, които се поддават на лъжлива суета, са се отрекли от милосърдието ти. Но аз се

оставям в твоите ръце с благодарствен молебен; каквото съм обещал, ще изпълня. В Господ е спасението.

И проговорил Господ на рибата и тя изплюла Йона на суха земя.“

И вие, възлюблени спътници мои, знайте в сърцето си, че ние сме се оставили в ръцете на Господ с благодарствени молебени. Трябва да изпълним онова, което сме обещали. Нашият приятел и брат во Христе лейтенант Греъм Гор, нека спи в мир в лоното Господне, видя, че през това лято за нас няма да има спасение от левиатановата зима. Тази година няма да успеем да се измъкнем от студения корем на леда. Това послание щеше да ни донесе той, ако беше останал жив.

Но нашите кораби са здрави, спътници мои. Имаме храна за тази зима и за по-дълго, ако е необходимо... много по-дълго. Имаме въглища, с които да се топлим, но още по-силно ще ни сгрява дружбата ни и знанието, че нашият Бог *не ни е изоставил*.

Още едно лято и още една зима в корема на този левиатан, спътници мои, и ви се заклевам, че след това Божията милост ще ни изведе от това ужасно място. Северозападният проход съществува; намира се само на няколко мили отвъд хоризонта на северозапад — само преди една седмица лейтенант Гор едва не го е видял със собствените си очи — и ние ще доплаваме до него, ще минем през него и ще стигнем до Тихия океан за броени месеци, когато тази необичайно продължителна зима приключи, защото ние ще изплачем болката си на нашия Бог и той ще чуе гласовете ни от корема на самия ад, защото вече е чувал моя глас и вашите.

Ала сега, спътници мои, нас ни преследва тъмният дух на този левиатан, който се явява в образа на злобна бяла мечка — но това е само мечка, само един глупав звяр, колкото и да се старае да служи на врага, ала също като Йона ние ще се молим на нашия Господ да прогони този ужас от нас, изпълнени с увереност, че той ще чуе гласовете ни.

Убийте това животно, спътници мои, и в деня, когато то падне от ръката на някой от вас, аз се заклевам, че ще платя на всички до един по десет златни суверена от собствения си джоб.

Сред мъжете, събрани в средата на кораба, се разнесе шепот.

— Десет златни суверена на човек — повтори сър Джон. — Не само премия за човека, който посече този звяр, също както Давид посече Голиат, а награда за всички — поравно. В добавка към това вие

ще получавате както досега своята надница, определена ви от Изследователската служба, и ви давам своята дума, че като възнаграждение към нея ще получите сума, равна на вашия аванс — в замяна само на още една зима, прекарана на топло, в ядене на добра храна и в очакване на топенето на ледовете!

Ако по време на богослужението се допускаше смях, хората нямаше да се сдържат и щяха да се разсмеят. Вместо това мъжете се спогледаха с бледи, почти замръзнали лица. *Десет златни суверена на човек.* И сър Джон им беше обещал бонус, равен на аванса, който всъщност беше убедил повечето моряци да се запишат за експедицията — дваисет и три паунда за повечето от тях! Във времена, когато човек можеше да си наеме жилище за шейсет пенса седмично... дванайсет паунда за цяла година. И това в допълнение към редовната заплата от шейсет паунда годишно на обикновен моряк от Изследователската служба — три пъти повече, отколкото можеше да изкара който и да е работник на брега! Седемдесет и пет паунда за дърводелците, седемдесет за боцманите, цели осемдесет и четири за инженерите.

Хората се усмихваха, докато скришом потропваха с ботуши по палубата, за да не изгубят някой замръзнал пръст.

— Наредих на господин Дигъл на „Ужас“ и на господин Уол тук, на „Еребус“, да ни приготвят днес празничен обяд, за да отпразнуваме очакваната победа над временните трудности и увереността в успеха на нашата изследователска мисия — извика сър Джон от мястото си зад покрития със знамето нактоуз. — Разреших днес и на двата кораба да се раздадат допълнителни порции ром.

Моряците от „Еребус“ можеха единствено да гледат със зяпнали уста. *Сър Джон Франклин* беше разрешил в неделя да се раздава ром — при това допълнителни порции?

— Спътници мои, присъединете се към мен в следващата ми молитва — каза сър Джон. — Мили Боже, обърни отново лицето си към нас, о, Господи, и бъди милосърден към слугите твои. Дари ни своята милост, и то по-скоро, за да ликуваме и да се радваме до края на дните си.

Утеши ни отново след суровите изпитания, на които ни подложи, за изкупление на тежките години, през които изтърпяхме толкова беди.

Покажи на слугите ти твоето дело, а на децата техни — славата твоя.

Да пребъде над нас божественото величие на Господа Бога наш, да благослови всяко дело на нашите ръце, о, Господи, благослови всяко наше начинание. Слава на Отца, Сина и Светаго духа.

Както е било, така и ще бъде, веки веков. Амин.

— Амин — изрекоха в хор сто и петнайсет гласа.

* * *

В продължение на четири денонощия след проповедта на сър Джон въпреки юнската снежна буря, която връхлетя от северозапад и влоши видимостта и живота на всички, по замръзналото море ден и нощ отекваха гърмежите на пушки и трясъкът на мускети. Всички мъже, които намереха повод да излизат на леда — участниците в ловните отряди или в групите, грижещи се за противопожарните дупки; куриерите между корабите; дърводелците, изпробващи новите шейни; моряците, получили разрешение да разхождат кучето Нептун, — носеха оръжие и стреляха по всичко, което се движи или чрез отвяването на сняг или мъгла оставя впечатлението, че може би е способно да се движи. Нямаше жертви, но на трима им се наложи да се явят при доктор Макдоналд или доктор Гудсър, за да им бъдат извадени куршуми от бедрата, прасците и задниците.

В сряда ловният отряд, който не успя да намери тюлени, се върна с трупа на една бяла мечка, положен напреки върху две свързани шейни, и с едно живо бяло мече, което имаше размерите на малко теле.

Последва малко врява и искания на всеки да бъдат платени по десет златни суверена, но дори хората, които бяха убили звяра на една миля северно от кораба (за да свалят мечката, те бяха произвели повече от дванайсет изстрела от два мускета и три пушки), трябваше да признаят, че размерите му са твърде малки — проснат на окървавения сняг, той не достигаше и осем фута — и че е твърде слаб и много прилича на женска. Бяха убили самката, но бяха запазили живо хленчещото мече, което бяха довели, привързано към шейните.

Сър Джон слезе от кораба, за да огледа мъртвото животно, похвали мъжете, че са намерили месо — макар че никой не обичаше варено мечешко, а и слабото животно изглеждаше по-жилесто и жилаво от останалите, — но отбеляза, че това не е чудовищният

левиатан, който беше убил лейтенант Гор. Всички свидетели на смъртта на лейтенанта бяха сигурни, обясни сър Джон, че макар и умиращ, смелият офицер беше стрелял с пистолета си в гърдите на истинския звяр. Самката беше надупчена с куршуми, но нито откриха в гърдите ѝ стара рана от пистолетен изстрел, нито в тялото ѝ имаше куршум от пистолет. По това, обяви сър Джон, щеше да се разпознае истинската чудовищна мечка.

Някои от хората пожелаха да си опитомят мечето, тъй като то вече беше отбито от майка си и можеше да се храни с размразено говеждо, други пък искаха да го заколят още веднага, там, на леда. По съвета на сержанта от морската пехота Брайънт сър Джон нареди животното да бъде оставено живо и да му се сложи каишка, която да бъде прикована с верига към забит в леда кол. Вечерта същата сряда, 9 юни, сержантите Брайънт и Тоузър, заедно с моряците Едуард Кауч и стария Джон Мъри — единственият шивач на платна, останал с експедицията, поискаха да разговарят със сър Джон в каютата му.

— Не подходждаме по правилния начин, сър Джон — каза сержант Брайънт, говорителят на малката групичка. — Имам предвид лова на звяра.

— Защо? — попита сър Джон.

Брайънт махна с ръка, сякаш посочвайки към мъртвата мечка, която в този момент разфасоваха на окървавения лед.

— Мъжете ни не са ловци, сър Джон. На двата кораба няма нито един истински ловец. Онези от нас, които са ходили на лов, са стреляли по птици на сушата, а не по едър дивеч. Е, може и да свалим някой елен, ако ни се изпречи на пътя, но тази бяла мечка е страховит враг, сър Джон. Досега сме убивали бели мечки по-скоро по щастлива случайност, отколкото благодарение на нашите умения. Черепът на този звяр е достатъчно дебел, за да спре куршум от мускет. В тялото му има толкова много мас и мускули, че прилича на някой древен рицар с броня. Тези животни са толкова силни, че дори малките мечки — вие сте ги виждали, сър Джон — трудно могат да бъдат убити с изстрел от пушка в корема или от винтовка в дробовете. Явно е много трудно да бъдат улучени в сърцето. Тази мършава женска беше убита от дузина изстрели с пушка и мускет, и то от близко разстояние, при това дори тя би могла да избяга, ако не беше останала, за да защити мечето си.

— Какво предлагате, сержант?

— Укритие, сър Джон.

— Укритие?

— Като при лов на патици, сър Джон — каза сержант Тоузър, пехотинецът с пурпурен родинен белег на бледото лице. — Господин Мъри има идея как да го направим.

Сър Джон се обърна към възрастния шивач на платна от „Еребус“.

— Ще използваме резервните железни пръти за гръмоотводите, сър Джон, и ще ги огънем, придавайки им нужната ни форма — каза Мъри. — Така ще разполагаме с лека рамка за укритието, което ще прилича на палатка, нали разбирате.

— Само че няма да има пирамидална форма като нашите палатки — продължи Джон Мъри, — а ще бъде ниско и продълговато, с козирка отпред, почти като брезентовите навеси на селските панаири, милорд.

Сър Джон се усмихна.

— А нашата мечка няма ли да забележи панаирджийския навес на леда, господа?

— Не, сър — отвърна шивачът на платна. — Аз ще съм нарязал, ушил и боядисал брезента в бяло, докато падне нощта — или сумрака, който тук наричаме нощ. Ще разположим укритието до някой нисък торос, където ще се слее с околността. Ще се вижда дългият, тесен, хоризонтален прорез, през който ще се стреля. От дъските, които използвахме за погребалното скеле, господин Уийкс ще скове пейки, върху които да се свиват стрелците, за да не мръзнат върху леда.

— Колко стрелци смятате да поберете в това... мечешко укритие? — попита сър Джон.

— Шестима, сър — отвърна сержант Брайънт. — Само залпов огън ще успее да свали този звяр, сър. Като с войските на Наполеон при Ватерло.

— А ако тази мечка има по-добро обоняние от Наполеон при Ватерло? — попита сър Джон.

Мъжете се засмяха, но сержант Тоузър отговори:

— И за това сме помислили, сър Джон. В повечето дни напоследък вятърът духа от север-северозапад. Ако построим укритието край тороса до мястото, където почива клетият лейтенант Гор, сър, зоната ни за поразяване ще е цялото широко ледено поле на

северозапад. Почти сто ярда открито пространство. Вероятността звярът да се спусне от високите тороси от наветрената страна е много голяма, сър Джон. И когато стигне до мястото, на което го искаме, веднага ще получи един бърз залп от куршуми „Миние“ в сърцето и дробовете, сър.

Сър Джон се замисли.

— Но ще трябва да извикаме хората обратно, сър — каза моряк Едуард Кауч. — Докато толкова хора бродят по леда и стрелят с пушките си по всеки връх на глетчер при най-малък порив на вятъра, никоя уважаваща себе си мечка няма да се доближи на по-малко от пет мили до кораба, сър.

Сър Джон кимна.

— И какво ще примамим нашата мечка в зоната за поразяване, господа? Измислихте ли каква ще е примамката?

— Да, сър — отвърна сержант Брайънт с усмивка. — Прясното месо винаги привлича тези убийци.

— Не разполагаме с прясно месо — каза сър Джон. — Нямаме дори и късче тюленско.

— Да, сър — съгласи се сержантът от морската пехота. — Но имаме малкото мече. Щом укритието бъде построено и поставено на мястото му, ние ще го заколим, без да пестим кръвта, сър, и ще оставим месото на леда на около двайсет и пет ярда от стрелковата ни позиция.

— Значи според вас нашето животно е канибал? — попита сър Джон.

— О, да, сър — отвърна сержант Тоузър, който се изчерви под пурпурния белег. — Ние смятаме, че тази твар ще изяде всичко, което кърви или мирише на месо. И когато се нахвърли върху плячката си, ще я напълним с куршуми, а после ще получим по десет суверена всеки, след това ще презимуваме, ще преминем триумфално през прохода и ще се приберем у дома.

Сър Джон кимна одобрително.

— Направете го — рече той.

* * *

В петък следобед, 11 юни, сър Джон излезе от кораба заедно с лейтенант Левеконт, за да инспектира мечешкото укритие.

Двамата офицери трябваше да признаят, че дори само от трийсет фута разстояние укритието беше практически невидимо, вградено в ниския леден торос до мястото, където сър Джон беше произнесъл надгробното слово. Белите платна се сливаха почти напълно със снега, а в прореза на амбразурата на неравни интервали висяха парцали, разчупващи правата хоризонтална линия. Шивачът на платна и оръжейникът бяха прикрепили брезента към железните пръти толкова здраво, че той дори не потрепваше при поривите на силния вятър, който навяваше сняг върху леда.

Левеконт поведе сър Джон по ледената пътека, минаваща зад тороса — встрани от зоната на поразяване, — а след това по ниския леден вал, който водеше до процепа в задната част на палатката. Вътре седеше сержант Брайънт заедно с морските пехотинци от „Еребус“ — капрал Пиърсън и редниците Хийли, Рийд, Хопкрафт и Пилкингтън. Когато командирът на експедицията влезе в палатката, мъжете започнаха да се надигат от местата си.

— О, не, не, господа, останете по местата си — прошепна сър Джон. От двете страни на тясната и дълга палатка бяха набити железни пръти; горните им краища бяха извити в скоби, в които бяха монтирани ароматните дървени талпи, позволяващи на морските пехотинци да седят на удобна за стрелба височина, когато не стояха до тясната амбразура. Другият слой талпи по земята пазеше краката им от измръзване. Всички държаха мускетите пред гърдите си, готови за стрелба. Претъпканата палатка миришеше на дърво, мокра вълна и оръжейна смазка.

— Колко време чакате? — прошепна сър Джон.

— Няма и пет часа, сър Джон — прошепна в отговор сержант Брайънт.

— Сигурно сте измръзнали.

— Ни най-малко, сър — отвърна тихо Брайънт. — Укритието е достатъчно голямо, за да ни позволява от време на време да се разтъпкваме, а дъските пазят краката ни от измръзване. В пет часа пехотинците на сержант Тоузър от „Ужас“ ще ни сменят.

— Видяхте ли нещо досега? — прошепна лейтенант Левеконт.

— Все още нищо, сър — отговори Брайънт. Сержантът и двамата офицери се наведоха напред, докато лицата им не се озоваха пред студения въздух, проникващ през амбразурата.

Сър Джон видя трупа на мечето и мускулите му, шокиращо червени върху леда. Хората му бяха одрали цялата кожа с изключение на малката бяла глава, бяха източили кръвта в кофи и я бяха разлели около трупа. Вятърът навяваше сняг по обширното ледено поле и видът на кръвта на фона на бялото, сивото и бледосиньото имаше смущаващо въздействие.

— Все още не сме напълно сигурни дали врагът ни е канибал — прошепна сър Джон.

— Да, сър — отвърна сержант Брайънт. — Не желае ли сър Джон да поседне до нас на пейката? Мястото е предостатъчно.

Мястото не беше предостатъчно, особено когато широкият ханш на сър Джон се намести до мускулестите задници, насядали на дъската. Но тъй като лейтенант Левеконт предпочете да остане прав, а морските пехотинци бързо се посместиха, доколкото можаха, пейката се оказа достатъчна да побере седмината мъже. Сър Джон осъзна, че от тази издигната позиция ледът се вижда много добре.

В този момент капитан сър Джон Франклин беше толкова щастлив, колкото изобщо би могъл да бъде в компанията на други мъже. Нужни му бяха години, за да разбере, че се чувства много по-удобно в компанията на жени — независимо дали бяха артистични, чувствителни жени като първата му съпруга Елинон или силни, упорити жени като настоящата му съпруга Джейн, — отколкото сред мъже. Но в дните след последното му неделно богослужение той беше получил повече усмивки, кимания и одобрителни погледи от офицерите и моряците си, отколкото през цялата си четирийсетгодишна кариера.

Наистина импровизираното обещание да плати по десет златни суверена на човек — да не говорим за удвояването на аванса, което се равняваше на петмесечна редовна заплата на моряк — беше направено в момент на необичаен прилив на добри чувства. Но сър Джон разполагаше със значителни финансови средства, а ако по време на тригодишното му отсъствие с тях се беше случило нещо, той беше убеден, че ще може да използва личното състояние на лейди Джейн за покриването на този нов дълг на честта.

Общо взето, смяташе сър Джон, предложението за парично възнаграждение и изненадващото му позволение да се раздаде грог на борда на въздържателския му кораб беше наистина гениално. Също както всички останали, и сър Джон беше дълбоко потресен от внезапната смърт на Греъм Гор, един от най-обещаващите млади офицери във флота. Лошите новини за отсъствието на плавателни коридори в леда и неизбежното прекарване на още една мрачна зима тук поддържаха смазващо на всички, но с обещаните десет златни суверена на човек и с един празничен ден на двата кораба той беше успял засега да реши проблема.

Естествено, имаше го и другия проблем, за който предишната седмица му бяха съобщили четиримата медици: фактът, че все по-голяма част от консервираната храна се оказваше развалена, най-вероятно заради лошо запоените консерви. Ала сър Джон реши засега да не мисли за това.

Вятърът навяваше сняг върху обширното ледено поле, като на моменти скриваше от погледа мъничкото трупче, което лежеше върху синия лед сред съсирващата се и замръзваща кръв. Покрай околните тороси и ледени върхове не се забелязваше никакво движение. Мъжете до сър Джон седяха спокойно, единият дъвчеше тютюн, а останалите бяха отпуснали облечените си в ръкавици ръце върху обърнатите нагоре дула на мускетите. Сър Джон знаеше, че тези ръкавици щяха да бъдат свалени за миг, ако врагът им се появи на леда.

Той се усмихна на себе си, осъзнавайки, че запомня тази сцена, този момент като интересна случка, която да разкаже на Джейн, на дъщеря си Елинон и на прекрасната си племенница София. Напоследък често го правеше: разглеждаше опасното им положение на леда като поредица от интересни случки и дори им измисляше текст — не твърде обширен, просто достатъчен, за да задържи вниманието, — за да може да ги разкаже в компанията на неговите мили дами, когато излизат да вечерят навън. Този ден — нелепото укритие, скупчените вътре мъже, доброто предчувствие, миризмата на оръжейна смазка, вълна и тютюн, дори ниско надвисналите сиви облаци, навяваният сняг и лекото напрежение, докато очакваха плячката си — щеше да го представя в много добра светлина през следващите години.

Внезапно сър Джон отмести поглед наляво и надникна над рамото на лейтенант Левеконт към погребалната яма, която се

намираше на по-малко от двајсет фута южно от укритието. Отворът към черното море отдавна беше замръзнал, а и след погребението самият кратер беше запълнен почти до ръба със сняг, но видът на леката вдлъбнатина в снега караше вече поомекналото сърце на сър Джон да се свива при мисълта за младия Гор. Ала погребалната служба беше прекрасна. И той я беше провел с достойнство и гордо воинско държание.

Сър Джон забеляза два черни предмета, които лежаха близо един до друг в най-хлътналата част на ледената вдлъбнатина — може би бяха тъмни камъчета? Копчета или монети, оставени там в памет на лейтенант Гор преди седмица от някой от моряците, преминаващи покрай мястото на погребението? В сумрачната, променлива светлина на снежната буря мъничките черни кръгчета, почти невидими, ако не знаеш къде точно да търсиш, сякаш се вираха право в сър Джон с тъжен укор. Той се запита дали заради някакви неочаквани климатични условия там не бяха останали два мънички отвора към морето, които не бяха замръзнали по време на редуващите се студове и снеговалежи, и сега на фона на сивкавия сняг не се виждаха две малки кръгчета черна вода.

Черните кръгчета примигнаха.

— Тъъ... сержант... — започна сър Джон.

Цялото дъно на погребалния кратер сякаш изригна нагоре. Нещо огромно, сивкавобяло и могъщо се стрелна към укритието и бързо се скри зад южната страна на брезента, изчезвайки от полезрението на амбразурата.

Пехотинците, които явно не бяха съвсем сигурни какво са видели току-що, нямаха време да реагират.

Мощен удар се стовари върху южната стена на укритието, на по-малко от три фута от лейтенант Левеконт и сър Джон, събаряйки железното скеле и раздирайки брезента.

Морските пехотинци и сър Джон скочиха на крака; плътният брезент над главите им, зад тях и отстрани се разкъса на парчета, разпорен от черни нокти с дължината на бойни ножове. Всички изкрещяха в един глас. Разнесе се противна смрад на мърша.

Сержант Брайънт вдигна мускета си — съществото беше *вътре*, при тях, сред тях, обграждайки ги с нечовешките си ръце, — но преди да успее да стреля, струя чист въздух премина през зловонния дъх на

хищника. Главата на сержанта се откъсна от раменете му, прелетя през амбразурата и се търкулна по леда.

Левеконт изкрещя, някой стреля с мускета си само за да улучи стоящия до него пехотинец. Покривът на брезентовото укритие беше изчезнал и нещо огромно закриваше отвора, през който би трябвало да се вижда небето; и в този момент, когато сър Джон се обърна, за да се хвърли извън разкъсаната палатка, страшна болка го преряза под коленете.

След това всичко пред очите му стана размазано и нелогично. Струваше му се, че виси с главата надолу, гледайки как част от мъжете се търкалят като разпръснати кегли по леда, а други изхвърчат навън от унищоженото укритие. Разнесе се втори изстрел от мускет, но оръжието беше стреляло след като един морски пехотинец го бе захвърлил на леда — сега той се опитваше да избяга, пълзейки на четири крака по леда. Сър Джон виждаше всичко това — невъзможно, абсурдно, — полюлявайки се с главата надолу. Болката в краката му стана непоносима, после се разнесе силен трясък като от трошене на млади фиданки, а в следващия миг той полетя в погребалния кратер, към очакващия го нов кръг от черна вода. Главата му разби тънката ледена кора като топка за крикет, ударила се в стъклото на прозорец.

Студът накара бясно туптящото сърце на сър Джон временно да спре. Той се опита да изкрещи, но погълна солена вода.

Аз съм в морето. За пръв път в живота ми се намирам в самото море. Колко необичайно.

След това той започна отчаяно да пляска с ръце и да се преобръща във водата, чувствайки как разпраният му шинел се разпада на парчета; не усещаше краката си и не намираше никаква опора в ледената вода. Правеше широки загребвания с ръце, неспособен да разбере в ужасния мрак дали се издига към повърхността, или просто се оттласква все по-надълбоко в черната вода.

Давя се, Джейн, давя се. През всичките тези дълги години на служба във флота съм си представял най-различни картини на моята смърт, но нито веднъж, скъпа моя, не предположих, че ще се удавя.

Главата на сър Джон се удари в нещо твърдо и той едва не изпадна в безсъзнание; лицето му отново се скри под повърхността, а дробовете и устата му се напълниха със солена вода.

А след това, скъпи мои, Провидението ме отведе до повърхността — или поне до онзи инч годеи за дишане въздух между морето и петнайсетфутовия леден слой над него.

Мятайки бясно ръце, защото краката му продължаваха да не се движат, сър Джон се обърна по гръб и задраска с пръсти по леда. Накара сърцето и крайниците си да се успокоят, за да може носът му да намери онзи тънък слой въздух между леда и студената вода. Пое си дъх. Повдигна брадичката си, изкашля морската вода и вдиша през устата.

Благодаря ти, господи Исусе...

Борейки се с изкушението да изкрещи, сър Джон започна да се придвижва с драпане под повърхността на леда, сякаш се катереше по стена. Долната страна на паковия лед беше неравна, понякога се спускаше към водата, като не му оставяше никакъв въздух за дишане, понякога се издигаше на пет-шест инча, че и повече, като му позволяваше да изкара цялото си лице над водата.

Въпреки петнайсетте фута леден пласт над себе си, сър Джон виждаше мъждива светлина — синкава светлина, Божията светлина — която се промъкваше през ледените кристали, намиращи се на няколко инча от очите му. Дневна светлина проникваше и през дупката — погребалния кратер на Гор, в която го бяха хвърлили.

Оставаше ми единствено, скъпи мои дами, моя мила Джесейн, да намеря пътя обратно до тясната дупка в леда, задържайки дъха си, но знаех много добре, че разполагам само с минути...

Не минути, а секунди. Сър Джон усещаше как ледената вода неумолимо изцежда живота от тялото му. И с краката му се случваше нещо ужасно нередно. Той не само не ги чувстваше, но и усещаше липсата им. А морската вода имаше вкуса на собствената му кръв.

И тогава, дами, всемогъщият Бог ми показва светлината...

Вляво. Отворът беше на десет ярда от лявата му страна. Ледът се намираше достатъчно високо над водата, за да може сър Джон да надигне глава, да опре плешивото си, вкочанено теме в грубия лед, да си поеме дълбоко дъх, да примигне няколко пъти, за да изчисти водата и кръвта от очите си и наистина да види сиянието на Божията светлина на по-малко от десет ярда...

Нещо огромно и мокро застана между него и светлината. Тъмнината беше непрогледна. Годният за дишане въздух му беше

отнет, изтласкан от най-отвратителната воня на мърша.

— Моля... — започна сър Джон, задъхвайки се и кашляйки.

Тогава мокрото зловоние го обгърна и огромни зъби се впиха в лицето му, пробивайки с хрущене черепа малко пред ушите от двете страни на главата му.

[1] Тоест около минус двайсет и три градуса по Целзий. ↑

16. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

10 НОЕМВРИ 1847 Г.

Часът беше два и половина сутринта, и капитан Крозиър вече се беше върнал от „Еребус“, беше огледал трупове — или по-точно половинките от трулове — на Уилям Стронг и Томас Евънс до релинга на кърмата, където ги беше оставила тварта от ледовете, беше наредил да отнесат останките в Стаята на мъртъвците и сега седеше в каютата си и гледаше замислено към двата предмета, които лежаха на бюрото му — неотворена бутилка уиски и пистолет.

Почти половината от каютата на Крозиър беше заета от леглото, което беше монтирано откъм десния борд. То приличаше на детска люлка с резбованите си високи табли, долните шкафове и буцестия дюшек от конски косми, който се намираше на височината на гърдите. Крозиър никога не успяваше да спи добре на нормалните легла и често си мечтаеше за полюляващите се хамаци, в които беше прекарал толкова много години като мичман, младши офицер, а преди това и като юнга. Така прикрепено към външната стена на корпуса, леглото му беше едно от най-студените места за спане на борда на кораба — по-студено от койките на младшите офицери, чиито каюти се намираха в средата на жилищната палуба, и много по-студено от хамаците на щастливците моряци, разположени в близост до фрейзърската печка, на която господин Дигъл готвеше двацет часа в денонощието.

Пълните с книги рафтове, монтирани върху леко наклонената навътре стена на корпуса, помагаша за изолацията на каютата на Крозиър, но само донякъде. Под тавана, напреки на широката пет фута каюта, имаше още един пълен с книги рафт, който висеше на три фута над сгъваемото бюро, отделящо спалната част от приемната. Точно над главата му се намираше черният кръг на престъновия илюминатор,

чието изпъкнало матово стъкло се подаваше съвсем малко над палубата, но сега тъмнееше под трите фута сняг и защитния брезент. От илюминатора непрекъснато нахлуваше студен въздух, наподобяващ вледеняващото дихание на отдавна мъртво същество, което все още се опитва да диша.

Срещу бюрото на Крозиър имаше тясна лавица, върху която стоеше умивалникът му. В него не държаха вода, тъй като тя бързо замръзваше. Стюардът на Крозиър, Джопсън, носеше всяка сутрин гореща вода на капитана от печката. Между бюрото и умивалника оставаше толкова място, колкото да може Крозиър да стои прав или — както сега — да седи пред бюрото си на табуретката, която плъзваше отдолу под лавицата, когато не я използваше.

Той продължаваше да гледа втренчено пистолета и бутилката уиски.

Капитанът на КНВ „Ужас“ често си мислеше, че не знае нищо за бъдещето — с изключение на това, че както неговият кораб, така и „Еребус“ никога повече няма да плават на парна тяга или под платна, — но след това си напомняше, че едно нещо знае със сигурност: когато всичките му запаси от уиски се изчерпеха, Франсис Роудън Мойра Крозиър щеше да си пръсне мозъка.

Покойният сър Джон Франклин беше напълнил склада си със скъп китайски порцелан — всички съдове, естествено, носеха инициалите на сър Джон, както и фамилия му герб, — а също и с оловен кристал, четирийсет и осем телешки езика, изящни сребърни прибори, също гравирани с герба му, кащи с пушена вестфалска шунка, струпани пити двойно глостърско сирене, няколко торби със специално доставен чай от плантацията на негови роднини в Дарджилинг и глинени бурканчета с любимия му мармалад от малини.

И въпреки че Крозиър се беше запасил с известно количество деликатеси за офицерските обеди, които се налагаше да организира от време на време, повечето от парите и складовото му пространство бяха отишли за триста двавет и четирите бутилки уиски. Не беше отлежало шотландско уиски, но щеше да свърши работа. Крозиър знаеше, че отдавна е достигнал онзи момент в пианството си, когато количеството винаги натежава над качеството. Понякога, като например миналото лято, когато беше особено зает, една бутилка му стигаше за две седмици, че и повече. Друг път — както през

изминалата седмица — той пресушаваше по една бутилка на вечер. Всъщност Крозиър беше престанал да брой празните бутилки, когато предишната зима мина двестате, но знаеше, че краят на запасите му със сигурност приближава. В нощта, когато изпиеше последната бутилка и стюардът му каже, че повече няма — Крозиър беше уверен, че това ще се случи през нощта, — той беше твърдо решил да запъне ударника, да опре дулото на пистолета в главата си и да дръпне спусъка.

Някой по-практичен капитан, разбира се, щеше да си напомни, че в алкохолния склад се съхраняват значителен остатък от първоначалните четири хиляди и петстотин галона — *галона* — от концентриран западноиндийски ром, като всяка кана беше между шейсет и пет и седемдесет градуса. Хората получаваха ежедневно своята дажба от четвърт пинта ром, разреден с три четвърти пинта вода, така че имаше достатъчно галони, за да могат да се къпят в тях. Някой по-дребнав и по-алчен капитан алкохолик щеше да предяви претенциите си върху рома, предназначен за моряците. Но Франсис Крозиър не обичаше ром. Никога не го беше обичал. Уискито беше неговото питие и когато запасите му свършеха, щеше да свърши и животът му.

Когато видя тялото на Томи Евънс, по-точно долната му половина, с почти комично разкрячени във формата на Y крака, все още обути в панталони и ботуши, Крозиър си спомни за деня, когато го бяха повикали при разнебитеното мечешко укритие на четвърт миля от „Еребус“. Той осъзна, че след по-малко от двайсет и четири часа щяха да се навършат пет месеца от кошмара на 11 юни. Отначало Крозиър и останалите офицери, които изтичаха на мястото, изпитаха пълно недоумение при вида на настаналото опустошение: брезентът беше разкъсан, металните колове бяха огънати и смачкани. Дървената пейка беше натрошена на парчета и сред тях лежеше обезглавеното тяло на сержанта от морската пехота Брайънт, командир на морските пехотинци в експедицията. Главата му — която още не беше открита при пристигането на Крозиър — се беше търколила на почти трийсет ярда, преди да се спре в одрания труп на мечето.

Лейтенант Левеконт беше със счупена ръка — оказа се, че не е пострадал от чудовищната мечка, а при падането си върху леда; редник Уилям Пилкингтън беше прострелян в лявото рамо от стоящия до него

пехотинец, редник Робърт Хопкрафт. Самият той имаше осем счупени ребра, смазана ключица и извадена от ставата лява ръка — от кос удар, нанесен от грамадната лапа на чудовището. Редниците Хийли и Рийд се бяха отървали без сериозни наранявания, но се бяха опозорили, като бяха избягали панически от мелето, надавайки писъци и пълзейки на четири крака. По време на бягството Рийд си беше счупил три пръста.

Но вниманието на Франсис Крозиър бе изцяло погълнато от краката на сър Джон Франклин, обути в панталони и ботуши, но откъснати при коленете — единият лежеше в укритието, а другият беше паднал в близост до пробитата в леда погребална яма.

Що за злобно създание, чудеше се той, докато пиеше уискито си, ще откъсне краката на човек под коленете, а след това ще отнесе все още живата си плячка до дупката в леда и ще я пусне вътре само за да я последва секунда по-късно? Крозиър се опитваше да не мисли за онова, което може би се беше случило под леда, макар че понякога през нощта, когато се опитваше да заспи след няколко чаши уиски, въображението му рисувахе ужасни сцени. Освен това не се и съмняваше, че погребението на лейтенант Гор, което се беше състояло една седмица по-рано, е било просто едно изискано пиршество, предложено неволно на съществото, което вече е чакало и наблюдавало изпод леда.

Смъртта на лейтенант Греъм Гор не потопи в безутешна тъга Крозиър. Гор беше точно от онзи тип офицери от кралския флот, които бяха добре възпитани, добре образовани, посещаващи редовно службите на англиканската църква; герои от войната, които бяха родени командири, общуваха с лекота със своите командващи и подчинени, бяха скромни във всяко едно отношение, но призвани да извършват велики дела; изискани британски джентълмени, които се държаха добре дори с ирландците; шибани контета от висшата класа, които в продължение на четирийсет години бяха предпочитани пред Крозиър при получаването на повишения.

Той отново отпи.

Що за злобно създание убива, но не изяжда цялата си плячка в такава гладна зима, а връща обратно горната част от трупа на доста едрият моряк Уилям Стронг и долната част от тялото на младия Том Евънс? Евънс беше един от корабните юнги, които биха обвитите в плат барабани на погребението на Гор пет месеца по-рано. Що за

същество ще отмъкне в тъмното младежа, без да пипне капитана, намиращ се само на три ярда от него... а после ще върне половината труп?

Мъжете знаеха. Крозиър знаеше, че те знаят. Те знаеха, че там на леда броди Дяволът, а не някаква си арктическа мечка с гигантски размери.

Капитан Франсис Крозиър не смяташе това мнение за погрешно — въпреки всичките си презрителни изказвания, които беше направил по-рано вечерта на чаша бренди в компанията на капитан Фицджеймс, — но той знаеше нещо, което моряците не знаеха; и то бе, че Дяволът, който се опитваше да ги избие тук, в Дяволското царство, не беше просто едно същество с бяла козина, което ги убива и изяжда един по един, а всичко, което ги заобикаляше — безмилостният студ, мачкащият корабите лед, електрическите бури, протиеестественото отсъствие на тюлени, китове, птици, моржове и всякакви сухоземни животни, неумолимото настъпление на паковия лед, айсбергите, които се придвижваха по бялото замръзнало море, без да оставят никаква открита вода след себе си, внезапното, разтърсващо белотата, надигане на торосите, танцуващите звезди, калпаво запоените консерви с храна, която се превръщаше в отрова, така и не настъпилото лято, така и не отворилите се канали, — всичко. Чудовището от ледовете беше просто поредното проявление на Дявола, който желаше смъртта им. И който искаше да страдат.

Крозиър отпи поредната глътка.

Той разбираше мотивацията на Арктика по-добре от своята собствена. Древните гърци са били прави, мислеше си Крозиър, когато са твърдели, че на земния диск съществуват пет климатични пояса, като четири от тях са равни, противоположни и симетрични един с друг, както повечето гръцки неща, и са увити около света като змия. Два от тях са умерени и създадени за живот на човешките същества. Централният пояс, районът на Екватора, не е бил създаден за разумен живот — макар гърците да са бъркали, че там не могат да живеят хора. Могат, но само нецивилизовани, помисли си Крозиър, който беше зървал Африка и другите екваториални райони и беше убеден, че оттам не може да излезе нищо ценно. Двата полярни пояса, за чието съществуване гърците се бяха досетили много преди изследователите да достигнат до арктическата и антарктическата пустош, бяха

враждебни за човека във всички отношения — през тях дори не можеше да се пътува, камо ли да се живее за по-продължителен период.

Защо тогава, чудеше се Крозиър, една страна като Англия, благословена от Бог да се намира в единия от двата най-благодатни и плодородни умерени пояса, предназначени за обитаване от човечеството, продължава да изпраща кораби и хора в ледовете на северните и южните полярни области, където дори облечените в кожи диваци отказват да отидат?

И по-важният въпрос — защо точно Франсис Крозиър продължаваше да се връща по тези ужасни места в служба на страната и офицерите ѝ, които така и не оцениха способностите и истинската му стойност като човек, макар и дълбоко в сърцето си да знаеше, че един ден ще умре в арктическият студ и мрак?

Капитанът си спомняше, че още като малко момче — преди да тръгне по моретата на тринайсетгодишна възраст — той носеше в себе си като студена тайна една дълбока меланхолия. Меланхоличната му природа се проявяваше в наслаждението, което изпитваше, когато в зимните вечери излизаше извън селото и наблюдаваше как уличните фенери угасват; в постоянното търсене на малки местенца, където да се крие — Франсис Крозиър никога не беше страдал от клаустрофобия; в страха от тъмното, приемано като въплъщение на смъртта, коварно отнела майка му и баба му, което въпреки всичко той не спираше да търси, криейки се на тавана, докато останалите момчета играеха навън, на светло. Крозиър помнеше този таван — гробищния му хлад, миризмата на студ и плесен, тъмнината и вътрешното напрежение, каращо човек да остане насаме с мрачните си мисли.

Той напълни малката си чаша и отпи от нея нова глътка. Внезапно ледът простена по-силно и корабът изскърца в отговор — опитвайки се да се отмести в замръзналото море, но неспособен да помръдне от мястото си. В отговор ледът притисна още по-силно корпуса му от всички страни и нададе вой. Металните скоби в трюма се сгънаха под натиска, внезапният трясък прозвуча като пистолетни изстрели. Моряците и офицерите продължиха да похъркват, привикали към нощните шумове, които издаваше опитващият се да ги смачка лед. На горната палуба офицерът на вахта, който дежуреше при минус седемдесет градуса^[1], потропа с крака, за да възстанови

кръвообращението си, и четирите глухи удара прозвучаха на капитана като гласа на отегчен родител, нареждащ на кораба да престане с възраженията си.

На Крозиър му беше трудно да си представи, че София Кракрофт е посещавала този кораб, стояла е в тази същата каюта, възхищавала се е на глас колко е спретната, чиста и уютна, колко академично изглежда с всичките тези книги и колко е приятна южната светлина, проникваща през илюминатора.

Това се беше случило седем години по-рано, с точност почти до седмица, през пролетния за Южното полукълбо месец ноември 1840 година, когато Крозиър пристигна в Земята на Ван Димен южно от Австралия със същите тези два кораба — „Еребус“ и „Ужас“ — на път за Антарктида. Командир на експедицията беше приятелят на Крозиър, макар и с по-висше обществено положение, капитан Джеймс Рос. Те спряха в град Хобарт, за да попълнят запасите си от провизии, преди да навлязат в антарктически води, а сър Джон Франклин, губернаторът на острова, използван като каторжническа колония, настоя двамата млади офицери — капитан Рос и командир Крозиър — да отседнат в правителствената резиденция по време на престоя си.

Това бяха очарователни дни, а за Крозиър — съдбовно романтични.

Инспекцията на корабите от експедицията се проведе във втория ден от престоя им — корабите бяха чисти, преоборудвани, запасите им от провизии бяха почти попълнени, младите им екипажи все още не бяха брадясали и измършавели, каквито щяха да станат след двете години в арктическите ледове, които им предстояха — и докато капитан Рос лично развеждаше губернатора сър Джон и лейди Джейн Франклин, Крозиър се озова в положението на придружител на племенницата на губернатора, тъмнокосата и светлоока млада дама София Кракрофт. Той се влюби в нея още същия ден и отнесе напъпилата си любов в мрака на следващите две южни зими, където тя разцъфна в натрапчива фиксидея.

Продължителните вечери под размахваните от прислужници ветрила в дома на губернатора бяха изпълнени с весели разговори. Губернатор Франклин беше изморен мъж на петдесет и няколко години, обезкуражен от липсата на признание за неговите постижения и още по-обезсърчен от съпротивата на местната преса, богатите

земевладелци и бюрократи по време на третата му година в Земята на Ван Димен, но двамата със съпругата му лейди Джейн бяха живнали по време на посещението на сънародниците им от Изследователската служба — неговите „колеги пътешественици“, както сър Джон обичаше да се обръща към тях.

София Кракрофт, от друга страна, изобщо не изглеждаше нещастна. Тя беше духовита, жизнена, енергична, понякога шокираща с коментарите и смелостта си — в още по-голяма степен от нейната склонна към полемки леля, лейди Джейн, — млада и красива и очевидно дълбоко заинтригувана от мнението, живота и мислите на четирийсет и четири годишния ерген командир Франсис Крозиър. Тя се смееше на всичките му първоначално неуверени шеги — той нямаше опит в общуването с представители на висшето общество и се опитваше да се държи възможно най-прилично, като пиеше по-малко от всякога, и то само вино — и винаги отговаряше на колебливите му духовитости още по-остроумно. За Крозиър това беше като да се учи да играе тенис от далеч по-добър играч. Към осмия и последен ден от удължилата им се визита Крозиър се чувстваше равен във всяко едно отношение на всеки истински англичанин — роден в Ирландия джентълмен, да, но човек, който се беше издигнал сам и беше живял интересен и вълнуващ живот и не отстъпваше по нищо на останалите, а в изумителните сини очи на мис Кракрофт дори превъзхождаше повечето от тях.

Когато КНВ „Еребус“ и КНВ „Ужас“ напуснаха пристанището на Хобарт, Крозиър все още наричаше София „госпожица Кракрофт“, но не можеше да отрече тайната връзка, която се беше установила между тях: потайните погледи, дружелюбното мълчание, общите шеги, миговете, прекарани насаме. Крозиър знаеше, че е влюбен за пръв път живота си, чиято „романтика“ досега се беше свеждала до леглата на пристанищните леки жени, до бързите сношения в задните улички, до няколкото туземки, готови да направят всичко за някоя дрънкулка, и до няколкото доста скъпи нощи, прекарани в лондонските публични домове за джентълмени. Всичко това вече беше зад гърба му.

Франсис Крозиър вече разбираше, че най-съблазнителното и еротично нещо, което една жена може да облече, са скромните, многопластови рокли, каквито носеше София Кракрофт по време на вечерите в дома на губернатора, достатъчно копринена тъкан, която да

прикрива формите на тялото ѝ, позволявайки на мъжа напълно да се съсредоточи върху блясъка на очарователния ѝ ум.

Последваха почти две години в паковия лед, мимолетни впечатления от Антарктида, вонята на пингвинските колонии, кръщаването на два отдалечени, димящи вулкана на двата им изморени кораба, мрак, пролет, заплахата да се окажат заклещени сред ледовете, търсенето на път, което се увенча с успех, трудният преход само под платна през морето, което сега носеше името на Джеймс Рос, и накрая преходът през бурното Южно море и завръщането в град Хобарт, на острова с осемнайсет хиляди затворници и един много нещастен губернатор. Този път нямаше инспекция на „Еребус“ и „Ужас“; те воняха твърде силно на мас и готвено, на пот и умора. Момчетата, които бяха отплавали на юг, сега бяха брадясали мъже с хлътнали очи, които никога повече нямаше да се запишат за участие в експедиция на Изследователската служба. Всички с изключение на командира на КНВ „Ужас“ с нетърпение очакваха да се приберат в Англия.

Франсис Крозиър изгаряше от нетърпение да види отново София Кракрофт.

Той отпи отново от уискито си. Над главата му, едва доловима през покритата с дебел пласт сняг палуба, корабната камбана удари шест пъти. Три часът сутринта.

Хората тъгуваха, когато сър Джон беше убит преди пет месеца — повечето от тях защото знаеха, че обещанията за десет златни суверена на човек и удвоен аванс бяха умрели заедно с пълния, плешив възрастен мъж — но след смъртта на Франклин почти нищо не се промени. Командир Фицджеймс беше утвърден за капитан на „Еребус“, какъвто в действителност беше през цялото време. Лейтенант Левеконт, със златния си зъб, който проблясваше всеки път, когато се усмихваше, и с ръка, увиснала на превръзка, зае мястото на Греъм Гор в командната йерархия, без това да доведе до видими сътресения. Капитан Франсис Крозиър получи ранга командир на експедицията, но тъй като експедицията беше заседнала в леда, той не можеше да направи нищо по-различно от онова, което би направил Франклин.

Веднага след като встъпи в новата длъжност, Крозиър нареди да бъдат откарани още пет тона провизии през леда до Земята на крал Уилям и да се направи нов склад недалеч от пирамидата на Рос.

Всички бяха почти сигурни, че това е остров, защото Крозиър беше изпратил отряди с шейни — нехаейки за чудовищната мечка, — които да огледат района. Самият той участваше в няколко от първите експедиции с шейни, като помагаше при проправянето на по-лесни, или поне не чак толкова трудно преодолими пътеки през торосите и бариерата от айсберги покрай брега. Откараха на брега допълнителни зимни дрехи, палатки, дървен материал за бъдещите колиби, бурета със суха храна и стотици консерви, както и гръмоотводи — дори месинговите пръчки на леглото на сър Джон от бившата му каюта бяха преправени на гръмоотводи — и всичко необходимо, от което щяха да се нуждаят двата екипажа, в случай че се наложи да напуснат корабите посред зима.

Преди настъпването на зимата чудовището от ледовете им отне още четирима души, като двама от тях измъкна от палатката по време на един от походите с участието на Крозиър, но онова, което сложи край на пътуванията в средата на август, беше завръщането на гръмотевичните бури и гъстата мъгла. Повече от три седмици корабите останаха в мъглата, обсипвани от мълнии, а хората излизаха на леда само при крайна необходимост и за съвсем кратко време — предимно ловни отряди и няколко екипа за поддържане на противопожарните дупки. По времето, когато странната мъгла и мълниците отминаха, вече беше началото на септември и студовете и снегът се завърнаха.

Въпреки ужасното време Крозиър отново започна да изпраща отряди до Земята на крал Уилям, но когато вторият лоцман Джайлс Макбийн и един моряк бяха убити само на няколко ярда пред трите шейни — заради силния снеговалеж останалите моряци и офицерът, втори лейтенант Ходжсън, не бяха видели нищо, ала предсмъртните викове бяха чути от всички, — Крозиър „временно“ прекрати пренасянето на провизии на брега. Принудителното прекъсване продължаваше вече втори месец, а към 1 ноември никой здравомислещ член на екипажа не искаше да тръгне доброволно на осем — или десетдневно пътуване с шейна в мрака.

Капитанът знаеше, че на брега трябваше да се складират поне десет тона припаси, а не пет, колкото беше изпратил той. Проблемът беше — както се бяха убедили Крозиър и останалите членове на отряда в нощта, когато чудовищният звяр беше разкъсал палатката, съседна на капитанската, и щеше да отвлече моряците Джордж

Кинеърд и Джон Бейтс, ако двамата не бяха побягнали с всички сили — че който и да е лагер, разположен на равния, каменист, брулен от вятъра бряг, нямаше как да бъде защитен. На корабите, поне докато бяха здрави, обшивките на корпуса и високите палуби служеха като един вид стени, превръщащи ги в нещо като крепости. На каменистия бряг и в палатки, независимо колко нагъсто бяха поставени те, щяха да са необходими най-малко дваисет въоръжени мъже, охраняващи денонощно периметъра, и въпреки това твартта можеше да се появи сред тях, преди пазачите да успеят да реагират. Всеки, който бе пътувал с шейна до Земята на крал Уилям и беше лагерувал на леда, беше наясно с това. А след като продължителността на нощта се увеличи, страхът от това да останат часове наред незащитени в палатките — както и от самия арктически студ — се загнезди дълбоко в душите на хората.

Крозиър отново отпи от уискито си.

Беше месец април 1843 година — ранна есен в Южното полукълбо, макар дните все още да бяха дълги и топли — когато „Еребус“ и „Ужас“ се завърнаха на Земята на Ван Димен.

Рос и Крозиър отново гостуваха в дома на губернатора, наричан официално от старите жители на Хобарт губернаторската резиденция, но този път беше очевидно, че съпрузите Франклин ги е налегнало тежко униние. Крозиър, щастлив от възможността отново да се намира близо до София, беше склонен да не обръща внимание на това, но дори неустоимата София беше потисната заради тягостната атмосфера, събитията, заговорите, предателствата, разобличенията и кризите, които бяха връхлетели Хобарт пред двете години, прекарани от „Еребус“ и „Ужас“ в южните ледове. През първите два дни, прекарани в губернаторската резиденция, той успя да чуе достатъчно, за да придобие представа за причините, довели до депресията на семейство Франклин.

Явно местните жители и дребните земевладелци, представяни от един подмолен и подъл Юда в лицето на секретаря на колонията капитан Джон Монтагю, бяха решили на шестата година от управлението на сър Джон като губернатор, че той просто не е подходящ за поста, както не е подходяща и съпругата му, прямата и нестандартна лейди Джейн. Единственото, което Крозиър научи от самия сър Джон — всъщност дочу, защото обезвереният сър Джон

разговаряше с капитан Рос, докато тримата мъже пиеха бренди и пушеха пури в претъпкания с книги кабинет в имението, — беше, че местните жители показват „известна недоброжелателност и достойна за съжаление липса на интерес към обществените дела“.

От София Крозиър научи, че сър Джон се е превърнал, поне в очите на обществото, от „човека, изял обувките си“ в „човека, който не би наранил и муха“, а след това бързо е станал известен из целия Тасманийски полуостров като „мъж под чехъл“. Последната клевета, увери го София, се обясняваше с неприязънта на местните жители към лейди Джейн, както и към опитите на сър Джон и съпругата му да подобрят положението на аборигените и затворниците, които работеха при нечовешки условия.

— Нали разбирате, че предишните губернатори просто са давали под наем затворниците ни за осъществяване на безумните проекти на местните плантатори и градските магнати, прибирали са своя дял от печалбата и са си държали устата затворена — обясняваше София Кракрофт, докато двамата се разхождаха в сенчестите градини на губернаторската резиденция. — Чичо Джон отказа да играе тази игра.

— Безумни проекти? — каза Крозиър. Той остро усещаше дланта на София, която беше полегнала на ръката му, докато вървяха и разговаряха с приглушени гласове, сами в топлия сумрак.

— Ако някой собственик на плантация поиска нов път в земята си — каза София, — от губернатора се очаква да му заеме шестстотин — или хиляда — изтощени от глад затворници, които да работят от сутринта до след залез-слънце, с вериги на глезените и окови на китките, в тази тропическа жегата, без вода или храна, и при всяко спъване или падане да бъдат бичувани.

— Мили Боже — каза Крозиър.

София кимна. Погледът ѝ не се отместваше от белите камъни на градинската пътека.

— Секретарят на колонията Монтагю реши, че затворниците трябва да изкопаят една открита мина — макар че на острова не е намирано злато, — и те бяха изпратени да работят. Мината достигна дълбочина от четиристотин фута, преди проектът да бъде изоставен — тя непрекъснато се наводняваше, нивото на подпочвените води тук е много високо, разбира се, — и се заговори, че всеки изкопан фут от

тази отвратителна мина е струвал живота на двама или трима затворници.

Крозиър се сдържа да не възкликне отново „Мили Боже“, но, честно казано, само това му мина през ума.

— Една година след като отпътувахте — продължи София, — Монтагю — тази невестулка, тази змия — убеди чичо Джон да уволни местния лекар, който беше много популярен сред тукашните свестни хора, по скалпени обвинения в неизпълнение на задълженията. Това раздели колонията. Цялото обществено недоволство се изля върху чичо Джон и леля Джейн, макар че леля Джейн от самото начало възразяваше срещу уволнението на лекаря. Чичо Джон — вие знаете, Франсис, колко много мрази той конфликтите, още по-малко пък обича да налага наказания, затова толкова често казва, че не би наранил и муха...

— Да — отвърна Крозиър, — аз съм го виждал как внимателно изнася муха от трапезарията и я пуска на свобода.

— Чичо Джон послуша съветите на леля Джейн и възстанови лекаря на старата му длъжност, но така си създаде заклет враг в лицето на този Монтагю. Скандалите и обвиненията станаха публични и Монтагю всъщност нарече чичо Джон лъжец и слабак.

— Мили Боже — каза Крозиър, но всъщност си мислеше: „На мястото на Джон Франклин щях да извикам тоя негодник Монтагю на дуел и щях да вкарам по един куршум в топките му, преди да му пръсна мозъка.“ — Надявам се, че сър Джон го е уволнил.

— О, уволни го — отвърна София, усмихвайки се тъжно, — но след това положението се влоши още повече. Миналата година Монтагю се върна в Англия със същия кораб, който носеше и писмото на чичо Джон, съобщаващо за уволнението му, и за нещастие се оказа, че капитан Монтагю е близък приятел на лорд Стенли, държавен секретар за колониите.

„Да, губернаторът наистина здраво е загазил“, помисли си Крозиър, когато двамата стигнаха до каменната пейка в дъното на градината.

— Колко жалко.

— Повече, отколкото биха могли да си представят чичо Джон или леля Джейн — отвърна София. — Корнуолският „Кроникъл“

публикува дълга статия, озаглавена „Малоумното управление на полярния герой“. „Колониъл таймс“ обвини за всичко леля Джейн.

— Защо са нападнали лейди Джейн?

София се усмихна печално.

— Леля Джейн е същата като мен... нестандартна. Нали сте виждали стаята ѝ в губернаторската резиденция? Предишния път, когато чичо Джон ви разведе наоколо, за да ви покаже имението?

— О, да — отвърна Крозиър. — Има превъзходна колекция. — Будоарът на лейди Джейн, части от който им беше позволено да видят, беше препълнен до тавана с животински скелети, метеорити, каменни фосили, аборигенски бойни тояги и барабани, дървени резбовани бойни маски, десетфутови гребла, с чиято помощ КНВ „Ужас“ сигурно щеше да плава със скорост петнайсет възела, безброй препарирани птици и поне една професионално препарирана маймуна. Крозиър никога не беше виждал нищо подобно в музей или зоологическа градина, камо ли в спалнята на дама. Разбира се, Франсис Крозиър беше виждал съвсем малко спални на истински дами.

— Един човек, който бе гостувал тук, писа в хобартския вестник, цитирам дословно, Франсис: „Личните стаи на съпругата на нашия губернатор в губернаторската резиденция приличат повече на музей или менажерия, отколкото на будоар на една дама.“

Крозиър цъкна с език и се засрами заради подобните си мисли. После каза:

— Значи този Монтагю продължава да ви създава неприятности?

— Повече от всякога. Лорд Стенли — най-гадната от всички гадини — подкрепи Монтагю, възстанови го на пост, подобен на онзи, от който беше уволнен, и изпрати на чичо Джон писмо, в което го смъмри толкова ужасно, че леля Джейн ми сподели насаме, че било еквивалентът на бой с камшик.

„Аз щях да застрелям този негодник Монтагю в слабините, после щях да отрежа топките на лорд Стенли и да му ги поднеса съвсем леко затоплени“, помисли си Крозиър.

— Това е ужасно — каза той.

— После стана още по-лошо — рече София.

Крозиър погледна към лицето ѝ в сумрака, за да провери дали не плаче, но не видя сълзи. София не беше от плачливите.

— Стенли е публикувал писмото си? — предположи Крозиър.

— Този... мръсник... дал копие от официалното мъмрене на Монтагю, *преди да го изпрати на сър Джон*, и проклетата невестулка го изпратила тук с най-бързия пощенски кораб. Направили му копия и ги разнесли из град Хобарт, дали го на всички врагове на чичо Джон месеци преди самият той да получи писмото по официалните канали. Цялата колония хихикаше подигравателно всеки път, когато чичо Джон или леля Джейн се появяваха на някой концерт или губернаторският пост изискваше присъствието им на някое официално събитие. Извинявам се за неподходящите за една дама изрази, Франсис.

„Аз щях да нахраня лорд Стенли със собствените му топки, поднесени студени в запечено тесто от собствените му лайна“, помисли си Крозиър. Той не каза нищо, само кимна в знак, че прощава на София за избора на изрази.

— А когато чичо Джон и леля Джейн решиха, че по-лошо няма накъде — продължи София с глас, който леко трепереше, но от гняв, убеден бе Крозиър, а не от слабост, — Монтагю изпрати на тукашните си приятели плантатори пакет, съдържащ цялата лична кореспонденция, документи от архива на губернаторската резиденция и официални депеша, които беше използвал, за да компрометира губернатора в очите на лорд Стенли. Този пакет се намира в Централната колониална банка тук, в столицата, и чичо Джон знае, че две трети от старите фамилии и водещите предприемачи в града са посетили банката, за да се запознаят със съдържанието му. В тези документи капитан Монтагю нарича губернатора „пълен малоумник“... и доколкото ни е известно, това е най-учтивото определение в отвратителните писания.

— Положението на сър Джон изглежда крайно неблагоприятно — каза Крозиър.

— Понякога се страхувам да не изгуби здравия си разум, ако не и живота си — съгласи се София. — Губернатор сър Джон Франклин е чувствителен човек.

„Не би наранил и муха“, помисли си Крозиър.

— Той ще подаде ли оставка?

— Ще го отзоват в Англия — отвърна София. — Цялата колония го знае. Затова леля Джейн не е на себе си... Никога не съм я виждала в такова състояние. Чичо Джон очаква да получи официално уведомление за отзоваването му преди края на август, ако не и по-рано.

Крозиър въздъхна и започна да прави браздички с върха на бастуна си в чакъла на градинската пътечка. Той беше очаквал срещата си със София през двете години в арктическите ледове, но сега, когато вече беше тук, разбираше, че гостуването им ще остане незабелязано на фона на политическите интриги и личните нападки. Той сподави следващата си въздишка. Беше на четирийсет и шест години, а се държеше като глупак.

— Искате ли утре да разгледате Езерото на птичечовката? — попита София.

Крозиър си наля още една чаша уиски. Някъде отгоре се разнесе воят на банши, но това беше просто арктическият вятър в остатъците от такелажа. Капитанът се изпълни със съжаление към носещите вахта.

Бутилката с уиски беше почти празна.

В този момент Крозиър реши, че трябва да възобновят превоза на провизии до Земята на крал Уилям още тази зима въпреки мрака и бурите и въпреки заплахата от вездесъщата твар от ледовете. Той нямаше друг избор. Ако в следващите месеци се наложеше да напуснат корабите — а и „Еребус“ вече даваше признаци за предстоящо разпадане, — нямаше начин просто да устроят лагер върху леда до мястото на гибелта на корабите. В повечето случаи подобно решение имаше смисъл — не една злополучна полярна експедиция се беше разполагала на лагер върху леда и беше чакала течението на Бафиново море да я отнесе на стотици мили на юг, в открито море, — но тукашният лед не пътуваше наникъде, а и тук щеше да е още трудно да защитят лагера от звяра, отколкото на замръзналия каменист бряг на острова или полуострова, намиращ се в мрака на двайсет и пет мили оттук. Освен това там имаха на склад повече от пет тона провизии. Останалото трябваше да се прехвърли, преди слънцето отново да изгрее.

Крозиър отпи от уискито и реши, че сам ще оглави следващия поход с шейни. Горещата храна се оказваше единственото средство, способно да повдигне духа на измръзналите мъже, лишени от надежда за скорошно спасение или от допълнителни порции ром, затова за следващите им походи трябваше да лишат четирите велбота — надеждни лодки, оборудвани за продължително плаване, в случай че се наложи да напуснат корабите в морето — от техните готварски печки.

Фрейзъровата печка на „Ужас“ и нейната близначка на „Еребус“ бяха твърде големи, за да бъдат откарани на брега — а господин Дигъл можеше да използва своята, за да пече сухари до последния момент, преди Крозиър да даде заповед за напускане на кораба, — затова най-добре беше да използват печките от лодките. Те бяха направени от желязо и щяха да тежат като дяволски копита, особено ако шейните бъдат натоварени с допълнителни инструменти, храна и облекла, но те щяха да им служат добре на брега и можеха да се разпалят бързо, макар че за тази цел трябваше да се прекарат и въглища през двайсет и пет километровия студен ад на покритото с тороси замръзнало море. На Земята на крал Уилям, както и на стотици мили южно оттук, не растяха никакви дървета. Със следващия курс ще потеглят печките, реши Крозиър, и той щеше да потегли заедно с тях. Шейните щяха да се пързаят през абсолютна тъмнина и невероятен студ, и нека дяволът прибереше движещите се най-отзад.

На следващата сутрин през онзи април 1843 година Крозиър и София Кракрофт препуснаха към Езерото на птичечовката.

Крозиър очакваше, че ще потеглят с лека двуколка, с каквато обикновено се разхождаха из Хобарт, но София нареди да им оседлаят два коня и да натоварят едно муле с принадлежности за пикник. Тя яздеше по мъжки. Крозиър осъзна, че тъмната „пола“, която беше облякла, всъщност представлява чифт гаучо панталони. Бялата й ленена блуза изглеждаше едновременно женствена и груба. София носеше широкопола шапка, за да пази лицето си от слънцето, и високи, излъскани до блясък ботуши от мека кожа, които сигурно струваха колкото годишната капитанска заплата на Франсис Крозиър.

Двамата препуснаха на север от губернаторската резиденция и столицата, по тесен път, който минаваше през плантациите, покрай бараките на наказателната колония и през малък участък тропическа гора, след което отново се озоваха на открити възвишения.

— Аз си мислех, че птичечовките живеят само в Австралия — каза Крозиър, който срещаше трудности в намирането на по-удобна позиция на седлото. Никога преди не беше имал кой знае какви възможности или поводи да язди. Чувстваше се много неудобно, когато при друсането и подскоците гласът му вибрираше. София седеше абсолютно непринудено на седлото; тя и конят се движеха като едно цяло.

— О, не, скъпи мой — отвърна София. — Тези странни малки същества се срещат само в определени крайбрежни райони в северната част на континента, но ги има навсякъде в Земята на Ван Димен. Обаче са много срамежливи. Вече изобщо не ги забелязваме край град Хобарт.

При думите „скъпи мой“ Крозиър усети как бузите му пламват.

— Опасни ли са? — попита той.

София се засмя весело.

— Всъщност мъжкарите са опасни по време на разплодния период. В задните си лапи имат скрити отровни шипове и в размножителния сезон отровата им става доста силна.

— Достатъчно силна, че да убие човек? — попита Крозиър. Въпросът му дали смешните дребни зверчета, които беше виждал само на картинки, могат да бъдат опасни, беше само шега.

— Дребен човек — отвърна София. — Но оживелите след сблъсъка с отровата на птичечовката описват болката като толкова силна, че биха предпочели да умрат.

Крозиър погледна надясно към младата жена. Понякога му беше много трудно да разбере кога София се шегува и кога говори сериозно. В случая му се струваше, че тя казва истината.

— А сега да не би да са в размножителен сезон? — попита той.

София отново се усмихна.

— Не, скъпи мой Франсис. Сезонът им продължава от август до октомври. Ще бъдем в пълна безопасност. Освен ако не срещнем дявол.

— Сатаната?

— Не, скъпи мой. Дявол. Който може би сте чувал да наричат тасманийски дявол.

— Чувал съм за тях — рече Крозиър. — Казват, че са ужасни същества, чиято паст е широка като отворения люк на корабен трюм. Освен това имат репутацията на свирепи същества — ненаситни хищници, способни да погълнат и смелят кон или цял тасманийски тигър.

София кимна със сериозно лице.

— Вярно е. Дяволът е космато животно с могъщи гърди, завиден апетит и безумна ярост. А ако някога ви се удаде да чуете гласа му — който не може да бъде определен точно като лай, ръмжене или рев, а

по-скоро нещо като нечленоразделното ломотене и гъргорене, което човек би очаквал да чуе от горяща лудница, — то тогава мога да гарантирам, че дори смел пътешественик като вас, Франсис Крозиър, не би се осмелил да излезе през нощта в полето или в тукашните гори.

— А вие чували ли сте ги? — попита Крозиър, взирайки се отново в сериозното ѝ лице в опит да разбере дали не го будалка.

— О, да. Неописуем звук — абсолютно ужасен. Той кара жертвите им да застиват на място достатъчно дълго, за да може дяволът да отвори невероятно огромната си паст и да ги погълне цели. Единственият по-ужасен звук може би са писъците на жертвите му. Чувала съм как цяло стадо овце блее и реве, докато един-единствен дявол ги поглъща всичките една по една, оставяйки след себе си само едно копитце.

— Шегувате се — каза Крозиър, без да сваля напрегнатия си поглед от лицето ѝ.

— Никога не се шегувам, когато става въпрос за дявола, Франсис — отвърна тя. Двамата отново яздеха под сенките на тропическа гора.

— Вашите дяволи ядат ли птичечовки? — попита Крозиър. Той зададе въпроса напълно сериозно, но се радваше, че нито Джеймс Рос, нито някой друг от екипажа му не се намира наблизо, за да го чуе. Въпросът звучеше абсурдно.

— Тасманийският дявол яде всичко — отвърна София. — Но на вас отново ви провървя, Франсис. Дяволът ловува само през нощта и ние, стига да не се изгубим така, че да не успеем да открием обратния път, ще сме видели Езерото на птичечовката — и самата птичечовка — и ще сме се върнали обратно в губернаторската резиденция много преди да се стъмни. Бог да ни е на помощ, ако по залез-слънце сме още в гората.

— Заради дявола ли? — попита Крозиър. Той искаше въпросът му да прозвучи весело и подигравателно, но долови напрежението в собствения си глас.

София накара кобилата си да спре и му се усмихна — искрено, ослепително, открито. Крозиър успя не особено грациозно да накара и своя скопец да спре.

— Не, скъпи мой — прошепна младата жена с придихание. — Не заради дявола. Заради моята *репутация*.

Преди Крозиър да успее да измисли подходящ отговор, София се засмя, пришпори коня си и препусна напред по пътя.

Останалото в бутилката уиски нямаше да стигне за две пълни чаши. Крозиър си наля по-голямата част от него, поднесе чашата към очите си и се взря в кехлибарената течност, в която танцуваше светлината на примигващия маслен фенер, закачен на стената. После бавно отпи.

Така и не успяха да видят птичечовката. София го беше уверила, че животинчето почти винаги може да бъде видяно в езерото — в малката водна окръжност с диаметър около петдесет ярда, намираща се на четвърт миля от пътя в гъстата гора — и че входът към дупката му се намира под изкривените, плъзнали по брега корени на едно дърво, но той така и не успя да види птичечовката.

Затова пък видя София Кракрофт гола.

Двамата си устроиха приятен пикник в по-сенчестия край на Езерото на птичечовката, постлаха на тревата скъпата памучна покривка, върху която подредиха кошничката за пикник, чашите и съдовете с храна, и се настаниха и самите те. За да не се развали ростбифът по време на сутрешната им езда, София беше наредила на прислугата да постави завитите във водоустойчива тъкан парчета в онова, което тук се ценеше повече от златото, а там, откъдето се връщаше Крозиър, не струваше нищо — в лед. В съдовете имаше още печени картофи и малки купички с вкусна салата. Освен това София беше донесла и една бутилка много добро бургундско вино заедно с кристални чаши от гравирания с гербове сервиз на сър Джон и изпи доста повече от капитана.

След като хапнаха, те се излегнаха на няколко фута един от друг и в продължение на един час разговаряха за най-различни неща, като от време на време поглеждаха към тъмната повърхност на езерото.

— Птичечовката ли чакаме, госпожице Кракрофт? — попита Крозиър при една кратка пауза в разговора им за опасностите и прелестите на арктическото пътуване.

— Не — мисля, че ако искаше да я видим, досега щеше да се е появила — отвърна София. — Чакам да мине малко време, преди да влезем да се изкъпем.

Крозиър я погледна озадачено. Той не беше взел със себе си бански костюм. Той *нямаше* бански костюм. Очевидно това беше

поредната ѝ шега, но тя винаги говореше с такова сериозно изражение, че той никога не можеше да бъде сто процента сигурен. Това правеше дяволитото ѝ чувство за хумор още по-привлекателно за него.

Продължавайки своята възбуждаща шега, тя се изправи, изтупа няколко сухи листа от тъмните си гаучо панталони и се огледа.

— Смятам да се съблека зад онези храсти и да вляза във водата през онази затревена издатина. Вие, Франсис, можете да се присъедините към мен, разбира се, или да откажете — в зависимост от личните ви разбирания за приличие.

Той се усмихна, за да ѝ покаже, че е светски джентълмен, но усмивката му беше неуверена.

Тя отиде при гъстите храсти, без да погледне назад. Крозиър продължаваше да лежи на покривката, облегнат на лакът и с развеселено изражение на гладко избръснатото си лице, но когато видя как бялата блузка внезапно се издига нагоре и след това се озовава върху клоните на високия храст, лицето му застина. Но не и членът му. Под рипсените панталони и твърде късата жилетка мъжкото достойнство на Крозиър премина от стойка „свободно“ в „мирно“ само за две секунди.

Няколко секунди по-късно към блузата върху гъстия храсталак се присъединиха и тъмните панталони на София и някакви други бели, украсени с много волани нещица.

Крозиър можеше само да гледа. Веселата му усмивка се беше превърнала в застинала гримаса на покойник с отворена уста. Той беше сигурен, че очите му са на път да изхвъркнат от орбитите си, но по никакъв начин не можеше нито да наведе глава, нито да отмести погледа си.

София Кракрофт излезе под слънчевите лъчи.

Тя беше чисто гола. Ръцете ѝ бяха отпуснати спокойно край тялото, дланите ѝ бяха леко свити в юмруци. Гърдите ѝ не бяха големи, но бяха много щръкнали, много бели и увенчани с големи розови зърна, а не кафяви, както беше при всички останали жени — пристанищните леки жени, беззъбите проститутки и туземките, — които Крозиър беше виждал голи досега.

Ала беше ли виждал той някога наистина гола жена? Бяла жена? Веднага си помисли: не. А и да беше виждал, знаеше, че това няма никакво значение.

Слънчевата светлина се отразяваше в заслепяващо бялата кожа на София. Тя не се опитваше да се прикрие. Застинал в отпуснатата си поза, с празно изражение на лицето, чувствайки как членът му се издува още повече и болката в него се засилва, Крозиър осъзна изненадата си от това, че тази богиня, този идеал за английска жена, която с разум и чувства беше избрал за своя съпруга и майка на децата му, има толкова гъсто и изобилно окосмяване на слабините, което на места като че ли се опитваше да се откъсне от границите на отредения му черен триъгълник. *Непокорно* бе единствената дума, която се появи в празната му глава. София беше извадила фуркетите от косата си и я беше разпуснала по раменете си.

— Идвате ли, Франсис? — извика тихо тя от мястото на затревената изднина, където беше застанала. Тонът ѝ бе неутрален, сякаш просто се интересуваше дали иска още малко чай. — Или смятате само да гледате?

Без да каже нито дума повече, тя се гмурна, описвайки във въздуха идеална дъга — белите ѝ ръце разсякоха водната повърхност миг преди цялото ѝ тяло да се скрие под водата.

Крозиър беше отворил уста, за да отвърне, но явно все още не си беше върнал способността да говори членоразделно. След секунда я затвори.

София плуваше с лекота напред-назад. Той виждаше бялото ѝ задниче под белия ѝ, силен гръб, върху който лежеше мократа ѝ коса, разделена на три кичура, наподобяващи три мазвания на четка с най-черното индийско мастило.

Тя продължи да пори водата, докато не спря в другия край на езерото до голямото дърво, което му беше показала при пристигането им.

— Дупката на птичечовката се намира зад тези корени — извика тя. — Като че ли днес няма да поиска да излезе и да поиграе. Много е срамежлива. Не бъдете и вие такъв, Франсис. *Моля ви*.

Крозиър се надигна като насън и отиде зад най-гъстите храсти, които успя да намери близо до водата от страната на езерото, противоположна на онази, където се намираше София. Пръстите му трепереха силно, докато се опитваше да разкопчае ризата си. Усети се, че сгъва дрехите си на спретнати малки квадратчета и ги подрежда по големина в краката си. Беше сигурен, че събличането му е продължило

часове. Пулсиращата му ерекция не спадаше. Колкото и да му се искаше, колкото и да се опитваше да го свали с усилие на волята, упоритият член продължаваше да стърчи до пъпа му и да се поклаща напред-назад, а главичката му пламтеше като сигнален фенер, изпъкнала на няколко инча над кожичката.

Крозиър стоеше нерешително зад храста, заслушан в пляска на водата: София продължаваше да плува. Той знаеше, че ако се забави още минутка, тя щеше да излезе от езерцето, да се скрие зад своя храст, за да се изсуши, а той щеше да се проклина до края на живота си за това, че се е проявил като глупак и страхливец.

Надничайки през клонките на храста, Крозиър дочака момента, в който дамата се обърна с гръб към него и заплува към отсрещния бряг, след което стремително и тромаво се хвърли във водата — движението приличаше по-скоро на падане, отколкото на скок, защото той загърби всякаква елегантност в стремежа си да скрие издайническия член под водата, преди мис Кракрофт да се обърне към него.

Когато се появи на повърхността, пръхтейки и плюейки вода, тя пореше водата на двајсетина фута от него и му се усмихваше.

— Толкова се радвам, че решихте да се присъедините към мен, Франсис. Сега, ако се появи мъжката птичечовка с отровния си шип, вие ще ме защитите. Искате ли да огледаме входа на дупката ѝ? — Тя се обърна грациозно и заплува към голямото дърво, надвиснало над водата.

Заклевайки се мислено да спазва дистанция от десет — не петнайсет — фута между тях, Крозиър запляска по кучешки след нея като някой потъващ кораб, стремящ се към закътан бряг.

Езерото се оказа изненадващо дълбоко. Когато се спря на дванайсет фута от София и започна тромаво да пляска с крака под водата, за да задържи главата си над повърхността, Крозиър осъзна, че дори тук, до самия бряг, където корените на огромното дърво се спускаха по стръмния наклон във водата и високата трева хвърляше следобедни сенки върху нея, пръстите на краката му не успяват да достигнат до дъното.

Внезапно София заплува към него.

Сигурно беше забелязала паниката в очите на Крозиър, който не знаеше дали да загребе яростно назад, или просто по някакъв начин да я предупреди за състоянието си на яростна възбуда, защото внезапно

се спря наред замахаше си — и той видя белите ѝ гърди, които се полюшваха под водата, — кимна наляво и с лекота заплува към коренището.

Крозиър я последва.

Двамата се хванаха за корените — само на четири фута един от друг, но за щастие водата тук беше по-тъмна под нивото на гърдите, и София му посочи тъмния отвор на брега, под плетеницата от корени, който можеше да е вход на дупка или просто вдлъбнатина в калта.

— Това е дупка за лагериране или ергенска дупка, не е гнездо — рече София. Раменете и ключицата ѝ бяха толкова красиви.

— Какво? — рече Крозиър. Той се зарадва — и леко се изненада — че дар словото му се е върнало, но изобщо не остана доволен от страниния си, приглушен глас и от факта, че зъбите му тракаха. Водата изобщо не беше студена.

София се усмихна. Кичур тъмна коса беше залепнал за една от остриите ѝ скули.

— Птичечовките правят два вида дупки — рече тихо тя. — Този тип — който някои естественици наричат лагерна дупка — се използва едновременно от мъжките и от женските освен през размножителния период. Тук живеят ергените. Дупката за гнездене се изкопава от женската специално за размножаване, а след като задачата е изпълнена, тя изкопава още една малка дупка, която изпълнява ролята на детска стая.

— А! — каза Крозиър, който стискаше корените толкова здраво, както му се беше случвало да се вкопча във въжетата, намирайки се на височина двеста фута на някоя мачта по време на ураган.

— Знаете ли, птичечовките снасят яйца — продължи София — също като влечугите. Но майките отделят мляко също като бозайниците.

През водата се виждаха тъмните кръгчета в средата на белите кълба на гърдите ѝ.

— Нима? — рече той.

— Леля Джейн, която също е нещо като естественик, вярва, че отровните шипове на задните крака на мъжките се използват не само при битките с други мъжки птичечовки и нашественици, но и за да могат да се задържат за самката, докато едновременно плуват и се

чифтосват. Вероятно докато птичечовката е прилепена към партньора си, шипът не отделя отрова.

— Да? — каза Крозиър и се запита дали не е трябвало да каже „Не?“ Нямаше представа за какво разговарят.

Използвайки плетеницата от корени, София се придърпа поблизо до него, като гърдите ѝ почти го докосваха. Тя постави хладната си длан — която се оказа изненадващо голяма — върху гърдите му.

— Мис Кракрофт... — започна той.

— Шшш — каза София. — Тихо.

Тя премести лявата си ръка от корена на рамото му и се отпусна върху него така, както се беше отпуснала върху корените на дървото. Дясната ѝ ръка се плъзна надолу, премина по корема му, докосна десния му хълбок, след това отново се върна към корема и се плъзна надолу.

— О, боже — прошепна тя в ухото на Крозиър. Бузата ѝ се притискаше към неговата, мократа ѝ коса влизаше в очите му. — Отровен шип ли откривам тук?

— Госпожице Кра... — започна той.

Тя стисна с ръка. Повдигна се грациозно във водата и изведнъж силните ѝ нозе се озоваха от двете страни на левия му крак, тя се отпусна върху него с цялата си топла тежест, притискайки се в тялото му. Крозиър леко повдигна крака си, за да ѝ помогне да държи главата си над водата. Очите ѝ бяха затворени. Бедрата ѝ го обхващаха здраво, гърдите ѝ бяха притиснати към неговите, а дясната ѝ ръка започна да се движи леко по дължината на члена му.

Крозиър изстена, но това беше просто предупреждаващ стон, а не стон на облекчение. София тихо изпъшка, притиснала лице във врата му. Той почувства топлината и влагата между краката ѝ, притиснати към бедрото и повдигнатия му крак. „Как е възможно нещо да е по-мокро от водата?“, зачуди се той.

Тогава София изстена на глас и Крозиър също затвори очи — съжаляваше, че не може да продължи да я гледа, но нямаше друг избор, — тя се притисна силно към него, повдигайки се нагоре, после още веднъж и още веднъж, а движенията ѝ станаха по-бързи, по-настойчиви, по-умели и настоятелни.

Крозиър зарови лице в мократа ѝ коса, докато трепереше и пулсираше във водата. Той си мислеше, че буйната еякулация няма да

свърши никога, и веднага би се извинил за това пред София, ако можеше да говори. Вместо това отново застана и едва не изпусна корена, за който се държеше. И двамата се разлюляха във водата, потапяйки брадичките си под повърхността.

Онова, което изуми особено силно Франсис Крозиър в онзи момент — а тогава всичко във вселената го изумяваше и нищо не го притесняваше, — беше енергичното движение на таза ѝ, бедрата ѝ, които бяха обхванали здраво тялото му, бузата ѝ, притисната към неговата, здраво стиснатите ѝ очи и стоновете ѝ. Можеха ли жените да изпитват същата наслада като мъжете? Някои от леките жени по пристанищата стенеха, но несъмнено го правеха само защото на мъжете им харесваше — беше очевидно, че те не изпитват нищо.

И все пак...

София се отдръпна назад, погледна го в очите, усмихна се леко, целуна го силно по устните, вдигна краката си почти под прав ъгъл, отблъсна се от корените и заплува към брега, където дрехите ѝ лежаха върху леко полюшващите се храсти.

Колкото и да беше невероятно, те се облякоха, събраха нещата от пикника, натовариха магарето, яхнаха конете си и препуснаха обратно към губернаторската резиденция в пълно мълчание.

Колкото и да беше невероятно, по-късно, по време на вечеря, София Кракрофт се смееше и разговаряше с леля си, със сър Джон и дори с необичайно словоохотливия капитан Джеймс Кларк Рос, докато Крозиър седеше мълчаливо и се взираше в масата. Можеше само да се възхищава на нейното... как го наричаха „жабарите“^[2]? — нейното *sang-froid*^[3], докато умът и душата на самия Крозиър като че ли бяха в същото състояние като тялото му по време на безкрайния му оргазъм в Езерото на птичечовката — същността и атомите им се бяха разпръснали във всички краища на вселената.

И все пак госпожица Кракрофт не се държеше резервирано или укорително с него. Тя му се усмихваше, обръщаше се към него с разни коментари и се опитваше да го въвлече в разговорите, както правеше всяка вечер в губернаторската резиденция. А дали усмивката ѝ не беше по-топла от обичайното? По-нежна? Дори влюбена? Сигурно беше така.

След вечеря, когато Крозиър ѝ предложи да се разходят в градината, тя се извини и отказа, изтъквайки като оправдание даденото

обещание да партнира в игра на карти на капитан Джеймс Рос в голямата приемна зала. Желает ли командир Крозиър да се присъедини към тях?

Не, командир Крозиър на свой ред се извини и отказа, досещайки се по топлите и непринудени нотки в сърдечния ѝ, шеговит глас, че тази вечер в губернаторската резиденция всичко трябва да тече по обичайния си ред и това ще продължи, докато двамата не се срещнат насаме, за да обсъдят бъдещето. Командир Крозиър обяви гръмко, че леко го наболява глава и ще си легне по-рано.

На следващия ден, още преди зазоряване, той беше буден и облечен в най-хубавата си униформа, обикаляше по коридорите на имението, убеден, че София също ще гори от нетърпение да се срещне с него по-рано.

Оказа се, че греши. Сър Джон слезе пръв за закуска и завърза безкраен, непоносимо скучен разговор за разни дреболии с Крозиър, който така и не беше усъвършенствал безинтересното изкуство на празните приказки, а още по-малко бе способен да поддържа разговор за това каква би била подходящата тарифа за отдаването под наем на затворници за прокопаването на канали.

Втора се появи лейди Джейн и дори Рос слезе за закуска, преди София най-накрая да благоволи да се появи. Тогава Крозиър пиеше вече шестата си чаша кафе — той се беше научил да предпочита кафето пред чая по време на презимуването си с Пари в северните ледове няколко години по-рано, — но остана на масата, докато младата дама закуси обичайните яйца, наденичка, боб, препечена филийка и чай.

Сър Джон изчезна нанякъде. Лейди Джейн се изпари след него. Капитан Рос се отдалечи с бавна походка. София най-накрая приключи със закуската си.

— Не искате ли да се поразходим из градината? — попита Крозиър.

— Толкова рано? — рече тя. — Навън вече е много горещо. Есента не показва никакви признаци на захлаждане.

— Но... — започна Крозиър, опитвайки се да изрази с поглед неотложността на покана си.

София се усмихна.

— За мен ще е удоволствие да се разходя с вас из градината, Франсис.

Двамата вървяха бавно и безцелно, очаквайки кога единственият градинар затворник ще разтовари тежките торби с пресен тор.

Когато мъжът си отиде, Крозиър я поведе към каменната пейка в най-далечния и най-сенчест край на дългата, симетрично подредена градина. Помогна ѝ да се настани и я изчака да сгъне слънчобрана си. Тя вдигна глава и го погледна — Крозиър беше твърде развълнуван, за да седи и стоеше изправен пред нея, пристъпвайки от крак на крак, — и на него му се стори, че зърва очакване в очите ѝ.

Най-накрая успя да се овладее достатъчно и да падне на едно коляно пред нея.

— Госпожице Кракрофт, знам, че съм един най-обикновен командир във флота на Нейно величество и че вие сте достойна за вниманието на адмирал... не, искам да кажа на кралска персона, която командва адмиралите... но сигурно усещате — знам, че усещате — силата на моите чувства към вас и ако можете да откриете у себе си подобни чувства към...

— Мили Боже, Франсис — прекъсна го София, — нали не смятате да ми предложите брак?

Крозиър не знаеше какво да отговори. Застанал на едно коляно, с притиснати сякаш за молитва длани, той чакаше.

Тя го потупа по ръката.

— Командир Крозиър, вие сте чудесен човек. Нежен човек въпреки всичките си чепатости, които едва ли могат да бъдат загладени. Освен това сте и мъдър човек — и като такъв прекрасно разбирате, че аз никога няма да стана съпруга на командир. Това не ме устройва. Такъв брак е... *неприемлив*.

Крозиър се опита да заговори, но не му хрумваха никакви думи. Онази част от мозъка му, която все още работеше, се опитваше да завърши безкрайното изречение с предложението за брак, което се беше опитвал да състави цяла нощ, докато лежеше буден в леглото си. Беше успял криво-ляво да измисли една трета от него.

София тихо се засмя и поклати глава. Огледа се бързо, за да се убеди, че наблизо няма никой, дори затворник.

— Моля ви, не се притеснявайте за случилото се вчера, командир Крозиър. Прекарахме си чудесно. Онази... интерлюдия... в езерото

достави удоволствие и на двама ни. Това беше естествено проявление на моята... природа... както и резултат от взаимното чувство на близост, което изпитахме в онези няколко минути. Но моля ви, скъпи Франсис, не изпадайте в заблуждение, че заради кратката ни авантюра вие сте задължен или принуден да предприемете някакви стъпки в мой интерес.

Той я погледна.

Тя се усмихна, но в усмивката ѝ я нямаше онази топлина, с която беше свикнал.

— Можете да бъдете спокоен — рече тя толкова тихо, че думите ѝ прозвучаха в топлия въздух просто като настойчив шепот, — че не сте компрометирали честта ми, командир.

— Госпожице Кракрофт... — започна отново Крозиър, но млъкна. Ако корабът му се носеше към подветрен бряг, с излезли от строя помпи и с четири фута вода в трюма, който продължава да се пълни, с разкъсани такелаж и платна, той щеше да знае какви заповеди да даде. Щеше да знае какво да каже. Но в този момент не му хрумваше нищо. Той чувстваше единствено засилващи се огорчение и удивление, от които го заболя още по-силно, защото разпозна в тях нещо отдавнашно и много добре познато.

— Ако някога се омъжа — продължи София, като отвори отново слънчобрана си и го завъртя над главата си, — то ще е за нашия смел капитан Рос. Макар че съдбата ми не е да съм просто съпруга на капитан, Франсис. Той трябва да получи рицарско звание... което, сигурна съм, ще стане скоро.

Крозиър се взря в очите ѝ, опитвайки се да намери поне намек за шега.

— Капитан Рос е сгоден — каза най-накрая той. Гласът му прозвуча дрезгаво, като на човек, който дни наред е живял без вода. — Планира да се ожени веднага след завръщането си в Англия.

— О, пфу! — рече София, като се изправи и завъртя още по-бързо слънчобрана над главата си. — И аз ще се върна в Англия с бързия пощенски кораб още това лято, преди да отзоват чичо Джон. Капитан Джеймс Кларк Рос няма да се отърве толкова лесно от мен.

София погледна надолу към Крозиър, който продължаваше да стои нелепо коленичил върху белия чакъл.

— Освен това — изрече весело тя, — дори капитан Рос да се ожени за онази млада претендентка, която го чака — двамата с него често говорехме за нея и мога да ви уверя, че е пълна глупачка, — бракът не е нещо необратимо. Не може да се сравнява със смъртта. Не е Хамлетовата „неоткрита страна, отдето никой пътник се не връща“. Много мъже са се връщали от брака и са намирали жената, която е била създадена за тях. Помнете думите ми, Франсис.

Най-накрая той се изправи. Изправи се и изтупа белите камъчета от коленете на най-хубавите си парадни панталони.

— Сега трябва да вървя — каза София. — Леля Джейн, капитан Рос и аз ще ходим тази сутрин в Хобарт, за да видим новите жребци, които компанията „Ван Димен“ е внесла за разплод. Можете да дойдете с нас, ако желаете, Франсис, но, за Бога, преди това сменете облеклото и изражението на лицето си.

Тя леко го докосна по ръката и тръгна към губернаторската резиденция, като продължаваше да върти слънчобрана над главата си.

Крозиър чу приглушената камбана на палубата, която би осем пъти. Часът беше четири сутринта. Обикновено по време на плаване половин час по-късно моряците се надигаха от хамаците си, за да започнат да търкат палубите с пемза и да чистят всичко наред. Но тук, сред ледовете и в мрака — и при този вятър, чийто вой Крозиър чуваше ясно и който означаваше, че вероятно приближава нова буря, а беше едва 10 ноември от началото на третата им зима, — на мъжете им беше позволено да спят до късно, да мързелуват, докато не чуят четирите камбани на сутрешната вахта. Шест часа. Тогава студеният кораб щеше да оживее от виковете на старшините и тропота на обутите в боти от еленова кожа крака на моряците, бързащи да излязат навън, преди старшините да изпълнят заплахата си да отрежат въжетата на всички хамаци, в които все още лежат хора.

В сравнение с напрегнатия график по време на плаване това си беше същински рай за мързеливците. Мъжете не само спяха до късно, но им беше разрешено и да закусват тук, на жилищната палуба, в осем часа, преди да започнат да изпълняват сутрешните си задължения.

Крозиър погледна към бутилката с уиски и чашата. И двете бяха празни. Той взе в ръка тежкия пистолет — който тежеше още повече, зареден с барут и куршум. Ръката му усещаше разликата в теглото.

После прибра пистолета в джоба на капитанския си мундир, съблече го и го закачи на куката. Избърса чашата с чистата кърпа, която Джопсън оставяше всяка вечер за тази цел, и я прибра в чекмеджето. След това внимателно постави празната бутилка от уиски в покритата кошница, която Джопсън беше сложил до плъзгащата се врата именно за тази цел. Когато Крозиър се върнеше в стаята си след изпълнението на ежедневните си задължения, там щеше да го очаква пълна бутилка.

За момент се замисли дали да не се облече по-топло и да се качи на палубата — да смени ботите от еленова кожа с истински ботуши, да си сложи дългия вълнен шал, шапката и да облече всички дрехи, след което да излезе навън в нощта и бурята и да изчака хората да станат, да слезе долу за закуска с офицерите и да изкара цял ден без сън.

Беше го правил толкова много пъти.

Но не и тази сутрин. Беше твърде изморен. А и беше прекалено студено, за да остане там дори за минутка, облечен само с четири пласта вълнени и памучни дрехи. Четири сутринта. Крозиър знаеше, че това е най-студеното време през нощта — часът, в който най-болните и тежко ранени мъже предават богу дух и се пренасят в „неоткритата страна“.

Крозиър пропълзя под одеялата и зарови лице в леденостудения дюшек от конски косми. Щяха да минат поне петнайсет минути, ако не и повече, преди телесната му топлина да започне да сгрява постелята. С малко повече късмет щеше да е заспал още преди това. С малко повече късмет щеше да изкара поне два часа пиянски сън, преди да започне следващият тъмен и студен ден. С малко повече късмет, си мислеше той, докато се унасяше, нямаше изобщо да се събуди.

[1] Около минус петдесет и шест градуса по Целзий. ↑

[2] Старо пренебрежително прозвище на англичаните за французите — заради жабешките бутчета в кухнята им и заради някогашните блатата около Париж. Вероятно в българския език се е наложил същият прякор спрямо италианците по погрешка. ↑

[3] Хладнокръвие (фр.). ↑

17.

ЪРВИНГ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

13 НОЕМВРИ 1847 Г.

Безмълвната беше изчезнала и беше задължение именно на трети лейтенант Джон Ървинг да я намери.

Капитанът не му беше дал нареждане да я търси... не съвсем. Но капитан Крозиър беше казал на Ървинг да наглежда ескимоската, когато капитаните бяха решили да я оставят на борда на КНВ „Ужас“ преди шест месеца, през юни, и капитан Крозиър никога не беше отменял заповедта си, така че Ървинг се чувстваше отговорен за жената. Освен това младият човек беше влюбен в нея. Той знаеше, че е глупаво — даже ненормално — да се влюби в дивачка, която дори не беше християнка и на всичкото отгоре беше необразована и не можеше да каже нито дума на английски, както впрочем и на който и да било друг език заради онази работа с липсващия ѝ език, но Ървинг така или иначе се влюби в нея. При вида ѝ на високия, силен Джон Ървинг му омекваха коленете.

А сега тя беше изчезнала.

За пръв път бяха забелязали, че я няма в отреденото ѝ спално място — малкото кътче зад палетите в претрупаната част на жилищната палуба, точно до лазарета — в четвъртък, преди два дни, но хората бяха свикнали със странните изчезвания и появявания на Безмълвната дама. Тя отсъстваше от кораба почти толкова време, колкото и присъстваше, дори през нощта. Ървинг беше докладвал на капитан Крозиър, че Безмълвната липсва, следобед в четвъртък, единайсети ноември, но капитанът, Ървинг и останалите я бяха видели сред ледовете две нощи по-рано. После, след намирането на останките от Стронг и Евънс, тя беше изчезнала отново. Крозиър му беше казал да не се безпокои, тя щяла да се появи пак.

Ала не се появи.

В четвъртък сутринта се бе разразила снежна буря. Работните отряди, възстановяващи под светлината на фенерите ориентирите по пътя между „Еребус“ и „Ужас“ — четирифутови пирамиди от ледени блокове, разположени на всеки трийсет крачки, — бяха принудени да се върнат на корабите следобед и така и не бяха излизали оттогава. Последният куриер от „Еребус“ пристигнал в четвъртък вечерта и принуден да остане на „Ужас“ заради бурята, беше казал, че Безмълвната я няма на кораба на Фицджереймс. До събота сутринта вахтените се сменяха на всеки час и въпреки това хората слизаха долу със заледени дрехи, тресейки се от студ. На всеки три часа се налагаше да се изпращат горе, във виелищата, работни отряди, които да разбиват с брадви леда от останалия рангоут и въжетата, за да не се обърне корабът под тежестта им. Освен това падащият лед представляваше опасност за вахтените и повреждаше самата палуба. Други отряди разчистваха с лопати снега от заледената палуба на наклонилия се към носа си „Ужас“, предотвратявайки натрупването на дълбоки преспи, които биха направили невъзможно отварянето на люковете.

Когато в събота след вечеря лейтенант Ървинг докладва отново на капитан Крозиър, че Безмълвната все още липсва, капитанът каза:

— Ако снежната буря я е застигнала сред ледовете, тя може и да не се върне повече, Джон. Но имате разрешението ми да претърсите целия кораб през нощта, когато повечето хора налягат в хамаците си, дори и само за да се уверите, че наистина я няма.

Макар че дежурството на Ървинг беше приключило преди много часове, лейтенантът пак се облече с връхните си дрехи, запали един маслен фенер и отново се изкачи по трапа на палубата.

Атмосферните условия не се бяха подобрили. Даже се бяха влошили в сравнение с момента, когато пет часа по-рано Ървинг беше слязъл да вечеря. Духаше яростен северозападен вятър, който замитаха снега и ограничаваше видимостта до по-малко от десет фута. Леден пласт беше покрил всичко наоколо, въпреки че някъде по-нататък от отрупаното със сняг платнище над люка се трудеше отряд от петима души, разбиващи леда с брадвите си. Ървинг преодоля натрупаната под платнището нова пряспа с дебелина един фут и вдигна пред лицето си люлеещия се от вятъра фенер, докато се оглеждаше за някой, който не размахва брадва в тъмнината.

Дежурството на вахтен офицер в момента се носеше от Рубен Мейл, старшината на бака, и Ървинг го откри по слабата светлина на фенера му при левия борд.

Мейл представляваше покрита със сняг вълнена купчина. Дори лицето му беше скрито под импровизирана качулка, състояща се от няколко пласта намотани дебели вълнени шалове. Пушката, стисната под мишницата му, се беше покрила с ледена кора. Наложиха се двамата мъже да крещат, за да надвикат воя на вятъра.

— Видяхте ли нещо, господин Мейл? — вика лейтенант Ървинг, навеждайки се към дебелия вълнен тюрбан, намотан около главата на старшината на бака.

По-ниският мъж смъкна леко надолу шала си. Носът му беше бял като ледена висулка.

— Работните отряди ли имате предвид, сър? Скриха се от погледа, когато се качиха над най-долната рея. Просто се ослушвам, сър, докато замествам младия Киневърд на поста при левия борд. Той беше в третия работен отряд, сър, и още не се е стоплил.

— Не, имам предвид — на леда! — извика Ървинг.

Мейл се засмя приглушено.

— Вече от четирийсет и осем часа няма видимост към леда, лейтенант. Знаете го, сър. Бяхте тук, отвън, по-рано днес.

Ървинг кимна и уви по-плътнo шала си около челото и долната част на лицето си.

— Никой ли не е виждал Безмълвната... Безмълвната дама?

— Какво, сър? — Господин Мейл се наведе по-близо към него, пушката застана като колона от заледен метал и дърво между двамата.

— Безмълвната дама? — извика Ървинг.

— Не, сър. Доколкото разбирам, никой не е виждал ескимоската от дни. Сигурно я няма вече, лейтенант. Замръзнала е някъде там и слава богу, ако питате мен.

Ървинг кимна, потупа по обемистото му рамо със собствената си обемиста ръкавица и се насочи към кърмата — заобикаляйки по-отдалеч гротмачтата, от която падаха огромни късове лед и се удряха в палубата като артилерийски снаряди, — за да поговори с Джон Бейтс, който беше застанал на пост при десния борд.

Бейтс не беше видял нищо. От мястото си не беше видял дори как петимата от отряда с брадвите са започнали работа.

— Извинявайте, сър, но нямам часовник и се боя, че няма да чуя биенето на камбаната от всичките тези удари на брадви, трясъци на леда и воя на вятъра. Още много ли остава до края на вахтата?

— Ще чуете камбаната, когато господин Мейл я удари — извика Ървинг, приближавайки се към заледения вълнен шал, обгърнал главата на двайсет и шест годишния мъж. — И той ще дойде да ви провери, преди да слезе долу. Продължавайте да носите вахтата, Бейтс.

— Слушам, сър.

Вятърът се опитваше да събори Ървинг, докато той заобикаляше платнения навес и изчакваше да настъпи пауза в падането на ледените парчета, заслушан в ругатните и виковете на мъжете върху мачтата и в пляскащите от вятъра вълнети. После той побърза да прекоси дълбоката два фута преспа от новонавалял сняг, премина клечешком под замръзналото платнище, шмугна се в люка и се спусна долу по трапа.

Естествено, Ървинг беше претърсил долните палуби многократно — особено пространството около палетите при лазарета, където преди беше малкото убежище на жената — но сега той се насочи към кърмата. В този късен час на кораба цареше тишина, ако не се смятаха тежките удари на леда в палубата отгоре, хъркането на изтощените мъже в хамаците им и обичайното дрънчане и проклетията на господин Дигъл, които се разнасяха откъм печката му, непрестанния вой на вятъра и стоновете на леда.

Ървинг се придвижваше опипом по тесния тъмен коридор. В момента нито една от офицерските каюти не беше празна с изключение на тази на господин Мейл. В това отношение на КНВ „Ужас“ му беше провървяло. Докато „Еребус“ беше загубил няколко офицери заради тварта от ледовете, включително сър Джон и лейтенант Гор, нито един от офицерите, младшите офицери и подофицерите на „Ужас“ не беше загинал, ако не се смята младият Джон Торингтън, главният огняр, починал от естествена смърт преди година и половина край остров Бичи.

В каюткомпанията нямаше никого. В последно време тя рядко се затопляше до такава степен, че някой да се задържа за по-дълго тук, и даже книгите с кожени подвързии изглеждаха студени на полиците си; дървената латерна, просвирваща метални дискове, отдавна мълчеше. Ървинг забеляза, че в каютата на капитан Крозиър все още свети,

докато минаваше покрай нея, преди да се насочи към празната офицерска и подофицерска столова и да се върне обратно към трапа.

На третата палуба, както винаги, беше много студено и много тъмно. Тъй като хората все по-рядко се спускаха тук за продукти, след като дневните дажби бяха силно орязани заради намирането на много консерви с развалена храна от лекарите, а и все по-рядко се слизаше и за въглища, понеже запасите намаляваха и корабът се отопляваше все по-малко, Ървинг се оказа сам в мразовитото помещение. Черните дървени греди и покритите със скреж метални скоби стенеха около него, докато той се придвижваше отначало към носа, а после и към кърмата. Гъстият мрак сякаш поглъщаше светлината на фенера и Ървинг едва виждаше слабия пламък през мъглата от ледени кристали, в която се превръщаше собственият му дъх.

Безмълвната дама я нямаше никъде в носовия отсек — нито в дърводелския или в боцманския склад, нито в полупразния хлебен склад. Средната част на третата палуба, която в началото на плаването на „Ужас“ беше препълнена с палети, бурета и купчини от припаси, сега беше почти изпразнена. Безмълвната дама я нямаше и тук.

Лейтенант Ървинг влезе в алкохолния склад, използвайки ключа, който капитан Крозиър му беше заел. Там все още имаше бутилки с бренди и вино, както успя да види на слабата светлина на фенера, но той знаеше, че нивото на ром в главната бъчва вече е много ниско. Когато ромът свършеше, когато хората престанеха да получават дневната си дажба грог, тогава — знаеше лейтенант Ървинг, както знаеха и всички офицери от Кралския военноморски флот — опасността от метеж щеше да се увеличи значително. Господин Хелпман, домакинът на кораба, и господин Годард, старшината на трюма, наскоро бяха докладвали, че според техните изчисления е останал ром за около шест седмици, но само при условие, че количеството ром от четвърт пинта на три четвърти пинта вода бъде намалено наполовина. Дори и в този случай хората щяха да възроптаят.

Ървинг не смяташе, че Безмълвната дама може да е проникнала в заключенния алкохолен склад въпреки всичките слухове за магически способности на ескимоската, но все пак огледа внимателно помещението, надниквайки под масите и стелажите. Редиците със саби, щикове и мускети по рафтовете над главата му блестяха студено на светлината на фенера.

Влезе в оръдейния склад на кърмата, където се съхраняваха оцелелите запаси от барут, надзърна и в личния склад на капитана — тук на рафтовете бяха останали само няколко последни бутилки уиски, хранителните запаси бяха разпределени поравно между офицерите през последните седмици. После претърси склада за корабни платна, склада за дрехи, склада за котвени въжета и склада на помощник-капитана. Ако лейтенант Ървинг беше на мястото на ескимоската, опитваща се да се скрие на борда на кораба, вероятно би избрал склада за корабни платна, с неговите почти недокоснати купчини и рула с резервни платна, чаршафи и отдавна неизползвани навигационни уреди.

Но жената я нямаше там. Ървинг доста се стресна в склада за корабни платна, когато фенерът му освети висока, безшумна фигура в задната част на помещението, с рамене, мерзелеещи се на фона на тъмната стена, но се оказа, че това е само закачалка с няколко вълнени шинела и нахлупена отгоре уелска перука.

Лейтенантът заключи вратите подир себе си и се спусна по трапа в трюма.

Трети лейтенант Джон Ървинг, макар и да изглеждаше по-млад, отколкото беше, заради момчешката му светла коса и руменото лице, се беше влюбил в ескимоската не защото беше жадуващ любов девственик. Всъщност Ървинг имаше по-богат опит с нежния пол от мнозина от самохвалковците на кораба, проглушили ушите на всички със сексуалните си подвизи. Чичото на Ървинг го беше отвел на бristolските докове, когато момчето бе навършило четиринайсет, и го беше представил на чиста и симпатична пристанищна проститутка на име Мол, след което беше платил за първото сексуално преживяване на племенника си — не бързо съвкупление в някоя тъмна алея, а цяла вечер, нощ и сутрин в чиста стая под стряхата на стара странноприемница с изглед към кея. Тази случка беше отворила очите на младия Джон Ървинг към красотата на плътските удоволствия, на които се беше отдавал многократно по-късно.

Не по-малки успехи имаше Ървинг и с дамите от изисканото общество. Той ухажваше най-малката дъщеря на третото най-влиятелно бristolско семейство, Дануит-Харисън, и тази девойка, Емили, му позволяваше — и даже поощряваше — такива интимности, че повечето младежи биха продали лявата си топка, за да преживят

подобни неща на такава възраст. При завръщането си в Лондон, за да завърши флотското си образование като артилерист на учебния КНВ „Ексълът“, Ървинг беше прекарвал отпуските си, наслаждавайки се на компанията на няколко привлекателни млади дами от висшето общество, в това число любезната госпожица Сара, плахата, но абсолютно изумителна госпожица Линда и наистина необузданата — когато останеха насаме — госпожица Абигейл Елизабет Линдстром Хайд-Бери, с която младоликият трети лейтенант скоро се оказа сгоден.

Джон Ървинг нямаше намерение да се жени. Поне докато не навърши трийсет — баща му и чичо му му бяха внушавали, че в младите си години трябва да види свят и да се налудува — а най-вероятно и докато не навърши четирийсет. Не виждаше особена причина да се жени и тогава. Така че, макар и до момента да не се беше замислял за постъпване в Изследователската служба — никога не беше обичал студеното време и мисълта да мръзне на някой от двата полюса му изглеждаше едновременно нелепа и ужасяваща, — само седмица след като осъзна, че е сгоден, третият лейтенант отстъпи на увещанията на по-големите си приятели, Джордж Ходжсън и Фред Хорнби, и си уговори среща с капитана на КНВ „Ужас“, за да помоли за прехвърляне там.

Капитан Крозиър, явно в отвратително настроение и измъчван от махмурлук в онази прекрасна пролетна съботна утрин, гледеше навъсено, сумтеше и ги разпитваше внимателно. Изсмя се презрително на военната им подготовка на безмачтовия кораб и настоя да научи каква полза може да има от тях на експедиционен кораб с малко количество оръжия. После язвително се поинтересува „готови ли са да изпълняват дълга си като англичани“ (какво значение има това, помисли си тогава Ървинг, след като упоменатите англичани щяха да са в замръзнало море на хиляда мили от дома) и незабавно им даде длъжности.

Госпожица Абигейл Елизабет Линдстром Хайд-Бери беше, разбира се, смутена и потресена от известието, че годежът им може да се удължи с месеци или дори години, но лейтенант Ървинг отначало я утеши с уверенията, че допълнителното заплащане от Изследователската служба ще им бъде от голяма полза, а после обясни постъпката си със стремежа си към приключения и съответно — към

почестите и славата, които би могло да му донесе написването на книга след завръщането му. Макар и самата Абигейл да не се отнесе с разбиране към тези доводи, семейството ѝ ги прие. По-късно, когато двамата останаха насаме, той успя да освободи девойката от сълзите ѝ и гнева ѝ чрез прегръдки, целувки и умели ласки. В процеса на утешаване лейтенант Ървинг стигна твърде далеч — сега, две и половина години по-късно, той беше наясно, че е твърде възможно и да е станал вече баща. Но той не съжаляваше, когато няколко седмици по-късно помахаше за сбогуване на госпожица Абигейл, докато „Ужас“ потегляше, теглен от два парни влекача. Тъжната млада дама стоеше на доковете на Грийнхайд в розово-зелената си копринена рокля и под розовия си чадър и махаше с копринена кърпичка със същия цвят, докато бършеше сълзите с друга, по-евтина носна кърпичка.

Лейтенант Ървинг знаеше, че сър Джон възнамерява да спре в Русия и Китай след преодоляването на Северозападния проход, така че планираше да се прехвърли в някой от корабите на Кралския военноморски флот, служещи на едно от двете места, може би дори да излезе в оставка, да напише книга за приключенията и да се захване с компанията на чичо си, търгуваща с коприна и шапки в Шанхай.

В трюма беше още по-тъмно и по-студено, отколкото на третата палуба.

Ървинг мразеше трюма. Той му приличаше на гроб, при това повече, отколкото мразовитата му каюта или лошо осветената студена жилищна палуба. Слизаше тук, долу, само при необходимост, главно за да надзирава пренасянето на загърнатите в савани трупове — или части от трупове — в заключената Стая на мъртвците. Всеки път се чудеше дали скоро няма някой да надзирава пренасянето на собствения му труп тук. Повдигна фенера си и се насочи към кърмата през застоялия въздух.

На пръв поглед котелното изглеждаше празно, но после лейтенант Ървинг видя тяло върху койката край стената на десния борт. Нямаше запалени фенери, помещението се осветяваше единствено от слабия червен блясък на въглените зад решетката на една от четирите затворени вратички на котела и на тази светлина тялото върху койката изглеждаше мъртво. Отворените очи на мъжа гледаха в тавана, без да мигат. И той не обърна глава, когато Ървинг влезе и окачи фенера си на куката край сандъка с въглищата.

— Какво ви води насам, лейтенант? — попита Джеймс Томпсън. Инженерът все така не обръщаше глава и не мигаше. Някъде през предишния месец той беше спрял да се бръсне и слабото му бяло лице сега беше обрасло с четина. Под дълбоко хлътналите му очи имаше тъмни сенки. Разрошената му коса беше сплъстена от сажди и пот. Дори и тук температурата беше близо до точката на замръзване при толкова намален огън, но Томпсън лежеше само по панталоните си, долна риза и тиранти.

— Търся Безмълвната — каза Ървинг.

Мъжът продължаваше да гледа в тавана над себе си.

— Безмълвната дама — поясни младият лейтенант.

— Ескимоската вещица — рече инженерът.

Ървинг се изкашля. Въздухът тук бе толкова наситен с въглищна прах, че беше трудно да се диша.

— Виждали ли сте я, господин Томпсън? Или може би сте чули нещо необичайно?

Томпсън, който продължаваше да не мига и да не обръща глава, тихо се изсмя. Звукът прозвуча тревожно — като тракането на камъчета в делва — и приключи с кашлица.

— Заслушайте се — каза инженерът.

Ървинг обърна глава. Чуваха се само обичайните шумове, макар и да звучаха по-силно тук, в тъмния трюм: протяжните стонове на притискация кораба лед; силното прашене на железните цистерни и металните конструкции от двете страни на котелното; далечният вой на снежната виелица високо горе; тежките удари на падащия лед, пораждащи вибрации в корабните греди; скърцането на клатещите се в гнездата си мачти; резките изтраквания на обшивката; постоянното съскане, драскане и бучене, разнасящи се от котела и от тръбите наоколо.

— Тук, в трюма, има още някой или нещо, което диша — продължи Томпсън. — Чувате ли?

Ървинг напрегна слуха си, но не чу дишане, макар че котелът издаваше звуци като тежко задъхано огромно същество.

— Къде са Смит и Джонсън? — попита лейтенантът.

Това бяха двамата огняри, които работеха денонощно тук с Томпсън.

Легналият по гръб инженер сви рамене.

— Тъй като напоследък в пещта отиват много малко въглища, имам нужда от тях само няколко часа дневно. През повечето време съм сам тук, лейтенант, лазейки между тръбите и клапаните. Уплътнявам. Регулирам. Заменям детайли. Опитвам се да поддържам това... нещо... в работно състояние, за да може топлата вода да тече в тръбите по няколко часа дневно. След два или три месеца това ще стане излишно. Вече нямаме въглища, за да се движим с парна тяга. Скоро няма да имаме въглища и за отопление.

Ървинг вече беше чул такива приказки в офицерската столова, но в момента не изпитваше особен интерес към тази тема. Три месеца му изглеждаха като цяла вечност. Точно сега искаше да се убеди, че Безмълвната не е на борда, и да доложи на капитана. После щеше да се опита да намери жената извън пределите на „Ужас“. А след това щеше да се опита да оцелее още три месеца. Щеше да се притеснява за недостига на въглища по-късно.

— Чухте ли слухове, лейтенант? — попита инженерът. Той продължаваше да лежи върху койката, без да мига и без да обръща глава към Ървинг.

— Не, господин Томпсън. Какви слухове?

— Че тази... *твар* от ледовете, това привидение, този Дявол... идва на кораба когато си поиска и броди из трюма късно нощем — каза Томпсън.

— Не — отвърна лейтенант Ървинг. — Не съм чул подобно нещо.

— Ако останете тук достатъчно дълго сам — рече мъжът на койката, — ще чуете и ще видите всичко.

— Лека нощ, господин Томпсън. — Ървинг свали от куката прациящия фенер, излезе в коридора и тръгна в посока на носа.

Бяха останали още няколко места за оглеждане в трюма и Ървинг възнамеряваше да свърши бързо тази работа. Стаята на мъртвците беше заключена; лейтенантът не беше взел ключа от капитана и след като се убеди, че тежкия катинар е здрав и е на мястото си, отмина нататък. Не изпитваше желание да види източника на драскащите и жвакащи звуци, разнасящи се иззад дебелия дъбов врата.

Двайсет и едната огромни железни цистерни, подредени покрай стените на корпуса, не оставяха никакво място за ескимоската да се скрие тук, така че Ървинг продължи към въглищните бункери с едва

светещ фенер в гъстия, наситен с въглищна прах въздух. Останалите чували с въглища, които някога запълваха всички бункери от пода до тавана, сега едва покриваха ръбовете между пода и стените на всяко от помещенията. Лейтенантът не можеше да си представи, че Безмълвната дама би си направила ново укритие в някоя от тези мрачни, зловонни, чумави дупки — трюмът беше залят с нечистотии и навсякъде щъкаха плъхове, — но той беше длъжен да провери.

След като приключи с оглеждането на въглищните камери и складовете в средата на кораба, лейтенант Ървинг тръгна към останалите палети и бурета във форпика, точно под спалната зона на моряците и под огромната печка на господин Дигъл две палуби по-горе. Този складов отсек беше свързан чрез тесен трап с третата палуба и тоновете дървен материал, висящи от тежки греди над главите, превръщаха пространството в лабиринт и принуждаваха лейтенанта да се придвижва полуклекнал, ала сега тук имаше много по-малко палети, бурета и купчини с припаси, отколкото преди две и половина години по-рано.

Затова пък плъховете бяха станали повече. Много повече.

След като потърси между палетите и вътре в някои от най-големите от тях и се увери, че затъналите в мръсна вода бурета са или празни, или запечатани, Ървинг се нареди да пристъпи към вертикалния трап, когато зърна размазано бяло петно и чу учестено дишане, пъшкане и шумолене от бързо движение отвъд мъждивите очертания на кръга светлина, хвърлян от фенера. Там се намираше някакво едро, движещо се същество, което явно не беше жената.

Ървинг нямаше оръжие. В първия момент се зачуди дали да не хвърли фенера и да хукне в тъмнината към главния трап. Разбира се, не го направи и мисълта да избяга се изпари — още преди да се е оформила изцяло. Той пристъпи напред и извика възможно най-силно и авторитетно:

— Кой е там?

После ги видя в светлината на фенера. Идиотът, Магнъс Менсън, най-едрият мъж в експедицията, намъкваше панталоните си, бораейки неловко с копчетата с грамадните си мръсни пръсти. На няколко фута от него Корнилиъс Хики, помощник-калафатникът, само пет фута висок, с плъхска физиономия и дребни очички, слагаше тирантите обратно на раменете си.

Челюстта на Джон Ървинг увисна. Отне му няколко секунди, за да осъзнае смисъла на откритата се пред него гледка — *содомити*. Беше чувал, че се случват такива неща, разбира се, беше се шегувал с приятелите си на тази тема, веднъж беше ставал свидетел на бой с камшик пред строя, когато един младши лейтенант от „Ексълънт“ беше признал за вършенето на подобни неща, но Ървинг никога не беше мислил, че ще се окаже на кораб, където... че ще служи с мъже, които...

Гигантът Менсън пристъпи заплашително към него. Той беше толкова огромен, че се движеше на всички долни палуби приведен, за да избегне гредите на тавана, и в резултат така беше свикнал да се изгърбва и да си тътри краката, че не можеше да промени походката си дори и на открито. Сега, с осветените си от фенера протегнати напред ръце той изглеждаше като палач, пристъпващ към осъден на смърт.

— Магнъс — каза Хики. — Не.

Челюстта на Ървинг увисна още повече. Нима тези... *содомити*... го заплашваха? На корабите от Кралския военноморски флот содомията се наказваше с обесване, а двеста удара с камшик пред строя — с прехвърляне от кораб на кораб в пристанището — се смяташе за много снизходително наказание.

— Как смеете? — изрече Ървинг, без да е наясно дали говори за заплашителната поза на Менсън или за тяхната противоестествена постъпка.

— Лейтенант — заговори Хики пискливо с ливърпулския си акцент, — моля за извинение, сър, но господин Дигъл ни изпрати долу за брашно, сър. Един от проклетите плъхове се напъха в панталоните на моряк Менсън, сър, и ние се опитвахме да го изкараме оттам. Ужасни гадини са тези плъхове.

Ървинг знаеше, че господин Дигъл още не е започнал нощното печена на сухари и че в готварските складове на жилищната палуба е пълно с брашно. Хики дори не се опитваше да лъже убедително. Дребните пресметливи очички на мъжа напомняха на Ървинг за плъховете, тичащи в тъмнината наоколо.

— Ще ви бъдем признателни, ако не кажете на никого, сър — продължи помощник-калафатникът. — На Магнъс няма да му хареса да му се подиграват, задето се е уплашил от някакъв дребен плъх, попълзлял по крака му.

Думите му изразяваха предизвикателство и неподчинение. Почти заповед. Дребният мъж излъчваше наглост, докато Менсън стоеше с празен поглед, тъп като товарно животно, все още със свити ръце, пасивно изчакващ следващата команда на дребничкия си любовник.

Мълчанието се проточи. Търкащият се в кораба лед стенеше. Дървените конструкции скърцаха. Наблизо притичваха плъхове.

— Махайте се оттук — каза най-накрая Ървинг. — *Веднага*.

— Слушам, сър. Благодаря, сър — каза Хики. Той измъкна малък фенер, който беше заслонил наблизо. — Хайде, Магнъс.

Двамата мъже бързо се изкатериха по тесния трап и се скриха в мрака на третата палуба.

Лейтенант Ървинг не помръдна от мястото си няколко дълги минути, без да чува стоновите и трясъците на кораба. Воят на вятъра звучеше като далечна погребална песен.

Ако докладваше на капитан Крозиър, щеше да има трибунал. Менсън, играещ ролята на селския идиот в експедицията, беше харесван от екипажа, колкото и да му се подиграваха всички заради страха му от призраци и гоблини. Хики пък не допаднаше на никого от офицерите, но беше уважаван от обикновените моряци заради способността му да извоюва за приятелите си допълнителни порции тютюн, даджи ром или необходими части от облеклото.

Крозиър нямаше да обеси нито един от двамата, мислеше си Джон Ървинг, но през последните седмици капитанът беше в особено кисело настроение и наказанието можеше да е много сурово. Всички на кораба знаеха, че само преди няколко седмици Крозиър беше заплашил Менсън да го затвори в Стаята на мъртвците заедно с оглозгания от плъховете труп на приятеля му Уокър, ако грамадният идиот още веднъж не се подчини на заповедта да пренася чувалите с въглища в трюма. Никой нямаше да се учуди, ако сега капитанът изпълнеше заплахата си.

От друга страна, помисли си лейтенантът, какво всъщност беше видял той току-що? Какви показания би могъл да даде, сложил ръка върху Библията, ако наистина има трибунал? Той не беше *видял* никаква противоестествена постъпка. Не беше хванал двамата содомити по време на сношение или... друго противоестествено положение. Ървинг беше чул тежко дишане, пъшкане и нещо, което сигурно е било шепот, предупреждаващ за приближаването на фенера

му, а после беше видял двама мъже, които си закопчаваха панталоните и си загащваха ризите.

При нормални обстоятелства това щеше да е достатъчно, за да прати единия от мъжете или и двамата на въжето. Но тук, когато бяха заседнали сред ледовете и им предстояха месеци или години без никаква надежда за спасение?

За пръв път от много години на Джон Ървинг му се прииска да седне долу и да се разридае. Животът му току-що беше станал по-сложен отвъд всякакви граници на въображението. Ако доложеше за двамата содомити, никой от екипажа — офицери, приятели, подчинени — вече никога нямаше да се отнася към него както досега.

А ако не доложеше, щеше да стане жертва на безкрайната наглост на Хики. Малодушното премълчаване на случилото се щеше да даде на помощник-калафатника повод за шантаж през следващите седмици и месеци. Освен това отсега нататък лейтенантът вече никога нямаше да може да спи спокойно или да се чувства в безопасност по време на вахта навън в тъмнината или в собствената си каюта — доколкото някой изобщо може да се чувства в безопасност с тази чудовищна бяла твар, избиваща хората един по един — и постоянно щеше да очаква ръцете на Менсън да се сключат около гърлото му.

— Ох, как си го начуках! — изрече на глас Ървинг в скърцащия студ на трюма. Когато се усети какво точно е казал, се разсмя на глас — и смехът прозвуча по-странно, по-тихо, но и по-зловещо от самите думи.

Лейтенантът вече беше огледал навсякъде, като се изключат няколко големи бурета и складът за котвени въжета, и беше готов да се откаже от търсенето, но не искаше да се качва на жилищната палуба, докато Хики и Менсън още се мотаят там.

Ървинг се промъкна покрай затъналите в мръсната вода празни палети — тук, близо до затъналия в леда нос, водата стигаше до надглезените му и подгизналите му ботуши се бяха покрили с ледена кора. Още няколко минути, и пръстите на краката му като нищо щяха да измръзнат.

Складът за котвени въжета се намираше в най-предната част на форпика, точно където двете стени на корпуса се сближаваха към носа. Той не представляваше точно стая — двете врати бяха високи само три фута, а пространството вътре беше с височина малко повече от четири

фута, — а по-скоро нещо като килер. В него постоянно вонеше нетърпимо на речна тиня, дори месеци или години след като корабът беше пускал котва в устието на река. Навитите и натрупани едно върху котвени въжета заемаха почти цялото ниско, тъмно и зловонно помещение.

Лейтенант Ървинг отвори с усилие неподатливите врати на склада и поднесе фенера си към отвора. Трясъците на леда се чуваха особено силно тук, където носът и бушпритът бяха притиснати от движещия се паков лед.

Безмълвната дама вдигна глава и тъмните ѝ очи припламнаха от светлината, както става при котите.

Тя беше гола, ако не се брои бяло-кафявата кожа, разстлана под нея като килим, и друга тежка кожена дреха — навярно парката ѝ, — наметната на раменете ѝ.

Подът на склада за котвени въжета беше издигнат на повече от фут над наводнения под на палубата. Ескимоската беше избутала масивните въжета встрани и беше застлала с кожата получената се хралупа, в горната част на която имаше плетеница от кълчища. В малко канче за храна, пълно с масло или китова мас, гореше открит пламък, осигуряващ слаба светлина и топлина. Ескимоската се хранеше с парче червено, сурово, кърваво месо. Тя режеше с бързи движения късчета от парчето месо с малък, но явно много остър нож, и ги поднасяше до устата си. Ножът беше с кокалена или рогова дръжка, върху която имаше някаква украса. Безмълвната дама стоеше на колене, приведена над огъня и над месото, и малките ѝ гърди висяха по начин, който напомни на образования лейтенант Ървинг за статуята на вълчицата, кърмеща малките Ромул и Рем, чиито илюстрации беше виждал.

— Ужасно съжалявам, мадам — каза Ървинг. Той докосна фуражката си и затвори вратите.

Олюлявайки се, той отстъпи няколко крачки назад в кишата, карайки плъховете да се разбягат, и се опита да събере мислите си след втория потрес за толкова кратко време.

Капитанът трябваше да знае за скривалището на Безмълвната. Дори само опасността от пожар изискваше да се вземат спешни мерки.

Но откъде беше взела тя ножа? Той изглеждаше по-скоро като ескимоско изделие, отколкото като оръжие или кухненски нож, взет от

кораба. Разбира се, бяха обискирали ескимоската преди шест месеца, през юни. Нима го беше крила през цялото време?

Какво още можеше да крие?

И прясното месо.

На борда нямаше прясно месо, Ървинг беше сигурен в това.

Нима тя ловуваше? През зимата, в мрака, сред виелицата? И какво ловуваше?

Единствените живи същества там, на леда, бяха белите мечки и тварта, преследваща хората от „Еребус“ и „Ужас“.

На Джон Ървинг му хрумна ужасна мисъл. За секунда се почувства изкушен да се върне към кърмата и да провери още веднъж катинара на Стаята на мъртъвците.

После му хрумна още по-ужасна мисъл.

Бяха намерили само половинките от труповете на Уилям Стронг и Томас Евънс.

Препъвайки се и подхлъзвайки се от леда и кишата, лейтенант Джон Ървинг тръгна опипом към централния трап, за да се изкачи към светлината на жилищната палуба.

18. ГУДСЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

20 НОЕМВРИ 1847 Г.

От личния дневник на д-р Хари Д. С. Гудсър.

Събота, 20 ноември 1847 г.

Нямаме достатъчно храна, за да оцелеем още една зима и едно лято тук, сред ледовете.

Би трябвало да имаме. Сър Джон беше осигурил провизии за двата кораба за три години при пълни дажби за всички, за пет години при намалени, но все пак задоволителни дажби за хората, вършещи тежка работа всеки ден, и седем години при значително орязани, но все пак приемливи дажби за всички. Според сметките на сър Джон и капитаните на двата кораба, Крозиър и Фицджереймс, КНВ „Еребус“ и КНВ „Ужас“ би трябвало да имат провизии, които да стигнат до 1852 година.

Въпреки това последните годни за ядене продукти ще свършат по някое време следващата пролет.

Доктор Макдоналд от „Ужас“ отдавна имаше съмнения относно качествата на консервираната храна и ги сподели с мен след смъртта на сър Джон. После, по време на първия ни поход към Земята на крал Уилям миналото лято, проблемът с развалените и отровни консерви — които бяха взети най-отдолу от купчините със запаси — потвърди опасенията ни. През октомври ние, четиримата лекари, се обърнахме към капитан Крозиър и командир

Фицджереймс с молба да ни разрешат да направим пълна инвентаризация. После ние четиримата — със съдействието на моряците, назначени да ни помагат в пренасянето на стотици палети, бурета и тежки бидони на третата палуба и трюма и в проверяването на избрани образци от продуктите — проведохме инвентаризацията два пъти, за да избегнем всякакви грешки.

Повече от половината консерви на кораба бяха негодни.

Докладвахме за това преди три седмици на двамата капитани в просторната, но мразовита бивша каюта на сър Джон. Фицджереймс, формално оставащ си командир, е наричан „капитан“ от Крозиър, новия ръководител на експедицията, и всички останали следват примера му. На тайното съвещание присъствахме само ние, четиримата лекари, и Фицджереймс и Крозиър.

Капитан Крозиър — не бива да забравям, че той все пак е ирландец — изпадна в ярост, каквато никога дотогава не бях виждал. Той поиска от нас изчерпателни обяснения, сякаш ние, лекарите, носехме отговорност за запасите и провизиите в експедицията на Франклин. Фицджереймс, от друга страна, винаги се беше съмнявал в качествата на консервираните продукти и в честността на доставчика им — той беше единственият член на експедицията или на Адмиралтейството, изказал подобни съмнения, — но Крозиър отказваше да повярва, че може да бъде извършена подобна измама с кораби от Кралския военноморски флот.

Джон Педи, главният лекар на „Ужас“, беше служил във флота повече от останалите лекари, но беше прекарал по-голямата част от тази служба — заедно с боцмана на Крозиър, Джон Лейн — на КНВ „Мери“, в Средиземно море, където консервите съставляваха много малка част от хранителните запаси. Моят официален ръководител на „Еребус“, главен лекар Стивън Стенли, също нямаше богат опит с такова голямо количество консервирани продукти на борда на кораб. Придаващ голямо значение на различните диети, необходими за предотвратяването на скорбута,

доктор Стенли беше толкова потресен, че изгуби дар слово, когато инвентаризацията ни установи, че почти половината от останалите ни консерви със зеленчуци, месо и супи са развалени.

Единствено доктор Макдоналд, който заедно с господин Хелпман — домакинът на капитан Крозиър — се беше занимавал с доставките на провизии, имаше предположение защо се е стигнало до такава ситуация.

Както записах в дневника си преди няколко месеца, освен десетте хиляди кутии с консервирано говеждо на борда на „Еребус“ разполагаме и с консерви с варено и печено овнешко, телешко, различни зеленчуци, включително картофи, моркови и пащърнак, най-разнообразни видове супи, и девет хиляди четиристотин и петдесет фунта шоколад.

Алекс Макдоналд като медицински представител на експедицията ни беше участвал заедно с главния управител на дептфордския продоволствен склад в преговорите с някой си господин Стивън Голднър, доставчика на експедицията. През октомври Макдоналд доложи на капитан Крозиър, че четирима доставчици са направили предложение да осигурят консервирани продукти за експедицията на сър Джон — компаниите на Хогарт, на Гамбъл, на Купър и Ейвс, а също така и на гореспоменатия господин Голднър. Макдоналд напомни на капитана — за изумление на останалите от нас, — че цената, предложена от Голднър, е била двойно по-малка от цените на останалите трима доставчици (между другото много по-известни от него). На всичкото отгоре, докато останалите компании бяха планирали да доставят храната за месец или три седмици, Голднър беше обещал незабавна доставка, поемайки за своя сметка превоза и опаковката. Разбира се, незабавната доставка беше невъзможна и Голднър би изгубил цяло състояние, ако продуктите бяха в добро състояние, при това приготвени и консервирани както трябва, но никой освен капитан Фицджеймс не беше обърнал внимание на това.

Адмиралтейството и тримата пълномощни представители на Изследователската служба — в избора бяха участвали всички, само не и опитният инспектор от дептфордския продоволствен склад — незабавно бяха препоръчали да се приеме предложението на Голднър и веднага да се плати цялата искана сума, тоест повече от три хиляди и осемстотин паунда (Цяло състояние за когото и да било, но особено за чужденец, какъвто ни обясни Макдоналд, че е Голднър. Единствената фабрика на мъжа, по думите на Алекс, е била в Галац, Молдова.) Голднър беше получил една от най-големите поръчки за доставка на продоволствия в историята на Адмиралтейството: девет хиляди и петстотин консерви с месо и зеленчуци, всяка една от които с тежест между един и осем фунта, и двайсет хиляди консерви със супа.

Макдоналд донесе на съвещанието една от рекламните листовки на Голднър — Фицджеймс веднага я разпозна — и когато я погледнах, от устата ми потекоха слюнки: седем вида овнешко месо, приготвено по четиринайсет различни начина телешко, тринайсет вида говеждо, четири варианта агнешко месо. В списъка имаше още месо от яребица, див и питомен заек (в лучен сос или с къри), фазан и още пет-шест вида дивеч. При желание на Изследователската служба да се запаси с морски продукти Голднър се наемаше да предостави консервирани омари, треска, западноиндийска костенурка, филе от съомга и ярмътска херинга. За официални вечери — само за петнайсет пенса — рекламната листовка на Голднър предлагаше пълнен фазан с трюфели, телешки език с пикантен сос и говеждо по фламандски.

— Всъщност — каза доктор Макдоналд, — обикновено ни дават баки с осолено конско месо.

Вече бях служил достатъчно дълго по море, за да разбера смисъла на израза — моряците, на които постоянно им даваха осолено конско, представено като говеждо, бяха започнали да наричат буретата с месо „баки“. Ала те ядяха с охота осоленото конско.

— Но Голднър ни е измамил в много по-голяма степен — продължи Макдоналд, обръщайки се към тресящия се от ярост капитан Крозиър и ядосано кимания командир Фицджереймс. — Той ни е пробутал евтини продукти в опаковки от много по-скъпи — например обикновено варено говеждо под етикет „Рамстек“. Първото струва девет пенса, но той сменя етикета и му взема четиринайсет пенса.

— О, Господи! — избухна Крозиър. — Всички доставчици постъпват така с Адмиралтейството. Мамят флота още от времената на Адам. Това не обяснява защо изведнъж се оказва, че храната ни привършва.

— Не, капитане — продължи Макдоналд. — Работата е в обработката на продуктите и в запояването на консервите.

— Какво? — попита ирландецът, явно полагайки усилия да запази самообладание. Лицето на Крозиър под омачканата му фуражка беше бледо, на червени петна.

— В обработката и запояването — повтори Алекс. — Що се отнася до обработката, господин Голднър се хвалеше с патентован процес, при който добавя голямо количество натриев нитрат — калциев хлорид — в грамадни съдове с кипяща вода, за да повиши температурата на обработката... главно чрез увеличаване скоростта на процеса.

— И какво му е нередното на това? — настоя Крозиър. — Доставката беше закъсняла. Трябваше да се направи нещо, за да му припари на Голднър под задника. Неговият патентован процес ускори събитията.

— Да, капитане — каза доктор Макдоналд, — но пламъкът под задника на Голднър явно е бил по-горещ, отколкото огънят, над който са се варили тези меса, зеленчуци и останалите храни, които явно са били сварени набързо, преди да бъдат консервирани. Много от нас, медиците, смятат, че при правилна обработка на продуктите се отстраняват вредните влияния, способни да предизвикат болест, но аз лично наблюдавах процеса на

обработка, предприет от Голднър, и смятам, че готвенето на това месо, зеленчуците и супите просто не продължи достатъчно дълго.

— Тогава защо не докладвахте на представителите на Изследователската служба? — изръмжа Крозиър.

— Той докладва — каза уморено капитан Фицджереймс. — Аз също. Но единственият човек, който се вслуша в думите ни, беше инспекторът от дептфордския продоволствен склад, а той нямаше право на глас при взимането на крайното решение.

— Значи искате да кажете, че половината от храната ни се е развалила през последните три години заради некачествената обработка на продуктите? — Лицето на Крозиър продължаваше да е бледо, на червени петна.

— Да — каза Алекс Макдоналд, — но ние смятаме, че не по-маловажна причина е и запояването.

— Запояването на консервите? — попита Фицджереймс. Явно подозренията му към Голднър не се бяха разпрострели до тази техническа подробност.

— Да, командир — каза помощник-лекарят на „Ужас“. — Консервирането на храна в тенекиени кутии е нововъведение — изумителна част от съвременната епоха, — но за няколко години, откакто го използваме, научихме достатъчно, за да стигнем до извода, че за да не се разваля съдържанието, е необходимо качествено запояване на капаците към цилиндричните кутии.

— И хората на Голднър са запоявали некачествено тези капацы? — попита Крозиър с тихо, заплашително ръмжене.

— Да, на около шейсет процента от консервените кутии, които проверихме — каза Макдоналд. — Вследствие на небрежното запояване се е нарушила херметичността на кутиите. Кое то, изглежда, е довело до ускорено гниене на нашето консервирано говеждо, телешко, на зеленчуците, супите и останалите продукти.

— Как така? — попита капитан Крозиър. Той тръскаше едрата си глава като човек, зашеметен от удар. —

Ние навлязохме в полярните води скоро след като двата кораба напуснаха Англия. Мислех, че тук е достатъчно студено, за да се съхрани всичко чак до деня на Страшния съд.

— Явно не е така — рече Макдоналд. — Голяма част от консервите, които са ни останали, са се отворили. Други вече са се издули от газовете, предизвикани от процеса на гниене вътре. Вероятно някои вредни изпарения са се вмъкнали в консервите още в Англия. Възможно е и микроскопични организми, засега неизвестни на медицината и науката, да са проникнали в кутиите по време на транспортирането или дори в консервната фабрика на Голднър.

Крозиър се намръщи още повече.

— Микроскопични организми? Нека да се въздържаме от фантазии тук, господин Макдоналд.

Помощник-лекарят само сви рамене.

— Може да звучи фантастично, капитане. Но вие за разлика от мен не сте прекарвали стотици часове, вторачен в окуляра на микроскопа. Ние все още нямаме представа какви са тези организми, но ви уверявам, че ако бяхте видели какво огромно количество от тях има само в една обикновена капка вода, веднага щяхте да погледнете потрезво на нещата.

Лицето на Крозиър, което към този момент беше успяло донякъде да нормализира цвета си, отново почервения при тази забележка, която можеше да съдържа и намек за далеч не трезвото състояние, в което се намираше през по-голямата част от времето.

— Добре. Част от храната е развалена — изрече той рязко. — Как може да сме сигурни, че останалите продукти са годни за консумиране?

Аз се изкашлях.

— Както знаете, капитане, летният порцион на хората се състоеше от дневна дажба фунт и една четвърт осолено месо със зеленчуци, включващи само една пинта боб, плюс седмична дажба от три четвърти от фунта ечемик. Ала те

получаваха ежедневно и хляб и сухари. С настъпването на зимата с цел икономисване на въглищата дневната дажба брашно беше намалена с двацет и пет процента за сметка на печенето на хляб. Ако просто започнем да подлагаме консервираните продукти на по-продължителна топлинна обработка и възобновим изпичането на хляб, не само ще предотвратим опасността от отравяне с развалените продукти, но и ще намалим вероятността за разпространение на скорбут.

— Това е невъзможно — отсече Крозиър. — Едва са ни останали въглища, достатъчни за отоплението на корабите до април. Ако не ми вярвате, попитайте инженер Грегъри или инженер Томпсън от „Ужас“.

— Вярвам ви, капитане — казах аз тъжно. — Разговарях с двамата инженери. Но без продължителна топлинна обработка опасността от отравяне е много висока. Ще ни остане единствено да изхвърлим всички очевидно развалени консерви и да избягваме консервите с недобре запоени капацы. По този начин запасите ни драстично ще намалееят.

— А другите печки? — попита Фицджереймс, леко оживявайки се. — Можем да използваме походните спиртници, за да подгриваме супите и останалите съмнителни продукти.

Този път Макдоналд поклати глава.

— Изпробвахме ги, командире. Двамата с доктор Гудсър експериментирахме, нагривайки на спиртници няколко консерви с така нареченото говеждо варено. Еднопинтова бутилка със спирт не стига дори за пълното загряване на храната и температурата на горене е ниска. Освен това отрядите ни с шейни — и ние самите, ако се наложи да напуснем корабите — ще се нуждаят от спиртниците, за да разтапят сняг и лед за получаването на питейна вода. Трябва да икономисваме спирта.

— Аз бях с лейтенант Гор по време на първия ни поход с шейна до Земята на крал Уилям — добавих тихо аз. — Използвахме спиртниците, за да нагриваме супата само

докато се появят първите мехурчета. Храната се затопляше едва-едва.

Последва продължително мълчание.

— Казвате, че повече от половината консервирана храна, за която разчитахме да ни стигне още година или две, ако се наложи, е развалена — обади се Крозиър най-накрая. — Нямаме възможност, за да подлагаме храната на по-продължителна топлинна обработка на фрейзърите печки на „Еребус“ и „Ужас“ или на по-малките железни печки от велботите, нито пък имаме достатъчно гориво, за да използвам спиртниците. Какво можем да направим в такъв случай?

Ние петимата — четиримата лекари и капитан Фицджералд — запазихме мълчание. Единственият отговор беше да напуснем корабите и да потърсим по-гостоприемен климат, за предпочитане на сушата някъде на юг, където да можем да ловуваме дивеч.

Сякаш прочел мислите ни, Крозиър се усмихна — с дива ирландска усмивка, помислих си аз в този момент — и каза:

— Проблемът, господа, е там, че на борда на двата кораба, дори и сред уважаваните ни морските пехотинци, няма никой, способен да хване или убие тюлен или морж — ако изобщо тези създания някога отново ни удостоят с присъствието си, — или да застреля едър дивеч като северния елен, който между другото не сме виждали нито веднъж.

Останалите продължаваха да мълчим.

— Благодаря ви за усърдието при провеждането на инвентаризацията и за отличния доклад, господин Педи, господин Гудсър, господин Макдоналд и господин Стенли. Ще продължим да отделяме консервите, които смятате за надеждно запоеени и безопасни за здравето на хората, от некачествено запоеените, отворилите се, издутите или онези, в които има нещо друго видимо нередно. Ще запазим настоящите, орязани с една трета дори до деня

след Рождество, когато ще въведа още по-драстично намаление на порциона.

Двамата с доктор Стенли облякохме връхните си дрехи и се качихме на палубата, за да изпратим доктор Педи, доктор Макдоналд, капитан Крозиър и почетния им ескорт от четирима въоръжени с пушки моряци, които щяха да поемат по дългия си път в тъмнината обратно към „Ужас“. Когато светлината от фенерите и факлите им се изгуби сред снежната виелица, Стенли се наведе към обвитото ми от шала ухо и извика, опитвайки се да надвика воя на вятъра и непрестанните трясъци и стонове на триещия се в корпуса на „Еребус“ лед:

— Ще бъдат късметлии, ако пропуснат пирамидите и се изгубят на връщане. Или ако тварта от ледовете се докопа до тях тази вечер.

Обърнах се към главния лекар и го изгледах ужасено.

— Гладната смърт е ужасно нещо, Гудсър — продължи Стенли. — Повярвай ми. Виждал съм я в Лондон, виждал съм я и след корабокрушение. Смъртта от скорбут е още по-ужасна. Наистина би било по-добре тварта да ни прибере още тази нощ.

После се спуснахме в озарения от слаби отблясъци на огъня мрак на жилищната палуба и в студа, който почти не отстъпваше на мраза на Дантиевия девети кръг на арктическата нощ отвън.

19. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

5 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Във вторник, по време на следобедната вахта, тварта от ледовете се качи на борда на „Еребус“ и отмъкна от поста му на кърмата обичания от всички боцман господин Томас Тери, оставяйки върху релинга само главата му. На мястото, където бе стоял Тери, не се виждаше и капка кръв; кръв нямаше и по заледената палуба или по корпуса. Всички решиха, че тварта е грабнала Тери, отнесла го е на стотици ярдове в тъмнината, където върховете на глетчерите се издигат като гъста бяла гора, убила го е и го е разчленила — а може и да го беше изяла, макар и хората все по-силно да се съмняваха, че бялата твар убива моряците и офицерите за храна, — след което е върнала главата на господин Тери, преди вахтените на десния или левия борд да забележат, че боцманът липсва.

Моряците, които в края на вахтата си бяха намерили главата на боцмана, цяла седмица разказваха и преразказваха на останалите за ужасната гримаса на лицето на клетия господин Тери — широко отворена уста, сякаш застинала наред писък, оголени зъби, изцъклени очи. Върху лицето или главата му нямаше никакви следи от нокти или зъби, единственото разкъсване беше по неравната линия на шията, от която като сива опашка на плъх стърчеше тънката тръба на хранопровода и се подаваше бяло късче гръбначен мозък.

Внезапно повече от сто оцелели моряци прегърнаха вратата. Повечето от мъжете на борда на „Еребус“ две години не спираха да се оплакват от безкрайните неделни служби на сър Джон Франклин, но сега дори онези, които не биха разпознали Библията, ако се събудеха до нея след тридневен запой, започнаха да изпитват нужда от някакъв вид духовна утеха. Когато се разнесе мълвата за обезглавяването на

Томас Тери — капитан Фицджеймс беше положил увитото в платно тяло в запечатаната Стая на мъртвите в трюма на „Еребус“, — мъжете започнаха да настояват за общо неделно богослужение и за двата екипажа. Приличащият на плъх в лицето Корнилиъс Хики беше онзи, който отиде при Крозиър късно вечерта в петък с тази молба. Хики беше част от работната група, възстановяваща ледените пирамиди с факли между корабите, и беше разговарял с моряците от „Еребус“.

— Пълно единодушие, сър — каза помощник-калафатникът, застанал на прага на мъничката каюта на капитан Крозиър. — Всички моряци искат общо неделно богослужение. И от двата кораба, капитане.

— Говорите от името на всеки един член на двата екипажа? — попита Крозиър.

— Да, сър, точно така — отвърна Хики, усмихвайки се с някога обаятелната си усмивка, която сега показваше само четири от останалите му шест зъба. Дребният помощник-калафатник се държеше много самоуверено.

— Съмнявам се — рече Крозиър. — Но ще разговарям с капитан Фицджеймс и ще ви съобщя за службата. Каквото и решение да вземем, вие ще бъдете упълномощен да го съобщите на всички моряци. — Крозиър пиеше, когато Хики беше почукал на вратата му. Освен това никога не беше харесвал дребния досаден мъж. Всеки кораб имаше своите вечно недоволни критикари — като и плъховете, те бяха част от живота във флота — и Хики въпреки неправилната си реч и пълната липса на образование оставяше у Крозиър впечатлението за точно такъв критикар, от онези, които при тежко плаване бързо започваха да подстрекават екипажа към бунт.

— Една от причините всички да поискаме богослужение, каквото провеждаше за всички ни сър Джон — нека душата му да бъде благословена и да почива в мир, капитане...

— Свободен сте, господин Хики.

* * *

Крозиър пи много през онази седмица. Меланхолията, която обикновено го обгръщаше като мъгла, го бе налегнала като тежко

одеяло. Той познаваше Тери и го смяташе за изключително кадърен боцман, и смъртта му определено беше ужасна, но Арктика — и на двата полюса — предлагаше безброй начини да се умре. Същото се отнасяше и за Кралския военноморски флот в мирно или във военно време. През продължителната си кариера Крозиър беше виждал не една подобна смърт и макар края на господин Тери да бе сред най-необичайните, на които беше ставал свидетел, и последната епидемия от насилствена смърт да бе далеч по-плашеща от която и да било истинска епидемия, която беше виждал на борда на корабите, истинската причина за дълбоката меланхолия на Крозиър беше всъщност реакцията на оцелелите членове на експедицията.

Джеймс Фицджеймс, героят от Ефрат, като че ли падаше духом. Той бе изкаран герой от пресата още преди първият му кораб да отплава от Ливърпул, когато младият Фицджеймс беше скочил през борда, за да спаси един давец се митнически инспектор, въпреки че привлекателният морски офицер, както беше писал „Таймс“, „беше затруднен от шинела, шапката и ценния си часовник“. Ливърпулските търговци, които знаеха цената — както прекрасно разбираше Крозиър — на митническия чиновник, който вече беше подкупен за своите услуги, наградиха младия Фицджеймс с гравирана сребърна табела. Адмиралтейството беше обърнало внимание първо на сребърната табела, след това на героизма на Фицджеймс — макар че от собствен опит Крозиър знаеше, че офицерите не спасяваха давещи се всяка седмица, тъй като малцина умееха да плуват, — а накрая и на факта, че Фицджеймс беше „най-красивият мъж във флота“ и че произлиза от добро семейство.

Репутацията на многообещаващия млад офицер не пострада и от факта, че той два пъти доброволно беше повеждал отряди срещу бедуинските банди. Крозиър беше прочел в официалните доклади, че Фицджеймс е счупил крак при един от тези набези и е бил заловен от бандитите във второто приключение, но най-красивият мъж във флота беше успял да избяга, покривайки се с още по-голяма слава в очите на пресата и на Адмиралтейството.

След това започна Опиумната война^[1] и през 1841 година Фицджеймс се прояви като истински герой, за което получи поне пет официални похвали от своя капитан и от Адмиралтейството. Смелият млад мъж — тогава на двайсет и девет години — беше използвал

ракети, за да изтласка китайците от хълмовете край Цекее и Сегоан, беше ги използвал отново, за да прогони противника от Чапу, беше взел активно участие в сухопътното сражение при Йоусун и отново бе използвал уменията си с ракетите при завладяването на Джъндзян. Сериозно ранен, лейтенант Фицджеймс беше успял, бинтован и на патерици, да присъства на китайската капитулация при подписването на Нандзинския договор. Повишен в командир на крехката трийсетгодишна възраст, най-красивият мъж във флота беше получил командването на бойния кораб „Клио“ и блестящото му бъдеще изглеждаше осигурено.

Но през 1844 година Опиумната война приключи и — както обикновено се случва с перспективите за издигане в Кралския военноморски флот, когато внезапно настъпи коварен мир — Фицджеймс се озова без командване, на брега и с половин заплата. Франсис Крозиър беше наясно, че ако предложението, отправено от Изследователската служба към сър Джон Франклин да оглави експедицията, беше неочакван дар от съдбата за дискредитирания възрастен мъж, то предложението да поеме фактическото командване на „Еребус“ беше втори блестящ шанс за Фицджеймс.

Но сега „най-красивият мъж във флота“ беше изгубил руменината си и обичайния си поривист хумор. Докато повечето офицери и моряци успяваха да поддържат теглото си дори при орязания с една трета порцион — защото членовете на Изследователската служба се хранеха много по-добре от деветдесет и девет процента от англичаните на сушата, — командир Джеймс Фицджеймс, сега вече капитан, беше изгубил повече от два стоуна^[2]. Униформата му стоеше като на закачалка. Момчешките му къдрици висяха безжизнено под шапката или уелската перука. Лицето на Фицджеймс, винаги твърде закръглено, сега изглеждаше изпито, бледо, с хлътнали бузи под светлината на маслените лампи или висящите фенери.

Поведението на командира за пред хората, което винаги представляваше естествено съчетание от безобиден хумор и строга решителност, се запазваше същото, но когато останеше в компанията само на Крозиър, Фицджеймс говореше по-малко, усмихваше се рядко и твърде често изглеждаше разсеян и нещастен. За меланхоличен човек като Крозиър всички признаци бяха ясни. На моменти капитанът се

чувстваше така, сякаш гледа в огледало — само дето меланхоличното лице, което го наблюдаваше от другата страна, беше на говорещ префърцунено истински английски джентълмен, а не на незначителен ирландец.

В петък, 3 декември, Крозиър зареди една пушка и извървя сам дългия път в студената тъмнина от „Ужас“ до „Еребус“ Ако тварта от ледовете пожелаеше да го вземе, мислеше си той, още няколко въоръжени мъже нямаше по никакъв начин да повлияят на събитията. Както се беше случило със сър Джон.

Крозиър стигна благополучно до кораба. Двамата с Фицджереймс обсъдиха ситуацията — духа на моряците, молбата за богослужение, проблема с хранителните консерви и необходимостта да наложат по-строг хранителен режим след Рождество — и се съгласиха, че провеждането на общо богослужение следващата неделя може би е добра идея. Тъй като на борда на корабите нямаше капелани или самоназначили се за свещеници — до юни сър Джон беше изпълнявал и двете роли, — двамата капитани щяха да изнесат проповедта заедно. Крозиър мразеше тази задача повече от посещение при пристанищен зъболекар, но така или иначе трябваше да я свърши.

Настроенията сред хората предизвикваха сериозни опасения. Лейтенант Едуард Литъл, старшият офицер на Крозиър, докладва, че хората на „Ужас“ са започнали да си изработват огърлици и други подобни амулети от ноктите и зъбите на белите мечки, които бяха застреляли през летния сезон. Няколко седмици по-рано лейтенант Ървинг беше докладвал, че Безмълвната дама се е скрила в склада за въжета на носа и мъжете са започнали да оставят част от рома и хранителните си дажби в трюма, сякаш ги принасят в дар на вещицата, или може би светица, с надежда да се застъпи за тях.

— Мислех си за вашия бал — каза Фицджереймс, когато Крозиър започна да се приготвя за тръгване.

— Моят бал?

— Големият венециански карнавал, който Хопнър организираше, докато сте зимували в леда с Пари — продължи Фицджереймс. — Когато сте се маскирал като чернокож лакей.

— Какво за него? — попита Крозиър, докато увиваше шала около лицето и шията си.

— Сър Джон имаше три големи сандъка с маски, дрехи и костюми — рече Фицджеймс. — Намерих ги в личния му склад.

— Нима? — Крозиър беше изненадан. Застаряващият бърборко, който би провеждал богослужения шест пъти в седмицата, стига да му позволяха, и който, макар често да се смееше, като че ли никога не разбираше шегите на останалите, изобщо не изглеждаше като командир на експедиция, който би натоварил на кораба си сандъци с фриволни костюми, както беше направил силно увлеченият по театъра Пари.

— Доста са стари — каза Фицджеймс. — Някои от тях може и да са принадлежали на Пари и Хопнър — сигурно са същите костюми, които сте използвали преди двайсет и четири години, докато сте били замръзнали в Бафиново море — но в сандъците има над сто опърпани парцала.

Напълно облечен, Крозиър стоеше на прага на някогашната каюта на сър Джон, където двамата капитани бяха провели тихичко своето съвещание. Искаше му се Фицджеймс да стигне по-бързо до същността на въпроса.

— Мислех си, че бихме могли скоро да организираме маскарад за хората — рече Фицджеймс. — Не чак толкова помпозен като вашия Голям венециански карнавал, разбира се, заради онази... неприятност... сред ледовете, но все ще е някакво развлечение.

— Може би — рече Крозиър, позволявайки в гласа му да проличи липсата на ентусиазъм. — Ще го обсъдим след проклетото неделно богослужение.

— Да, разбира се — отвърна бързо Фицджеймс. Лекото му фъфлене ставаше особено отчетливо, когато беше изнервен. — Да наредя ли няколко души да ви ескортират при завръщането ви на „Ужас“, капитан Крозиър?

— Не. И си легнете по-рано тази вечер, Джеймс. Изглеждате изтощен. И двамата ще имаме нужда от енергия, ако искаме да изнесем прилична проповед пред двата екипажа в неделя.

Фицджеймс се усмихна покорно. Усмивката му се стори на Крозиър бледа и странно тревожна.

* * *

В неделя, 5 декември 1847 година, Крозиър остави на „Ужас“ екипаж в намален състав от шест души под командването на първи лейтенант Едуард Литъл — който, също като Крозиър, би предпочел по-скоро да му махат камъните в бъбреците с лъжичка, отколкото да бъде принуден да изтърпи проповедта, — както и помощник-лекаря Макдоналд и инженера Джеймс Томпсън. Останалите петдесетина оцелели моряци и офицери тръгнаха по леда след капитана, втори лейтенант Ходжсън, трети лейтенант Ървинг, първи помощник Хорнби и останалите лоцмани, склададжии и младши офицери. Часът беше почти десет сутринта, но под потрепващите звезди щеше да цари пълна тъмнина, ако не беше полярното сияние, което пулсираше, танцуваше и променяше формата си над главите им, осветявайки дългата поредица от фигури, хвърлящи дълги сенки върху неравния лед. Сержант Соломон Тоузър — стряскащият родилен белег на лицето му изпъкваше особено силно под пъстроцветната светлина на северното сияние — командваше отряда от въоръжени с мускети морски пехотинци, които бяха разпределени отпред, отзад и по фланговете на колоната, но този неделен ден бялата твар от ледовете беше решила да остави хората на спокойствие.

За последен път двата екипажа се бяха събирали заедно на неделно богослужение — което сър Джон проведе малко преди създаването да отвлече набожния им лидер в тъмнината под леда — на откритата палуба под студеното юнско слънце, но тъй като навън сега беше поне петдесет градуса под нулата, и то когато не духа вятър, Фицджеймс беше наредил да подготвят жилищната палуба за службата. Огромната готварска печка нямаше как да бъде преместена, но мъжете бяха вдигнали масите максимално близо до тавана, бяха прибрали подвижните прегради, обособяващи лазарета, бяха махнали и останалите прегради, оформящи спалната зона на младшите офицери, общата спалня на стюардите и спалните помещения на първия и втория помощник и лоцмана. Освен това бяха прибрали стените на офицерската столова и на спалнята на помощник-лекаря. Мястото щеше да е претъпкано с народ, но все пак щяха да се съберат всички.

Освен това дърводелецът на Фицджеймс, господин Уийкс, беше направил нисък амвон и платформа. Тя беше висока само шест инча заради ниските греди, висящите маси и складираните дъски, но така

дори мъжете, които се намираха най-отзад, щяха да могат да виждат Крозиър и Фицджеймс.

— Поне ще ни бъде топло — прошепна Крозиър на Фицджеймс, когато Чарлс Хамилтън Озмър, плешивият домакин на „Еребус“, даде знак на мъжете да започнат с встъпителните химни.

И наистина от топлината на наблъсканите тела температурата на жилищната палуба се повиши до нивата отпреди шест месеца, когато „Еребус“ изгаряше огромни количества въглища и по тръбите му течеше гореща вода. Освен това Фицджеймс беше похарчил голямо количество масло за десетте фенера, които осветяваха обикновено тъмното и задимено помещение по-ярко откогато и да било, след като преди две години слънцето спря да излива лъчите си през престъновите илюминатори над главите им.

Тъмните дъбови греди потреперваха от гръмкото пеене на екипажите. От своя четирийсетгодишен опит Крозиър знаеше, че моряците обичат да пеят независимо от обстоятелствата. Дори по време на богослужение, ако няма друг повод. Капитанът виждаше сред тълпата главата на помощник-калафатника Корнилиъс Хики, а до него стоеше прегърбен, за да не удря главата и раменете си в надвисналите греди, Магнъс Менсън, който ревеше гръмогласно химна толкова фалшиво, че в сравнение с него скърцането на леда отвън звучеше почти мелодично. Двамата споделяха един от опърпаните сборници с църковни химни, които им беше раздал домакинът Озмър.

Накрая свърши и последният химн и помещението се изпълни със звуците от подсмърчания, кашлица и прочистване на гърла. Въздухът миришеше на прясно опечен хляб, защото господин Дигъл беше пристигнал тук няколко часа по-рано, за да помогне на готвача на „Еребус“ Ричард Уол в приготвянето на сухари. Крозиър и Фицджеймс бяха решили, че си заслужава да похарчат извънредно количество въглища, брашно и масло за лампите в този специален ден, стига това да успееше да повдигне духа на мъжете. Очакваха ги двата най-мрачни месеца на арктическата зима.

Настъпи моментът на двете проповеди. Фицджеймс се беше избръснал, беше се напудрил внимателно и беше позволил на личния си стюард, господин Хор, да прибере обезформените му шинел, панталони и куртка, и сега изглеждаше спокоен и красив в парадната си униформа с лъскави еполети. Само Крозиър, който стоеше до него,

можеше да види как ръцете на Фицджеймс се свиват в юмруци и се разпускат, когато капитанът положи личната си Библия върху амвона и я отвори на „Псалми“.

— Днешното четене ще бъде от псалм четирийсет и шести — каза капитан Фицджеймс. Крозиър леко потрепна заради аристократичното му фъфлене, което заради напрегнатостта му беше станало още по-отчетливо.

*Бог е нам прибежище и сила,
винаги изпитана помощ в напасти,
затова няма да се уплашим, ако би се и земята
поклатила,
и планините се преместили всред моретата,
ако и да бучат и да се вълнуват водите им,
И планините да се тресат от надигането им.
Има една река, чиито води веселят Божия град,
светото място, гдето обитава Всевишният.
Бог е всред него; той няма да се поклати;
Бог ще му помогне, и то при зазоряване.
Развълнуваха се народите, разклатиха се
царствата;
издаде Той гласа си; земята се разтопи.
Господ на Силите е с нас; Прибежище е нам
Якововият Бог.
Дойдете, та вижте делата на Господа,
какви опустошения е направил на земята.
Прави да престанат войните до края на земята;
строшава лък и сломява копие;
изгаря с огън колесници.
Млъкнете и знайте, че Аз съм Бог;
ще се възвиша между народите,
ще се възвиша на земята.
Господ на Силите е с нас;
прибежище е нам Якововият Бог.*

Мъжете изреваха в един глас „Амин“ и в знак на одобрение затропаха със затоплените си крака.

Дойде редът на Франсис Крозиър.

Мъжете се умълчаха както от уважение, така и от любопитство. Хората в тълпата, които бяха от екипажа на „Ужас“, знаеха, че представата на капитана им за църковно богослужение е смирено цитиране на корабния устав: „Ако моряк откаже да се подчини на заповедите на висшестоящ офицер, той ще бъде наказан с бичуване или ще бъде осъден на смърт, решението се взема от капитана. Ако моряк извърши акт на содомия с друг член на екипажа или с някое от животните, които се намират на борда на кораба, той ще бъде осъден на смърт“... и така нататък. На тегло и по звучност уставът не отстъпваше на Библията и напълно отговаряше на нуждите на Крозиър.

Но не и днес. Крозиър посегна към рафта под амвона и извади една тежка, подвързана с кожа книга. Той я положи пред себе си с успокоителен глух удар.

— Днес — произнесе напевно той — ще ви прочета от „Книгата на Левиатан“ част първа, глава дванайсета.

В тълпата от моряци се разнесе мърморене. Крозиър чу беззъбия мъж от „Еребус“, който се намираше в средата на третата редица, да промърморва тихо:

— Познавам шибаната Библия и в нея няма никаква шибана Книга на Левиатан.

Крозиър изчака да настъпи тишина и започна:

— „А сред онази част от религията, която се състои от възгледи за природата на Незримите сили...“

Интонацията на Крозиър и старозаветният ритъм на фразите не оставяха никакво съмнение в това, кои думи са написани с главни букви.

— „... едва ли се среща нещо именувано, което да не е било почитано сред езичниците в различните места по света като превъплъщение на Бог или Дявола; или според съчиненията на техните Поети да бъде одушевено, населявано или обладано от един или друг Дух.

Безформената материя на Света представлявала Бог на име Хаос.

Небето, Океанът, Планетите, Огънят, Земята, Ветровете също били Богове.

Мъже, Жени, Птица, Крокодил, Теле, Куче, Змия, Кромид лук, Праз лук са били обожествявани. Освен това древните народи населили почти всички места с духове, наречени Демони: равнините с Пан и женските му еквиваленти, или със Сатири; горите с Фавни и Нимфи; Морето с Тритони и други Нимфи; всяка Река и Фонтан с Призрак на негово име и с нимфи; всяка къща с нейните Лари или Домашни духове; всеки човек с неговия Гений; Адът с Призраци и Пазители на духовете, като Харон, Цербер и Фуриите; а през нощта — всички места с Ларви, Лемури, Привидения на мъртъвци и цяло царство от Феи и Кошмари. Също така хората приписвали Божественост и издигали Храмове на най-обикновени Явления и Черти от характера; такива, като Време, Нощ, Ден, Мир, Хармония, Любов, Раздор, Порядъчност, Чест, Здраве, Западане, Треска и подобни; и когато са се молили за или против тях, над главите им сякаш са висели Духовете на тези понятия и са отпусkali или задържали съответното Добро или Зло, за или против което са се молили хората. Те се обръщали също и към собственото си Остроумие с имената на Музи; към собственото си Невежество с името Фортуна; към собствената си Похот с името Купидон; към собствения си Гняв с имената на Фурии; към собствените си интимни части с името Приап; хората приписвали мърсуванията си на Инкуби и Сукуби; дотолкова, че станало невъзможно поетът да описва героите в Поемите си, без да ги направи Бог или Дявол.“^[3]

Крозиър замълча и погледна към напрегнатите бледи лица на своите слушатели.

— И така приключва Част първа, Глава дванайсета от „Книгата на Левиатан“ — каза той и затвори тежкото томче.

— Амин — произнесоха в един глас доволните моряци.

* * *

Този ден моряците обядваха топли сухари и пълна дажба от любимото им осолено свинско. Четирийсет и няколко моряци от „Ужас“ се тълпяха около спуснатите на пода маси или използваха

бурета, върху които да поставят храната си, и моряшки сандъци вместо столове. Глъчката беше успокояваща. Всички офицери от двата кораба се нахраниха отзад, насядали около дългата маса в някогашната каюта на сър Джон. Освен задължителната противоскорбутна доза лимонов сок — доктор Макдоналд се притесняваше, че сокът в петгалоновите бъчонки започва да губи силата си — в този ден моряците получиха и допълнителна порция грог преди обяд. Капитан Фицджереймс беше поровил из запасите на кораба и беше осигурил на офицерите и младшите офицери три чудесни бутилки с мадейра и две с бренди.

Около три часа следобед моряците от „Ужас“ се събраха на групичка, сбогуваха се с другарите си от „Еребус“, изкачиха се по главния трап, измъкнаха се изпод залежените платна и се спуснаха по снежната дига върху тъмния лед, за да поемат дългия път към дома под все още проблясващото северно сияние. Между моряците се разнасяха шепот и приглушени коментари за проповедта на Крозиър. Повечето от тях бяха сигурни, че „Книгата на Левиатан“ я има някъде в Библията, но откъдето и да се беше взела, никой от тях не беше успял да разбере какво искаше да им каже капитанът, прочитайки този откъс, макар че след двойната порция ром се бяха появили много мнения. Голяма част от мъжете продължаваха да попипват амулетите си за късмет, направени от мечите зъби, нокти и лапи.

Крозиър, който водеше колоната, беше почти уверен, че когато се върнат, ще намерят Едуард Литъл и вахтените убити, доктор Макдоналд разкъсан на парчета, а инженера господин Томпсън — разчленен и разхвърлян върху тръбите и крановете на безполезния му парен двигател.

Всичко беше наред. Лейтенантите Ходжсън и Ървинг раздадоха пакетите със сухари и месо, които бяха топли, когато бяха напуснали „Еребус“ преди около час. Мъжете, които останаха на вахта в студа, първо изпиха двойната си порция грог.

Макар да беше премръзнал до кости — след топлината в претъпканата жилищна палуба на „Еребус“ студът навън беше още по-ужасен, — Крозиър остана на палубата до смяната на вахтените. Дежурен офицер беше Томас Бланки, ледовият лоцман. Крозиър знаеше, че моряците в кораба ще се заемат с неделната поправка на облеклата си, а мнозина вече очакваха следобедната закуска, последвана от вечерята, която се състоеше от мизерна порция „Джон

Бедняка“ — осолена, сварена риба треска със сухар, — с надеждата да получат и по една унция^[4] кашкавал в допълнение към половината пинта ейл.

Вятърът се усилваше и навяваше сняг върху осеяните с върхове на глетчери ледени полета от отсамната страна на грамадния айсберг, блокиращ видимостта към „Еребус“ на североизток. Облаци закриваха полярното сияние и звездите. Следобедната нощ стана още по-тъмна. Накрая, мислейки си за уискито в каютата си, Крозиър слезе долу.

[1] Водена между 1839 и 1842 г. война между Великобритания и Китай с цел принуждаване на Китай да разреши на Великобритания да внася в страната опиум. Сега известна като Първа опиумна война, защото по-късно е имало и Втора (между 1856 и 1860 г.). ↑

[2] Стоун — мярка за тежест, равна на 6,35 кг. ↑

[3] Крозиър прочита цитат от Глава 12, Част I на „Левиатан“ от Томас Хобс. ↑

[4] Мярка за тежест, равна на 28,5 грама. ↑

20. БЛАНКИ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

5 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Половин час след като капитанът и останалите, които се бяха върнали от богослужението на „Еребус“, се спуснаха на жилищната палуба, Том Бланки вече не виждаше нито фенерите на вахтените, нито гротмачтата заради снежните вихри. Ледвият лоцман беше доволен, че бурята се беше разразила точно сега; ако бе започнала час по-рано, завръщането на групата им от „Еребус“ щеше да се превърне в ужасен кошмар.

В тази мрачна вечер вахтени на левия борд под командването на господин Бланки бяха трийсет и пет годишният Александър Бери — Бланки знаеше, че той не е от особено интелигентните, но на него можеше да се разчита и освен това се оправяше добре с такелажата, — както и Джон Ханфорд и Дейвид Лийс. Последният, Лийс, който в момента дежуреше на носа, беше навършил четирийсет в края на ноември и хората му бяха организирали нещо като парти на жилищната палуба. Но Лийс не беше същият човек, който преди две години и половина се беше записал за участие в експедицията на Изследователската служба. В началото на ноември, само няколко дни преди морският пехотинец редник Хедър да се лиши от половината си мозък, докато дежуреше на десния борд, а младият Бил Стронг и Том Евънс бяха изчезнали, Дейви Лийс просто легна в хамака си и спря да говори. В продължение на три седмици Лийс просто лежеше там — с отворени очи, вперени в нищото, но не реагираше на гласове, светлина, викове, разтърсване или щипане. Повечето време той прекара в лазарета, лежейки до клетия редник Хедър, който все пак някак си успяваше да диша, макар че в черепа му имаше дупка и част от мозъка му липсваше. Докато Хедър хриптеше и се задъхваше, Дейви

продължаваше да лежи мълчаливо, вперил немигащите си очи в тавана, сякаш вече беше мъртъв.

След това пристъпът отмина, също толкова неочаквано, както се беше появил, и Дейви отново стана същият като преди. Или почти същият. Апетитът му се върна — за времето, което беше прекарал извън тялото си, той беше изгубил двайсет фунта, — но някогашното чувство за хумор на Дейви Лийс беше изчезнало, заедно с непринудената му момчешка усмивка и готовността му да се включва в разговорите на бака по време на неделната почивка или обяд. Освен това, когато се събуди от вцепенението си, косата му, която имаше наситен червеникавокафяв цвят в първата седмица на ноември, беше напълно побеляла. Някои от хората казваха, че Безмълвната дама му е направила някакво заклинание.

Томас Бланки, ледови лоцман повече от трийсет години, не вярваше в заклинания. Срамуваше се от мъжете, които носеха ноктите, лапите, зъбите и опашките на белите мечки като някакви амулети против магия. Той знаеше, че някои от по-необразованите мъже, събрани около помощник-калафатника Корнилиъс Хики, когато Бланки нито харесваше, нито уважаваше, разпространяваха слуха, че тварта от ледовете е някакъв демон или дявол, и някои от тях бяха започнали да правят жертвоприношения на чудовището, оставяйки даровете си пред склада за въжета в трюма, където всички знаеха, че се крие Безмълвната дама, очевидно ескимоска вещица. Хики и неговият грамаден приятел идиот, Магнъс Менсън, като че ли бяха върховните жреци на този култ — по-точно Хики беше жрецът, а Менсън неговият помощник, изпълняващ всичките му заповеди — и очевидно бяха единствените, които имаха правото да носят разнообразните дарения долу в трюма. Наскоро Бланки беше слязъл долу, в адската тъмнина, воня и студ, и се беше изпълнил с отвращение при вида на малките калаени съдове с храна, изгорели свещи и мънички порции ром.

Томас Бланки не беше естественик, но почти целия си живот беше прекарал в Арктика, служейки като моряк или ледови лоцман при американските китоловци, когато кралският флот нямаше нужда от него, и познаваше полярните области по-добре от всеки друг участник в експедицията. Макар този район да му беше непознат — доколкото му беше известно, досега никой кораб не беше стигал толкова на юг от протока Ланкастър и толкова близо до Земята на крал Уилям, нито

беше плавал толкова на запад от полуостров Бутия, — ужасните климатични условия на Арктика му бяха познати толкова добре, колкото и лятото в Кент, където се беше родил.

Всъщност дори *по-добре*, осъзна Бланки. Почти двацет години той не беше виждал лятото в Кент.

Снежната вихрушка, която бушуваше тази вечер, му беше позната, както и твърдата повърхност на леда, върховете на глетчерите и грохотът на торосите, които изтласкваха горкия „Ужас“ все по-високо върху платформа от лед, докато изцеждаха капка по капка живота му. Колегата на Бланки от „Еребус“, Джеймс Рийд, когото Бланки дълбоко уважаваше, му беше съобщил днес, след странното неделно богослужение, че старият флагман няма да издържи още дълго. Освен че дневният му разход на въглища беше съкратен още повече, отколкото на отслабващия „Ужас“, ледът беше сграбчил кораба на сър Джон в много по-здрава прегръдка още преди година, когато бяха заседнали в сегашното си положение.

Рийд му беше съобщил шепнешком, че тъй като кърмата на „Еребус“ е потънала по-дълбоко в леда — за разлика от „Ужас“, който бе наклонен с носа напред, — постоянният натиск на леда върху флагмана на сър Джон е доста по-силен и нараства значително по-бързо, изтласквайки скърцащия и стенещ кораб все по-нависоко над повърхността на замръзналото море. Рулят вече бил разцепен, а килът бил повреден до такава степен, че можел да бъде ремонтиран само на сух док. Кърмовата обшивка била изкъртена — в кърмовия отсек на трюма, където температурата била паднала с десет градуса, вече имало три фута замръзнала вода и само торбите с пясък и шлюзовете успявали да попречат на кишата да залее котелното, — а дебелиите дъбови греди, прослужили не едно десетилетие във военно и в мирно време, се били нацепили. Още по-лошо било, че паяжината от железни обкови, монтирана през 1845 година, за да направи „Еребус“ по-устойчив на леда, сега непрекъснато стенела под ужасния натиск. От време на време местата, където се съединяват по-малките подпори, поддавали под ужасното налягане със звука на оръдеен изстрел. Твърде често това се случвало през нощта и мъжете скачали в хамаците си, установявали откъде идва експлозията и с тихи проклетия отново си лягали да спят. Капитан Фицджеймс слизал долу с някои от офицерите си, за да проведе обичайното разследване. По-дебелите скоби щели да

издържат, беше казал Рийд, но щели да разкъсат деформираната дъбова и желязна обшивка на кораба. Когато това се случело, корабът щял да потъне въпреки леда.

Ледовият лоцман на „Еребус“ бе казал още, че корабният дърводелец Джон Уийкс прекарвал всеки ден и почти половината от повечето нощи в трюма и третата палуба, които укрепвал заедно с група от поне десет души, използвайки всяка по-яка дъска, която може да намери на кораба — както и доста други, тихомълком отнесени от запасите на „Ужас“, — но вътрешната дървена конструкция в най-добрия случай била само временно решение. Ако „Еребус“ не успеел да се измъкне от ледения плен до април или май, беше цитирал Рийд думите на Уийкс, корабът щял да се строши като яйце.

Томас Бланки познаваше леда. В началото на лятото на 1846 година, докато водеше сър Джон и своя капитан на юг по дългия канал и новооткрития пролив на юг от протока Бароу — в корабните дневници новият пролив остана без име, но някои вече го наричаха „протока Франклин“, сякаш ако дадат име на канала, който беше хванал в капана си мъртвия стар глупак, призракът му ще се примири по-лесно с факта, че е бил отвлечен от чудовище, — Бланки непрекъснато се намираше на своя пост на върха на гротмачтата, откъдето крещеше указания на кормчията, докато „Ужас“ и „Еребус“ предпазливо преодоляваха двеста и петдесетте, че и повече мили сред движещи се ледени полета, по стесняващи се канали и задънени протоци.

Томас Бланки беше добър в работата си. Той знаеше, че е един от най-добрите ледови лоцмани и кормчии в света. От опасния си пост на върха на гротмачтата — тези стари бомбардировачи нямаха на наблюдателния си пост площадка с парапет, каквито се намираха дори на най-обикновените китоловни кораби — Бланки можеше да види разликата между дрейфуващ лед и натрошен лед от разстояние осем мили. Нощем, докато спеше в калинката си, той веднага разбираше кога корабът излиза от гъргорещия преход през ледената каша и навлиза в стържещата ледена кора. От пръв поглед можеше да каже кои айсберги представляват заплахата за кораба и кои могат да бъдат блъснати фронтално. Неговите вече немлади очи успяваха да различат очертанията на синьо-белите малки айсберги в синьо-бялата вода, проблясваща ослепително под слънчевите лъчи, и дори можеше да

каже кои от тях само ще се отъркат в корпуса, докато преминават наблизко, и кои — като истинските айсберги — ще представляват заплаха за кораба.

Така че Бланки се гордееше с работата, която двамата с Рийд бяха свършили, превеждайки корабите през двеста и петдесетте мили на юг и после на запад от мястото на първото им презимуване край островите Бичи и Девън. Но същевременно Томас Бланки се проклинаше за това, че се е проявил като глупак и злодей, като е помогнал за прекарването на двата кораба с техните сто двайсет и шест души екипаж през двеста и петдесетте мили на юг и после на запад от мястото им за презимуване край Бичи и Девън.

След остров Девън корабите можеха да се върнат през протока Ланкастър и да се спуснат надолу по Бафиново море, даже и ако им се наложеше да изчакат две или дори три студени лета, за да се измъкнат от ледения плен. Малкият залив на остров Бичи щеше да защити съдовете от тормоза, който преживяваха сега в заледеното открито море. Рано или късно ледовете в протока Ланкастър щяха да отстъпят. Томас Бланки познаваше онзи лед. Той се държеше по типичния за арктическите ледове начин — беше коварен, смъртоносен, готов да те унищожи при първото погрешно решение или при най-малкото колебание, но предсказуем.

Но *този* лед — мислеше си Бланки, докато обикаляше по тъмната кърма, потропвайки с крака, за да им попречи да замръзнат, и виждайки светлината на фенерите край десния борд, където Бери и Хандфорд крачеха, стиснали своите пушки, — *този* лед не приличаше на нищо, с което се беше сблъсквал.

Петнайсет месеца по-рано, точно преди корабите да заседнат в леда, двамата с Рийд бяха предупредили сър Джон и двамата капитани. „Всичко на една карта“, ги беше посъветвал Бланки в онзи не чак толкова далечен септември, съгласявайки се с капитан Крозиър, че трябва да се обърнат и да бягат колкото се може по-бързо, докато все още ги има най-тесните канали, по които може да се стигне до откритите води край полуостров Бутия. Там, близо до познатите брегове — поне източният бряг беше познат на ветераните от Изследователската служба и от китоловните кораби като Бланки, — водата сигурно нямаше да замръзне поне още една седмица, дори две през онзи септември, когато бяха изпуснали възможността да се

спасят. Дори да не успеяха да продължат на пара на север покрай брега заради плаващата ледена маса и стария паков лед, — Рийд го наричаше *мъртъв паков лед* — те щяха да бъдат в много по-голяма безопасност под прикритието на сушата, която, както вече знаеха след предприетата миналото лято експедиция на покойния лейтенант Гор, беше откритата от Джеймс Рос Земя на крал Уилям. Тази голяма суша, колкото и равна, покрита с лед, брулена от ветрове и обсипвана с мълнии да беше, щеше да предостави убежище за корабите от изпратения от дявола постоянен северозападен арктически вятър, от виелиците и от безкрайния настъпващ морски лед.

Бланки никога по-рано не беше виждал подобен лед. Едно от малкото преимущества на паковия лед — дори ако корабът ви е замръзнал в него като куршум от мускет, изстрелян в айсберг — е, че паковият лед *дрейфува*. Корабите, макар и да изглеждат неподвижни, всъщност се *движат*. Когато през 1936 година Бланки беше ледови лоцман на американския китоловен кораб „Плърибъс“, зимата се беше развихрила на двацет и седми август, изненадвайки всички, включително опитния едноок американски капитан, и ги беше замразила в Бафиново море, на стотици мили северно от залива Диско.

Последвалото арктическо лято беше ужасно — почти толкова студено, колкото и лятото през 1847 г., когато ледът така и не се разтопи, въздухът не се затопли и не се завърнаха нито птиците, нито други диви животни — но китоловният кораб „Плърибъс“ се намираше в по-предвидим паков лед и беше отнесен на повече от седемстотин мили на юг, докато накрая на следващото лято достигна края на леденото поле и успя да доплава на юг през покритите с ледена каша морета, тесните канали и онова, което руснаците наричат *полиня* — процеци в леда, отварящи се пред очите ви. Накрая американският китоловен кораб успя да стигне открити води, откъдето се придвижи на югоизток до едно гренландско пристанище за ремонт.

Но Бланки знаеше, че тук не може да разчита на това. Не и в този наистина забравен от Бога бял ад. Този паков лед, както го беше описал на капитаните преди година и три месеца, приличаше повече на безкраен глетчер, изтикващ надолу откъм Северния полюс. И тъй като на юг от тях се намираше почти неизследваната част на арктическа Канада, на югозапад беше Земята на крал Уилям, а полуостров Бутия се намираше, недосегаем, далеч на изток-североизток, тук всъщност не

се наблюдаваше същинско дрейфване на леда — за което непрекъснато свидетелстваха показанията на слънчевите и звездните секстанти на Крозиър, Фицджереймс, Рийд и Бланки, — а само някакво жалко въртене в кръг с диаметър от петнайсет мили. Сякаш бяха мухи, приковани към някой от онези музикални метални дискове, които никой в каюткомпанията вече не използваше. Извършваха безкрайно кръгово движение и отново и отново се връщаха в изходната точка.

И този паков лед приличаше повече на крайбрежния лед, с който се беше сблъсквал Бланки, само че тук, в морето, ледът около корабите беше с дебелина двайсет-двайсет и пет фута вместо обичайната дебелина от три фута на крайбрежния лед. Беше толкова дебел, че капитаните не смогваха да поддържат отворени противопожарните дупки, които всички заседнали в ледовете кораби държаха отворени през цялата зима.

Този лед дори не им позволяваше да погребат мъртъвците си.

Томас Бланки се зачуди дали не е бил оръдие на злото — или може би просто на глупостта, — когато беше използвал целия си трийсетгодишен опит на ледови лоцман, за да прекара сто двайсет и шестимата души през невъзможните двеста и петдесет мили в леда до това място, където им оставаше само да умрат.

Внезапно се разнесе вик. След това изстрел от пушка. Последван от нов вик.

21. БЛАНКИ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

5 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Бланки свали със зъби дясната си горна ръкавица, остави я да падне на палубата и вдигна собствената си пушка. По традиция офицерите на вахта не носеха оръжие, но капитан Крозиър беше сложил край на тази традиция с една-единствена заповед. Всеки моряк, излизащ на палубата по което и да е време на деня, трябваше да бъде въоръжен. Останал само по тънката си вълнена ръкавица, Бланки можеше да свие пръста си на спусъка, но ръката му веднага усети хапещия студ на вятъра.

Светлината, която беше изчезнала, беше от фенера на моряк Бери, който дежуреше на левия борд. Изстрелът като че ли се беше раздал вляво от зимната брезентова шатра в средата на кораба, но ледовият лоцман знаеше, че вятърът и снегът изкривяват звуците. Бланки все още виждаше светлината на фенера край десния борд, но тя подскочаше и се движеше.

— Бери? — извика той към тъмната лява половина. Почти усети как виещият вятър подхваща двете срички и ги отхвърля обратно към кърмата. — Ханфорд?

Светлината от фенера на десния борд изчезна. В ясна нощ светлината от фенера на Дейви Лийс на носа щеше да се вижда от кърмата, но тази нощ определено не беше ясна.

— Ханфорд? — Господин Бланки тръгна напред с намерението да заобиколи дългата шатра откъм левия борд, стиснал пушката в дясната си ръка, а фенера в лявата. В десния джоб на шинела му лежаха още три патрона, но той знаеше от опит колко време ще му е необходимо, за да може в този студ да ги извади и да презареди. — Бери? — извика той. — Ханфорд! Лийс! — Освен всичко останало

съществувахе и опасността тримата мъже да се изпозастрелят един друг в тъмното и в бушуващата буря върху наклонената, заледена палуба, макар че той беше останал с впечатлението, че Алекс Бери вече е изпразнил оръжието си. Втори изстрел не беше последвал. Ала Бланки знаеше, че ако се появи откъм лявата страна на замръзналата шатра и Ханфорд или Лийс внезапно се покажат, за да проверят какво се е случило, изнервените мъже бяха способни да стрелят по всичко движещо се, дори и то да е фенер.

Въпреки това той продължи напред.

— Бери? — изкрещя отново Бланки, когато до поста край левия борд останаха десет ярда.

С крайчеца на окото си той зърна някакво движение сред снежните вихри — нещо, което беше твърде голямо, за да е Алекс Бери, след което се разнесе грохот, по-силен от какъвто и да било оръжеен изстрел. Втора експлозия. Залитайки, Бланки отстъпи десетина крачки към кърмата, а във въздуха се разлетяха бъчви, дървени кегове, сандъци и други предмети. Отне му няколко секунди, за да осъзнае какво се е случило: заледената брезентова шатра наред палубата внезапно беше рухнала, разпръсвайки във всички посоки стотиците фунтове натрупан върху нея лед и сняг и разпилявайки по палубата съхраняваните под нея припаси — предимно леснозапалим катран, разни материали на калафатниците и торби с пясък, с който посипваха снега, нарочно натрупан върху палубата за топлоизолация, — а долната рея на гротмачтата, която преди повече от година беше завъртяна така, че да сочи към носа и кърмата, за да се използва като покривна греда за шатрата, с грохот се стовари върху главния люк и трапа.

Бланки и останалите трима вахтени просто нямаше как да се спуснат в жилищната палуба, а мъжете долу нямаше как да излязат навън, за да разследват експлозията на палубата, не и след като люкът беше блокиран от цялата тежест на платната, снега и реята. Ледовият лоцман знаеше, че хората в кораба скоро ще изтичат при носовия люк, който бе затворен през зимата, и ще започнат да разковават дъските, с които беше запечатан, но това щеше да отнеме време.

„Дали ще сме живи, когато се изкачат тук горе?“ — зачуди се Бланки.

Като се стараеше да се движи колкото се може по-внимателно по покрития с пясък отъпкан сняг, който покриваше наклонената палуба, Бланки заобиколи купчината отломки в задната част на рухналата шатра и продължи напред по тясната пътека покрай десния борд.

Пред него се появи някаква фигура.

Без да отпуска лявата си ръка, в която държеше високо фенера, Бланки вдигна пушката, притиснал пръст към спусъка, готов за стрелба.

— Ханфорд! — възкликна той, когато зърна бледото петно на лицето на мъжа сред тъмната маса от връхни дрехи и шалове. Уелската перука на мъжа беше в безпорядък. — Къде ти е фенерът?

— Изпуснах го — отвърна морякът. Мъжът беше без ръкавици и трепереше неудържимо. Той се приближи до Томас Бланки, сякаш ледовият лоцман беше източник на топлина. — Изпуснах го, когато онази твар събори реята. Фенерът падна в снега и угасна.

— Как така „онази твар събори реята“? — попита настоятелно Бланки. — Нито едно живо същество не би могло да събори реята на грота.

— Но *то* го направи! — отвърна Ханфорд. — Чух Бери да стреля. След това той извика нещо. После фенерът му угасна. Тогава видях как нещо... голямо, нещо много голямо... скочи върху реята и всичко се срути. Опитах се да стрелям по твартата, докато беше върху мачтата, но пушката ми засече. Оставих я облегната на релинга.

„Скочило е върху реята?“ — помисли си Бланки. Въртящата се рея на гротмачтата се намираше на височина от дванайсет фута над палубата. Нищо не би могло да скочи върху нея. И след като гротмачтата беше цялата заледена, нищо не би могло и да се изкатери до нея. На глас той произнесе:

— Трябва да намерим Бери.

— Нищо на света не може да ме накара да отида до левия борд, господин Бланки. Можете да ме докладвате и да накарате заместник-боцмана Джонсън да ми удари петдесет камшика, но в никакъв случай няма да отида там, господин Бланки. — Зъбите на Ханфорд тракаха толкова силно, че думите му едва се разбираха.

— Успокой се — сопна му се Бланки. — Никого няма да докладвам. Къде е Лийс?

От удобната си позиция на десния борд Бланки би трябвало да може да види фенера на Дейвид Лийс, но носът беше тъмен.

— Фенерът му угасна по същото време, когато аз изпуснах моя — реч Ханфорд, тракайки със зъби.

— Върви си вземи пушката.

— Не мога да се върна там, където... — започна Ханфорд.

— Проклет да си! — изрева Томас Бланки. — Ако не си вземеш пушката още в *тази шибана минута*, петдесет удара с камшик ще са *най-малкото шибано нещо*, за което да се притесняваш, Джон Ханфорд! А сега *тръгвай*!

Ханфорд тръгна. Бланки го последва, без да обръща гръб на срутената шатра наред кораба. Сред сипеция се сняг фенерът осветяваше сфера с диаметър около десет фута. Ледовият лоцман продължаваше да държи фенера и пушката вдигнати. Ръцете му бяха много уморени.

Ханфорд се опита да издърпа пушката си от снега с явно вцепенените си от студа пръсти.

— Къде са ти ръкавиците, човече? — сопна му се Бланки.

Морякът не можеше да му отговори, защото зъбите му тракаха твърде силно.

Бланки остави пушката си на земята, блъсна ръцете на Ханфорд настрани и сам вдигна оръжието му. Почисти цевта от снега, пречупи приклада и подаде пушката на Ханфорд. В края на краищата му се наложи да я тикне под мишницата му, за да може морякът да я подпре върху двете си измръзнали ръце. Бланки пхна собствената си пушка под мишницата, откъдето можеше бързо да я извади, измъкна един куршум от джоба на шинела си и зареди оръжието на Ханфорд.

— Ако се появи нещо, по-голямо от мен или Лийс — изкрещя той в ухото на Ханфорд, надвиквайки воя на вятъра, — прицели се и натисни тоя спусък, дори ако се наложи да го направиш с шибаните си зъби.

Ханфорд намери сили да кимне.

— Аз ще отида отпред, за да намеря Лийс и да му помогна да отвори предния люк — каза Бланки. В носовата част на палубата, сред тъмната купчина от заледени платна, нападал сняг, начупени рейки и разпилени палети, не се забелязваше никакво движение.

— Не мога... — започна Ханфорд.

— Просто не мърдай от мястото си — сопна му се Бланки и остави фенера на земята до уплашения мъж. — Гледай да не ме застреляш, когато се върна с Лийс, защото се заклевам в Бог, че призракът ми ще те преследва, докато не умреш, Джон Ханфорд.

Морякът кимна с пребледняло лице.

Бланки тръгна към носа. След около десетина крачки той се озова извън кръга от светлина, но очите му не успяха да се адаптират към тъмнината. Твърдите снежинки го удряха в лицето като сачми. Засилващият се вятър над главата му свистеше сред малкото възета и ванти, които бяха оставили по местата им през безкрайната зима. Тук беше толкова тъмно, че Бланки трябваше да държи пушката си в лявата ръка — върху която все още имаше ръкавица, — докато с дясната опипваше заледения релинг. Доколкото успяваше да види, реята на гротмачтата откъм носовата страна на кораба също беше паднала.

— Лийс! — извика той.

Огромна фигура, която изглеждаше смътно бяла сред бушуващия сняг, се надигна от купчината отломки и го накара да спре на място. Ледовият лоцман не можеше да каже дали съществото е бяла мечка или татуиран демон, както и не можеше да разбере в тъмното дали се намира на десет фута пред него или на трийсет, но знаеше със сигурност, че напълно е блокирало пътя му към носа.

След това създаването се изправи на задните си крака.

Бланки виждаше само неясния грамаден силует — за размерите му можеше да съди единствено по това, че туловището го засланиеше от снежните вихри, — но морякът знаеше, че е огромно. Малката триъгълна глава, ако онова нещо горе, в тъмното, наистина беше глава, се издигаше доста над мястото, където доскоро бяха стърчали реите. В тази бяла триъгълна глава като че ли се забелязваха две тъмни дупки — очи? — но те се намираха на поне четиринайсет фута над палубата.

„Невъзможно“ — помисли си Томас Бланки.

Създанието пристъпи към него.

Бланки прехвърли пушката си в дясната ръка, опря приклада в рамото си, подхвана ложата с облечената си в ръкавица ръка и стреля.

При проблясъка и експлозията от искри, ледовият лоцман успя за части от секундата да зърне черните, мъртви, безчувствени очи на акула, взиращи се в него — не, това изобщо не бяха очи на акула,

осъзна в следващия миг той, заслепен от блясъка на изстрела, а два абаносови кръга, които бяха по-страховито зловни и интелигентни дори от черните очички на акула, — и безжалостния, неподвижен поглед на хищник, виждащ в него само храна. Тези бездънни черни очи се намираха високо над него, над рамене, които бяха по-широки от разперените ръце на Бланки и които започнаха да се приближават към него, когато грамадната фигура се наведе напред.

Бланки запрати пушката към създаването — нямаше време да презареди — и се хвърли към въжетата.

Само благодарение на четирийсетгодишния си опит в морето ледовият лоцман успя да налучка точното място, където се намираха заледените въжета, без дори да се опитва да ги открие в тъмнината и бушуващата снежна буря. Той се вкопчи в тях с разкривените пръсти на дясната си ръка, която не беше облечена в ръкавица, разметна крака и намери с ботушите си възлите, издърпа със зъби ръкавицата на лявата си ръка и започна да се катери нагоре, висейки почти с главата надолу от вътрешната страна на косо спускащите се към палубата въжета.

На шест инча под краката и задника му нещо разцепи въздуха с мощта на двутонен таран, залюлян с пълна сила. Бланки чу как три дебели отвесни въжета изпукаха, скъсаха се — не може да бъде! — и излетяха нагоре, като едва не го събориха на палубата.

Той успя да се задържи. Уви левия си крак около онези въжета, които бяха останали здрави, намери опора върху заледения такелаж и започна да се изкачва още по-нагоре, без да спира и за миг. Томас Бланки се катереше като маймунка, както се беше катерил на дванайсетгодишна възраст, когато смяташе, че мачтите, платната, въжетата и горният такелаж на тримачтовия военен кораб, на който служеше като юнга, са били създадени от Нейно величество единствено за негово развлечение.

Вече се беше изкачил на двайсет фута и почти достигаше височината на втората рея — която все още стоеше под прав ъгъл спрямо дължината на кораба, — когато тварта под него отново удари по въжетата в основата на гротмачтата, изкъртвайки от релинга дърво, шпилки и пирони, лед и парчета желязо.

Плетеницата от въжета се люшна към гротмачтата. Бланки знаеше, че ударът ще го събори и ще го запрати надолу, право към

лапите и зъбите на чудовището. И макар че все още не виждаше нищо в тъмнината по-далеч от пет фута, ледовият лоцман се хвърли към реята.

Замръзналите му пръсти се вкопчиха в дървото и висящите от него въжета, като същевременно единият му крак успя да намери въже, върху което да стъпи. Бланки знаеше, че катеренето по вантите става най-добре на бос крак, но не и тази вечер.

Той се прехвърли върху втората рея, намираща се на повече от двайсет и пет фута над палубата, вкопчи се в заледеното дъбово дърво с ръце и крака, както уплашен ездач се вкопчва в коня си, и трескаво започна да търси опора върху хлъзгавите ванти.

При нормални обстоятелства, дори в тъмнина, при вятър, снеговалеж и буря, всеки истински моряк може да се изкатери на още шейсет фута нагоре по такелажа, докато не стигне до салинга, откъдето да крещи обиди към обезкуражения си преследвач, както някое изкатерило се на високо дърво шимпанзе хвърля надолу плодове или изпращания от абсолютно безопасното си място. Но в тази декемврийска нощ на КНВ „Ужас“ нямаше такелаж до салинга. Тук горе нямаше абсолютно безопасно място, където да може да се избяга от същество с невероятна сила, способно да счупи реите на гротмачтата.

Година по-рано, през септември, Бланки беше помагал на Крозиър и старшината на марса Хари Пеглър, докато подготвяха „Ужас“ за презимуване за втори път през тази експедиция. Работата не беше лесна, не беше и безопасна. Те свалиха и прибраха под палубата реите и бягащия такелаж. След това изключително внимателно свалиха брамстенгите и стенгите — изключително внимателно, защото и при най-малката грешка при работата с лебедката или при объркване на въжетата тежките мачти можеха да пропаднат през горната палуба, жилищната палуба и третата палуба и да пробият обшивката на кораба като гигантско копие. Случвало се беше заради подобни грешки да потъват кораби. Но ако рангоутът останеше по местата си, през продължителната зима щеше да се натрупа твърде много лед. Ледените шушулки щяха да представляват непрекъсната опасност за вахтените или останалите работещи по палубата и долния такелаж, а и тежестта им беше способна да преобърне кораб.

Когато на палубата останаха само трите пръта на долните части на мачтите — гледка, която за моряка е не по-малко грозна, отколкото човек с ампутирани крайници за художник, — Бланки продължи да помага, наглежавайки разхлабването на вантите и останалия такелаж; твърде натегнатите платна и въжета просто нямаше да успеят да издържат тежестта на толкова много сняг и лед. Дори лодките на „Ужас“ — двата големи велбота и двата по-малки катера, както и капитанският скиф, пинасите, яловете и шлюпките, общо десет на брой — бяха свалени, преобърнати с дъната нагоре, завързани, покрити и складирани върху леда.

Сега Томас Бланки се намираше на втората рея на гротмачтата, на дващест и пет фута над палубата, и отгоре оставаше само още една рея, като всички въжета към нея бяха обрасли с дебела ледена кора. Самата гротмачта представляваше дебел леден стълб, посипан с допълнителен пласт сняг. Ледовият лоцман възседна реята и се взря напрегнато надолу в тъмнината и снега. Там цареше пълен мрак. Или Ханфорд беше угасил фенера, който Бланки му беше дал, или някой му го беше угасил. Бланки предположи, че мъжът или се спотайва в тъмното, или е мъртъв; и в двата случая не можеше да разчита на помощ от него. Вкопчен в реята, Бланки погледна наляво и видя, че на носа, където дежуреше Дейвид Лийс, също не се вижда никаква светлина.

Бланки се взря напрегнато надолу, опитвайки се да види по-добре съществото, но там не се забелязваше особено движение — едно разкъсано платно плющеше в тъмното, бурета се въргаляха върху палубата, по леда се плъзгаха палети — и всичко, което можеше да различи, беше някаква тъмна маса, влачеща се към гротмачтата, отблъсквайки от пътя си двеста и тристафунтовите бурета, пълни с пясък, с такава лекота, сякаш бяха порцеланови вази.

„Не може да се изкатери по гротмачтата“ — помисли си Бланки. Усещаше студа на реята, проникващ до краката, гърдите и чатала му. Пръстите на ръцете му, облечени само в тънките вълнени ръкавици, започваха да измръзват. Беше загубил някъде уелската перука и вълнения шал. Опитваше се да чуе звука от избиването на клиновете на предния люк и отварянето му, да чуе викове и да види светлината на фенери, когато на палубата се появеше спасителният отряд, но носът на кораба си оставаше тих и тъмен, скрит от снежната вихрушка. „Да

не би по някакъв начин да е успяло да блокира предния люк? Поне не може да се изкатери по грота. Нищо с такива размери не може да се катери като хората. Нито пък бялата мечка — ако изобщо е бяла мечка — има опит в катеренето.“

Съществото започна да се катери по отслабената гротмачта.

Бланки усещаше вибрациите, когато то забиваше ноктите си в дървото. Чувахе шляпането му, стърженето и грухтенето... плътно, басово грухтене... докато то се изкачваше.

„То се изкачва.“

Твартата сигурно беше стигнала до отчупените остатъци от първата рея, като просто беше вдигнала предните си лапи над главата. Бланки се взря в тъмнината и беше сигурен, че успя да зърне косматата, мускулеста маса, изкачваща се с главата напред; гигантските предни лапи — или ръце — с дължината на човешки ръст вече бяха подминали първата рея и се забиха по-нависоко в мачтата, докато мощните задни крака с дълги нокти бяха намерили опора върху отчупените краища, останали от реята.

Бланки бавно пропъзля по заледената рея, обгърнал здраво с ръце и крака тресящия се от вятъра хоризонтален прът с дебелина десет инча, както страстен любовник обгръща обекта на своята страст. Върху обърната към носа част от реята се бяха натрупали нови два инча сняг, под които се криеше ледът. Всеки път, когато му се удаваше възможност, Бланки използваше въжетата за опора.

Огромният звяр, който се катереше по гротмачтата, беше достигнал до реята на Бланки. Поглеждайки през рамо, ледовият лоцман можеше да види масивната му фигура, но дори тогава различаваше твартата само като огромна бледна празнота, поглъщаща част от мачтата.

Внезапно реята се разтърси от толкова силен удар, че Бланки буквално излетя във въздуха, а после се стовари обратно, натъртвайки болезнено тестисите и корема си, а от удара му секна дъхът. Ако не се беше вкопчил здраво с ръцете си в дървения прът, а десният му крак не се беше омотал здраво във въжетата, висящи от реята, Бланки щеше да падне. Чувстваше се така, сякаш някакъв кон, направен от желязо, го е подхвърлил на два фута във въздуха.

Последва нов удар, след който Бланки сигурно щеше да полети надолу в мрака от трийсет фута височина, ако не се беше подготвил за

него, вкопчвайки се с всички сили в реята. Но вибрациите бяха толкова силни, че измръзналите пръсти на мъжа се изпуснаха и той се залюля безпомощно под заледената рея, омотан във въжетата и със заплетен в тях крак. Тъкмо успя да се изкатери обратно на реята и последва третият, най-мощен удар. Ледовият лоцман чу пропукването, усети как масивната рея започна да се накланя и осъзна, чу му остават само секунди, преди реята, вантите, въжените стълби и диво клатещите се въжета да се стоварят от двайсет и пет фута височина върху насмолената палуба и пръснатите върху нея отломки.

Бланки направи невъзможното. Първо се изправи на колене върху клатещата се, пукаща, наклонена и заледена рея, после се вдигна на крака, размахвайки комично и нелепо ръце в опит да запази равновесие във виещия вятър, и скочи в тъмнината с разперени крака и ръце с надеждата, че някоя от висящите стълби ще бъде — може да бъде — трябва да бъде някъде там, като се имат предвид наклонът на кораба към носа, виещият вятър, блъскащият се в тънките въжета сняг и възможното влияние на вибрациите от продължаващите удари на създаването върху втората рея на гротмачтата.

Ръцете на ледовия лоцман пропуснаха самотния шкот, поклащан се в тъмното. Шкотът се удари в замръзналото му лице и докато падаше, Томас Бланки все пак успя да се хване за него, плъзна се още около шест фута надолу и започна трескаво да се издърпва нагоре към третата и последна рея на скъсения грот, намираща се на по-малко от петдесет фута над палубата.

Създанието отдолу изрева. Последва грохотът на стоварващата се върху палубата втора рея заедно с целия ѝ такелаж. Още по-силно от него прозвуча ревят на чудовището, което се беше вкопчило в гротмачтата.

Този шкот представляваше обикновено въже, каквито обикновено висят на осем ярда от гротмачтата. Беше предназначено за бързо спускане от салинга или горните реи, не за изкачване. Но Бланки успя да се изкатери по него. Макар че въжето беше заледено и се мяташе под поривите на вятъра, а Томас Бланки вече не чувстваше пръстите на дясната си ръка, той се катереше като четиринайсетгодишен мичман, забавляващ се заедно с останалите младежи след вечеря в тропическа нощ.

Не успя да се изкатери върху най-горната рея, която беше покрита с твърде дебел пласт лед, но намери увисналите под нея заледени въжета и се прехвърли върху тях от шкота. Ледът се пропука и парчета от него полетяха към палубата. На Бланки му се стори — или много силно се надяваше да е така, — че чува скърцане и удари откъм носа, сякаш Крозиър и останалите моряци се опитваха да си пробият с брадви път през закования преден люк.

Вкопчен като паяк в замръзналите въжета, Бланки погледна надолу и вляво. Или вихрушката беше утихнала, или очите му бяха привикнали с тъмнината, а може би и двете. Той виждаше грамадното чудовище. То продължаваше да се катери упорито към третата и последна рея. Фигурата му изглеждаше толкова огромна на гротмачтата, че изглеждаше като голяма котка, катереща се по ствола на младо дърво. Само дето, помисли си Бланки, твартата, естествено, нямаше нищо общо с котка, като се изключи единствено фактът, че се катереше, забивайки ноктите си дълбоко в леда и укрепената с железни скоби дебела дъбова мачта, която не биха могли да пробият дори снаряди среден калибър.

Бланки се придвижваше бавно по въжетата към края на реята. Ледът се трошеше под краката му и караше замръзналите въжета и платна да скърцат като колосан муселин.

Гигантската фигура достигна нивото на третата рея. Бланки почувства как дървото и въжетата завибрираха и се изкривиха, когато масивното същество прехвърли върху тях част от теглото си. Представяйки си как предните крака на чудовището обхващат много по-тънката трета рея и как лапата му с размера на човешки гръден кош нанася удар върху нея, Бланки започна да се придвижва още по-бързо. Той вече се намираше на почти четирийсет фута от мачтата, почти извън границите на палубата, тъмнееща се на петдесет фута под краката му. Ако някой моряк, занимаващ се с платната, паднеше от това място, щеше да се озове в морето. А ако паднеше Бланки, щеше да се стовари върху намиращото се на повече от шейсет фута под него ледено поле.

Главата и раменете на Бланки внезапно се омотаха в нещо — мрежа или паяжина, беше попаднал в капан — и в първия момент той едва не се разкрещя. После разбра какво е това — прикрепените към върха на гротмачтата въжета, обикновено свързващи релинга със

салинга на втората рея, които през зимата се използваха от работните екипи за къртенето на напластения се лед. Въжетата от такелажа на десния борд бяха — невъобразимо как — изтръгнати от многобройните скоби по релинга и палубата с два удара на гигантската лапа. Те бяха покрити с толкова дебел пласт лед, че местата, където се преплитаха, бяха придобили свойствата на платна и подхванати от вятъра, бяха отлетели далеч от десния борд на кораба.

Бланки отново реагира, без да се замисли. Да размишлява върху следващото си действие, намирайки се на шейсет и повече фута над леда, би означавало да се разубеди да го извърши.

Той скочи от проскърцващите ванти върху полюляващите се въжета.

Както и беше очаквал, под тежестта на тялото му въжетата полетяха обратно към грота. Той премина на един фут разстояние от огромното косматое създание. В тъмнината беше трудно да различи нещо друго освен очертанията на ужасната фигура, но триъгълната глава, която имаше размерите на торса на Томас Бланки, се обърна рязко върху шията си, твърде дълга и гъвкава, за да принадлежи на същество от този свят, и зъбите, по-дълги от вцепенените пръсти на Бланки, гръмко изщракаха във въздуха точно когато мъжът прелиташе покрай него. Ледовият лоцман усети дъха на чудовището — хищнически дъх на гнило месо, съвсем различен от рибешката воня, лъхаща от устата на полярните мечки, които бяха убивали и одирали върху леда. Това беше горещата смрад на разлагаща се човешка плът, примесена със сярата, топла като силната въздушна струя, изригваща при отварянето на плочата на парния котел.

В този момент Томас Бланки осъзна, че всички моряци, които мислено бе наричал суеверни глупаци, всъщност бяха прави; тази твар от ледовете беше не по-малко демон или бог, отколкото бе животно от плът, кръв и бяла козина. Създанието беше сила, с която трябваше да се примирят, или да я боготворят, или просто да бягат от нея.

Прелитайки над средната част на палубата, той очакваше, че въжетата ще се закачат за остатъците от реите или ще се заплетат във въжетата от такелажа на левия борд — тогава на съществото щеше да му остане само да го придърпа към себе си като голяма риба, попаднала в рибарска мрежа, — но силата на инерцията, придадена им

от тежестта на тялото му, и въртеливото им движение го запратиха на петнайсет и повече фута встрани, отляво на гротмачтата.

Сега въжетата се канеха да се залюлеят в обратната посока и да отнесат Бланки право в лявата предна лапа на чудовището, която той виждаше да се протяга сред тъмнината и снежната виелица.

Бланки се извъртя, прехвърляйки цялата си тежест в посока към носа на кораба, и почувства как неповратливите откъснати въжета променят посоката си на движение, след което освободи двата си крака и започна диво да ги размята, опитвайки се да достигне третата рея откъм левия борд.

Левият му ботуш успя да я докосне, докато Бланки прелиташе над нея. Подметката му се плъзна по леда и отлетя нататък, но когато въжетата се люшнаха в обратната посока, към кърмата, двата му ботуша намериха заледената рея и той се отгласна от нея с цялата енергия, която беше останала в краката му.

Оплетената мрежа от въжета премина обратно покрай мачтата, но този път се отклони в посока към кърмата. Краката на Бланки продължаваха да вършеят във въздуха на петдесет фута над разрушената шатра и складовете и когато въжетата се люшнаха отново към гротмачтата и очакващото го там чудовище, той се притисна колкото бе възможно по-плътно към тях.

Ноктите разсякоха въздуха на пет инча от гърба му. Макар и изпълнен с ужас, Бланки не можа да не се възхити — той знаеше, че отгласкването с крака го беше отнесло на почти десет фута от грота. Съществото сигурно беше забило ноктите на дясната си лапа — или ръка — в самата мачта и увисвайки във въздуха, беше замахнало към него с огромната ли лява ръка.

Но го бе пропуснало.

Нямаше да пропусне втори път, когато Бланки се люшнеше обратно към центъра.

Той се вкопчи в крайното въже и започна да се спуска надолу с бързината, с каквата се спускаше по обикновените въжета; безчувствените му пръсти се разраняваха при преминаването през местата, където въжетата се преплитаха, имаше опасност да се изпусне от такелажа и да полети надолу в тъмнината.

Въжетата бяха достигнали връхната точка на своята дъга — някъде отвъд релинга на десния борд — и се канеха да се люшнат в

обратна посока.

„Все още съм твърде нависоко“ — помисли си Бланки, когато плетеницата от въжета над главата му се засили обратно към гротмачтата.

Съществото с лекота улови такелажа в момента, когато той достигна средата на кораба, но Бланки вече се намираше на дваайсет фута под третата рея и продължаваше да се спуска надолу, захващайки се със замръзналите си ръце за преплитащите се въжета.

Твартата започна да придърпва цялата гигантска мрежа от въжета към себе си.

„Мамка му, това е гадно“ — успя да си помисли Томас Бланки, когато тежакът тон или тон и половина заледен такелаж заедно с висещото на него човешко същество започна да се издига нагоре с лекотата, с която рибарят издърпва от водата мрежата с улов.

Ледовият лоцман направи онова, което беше планирал в последните десет секунди от полета си към гротмачтата: плъзна се надолу по въжетата, като същевременно започна да се клати с всички сили напред-назад — представяйки си, че е момче, люлеещо се на въже, — като всеки път достигаше все по-надалеч встрани, докато съществото на мачтата продължаваше да го издърпва нагоре. Колкото и бързо да се спускаше, такелажът се издигаше нагоре със същата скорост. Бланки щеше да достигне края на въжетата тъкмо когато съществото го издърпа при себе си, и пак щеше да се намира на петдесет фута над палубата.

Но засега му оставаше достатъчно дълго въже, за да може да се залюлее на разстояние дваайсет фута към десния борд. Той затвори очи и отново си представи, че е момче, люлеещо се на въже.

На по-малко от дваайсет фута над главата му се разнесе предупреждаващо изкашляне. Последва силно дръпване и въжетата заедно с Бланки се издигнаха с още пет или осем фута нагоре.

Без да знае дали се намира на дваайсет фута над палубата или на четирийсет и пет, мислейки само за това да не изпусне момента, в който се намира максимално близо до десния борд, Бланки се завъртя заедно с въжетата, оттласна се с крака от тях и полетя във въздуха.

Падането му се стори безкрайно.

Първата му задача беше да се извърти във въздуха, за да не се приземи на глава, по гръб или върху корема си. Ледът нямаше да е

еластичен — нито пък релингът или палубата, — но той не можеше да направи нищо повече. Ледовият лоцман знаеше, че животът му зависи изцяло от елементарната Нютонова аритметика; Томас Бланки се беше превърнал в дребен проблем от областта на балистиката.

Той предусети, че релингът на десния борд ще премине на шест фута от главата му и успя точно навреме да се свие на кълбо и да пригответи ръцете и краката си, преди долната част на тялото му да се вреже в снежно-ледения склон, спускащ се като рампа от повдигнатия под натиска на леда „Ужас“. При скока си на сляпо ледовият лоцман беше успял да направи възможно най-точните изчисления, опитвайки се да се приземи извън твърдата като цимент ледена пътека, по която хората слизаха и се качваха на кораба, и същевременно да избегне заснежените купчини на спасителните лодки, лежащи подредени и завързани под замръзналите платна и затрупани от три фута сняг.

Приземи се върху снежния наклон в началото на ледената рампа, точно зад затрупаните със сняг лодки. От силния удар му секна дъхът. Нещо се скъса или се счупи в левия му крак — Бланки намери време за една бърза молитва към който и да е бог, останал буден тази нощ, това да е скъсан мускул, а не счупена кост — и се затъркаля надолу по дългия, стръмен склон, ругаейки и крещейки от болка, създавайки своя малка снежна вихрушка в силната буря, бушуваща около кораба.

Бланки се спря на около трийсет фута от кораба и остана да лежи по гръб върху покритото със сняг заледено море.

Бързо направи оценка на състоянието си. Ръцете му не бяха счупени, макар да беше навехнал дясната си китка. Главата му като че ли си беше наред. Ребрата го боляха и му беше трудно да си поеме дъх, но предположи, че причината за това са по-скоро страхът и вълнението, отколкото счупени ребра. Ала левият му крак го болеше адски.

Бланки знаеше, че трябва да се изправи и да побегне... веднага... но не можеше да изпълни собствената си команда. Напълно го задоволяваше да си лежи там по гръб, разперил ръце и крака върху тъмния лед, отдавайки топлината на тялото си на леда отдолу и във въздуха наоколо, опитвайки се да възстанови дишането и мисловната си дейност.

От бака определено се чуваха човешки викове и крясъци. Близо до носа се появиха не по-широки от десет фута светлинни кръгове от

фенери, осветяващи фучащия снежен вихър. После Бланки чу тежко тупване и трясък, когато демоничната твар се плъзна по мачтата върху палубата. Виковете на моряците се умножиха — в тях се долавяше тревога, макар че хората не можеха да видят ясно създанието, намиращо се зад купчината от натрошени реи, нападал такелаж и разпръснати палети. Прогърмя пушка.

Преодолявайки болката, Томас Бланки се надигна на четири крака върху леда. От тънките вълнени ръкавици не беше останало нищо и двете му ръце бяха голи. Беше и гологлав, прошарените му коси се вееха на вятъра — плитката му се беше разплела по време на упражненията върху мачтата. Той не усещаше пръстите си, лицето и крайниците, но всичко останало го болеше по един или друг начин.

Осветено от фенерите, съществото прескочи релинга на десния борд, вдигайки и четирите си крайника във въздуха, и се втурна към Бланки.

Той веднага скочи на крака и побягна към тъмнината, покрила замръзналото море и върховете на глетчерите. Подхлъзваше се, падаше, ставаше и продължаваше да тича, и едва когато се отдалечи на петдесетина ярда от кораба, осъзна, че със същия успех е можел просто да подпише смъртната си присъда.

Трябваше да остане по-близо до кораба. Трябваше да тича около покритите със сняг лодки, подредени покрай корпуса на левия борд, като междувременно вика за помощ.

Не, осъзна Бланки, тогава щеше да загине още преди да успее да си проправи път през оплетения такелаж на носа. Тварта щеше да го спипа за десет секунди.

„Защо хукнах в тази посока?“

Преди да скочи от такелажа, Бланки беше имал план. Но какъв беше той, по дяволите?

Ледовият лоцман чуваше скърцането и тропането по леда зад гърба си.

Някой, като че ли помощник-лекарят на „Еребус“ Гудсър, веднъж беше казал на него и на още няколко моряци колко бързо може да тича бялата мечка към плячката си по заледеното море — двайсет и пет мили в час ли беше? Да, поне толкова. Бланки никога не се беше славил като бърз бегач. А сега трябваше и да преодолява върховете на

глетчерите и торосите, и пукнатините в леда, които успяваше да види едва когато се приближеше на няколко фута от тях.

„Затова побягнах насам. Това беше планът.“

Съществото бягаше с големи скокове след него, като избягваше същите назъбени глетчери и дебели тороси, между които трмаво лавираше Бланки. Но ледовият лоцман пышкаше и хриптеше като спукано духало, докато огромната фигура зад него само леко сумтеше — забавлявайки се, предвкусвайки пиршеството — топуркайки приглушено с предните си лапи по леда, а всяка негова крачка се равняваше на четири или пет на Бланки.

Ледовият лоцман вече се намираше на около двеста ярда от кораба. Когато вряза дясното си рамо в един леден блок, който беше забелязал твърде късно, за да успее да го избегне, и усети как то изтръпна, Бланки изведнъж осъзна, че е бил сляп като къртица през цялото време, докато е тичал, за да спаси живота си. Фенерите на палубата на „Ужас“ бяха останали далеч назад — невероятно далеч — и той нямаше нито време, нито причина да се оглежда за тях. Те не можеха да му осигурят светлина толкова далеч от кораба и щяха само да го отвличат от онова, което правеше.

А то беше, осъзна Бланки, да тича, да заобикаля и да лавира между препятствията по запечатаната в паметта му карта на леденото поле с пукнатините и малките айсберги, простиращи се около КНВ „Ужас“ до самия хоризонт. Бланки бе имал на разположение повече от година, за да оглежда замръзналото море с всичките му неравности, тороси, айсберги и възвишения, и в продължение на няколко месеца получи възможността да се занимава със своите наблюдения при слабата светлина на арктическият ден. Дори през зимата се падаха такива часове на вахта, когато на светлината от луната и звездите и под пламъците на танцуващото северно сияние той изследваше ледените полета около кораба с професионалния поглед на ледови лоцман.

По спомените му тук, на около двеста ярда от „Ужас“, зад последния торос, през който току-що се беше прехвърлил — чуваше скоковете на чудовището на десетина ярда зад себе си, — се намираха разхвърляни хаотично парчета от айсберги, ледени късове, откъртени от по-големите им братя, скупчени в малка планинска верига от ледени блокове с размерите на селски колиби.

Сякаш разбрала накъде се е насочила обречената ѝ плячка, невидимата фигура зад гърба му изпръхтя и увеличи скоростта си.

Твърде късно. Заобикаляйки последния от високите върхове на глетчери, Бланки се озова в айсберговия лабиринт. Тук мислената му карта вече не вършеше работа — той беше виждал миниатюрното айсбергово поле отдалеч, през далекоглед — и той се блъсна в една ледена стена в тъмното, падна по задник и запълзя напред на четири крака в снега, а през това време съществото съкрати разстоянието между тях до няколко ярда, преди Бланки да успее да си събере мисли и да си поеме дъх.

Пукнатината между два от айсбергите с големина на карети беше широка поне три фута. Бланки се устреми към нея — все така на четири крака, без да чувства голите си ръце, които му се струваха чужди и далечни, като черния лед под тях — точно когато съществото достигна процепа и замахна с гигантската си лапа към него.

Ледовият лоцман прогони от главата си всичките образи на котки и мишки, когато невероятно големите нокти изкъртиха от леда фонтан от ледени късчета на десет инча от подметките на ботушите му. Той се изправи в тясната пукнатина, падна, отново се изправи и препъвайки се, тръгна напред в почти абсолютната тъмнина.

Положението не беше добро. Леденият проход беше твърде къс — по-малко от осем фута — и водеше към открито пространство между отломките от айсберги. Бланки вече чуваше как съществото подскача и сумти, докато заобикаля ледения блок от дясната му страна. Със същия успех можеше да се намира наред игрище за крикет — пукнатината, със стени по-скоро от сняг, отколкото от лед, беше само временно убежище. Можеше да му осигури укритие само за една-две минути, докато тварта разшири отвора и се промъкне вътре. Тук беше идеалното място, където да умре.

Шлифованите от вятъра малки айсберги, които беше видял от кораба през далекогледа, се намираха... къде? Вляво от него, помисли си той.

Тръгна със залитане наляво, като избягваше ледените шипове и върховете на глетчерите, които нямаше да му свършат работа; препъна се в една пукнатина, дълбока само два фута, опита се да изкатери един нисък хълм от назъбен лед, хлъзна се надолу, започна да се изкачва

отново и чу как съществото профучава покрай ледения блок и се спира на десетина фута зад него.

По-големите айсберги започваха точно зад ледения блок. Айсбергът с дупката, който беше наблюдавал през далекогледа, трябваше да се намира...

... тези ледени планини се намират денонощно в движение...

... разрушават се, издигат се отново и волю-неволю променят формата си под натиска...

... съществото се катери, забивайки ноктите си в ледения хълм зад гърба му, излиза на равното ледено плато, върху което стои и се олюлява Бланки...

Сенки. Пукнатини. Процепи. Ледени улици без изход. Нито една от тях не е достатъчно голяма, за да се плъзне в нея. Изчакване.

В малкия преобърнат айсберг от дясната му страна се виждаше дупка с височина около четири фута. Облаците леко се разтвориха и за петте секунди слаба звездна светлина Бланки успя да разгледа неравната овална форма в тъмната ледената стена.

Той се хвърли напред и се шмугна в нея, без да знае дали леденият тунел е дълбок десет ярда или десет инча. Не успя да се побере в отвора.

Пластовете зимно облекло — вълнените дрехи и шинелът — го правеха твърде обемист.

Бланки бързо свали дрехите си. Твартата беше преодоляла и последния склон и се изправи на задните си крака зад гърба му. Ледовият лоцман не можеше да я види — дори не се обърна да погледне, страхувайки се да не изгуби ценно време, — но почувства как съществото се надига.

Без да се обръща, ледовият лоцман хвърли тежкия си шинел и останалите вълнени дрехи колкото се може по-бързо назад, към чудовището.

Разнесоха се изненадано сумтене и воня на сярата — последвани от звук на раздирани с нокти дрехи, които в следващия миг бяха захвърлени надалече в ледения лабиринт. Но отвличащата маневра беше спечелила на Бланки няколко секунди.

Той отново се хвърли към ледената дупка.

Раменете му едва успяха да се поберат. Ботушите му се хлъзгаха, но най-накрая намериха опора. Той драскаше отчаяно с пръсти по

леда, опитвайки се да се захване някъде и да се издърпа навътре.

Бланки беше успял да проникне само на четири фута в дупката, когато твартата се опита да го измъкне. Първо откъсна десния му ботуш и част от стъпалото му. Ледовият лоцман почувства как ноктите се забиват в плътта му и си помисли — надяваше се, — че единственото откъснато е петата му. Нямаше как да разбере. Задъхвайки се, преодолявайки внезапната остра болка, пронизала крака му въпреки неговата вкочаненост, той продължи да забива нокти в леда, да се гърчи и да се промъква все по-надълбоко в дупката.

Леденият тунел се стесняваше все повече и повече.

Огромните нокти загребах ледата и раздраха левия му крак, откъсвайки плът от същото място, което Бланки беше наранил при падането си от мачтата. Той усети миризмата на собствената си кръв; съществото сигурно също я беше усетило, защото за миг спря да копае и изрева.

Ревът му отекна оглушително в ледения тунел. Раменете на Бланки се бяха заклепили, той не можеше да продължи напред, а знаеше много добре, че задната половина на тялото му все още се намира в обхвата на чудовището. То отново изрева.

Звукът накара сърцето и тестисите на Бланки да се свият, но не успя да го вцепени. Използвайки няколкото секунди отсрочка, ледовият лоцман се върна малко назад, където тунелът беше по-широк, промуши ръцете си напред, оттласна се с колене от леда с всичките си останали сили и раздирайки от раменете си ризата заедно с кожата, се промъкна през отвора в леда, който не беше подходящ за човек дори с неговите средни размери.

От другата страна на стеснението тунелът се разширяваше и се спускаше надолу. Бланки се плъзна напред по корем върху леда, допълнително улеснен от собствената си кръв, която намаляваше триенето. Остатъците от облеклото му бяха станали на парцали. Той усещаше пронизващия студ на леда със стегнатите си коремни мускули и свития скротум.

Съществото изрева за трети път, но този път ужасният звук като че ли прозвуча на няколко фута по-далеч.

В последния момент, точно преди да излети навън, Бланки реши, че всичките му усилия са били напразни. Тунелът — който най-вероятно се беше образувал при топенето на леда още преди много

месеци — преминаваше през малкия айсберг и сега отново го изхвърляше върху леденото поле. Изведнъж той се озова легнал по гръб под звездите. Можеше да помирише кръвта си и да почувства как тя се стича върху току-що навалелия сняг. Можеше да чуе и тропота на чудовището, което обикаляше около айсберга, първо отляво, след това отдясно, нетърпеливо да се добере до него, уверено, убедено, че влудяващата миризма на кръвта ще го отведе право при плячката му.

Ледовият лоцман беше твърде тежко ранен и твърде изтощен, за да продължи да пълзи. Да става каквото ще става и дано богът на моряците изпрати в ада това шибано създание, което искаше да го изяде. Последната молитва на Бланки беше някоя от костите му да заседне в гърлото на отвратителната твар.

Измина още цяла минута и прозвучаха още половин дузина резове — като всеки следващ беше по-силен и по-раздразнен от предишния и всеки звучеше от различни места в обграждащия го мрак, — преди Бланки да осъзнае, че съществото не може да се добере до него.

Той лежеше на открито под звездите, но всъщност се намираше в малка ледена кутия, не по-голяма от пет на осем фута — оградено място, създадено поне от три дебели айсберга, които се бяха скупчили един към друг под натиска на леденото море. Единият от наклонените айсберги беше надвиснал над него като падаща стена, но въпреки това Бланки можеше да вижда звездите. Освен това той виждаше и звездната светлина, проникваща през два вертикални процепа в противоположните ъгли на ледения ковчег — виждаше и грамадната сянка на хищника, която скриваше светлината от другия край на отворите, само на петнайсетина фута от него, — но процепите между айсбергите не бяха по-широки от шест инча. Тунелът, през който беше пропълзял Бланки, беше единственият път дотук.

Чудовището продължи да реве и да крачи наоколо още десетина минути.

Томас Бланки се надигна и седна, облягайки разранените си рамене и гръб на леда. Връхните му дрехи ги нямаше, а панталоните, двата пуловера, вълнените и памучните ризи и вълнената фланелка представляваха просто окървавени парцали и той се приготви да замръзне до смърт.

Чудовището не си тръгваше. То крачеше около кутията, създадена от трите айсберга, като изнервен хищник в някоя от модерните нови зоологически градини в Лондон. Но всъщност Бланки беше онзи, който беше затворен в клетката.

Ледовият лоцман знаеше, че дори звярът да си отиде като по чудо, той нямаше нито енергията, нито волята да изпълзи обратно през тесния тунел. А дори и по някакъв начин да успееше да се измъкне през него, щеше да се озове под лунната светлина — луната тъкмо се беше появила иззад кълбящите се облаци и озаряваше айсбергите с мека, синкава светлина. И даже да успееше да премине с пълзене осеяното с айсберги поле, следващите триста ярда до кораба бяха невъзможно за изминаване разстояние. Той вече не усещаше тялото си и не можеше да помръдне краката си.

Бланки зарови измръзналия си задник и голите си крака по-дълбоко в снега — топлината се задържаше по-дълго тук, където не духаше вятър — и се зачуди дали другарите му от „Ужас“ някога ще го намерят. Защо изобщо да го търсят? Той беше просто поредният моряк, отвлечен от тварта от ледовете. Поне изчезването му нямаше да принуждава капитана да завлича поредния труп — или част от труп, разточително увит в напълно годен брезент за платна — долу в Стаята на мъртвците.

Откъм тунела и пукнатините се разнесоха нов рев и шумове, но Бланки не им обърна никакво внимание.

— Майната ти на теб и на оная дяволска самка, от която си се пръкнал — промърмори ледовият лоцман през безчувствените си, замръзнали устни. А може би изобщо не беше проговарял. Той осъзна, че измръзването до смърт — дори придружено от кървене до смърт, въпреки че част от кръвта, изтичаща от многобройните му рани и разкъсвания, вече беше замръзнала — изобщо не болеше. Всъщност дори беше съпроводено със спокойствие... с умиротворение. Чудесен начин да...

Бланки осъзна, че през процепите и тунела прониква светлина. Съществото използваше фенери и факли, за да го примами навън. Но той нямаше да се хване на този стар трик. Щеше да си седи безмълвно, докато светлината не се махнеше, докато окончателно не потънеше в спокойния, вечен сън. Нямаше да достави на тази твар удоволствието да го чуе как говори след продължителния им мълчалив дуел.

— Дявол да го вземе, господин Бланки! — прогърмя басовият глас на капитан Крозиър в горния край на тунела. — Ако сте вътре, *отговорете*, по дяволите, или просто ще ви оставим тук.

Бланки примигна. Или по-точно се *опита* да примигне. Миглите и клепачите му бяха замръзнали. Беше ли това поредната примамка и военна хитрост на демоничното същество?

— Насам — изграчи той. След което повтори, този път по-силно: — Насам!

Минута по-късно през дупката на тунела се подаде главата на помощник-калафатника Корнилиъс Хики, един от най-дребничките мъже на „Ужас“. Той носеше фенер. Бланки си помисли замаяно, че все едно наблюдава раждането на някакво джудже със суесто лице.

* * *

Накрая се наложи и четиримата лекари да се съберат около него.

От време на време Бланки излизаше от приятната мъгла, в която се беше потопил, за да види как напредват нещата. Понякога върху него работеха лекарите от собствения му кораб — Педи и Макдоналд, — а понякога тези от „Еребус“, Стенли и Гудсър. Понякога само един от четиримата сечеше или режеше, или бинтоваше, или шиеше. Бланки искаше да каже на Гудсър, че когато си наумят, полярните бели мечки могат да тичат много по-бързо от двайсет и пет мили в час. Но пък дали съществото беше полярна бяла мечка? Бланки се съмняваше в това. Полярните бели мечки бяха земни същества, а онази твар се беше появила от другаде. Ледовият лоцман Томас Бланки изобщо не се съмняваше в това.

В края на краищата се оказа, че броят на жертвите не е толкова голям. Никак даже.

Джон Ханфорд изобщо не беше докоснат. След като Бланки го беше оставил заедно с фенера, мъжът, който дежуреше на десния борд, беше угасил светлината и беше напуснал кораба, за да се скрие до левия му борд, докато съществото се катереше по мачтите, за да хване ледовия лоцман.

Александър Бери, когото Бланки смяташе за мъртъв, беше намерен под падналата шатра, сред разпръснатите бурета, точно на

мястото, където беше стоял на пост, когато създанието се беше появило на борда и беше потрошило целия хоризонтален рангоут от носа до кърмата. Бери беше отнесъл сериозен удар по главата и не си спомняше нищо от случилото се през тази нощ, но Крозиър каза на Бланки, че са намерили пушката на мъжа и с нея е било стреляно. Ледовият лоцман също беше стрелял със своята, разбира се, и то от упор във фигурата, която се беше извисила над него като стена на кръчма, но никъде по двете страни на палубата не бяха забелязани кръвави следи.

Крозиър попита Бланки как е възможно това — как така двама мъже стрелят по някакво животно от упор и не му пускат кръв? — ала ледовият лоцман не можа да му даде никакво обяснение. Но дълбоко в себе си той *знаеше*, разбира се.

Дейви Лийс също се оказа цял и невредим. Четирийсетгодишният мъж, който дежуреше на носа, сигурно беше видял и чул доста неща — сред които най-вероятно и първоначалната поява на тварта от ледовете на палубата, — но не говореше за това. Дейвид Лийс отново беше изпаднал във вцепенение и сам гледаше втренчено и мълчеше. Първо го отнесоха в лазарета на „Ужас“, но тъй като всички лекари имаха нужда от място, за да работят върху Бланки, Лийс беше откаран на носилка в доста по-просторния лазарет на „Еребус“. Според разговорливите посетители на ледовия лоцман Лийс продължаваше да си лежи там, вперил немигащ поглед в таванските греди.

Самият Бланки не се беше отървал невредим. Съществуващото беше откъснало половината от дясното му стъпало при петата, но Макдоналд и Гудсър изрязаха и обгориха остатъка, като увериха ледовия лоцман, че — с помощта на дърводелеца или корабния оръжейник — могат да стъкмят кожена или дървена протеза, която ще се привързва с каиши, така че отново да може да ходи.

Левият му крак беше пострадал най-много от чудовището — на няколко места плътта му беше откъсната до костите, а и самият голям пищял беше сериозно увреден от ноктите, — по-късно доктор Педи си призна, че и четиримата лекари не са били сигурни дали не трябва да го ампутират под коляното. Но едно от малкото предимства на арктическият студ е бавното развитие на инфекциите и гангрената и след като наместиха костта и направиха повече от четиристотин шева,

кракът на Бланки — макар и изкривен, покрит с белези и на места лишен от цели влакна мускулна тъкан — бавно зарастваше.

— Внуците ти ще бъдат във възторг от тези белези — му каза другият ледови лоцман Джеймс Рийд, който му дойде на посещение.

Студът също беше взел своята дан. Бланки успя да запази пръстите на краката си — лекарите му обясниха, че ще са му нужни, за да успява да пази равновесие с увредения си крак, — но беше изгубил всички останали пръсти с изключение на палеца на дясната си ръка и кутрето, безименния пръст и палеца на лявата ръка. Гудсър, който очевидно доста разбираше от тези работи, го увери, че някой ден ще може да пише и да се храни достатъчно елегантно само с останалите му два съседни пръста на лявата му ръка и ще може да закопчава панталоните и ризата си със същите тези два пръста и палеца на дясната ръка.

На Томас Бланки не му пукаше за закопчаването на панталоните и ризите. Все още не. Той беше жив. Твартата от ледовете беше направила всичко възможно да попречи на това, но той беше оцелял. Можеше да се храни, да разговаря с другарите си, да пие ежедневната си порция ром — бинтованите му ръце вече се справяха с държането на калаеното му канче — и да чете книга, стига някой да му я подпре някъде. Той беше твърдо решен да прочете „Викария от Уейкфийлд“, преди да си отиде от този свят.

Бланки беше жив и смяташе да си остане жив колкото се може по-дълго. Същевременно се чувстваше странно щастлив. Очакваше с нетърпение да се върне в собствената си каюта на кърмата — между също толкова мъничките каюти на трети лейтенант Ървинг и Джоуизън, стюарда на капитана — и това можеше да стане още в някой от следващите дни, когато лекарите бъдат абсолютно уверени, че са приключили с обрязването, шиенето и оглеждането на раните му.

А междувременно Томас Бланки се чувстваше щастлив. Лежейки на леглото, чувайки мърморенето, шепненето, пърденето и смеха на моряците в тъмното спално помещение, намиращо се само на няколко фута зад преградата на лазарета, и ръмженето на господин Дигъл, даващ команди на помощниците си, докато печеше сухари през нощта, Томас Бланки се вслушваше в скърцането и трясъка на морския лед, опитващ се да смачка КНВ „Ужас“, и заспиваше под тези звуци

толкова дълбоко, колкото би заспал и ако слушаше приспивна песен,
изпята от отдавна починалата му майка.

22.

ЪРВИНГ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА 98°23' ЗАПАДНЕ ДЪЛЖИНА

13 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Трети лейтенант Джон Ървинг трябваше да разбере как Безмълвната напуска кораба и се връща в него, без никой да я види. Тази вечер, един месец от деня, когато за пръв път откри новото леговище на ескимоската, той щеше да разреши загадката, дори това да му струваше пръстите на ръцете и краката.

В деня след като я намери, Ървинг докладва на капитана, че ескимоската жена е преместила убежището си в склада за котвени въжета в трюма, при носа на кораба. Той не съобщи, че я беше видял да яде прясно месо, най-вече защото се съмняваше какво точно е видял през онази ужасна секунда, докато се взираше в малкото, осветено от пламъците на огъня помещение. Освен това не докладва и за прекъснатия от него несъмнен акт на содомия, осъществяван между помощник-калафатника Хики и моряк Менсън. Ървинг знаеше, че като укрива от капитана този шокиращ и важен факт, той пренебрегва професионалните си задължения като офицер от Изследователската служба на флота на Нейно величество, но...

Но какво? Единственото оправдание, което Джон Ървинг можеше да измисли за това толкова сериозно нарушение на служебния си дълг, беше, че на борда на КНВ „Ужас“ и без това вече имаше достатъчно плъхове.

Но наистина загадъчните изчезвания и появявания на Безмълвната дама — макар и приемани от суеверния екипаж като последно доказателство за магическата ѝ сила и игнорирани от капитан Крозиър и останалите офицери като измислица — интересуваха младия Ървинг много повече, отколкото това дали

помощник-калафатникът и корабният идиот си доставят удоволствие един на друг в смърдящата тъмнина на трюма.

А в трюма наистина смърдеше, помисли си Ървинг в третия час от дежурството си, докато седеше свит върху един палет над кишата, зад опорния стълб близо до склада за котвени въжета. С всеки изминал ден вонята в леденостудения, тъмен трюм ставаше все по-силна.

Поне на ниската платформа пред двукрилата врата на склада вече нямаше полупразни чинии с храна, порции ром или езически амулети. Един от другите офицери беше докладвал за тези неща на Крозиър малко след невероятното бягство на господин Бланки от тварта от ледовете и капитанът беше изпаднал в ярост, заплашвайки да отреже ежедневната порция ром — завинаги — на следващия моряк, който е достатъчно глупав, достатъчно суеверен, с достатъчно объркано съзнание и достатъчно изгубил християнската си вяра, че да предлага остатъци от храна или канчета с чудесен, разреден с вода индийски ром на една туземка. Едно варварско дете. (Макар че моряците, които бяха успели да зърнат Безмълвната дама гола или бяха чули обсъждащите я лекари, знаеха много добре, че тя съвсем не е дете, което често коментираха тихо помежду си.)

Освен това капитан Крозиър абсолютно ясно даде да се разбере, че няма да толерира амулетите от бели мечки. На проведеното предишния ден богослужение — което всъщност представляваше четене на корабния устав, макар че мнозина от мъжете очакваха с нетърпение да чуят още нещо от „Книгата на Левиатан“ — той обяви, че ще дава по една допълнителна нощна вахта или по две дежурства за чистене на отходните места за всеки мечи зъб, мечи нокът, мечешка опашка, нова татуировка или какъвто и да било друг амулет, който забележи върху някого. Внезапно увлечението по езическите амулети престана да се афишира на КНВ „Ужас“ — макар лейтенант Ървинг да знаеше от приятелите си на „Еребус“, че там то процъфтява.

Ървинг няколко пъти се беше опитал да проследи ескимоската в тайните ѝ придвижвания из кораба нощем, но — тъй като не искаше жената да разбира, че я следи — той я изпускаше. Тази вечер знаеше, че Безмълвната дама е в склада. Той се беше прокраднал след нея по главния трап преди повече от три часа, след като моряците се бяха навечеряли и след като тя тихо, почти незабележимо беше получила от господин Дигъл порцията си от „Джон Бедняка“, сухар и чаша вода, и

беше отнесла всичко долу. Ървинг беше поставил един мъж на пост при предния люк, точно до огромната печка, беше оставил и друг любопитен моряк да наблюдава главния трап. Уреди дежурните да се сменят на всеки четири часа. Ако ескимоската се изкачеше по който и да е от двата трапа — вече минаваше десет вечерта, — Ървинг щеше да узнае къде е отишла и по кое време.

Но от три часа вратата на склада беше плътно затворена. Единствената светлина в носовия отсек на трюма се процеждаше през процепите покрай двете ниски, широки крила на вратата на помещението. Жената продължаваше да използва някакво осветление вътре — свещ или друг вид открит огън. Ако капитан Крозиър научеше за това, той щеше да я изхвърли на минутата от склада и щеше да я върне в малката ѝ бърлога до лазарета на жилищната палуба... или просто щеше да я изхвърли на леда. Както всеки моряк ветеран капитанът се боеше от пожар на кораба и по всичко личеше, че не изпитва особена привързаност към ескимоската им гостенка.

Внезапно малките светли ивици покрай вратата на склада изчезнаха.

„Легна си да спи“ — помисли си Ървинг. Той си я представи — гола, точно както я беше видял, увита в пашкула от своите кожи. Освен това си представи как на сутринта някой от останалите офицери слиза да го търси и намира безжизненото му тяло, свито върху палета над ледената киша — очевидно невъзпитан простак, който е измръзнал до смърт, докато се е опитвал да зърне единствената жена на борда. Горките родители на лейтенант Джон Ървинг нямаше да получат съобщение за героичната му смърт.

В този момент през и без това мразовития трюм премина вълна от леден въздух. Сякаш някакъв зъл дух беше прелетял покрай него в тъмнината. За миг Ървинг почувства как косъмчетата на тила му настръхват, но в следващия миг се досети: „Това е просто течение. Както когато някой отваря врата или прозорец.“

Той вече знаеше как Безмълвната дама напуска кораба и се връща на него.

Ървинг запали фенера си, скочи от палета, преджапа през ледената киша и дръпна вратата на склада. Тя беше залостена отвътре. Ървинг знаеше, че складът за котвените въжета на носа не се заключва отвътре — той не се заключваше и отвън, защото никой нямаше да

тръгне да краде буксирни котвени въжета, — което означаваше, че туземката беше намерила начин да залости вратата.

Ървинг се беше подготвил за такова развитие на събитията. В дясната си ръка той държеше един трийсетинчов лост. С ясното съзнание, че ще се наложи да обяснява причината за нанесените щети на лейтенант Литъл и най-вероятно на капитан Крозиър, той подпъхна заострения край на лоста в цепнатината между високите три фута крила и натисна силно. Разнесоха се скърцане и стон, но крилата се разтвориха само един-два инча. Като продължаваше да придържа лоста на мястото му с едната си ръка, Ървинг бръкна под шинела, куртката и жилетката си и измъкна моряшкия си нож от колана.

По някакъв начин Безмълвната дама беше успяла да забие пирони от вътрешната страна на двукрилата врата и беше намотала около тях някакви еластични влакна — черва, сухожилия? — докато вратите не се бяха оказали увити в нещо като паяжина. Ървинг в никакъв случай нямаше да успее да влезе, без да остави следи от присъствието си — лостът вече се беше погрижил за това, — затова той използва ножа си, за да разреже мрежата от сухожилия. Не беше лесно. Вървите от сухожилия са по-устойчиви пред металното острие от кожените ремъци или корабните въжета.

Когато накрая разряза и последната жила, Ървинг протегна фенера си напред в помещението с нисък таван.

Като се изключеше това, че малкото пещероподобно убежище се осветяваше от фенера му, а не от открит огън, всичко останало изглеждаше точно такова, каквото си го спомняше отпреди четири седмици — намотаните въжета бяха избутани в дъното и струпани едно върху друго така, че да се образува нещо като пещера в малкия склад, — и се забелязваха следи, че жената се е хранила тук: една от калаените чинии на „Ужас“, в която бяха останали само няколко трохички от „Джон Бедняка“, калаено канче с грог и някаква торба, която изглеждаше така, сякаш Безмълвната я е ушила от парчета разкъсано корабно платно. Освен това вътре се намираще и един от корабните малки маслени фенери — които имаха в тях точно толкова масло, колкото да могат да ги използват мъжете, когато нощем ходят до отходните места. Фенерът беше още топъл, както установи Ървинг, след като свали двата пласта ръкавици.

Но Безмълвната дама я нямаше.

Ървинг можеше да поразбута тежките въжета, за да погледне отзад, но той знаеше от опит, че останалата част от триъгълния склад е претъпкана с тях. От отплаването на експедицията бяха изминали две години и половина, а те все още не се бяха отървали от вонята на Темза.

Ала Безмълвната дама беше изчезнала. Нямаше никакъв изход оттук нито между гредите на тавана, нито през стените на корпуса. Бяха ли прави суеверните моряци? Беше ли тя ескимоска вещица? Шаманка? Езическа магьосница?

Трети лейтенант Джон Ървинг не го вярваше. Той забеляза, че вече не усеща полъха от студен въздух, но пламъчето на фенера му продължаваше да танцува под някакво недоловимо въздушно течение.

Ървинг бавно се завъртя, изпънал ръката си, в която държеше фенера — свободното място в тясното пространство стигаше само за това, — и се спря, когато пламъкът затрепери най-силно: към носа, вдясно от мястото, където стените на корпуса се събираха.

Той постави фенера на пода и започна да избутва въжетата настрани. Ървинг веднага забеляза колко изкусно е подредила ескимоската масивните котвени въжета — онова, което той беше приел за поредната огромна купчина въжета, всъщност се оказа просто намотаният край на въже от друга купчина, сложен така, че да прикрива празното пространство зад себе си и да може да се премести с лекота в бърлогата на жената. Зад фалшивата купчина се виждаха широките извити греди на корпуса.

И тук жената отново беше направила правилен избор. Над и под склада преминаваше сложна мрежа от дървени и железни греди, които бяха монтирани на КНВ „Ужас“ в процеса на подготовка за плаване в ледовете, няколко месеца преди да потегли експедицията. Тук, в носовата част, имаше отвесни метални греди, дъбови напречни греди, коси подпори с тройна дебелина, железни триъгълни подпори и огромни дъбови диагонални греди — някои с дебелината на ребрата на шпангоута, — които служеха за подсилването на кораба при плаването му през полярните ледове. Един лондонски репортер, познат на лейтенант Ървинг, беше казал, че с тоновете подсилваща вътрешна желязна и дъбова конструкция, допълнени с гредите от африкански дъб и канадски бряст и още греди от африкански дъб в обшивката на кораба, „дебелината на корпуса достига цели осем фута“.

Ървинг знаеше, че по отношение на самия нос и стените на корпуса това си беше самата истина, но тук, където във и над склада за котвени възжета се срещаха двата борда, имаше около пет фута от обшивка, съдържаща само оригиналните здрави дъбови дъски с дебелина шест инча вместо десетте инча многопластова обвивка по останалата част от корпуса. Смяташе се, че няколко фута от десния и левия борт в непосредствена близост до добре укрепения нос трябваше да бъдат по-тънки, за да могат да се огъват под чудовищния натиск на леда.

И те така и правеха. Петте пласта дървен материал от двете страни на корпуса в комбинация с подсиления отвътре с дървено-желязна конструкция нос се бяха оказали истинско чудо на модерната ледоразбиваща технология, с което не можеше да се мери нито една флотска или цивилна изследователска служба в света. „Ужас“ и „Еребус“ бяха преминали през места, където никой друг кораб, предназначен за плаване из ледовете, не би могъл да оцелее.

Носовият отсек беше истинско чудо. Но вече не беше толкова надежден.

На Ървинг му отне няколко минути, за да намери нередност в трифутовата секция от дебели дъски с ширина фут и половина, докато оглеждаше с фенера в търсене на течове, опипвайки със замръзналите си пръсти и сондирайки с острието на ножа си. Ето тук. Задният край на една изкривена греда беше закрепен с два дълги пирона и сега служеше като един вид панта. Предният ѝ край — който се намираще само на няколко фута от масивния нос и кила, преминаващ по цялата дължина на кораба — беше просто притиснат към мястото си.

След като повдигна гредата с лоста — чудно как, за Бога, младата жена беше успяла да го направи с голи ръце — и я отмести встрани, Ървинг почувства порив от студен въздух и установи, че гледа в тъмна дупка в корпуса с размери осемнайсет инча на три фута.

Това не беше възможно. Младият лейтенант знаеше, че по протежение на двайсет фута в носовата част корпусът на „Ужас“ е обшит с дебели един инч листа от калено желязо, плътно прилепнали един към друг. Дори ако във вътрешната дървена обшивка по някакъв начин се получи изместване, цялата носова част на корпуса — почти една трета от дължината на кораба — беше облечена в броня.

Но не и сега. От тъмната ледена пещера зад изкъртената греда лъхаше студ. Тази част от носа беше потънала под леда заради наклона на кораба напред, който непрекъснато се увеличаваше заради натрупването на лед под кърмата на „Ужас“.

Сърцето на лейтенант Ървинг биеше яростно. Ако утре „Ужас“ по някакво чудо се озовеше в свободна от леда вода, той щеше да потъне.

Нима Безмълвната дама беше причинила това на кораба? Тази мисъл ужасяваше Ървинг повече от всякакви предположения за магическите способности на ескимоската да изчезва и да се появява когато си поиска. Можеше ли младата жена, която нямаше още двайсет години, да откърти железните листа от обшивката на корпуса и да откове от вътрешната носова обшивка дебелите греди, чието извиване и заковаване на местата им може да се извърши само в корабостроителница, и да знае точно на кое място да го направи, за да не го забележат шейсетте души на борда, познаващи кораба като петте си пръста?

Паднал на колене под ниския таван, Ървинг установи, че диша с отворена уста, а сърцето му продължава да бие яростно.

Оставаше му само да вярва, че двата летни сезона, през които „Ужас“ се беше борил с леда — първо при прехода през Бафиново море, по протока Ланкастър и през целия път около остров Корноулис преди презимуването при остров Бичи, а година по-късно и при трудното придвижване на юг по тесния канал и протока, който сега носеше името на Франклин — някои от железните листа на носовата броня под ватерлинията са се разхлабили и откъснали, а дебелията дървена обшивка е хлътнала навътре след като ледът беше сграбчил кораба в хватката си.

Но възможно ли беше не ледът да е разкъртил дъбовата обшивка? А да е било нещо друго — нещо, което се е опитвало да проникне вътре?

Това вече нямаше никакво значение. Безмълвната дама беше напуснала кораба само преди няколко минути и Джон Ървинг беше твърдо решен да я последва не само за да узнае накъде се е запътила в тъмнината, а и за да види дали — по някакъв невероятен начин, предвид дебелината на леда и невероятния студ — тя сама успява да намери и убие риба или дивеч за храна.

Ървинг знаеше, че ако това се окажеше истина, можеше да ги спаси всичките. Лейтенант Ървинг, както и всички останали, беше чул за развалените консервирани продукти. И на двата кораба отдавна се говореше, че запасите им ще свършат, преди да дойде лятото.

Не успя да се промуши през дупката.

Опита да изкърти съседните греди, но всички останали с изключение на отместената не помръдваха от мястото си. Отворът в корпуса, с размери осемнайсет инча на три фута, беше единственият изход навън. А Ървинг беше твърде обемист.

Той съблече непромокаемата си връхна дреха, дебелия шинел, шала, шапката и уелската перука и ги натика напред в дупката... раменете и горната половина на тялото му отново не можеха да преминат през отвора, макар той да беше един от най-слабите офицери на кораба. Треперейки от студ, Ървинг свали жилетката си и вълнения пуловер, който носеше под нея, и също ги хвърли в черната пролука.

Ако и сега не успееше да премине през корпуса, щеше да му се наложи да изтърпи няколко адски неприятни минути, докато обяснява защо се е върнал от трюма без връхните си дрехи.

Този път успя да се провре. Едвам. Пъшкайки и ругаейки, Ървинг се напъха в тясното пространство, късайки копчетата на бархетната си риза.

„Намирам се извън кораба, под леда“ — осъзна той. Тази мисъл не му се струваше твърде реална.

Намираще се в тясна пещера в леда, който се беше напластил около носа и бушприта. Мястото не стигаше, за да си облече дрехите, затова той продължи да ги избутва напред. Поколеба се дали да не се върне обратно в склада, за да си вземе фенера, но няколко часа по-рано, докато беше на вахта, на небето грееше пълна луна. В крайна сметка взе със себе си лоста.

Ледената пещера беше дълга почти колкото бушприта — повече от осемнайсет фута — и най-вероятно се беше образувала под натиска на тежката бушпритова греда върху леда по време на кратките периоди на топене, последвани от замръзване през предишното лято. Когато Ървинг най-накрая се измъкна от тунела, той продължи да пълзи още няколко секунди, преди да осъзнае, че вече е навън — тънкият бушприт с прибран такелаж и кливерът със заледените му въжета продължаваха да висят над главата му, като не само скриваха небето,

но и пречеха на вахтения на носа да го види. И тук, където грамадният черен силует на „Ужас“ се извисяваше в тъмнината, осветявана само от няколкото слаби пламъчета на фенерите, зад бушприта се откриваше път към скупчените ледени блокове и върхове на глетчери.

Треперейки целият от студ, Ървинг започна да навлича пластовете дрехи. Ръцете му се тресяха толкова силно, че не успя да закопчее жилетката, но това нямаше значение. Не му беше лесно да навлече шинела, но поне копчетата му бяха много по-големи. Когато най-последно успя да облече всичките си върхни дрехи, младият лейтенант беше измръзнал до кости.

А сега накъде?

На петдесет фута от носа на кораба започваше гората от ледени блокове и изваяните от вятъра върхове на глетчери — Безмълвната можеше да е поела във всяка една посока, — но от ледения тунел, който водеше към трюма на кораба, започваше едва забележима права пътека. Ако не друго, тя поне му предлагаше най-лесния път — и му осигуряваше възможност да остане незабелязан от кораба. Ървинг се изправи, стисна лоста в дясната си ръка и тръгна по хлъзгавия лед на запад.

Никога нямаше да я намери, ако не беше онзи тайнствен звук.

Лейтенантът вече се намираше на няколкостотин ярда от кораба, изгубен в ледения лабиринт — браздата в синкавия лед под краката му отдавна беше изчезнала или по-скоро се беше изгубила сред десетките подобни бразди, — и макар че светлината на пълната луна и звездите осветяваше всичко така, сякаш беше ден, той не забелязваше никакво движение, никакви отпечатыци в снега.

Тогава се разнесе страховитото стенание.

Не, осъзна Ървинг, спирайки се рязко и треперейки с цялото си тяло — той се тресеше от студ от доста време, но сега треперенето идваше някъде отвътре, — това не беше стенание. Във всеки случай не такова, каквото би издал човек. Звукът сякаш бе издаден от някакъв безкрайно странен музикален инструмент... отчасти приглушена гайда, отчасти рев на тръба, отчасти обой, отчасти флейта, отчасти човешки напев. Беше достатъчно силен, за да се чуе от десетина ярда, но почти със сигурност не можеше да се долови от борда на кораба — особено тази нощ, когато вятърът, крайно необичайно, духаше от югоизток. Само че всички тонове се сливаха в звука на един

инструмент. През живота си Ървинг никога не беше чувал нещо подобно.

Странната мелодия — която като че ли започна изведнъж, постепенно набра темпо като при сексуален акт и после рязко спря, сякаш достигнала физическата кулминация, без да има нищо общо с изпълнението на някой, който чете ноти от партитура — се носеше откъм глетчеровото поле, близо до един висок торос, намиращ на помалко от трийсет ярда на север от пътеката с факлите между „Ужас“ и „Еребус“, която по заповед на Крозиър непрекъснато се поддържаше в проходимо състояние. Тази вечер там не работеше никой; целият замръзнал океан беше на разположение на Ървинг — и на който или каквото там създаваше странната музика.

Лейтенантът се промъкна през синкавия лабиринт от ледени блокове и високи върхове на глетчери. Всеки път, когато губеше ориентация, той поглеждаше към пълната луна. Жълтеникавият ѝ ореол приличаше повече на някаква друга планета, внезапно появила се в обсипаното със звезди небе, отколкото на изгледите на луната, които Ървинг беше виждал през годините, прекарани на сушата, или през кратките си морски плавания. Въздухът около нея като че ли трепереше от студ, сякаш самият той се канеше да се вледени. Ледените кристалчета в горните слоеве на атмосферата създаваха огромен втори ореол около луната; долната част на двата светли кръга се скриваше зад хребета на тороса и заобикалящите го айсберги. Около външния ореол, подобно на диаманти върху сребърен пръстен, проблясваха три ярки, сияещи кръста.

Лейтенантът беше виждал този феномен няколко пъти досега по време на двете дълги тъмни зими, прекарани в близост до Северния полюс. Ледовият лоцман Бланки беше обяснил, че лунната светлина просто се пречупва в ледените кристали, както се случва при преминаването на светлината през диамант, но тук, сред сияещите сини ледове, зрелището вдъхна у Ървинг усещане на религиозен трепет и изумление, когато странният музикален инструмент отново започна да вие и стене — вече само на няколко ярда от него, зад ледения торос, — като ритъмът му отново се ускори почти до екстаз, преди да секне изведнъж.

Ървинг се опита да си представи как Безмълвната дама свири на някакъв невиждан досега ескимоски инструмент — някакво странно

подобие на баварска флигорна, изработено от рог на северен елен, — но веднага отхвърли тази мисъл, намирайки я за глупава. Първо, ескимоската и мъжът, който беше умрял, не носеха никакви инструменти при пристигането си. И, второ, Ървинг имаше странното усещане, че онзи, който свири на невидимия инструмент, не е Безмълвната дама.

Прехвърляйки се през последния нисък торос, който се намираше между него и върховете на глетчерите, откъдето се донасяше странныят звук, Ървинг продължи да пълзи напред на четири крака, защото не искаше да се чува хрущенето на леда или снега под подметките на ботушите му.

Воят — който като че ли се раздаваше иззад най-близкия, излъчващ синкаво сияние връх на глетчер, изваян от вятъра във формата на дебел, мечовиден лист — се възобнови отново, ускорявайки бързо ритъма си и превръщайки се в най-силния, най-бързия, най-дълбокия и безумен звук, който Ървинг беше чувал досега. За свое огромно изумление той установи, че е получил ерекция. Ниският, дълбок, вибриращ глас на инструмента излъчваше нещо толкова... първично... че буквално подпали слабините на Ървинг, въпреки че той трепереше от студ.

Лейтенантът надникна иззад последния връх на глетчер.

Безмълвната дама се намираше на около двайсетина фута от него, върху гладкото синкаво ледено поле. Равната площадка беше обградена от ледени блокове и върхове на глетчери и Ървинг се почувства така, сякаш изведнъж се е озовал наред Стоунхендж, под сиянието на луната с ледения ореол и проблясващите кръстове. Дори сенките тук бяха синкави.

Тя беше коленичила гола върху дебела кожа, която сигурно беше нейната парка. Три четвърти от гърба на Безмълвната бяха обърнати към Ървинг и той виждаше очертанията на дясната ѝ гърда, както и озарените от ярката лунна светлина дълги черни прави коси и сребристите отблясъци върху заоблената плът на твърдото ѝ задниче. Сърцето на Ървинг биеше толкова силно, че той се уплаши да не го чуе жената.

Безмълвната не беше сама. Още нещо изпълваше тъмния процеп между друидските ледени блокове, издигащи се от другата страна на площадката, точно зад ескимоската.

Ървинг знаеше, че това е съществото от ледовете. Бялата мечка или белият демон се намираше там — в непосредствена близост до младата жена, надвесен над нея. Колкото и да напругаше лейтенантът очи, той не успяваше да разгледа неясната фигура — синкавобялата козина на фона на синкавобелия лед, релефните мускули на фона на релефната повърхност на заснеженото ледено поле, черните очи, за които не беше сигурно дали се отличават от обграждащата съществото абсолютна тъмнина.

Едва тогава Ървинг забеляза, че триъгълната глава върху необичайно дългата мечешка шия се гъне и поклаща във въздуха като змия на шест фута над коленичилата жена. Лейтенантът се опита да прецени размерите на главата — за да знае с какво си има работа, в случай че се наложи да го убива, — но беше напълно невъзможно да се установят точните очертания или размерът на триъгълната грамада с въгленово черни очи заради странните, непрекъснати движения, които извършваше.

Ала създанието се надвесваше над момичето. Главата му вече се намираше почти над нейната.

Ървинг знаеше, че трябва да изкрещи — да се хвърли напред с лоста в обличената си с ръкавица ръка, тъй като не беше взел със себе си друго оръжие освен прибория в калъфа му нож — и да се опита да спаси жената, но в този момент мускулите му нямаше да се подчинят на подобна команда. Той можеше единствено да наблюдава случващото се, обзет от ужас, примесен със сексуална възбуда.

Безмълвната дама протегна ръце с дланите нагоре, като католически свещеник, който отслужва меса и призовава чудото на причастиято. Ървинг имаше братовчед в Ирландия, който беше католик и дори веднъж, по време на едно от своите гостувания, той го беше придружил на една католическа служба. Същото усещане за странна магическа церемония го имаше и тук, под синкавата лунна светлина. Заради липсата на език Безмълвната не издаваше нито звук, но ръцете ѝ бяха широко разперени настрани, очите бяха затворени, главата отметната назад — Ървинг беше изпълзъл доста напред и вече можеше да вижда лицето ѝ, — а устата ѝ беше широко отворена като на молител, очакващ причастие.

С мълниеносна бързина на нападаща кобра съществото изви шията си напред и надолу, разтвори широко пастта си и сякаш ухапа

долната част от лицето на Безмълвната дама, поглъщайки половината ѝ глава.

В този миг Ървинг едва не изкрещя. Попречиха му само ритуалната *тържественост* на момента и собственият му вцепеняващ страх.

Съществото не я погълна. Ървинг осъзна, че гледа повърхността на синкавобялата глава на чудовището — която беше поне три пъти по-голяма от тази на жената — докато тя затвори, но без да стиска плътно, гигантските си челюсти над отворената ѝ уста и изпъкнала брадичка. Ръцете на ескимоската все още бяха разперени настрани в мрака, сякаш се канеше да прегърне планината от мускули и козина, която я обгръщаше.

В този миг музиката започна отново.

Ървинг видя как двете глави — на чудовището и на ескимоската — се клатят бавно, но мина половин минута, преди да разбере, че оргийният басов звук и еротичните стонове, наподобяващи гайда и флейта, всъщност идват от... *жената*.

Чудовищното същество — бяла мечка или демон с големината на заобикалящите го ледени блокове — духаше в отворената уста и гърлото на ескимоската, свирейки на гласните ѝ струни така, сякаш човешкото ѝ гърло беше някакъв духов инструмент. Трелите, ниските тонове и басовите извивки звучаха все по-силно, все по-бързо, все по-настойчиво — лейтенантът видя как Безмълвната дама повдига леко главата си и извива шията си на една страна в същия момент, в който звярът отпуска тригълната си глава по-ниско и извива змиеподобната си шия на другата страна; двамата изглеждаха като страстни любовници, които искаха да намерят най-подходящата позиция за страстна целувка с език.

Музиката звучеше все по-бързо и по-бързо — Ървинг беше сигурен, че вече можеше да се чуе на кораба и сигурно предизвиква у всички мъже същата силна и продължителна ерекция, каквато беше получил и той — и изведнъж, без никакво предупреждение, тя секна с внезапността на кулминационната точка, достигната след безумно любене.

Главата на съществото се издигна нагоре и назад. Белият врат се заклати и загърчи.

Безмълвната дама отпусна ръце край голото си тяло, сякаш беше твърде изтощена или възбудена, за да продължи да ги държи разперени в страни. Главата ѝ се отпусна напред върху посребрените от лунната светлина гърди.

„Сега ще я погълне — помисли си Ървинг, все още неспособен да се отърси от вцепенението и да повярва в реалността на разиграващата се пред очите му сцена. — Ще я разкъса на парчета и ще я изяде.“

Но то не го направи. За няколко секунди полюляващата се бяла грамада се скри зад ледения Стоунхендж, придвижвайки се на четири лапи, а после се върна, наведе ниско глава пред Безмълвната и остави нещо на леда пред нея. Ървинг чу глухото падане на нещо органично върху леда и изшляпване, в което имаше нещо познато, но в този момент не можеше да направи връзката — Ървинг не разбираше нищо от онова, което виждаше или чуваше.

Бялото същество се отдалечи бавно; Ървинг усещаше вибрациите на твърдия морски лед, който се тресеше под гигантските лапи. След минута то се върна, като отново положи нещо пред ескимоската. Същото се повтори и трети път.

А след това създанието просто изчезна... стопи се в мрака. Младата жена остана сама, отпусната на колене на равната бяла площадка, пред ниската купчина от тъмни предмети.

Тя остана така още около минута. Ървинг отново си спомни за католическата църква на своя ирландски братовчед и за старите енориаши, които оставаха да се молят на пейките и след приключването на службата. После Безмълвната се изправи, напъха бързо крака в кожените си ботуши, нахлузи панталоните си и облече парката.

Лейтенант Ървинг осъзна, че трепери силно. Знаеше, че поне отчасти причината за това е студът. Щеше да извади голям късмет, ако в тялото му бе останала достатъчно топлина, а в нозете — сили, за да успее да се върне в кораба жив. Нямахше представа как момичето е успяло да оцелее голо.

Безмълвната събра от леда донесените от съществото предмети и ги понесе внимателно в обятията си така, както жена носи сучещото си дете. Изглежда, се беше запътила обратно към кораба, прекосявайки ледената площадка в посока към просеката между наподобяващите

Стоунхендж глетчерови върхове, която се намираше на десетина градуса вляво от Ървинг.

Внезапно тя се спря, рязко обърна закачулената си глава към лейтенанта и макар че не виждаше черните очи на жената, той почувства как пронизващият ѝ поглед се впива в него. Продължавайки да стои на четири крака, Ървинг осъзна, че все още се намира сред откритото, заляно от ярка лунна светлина пространство, на три фута от най-близкия глетчерен връх, зад който можеше да се прикрие. Опитвайки се да види по-добре случващото се, той беше забравил, че трябва да се крие.

Няколко продължителни секунди никой от двамата не помръдна. Ървинг не можеше да диша. Той чакаше със страх тя да помръдне, може би да тупне по леда, а след това твартата от ледовете бързо да се върне. Нейният защитник. Нейният отмъстител. Неговият унищожител.

Жената отмести поглед, тръгна отново и се скри между ледените блокове в югоизточната част на кръглата площадка.

Ървинг изчака известно време, без да спира да трепери, след което се опита да се изправи на крака. Но тялото му се беше вкочанило и единственото му усещане беше вече спадащата, пареща ерекция и непреодолимото треперене. Ала вместо да тръгне, залитайки, след момичето към кораба, той отиде до мястото, където тя беше стояла, коленичила под лунната светлина.

Там на леда имаше кръв. Петната изглеждаха черни на ярката синкава светлина. Лейтенант Ървинг коленичи, свали ръкавиците си, потърка с пръст петното и го опита. Наистина беше кръв, но според него не беше човешка.

Съществото ѝ беше донесло сурово, топло, прясно месо. Кръвта имаше вкус на мед, също като кръвта на самия Ървинг или на който и да е друг човек, но той предположи, че кръвта на наскоро убитите животни също има меден привкус. Ала какво животно и откъде? Хората от експедицията на Франклин не бяха виждали сухоземно животно повече от година.

Кръвта замръзва за няколко минути. Чудовището беше убило животното, поднесено в дар на Безмълвната дама, съвсем скоро, може би дори докато Ървинг се беше лутал из ледения лабиринт, опитвайки се да намери жената.

Отстъпвайки от черното петно на синкавия лед, както би се отдръпнал от езически олтар, върху който току-що са принесли в жертва невинно създание, Ървинг изцяло се съсредоточи първо върху опитите да възстанови дишането си — въздухът като че ли разкъсваше дробовете му, — а след това да накара вкочанените си крака и скован ум да го върнат обратно на кораба.

Нямаше да се опитва да минава отново през ледения тунел и разхлабената дъска в склада за котвени въжета. Щеше да привлече вниманието на вахтения на десния борд с викове, преди да навлезе в обсега на пушката му, и щеше да се изкачи по ледената рампа, като нямаше да отговаря на никакви въпроси, преди да се срещне с капитана.

Трябваше ли да му разкаже за това?

Ървинг нямаше никаква представа. Дори не знаеше дали съществото от ледовете — което сигурно се намираше някъде наблизко — щеше да му позволи да се върне на кораба. Не знаеше и дали топлината на тялото му и енергията ще да му стигнат за дългия преход.

Знаеше единствено, че никога няма да е същият като преди.

Ървинг се обърна на югоизток и отново навлезе в ледената гора.

23.

ХИКИ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 58°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

18 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Хики беше решил, че високият, слаб лейтенант — Ървинг — трябва да умре и точно днес е денят това да се случи.

Дребният помощник-калафатник нямаше нищо против наивното младо конте, но неподходящият момент, в който бе избрал да се появи в трюма месец по-рано, беше подписал смъртната му присъда.

Единственото, което му пречеше да осъществи намеренията си, бяха разписанията на вахтите и работните смени. Досега Хики два пъти се беше падал да носи вахтата, когато Ървинг беше дежурен офицер, но и двата пъти Магнъс Менсън не беше с него на палубата. Хики щеше да планира всичко и да избере подходящия момент, но за изпълнението на плана му беше нужен Магнъс. Не защото Корнилиъс Хики се страхуваше да убие човек; той беше прерязал гърлото на един мъж още преди да достигне възрастта, в която да си плаща сам в бордея. Не, проблемът се криеше просто в начина и метода за извършването на убийството, които изискваха участието на неговия малоумен последовател и сексуален партньор в тази експедиция Магнъс Менсън.

Сега условията бяха идеални. В петъчното утро — макар думата „утро“ да не значеше нищо, когато навън беше тъмно като полунощ — работен отряд от трийсетина души беше излязъл на леда, за да оправи пирамидите с факлите по пътеката между „Ужас“ и „Еребус“. Девет въоръжени с мускети морски пехотинци на теория бяха достатъчни, за да осигурят безопасността на работните групи, но в действителност веригата от работещи мъже се беше разтегнала почти на една миля и под командването на всеки офицер се трудеха само по петима и дори по-малко моряци. На източната половина от тъмната пътека работният

процес беше наблюдаван от трима офицери от „Ужас“ — лейтенантите Литъл, Ходжсън и Ървинг — и Хики помогна за сформиранието на групите по такъв начин, че двамата с Магнъс да работят върху най-отдалечените пирамиди под надзора на Ървинг.

През по-голямата част от времето морските пехотинци се намираха извън полезрението им, като на теория бяха готови да се притекат на помощ в случай на тревога, но на практика правеха всичко възможно, за да стоят по-близо до топлия огън, който бумтеше в железния мангал, поставен край най-високия торос на по-малко от четвърт миля от кораба. Под надзора на лейтенант Ървинг тази сутрин работеха и Джон Бейтс и Бил Синклер, но тези двамата бяха приятели — а и големи мързеливци — и гледаха да стоят по-далеч от младия офицер, за да могат без особено старание да работят върху съседната ледена пирамида.

Денят, макар и тъмен като нощ, не беше чак толкова студен — може би само около минус четирийсет и пет градуса^[1] — и почти безветрен. Нямаше нито луна, нито северно сияние, но проблясващите в утринното небе звезди осигуряваха достатъчно светлина, за да може човек, който се е отдалечил от фенерите или факлите, да намери обратния път. И тъй като някъде там, в тъмнината, продължаваше да броди тварта от ледовете, малцина се осмеляваха да се отдалечат на значително разстояние. Но все пак необходимостта да намерят парчета лед с нужните размери за възстановяването на високите пет фута пирамиди принуждаваше хората непрекъснато да излизат извън осветеното от фенерите пространство.

Ървинг наглеждаше работата и върху двете пирамиди, като често се включваше да помага при ремонта. Хики трябваше само да изчака момента, в който Бейтс и Синклер са се скрили сред ледените блокове зад завоя на пътеката, а бдителността на лейтенант Ървинг се е притъпила.

Помощник-калафатникът можеше да използва някое от стотиците най-различни железни или стоманени инструменти от кораба — на всеки съд от Кралски военноморски флот имаше широк набор от смъртоносни оръжия, някои от които бяха доста оригинални, — но той предпочиташе Магнъс просто да зашемети русокосия франт, да го издърпа на двайсетина ярда встрани от пътеката, да му извие врата, а след това — когато лейтенантът окончателно умре — да му

разкъса контешките дрехи, да му натроши ребрата, хубавичко да размаже руменото му лице, да му избие зъбите, да му счупи ръката и двата крака (или единия крак и двете ръце) и да остави трупа проснат върху леда, докато не бъде открит. Хики вече беше избрал мястото за убийството — сред високите глетчерови върхове, където гладкият лед не беше покрит със сняг, върху който Магнъс да остави следи с огромните си обувки. Той предупреди Магнъс да не се цапа с кръвта на лейтенанта, да не оставя никакви следи от присъствието си и най-важното — да не ограбва трупа.

Твартата от ледовете убиваше хората по най-различни зверски начини и ако горкият лейтенант Ървинг получи достатъчно силни телесни наранявания, никой от хората и на двата кораба нямаше да се усъмни в това какво се е случило. Лейтенант Джон Ървинг щеше да се превърне в поредния увит в платно труп, отнесен в Стаята на мъртъвците на „Ужас“.

Магнъс Менсън не беше убиец по рождение — а просто идиот по рождение, — но той вече беше убивал хора по заповед на помощник-калафатника, неговия господар и повелител. Нямаше да му представлява трудност отново да го направи. Корнилиъс Хики се съмняваше, че Магнъс дори ще го попита защо лейтенантът трябва да умре — просто такава беше волята на господаря му, която той трябваше да изпълни. Затова Хики се изненада, когато грамадният мъж го придърпа настрана, докато лейтенант Ървинг се беше отдалечил, и прошепна напрегнато в ухото му:

— Призракът му няма да ме преследва, нали, Корнилиъс?

Хики потупа по гърба огромния си приятел.

— Разбира се, че няма, Магнъс. Нима ще ти кажа да направиш нещо, което да накара някой призрак да те преследва, любими?

— Не, не — избоботи Менсън, тръскайки глава. Рошавите му, непокорни коса и брада като че ли напиреха да излязат изпод вълнения шал и уелската перука. Гъстите му вежди се смръщиха. — Но защо призракът му няма да ме преследва, Корнилиъс? След като ще го убия, без да ми е направил нищо?

Хики мислеше напрегнато. Бейтс и Синклер се отдалечаваха към мястото, където работният отряд от „Еребус“ издигаше стена от снежни блокове покрай дваисетярдov участък от пътеката, където винаги духаше вятър. Не един човек беше губил пътя си там заради

бялата мъгла и капитаните решиха, че при наличието на снежна стена шансовете на куриерите да открият следващите пирамиди ще нараснат. Ървинг щеше да изпрати Бейтс и Синклер да работят там, а след това щеше да се върне сам при последната пирамида, където работеха Хики и Магнъс.

— Ето *защо* призракът на лейтенанта няма да те преследва, Магнъс — прошепна той на наведения гигант. — Ти обикновено убиваш човек в изблик на гняв и затова призракът на убития се връща и се опитва да си отмъсти. Той се възмущава от постъпката ти. Но призракът на господин Ървинг ще знае, че ти си постъпил така не от лична омраза, Магнъс. Той няма да има причина да се върне и да ти досажда.

Магнъс кимна, но не изглеждаше особено убеден.

— Освен това — продължи Хики — призракът няма да може да намери проклетия път обратно към кораба, нали? Всички знаят, че когато някой умре тук навън, далеч от кораба, призракът му отива право горе. Той не може да се ориентира сред всичките тези тороси и айсберги. Призраците не са от най-умните, Магнъс. Вярвай на думите ми, любими.

Лицето на грамадния мъж се проясни. Хики забеляза, че Ървинг се завръща по слабо осветената от факлите пътека. Вятърът се засилваше и пламъкът на факлите се разтанцува диво. „Вятърът ни е на помощ — помисли си Хики. — Ако Магнъс или Ървинг вдигнат шум, никой няма да чуе нищо.“

— Корнилиъс — прошепна Магнъс. Той отново изглеждаше разтревожен. — Ако аз умра тук, това означава ли, че моят призрак няма да намери пътя към кораба? Хич не ми се иска да остана тук на студа, далеч от теб.

Помощник-калафатникът потупа гиганта по силния му гръб.

— Ти няма да умреш тук, любими. Давам ти думата си като християнин. Сега млъкни и се приготви. Когато сваля шапката си и се почеша по главата, ти ще сграбчиш Ървинг изотзад и ще го завлечеш на мястото, което ти показах. Не забравяй: няма да оставяш следи след себе си и няма да се цапаш с кръв.

— Няма, Корнилиъс.

— Точно така, любими.

Лейтенантът се приближи в мрака и излезе в слабо осветения от фенера кръг, близо до пирамидата.

— Приключват ли вече, Хики?

— Да, сър. Само да сложим последните ледени блокове тук и пирамидата е готова, лейтенанте. Здрава като стълб на фенер в Мейфеър.

Ървинг кимна. Изглежда, не се чувстваше комфортно в компанията на двамата моряци, макар че Хики говореше с най-любезния си и сладък тон. „Добре, майната ти — помисли си помощник-калафатникът, продължавайки да се усмихва с широката си, беззъба усмивка. — Скоро няма да можеш да се разхождаш наперено наоколо, русокосо, розовобузесто копеле такова. Още пет минути и ще се превърнеш в поредното парче замръзнало месо в трюма, момченце. Лоша работа, че плъховете са толкова гладни напоследък и са готови да изядат дори един шибан лейтенант, но нищо не мога да направя по въпроса.“

— Много добре — каза Ървинг. — Когато двамата с Менсън приключите, моля да се присъедините към господин Синклер и господин Бейтс, които работят върху строителството на стената. А аз ще се върна малко назад и ще доведе капрал Хеджес с мускета му.

— Да, сър — каза Хики. Той улови погледа на Менсън. Трябваше да спрат Ървинг, преди да тръгне обратно към кораба по слабо осветената от фенерите и факлите пътека. Въобще не им трябваше Хеджес или някой друг морски пехотинец тук.

Ървинг тръгна на изток, но се спря на самата граница на осветеното от фенерите пространство, като явно чакаше Хики да постави последните две ледени парчета върху самия връх на възстановената пирамида. Навеждайки се за предпоследния леден блок, помощник-калафатникът кимна на Магнъс. Партньорът му зае позицията зад гърба на лейтенанта.

Внезапно в тъмнината на запад се разнесоха викове. Някакъв мъж изкрещя. Още гласове се присъединиха към врявата.

Огромните ръце на Магнъс се протягаха към врата на лейтенанта — едрият мъж беше свалил горните си ръкавици, за да го стисне поздравно, и долните му ръкавици се чернееха смътно точно зад бледото лице на Ървинг под слабата светлина на фенера.

Дочуха се нови викове. После изстрел от мускет.

— Магнъс, не! — извика Корнилиъс Хики. Партньорът му се канеше да строши врата на Ървинг въпреки врявата.

Менсън отстъпи назад в тъмнината. Ървинг, който беше направил три крачки напред към виковете, се обърна с объркано изражение на лицето. Трима мъже тичаха по ледената пътека в посока от „Ужас“. Единият от тях беше Хеджес. Дундестият пехотинец беше стиснал мускета пред огромния си корем и пъхтеше.

— След мен! — извика Ървинг и пръв се затича на запад, откъдето се разнасяха виковете.

Лейтенантът нямаше оръжие, но стискаше здраво фенера. Шестимата мъже тичаха по леденото море, отдалечавайки се от върховете на глетчери в посока към откритото, осветено от звездите пространство, където сновяха неколцина мъже. Хики видя познатите уелски перуки на Синклер и Бейтс, а в един от тримата мъже от „Еребус“, които се намираха там, разпозна Франсис Дън, помощник-калафатника на другия кораб. Стрелялият мускет принадлежеше на Бил Пилкингтън, който беше седял в засада предишния юни, когато загина сър Джон, и беше ранен в рамото от един от морските пехотинци по време на възникналата суматоха. Пилкингтън вече беше презаредил мускета си и се целеше в тъмнината зад съборената част от снежната стена.

— Какво се случи? — попита рязко Ървинг, обръщайки се към всички.

Отговори му Бейтс. Той, Синклер и Дън заедно с Ейбрахам Сийли и Джоузефъс Грейтър от „Еребус“ работели по стената под командването на първия помощник-капитан на „Еребус“ Робърт Орми Сарджънт, когато внезапно един от по-големите ледени блокове, лежащи точно на границата на светлината от фенера и факлите, сякаш оживял.

— Той хвана господин Сарджънт за главата и го издигна на десет фута във въздуха — каза Бейтс с разтреперан глас.

— Това си е чистата истина — потвърди помощник-калафатникът Франсис Дън. — Миг по-рано той стоеше спокойно сред нас, а в следващата секунда излетя във въздуха и можехме да видим само подметките на ботушите му. И онзи ужасен звук... хрущенето на кости... — Гласът на Дън секна и той продължи да диша тежко, докато

пребледнялото му лице почти се изгуби в облака от ледени кристалчета.

— Приближавах се към факлите, когато видях как господин Сарджънт просто... изчезна — каза редник Пилкингтън, отпускаяки мускета, който стискаше с треперещите си ръце. — Успях да стрелям, когато грамадното същество пое обратно към върховете на глетчерите. Струва ми се, че го улучих.

— Със същия успех си можел да улучиш и Робърт Сарджънт — каза Корнилиъс Хики. — Може да е бил още жив, когато си стрелял.

Пилкингтън погледна помощник-калафатника на „Ужас“ с неприкрита омраза.

— Господин Сарджънт не беше жив — каза Дън, който дори не забеляза злобните погледи, разменени между морския пехотинец и Хики. — Той изкрещя веднъж, а тварта му строши черепа със зъби като орех. Аз го видях. Чух го.

Дотичаха и останалите, включително капитан Крозиър и капитан Фицджеймс, който изглеждаше блед и безплътен дори под многобройните пластове дрехи и шинела си. Дън, Бейтс и останалите се впуснаха да обясняват отново какво са видели.

Капрал Хеджес и други двама морски пехотинци, които бяха дотичали в суматохата, се върнаха от мрака и казаха, че не са видели и следа от господин Сарджънт, а само парчета разкъсано облекло и плътна кървава следа, водеща към ледения лабиринт в посока на най-големия айсберг.

— То иска да го последваме — избоботи Бейтс. — Ще ни чака там.

Крозиър изкриви лице в смесица от безумна усмивка и озъбване.

— Тогава няма да го разочароваме — каза той. — Не виждам защо да не подновим лова на гнусната твар още сега. Хората са излезли на леда, светлината е достатъчна, а морските пехотинци могат да донесат мускети и пушки за всички. И следата е прясна.

— Твърде прясна — промърмори капрал Хеджес.

Крозиър излая заповедите си. Няколко мъже се върнаха на корабите, за да донесат оръжия. Останалите се разделиха в ловни отряди под командата на морските пехотинци, които вече бяха въоръжени. От работните площадки донесоха факли и фенери, които разпределиха между отрядите. Крозиър изпрати хора да доведат

лекарите Стенли и Макдоналд, в случай че Робърт Орми Сарджънт е още жив или ако пострада някой друг.

След като получи мускета си, Хики веднага се замисли дали „случайно“ да не застреля лейтенант Ървинг в тъмното, но очевидно младият офицер вече се пазеше от Менсън и от помощник-калафатника. Хики забеляза как младото конте хвърли няколко разтревожени погледа към Магнъс, преди Крозиър да ги зачисли в различни отряди, и разбра, че Ървинг или е успял да зърне за миг зад гърба си Магнъс с вдигнатите му ръце, преди да се разнесат първите викове и изстрели, или просто е почувствал нещо нередно, което означаваше, че вече ще е доста по-трудно да го хванат неподготвен.

Но въпреки това щяха да успеят. Хики се боеше, че възникналите подозрения ще накарат Джон Ървинг да докладва на капитана за онова, което беше видял в трюма, а помощник-калафатникът не можеше да допусне това. Той се страхуваше не толкова от наказанието за содомия — сега моряците рядко ги бесеха или ги подлагаха на бичуване из всички кораби от флота, — колкото от позора. Помощник-калафатникът Корнилиъс Хики не беше никакъв си там жалък дупелюбец.

Той щеше да изчака, докато Ървинг отново свали гарда си и тогава щеше сам да свърши работата, ако се наложеше. Дори ако корабните лекари установят, че е бил убит, това нямаше да има значение. И бездруго нещата бяха стигнали до крайност при тази експедиция. Ървинг щеше да се превърне просто в поредния труп, за който щяха да се погрижат, след като ледовете започнат да се топят.

В края на краищата трупът на господин Сарджънт така и не беше открит — следата от кръв и разкъсани дрехи изчезна на половината път до високия айсберг, — но никой друг не изчезна. На няколко души им измръзнаха пръстите на краката и всички трепереха и се бяха вцепенили повече или по-малко, когато най-последователно беше отменен цял час след обичайното време за вечеря. В този ден Хики повече не видя лейтенант Ървинг.

Но докато се връщаха изморени обратно на „Ужас“, точно Магнъс Менсън успя го изненада. Вятърът започваше да ги блъска в гърбовете и морските пехотинци вървяха прегърбени до тях, стиснали пушките и мускетите в готовност.

Хики осъзна, че грамадният идиот, който вървеше до него, плаче. Сълзите веднага замръзваха по обраслите с брада бузи на Магнъс.

— Какво има, човече? — попита настоятелно Хики.

— Просто ми е тъжно, Корнилиъс.

— За кое ти е тъжно?

— За горкия господин Сарджънт.

Хики стрелна с поглед партньора си.

— Не знаех, че изпитваш такива нежни чувства към проклетите офицери, Магнъс.

— Не изпитвам, Корнилиъс. Хич не ми пука, дори всичките да умрат и да попаднат в ада. Но господин Сарджънт умря тук, на леда.

— И какво от това?

— Призракът му няма да намери пътя обратно към кораба. А след като търсенето свърши, капитан Крозиър каза, че тази вечер всички ще получим допълнителна глътка ром. Просто ми е тъжно, че призракът му няма да е с нас. Господин Сарджънт много обичаше ром, Корнилиъс.

[1] Около минус четирийсет и три градуса по Целзий. ↑

24. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

31 ДЕКЕМВРИ 1847 Г.

Бъдни вечер и Рождество преминаха тихо и почти незабелязано на „Ужас“, но Вторият голям венециански карнавал в навечерието на Нова година скоро щеше да компенсира пропуснатото.

В продължение на четири дни преди Коледа бушуваха силни снежни бури, които принуждаваха мъжете да стоят в кораба — бурите бяха толкова свирепи, че вахтите трябваше да бъдат съкратени до един час, — така че Бъдни вечер и самият свещен ден бяха отбелязани в полумрака на жилищната палуба. Господин Дигъл беше приготвил специална вечеря — сготви последните остатъци от осолено свинско по половин дузина изобретателни начина и поднесе задушено заешко, като първо изкисна във вода осоленото месо от последните останали бурета. В допълнение към това — по предложение на кормчиите господин Кенеди, господин Роудс и господин Дейвид Макдоналд и под строгия контрол на лекарите Педи и Александър Макдоналд — готвачът подбра някои от най-добре запазените консерви с храна, сред които такива със супа от костенурка, говеждо по фламандски, пълен фазан с трюфели и телешки език. Помощниците на господин Дигъл в камбуза почистиха от плесента и нарязана последните парчета кашкавал, които бяха поднесени за десерт и в двата дни, а капитан Крозиър пожертва последните пет бутилки бренди от запасите в алкохолния склад, пазени за специални случаи.

Настроението си оставаше погребално. Имаше няколко опита за песни от офицерите в леденостудената каюткомпания на кърмата и от обикновените моряци в малко по-топлото им спално помещение към носа — останалите в трюма запаси от въглища не достигаха за допълнително отопляване дори и на Коледа, — но песните замираха

след няколко куплета. Маслото за фенерите също трябваше да се пести, затова осветената само от няколко мъждукащи свещи жилищна палуба не изглеждаше по-весело от уелски рудник. Лед покриваше дъските и гредите, а одеялата и вълнените дрехи на мъжете бяха непрекъснато влажни. Плъховете бяха плъзнали навсякъде.

Брендито повдигна малко настроението, но не достатъчно, че да разсее мрака, царящ на кораба и в душите на хората. Крозиър дойде на носа, за да поговори с хората, и неколцина мъже му направиха подаръци — мъничка кесийка със скътан тютюн, изрязана фигурка на тичаща бяла мечка, голяма картонена мечешка маска, внушаваща страх (подарена несъмнено на шега и почти сигурно не без страх, че страховитият капитан може да я сметне за амулет), закръпена червена вълнена долна риза, принадлежала на починалия наскоро приятел на един от моряците, и пълен комплект издялани фигурки за шах от капрала от морската пехота Робърт Хопкрафт (един от най-тихите и най-скромни мъже в експедицията, който беше повишен в капрал, след като получи осем счупени ребра, строшена ключица и изкълчена ръка при нападението на твартата върху маскировъчното укритие на сър Джон през юни). Крозиър благодари на всички, стисна им ръцете, потупа ги по раменете и се върна обратно в офицерската столова, където настроението беше малко по-весело благодарение на неочакваното пожертвование на първи лейтенант Литъл във вид на две бутилки уиски, които той беше крил почти три години.

Бурята спря сутринта на 26 декември. Снегът се беше натрупал на дванайсет фута височина над носа и на шест фута над релинга на десния борд в предната четвъртина на кораба. След като разкопаха палубата на „Ужас“ и разчистиха отбелязаната с ледени пирамиди пътечка между корабите, хората се заеха с подготовката на онова, което нарекоха Втори голям венециански карнавал — за Първи, предположи Крозиър, се считаше онзи, в който беше участвал самият той, докато служеше като мичман в несполучливата полярна експедиция на Пари през 1824 година.

В непрогледно тъмната утрин на 26 декември Крозиър и първи лейтенант Едуард Литъл оставиха наблюдението на работните бригади, разчистващи кораба от снега, на Ходжсън, Хорнби и Ървинг и поеха по дългия път през снежните преспи към „Еребус“. Крозиър се стресна, когато видя, че Фицджереймс е продължил да губи от теглото си

— жилетката и панталоните вече му бяха с няколко номера по-големи въпреки очевидните опити на стюарда му да ги стесни, — но се стресна още повече по време на разговора си с него, когато осъзна, че командирът на „Еребус“ почти не го слуша. Фицджеймс изглеждаше разсеян, като човек, който само си дава вид, че поддържа разговора, но всъщност слуша музиката, разнасяща се от някакво съседно помещение.

— Вашите хора боядисват платна навън в снега — каза Крозиър. — Видях ги да приготвят баките със зелена, синя и дори черна боя. За резервни платна, които са в отлично състояние. Смятате ли, че това е приемливо, Джеймс?

Фицджеймс се усмихна разсеяно.

— Наистина ли мислите, че тези платна ще ни потрйбват, Франсис?

— Много се надявам на това — отвърна Крозиър с дрезгав глас.

Другият капитан продължи да се усмихва спокойно, което вбесяваше Крозиър.

— Трябва да видите трюма ни, Франсис. Разрушенията продължиха и се ускориha след последната ни инспекция в седмицата преди Рождество. „Еребус“ не би издържал и един час в открити води. Рулят ни е на парчета, а ни беше резервният.

— Могат да бъдат поставени временни — каза Крозиър, борейки се с желанието да стисне зъби и юмруци. — Дърводелците могат да укрепят изкорубените греди. Разработих план за изкопаването на яма в леда около двата кораба с дълбочина около осем фута, която да създаде сух док преди пролетното топене на ледовете. Така ще получим достъп до външните обшивки на корпусите.

— Пролетното топене — повтори Фицджеймс и се усмихна почти снизходително.

Крозиър реши да смени темата.

— Не ви ли безпокои намерението на хората да проведат този венециански карнавал?

Напълно пренебрегвайки правилата на добрия тон, Фицджеймс небрежно сви рамене.

— Че защо? Не знам как е на вашия кораб, Франсис, но на „Еребус“ Рождество премина в много тягостна атмосфера. На хората им е необходимо някакво развлечение за повдигане на духа.

Крозиър не можеше да направи никакви възражения по отношение на коледната тягостна атмосфера.

— Но маскен бал на леда, в пълната тъмнина на зимния ден? — рече той. — Колко моряци ще станат жертви на тварта, която ни дебне отвън?

— А колцина ще изгубим, докато се крием на корабите си? — попита Фицджеймс, без да губи леката си усмивка и разсеяното изражение на лицето. — А и при вас всичко е минало нормално, когато сте провели Първия венециански карнавал с Хопнър и Пари през двайсет и четвърта година.

Крозиър поклати глава.

— Той се проведе само два месеца след като заседнахме в ледовете — рече тихо той. — Освен това и Пари, и Хопнър бяха фанатици на тема дисциплина. Въпреки лекомислието на двамата капитани и любовта им към театралните представления Едуард Пари обичаше да казва: „маскаради без невъздържаност“ и „карнавали без прекаляване“. При нас дисциплината не е толкова добре поддържана, Джеймс.

Фицджеймс най-после изгуби разсеяния си вид.

— Капитан Крозиър — изрече сухо той, — да не би да ме обвинявате в отслабване на дисциплината на кораба ми?

— Не, не, не — отвърна Крозиър, без да е сигурен дали обвинява по-младия мъж в това или не. — Просто казвам, че това е третата ни година в леда, а не третият месец, както беше при Пари и Хопнър. Отслабването на дисциплината, болестите и падналият дух в подобни обстоятелства са неизбежни.

— Не ли това още по-важна причина да позволим на хората такова развлечение? — попита Фицджеймс с все същия хладен тон. Бледите му бузи леко порозовяха при критическата забележка към повисшестоящия офицер.

Крозиър въздъхна. Вече беше твърде късно да се спре този проклет маскарад, осъзна той. Хората се бяха вкопчили в идеята, а онези на „Еребус“, които участваха най-ентузиасирано в приготовленията, щяха да са първите, включили се в бунта, когато настъпеше моментът. Като капитан Крозиър знаеше, че номерът е никога да не позволи този момент да настъпи. Той наистина не знаеше дали карнавалът ще спомогне в това отношение, или ще навреди.

— Добре — каза най-накрая той. — Но хората трябва да разберат, че не бива да се хаби нито бучка, нито трохичка или капчица въглища, масло, пиролизно гориво или спирт.

— Те обещаха да използват само факли — каза Фицджеймс.

— И в този ден няма да има никакви допълнителни алкохол или храна — додаде Крозиър. — От днес преминаваме на изключително намален порцион. Няма да тръгнем да го променяме още на петия ден заради някакъв си маскен карнавал, който никой от нас не е одобрил напълно.

Фицджеймс кимна.

— Лейтенант Левеконт, лейтенант Феърхолм и неколцина от мъжете, които са малко по-добри стрелци, ще отидат на лов в седмицата преди карнавала с надеждата да ударят нещо, но хората са наясно, че порционът ще е както обикновено — всъщност новият, орязаният, — ако ловците се върнат с празни ръце.

— Както са се връщали всеки път през последните три месеца — промърмори Крозиър. След това продължи с по-дружелюбен глас: — Добре, Джеймс. Аз ще се връщам. — Той се спря на вратата на мъничката каюта на Фицджеймс. — Между другото, защо боядисват платната в зелено, черно и другите цветове?

Фицджеймс се усмихна разсеяно.

— Нямам представа, Франсис.

* * *

Сутринта в петък, 31 декември 1947 г., беше студена, но тиха — макар, разбира се, да нямаше същински изгрев. Сутрешната вахта на „Ужас“, командвана от господин Ървинг, регистрира температура от минус седемдесет и три градуса^[1]. Вятър не се усещаше. През нощта се бяха появили облаци, които сега покриваха плътно небето от хоризонт до хоризонт. Беше много тъмно.

Повечето от моряците изглеждаха нетърпеливи да тръгнат към карнавала веднага след като приключи закуската — след въвеждането на новия порцион тя отнемаше по-малко време от преди и се състоеше от един сухар с мармалад и половин черпак ечемичена каша с малко захар — но ежедневните задължения на кораба трябваше да бъдат

изпълнени и Крозиър се съгласи да пусне екипажа едва след като всички свършиха работата си. Все пак той разреши на моряците, които нямаха специални задачи — търкане на жилищната палуба с пемза, носенето на вахта, къртенето на леда от мачтите и такелажа, риненето на снега, ремонтните работи, поддържането на ледените пирамиди, учебните занятия — да отидат да помогнат за последните приготовления на маскарада, така че около дузина мъже поеха след закуска в тъмното, придружавани от двама морски пехотинци, въоръжени с мускети.

По обяд, когато моряците получиха порцията си силно разреден грог, възбудата на останалите на кораба моряци стана очевидна. Крозиър пусна още шестима мъже, които бяха изпълнили задълженията си за деня, и изпрати заедно с тях втори лейтенант Ходжсън.

През втората половина на деня, докато се разхождаше по тъмната палуба, Крозиър успя да види ярката светлина на факлите зад огромния айсберг, който се издигаше между двата кораба. Все още нямаше никакъв вятър, а в небето не се виждаха звезди.

Когато настъпи часът за вечеря, останалите на кораба мъже не ги свърташе на едно място като малки деца на Бъдни вечер. Те се нахраниха за рекордно кратко време, макар и при намален порцион — тъй като петъкът вече не беше „брашнен ден“, вечерята се състоеше от скромна порция „Джон Бедняка“, малко консервирани зеленчуци и два пръста ейл, — и на Крозиър сърце не му даде да ги задържа още на кораба, докато офицерите приключат със своята много по-спокойна вечеря. Освен това останалите на борда офицери, също като моряците, бяха нетърпеливи да отидат на карнавала. Дори инженерът Джеймс Томпсън, който рядко проявяваше интерес към нещо извън машинното отделение в трюма и който беше отслабнал дотолкова, че приличаше на ходещ скелет, се намираше на жилищната палуба, облечен и готов за тръгване.

Така че в седем часа вечерта капитан Крозиър, облечен във всички възможни дрехи, които успя да намери, направи последна проверка на осемте мъже, които оставаха да дежурят на кораба — първият помощник Хорнби поемаше вахтата, но щеше да бъде сменен преди полунощ от младия Ървинг, който щеше да се върне с трима моряци, за да може Хорнби и останалите вахтени да присъстват на

карнавала — след което всички слязоха по ледената рампа и закрачиха бързо в минус осемдесетградусовия^[2] студ към „Еребус“. Скоро групата от трийсет и няколко души се проточи в дълга върволица в тъмното и Крозиър се оказа до лейтенант Ървинг, ледовия лоцман Бланки и няколко младши офицери.

Бланки вървеше бавно, опирайки се на подплатената патерица под дясната му мишница, тъй като беше изгубил петата на десния си крак и все още не беше свикнал със заместващата я протеза от кожа и дърво, но иначе беше в добро настроение.

— Добър вечер, капитане — каза ледовият лоцман. — Не забавяйте ход заради мен, сър. Моите приятели — Дебелия Уилсън, Кинли и Били Гибсън — ще се погрижат за мен.

— На мен ми се струва, че не вървите по-бавно от нас, господин Бланки — отвърна Крозиър. Преминавайки покрай пирамидите с факли, той отново забеляза пълната липса на вятър; пламъците се издигаха право нагоре. Пътеката беше добре отъпкана, пробитите в торосите проходи бяха грижливо почистени от снега, за да осигурят лесно преминаване. Грамадният айсберг, който се намираше на половин миля пред тях, сякаш излъчваше светлина от вътрешността си, осветен от многобройните факли, горящи от другата му страна, и сега приличаше на някаква призрачна кула, проблясваща в нощта. Крозиър си спомни детските си години, докато ходеше по местните ирландски панаири. Въздухът тази вечер, макар и доста по-студен, отколкото в ирландските летни вечери, беше изпълнен със същото въодушевление. Той се огледа назад, за да се увери, че редник Хамънд, редник Дейли и сержант Тоузър пазят тила им, стиснали в готовност пушки в ръцете си, от които бяха свалили дебелите горни ръкавици.

— Странно колко са развълнувани мъжете от този карнавал, нали, капитане? — попита господин Бланки.

Крозиър можа да отговори единствено със сумтене. Следобед беше изпил последната си доза уиски и сега с ужас очакваше следващите дни и нощи.

Бланки и приятелите му се придвижваха толкова бързо — с патерица или не, — че Крозиър ги пропусна напред. Той докосна Ървинг за ръката и дългурестият лейтенант леко изостана от лейтенант Литъл, лекарите Педи и Макдоналд, дърводелеца Хъни и останалите.

— Джон — каза Крозиър, когато двамата се оказаха извън слуховия обхват на офицерите, но все още оставаха далеч от пехотинците, за да не бъдат чути, — има ли някакви новини за Безмълвната дама?

— Не, капитане. Преди около час проверих лично склада на носа, но тя вече беше излязла през малката си задна вратичка.

След като по-рано през декември Ървинг беше докладвал на Крозиър за непланираните екскурзии на ескимоската им гостенка, първата мисъл на капитана беше да срути тесния леден тунел, да запечата и подсили носа на кораба и веднъж завинаги да изгони девойката на леда.

Но той не направи нищо такова. Вместо това Крозиър нареди на лейтенант Ървинг да определи трима моряци, които да наблюдават Безмълвната дама при всеки удобен случай, а самият той да я последва отново на леда, ако е възможно. До този момент не я бяха виждали да напуска отново кораба през задната си врата, макар Ървинг да прекарваше часове в чакане, скрит в убежището си сред ледените блокове до носа на кораба. Жената сякаш беше видяла лейтенанта по време на среднощната си среща с тварта от ледовете, като че ли беше искала той да я види и да я чуе там навън, и беше решила, че това е достатъчно. Напоследък като че ли се задоволяваше с корабния порцион храна и използваше склада за котвени въжета само за спане.

Крозиър не беше изгонил туземката по най-простата причина: хората му започваха бавно да умират от гладна смърт и запасите от храна нямаше да им стигнат до лятото, а камо ли до следващата година. Ако Безмълвната дама наистина намираще прясна храна в леда посред зима — може би ловеше с капани тюлени, дори моржове, — Крозиър знаеше, че екипажите му трябваше да усвоят това умение, за да успеят да оцелеят. Сред стотината оцелели нямаше нито един опитен ловец или риболовец в ледовете.

Крозиър се беше отнесъл скептично към смутения и доста неуверен разказ на лейтенант Ървинг за това, че беше видял нещо, което прилича на тварта от ледовете, да създава някакъв вид музика заедно с жената и после да ѝ принася в дар месо. Капитанът никога нямаше да повярва, че Безмълвната е обучила грамадната бяла мечка — ако това представляваше тварта — да ловува и да ѝ носи риба или тюлени, или морж, както някое добре обучено английско куче птичар

носи убития фазан на господаря си. А що се отнася до музиката... това просто беше абсурдно.

Но тя беше избрала точно този ден, за да изчезне отново.

— Добре — каза Крозиър, чувствайки как леденостуденият въздух, дори преминавайки през дебелия шал, болезнено пари дробовете му, — когато се върнете обратно за смяна на вахтата, проверете отново склада и ако я няма... Какво, за Бога, е това?

Бяха преминали през последната верига от тороси и бяха излезли на открития равен участък от замръзналото море на четвърт миля от „Еребус“. Сцената, на която стана свидетел Крозиър, накара ченето му да увисне под вълнения шал и вдигнатата яка на шинела.

Капитанът предполагаше, че Вторият голям венециански карнавал ще се проведе на равния морски лед в непосредствена близост до кораба, както се беше случило през 1824 година, когато Хопнър и Пари бяха организирали маскарад на тясната ледена отсечка между „Хекла“ и „Фюри“. Но докато „Еребус“, тъмен и безлюден, стоеше вирнал нос на мръсния си леден пиедестал, на четвърт миля от него, точно пред най-големия айсберг, цареше огромно оживление.

— Мили Боже — каза лейтенант Ървинг.

„Еребус“ изглеждаше като тъмен стар, негоден кораб, а на широкия, равен участък от замръзналото море, сред гората от глетчерови върхове и право под извисяващия се, сияещ айсберг, беше израснала нова грамада — същински град от разноцветни платна и въжета, озарен от ярко горящи факли. Крозиър можеше само да стои и да гледа.

Хората доста се бяха потрудили. Някои очевидно се бяха изкатерили върху самия айсберг, забивайки грамадните ледени винтове в ледената стена на височина шейсет фута, бяха закрепили големи халки и стойки за скрипци, добавяйки въжета, платна и макари от складовете, които щяха да стигнат за пълното оборудване на тримачтов военен кораб.

Паяжината от стотина заледени въжета се спускаше от айсберга и се простираше към „Еребус“, поддържайки цял град от осветени цветни платна. Тези боядисани платнени стени — някои от които достигаха височина от трийсет и повече фута — бяха заковани отдолу за леда, глетчеровите върхове и ледените блокове; отвесни пръти ги държаха изправени, а отгоре бяха прикрепени към опънатите въжета.

Крозиър се приближи, като не спираше да мига. Заради натрупания върху миглите му лед клепачите му можеха всеки момент да замръзнат, но въпреки това той продължаваше да мига.

Върху леда сякаш се издигаше редица от гигантски цветни палатки, но те нямаха покриви. Отвесните стени, осветени отвътре и отвън чрез безброй факли, се простираха от откритото ледено поле до гората от глетчерови върхове и продължаваха нагоре по стената на самия айсберг. Сякаш за една нощ върху леда бяха изградени гигантски зали или цветни къщи. Всяка следваща зала беше разположена под ъгъл до предходната, като на всеки двайсестина ярда всички платна и въжета се прегъваха под остър ъгъл.

Първата зала беше отворена на изток. Платното тук беше боядисано в ярко, наситено синьо — синият цвят на небесата, които не бяха виждали от толкова много месеци, накара гърлото на капитан Крозиър да се свие, — а под светлината на разположените отвън факли и мангали стените сияеха и пулсираха.

Крозиър мина покрай господин Бланки и приятелите му, които зяпаха с отворени уста.

— Господи — чу той гласа на ледовия лоцман.

Крозиър се приближи още повече, като съсъщност навлезе в пространството, оградено от сияещите сини стени.

Около него подкачаха и лудуваха фигури, облечени в ярки, странни облекла: клошари с опашки от разноцветни парцали, влаещи се подире им; високи коминочистачи с траурно черни фракове и изцапани със сажди цилиндри, които танцуваха джиги; екзотични птици с дълги, златни клюнове, които пристъпваха леко; арабски шейхове с червени тюрбани и островърхи персийски чехли, които се плъзгаха по черния лед; пирати със сини маски на мъртъвци, преследващи подскачащ еднорог; генерали от Наполеоновата армия с бели маски от някаква гръцка пиеса, обикалящи бавно в тържествена процесия. Обемиста фигура, облечена цялата в зелено — горски дух? — притича до Крозиър и пропя с фалцет:

— Сандъкът с костюмите се намира вляво, капитане. Можете да се преоблечете и да се присъедините към нас. — След което привидението изчезна, сливайки се с шумната тълпа от странно облечени фигури.

Крозиър продължи да върви напред, навлизайки навътре в лабиринта от пъстроцветни стаи.

Свърна рязко надясно зад синята зала и се озова в дълга морава стая. Крозиър забеляза, че тя не е празна. Организаторите на карнавала бяха подредили във всяка зала килими, завеси, маси или бурета и ги бяха боядисали в същия цвят като сияещите стени.

Зад моравата стая се намираше зелена — този път след завой наляво, но под такъв странен ъгъл, че на Крозиър му се наложи да погледне към звездите — ако изобщо имаше такива на небето, — за да се ориентира в местоположението си. В тази дълга стая имаше още повече веселбари от предишните: повече екзотични птици, принцеса с издължена конска физиономия, същества с толкова членести и странно свързани крайници, че приличаха на гигантски насекоми.

Франсис Крозиър не можеше да си спомни да е виждал нито един от тези костюми в сандъците на Пари на „Фюри“ и „Хекла“, но Фицджереймс беше настоял, че Франклин е взел със себе си точно тези разпадащи се стари артефакти.

Четвъртата стая беше обзаведена и боядисана в оранжево. Светлината на факлите, която проникваше през тънкото оранжево платно, изглеждаше толкова плътна, че сякаш можеше да се вкуси. Още оранжеви платна, боядисани като гоблени, бяха разстлани върху морския лед, а в центъра на стаята беше поставена маса с оранжева покривка, върху която стоеше огромна купа с пунш. Поне трийсетина гротескни фигури се бяха струпали около нея и някои от тях повдигаха клонестите си или зъбати маски, за да могат да пият по-добре.

Крозиър с изумление осъзна, че от петата част на лабиринта се носи силна музика. Зави отново надясно и влезе в бяла зала. Покритите с чаршафи морски сандъци и столове от офицерската столова бяха подредени покрай белите платнени стени, а в дъното на стаята маскирана фигура въртеше ръчката на почти забравената латерна от каюткомпанията на „Ужас“, от чиито металически дискове се лееха популярни танцувални мелодии. Тук, на леда, звукът като че ли се чуваше много по-силно.

От шестата зала излезе група веселбари и Крозиър мина покрай латерната, направи остър завой наляво и влезе във виолетова стая.

С окото на опитен моряк капитанът оцени по достойнство конструкцията от въжета, които се издигаха от отвесно забитите

резервни реи към върха на една мачта, извисяваща се в средата — към нея беше привързан целият такелаж от останалите шест зали. Същата тази мачта беше свързана чрез дебели въжета и с котвите, забити високо в стената на айсберга. Такелажниците от „Еребус“ и „Ужас“, които бяха измислили и построили този седемстаен лабиринт, очевидно бяха освободили тук голямото си неудовлетворение от това, че не можеха да практикуват занаята си, докато корабите бездействаха в леда със свалени стенги, реи и такелаж. Ала във виолетовата зала имаше малко костюмирани моряци и светлината беше странно потискаща. Единственото обзавеждане се състоеше от няколко празни палети в средата на залата, които бяха покрити с виолетови чаршафи. Няколко птици, пирати и просяци се спираха да отпият от кристалните си чаши, които носеха от бялата стая, оглеждаха се и бързо се връщаха в останалите зали.

В последната зала като че ли изобщо нямаше светлина.

Крозиър излезе от виолетовата стая, сви рязко вдясно и се озова в зала, където цареше непрогледен мрак.

Не, всъщност не беше така, осъзна той. Зад черните платнени стени тук също горяха факли, но светлината едва успяваше да проникне през тях и ефектът беше само слабо сияние. На Крозиър му се наложи да се спре, за да могат очите му да привикнат към тъмнината, а когато това стана, той отстъпи изплашено назад.

Ледът под краката му беше изчезнал. Той сякаш стъпваше върху черната вода на арктическото море.

На капитана му трябваша няколко секунди, за да разбере какъв е номерът. Моряците бяха посипали плътно леда със сажди, които бяха взели от котелното и въглищните бункери — стар трик, който се използваше от моряците, за да се ускори топенето на леда в късна пролет или капризно лято — но сега, наред полярната зима, без слънчеви дни и със студове до минус сто градуса^[3] нямаше топене на ледовете. От саждите и въглените ледът под нозете му просто беше станал невидим в мрака на последната ужасна зала.

Когато очите на Крозиър окончателно привикнаха с тъмнината, той видя, че в дългото черно помещение има само един предмет, но стисна гневно зъби, когато разбра кой е.

Високият абаносов часовник на дядото на капитан сър Джон Франклин беше поставен в дъното на черната зала, с гръб към

извисяващия се айсберг, който служеше за задна стена на стаята и за край на седемстайния лабиринт. Крозиър можеше да чуе отмереното му тиктакане.

А над цъкащия часовник, сякаш опитвайки се да се измъкне на свобода от айсберга, стърчеше косматата бяла глава на чудовище с жълти зъби.

Не, поправи се той, не чудовище. Към ледената стена по някакъв начин бяха прикрепили главата на голяма бяла мечка. Устата на звяра беше отворена. В черните очи се отразяваше оскъдната светлина от факлите, която успяваше да проникне през черните платнени стени. Само зъбите и козината на мечката смътно се белееха в мрака на черната зала. От зейналата паст се подаваше яркочервен език. Под косматата глава абаносовият часовник тиктакаше равномерно като сърце.

Изпълнен с ярост, Крозиър стремително излезе от черната стая, спря се в бялата и гръмогласно поиска да види офицер — който и да е.

Един сатир с издължена маска от папиемаше и фалически конус, щръкнал под червения му колан, притича към него върху черните си копита, привързани под тежките ботуши.

— Да, сър?

— Веднага свалете шибаната маска!

— Слушам, капитане — отвърна сатирът, сваляйки своята собствена маска, за да разкрие лицето на Томас Р. Фар, старшина на гротмарса на „Ужас“. Една китайка с огромни гърди, която стоеше до него, свали маската си и под нея се появи кръглото, пълно лице на Джон Дигъл, готвача. До Дигъл стоеше един грамаден плъх, който свали муцуната си достатъчно, за да разкрие лицето на лейтенант Джеймс Уолтър Феърхолм от „Еребус“.

— Какво означава всичко това, по дяволите? — изрева Крозиър. При звука на гласа му различните фантастични същества се свиха от страх край белите стени.

— Кое по-точно, капитане? — попита лейтенант Феърхолм.

— Това! — изръмжа Крозиър и с широк размах на двете си ръце посочи белите стени, въжетата от такелажа над главата си, факлите... всичко.

— Нищо не означава, капитане — отвърна господин Фар. — Това е просто... карнавал.

Досега Крозиър беше смятал Фар за надежден, здравомислещ човек и отличен гротмарсов старшина.

— Господин Фар, вие участвахте ли в такелажните работи тук? — попита той с рязък тон.

— Да, капитане.

— А вие, лейтенант Феърхолм, знаехте ли за... за животинската глава... изложена по толкова странен начин в последната зала?

— Да, капитане — отвърна Феърхолм. Издълженото, загоряло лице на лейтенанта изобщо не показваше страх пред гнева на командира му. — Сам застрелях животното. Вчера вечерта. Всъщност мечките бяха две. Майка и почти порасналото ѝ мъжко мече. Към полунощ ще изпечем месото — ще си направим нещо като пиршество, сър.

Крозиър гледаше мъжете. Усещаше, как сърцето му бие силно в гърдите, чувстваше гнева, който — смесен с уискито, изпито от него по-рано, и увереността, че няма да види нито капка повече пред следващите дни — на сушата често го беше довеждал до буйство.

Но тук той трябваше да внимава.

— Господин Дигъл — обърна се най-накрая той към дебелия китаяк с огромните гърди, — знаете много добре, че дробът на бялата мечка ни разболя всичките.

Двойната брадичка на Дигъл заподскача по същия начин като подплатената му с възглавници пазва.

— О, да, капитане. В черния дроб на бялата мечка има нещо гадно, което не можем да премахнем, колкото и да го печем. За днешното пиршество не съм сготвил нито черния дроб, нито белите дробове, капитане, уверявам ви. Само прясно месо — стотици фунтове прясно месо, добре опечено и идеално изпържено, сър.

Лейтенант Феърхолм заговори:

— Мъжете приемат като благоприятна поличба това, че се натъкнахме на две мечки на леда и успяхме да ги убием, капитане. Всички с нетърпение очакват среднощното пиршество.

— Защо никой не ми докладва за мечките? — попита Крозиър.

Офицерът, гротмарсовият старшина и готвачът се спогледаха. Стоящите наблизо птици и феи също.

— Самката и мечето бяха убити късно снощи, капитане — отвърна най-накрая Феърхолм. — Предполагам, че днес движението на

хора е било предимно от „Ужас“ насам, за да помагат при подготовката на карнавала, а куриери от „Еребус“ не са били изпращани. Моля да ме извините, че не съм ви известил, сър.

Крозиър знаеше, че виновният за този пропуск е Фицджеймс. И бе наясно, че всички мъже наоколо го знаят.

— Много добре — каза най-накрая той. — Продължавайте. — Но докато мъжете започнаха отново да си слагат маските, капитанът додаде: — И Бог да ви е на помощ, ако се окаже, че часовникът на сър Джон е повреден.

— Добре, капитане — отвърнаха всички маскирани фигури наоколо.

Хвърляйки един последен, почти уплашен поглед назад, към ужасната черна зала — за своите петдесет и седем години хронична меланхолия Франсис Крозиър рядко бе изпитвал толкова тежък пристъп на депресия, както в черното като абанос помещение, — той пое към оранжевата зала, а оттам в зелената, после в моравата и накрая в синята, откъдето излезе навън, на открития тъмен лед.

Едва след като се измъкна от лабиринта от боядисани платна, Крозиър почувства, че може да диша свободно.

Костюмираните фигури боязливо отстъпваха встрани, докато той крачеше към „Еребус“ и тъмната, дебело облечена фигура, която стоеше на билото на ледената рампа.

Капитан Фицджеймс стоеше самотен до релинга и пушеше лулата си.

— Добър вечер, капитан Крозиър.

— Добър вечер, капитан Фицджеймс. Влизали ли сте вътре в това... това... — Крозиър не успя да намери подходящата дума и просто махна с ръка към шумния, осветен град от платнени стени и сложно оплетен такелаж. Факлите и мангалите светеха ярко.

— Да, влизах — отвърна Фицджеймс. — Бих казал, че хората ни са проявили изумителна изобретателност.

Крозиър не знаеше какво да отговори.

— Въпросът сега е — продължи Фицджеймс — дали техният многочасов труд ще отиде в полза на експедицията... или на Дявола.

Крозиър се опита да погледне в очите на по-младия офицер, скрити под козирката на увитата с шал фуражка. Той нямаше представа дали Фицджеймс се шегува.

— Предупредих ги — изръмжа Крозиър, — че не трябва да хабят нито една пинта масло и нито една бучка въглища за проклетия карнавал. Погледнете тези огньове!

— Мъжете ме увериха — каза Фицджеймс, — че използват само маслото и въглищата, които са спестили, като не са отоплявали „Еребус“ пред последните седмици!

— Чия идея беше този... лабиринт? — попита Крозиър. — Цветните зали? Черната стая?

Фицджеймс издиша дима, извади лулата от устата си и се засмя.

— Всичко това е идея на младия Ричард Ейлмър.

— Ейлмър? — повтори Крозиър. Той си спомняше името, но не и лицето на мъжа. — Вашият стюард на оръжейната?

— Същият.

Крозиър си спомни дребничък мъж с хлътнали, мътни очи, педантична нотка в гласа и остри, черни мустачки.

— На него откъде пък му е хрумнало това, по дяволите?

— Ейлмър е живял няколко години в Съединените щати, преди да се завърне у дома през 1844 година и да започне работа в Изследователската служба — каза Фицджеймс. Зъбите му леко потракваха по мундщука на лулата. — Той твърди, че през четирийсет и втора година, докато живеел при своя братовчед в Бостън, чел някакъв глупав разказ, в който е бил описан точно такъв маскарад, с такива разноцветни зали. В някакво евтино издание, което се казвало „Списанието на Греъм“^[4], ако не ми изневерява паметта. Ейлмър не помни точно сюжета на разказа, но си спомня, че се е разказвало за странен бал-маскарад, който бил организиран от някой си принц Просперо... и той е абсолютно уверен, че там залите са били разположени именно в такава последователност, с ужасна черна стая в края. Мъжете направо се влюбиха в идеята.

Крозиър само поклати глава.

— Франсис — продължи Фицджеймс, — в течение на две години и един месец под командването на сър Джон алкохолът на този кораб се намираше под строга възбрана. Въпреки това аз успях да внеса на борда три бутилки прекрасно уиски, подарени ми от баща ми. Остана ми една от тях. Ще ми окажете ли честта да я изпиете с мен тази вечер? След три часа хората ще започнат да пекат месото на мечките, които отстреляха вчера. Вчера дадох позволение на нашия господин

Уол и на вашия господин Дигъл да монтират на леда две печки от велботите, за да подгреят няколко консерви със зеленчуци, и да построят огромен грил в тъй наречената бяла стая, където да изпекат месото. Ако не друго, то това ще е първото ни прясно месо от три месеца насам. Желаете ли да се присъедините към мен на бутилка уиски в бившата каюта на сър Джон, докато не стане време за празничната вечеря?

Крозиър кимна и последва Фицджереймс в кораба.

[1] Около минус петдесет и осем градуса по Целзий. ↑

[2] Около минус шейсет и два градуса по Целзий. ↑

[3] Около минус седемдесет и три градуса по Целзий. ↑

[4] Американско списание от средата на XVIII в., издавано във Филадельфия, чийто редактор през 1842 г. е бил Едгар Алън По. Разказът, който е прочел Ейлмър, е „Маската на алената смърт“ на По.

↑

25. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

31 ДЕКЕМВРИ 1847 Г. — 1 ЯНУАРИ 1848 Г.

Крозиър и Фицджеймс се появиха от „Еребус“ известно време преди полунощ. В каюткомпанията беше ужасно студено, но тук, в нощта, студът щурмува телата и сетивата им. През последните два часа беше задухал лек вятър, и навсякъде наоколо факлите и трикраките мангали — Фицджеймс беше предложил, а след първия час пиене на уиски Крозиър се беше съгласил да се изпратят навън допълнителни чували с въглища и фотоген^[1] за откритите мангали, за предпазване на веселбарите от измръзвания — танцуваха и працияха в минус стоградусовата мразовита нощ.

Двамата капитани бяха разговаряли много малко, всеки потънал в меланхоличните си мисли. Нарушиха уединението им десетина пъти. Лейтенант Ървинг се яви да доложи, че се връща на „Ужас“, за да поеме вахтата си; лейтенант Ходжсън се яви, за да доложи, че е пристигнал на карнавала заедно с останалите вахтени от неговата смяна; други офицери с нелепи костюми идваха да съобщят, че на карнавала всичко е наред; различни вахтени и офицери от „Еребус“ идваха да докладват, че отстъпват от дежурство или поемат дежурство; инженерът Грегъри се появи, за да съобщи, че спокойно могат да използват част от въглените за мангалите, тъй като са им останали запаси само за няколко часа каране под пара, когато настъпи митичното затопляне на времето, а после се оттегли, за да нареди да бъдат отнесени няколко чувала с въглища при ставащата все по-дива церемония сред ледовете; старият шивач на платна господин Мъри — облечен като гробар и сложил под високата си шапка от боброва кожа маска на череп, която не се различаваше особено много от собственото му съсухрено лице — се извини и попита може ли да вземе два

резервни кливера, за да може да се издигне щит срещу вятъра около новозапалилите мангали.

Капитаните кимаха, даваха разрешения, нареждания и съвети, без да се откъсват нито за миг от наваяните от уискито мисли.

Някъде между единайсет и полунощ те отново навлякоха връхните си дрехи, излязоха на палубата и слязоха на леда, след като Томас Джоупсън и Едмънд Хор, стюардите съответно на Крозиър и Фицджереймс, заедно с лейтенантите Левеконт и Литъл се бяха явили в каюткомпанията — и четиримата в чудати карнавални костюми, намъкнати над многослойните им облекла, — за да съобщят, че мечешкото месо вече е опечено и най-хубавите късове са заделени за капитаните, и бяха поканили капитаните да се присъединят към празненството.

Крозиър осъзна, че е много пиан. Обикновено не допускаше пиенето да му окаже видимо въздействие и хората бяха свикнали, че капитанът, макар и да мирише на уиски, винаги контролира ситуацията, но сега не беше спал няколко нощи и когато в полунощ излезе на режещия студ и тръгна към осветените платна, извисяващия се айсберг и странните движещи се фигури, Крозиър *почувства* как уискито пламти в стомаха и в мозъка му.

Гриловете бяха разположени предимно в бялата зала. Двамата капитани преминаха през поредицата разноцветни помещения, без да разменят нито дума помежду си или с някоя от десетките мяркащи се наоколо фигури с чудновати маски. Прекосиха синята, моравата, зелената и оранжевата зала и влязоха в бялата.

За Крозиър беше очевидно, че повечето от мъжете също са пияни. Как бяха успели да го направят? Да не бяха крили дажбите си от грог? Или се бяха запасявали за празника с ейла, който обикновено им се сервираше за вечеря? Той знаеше, че не са успели да проникнат в алкохолния склад на „Ужас“, защото беше поръчал на лейтенант Литъл да провери дали катинарите са здрави — и сутринта, и късно следобед. А алкохолният склад на „Еребус“ благодарение на сър Джон Франклин си беше празен още от отплаването.

Но мъжете по някакъв начин здравата се бяха напили. Като моряк с над четирийсет години стаж — още откакто беше служил юнга в детските си години — Крозиър знаеше, че изобретателността на

британските моряци — поне при произвеждането, криенето или намирането на алкохол — не познава граници.

Огромните бутове и късове мечешко месо се печаха на открит огън от господин Дигъл и господин Уол; ухиленият лейтенант Левеконт с проблясващ златен зъб заедно с други офицери и стюарди от двата кораба раздаваше калаени чинии с димящо месо на наредилите се на опашка мъже. Миризмата на печено месо беше изумителна и Крозиър установи, че му потичат лигите въпреки всичките клетви, които си беше дал, да не се присъединява към карнавалното пиршество.

Опашката направи път на двамата капитани. Дриплъовци, католически свещеници, френски благородници, феи, просяци в пъстри облекла, омотан в саван мъртвец, двама римски legioneri с червени наметала, черни маски и златисти нагръдници приканиха с жестове Фицджеймс и Крозиър да излязат най-отпред и се покланяха, докато офицерите минаваха покрай тях.

Лично господин Дигъл — деколтето му сега висеше до кръста му и се полюшваше при всяко негово движение — отрязва отлично парче месо за Крозиър, после едно и за Фицджеймс. Левеконт им даде прибори от офицерската столова и бели ленени салфетки. Лейтенант Феърхолм им наля по една чаша ейл.

— На този студ, господа капитани — каза Феърхолм, — номерът е да пиете бързо, топвайки уста като птици, за да не залепнат устните ви за чашите.

Фицджеймс и Крозиър си намериха места начело на маса с бяла покривка и седнаха на покрити с бял плат столове, услужливо издърпани назад върху съпротивяващия се лед от господин Фар, старшината на гротмарса, когото Крозиър беше скастрил по-рано вечерта. На масата седяха също господин Бланки, колегата му, ледови лоцман Рийд, както и Едуард Литъл и още шестима офицери от „Еребус“. На другия край на бялата маса седяха лекарите.

Крозиър свали горните си ръкавици, сви и изпъна няколко пъти премръзналите си пръсти в долните вълнени ръкавици и предпазливо опита месото, стараейки се да не докосва с устни металическата вилица. Мечешкият котлет изгори езика му. Той за малко да се разсмее — температурата в новогодишната нощ беше сто градуса под нулата, дъхът му увисваше пред него в облак от ледени кристалчета, лицето му

бе скрито зад тунел от шалове, шапки и уелска перука, а той току-що си беше изгорил езика. Опитва отново и този път сдъвка и преглътна хапката.

Това беше най-вкусното месо, което беше опитвал. Капитанът се изненада. Преди много месеци, когато беше опитал за последен път мечешко, месото му се бе сторило вмирисано и гранясало. Тогава хората се бяха разболели от черния дроб и вероятно от някои други органи на животното. И бяха решили, че ще ядат месото на бялата мечка само в краен случай — ако са принудени да го направят, за да оцелеят.

А сега това празненство... това пищно празненство. Всички наоколо в бялата зала и очевидно зад покритите с платна бурета, сандъци и маси в съседните оранжева и виолетова зала лакомо ръфаха месото. Глъчката и бърборенето на щастливите хора с лекота заглушаваха и рева на огъня в мангалите, и плющенето на платната заради отново усилия се вятър. Тук, в бялата зала, малцина използваша ножове и вилници — някои набучваха с вилиците димящото мечешко месо и го ръфаха със зъби, но повечето просто ядяха с облечените си в ръкавици ръце. Отстрани изглеждаше, че повече от сто хищника пируват над плячката си.

Колкото повече Крозиър ядеше, толкова по-ненаситен ставаше. Фицджеймс, Рийд, Бланки, Фар, Литъл, Ходжсън и останалите около него — дори Джоупсън, стюардът му, седнал на съседната маса заедно с другите стюарди, — изглежда, поглъщаха месото със същия апетит. Един от помощниците на господин Дигъл, маскиран като китайско бебе, минаваше по масите и сипваше в чиниите димящи зеленчуци от тиган, затоплен на една от железните печки от велботите, но консервираните зеленчуци, макар и горещи, просто не можеха да се сравнят по вкус с великолепното мечешко месо. Единствено фактът, че е началник на експедицията, възпря Крозиър да отиде в началото на опашката и да си поиска допълнително, когато дояде голямото си парче месо. Лицето на Фицджеймс беше изгубило напълно предишното отнесено изражение; по-младият командир изглеждаше така, сякаш всеки момент ще се разреве от щастие.

Изведнъж, точно когато повечето от мъжете бяха дояли месото си и се бяха заели с изпиването на ейла си, преди той да е замръзнал,

персийският крал, застанал на входа на виолетовата зала, започна да върти ръчката на латерната.

Бурните аплодисменти — оглушително хлопане на дебели ръкавици една в друга — се разнесоха още с първите ноти, изтръгнали се от грубия механизъм. Много от ценителите на музиката на двата кораба се оплакваха от латерната — според тях качеството на звука напомняло за стърженето на точилен камък, — но този път нямаше как да не се разпознае мелодията. Десетки мъже се изправиха на крака. Други запяха в хор, а парата от дишането им се издигаше, блестейки под ярката светлина на факлите, която проникваше през платнените стени на бялата зала. Дори Крозиър се ухили като идиот, когато ехото на познатите думи на първия куплет прокълкна откъм огромния айсберг, надвиснал над тях в мразовитата нощ.

*Когато по команда от Небето
Британия израсла от морето,
била миропомазана земя —
и хор от ангели е възгласил това:*

Капитаните Крозиър и Фицджеймс се изправиха на крака и се присъединиха към крещящия хор по време на припева:

*Владей, Британия, владей сините вълни!
Никой никога не ще те подчини!*

Чистият тенор на младия Ходжсън поведе гласовете на всички мъже в шест от седемте цветни зали, когато те подеха втория куплет.

*Народи, недотам благословени,
пред своите тирани падат на колене,
а ти, велика и свободна процъфтяваш,
и завист във всички тях оставяш.*

Смътно осъзнавайки, че две зали по-нататък на изток, на входа на бялата зала, настана някаква суматоха, Крозиър отметна глава и разгорещен от уискито и от мечешкото месо, крещя заедно с хората си:

*Владей, Британия, владей сините вълни!
Никой никога, никога не ще те подчини!*

Мъжете във външните зали на съоръжението продължаваха да пеят, но сега се и смееха. Оживлението там нарастваше. Латерната зазвуча по-силно. И хората запяха още по-гръмко. Застанал прав между Фицджереймс и Литъл и пеещ третия куплет, Крозиър зяпна изумено при вида на процесията, влизаща в бялата зала.

*И още по-голямо величие те чака,
по-силна ще отблъскваш всяка следваща атака.
Както при всеки гръм, разкъсващ небесата,
дъбът британски се заравя по-дълбоко във земята.*

Начело на процесията вървеше човек с театрален костюм, изобразяващ адмиралска униформа. Еполетите бяха толкова широки, че стърчаха осем инча извън раменете на ниския човек. Той беше много дебел. Златните копчета на едновременната му флотска куртка не можеха да се закопчаят. И той беше без глава. По-точно — носеше своята глава от папиемаше под лявата си мишница, а под дясната държеше вехтата си, украсена с пера адмиралска фуражка.

Крозиър спря да пее. Но останалите мъже продължиха.

*Владей, Британия, владей сините вълни!
Никой никога, никога, никога не ще те подчини!*

Зад безглавия адмирал, явно изобразяващ покойния сър Джон Франклин — макар че онзи ден в мечешкото укрытие сър Джон не

беше обезглавен, — вървеше чудовище, високо десет или дванайсет фута.

То имаше туловището, козината, черните лапи, триъгълната глава и черните очи на арктическа бяла мечка, но вървеше изправено и беше двойно по-високо и с двойно по-дълги предни крайници. То крачеше вдървено, силно клатейки горната половина на тялото си, и вторачваше дребните си черни очи към всеки мъж, когото наближеше. Поклащащите се предни лапи, вяло отпуснати покрай тялото, бяха по-големи от главите на костюмираните мъже.

— Това отдолу е вашият великан, Менсън — изрече със смях застаналият до Крозиър втори помощник-капитан на „Еребус“, Чарлс Фредерик Девьо, надавайки глас, за да надвика хора, пеещ следващия куплет. — А на раменете му е вашият помощник-калафатник, Хики. Хората работиха цялата нощ, за да съединят двете мечешки кожи в една.

*Тираните ще искат да те завладеят,
Но колкото и да опитват, няма да успеят.
Само благородният ти пламък ще се разгори.
Това ще те прослави, на тях ще донесе беди.*

Подир гигантската мечка, която продължи към виолетовата зала, следваше процесия от десетки мъже от синята, зелената и оранжевата зала. Крозиър стоеше така, сякаш буквално е замръзнал на мястото си до бялата празнична маса. Най-накрая той обърна глава и погледна към Фицджереймс.

— Кълна се, че не знаех нищо за това, Франсис — каза Фицджереймс. Устните му бяха побелели и много тънки.

Бялата зала започна да опустява, когато костюмираните фигури последваха безглавия адмирал и олюляващата се, трмаво пристъпваща гигантска мечка в относително тъмната, дълга виолетова зала. Пияните гласове продължаваха да реват около Крозиър:

*ВЛАДЕЙ, БРИТАНИЯ, ВЛАДЕЙ СИНИТЕ ВЪЛНИ!
НИКОЙ НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА*

НЕ ЩЕ ТЕ ПОДЧИНИ!

Крозиър тръгна след процесията във виолетовата зала и Фицджеймс го последва. Капитанът на КНВ „Ужас“ никога не беше изпадал в такава ситуация през всичките си години на командване; той знаеше, че трябва да сложи край на тази пародийна процесия — флотската дисциплина беше несъвместима с подобен фарс, в който смъртта на бившия ръководител на експедицията се е превърнала в обект на подигравка. Но в същото време той беше наясно, че нещата вече са отишли твърде далеч, и сега не може просто да пресече пеенето с вик, да заповяда на Менсън и Хики да излязат от отвратителната животинска кожа, да нареди всички да свалят костюмите си и да се върнат на корабите си — това би било не по-малко абсурдна и безполезна постъпка, отколкото самият езически ритуал, който Крозиър наблюдаваше с нарастващ гняв.

*РАЙОНИ СЕЛСКИ ПРИТЕЖАВАШ,
В ГРАДОВЕТЕ ТЪРГОВИЯТА ЩЕ ПРОЦЪФТЯВА.
ЩЕ БЪДАТ ПОДАНИЦИТЕ ТИ БЕЗБРОЙ
И ВСЕКИ БРЯГ ОКОЛЕН ЩЕ Е ТВОЙ.*

Безглавият адмирал, тронаво пристъпващата чудовищна мечка и следващата ги процесия от стотина мъже не се задържаха дълго във виолетовата зала. Когато Крозиър навлезе в заграденото от виолетови платнища пространство — пламъците на факлите и трикраките мангали отвън хвърляха яростни отблясъци върху северната стена на оцветените във виолетово платна, които от своя страна плющяха от поривите на усиливащия се вятър, — той видя как Менсън, Хики и пеещата тълпа за миг се спират пред входа на черната зала.

Крозиър с усилие потисна желанието си да изкрещи: „Не!“ Беше кошунство да се устройва представление с карикатурната фигура на сър Джон и огромната чудовищна мечка където и да е, но в тази потискаща черна зала с главата на бялата мечка и тиктакания часовник изглеждаше особено отблъскващо. Ала каквато и идиотска финална сцена да се канеха да разиграят мъжете там, тя поне щеше да е

последната. Това щеше да е финалът на Втория голям венециански карнавал, чието провеждане беше голяма грешка. Крозиър щеше да изчака пеенето да приключи от само себе си и пияните зрители да поздравят с аплодисменти езическото представление, а после щеше да нареди всички да свалят карнавалните си костюми и щеше да изпрати пияните и премръзнали моряци на корабите, като щеше да заповяда организаторите да свалят такелажа и платната незабавно — още тази нощ — дори и с цената на измръзвания. После щеше да се разправя с Хики, Менсън, Ейلمър и офицерите си.

Под съпровода на аплодисментите безглавият адмирал и олюляващата се чудовищна мечка влязоха в черната зала.

Часовникът на сър Джон започна да бие полунощ.

Тълпата чудновато костюмирани моряци в задната част на процесията се устреми напред, движена от желанието по-скоро да проникне в черната зала и да не изпусне нищо от представлението, а просяците, плъховете, еднорозите, боклукчиите, еднокраките пирати, арабските принцове и египетските принцеси, гладиаторите, феите и останалите създания в предната част на тълпата вече бяха направили обратен завой и напиреха да се върнат в бялата зала, изгубили увереност, че искат да се окажат в мрака на зловещото помещение с черни стени и покрит със сажди под.

Крозиър си запроправя път през тълпата — която ту се люшваше напред, ту отстъпваше назад, когато хората на прага на черната зала окажеха отпор — сега изпълнен с решителност ако не да сложи край на фарса, то поне да ускори финалното му действие.

Едва озовал се в тъмното помещение заедно с двайсет или трийсет мъже, които също се задържаха на прага — очите не привикваха към мрака веднага, а покритият със сажди лед създаваше зловещото впечатление на зейнала под краката бездна, — Крозиър усети как в лицето го удря вълна от студен въздух. Сякаш някой беше отворил врата в ледената стена на айсберга, който се извисяваше над всичко останало. Дори тук, в мрака, маскираните фигури продължаваха да пеят, но наистина големият рев се носеше откъм тълпата, струпана във виолетовата зала и все още напиреща да влезе.

ВЛАДЕЙ, БРИТАНИЯ, ВЛАДЕЙ СИНИТЕ ВЪЛНИ!

*НИКОЙ НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА,
НИКОГА НЕ ЩЕ ТЕ ПОДЧИНИ!*

Крозиър едва различаваше бялото петно на мечешката глава, израстваща от леда над абаносовия часовник — който вече беше отброил шест удара, прозвучали зловещо в тъмнината, — и високата бяла фигура на чудовищния звяр, силно поклащащ се напред-назад: на Менсън и Хики явно им беше трудно да пазят равновесие върху покрития със сажди лед при бясното плющение на северната стена под напорите на вятъра.

Тогава Крозиър видя, че в залата има втора огромна фигура. Тя също стоеше на задните си лапи. Намираще се по-далеч в мрака, отколкото смътно белеещото се чудовище на Менсън и Хики. И беше много по-масивна. И по-висока.

Докато мъжете утихваха и часовникът отброяваше последните четири удара, нещо в залата изрева.

*МУЗИТЕ, ОТ СВОБОДАТА ТИ УСПОКОЕНИ,
ЩЕ СЕ ОТТЕГЛЯТ НА БРЕГОВЕТЕ ТИ БЛАЖЕНИ.
ОСТРОВ СВЕЩЕН, УВЕНЧАН С КРАСОТА,
И СМЕЛИ СЪРЦА, ПАЗЕЩИ СПРАВЕДЛИВОСТТА!*

Внезапно мъжете в черната стая заотстъпваха назад, към все още напирещата да влезе тълпа.

— Какво става, за бога? — попита доктор Макдоналд.

Крозиър разпозна под бледата виолетова светлина, идваща през платнищата откъм съседната зала, четиримата лекари, предрешени като клоуни, но сега свалили маските си.

Хората в черната зала закрещяха от ужас. Разнесе се втори рев — Франсис Роудън Мойра Крозиър никога не беше чувал нещо подобно; приличаше на крясък, който би могъл да прозвучи по-скоро в някаква праисторическа джунгла, отколкото в Арктика през деветнайсети век. Звукът беше толкова плътен и толкова яростен, че капитанът на КНВ „Ужас“ изпита желание да се изпусне в гащите си още тук, пред всичките си подчинени.

По-едрата от двете бели фигури в мрака се понесе напред.

Маскираните мъже закрещяха, опитвайки се да отстъпят назад към напирещата тълпа от любопитни мъже, а после се разбягаха наляво и надясно в тъмнината, блъскайки се в почти невидимите боядисани платнени стени.

Крозиър, който беше невъоръжен, остана на мястото си. Той почувства как огромната твар профучава покрай него в тъмнината. Почувства го с ума си... почувства го вътре в главата си. Внезапно го лъхна мириса на стара кръв, а после и вонята на мърша.

Принцесите и феите трескаво захвърляха костюмите си и зимните шинели в мрака, драскайки по черните платнища и опитвайки се да се доберат до ножовете на коланите си, скрити под многобройните пластове дрехи.

Крозиър чу отвратително изшляпване, когато огромните лапи се блъснаха в тялото на един от мъжете. Нещо изхрущя противно, когато дългите като щикове зъби прегризаха нечий череп или кост. Във външните зали мъжете продължаваха да пеят.

*ВЛАДЕЙ, БРИТАНИЯ, ВЛАДЕЙ СИНИТЕ ВЪЛНИ!
НИКОЙ НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА, НИКОГА,
НИКОГА,
НИКОГА НЕ ЩЕ ТЕ ПОДЧИНИ!*

Абаносовият часовник удари за последен път. Беше полунощ. Беше 1848 година.

Мъжете най-накрая прорязаха с ножовете си черните стени и подхванатите от вятъра платна се понесоха към пламъците на факлите и на трикраките мангали върху леда. Огънят се изви високо нагоре и почти веднага обхвана такелаж.

Бялата фигура вече се намираще във виолетовата зала. Хората закрещяха и се разпръснаха, блъскайки се и ругаейки, някои вече разпорваха платнищата, за да не бягат по лабиринта към изхода, и Крозиър също започна да разбутва моряците, за да се измъкне. Черната зала вече беше пламнала и от двете страни. Разнесоха се още викове и покрай Крозиър претича мъж, чиито клоунски костюм, уелска перука и коса горяха.

Докато Крозиър успее да се измъкне от обезумялата тълпа от бягащи маскирани хора, виолетовата зала също беше пламнала, а тварта от ледовете беше преминала в бялото помещение. Чуваха се виковете на множество мъже, които бягаха от бялото привидение, размахвайки ръце и сваляйки костюмите си. Паяжината от изкусно опънати въжета, чрез които платната и прътите бяха закрепени за огромния айсберг, вече гореше — пламъците изписваха чудновати руни на фона на черното небе. Хилядите фасети на стофутовата ледена стена отразяваха пожара.

Рангоутът, стърчащ като ребра покрай пламтящите стени на черната виолетовата и бялата зала, също гореше. За годините съхранение в сухия арктически въздух дървесината беше изгубила цялата си влага. Мачтите и реите подхранваха огъня като хилядафунтови парчета прахан.

Крозиър изостави всякакви надежди да вземе ситуацията под контрол и побягна с останалите. Мислеше единствено как да се измъкне от пламтящия лабиринт.

Бялата зала беше напълно обхваната от огъня. Пламъците се виеха от белите стени, от платнените килими върху леда, от покритите с чаршафи банкетни маси, от буретата, столовете и от металния грил на господин Дигъл. Някой в паническото си бягство беше съборил латерната и дъбово-металическият инструмент отразяваше огньовете с всяка от извивките на красивата си украса.

Крозиър видя застаналия наред стаята Фицджеймс — единствената фигура, която не беше с карнавален костюм и не бягаше. Капитанът сграбчи неподвижния мъж за ръкава на шинела.

— Хайде, Джеймс. Трябва да се махаме!

Командирът на КНВ „Еребус“ бавно обърна глава и погледна старшия по звание офицер така, сякаш го вижда за пръв път. Отново леко разтегна устни в онази разсеяна, отнесена, влудяваща усмивка на лицето си.

Крозиър го зашлеви.

— *Хайде!*

Влачейки себе си изпадналия в сомнамбулен транс Фицджеймс, Крозиър побягна, препъвайки се, през горящата бяла зала, после през следващата, чиито стени сега бяха оранжеви повече заради огъня, отколкото заради оцветяването, а след това влетя в пламтящата зелена

зала. Лабиринтът изглеждаше безкраен. Тук-таме върху леда лежаха маскирани фигури — някои стенещи и с раздрани дрехи, а един от мъжете беше гол и обгорен, но други моряци се спираха, за да им помогнат да станат, и ги повличаха нататък. Ледът под краката — там, където не горяха платнените килими — беше обсипан с парчета от костюми и захвърлени шинели. Повечето от тези дрипи и дрехи или горяха, или бяха на път да се запалят.

— *Хайде!* — повтори Крозиър, все още влачейки след себе си препъващия се Фицджеймс.

Един моряк лежеше в безсъзнание върху леда — младият Джордж Чеймбърс от „Еребус“, видя Крозиър, един от корабните юнги, въпреки че беше на двацет и една години, а също и един от барабанчиците по време на първите погребения на експедицията. Изглежда, никой не му обръщаше внимание. Крозиър пусна за малко Фицджеймс, колкото да вдигне Чеймбърс на рамо, а после хвана отново другия капитан за ръкава и побягна тъкмо когато пламъците от двете им страни експлодираха към такелажата отгоре.

Крозиър чу чудовищно съскане зад гърба си.

Решил, че в суматохата тварта се е оказала зад него, Крозиър се завъртя, готов да се отбранява с единствения си свободен, облечен в ръкавица юмрук.

Айсбергът праснеше от горещината, отвсякъде по него се вдигаше пара. Огромни късове лед се отчупваха от него, падаха с грохот долу и на свой ред започваха да съскат като змии в пламтящия казан, в който се беше превърнал лабиринтът от платна. При вида на това зрелище Крозиър застина смаяно на мястото си за момент — безбройните фасети на ледената планина, отразяващи пожара, караха грамадата да прилича на стоетажен вълшебен замък, облят от ослепителна светлина. Капитанът съзнаваше, че колкото и дълго да живее, никога повече няма да види нещо подобно.

— Франсис — промърмори командир Джеймс Фицджеймс, — трябва да се махаме оттук.

Стените на зелената зала вече се рушаха, но огънят продължаваше да се разпространява върху леда зад тях. Бързо напредващите ледени езици вече достигаха последните две зали на лабиринта.

Крозиър покри лице със свободната си ръка и се хвърли през огъня, подканяйки с викове последните тичащи участници в карнавала.

Профуча през горящата морава зала и поведе клатушкащите се оцелели към пламналата синя стая. Североизточният вятър сега надаваше вой, присъединявайки се към виковете, ревовете и съскането, което може и да съществуваше само в съзнанието на Крозиър, както му се струваше. Пламъците танцуваха на изхода на синята стая, формирайки огнена бариера.

Група от десетина души — някои от които все още в раздърпаните си карнавални костюми — се беше спряла пред нея.

— НАПРЕД! — изрева Крозиър като тайфун с най-страшния си глас.

Един съгледвач на поста си на върха на гротмачтата, на двестафутова височина, спокойно би чул такава команда при ураганен вятър с четирийсетфутови вълни около кораба. И би й се подчинил. Тези мъже също се подчиниха — сепнаха се, изкресяха и хукнаха през пламъците, последвани от Крозиър, който все още носеше Чеймбърс на дясното си рамо и влачеше Фицджеймс с лявата си ръка.

Щом се озова навън, Крозиър продължи да бяга с димящ шинел, преминавайки покрай някои от десетките мъже, които бягаха в нощта във всички посоки. Капитанът не забелязваше бялото създание сред хората, но при тази суматоха човек трудно можеше да се види нещо — въпреки че бушуващият огън хвърляше светлина и сенки на петстотин фута във всички посоки — и той беше съсредоточил усилията си върху това да крещи на офицерите си и да се опита да намери място, където да положи все още намиращия се в несвяст Джордж Чеймбърс.

Внезапно се разнесе трakanето от стрелба на мускети.

Колкото и да беше невероятно, непонятно, възмутително — четирима морски пехотинци, наредили се точно зад границата на светещия кръг, бяха застанали на коляно и стреляха по групичките и тълпите от бягащи мъже. Тук-таме отделни фигури — все още облечени в нелепите си костюми — падаха върху леда.

Крозиър пусна Фицджеймс и се втурна напред, застана на линията на огъня и размаха ръце. Куршумите от мускетите засвистяха край ушите му.

— ПРЕКРАТЕТЕ ОГЪНЯ! ПРОКЛЕТ ДА СТЕ, СЕРЖАНТ ТУУЗЪР, ЗАРАДИ ТОВА ЩЕ ВИ РАЗЖАЛВАМ ДО РЕДНИК И ЩЕ

ВИ ОБЕСЯ, АКО НЕ ПРЕКРАТИТЕ ТАЗИ ШИБАНА СТРЕЛБА
ВЕДНАГА!

Пропукаха последни изстрели и стрелбата спря.

Морските пехотинци се изпънаха и отдадоха чест, сержант Тоузър извика, че бялата твар е била сред хората. Били я видели на фона на пламъците. Държала човек между зъбите си.

Крозиър не му обърна внимание. Продължавайки да крещи и да събира моряците от „Ужас“ и „Еребус“ около себе си, като изпращаше явно ранените или изгорените мъже на по-близкия кораб на Фицджереймс, капитанът търсеше своите офицери — или офицерите на „Еребус“ — и изобщо някого, на когото да даде заповеди или да му повери групичките от ужасени хора, които продължаваха да бягат покрай върховете на глетчерите и през торосите към тътнещия арктически мрак.

Ако тези мъже не се върнеха, щяха да измръзнат там до смърт. Или твартта щеше да ги намери. Крозиър реши, че никой няма да се връща на „Ужас“, докато всички не се сгреят на жилищната палуба на „Еребус“.

Но преди това капитанът трябваше да успокои хората си, да ги организира и да ги изпрати да измъкнат ранените и трупове на загиналите от горящите руини на карнавалния лабиринт.

В първия момент намери само помощник-капитана на „Еребус“ Кауч и втори лейтенант Ходжсън, но после от дима и парата се появи лейтенант Литъл — горните няколко инча от леда около бушуващия огън се бяха разтопили и сега над замръзналото море и над гората от ледени върхове висеше гъста мъгла, — неловко отдаде чест с обгорената си дясна ръка и докладва, че е готов да изпълнява задълженията си.

С помощта на Литъл на Крозиър му стана по-лесно да поеме контрола над мъжете, да изпрати всички към „Еребус“ и да започне да оценява загубите. Той заповяда на морските пехотинци да презаредят оръжията си и ги нареди в защитна линия между тълпата от зашеметени моряци, събрала се при рампата на „Еребус“ и все още бушуващия огнен ад.

— Боже мой — обади се доктор Хари Д. С. Гудсър, който току-що беше дошъл от „Еребус“ и стоеше наблизко, събличайки шиела си. — Тук наистина е горещо с тези пламъци.

— Така си е — отвърна Крозиър, усещайки избилата по тялото и лицето му пот. Пожарът беше вдигнал температурата наоколо поне със сто градуса^[2]. Капитанът се зачуди дали е възможно ледът да се разтопи и те да пропаднат надолу. — Отидете при лейтенант Ходжсън — нареди той на Гудсър — и му кажете да изясни какъв е броят на мъртвите и ранените и да ви ги каже. После намерете останалите лекари и организирайте в каютата на сър Джон лазарет — от онези, които са ви обучавали да правите в случай на морски битки. Не искам мъртвите да остават върху леда — тази твар сигурно все още броди някъде наоколо, — така че наредете на моряците да отнесат труповете във форпика на жилищната палуба. Ще ви потърся след четирийсет минути — пригответе ми пълен списък на загиналите.

— Слушам, капитане — отвърна Гудсър. Стиснал в ръце връхните си дрехи, той се понесе към рампата на „Еребус“ да търси лейтенант Ходжсън.

Платната, такелажът, забитите в леда мачти, карнавалните костюми, масите, бъчвите и останалите предмети в пламтящия ад, който неотдавна беше седемцветен лабиринт от зали, продължиха да горят през цялата нощ и до някое време през деня.

[1] Старото име на керосина. ↑

[2] Близо трийсет и осем градуса по Целзий. ↑

26. ГУДСЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

4 ЯНУАРИ 1848 Г.

От личния дневник на д-р Хари Д. С. Гудсър.

Вторник, 4 януари 1848 г.

Аз съм единственият оцелял.

Единственият оцелял от лекарите на експедицията. Всички са съгласни, че сме извадили невероятен късмет да изгубим само петима души по време на ужасяващите събития и големия пожар при провеждането на Големия венециански карнавал, но фактът, че трима от тези петима са моите колеги лекари, е не по-малко удивителен.

Двамата главни корабни лекари, Педи и Стенли, умряха от изгарянията си. Помощник-лекарят на КНВ „Ужас“, доктор Макдоналд, оцеля от пламъците и избегна срещата с разярения звяр само за да бъде уцелен с мускет от един морски пехотинец, докато бягаше от горящите шатри.

Останалите двама загинали също са офицери. Първи лейтенант Джеймс Уолтър Феърхолм от „Еребус“ загина в черната зала от раздробил гръдния му кош удар, вероятно нанесен от чудовището. Макар че тялото на лейтенант Феърхолм, което намерихме в руините на платнения лабиринт, да беше силно обгоряло, аутопсията показва, че той е умрял мигновено, когато парчетата от счупените му ребра са прободили сърцето му.

Последната жертва на новогодишния пожар и хаос стана първият помощник-капитан на „Ужас“ Джон Хорнби, разкъсан от чудовището в така наречената бяла зала. Тъжната ирония в смъртта на господин Хорнби беше, че точно той беше през цялата вечер на вахта на „Ужас“ и именно той беше сменен на поста си от лейтенант Ървинг по-малко от час преди яростното нападение.

Капитан Крозиър и капитан Фицджереймс сега са останали без трима от четиримата си лекари и без съветите и службата на двама от най-доверените си офицери.

Още осемнайсет души получиха различни наранявания — при шестима от тях сериозни — по време на кошмарния Венециански карнавал. За въпросните шестима — ледовия лоцман на „Ужас“ господи Бланки; помощник-дърводелеца Уилсън от същия кораб (хората го наричат Дебелия Уилсън); моряк Джон Морфин, с когото пътешествах до Земята на крал Уилям преди няколко месеца; стюарда на домакина на „Еребус“, господи Уилям Фаулър; моряк Томас Уърк, също от „Еребус“; и боцмана на „Ужас“, господин Джон Дейн — мога със задоволство да доложа, че всичките ще оцелеят. (Макар да има ирония и в това, че господин Бланки, който само преди по-малко от месец беше получил тежки наранявания при срещата си със същото това създание — наранявания, за лекуването на които положиха време и усилия и четиримата лекари, — не пострада от огъня по време на пожара, но отново получи нараняване на десния крак — от ноктите или зъбите на тварта от ледовете, както смята той, макар и да си признава, че в момента на нападението се е измъквал от горящите платна и въжета. Този път ми се наложи да ампутирам десния му крак до коляното. Господин Бланки остана удивително жизнерадостен за човек, понесъл толкова наранявания за тъй кратко време.)

Вчера, в понеделник, всички оцелели участници в експедицията станаха свидетели на бичуване. За пръв път присъствах на това флотско телесно наказание и се моля да не ми се налага никога да виждам отново нещо подобно.

Капитан Крозиър — който видимо кипеше от неописуем гняв след пожара в петъчната нощ — събра всички оцелели членове на екипажите на двата кораба на жилищната палуба на „Еребус“ в десет часа сутринта вчера. Морските пехотинци бяха строени в редица с мускети в ръце. Биеха барабани.

Стюардът на оръжейната на „Еребус“ господин Ричард Ейлмър и помощник-калафатникът на „Ужас“ Корнилийс Хики, както и наистина огромният моряк Магнъс Менсън бяха изведени само по панталони и долни ризи, с голи глави, пред корабната печка, където беше вдигната вертикално дървена решетка. Тримата един след друг, като се започне от господин Ейлмър, биваха завързвани за нея.

Но преди това, докато мъжете стояха там — Ейлмър и Менсън с клюмнали глави, а Хики предизвикателно вирнал своята, — капитан Крозиър прочете обвиненията им.

Ейлмър се наказваше с петдесет удара с камшик за неподчинение и за безразсъдно поведение, застрашило безопасността на кораба му. Ако тихият стюард просто беше дал идеята за разноцветните шатри — идея, която по неговото признание беше взел от някакво американско списание за фантастични разкази, — наказанието пак щеше да е неизбежно, но не толкова сурово. Но отгоре на това, в ролята си на главен организатор на Големия венециански карнавал, Ейлмър беше допуснал грешката да се маскира като безглав адмирал — нещо изключително непристойно, като се имат предвид обстоятелствата около смъртта на сър Джон; всички бяха наясно, че за подобна постъпка Ейлмър спокойно можеше и да бъде обесен. Изслушахме свидетелските показания на Ейлмър, дадени пред двамата капитани по време на закрития процес, в които описваше как е закрепцал, а после е изпаднал в безсъзнание в черната зала, когато е осъзнал, че тварта от ледовете е там, в мрака, заедно с участниците в пантомимата.

Менсън и Хики се наказваха с по петдесет удара с камшик, задето бяха ушили костюм от мечите кожи и го бяха сложили на себе си — в нарушение на всички пораншни заповеди на Крозиър относно езическите амулети и ритуали.

Всички бяха наясно, че в планирането на Големия карнавал, в боядисването на платната и изграждането на сцената са участвали още петдесет или повече души и че Крозиър би могъл да накаже и тях със същия брой удари с камшик. В известен смисъл тази тъжна троица — Ейлмър, Менсън и Хики — поемаше наказанието за неблагоприятието на целия екипаж.

Когато барабаните спряха да бият и тримата мъже застанаха в редица пред двата екипажа, думата взе капитан Крозиър. Надявам се, че възпроизвеждам речта му точно:

— Тези хора ще бъдат подложени на бичуване за нарушаване на корабния устав и за безразсъдни действия, в които участваха всички тук присъстващи. Включително и аз. Нека събралите се тук да знаят и помнят, че главната отговорност за щуротията, в резултат на която петима наши другари загинаха, един изгуби крака си, а други двайсет са обезобразени от белези, е моя. Капитанът носи отговорност за всичко, което се случва на кораба му. Ръководителят на експедицията носи двойна отговорност. Фактът, че допуснах тези планове да се осъществят, без да им обърна внимание или да се намеся, е престъпна небрежност и съм готов да призная вината си пред неизбежния военен съд... неизбежен, разбира се, ако оцелеем и се измъкнем от плена на ледовете. Тези камшици — и повече от тях — би трябвало да се бият на мен и ще се бият на мен, когато ми се наложи да изтърпя неминуемото си наказание от моите началници.

В този момент погледнах към капитан Фицджеймс. Разбира се, всяко самообвинение на капитан Крозиър се отнасяше и за командира на „Еребус“, тъй като именно той, а не Крозиър, беше наблюдавал по-голямата част от подготовката за карнавала. Лицето на Фицджеймс беше

безизразно и бледо. Погледът му изглеждаше разсеян. Мислите му витаеха някъде другаде.

— Но докато не настъпи денят за моята собствена разплата — каза Крозиър в заключение, — ще се задоволим с наказанието на тези мъже, надлежно разпитани от офицерите на КНВ „Еребус“ и „Ужас“ и признати за виновни в нарушаване на корабния устав, а също така и в застрашаване на живота на своите другари. Помощник-боцман Джонсън...

При тези думи Томас Джонсън, едрият и опитен боцман на КНВ „Ужас“ и стар приятел на капитан Крозиър — с когото беше служил пет години на „Ужас“ в южните полярни ледове — пристъпи напред и с кимане нареди да се привърже към решетката първият мъж, Ейлмър.

После боцман Джонсън постави върху едно буре тапицирано с кожа сандъче и отвори украсените му месингови заключалки. Отвътре сандъчето имаше неуместна подплата от червено кадифе. На дъното, във вдлъбнатина със съответната големина, лежеше потъмняла от дълго използване кожена дръжка на навит камшик.

Докато двама моряци завързваха здраво Ейлмър, помощник-боцманът извади камшика и го изпробва с лек удар върху дебелата си китка. Това не беше никакъв показан жест, а наистина подготовка за предстоящото жестоко наказание. Деветте кожени шнура — за които съм чувал толкова много шеги на кораба — изсвистяха с отчетлив и ужасяващ плясък. На края на всеки от шнуровите имаше малко възелче.

Част от мен отказваше да повярва, че това се случва. Изглеждаше невероятно, че тук, на претъпканата, вмирисана на пот мрачна жилищна палуба с нисък таван, под който при това се съхраняваха греди, вехтории и най-различно оборудване, Джонсън ще успее да нанесе дори и един силен удар с камшика. Още от дете знаех изреча „толкова тясно, че да не можеш да се обърнеш“, но чак сега разбрах истинския му смисъл.

— Изпълнете наказанието на господин Ейлмър — каза капитан Крозиър. Барабаните затропаха отново за кратко и млъкнаха рязко.

Джонсън се обърна странично, разтвори широко краката си като боксьор на ринга, замахна с камшика със задната си ръка, а после го изстреля напред с рязко, но плавно движение; възлите на върховете на шнурчетата изсвистяха на по-малко от фут от предната редица на тълпата.

Никога няма да забравя звука от удара на шнурчетата в плътта.

Ейлмър изпищя — както каза някой по-късно, още по-нечовешки звук от рева, издаден от създанието в черната стая.

На слабия блед гръб на мъжа мигновено се появиха тъмночервени ивици и капки кръв опръскаха лицата на хората, намиращи се най-близо до решетката, включително и моето.

— ЕДНО — отброи Чарлс Фредерик Девьо, който изпълняваше задълженията на първи помощник-капитан на „Еребус“ след смъртта на Робърт Орми Сарджънт през декември. Първите помощник-капитани на двата кораба имаха задължението да надзирават това наказание.

Когато боцманът замахна за втори удар, Ейлмър отново изпищя, със сигурност ужасен от мисълта за оставащите четирийсет и девет удара. Признавам си, че се олюлях на краката си... От натиска на тълпата немити тела, от миризмата на кръв, от въздействието на зловонното и мрачно затворено пространство на жилищната палуба ми се зави свят. Това беше самият Ад. И аз се намирах в него.

След деветия удар стюардът на оръжейната изгуби съзнание. Капитан Крозиър ми направи знак да проверя дали още диша. Дишаше. При нормални обстоятелства, както разбрах по-късно, вторият помощник-капитан би излял кофа вода върху изтърпяващия наказанието, за да му върне съзнанието, така че да страда повече при останалите удари. Но тази сутрин на жилищната палуба на КНВ

„Еребус“ нямаше течна вода — цялата беше замръзнала. Дори капките кръв върху гърба на Ейлмър изглеждаха като замръзнали тъмночервени топчици.

Ейлмър остана в безсъзнание, но наказанието продължи.

След петдесетия удар Ейлмър отвързаха Ейлмър от решетката и го отнесоха в бившата каюта на сър Джон, която продължаваше да се използва като лазарет за пострадалите по време на карнавала. На койките там лежаха осем души, включително Дайвид Лийс, който си оставаше неконтактен от нападението на тварта над господин Бланки в началото на декември.

Понечих да тръгна към лазарета, за да се погрижа за Ейлмър, но капитан Крозиър ми нареди с жест да остана на мястото си. Явно уставът изискваше всички членове на екипажа да присъстват на бичуванията на осъдените, дори и това да означаваше Ейлмър да умре от загуба на кръв заради отсъствието ми.

Следващият поред беше Магнъс Менсън. Вторите помощник-капитани, които го завързаха за решетката, изглеждаха като джуджета в сравнение с него. Ако гигантът беше решил да окаже съпротива в този момент, съм сигурен, че на жилищната палуба щяха да настъпят хаос и касапница, подобни на новогодишните в седемте цветни шатри.

Но той не оказа съпротива. Доколкото можех да преценя, помощник-боцман Джонсън нанасяше безкрайните удари с камшика със същата сила, като и на Ейлмър — нито по-голяма, нито по-малка. Кръвта запръска още при първия удар. Менсън не закрепя. Той направи нещо много по-лошо. Заплака като малко дете. Ридаеше през цялото време. Но когато изтърпя наказанието си, той тръгна към лазарета сам, съпроводен от двама моряци, макар и — както обикновено — да беше силно прегърбен, за да не закачи с главата си гредите отгоре. Докато минаваше покрай мен, забелязах ивици разкъсана плът,

висящи от гърба му на местата, където го е удрял камшикът.

Хики, най-дребният от тримата мъже, не издаде почти никакъв звук по време на дългото бичуване. Камшикът разкъса тесния му гръб в по-голяма степен, отколкото на другите двама, но той не извика нито веднъж. И не изгуби съзнание. Мъничкият помощник-калафатник изглеждаше, сякаш беше съсредоточил вниманието си към нещо, намиращо се отвъд решетката и горната палуба, и нито за миг не откъсна от него яростния си поглед, а единствената му реакция на свирепото бичуване беше само шумното поемане на въздух след всеки от петдесетте удара.

Той тръгна към временния лазарет сам, без да приеме помощта на съпровождащите го двама моряци.

Капитан Крозиър обяви, че наказанието е било изпълнено според изискванията на устава, и освободи присъстващите. Преди да отида на кърмата, се качих за малко на палубата, за да наблюдавам заминаването на хората от „Ужас“. Те се спуснаха по ледената рампа и поеха в мрака по дългия път към кораба си, минаващ покрай обгорения и частично разтопен район, където се беше състоял карнавалът. Крозиър и главният му офицер, лейтенант Литъл, вървяха най-отзад. Нито един от над четирийсетте мъже не каза нито дума, преди да се изгубят в мрака отвъд тясното пространство, осветено от фенерите на „Еребус“. Осем моряци останаха като един вид приятелски ескорт, който да придружи Хики и Менсън до „Ужас“, когато двамата бъдат готови да се върнат.

Побързах да сляза долу и отидох на кърмата в новия лазарет, за да се погрижа за новите си пациенти. Не можех да направя нищо за тях, освен да промия и да превържа раните — камшикът беше направил отвратителни разкъсвания по гърбовете на мъжете, от които ще останат белези за постоянно. Менсън беше спрял да ридае и когато Хики рязко му нареди да спре да смърка с нос, гигантът веднага се подчини. Хики изтърпя безмълвно да се

погрижа за раните му, след което грубо нареди на Менсън да се облече и да го последва. Двамата напуснаха лазарета.

Наказанието напълно сломи стюарда на оръжейната, Ейлмър. Както ми каза младият Хенри Лойд, настоящият ми помощник, още в момента на свестяването си Ейлмър е започнал да стене и да плаче с глас. Продължи да се държи по същия начин и докато промивах и превързвах раните му. Не спря да ридае жално и изглеждаше неспособен да се задържи на крака, когато някои от останалите младши офицери — по-възрастният стюард на офицерите Джон Бриджънс, стюардът на капитана господин Хор, домакинят господин Бел и помощник-боцманът Семюъл Браун — се явиха, за да му помогнат да се прибере в каютата си.

Чувах плача и стоновете на Ейлмър през цялото време, докато останалите мъже почти го носеха по тесния коридор, после покрай главния трап и накрая до малката му стаичка на десния борд, намираща се между празната каюта на Уилям Фаулър и моята собствена. Бях наясно, че вероятно щях да чувам плача на Ейлмър иззад тънката стена през цялата нощ.

— Господин Ейлмър чете много — каза Уилям Фаулър от койката си в лазарета. Стюардът на домакиня беше получил силни изгаряния и имаше сериозни разкъсвания от ноктите на звяра в карнавалната нощ, но не изстена нито веднъж през последните четири дни, докато намествах кожата му или зашивах раните му. С изгаряния и рани както на гърба, така и на корема Фаулър се опитваше да спи, обърнат настрани, но нито веднъж не се оплака на Лойд или на мен. — Четящите хора са много чувствителни — добави Фаулър. — Горкичкият, ако не беше прочел този глупав разказ в американското списание, нямаше да предложи да направим разноцветен лабиринт за карнавала — идея, която се стори чудесна на всички ни тогава — и нямаше да се случи нищо подобно.

Не знаех какво да отговоря.

— Може би начетеността е един вид проклятие, имам предвид — заключи Фаулър. — Може би е по-добре човек

да обитава в собствения си ум.

Искаше ми се да кажа „амин“, макар и да не знаех защо.

Докато пиша всичко това, се намирам в бившата каюта на доктор Педи на КНВ „Ужас“, тъй като капитан Крозиър ми нареди да прекарвам времето от вторник до четвъртък на борда на неговия кораб, а през останалите четири дни да бъда на „Еребус“. По време на отсъствието ми Лойд наглежда шестимата ми възстановяващи се пациенти в лазарета на „Еребус“, а аз установих с прискърбие, че на борда на „Ужас“ има почти същото количество тежко болни хора.

Много от тях страдат от болестта, която ние, арктическите лекари, наричаме отначало носталгия, а след това — анемия. Ранните стадии на това заболяване — освен кървящите венци, обърканите мисли, слабостта в крайниците, синините по цялото тяло и кървенето на дебелото черво — често включват огромна тъга по дома. От носталгията се засилват слабостта, объркването, кървенето на ануса и венците, откритите язви и останалите симптоми се влошават, докато пациентът те изгуби способността си да стои прав или да работи.

Другото име на носталгията и анемията, което повечето лекари не се решават да произнесат на глас и което аз все още не съм изричал, е скорбут.

Междувременно капитан Крозиър вчера се уедини в каютата си ужасно болен. Чувам приглушените му стонове, тъй като каютата на доктора Пади е съседна с неговата тук, в кърмовата част на десния борд. Смятам, че капитан Крозиър гризе нещо твърдо — може би кожен колан, — за да съдържа стоновите си. Но Бог ме е дарил (или наказал) с отличен слух.

Вчера капитанът предаде управлението на кораба и на експедицията на лейтенант Литъл — като по тези начин тихомълком, но категорично назначи за командващ Литъл вместо капитан Фицджереймс — и обясни, че той, капитан Крозиър, се бори с рецидив на малария.

Което е лъжа.

Това, което чувам да измъчва капитан Крозиър — и което вероятно ще продължа да чувам през стените, докато не си тръгна за „Еребус“ в петък сутринта, — не са точно симптомите на малария.

Благодарение на склонностите на баща ми и чичо ми аз познавам добре демоните, с които се бори капитанът тази нощ.

Капитан Крозиър е пристрастен към твърдия алкохол и сега този алкохол или се е свършил, или той е решил да се откаже от него с усилие на волята си по време на тази криза. Така или иначе той е подложен на адски мъки и това ще продължи още много дни. Възможно е да изгуби разсъдъка си. Междувременно този кораб и тази експедиция останаха без своя истински водач. Приглушените му стонове — на този кораб, обхванат от слабост и отчаяние — са крайно потискащи.

Много ми се иска да можех да му помогна. Иска ми се да можех да помогна на десетките други страдащи — ранени, изтощени, изгорени, болни и обхванати от отчаяние — на борда на двата хванати в капан кораба. Иска ми се да можех да помогна на себе си, тъй като и при мен вече се появиха първите признаци на носталгия и анемия.

Бог да ни е на помощ на всички.

27.

КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

11 ЯНУАРИ 1848 Г.

Това няма да има край.

Болката няма да има край. Гаденето няма да има край. Треската няма да има край. Ужасът няма да има край.

Крозиър се превива под вледенените одеяла на леглото си и му се иска да умре.

По време на редките му моменти на просветление през тази седмица Крозиър страшно съжaliaва за най-разумната постъпка, която беше извършил, преди да се оттегли насаме със своите демони — той беше предал пистолета си на лейтенант Литъл без никакви обяснения, освен че беше казал на Едуард да не му връща оръжието, преди той самият да си го поиска обратно на палубата, облечен в пълна униформа.

Сега Крозиър би дал всичко за заредения си пистолет. Тази болка е непоносима. Тези *мисли* са непоносими.

Баба му по линията на преждевременно починалия му баща, Мойра, беше отритната от семейството на Крозиър. Когато баба му беше прехвърлила осемдесет години, а Крозиър все още беше в детската си възраст, тя живееше през две села — огромно, невъобразимо разстояние за едно момче, — а семейството на майка му нито я канеше за семейните празненства, нито споменаваше за нея.

Тя беше католичка. Тя беше вещица.

Крозиър започна да се промъква тайно до селото й — молейки да го качват на каруци, теглени от понита — на десетгодишна възраст. Година по-късно вече посещаваше заедно със старицата странната селска католическа църква. Майка му, леля му и баба му по майчина линия щяха да умрат, ако бяха научили. Благопристойната ирландско-

английска презвитерианска част от семейството му щеше да се отрече от него, да го изгони от дома и да го презира така, като флотското ръководство и Арктическият съвет го презираха през всичките тези години, защото е ирландец. И защото няма благороднически произход.

А баба Мойра смяташе, че той е специален. Каза му, че той притежава ясновидска дарба.

Тази мисъл не плашеше младия Франсис Роудън Мойра Крозиър. Той обичаше мрачната и тайнствена атмосфера на католическото богослужение: високият свещеник, пристъпващ важно като гарван и произнасящ заклинания на мъртъв език; мигновеното чудо на Светото причастие, когато вярващите вкусват от плътта и кръвта на Христос и се съединяват с Него; миризмата на тамян и мистичното песнопение. Веднъж, когато беше на дванайсет, малко преди да избяга от дома си, той каза на баба си, че иска да стане свещеник, а старицата се разкикоти със своя див, дрезгав смях и му каза да изхвърли тази глупост от главата си. „Да бъдеш свещеник е нещо също толкова обикновено и безполезно, колкото и да бъдеш ирландски пияница — каза му тя. — Използвай ясновидската си дарба, която присъства в рода ми от много поколения. Тя ще ти помогне да достигнеш места и да видиш неща, които нито един човек на тази тъжна земя не е виждал.“

Младият Франсис не вярваше в ясновидството. Горедолу по същото време той осъзна, че не вярва и в Бог. Замина за морето. Вярваше във всичко, което видя и научи там, а някои от тези неща бяха наистина странни.

Крозиър блуждае между болката и пристъпите на гадене. Събужда се само за да повърне във ведрото, което Джоузеф, неговият стюард, е оставил тук и което сменя на всеки час. Боли го всичко до дълбините на самата му същност, където някога беше смятал, че обитава душата му — докато не я изгуби някъде из моретата покрай изпитото през годините уиски. През всичките тези кошмарни дни и нощи, докато се облива с ледена под върху мразовитите чаршафи, той знае, че би се отказал от ранга си, от честта си, от майка си, от сестрите си, от бащиното си име и дори от спомена за баба Мойра срещу само още една чаша уиски.

Корабът стене под неспирния натиск на леда. Крозиър стене от студа, треската, болката, гаденето и отчаянието, докато демоните му го

терзаят. Отрязал е шестинчова ивица от стар колан и сега я стиска между зъбите си, за да не стене на глас, когато потъва сред виденията си в мрака. Но все пак стене.

Представя си всичко ясно. Просто го вижда.

Лейди Джейн Франклин сега е в стихията си. Сега, когато вече две години и половина няма никаква вест от съпруга ѝ, тя е в стихията си. Лейди Франклин — Неукротимата. Лейди Франклин — вдовицата, отказваща да бъде вдовица. Лейди Франклин — Покровителката и Светицата на Арктика, която беше убила нейния съпруг... Лейди Франклин, която никога няма да признае този факт.

Крозиър я вижда толкова ясно, сякаш наистина притежава дарба за ясновидство. Лейди Франклин никога не е изглеждала по-красива от сега, в своята решимост, в своето нежелание да скърби, в своята увереност, че съпругът ѝ е жив и че експедицията на сър Джон трябва да бъде открита и спасена.

Минали са повече от две и половина години. Командването на флота знае, че сър Джон е взел на борда на „Еребус“ и „Ужас“ провизии за три години при нормални дажби за екипажите и би трябвало да се появи в района на Аляска през лятото на 1846 година, и определено не по-късно от август 1847 година.

Лейди Джейн със сигурност вече е накарала летаргичните флот и парламент да се задействат. Крозиър я вижда как пише писма — до Адмиралтейството, до Арктическият съвет, до своите приятели и бивши ухажори в парламента, до кралицата и, естествено, до своя покоен съпруг — всеки ден, пише ги с безупречния си, строг почерк и говори на покойния сър Джон, казва му, че знае, че нейният любим още е жив и с нетърпение очаква неизбежната си среща с него. Вижда как тя казва същото на целия свят. Тя ще изпрати купища писма с първите спасителни кораби... с флотски кораби определено, но е много вероятно и с частни кораби, наети или с пари от топящото се състояние на лейди Джейн, или от дарения на обезпокоени и богати приятели.

Откъсвайки се от виденията си, Крозиър се опитва да се надигне върху леглото си и да се усмихне. Тресе се от студ като брамстенга по време на буря. Повръща в почти пълното ведро. После пада обратно върху пропитата от пот, вонящата на жлъчка възглавница, затваря очи и отново потъва във виденията си.

Кого щяха да изпратят, за да спаси „Еребус“ и „Ужас“? Кого ли вече бяха изпратили?

Крозиър знае, че сър Джон Рос ще напире да възглави всякаква спасителна експедиция в ледовете, но е наясно, че лейди Джейн Франклин ще пренебрегне стареца — тя го смята за простак — и ще предпочете племенника му, Джеймс Кларк Рос, с когото Крозиър беше изследвал моретата край Антарктида.

Младият Рос беше обещал на младата си годеница, че вече никога няма да потегли на изследователска морска експедиция, но Крозиър знае, че той не би отказал на молбата на лейди Франклин. Рос щеше да избере да тръгне с два кораба. Крозиър ги вижда как отплават с вдигнати платна през лятото на 1848 година. Крозиър вижда как двата кораба поемат на север от Бафинова земя, на запад през протока Ланкастър, откъдето сър Джон беше превел „Ужас“ и „Еребус“ преди три години — капитанът почти разчита надписите по носовете на корабите на Рос, — но след протока на Принц-регента, а може би след остров Девън сър Джеймс ще се натъкне на същия неудържим паков лед, който сега държи в плен корабите на Крозиър. През следващото лято протоците и каналите, през които ги водеха ледовите лоцмани Рийд и Бланки, още няма да са се разтопили напълно. Сър Джеймс Кларк Рос така и няма да се приближи на по-малко от триста мили до „Ужас“ и „Еребус“.

Крозиър вижда как корабите му се обръщат и се връщат в Англия през студената ранна есен на 1848 г.

Той стене, ридае и гризе яростно кожения каиш. Костите му се вледеняват. Плътта му пламти. Навсякъде по кожата го побиват тръпки.

Вижда с ясновидската си дарба, че през същата 1848 година Господна ще бъдат изпратени и други кораби, други спасителни експедиции, някои от които вероятно по същото време или дори по-рано от спасителната експедиция на Рос. Кралският флот се задейства бавно — с характерната за моретата ленивост, — но щом веднъж се задвижи, знае Крозиър, започва да прави всичко, което е по силите му. Ужасната припряност след прекалената мудност е обичайният начин на действие на флотата, добре познат на Франсис Крозиър от вече четири десетилетия.

В трескаво работещия си мозък Крозиър вижда през лятото да се изпраща поне още една флотска експедиция до Бафиново море в търсене на изгубената Франклинова експедиция и вероятно дори и трета експедиция, насочила се към нос Хорн, за да може евентуално да се срещне с другите спасителни експедиции край Беринговия проток и да продължи издирванията в Източна Арктика, на хиляди мили от местоположението на „Еребус“ и „Ужас“. Подобни мащабни операции ще продължат и през 1849 година и след това.

А сега е едва началото на втората седмица от 1848 г. и Крозиър се съмнява, че хората му ще оцелеят до лятото.

Ще бъде ли изпратена сухопътна експедиция от Канада по течението на река Макензи към арктическото крайбрежие, а после на изток към Земята на Уластън и Земята Виктория, за да търсят изгубените кораби, изхвърлени някъде покрай неуловимия Северозападен проход? Крозиър е сигурен, че и това ще стане. Подобна сухопътна експедиция няма никакви шансове да ги открие тук, на двайсет и пет мили северозападно от остров Крал Уилям. Тя дори няма да знае, че Земята на Крал Уилям е остров.

Ще обяви ли Първият лорд на Адмиралтейството в Камарата на общините награда за спасяването на сър Джон и хората му? Крозиър смята, че да. Но каква? Хиляда паунда? Пет хиляди? Десет хиляди? Крозиър зажумява и вижда ясно сумата — сякаш е написана на пергамент и е пред очите му — двайсет хиляди паунда, обещани на всеки, който „окаже ефективно съдействие в спасяването на живота на сър Джон и неговите подчинени“.

Крозиър отново се смее, което предизвиква нов пристъп на гадене. Той се разтреперва от студ, болка и от осъзнаването на явната абсурдност на виденията му. Корабът около него продължава да стене от натиска на леда. Капитанът вече не може да различава стоновете на кораба от своите собствени.

Той вижда осем кораба — шест британски и два американски — разположени на няколко мили един от друг в почти замръзнали места за закотвяне, подобни на заливчето край остров Бичи или може би край остров Корнуолис. По всичко личи, че това става в късното арктическо лято, може би в края на август, само дни преди внезапно всичко да бъде обхванато от мраз. Крозиър има чувството, че тази картина е отдалечена на две или три години в бъдещето от ужасната реалност на

този момент през 1848 година. Капитанът изобщо не може да проумее защо осем спасителни кораби са се събрали на едно място, вместо да се разпръснат на десетки хиляди квадратни мили из Арктика и да търсят следи от изгубената експедиция на Франклин. Това е халюцинация, предизвикана от умопомрачение.

Корабите са с най-различни размери — от малки шхуни и корабчета с размерите на яхти, твърде крехки за подобни плавания сред ледовете, до сто четирийсет и четири тонен и осемдесет и един тонен американски кораби, изглеждащи странно на Крозиър, и чудноват деветдесеттонен лоцмански кораб, набързо приспособен за плаване в арктическите морета. Има и няколко типични за британския флот ветроходни и парни кораби. Крозиър вижда във възбудения си от болката мозък имената на корабите: „Напредък“ и „Спасение“ — те плават под американски знамена; „Принц Албърт“ — бившият лоцмански кораб; „Лейди Франклин“ — корабът, който беше начело на закотвената британска ескадра. Има още два кораба, които изглеждат на Крозиър свързани със стария Джон Рос — неголямата шхуна „Феликс“ и абсолютно неуместната тук малка яхта „Мери“. И накрая — два истински британски флотски кораба, „Асистънс“ и „Интрепид“.

Сякаш през погледа на високо летяща птица Крозиър вижда, че всичките осем кораба се намират на не повече от четирийсет мили един от друг: двата малки британски кораба са край остров Грифин, над протока Бароу; четири от останалите британски кораби са в залива Асистънс, в северния край на Корнуолис; двата американски кораба са по-далеч на юг, веднага след извивката на изток на остров Корнуолис, точно от другата страна на протока Уелингтън срещу първото зимно убежище на сър Джон край остров Бичи. Нито един от тях не се намира на по-малко от двеста и петдесет мили от заседналите далеч на югозапад в ледовете „Еребус“ и „Ужас“.

Минута по-късно мъглата или облаците се разсейват и Крозиър вижда шест от осемте кораба, пуснали котва на четвърт миля един от друг веднага след извивката на брега на мъничък остров.

Крозиър вижда хора, бягащи по вледенен каменист бряг под отвесна черна скала. Хората са развълнувани. Той почти чува гласовете им в мразовития въздух.

Това е остров Бичи, той е сигурен. Те са намерили надгробните надписи върху прогнилите дъски и гробовете на огняря Джон

Торингтън, моряка Джон Хартнъл и редника от морската пехота Уилям Брейн.

Колкото и близо в бъдещето да се случват тези събития, Крозиър знае, че те няма да могат да помогнат по никакъв начин на него и останалите мъже от екипажите на „Еребус“ и „Ужас“. Сър Джон беше напуснал остров Бичи с дива бързина още в първия ден, след като ледът охладн достатъчно хватката си, за да позволи на корабите да напуснат зимното си убежище. След девет месеца зимуване експедицията на Франклин не беше оставила дори съобщение, указващо в коя посока поемат.

Тогава Крозиър беше наясно, че сър Джон не смята за нужно да уведомява Адмиралтейството, че тръгва на юг, следвайки получените заповеди. Сър Джон Франклин винаги се подчиняваше на заповедите, и беше сигурен, че Адмиралтейството ще знае, че и този път е постъпил така. Но си оставаше факт, че след девет месеца на острова — и след като бяха издигнали на брега по надлежния начин каменна пирамида и дори на шега бяха направили и пирамида от изпразнените консерви на Голднър, напълнени с камъчета — те така и не бяха оставили никакво съобщение на остров Бичи въпреки дадените на Франклин заповеди.

Адмиралтейството и Изследователската служба бяха снабдили експедицията на Франклин с двеста херметически затворени месингови цилиндъра, за да оставят в тях послания с местоположението си и посоката си на движение по време на цялото им търсене на Северозападния морски път, и сър Джон беше използвал... само един от тях. Безполезния цилиндър, изпратен на Земята на крал Уилям на двайсет и пет мили на югоизток от сегашното им местоположение и скрит там няколко дни преди смъртта на сър Джон през 1847 г.

На остров Бичи не бяха оставили нищо.

На остров Девън, който бяха изследвали при преминаването си покрай него — също нищо.

На остров Грифин, където бяха търсили подслон — нищо.

На остров Корнуолис, който бяха обиколили — нищо.

На остров Съмърсет, на Принц Уелски и на Виктория, покрай които бяха плавали на юг през цялото лято на 1846 година — също нищо.

И сега, във видението на Крозиър, спасителите от шестте кораба — изправени пред опасността самите те също да заседнат в ледовете — са обърнали поглед на север, към все още свободната за плаване вода на протока Уелингтън и към Северния полюс. Не са намерили никакви пътеводни нишки на остров Бичи. И Крозиър вижда от възшебната височина на птичия полет, че протокът Пил на юг — по който „Еребус“ и „Ужас“ бяха успели да преминат преди година и половина, по време на краткото лятно топене на ледовете — сега, в това бъдещо лято, е застлан с плътна бяла покривка докдето може да стигне погледът на мъжете на остров Бичи и в протока Бароу.

На тях дори и не им минава през ума, че Франклин може да е тръгнал по този път... че може да се е подчинил на заповедите. Те възнамеряват — през близките години, защото Крозиър вижда, че сега самите те са заседнали сред ледовете в протока Ланкастър — да продължат издирванията на север. Допълнителните заповеди, дадени на сър Джон за в случай че не може да продължи на юг и да премине през прохода, гласят, че трябва да завие на север, да прекоси хипотетичния леден пояс и да навлезе в още по-хипотетичното Отворено полярно море.

В съкрушеното си сърце Крозиър знае, че капитаните и екипажите на тези осем спасителни кораба са стигнали до извода, че Франклин е поел на север — макар че в действителност той беше отплавал в противоположната посока.

Крозиър се събужда през нощта. Събужда се от собствените си стонове. В каютата свети фенер, но очите му не могат да понесат светлината, така че той се опитва да разбере какво става чрез изгарящите тялото му докосвания и от режещите слуха му звуци. Двама мъже — стюардът Джопсън и лекарят, Гудсър — свалят от него мръсната му, мокра от пот долна риза, измиват го с възхитително топла вода и грижливо го обличат с чиста долна риза и чорапи. Един от тях се опитва да го нахрани със супа с помощта на лъжица. Крозиър повръща рядката каша, но съдържанието на пълното до горе ведро е замръзнало и той смътно осъзнава, че двамата мъже чистят пода. Те го карат да пие вода и той пада върху студените си чаршафи. Единият от тях го покрива с топло одеяло — *топло, сухо, незаледено одеяло* — и на него му се приисква да зариде от благодарност. Исква му се и да поговори, но отново потъва във водовъртежа на своите видения и не

може да намери точните думи или да ги подреди във фрази, а после отново забравя всякакви думи.

Той вижда чернокосо момче със зеленикава кожа, свило се в ембрионална поза до тухлена стена с цвят на урина. Крозиър знае, че момчето страда от епилепсия и се намира в някаква психиатрична клиника, в лудница. Момчето не помръдва, единствено тъмните му очи се въртят насам-натам, сякаш е влечуго. „Това момче съм аз.“

Едва успял да си помисли това, Крозиър осъзнава, че това не е негов страх. Това е кошмарът на някой друг. За кратко е бил в нечие чуждо съзнание.

София Кракрофт влиза в него. Крозиър стене до кожения ремък.

Той вижда как голото ѝ тяло се притиска към него в Езерото на птичечовката. Вижда я отчуждена и студена на каменната пейка в дома на губернатора. Вижда я да стои в синята си копринена рокля и да маха — не на него — на пристанището в Грийнхайт през майския ден, в който отплаваха „Еребус“ и „Ужас“. А сега я вижда такава, каквото не я е виждал никога преди — появила се в настоящето бъдеща София Кракрофт, горда, сърбяща, тайно доволна от възможността да скърби, преродена и готова за новия си живот като постоянна помощничка, компаньонка и секретарка на леля си лейди Джейн Франклин. Тя съпровожда лейди Джейн навсякъде — две несломими жени, така ги нарича пресата, — София, почти в същата степен като леля си винаги видимо изпълнена с увереност и надежда, предизвикателна, женствена и ексцентрична, винаги готова да умолява целия свят да спаси сър Джон Франклин. Тя никога не споменава името на Франсис Крозиър, дори и в лични разговори. Той веднага осъзнава, че това е идеалната роля за нея: смела, властна, убедена в правотата си, способна да кокетничи цели десетилетия при наличието на идеално оправдание защо избягва обвързването или истинската любов. Тя никога няма да се омъжи. Ще пътешества по света с лейди Джейн, разбира Крозиър, никога няма да се откаже публично от надеждата си, че изчезналият сър Джон ще бъде намерен — дълго след като в действителност ще е изгубила надежда, — и ще продължава да се наслаждава на правото си да получава помощ и съчувствие, на властта и положението в обществото, което ѝ осигурява вдовството на леля ѝ.

Крозиър се опитва да повърне, но стомахът му е празен от вече много часове или дни. Свива се на кълбо под одеялото, измъчван от

спазмите.

Намира се в мрачната гостна на малка, претенциозно мебелирана американска фермерска къща в Хайдсдейл, щата Ню Йорк, на двайсетина мили западно от Рочестър. Крозиър никога не е чувал нито за Хайдсдейл, нито за Рочестър, щата Ню Йорк. Той знае, че видението му е от пролетта на тази година, 1848-а, вероятно само няколко седмици след настоящия момент. През тесния процеп между дръпнатите тънки пердета се виждат светкавиците на буря. Гръмотевиците разтърсват къщата.

— Майко, ела! — извиква едно от двете момичета, седнали около масата. — Уверяваме те, че ще намериш това за поучително.

— Ще го намеря за ужасяващо — казва майката, невзрачна жена на средна възраст, чието чело между силно опънатите назад посивяващи коси и тежките ѝ смръщени вежди е разделено на две от постоянна вертикална бръчка. — Не знам как ви позволих дори да говорите за това.

Крозиър може само да се учудва на монотонния и грозен американски диалект. Повечето американци, с които се е познавал, са били или моряци от флотата на Съединените щати, или китоловци.

— Побързай, майко!

Момичето, което се обръща към майка си с такъв заповеднически тон, е петнайсетгодишната Маргарет Фокс. Тя е скромно облечена и привлекателна по онзи превзет и не особено интелигентен начин, характерен за няколкото американки, с които Крозиър е имал социални контакти. Другото момиче на масата е единайсетгодишната сестра на Маргарет, Катрин. По-младото момиче, чието лице едва се вижда под мъждукащата светлина на свещта, прилича повече на майка си, включително и в тъмните вежди, твърде силно опънатите назад коси и вече оформящата се бръчка на челото.

В процепа между прашните пердета проблясва светкавица.

Майката и двете момичета се хващат за ръцете около кръглата дъбова маса. Крозиър забелязва, че дантелената салфетка на масата е пожълтяла от времето. Трите жени затварят очи. Пламъкът на единствената свещ в стаята потрепва при поредната гръмотевица.

— Има ли някой тук? — пита петнайсетгодишната Маргарет.

Гръмък удар. Не светкавица, а удар, сякаш някой е стоварил върху масата дървен чук. Ръцете и на трите се виждат върху масата.

— О, Господи! — възкликва майката, явно готова да вдигне ръце и да закрие устата си от страх. Двете ѝ дъщери я държат здраво, без да ѝ позволяват да прекъсне кръга. Масата се разклаща от усилията им.

— Вие ли сте нашият водач тази вечер? — пита Маргарет.

Гръмко ЧУК.

— Да ни причините зло ли сте дошли? — пита Кати.

Две още по-гръмки ЧУК.

— Виждаш ли, майко? — пошепва Маги. Тя отново затваря очи и пита с театрален шепот: — Водачо, вие любезният господин Слипфут, с когото общувахме вчера, ли сте?

ЧУК.

— Благодарим ви задето ни убедихте снощи в реалността на съществуването си, господин Слипфут — продължава Маги, говорейки така, сякаш се намира в транс. — Благодарим ви, че разказахте на майка ни подробности от нейното детство, казахте възрастта на всяка от нас и ѝ напомнихте за шестото дете, което е починало. Ще отговорите ли на въпросите ни тази вечер?

ЧУК.

— Къде е експедицията на Франклин? — пита малката Кати.

ЧУК ЧУК ЧУК чук чук чук чук ЧУК ЧУК чук ЧУК ЧУК...

Тропането продължи половин минута.

— Това ли е спиритическият телеграф, за който говорехте? — шепне майката.

Маги ѝ изшътква. Почукването престава. Крозиър вижда, сякаш прониквайки с поглед през дървения плот на масата и памучните и вълнени платове, че двете момичета имат необикновени гъвкави стави и се редуват да щракат с палците на краката си. Смайващо силен звук за такива дребни пръстчета.

— Господин Слипфут казва, че сър Джон Франклин, за когото пишат във вестниците, че всички го търсят, е добре и той и хората му, които също са добре, но са много изплашени, се намират на корабите си в ледовете покрай остров, разположен на пет дни плаване на юг от мястото, където са зимували през първата година от пътешествието — произнася напевно Маги.

— Там, където са сега, е много тъмно — добавя Кати.

Чуват се още почуквания.

— Сър Джон моли жена си Джейн да не се тревожи — превежда Маги. — Той казва, че скоро ще се срещне с нея — на онзи свят, ако не на този.

— О, Господи! — възкликва отново госпожа Фокс. — Трябва да повикаме Мери Редфилд и господин Редфилд, и Лия, разбира се, и господи и госпожа Дюслър, и господин Хайд, и господин и госпожа Джуъл...

— Шшшт! — изсъсква Кати.

ЧУК, ЧУК, ЧУК чукчукчукчук ЧУК.

— Водачът ни не иска да говориш, докато Той ни води — прошепва Кати.

Крозиър стене и хапе кожения ремък. Спазмите, започнали в червата му, сега терзаят цялото му тяло. Той ту се тресе от студ, ту отмята одеялата.

Вижда мъж, облечен като ескимос — кожена парка, високи кожени ботуши и кожена качулка, подобна на тази на Безмълвната дама. Но мъжът стои на осветена дървена сцена. Много е горещо. Мъжът стои на фона на изрисувани лед, айсберги и зимно небе. Сцената е обсипана с фалшив сняг. Върху него лежат четири изнемогващи от жегата кучета с изплезени езици. Приличат на породата, използвана за впряг от гренландските ескимоси.

Брадатият мъж с дебелия парък се обажда от побелелия от снега подиум:

— Днес ви говоря за човечност, не за пари — казва дребният мъж. Американският му акцент прорязва слуха на Крозиър със същата рязкост, както и акцентът на девойките. — И аз пътувах до Англия, за да разговарям със самата лейди Франклин. Тя пожела успех на следващата ни експедиция — която, разбира се, ще се състои само ако съберем необходимите за нея пари тук, във Филаделфия, както и в Ню Йорк и Бостън. Каза още, че за нея ще бъде чест, ако синовете на Америка върнат съпруга ѝ вкъщи. Така че аз днес ви призовавам към вашата щедрост, но единствено в името на човечността. Обръщам се към вас от името на лейди Франклин, от името на изчезналия ѝ съпруг и с надеждата да бъдат прославени Съединените американски щати...

Крозиър отново вижда мъжа. Брадатият тип вече е свалил парката си и лежи гол в легло в нийоркския хотел „Юниън“ с много

млада гола жена. Нощта е топла и те са отметнали одеялата встрани. Няма и следа от кучетата.

— При всичките си недостатъци — казва мъжът с тих глас, защото прозорецът е отворен към нюйоркската нощ, — аз поне те обичах. Ако беше императрица, скъпа Маги, вместо никому неизвестно момиче с неясно и съмнително занимание, щеше да е същото.

Крозиър осъзнава, че младата гола жена е Маги Фокс, само че няколко години по-стара. Тя продължава да е привлекателна по онзи глуповат американски начин, макар и сега да е без дрехите си.

Меги изрича с много по-дълбок и звучен глас, отколкото повелителния девически тон, който Крозиър е чул по-рано:

— Доктор Кейн, знаете, че ви обичам...

Мъжът поклаща глава. Той е взел лулата от нощното шкафче отстрани и сега издърпва лявата си ръка изпод главата на момичето, за да натъпка лулата с тютюн и да я запали.

— Маги, скъпа моя, аз слушам тези думи от твоята малка лъжлива уста, усещам как косата ти се отърква в гърдите ми, и страшно ми се иска да ти повярвам. Но ти не можеш да се издигнеш над положението ти в обществото, скъпа. Имаш много достойнства, които те издигат над твоята работа, Маги... ти си изтънчена, и привлекателна, и при друго образование щеше да бъдеш невинна и непринудена. Но ти не си достойна за постоянното ми внимание, госпожице Фокс.

— Не съм достойна... — повтаря Маги. Очите ѝ, които в момента са скрити от погледа на Крозиър зад закръглените ѝ гърди, като че ли са пълни със сълзи.

— Аз имам други цели в живота си, дете мое — казва доктор Кейн. — Не забравяй, че имам свои собствени амбиции, също както твоите незначителни сестри и майка ти. Аз съм посветен на моята работа в същата степен, в която ти си посветена на твоята, ако подобни театрални спиритични глупости изобщо могат да се нарекат работа. Така че си спомняй като за някакъв сън, че доктор Кейн, изследователят на арктическите морета, е обичал Маги Фокс, участничката в спиритични сеанси.

Крозиър се събужда в тъмнината. Той не знае къде и кога се намира. В каютата е тъмно. Изглежда, целият кораб е потънал в

тъмнина. Шпангоутите стенат — или това е ехо на собствените му стонове от последните часове и дни? Много е студено. Топлото одеяло, с което си спомня, че са го завили Джопсън и Гудсън, сега е също толкова влажно и ледено, като и чаршафите му. Ледът около кораба надава вой. Притиснатите дъбови греди и вледененото желязо в корабната конструкция изстенват в отговор.

Крозиър иска да се изправи, но установява, че е твърде слаб и изтощен, за да се помръдне. Може да движи едва-едва само ръцете си. Връхлита го мощна вълна от болка и видения.

Лица на хора, които е познавал, или срещал, или виждал по време на службата си.

Ето го Робърт Маклур, един от най-коварните и амбициозни хора, които Франсис Крозиър някога е познавал — друг ирландец, изпълнен с решимост да постигне успех в английския свят. Маклур се намира на борда на кораб сред ледовете. Навсякъде наоколо има ледени и каменни скали, някои от които високи шестстотин или седемстотин фута. Крозиър никога не е виждал подобно нещо.

Ето го и стария Джон Рос на кърмата на малък кораб, подобен на яхта, който държи курс на изток. Връща се вкъщи.

Ето го и Джеймс Кларк Рос, сега по-стар, напълнял и не толкова щастлив, колкото е бил винаги, когато го е виждал Крозиър. Изгряващото слънце осветява заледените въжета на кливера, докато корабът напуска ледовете и навлиза в открити води. Той се връща вкъщи.

Ето го Франсис Леополд Маклинток — човек, за когото Крозиър по някакъв начин знае, че отначало е търсел Франклин под командването на Джеймс Рос, а в по-късни години е организиран собствена експедиция. Кога по-късно? Колко време след настоящия момент? Колко далеч в бъдещето?

Виденията се мяркат през Крозиър като светлина от вълшебен фенер, но той не чува отговори на въпросите си.

Ето го Маклинток заедно с отряд с шейна, придвижващи се значително по-бързо и ефикасно, отколкото отрядите на лейтенант Гор или сър Джон, или Крозиър.

Ето го Маклинток, застанал до каменна пирамида и четящ бележка, току-що извадена от месингов цилиндър. Това съобщението, оставено от Гор преди седем месеца на Земята на крал Уилям, ли е?

Заледеният каменист бряг и сивото небе зад Маклинток изглеждат по същия начин.

После внезапно Маклинток се озова сам на заледения и каменист бряг. Отрядът му с шейната се намира на няколкостотин ярда зад гърба му и се приближава. Маклинток е изправен пред ужасяваща гледка — голяма лодка, завързана върху огромна шейна, грубо скована от дъбово дърво и желязо.

Шейната изглежда като нещо, което дърводелецът на Крозиър, господи Хъни, би могъл да направи. Измайсторена е така, че да издържи цял век. Всяка сглобка показва, че е работено грижливо. Шейната тежи поне шестстотин и петдесет фунта. Лодката върху нея е осемстотинфунтова.

Крозиър разпознава лодката. Това е един от двацет и осемфутовите пинаси на „Ужас“. Той вижда, че е снабдена с такелаж за речно плаване. Платната са свалени, завързани и омотани със заледено платнище.

След като се издига на една скала и поглежда към лодката, сякаш над рамото на Маклинток, Крозиър вижда два скелета. Двата черепа изглеждат като че ли са се озъбили на Крозиър и Маклинток. От единия скелет е останала само купчина от явно оглозгани и частично раздробени кости в носовата част на лодката. Костите са засипани със сняг.

Вторият скелет е непокътнат и все още е облечен в дрипите от нещо, наподобяващо офицерски шинел и други пластове дрехи. Върху черепа му има останки от фуражка. Трупът седи на пейката при кърмата и е протегнал костите на ръцете си към две двуцевки, облежани наблизко. До обувките в ботуши крака на трупа лежат купчини от вълнени одеяла и платна, както и частично затрупана от снега платнена торба, пълна с патрони. На дъното на пинаса, между ботушите на мъртвеца лежат като пиратски трофеи пет златни часовника и нещо, наподобяващо отделно опаковани парчета шоколад с обща тежест около трийсет или четирийсет фута. Наблизко са захвърлени и двацет и шест сребърни прибора; Крозиър вижда — и знае, че Маклинток също вижда — личните знаци на сър Джон, капитан Фицджереймс, шестима други офицери и самия Крозиър върху различните ножове, лъжици и вилици. Вижда подобно гравирани чинии и два сребърни подноса, стърчащи от леда и снега.

Двайсет и петте фута от дъното на пинаса, разделящи двата скелета, са отрупани с най-различни предмети, стърчащи от няколкоинчовия слой сняг: две рула ламарина, брезентово покривало за платната на лодката, купчина пирони и два ножа до торбата с патрони в краката на скелета при кърмата.

Крозиър вижда и гребла, навити платна и намотани върви край облечения скелет. Близо до купчината оглозгани кости на носа лежат купчина кърпи, по няколко сапуна и гребена, четка за зъби, два чифта ръчно изработени чехли само на няколко инча от разпилените бели кости на пръстите на краката, а също така и шест книги — пет Библии и „Викарият от Уейкфийлд“, която сега стои на полицата в каюткомпанията на КНВ „Ужас“.

Крозиър иска да затвори очи, но не може. Той иска да прогони това видение — всички тези видения — но няма власт над тях.

Внезапно смътно познатото лице на Франсис Маклинток се размива, а после отново придобива ясни очертания, превръщайки се в лицето на млад човек, когото Крозиър вижда за първи път. Всичко останало изглежда същото. Младият човек — някой си Уилям Хобсън, когото сега Крозиър неясно как вече познава — стои на същото място, където е стоял Маклинток, и гледа към пинаса със същата недоверчивост, с която го е гледал Маклинток до преди малко.

Внезапно лодката и скелетите изчезват и Крозиър се озовава в някаква пещера, легнал върху леда до голата София Кракрофт.

Не, това не е София. Крозиър примигва, чувствайки как ясновидската му дарба се възпламенява в съзнанието му като палещ юмрук, и вижда, че сега лежи до голата Безмълвна дама. Двамата са заобиколени от животински кожи и лежат върху някаква ледена повърхност. Пространството около тях е осветено от фенер. Извитият таван се състои от ледени блокове. Гърдите на Безмълвната са кафяви, а косата ѝ е дълга и много черна. Тя се е облегла на единия си лакът върху кожата и гледа към Крозиър с някаква настойчивост.

„Ти ли сънуваш моите сънища? — пита тя, без да помръдва устни и да отваря уста. Не говори на английски. — Или аз сънувам твоите?“

Крозиър я чувства в своето съзнание и в сърцето си. Усещането е такова, сякаш е опитал най-хубавото уиски в живота си.

А после започва най-страшният кошмар.

Непознатият отпреди малко — онази смесица от Маклинток и някой си Хобсън — сега гледа не към лодката с двата скелета, а към младия Франсис Роудън Мойра Крозиър, който тайно присъства на католическа служба с баба си, вещицата Мойра.

Тази постъпка беше една от най-големите тайни в живота на Крозиър — той не само че се беше явил на забранено богослужение с баба Мойра, но и беше взел участие в католическия обред на евхаристия, в презряното и забранено Свето причастие.

Но фигурата на Маклинток-Хобсън стои край олтара като прислужващ, докато треперещият Крозиър — на моменти дете, на моменти уплашен петдесетгодишен мъж — се приближава към олтарния парапет, отпуска се на колене, отмята глава назад, отваря уста и подава език, готов да приеме Забранената нафора — плътта на Христос, чист символичен канибализъм от гледна точка на всички възрастни в семейството на Крозиър, в селото му и в живота му.

Но става нещо странно. От надвесения над него прошарен свещеник в бяла роба започва да капе вода по пода, по олтара и по самия Крозиър. И свещеникът е твърде едър дори от детска гледна точка — огромен, мокър, мускулест, тежко подвижен, той хвърля сянка върху коленичилият участник в Причастието. Това не е човек.

А Крозиър, коленичил гол, отмята назад глава, затваря очи и подава езика си, за да участва в Причастието.

В ръката на свещеника, надвиснал над него, няма нафора. Той изобщо няма ръце. Мокрото видение прескача олтарния парапет, накланя се ниско и отваря нечовешката си паст, сякаш самият Крозиър е хлябът, който трябва да бъде погълнат.

— Всемогъщи Господи Исусе! — прошепва наблюдаващата фигура на Маклинток-Хобсън.

— Всемогъщи Господи Исусе! — прошепва капитан Франсис Крозиър.

— Той дойде на себе си — казва доктор Гудсър на господин Джоупсън.

Крозиър простенва.

— Сър, можете ли да седнете? — пита лекарят. — Можете ли да отворите очи и да седнете? Точно така, браво на капитана.

— Кой ден сме? — изграчва Крозиър. Мъждивата светлина, проникваща през отворената врата, и дори още по-мъждивата светлина

от фенера му с намалено подаване на масло въздействат на чувствителните му очи като болезнени светлинни експлозии.

— Днес е вторник, 11 януари, капитане — отговаря стюардът му. Миг по-късно Джопсън добавя: — Хиляда осемстотин четирийсет и осма година от рождението на Христа.

— Вие бяхте много болен цяла седмица — казва лекарят. — През последните дни няколко пъти бях сигурен, че сме ви изгубили.

Гудсър му дава да пие вода.

— Имах сънища — изговаря с усилие Крозиър, след като отпива от леденостудената вода. Той усеща собствената си смрад, с която са пропити вледенените завивки.

— През последните няколко часа стенехте много силно — казва Гудсър. — Спомняте ли си нещо от сънищата по време на болестта?

Крозиър си спомня само усещането за безтегловност, но също така и тежестта, ужаса и настроението на виденията си, вече отлетели нанякъде като късче мъгла, отнесено от силен вятър.

— Не — отговаря той. — Господин Джопсън, моля бъдете така добър да ми донесете гореща вода, за да се измия. И можете да ми помогнете да се облека. Доктор Гудсър...

— Да, капитане?

— Ще бъдете ли така добър да отидете при господин Дигъл и да му кажете, че капитанът иска много голяма закуска тази сутрин?

— Сега е седем часът вечерта, капитане — казва лекарят.

— Няма значение. Искam много голяма закуска. Сухари. Каквото е останало от картофите ни. Кафе. Някакво свинско — бекон, ако има.

— Слушам, сър.

— И, доктор Гудсър — казва Крозиър на вече отдалечаващия се лекар, — ще бъдете ли така добър и да помолите лейтенант Литъл да дойде на кърмата с доклад за седмицата, която пропуснах? А, и го помолете да донесе моя... той знае какво.

28.

ПЕГЛЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

29 ЯНУАРИ 1848 Г.

Хари Пеглър нагласи нещата така, че редът му да отнесе съобщение до „Еребус“ да дойде точно в деня, когато слънцето се появи отново. Той искаше да го отпразнува — доколкото изобщо можеше да се празнува нещо напоследък — с някого, когото обича. С някого, в когото някога е бил влюбен.

Старши подофицер Хари Пеглър беше старшина на марса на „Ужас“, началник на внимателно подбраните мачтови моряци, които се занимаваха с най-високо разположения такелаж, марсела и реите на брамстенгата от ранна утрин до късна нощ, както и при най-бурните вълни и в най-лошото време, в което може да се озове един дървен кораб. Този пост изискваше сила, опит, лидерски умения и най-вече кураж, а Хари Пеглър беше уважаван заради всичките изброени качества. Вече на почти четирийсет и една години, той се беше доказал стотици пъти не само пред екипажа на КНВ „Ужас“, но и на дузина други кораби, на които беше служил през продължителната си кариера.

Затова леко изненадваше фактът, че Хари Пеглър остана неграмотен, докато не стана дваисет и пет годишен мичман. Сега четенето се беше превърнало в негова тайна страст и по време на сегашното си пътуване той вече беше погълнал над половината от хилядата книги, които се намираха в каюткомпанията на „Ужас“. Един обикновен офицерски стюард от изследователския барк КНВ „Бигъл“ беше превърнал Пеглър в грамотен човек и същият този мъж накара Хари Пеглър да се замисли над въпроса какво означава да бъдеш човек.

Този стюард беше Джон Бриджънс. На този етап той беше най-възрастният човек в експедицията. Когато отплаваха от Англия, най-

популярната шега на бака в „Еребус“ и „Ужас“ беше, че Джон Бриджънс, стюардът на най-младшите командири, е на същата възраст като възрастния сър Джон Франклин, но двайсет пъти по-мъдър. Колкото до Хари Пеглър, той знаеше, че това е истина.

Възрастните мъже с ранг, по-нисък от капитан или адмирал, рядко бяха допускани до участие в експедициите на Изследователската служба, затова двата екипажа искрено се забавляваха, когато научиха, че в официалния списък на личния състав на кораба възрастта на Джон Бриджънс е вписана наобратно — дали по случайност или заради чувството за хумор на домакина — и е обозначена с числото „26“. Прошареният Бриджънс изтърпя доста шеги за младостта си, неопитността си и предполагаемата сексуална мощ. Мълчаливият стюард просто се усмихваше и не казваше нищо.

Именно Хари Пеглър беше потърсил стюард Бриджънс, по онова време доста по-млад, на борда на КНВ „Бигъл“ по време на петгодишното околосоветско изследователско пътешествие, което беше продължило от декември 1831 година до октомври 1836 година под командването на капитан Фитцрой. Пеглър се беше прехвърлил на скромния „Бигъл“ от първокласния сто и двайсет оръдеен КНВ „Принц-регент“, следвайки офицера, под чието командване беше служил там — лейтенант на име Джон Лорт Стоукс. „Бигъл“ беше едва десеторъдеен бриг, клас „Чероки“, преоборудван като изследователски барк — едва ли точно типа кораб, който би избрал при обичайни обстоятелства амбициозен мичман като младия Пеглър, но Хари още тогава се интересуваше от научна изследователска работа и проучвания, а пътешествието с малкия „Бигъл“ под командването на Фитцрой го образова в много отношения.

Тогава стюард Бриджънс беше около осем години по-възрастен, отколкото Пеглър в момента — почти петдесетгодишен, — но вече беше известен като най-мъдрият и начетен младши офицер във флота. Освен това се знаеше, че е содомит, което по онова време не притесняваше особено двайсет и пет годишния Пеглър. В кралския флот имаше два типа содомити: такива, които задоволяваха нагона си само на брега и никога не се поддаваха на порока си по време на плаване, и такива, които продължаваха да следват наклонностите си и в открито море и често съблазняваха младите момчета, служещи на почти всички кораби в кралския флот. Всички на борда на „Бигъл“

знаеха, че Бриджънс е от първия тип — мъж, който харесва мъже на брега, но никога не се хвали с това и не проявява пристрастията си в морето. И за разлика от помощник-калафатника на кораба на Пеглър Бриджънс не беше педераст. Повечето от моряците смятаха, че момче в морето ще бъде в по-голяма безопасност в обществото на стюард Джон Бриджънс, отколкото в присъствието на викария в родното си село.

Освен това Хари Пеглър живееше с Роуз Мъри, когато замина на плаване през 1831 година. Макар и не обвързани в брак — тя беше католичка и нямаше да се омъжи за Хари, освен ако той не сменеше вярата си, което младежът не можеше да се насили да направи, — те живееха щастливо, когато Пеглър се връщаше на брега, макар и със своята неграмотност и пълна липса на любознателност Роуз да подхождаше на младия Пеглър, а не на човека, в който той щеше да се превърне по-късно. Може би дори щяха да се оженят, ако Роуз беше способна да има деца, но тя не можеше — състояние, което наричаше „Божие наказание“. Роуз умря, докато Пеглър се намираше в морето на продължителното плаване с „Бигъл“. Той я беше обичал по свой собствен начин.

Но беше обичал и Джон Бриджънс.

Преди да приключи петгодишната мисия с изследователския кораб „Бигъл“ Бриджънс — приел първоначално ролята си на наставник с голяма неохота, но след това отстъпил пред пламенната настойчивост на младия мичман — беше научил Хари да чете и да пише не само на английски, но и на старогръцки, латински и немски. Беше му преподавал философия, история и естествена история. Но най-вече Бриджънс научи интелигентния млад мъж да мисли.

Две години след това плаване Пеглър потърси по-възрастния мъж в Лондон — през 1838 година Бриджънс беше в продължителна отпуска на брега заедно с голяма част от служещите във флота — и поиска да продължи заниманията с него. По това време Пеглър вече беше старшина на марса на КНВ „Уондърър“.

Точно през тези месеци на общуване и продължителни учебни занятия на брега близкото приятелство между двамата мъже прерасна в отношения, които напомняха повече на любовна връзка. Неочакваният факт, че е способен на нещо такова, дълбоко смая Пеглър — първоначално го уплаши, но след това го накара да преосмисли всички аспекти на своя живот, етика, вяра и самосъзнание. Онова, което

установи, донякъде смути младия човек, но за негова изненада не промени в основата си представата му за същността на Хари Пеглър. А още повече го смая фактът, че точно той, а не по-възрастният мъж, пръв провокира интимен физически контакт.

Интимните им отношения продължиха само няколко месеца и приключиха по взаимно съгласие, както и заради продължителните отсъствия на Пеглър в морето на борда на „Уондърър“ до 1844 година. Приятелството им не пострада от това. Пеглър започна да пише дълги философски писма на бившия стюард, като изписваше всички думи отзад напред и в обратен ред, така че последната буква на последната дума във всяко изречение се намираше най-отпред, написана с главна буква. Най-вече заради това, че някога неграмотният старшина на марса допускаше ужасни правописни грешки, в едно от своите писма Бриджънс заяви: „Детинската ти представа за кодираното обратно писане на Леонардо е почти неразгадаема, Хари.“ Сега Пеглър водеше записките в своя дневник, използвайки същия примитивен шифър.

Никой от двамата мъже не съобщи на другия, че се е обърнал към Изследователската служба с молба за участие в експедицията на сър Джон Франклин. И двамата ужасно се изненадаха, когато няколко седмици преди отплаването всеки видя името на другия в официалния списък на личния състав. Пеглър, който повече от година не беше писал на Бриджънс, пристигна от казармата в Улуич в квартирата на стюарда в северен Лондон, за да го помоли да се откаже от участие в експедицията. Бриджънс настоя, че Пеглър трябва да е онзи, който да премахне името си от списъка. Накрая двамата се съгласиха, че никой от тях не бива да изпуска възможността за такова приключение — което за Бриджънс бе наистина последна възможност, предвид напредналата му възраст (домакинът на „Еребус“ Чарлс Хамилтън Озмър бе отдавнашен негов приятел и беше уредил постъпването му на служба със сър Джон и останалите офицери, като дори беше стигнал дотам, че скри истинската възраст на стюарда на най-младшите командири, като написа „26“ в официалния списък). Нито Пеглър, нито Бриджънс не отвориха дума за това, но и двамата знаеха, че отдавнашната клетва на възрастния мъж да не пренася сексуалните си наклонности в морето ще бъде спазвана и от двамата. Тази част от живота им, знаеха те, завинаги бе останала в миналото.

Ала в резултат на това Пеглър почти не виждаше стария си приятел по време на пътешествието и в продължение на три години и половина те нито веднъж не бяха оставали насаме.

Естествено, беше все още тъмно, когато Пеглър пристигна на „Еребус“ около единайсет часа в съботното утро, два дни преди края на януари, но на юг, за пръв път от повече от осемдесет дни, се беше появило едва забележимо предизгревно сияние. То не помагаше по никакъв начин срещу хапещия минус шейсет и пет градусов студ^[1], затова Пеглър изобщо не забави ход, когато забеляза отпред светлините на корабните фенери.

Видът на скъсените мачти на „Еребус“ би ужасил всеки мачтови моряк, но болката на Хари Пеглър беше още по-голяма, тъй като той заедно със своя колега на „Еребус“ Робърт Синклер беше помагал при разглобяването на мачтите и на двата кораба и прибирането им на съхранение за безкрайните зими. Подобна гледка винаги предизвикваше отвратително впечатление и странното положение на „Еребус“, който стоеше с наведена кърма и вирнат нос сред настъпващия лед, по никакъв начин не я правеше по-привлекателна.

Вахтеният поздрави Пеглър и го покани на борда, и той отнесе посланието от капитан Крозиър на капитан Фицджеймс, който седеше и пушеше лулата си в офицерската столова, тъй като каюткомпанията все още се използваше като импровизиран лазарет.

Капитаните бяха започнали да използват медните цилиндри, предназначени за междинните доклади до Изследователската служба, за да си изпращат писмени послания един на друг — куриерите мразеха това нововъведение, защото студеният метал изгаряше пръстите им дори през дебелите ръкавици, — и на Фицджеймс му се наложи да нареди на Пеглър да отвори контейнера, тъй като той беше все още твърде студен и капитанът не можеше да го докосне. Фицджеймс не освободи Пеглър, затова той остана до вратата на офицерската столова, докато капитанът на „Еребус“ четеше писмото на Крозиър.

— Отговор няма да има, господин Пеглър — заяви Фицджеймс.

Старшината на марса козирува и се качи обратно на палубата. Около една дузина души бяха излезли, за да наблюдават изгрева на слънцето, и много други се обличаха долу, за да се присъединят към тях. Пеглър забеляза, че на леглата в лазарета в каюткомпанията лежат

поне дузина мъже — почти толкова, колкото и в „Ужас“. Скорбутът се беше появил и на двата кораба.

Пеглър забеляза дребната позната фигура на Джон Бриджънс, който стоеше до релинга на кърмата. Приблужи се до него и го потупа по рамото.

— А, леко докосване от Хари в нощта — каза Бриджънс, още преди да се е обърнал.

— Няма да е нощ още дълго — отвърна Пеглър. — Как позна, че съм аз, Джон?

Бриджънс не беше увил шал около лицето си и Пеглър успя да види усмивката и воднисто сините му очи.

— Новините за посетителите пристигат бързо на малкия кораб, замръзнал в ледовете. Бързаш ли да се връщаш на „Ужас“?

— Не. Капитан Фицджереймс няма да изпраща отговор.

— Искаш ли да се поразходим?

— Разбира се — рече Пеглър.

Двамата слязоха по ледената рампа откъм десния борд на кораба и тръгнаха към айсберга и високия торос на югоизток, откъдето се разкриваше по-добра гледка към сияещия южен хоризонт. За пръв път от много месеци „Еребус“ беше осветяван от нещо, различно от северното сияние или светлината на фенерите и факлите.

Преди да стигнат до тороса, те преминаха по покрития със сажди и отчасти разтопен терен, където беше бушувал карнавалният пожар. По заповед на капитан Крозиър районът беше добре почистен в седмицата след нещастиято, но дупките в леда, които бяха използвани като гнезда за стълбовете на палатките, си оставаха, както и замръзналите в леда парчета от въжетата и платната. Правоъгълникът на черната стая все още си личеше, дори след многобройните опити да се почисти ледът от саждите и след няколко снеговалежа.

— Четох един американски писател — рече Бриджънс.

— Американски писател?

— Този, който стана причина малкият Дики Ейлмър да получи петдесет удара с камшик заради изобретателната украса на покойния ни, все още неоплакан карнавал. Странен дребен тип на име По, ако не ме лъже паметта. Много меланхолични и мрачни творби, на места наистина нездравословно страховити. Общо взето, не много добри, но

много американски по някакъв неуловим начин. Обаче не успях да прочета съдбовния разказ, който стана причина за бичуването.

Пеглър кимна. Кракът му се закачи за нещо в снега и той се наведе, за да го изкърти от леда.

Оказа се мечият череп, който беше висял над часовника на сър Джон, изгорял при пожара. Месото, кожата и козината бяха изгорели напълно, костта беше почерняла от огъня, очните ябълки зееха пусти, но зъбите бяха запазили жълтеникавобелия си цвят.

— О, Боже, мисля, че на господин По това щеше да му хареса — рече Бриджънс.

Пеглър пусна черепа отново на снега. Вероятно разчистващите терена хора не го бяха забелязали сред откъснатите се от айсберга ледени парчета. Двамата с Бриджънс изминаха още петдесет ярда в посока към най-високия торос в района и се изкатериха по него. Пеглър постоянно подаваше ръка на възрастния мъж, за да му помогне в изкачването.

Когато се озоваха на плоската ледена площадка на върха на тороса, Бриджънс дишаше тежко. Дори Пеглър, който беше силен и издръжлив като античните олимпийски атлети, за които беше чел, се беше задъхал. Твърде много месеци без истинска физическа активност, помисли си той.

Южният хоризонт сияеше със смекчена, бледожълта светлина и повечето звезди на тази половина от небето също бяха избледнели.

— Направо не мога да повярвам, че се завръща — каза Пеглър.

Бриджънс кимна.

И внезапно то се показва. Червеникавозлатният диск неуверено се издигна над тъмните грамади, които приличаха на хълмове, но сигурно бяха ниски облаци далеч на юг. Пеглър чу как няколкото десетки мъже на палубата на „Еребус“ изкрещяха три пъти ура и — тъй като въздухът беше много студен и свършено неподвижен — той дочу съвсем същия, само че малко по-тих вик, да се разнася откъм „Ужас“, който едва се виждаше на почти една миля разстояние на изток.

— Появи се розовопръстата Зора — каза на старогръцки Бриджънс.

Пеглър се усмихна, леко изненадан, че си спомня фразата. Бяха минали няколко години, откакто бе чел „Илиада“ или нещо друго на старогръцки. Той си спомняше добре вълнението, изпитано при

първото си запознанство с този език и с героите на Троя, докато „Бигъл“ стоеше на котва край Сантяго, вулканичен остров от архипелага Кабо Верде, преди почти седемнайсет години.

И сякаш прочел мислите му, Бриджънс го попита:

— Помниш ли господин Дарвин?

— Младият естественик? — рече Пеглър. — Любимият събеседник на капитан Фитцрой? Разбира се, че го помня. Да прекараш с някого пет години на борда на малък барк — това оставя впечатление, дори и този човек да е джентълмен, а ти да не си.

— И какво впечатление остави той у теб, Хари? — Бледосините очи на Бриджънс сълзяха, неясно дали от вълнение при вида на слънцето или просто от непривичната светлина, колкото и слаба да беше тя. Червеният диск не успя да прогони напълно тъмните облаци, преди отново да започне да се спуска.

— Господин Дарвин ли? — Пеглър също беше примижал — не толкова заради великолепното сияние на слънцето, колкото заради опитите си да си спомни по-добре младия естественик. — Намирах го за приятен и учтив човек, какъвто би трябвало да е истинският джентълмен. Пълен с ентузиазъм. Вярно, че непрекъснато ангажираше хората с носенето и прибирането на проклетите умрели животни — в един момент си мислех, че само сипките ще са достатъчни, за да запълнят трюма, — но и самият той не се свенеше да си изцапа ръцете. Помниш ли как се включи в гребането, когато изтегляхме на буксир стария „Бигъл“ нагоре по течението на реката? А веднъж спаси лодка, подхваната от приливната вълна. Друг път пък, когато заедно с нас плаваха китове — някъде край бреговете на Чили беше, мисля, — с изненада установих, че той съвсем сам се е изкатерил на салинга, за да може да ги види по-добре. Наложил се да му помогна да се спусне долу, но не и преди да наблюдава китовите в продължение на час през бинокъла си, с развяващи се на вятъра поли на палтото му.

Бриджънс се усмихна.

— Почти изревнувах, когато той ти даде да прочетеш онази книга. Каква беше тя? Лайъл?

— „Принципи на геологията“ — отвърна Пеглър. — Не можах да я разбера съвсем. Всъщност разбрах достатъчно, за да осъзная колко е опасна.

— Заради твърдението на Лайъл за възрастта на нещата — каза Бриджънс. — Заради абсолютно нехристиянската идея, че всичко се променя бавно през необятни еони от време, а не много бързо, заради никакви стихийни събития.

— Да — рече Пеглър. — Но господин Дарвин беше страстен привърженик на тази идея. Той оставяше впечатлението за човек, преживял духовен прелом.

— Предполагам, че в известен смисъл е било точно така — каза Бриджънс. Вече се виждаше само горната една трета от слънчевия диск. — Споменах господин Дарвин, защото, преди да отплаваме, наши общи приятели ми казаха, че той пише книга.

— Вече е издал няколко — каза Пеглър. — Помниш ли, Джон, как обсъждахме неговия „Дневник на проучванията по естествена история и геология на страните, посетени от КНВ «Бигъл»“^[2] в годината, когато започнах да взимам уроци при теб... 1839-а. Не можех да си позволя да я купя, но ти ми каза, че си я прочел. И мисля, че той е издал още няколко тома за растенията и животните, които е видял по време на плаването.

— „Зоология на пътешествието на КНВ «Бигъл»“ — каза Бриджънс. — Да, и нея си купих. Не, имам предвид, че той работи върху много по-важна книга, по думите на моя скъп приятел господин Бабидж.

— Чарлз Бабидж? — попита Пеглър. — Който прави разни странни неща, включително някакъв вид изчислителна машина?

— Същият — отвърна Бриджънс. — Чарлс ми каза, че през всичките тези години господин Дарвин е работил върху някакъв изключително интересен труд, в който обсъжда механизмите на еволюцията на органичните форми. Очевидно черпи информация от сравнителната анатомия, ембриологията и палеонтологията... които представляваха огромен интерес за бившия ни корабен естественик, ако си спомняш. Но незнайно по каква причина господин Дарвин категорично отказва да публикува труда си и, по думите на Чарлз, възможно е книгата да не види бял свят.

— Еволюция на органичните форми? — повтори Пеглър.

— Да, Хари. Противоречащата на всички християнски схващания идея, че видовете не са останали непроменени след

сътворението, а са се променяли и адаптирали с течение на времето... дълго време. Периодите от време, описани от господин Лайъл.

— Знам какво представлява еволюцията на органичните форми — каза Пеглър, опитвайки се да не покаже раздразнението си, породено от снизходителните обяснения на Бриджънс. Проблемът в отношенията между учител и ученик, осъзна той не за пръв път, се криеше в това, че те си оставаха неизменни, докато всичко наоколо се променяше. — Чел съм трудовете на Ламарк по въпроса. Както и Дидро. И Бюфон, струва ми се.

— Да, това е стара теория — каза Бриджънс с развеселен, но същевременно леко извинителен тон. — Монтескьо също е писал за това, както и Мопертюи, и останалите, които спомена. Дори Еразъм Дарвин, дядото на нашия бивш другар по плаване, е повдигал подобна тема.

— Тогава защо книгата на господин Чарлз Дарвин е толкова важна? — попита Пеглър. — Идеята за органичната еволюция е стара. Била е отхвърляна от църквата и други естественици в продължение на много поколения.

— Ако може да се вярва на Чарлз Бабидж и други наши общи приятели с господин Дарвин — каза Бриджънс, — в новата книга — ако изобщо бъде издадена някога — ще се представят доказателства за действителния механизъм на органичната еволюция. И ще се дават хиляди — може би десетки хиляди — убедителни примери, които показват този механизъм в действие.

— И какво представлява този механизъм? — попита Пеглър. Слънцето вече се беше скрило. Розовеещото сияние в небето избледня до бледожълтия сумрак, който предхождаше изгрева. Сега, след като слънцето беше изчезнало, Пеглър почти не вярваше, че го беше видял.

— Естественият отбор се получава от надпреварата вътре в безчислените видове — каза възрастният стюард. — Отбор, в чийто ход се затвърждават полезните признаци, а се отстраняват неблагоприятните — тоест такива, които намаляват вероятността за оцеляване и размножаване — в продължение на огромни периоди от време. Лайълските периоди от време.

Пеглър обмисли думите му за кратко.

— Защо повдигна тази тема, Джон?

— Заради нашия хищен приятел, който обитава тукашните ледове, Хари. Заради почернелия череп, който ти остави на мястото, където някога беше черната зала и тиктакаше абаносовият часовник на кър Джон.

— Не те разбирам съвсем — рече Пеглър. Той често бе повтарял тази фраза като ученик на Джон Бриджънс по време на петгодишното странстване с „Бигъл“, което му се струваше безкрайно. Първоначално пътешествието бе планирано като двегодишно и Пеглър беше обещал на Роуз, че ще се върне след две години или по-рано. Тя беше умряла от туберкулоза по време на четвъртата година от плаването на „Бигъл“.

— Ти смяташ, че съществото от ледовете представлява някаква еволюирала форма на обикновената бяла мечка, която сме срещали толкова често тук?

— Тъкмо напротив — отвърна Бриджънс. — Задавам си въпроса дали не сме се сблъскали с един от последните представители на някакъв древен вид — с животно, което е по-голямо, по-умно, по-бързо и много по-свирепо от потомците си, по-малките северни полярни мечки, които срещаме в изобилие.

Пеглър се замисли.

— С някакво допотопно животно — каза най-накрая той.

Бриджънс се изкиска.

— Поне в метафоричен смисъл, Хари. Сигурно си спомняш, че не съм привърженик на идеята за потопа.

Пеглър се усмихна.

— С теб е опасно да се общува, Джон. — Той остана замислен още няколко минути на студа. Светлината постепенно угасваше. Небето на юг отново се обсипа със звезди. — Смяташ ли, че това... същество... последното от своя вид... е бродило по земята, когато огромните гуцери все още са съществували? И ако е така, защо все още не сме открили негови изкопаеми останки?

Бриджънс отново се изкиска.

— Не, никак си не ми се вярва, че нашият хищник от ледовете се е съревновавал с гигантските гуцери. Може би бозайниците като *Ursus maritimus* изобщо не са съществували едновременно с гигантските влечуги. Както ни показва Лайъл и както, по всичко личи, го разбира нашият господин Дарвин, Времето... с главно В, Хари... може да е далеч по-всеобхватно, отколкото сме способни да разберем.

Няколко мига и двамата мъже мълчаха. Появи се лек вятър и Пеглър осъзна, че е твърде студено, за да остават за по-дълго тук. Той видя, че възрастният мъж леко трепери.

— Джон — каза той. — Смяташ ли, че разбирането за произхода на звяра... или съществото, защото понякога то ми се струва твърде разумно за обикновен звяр... ще ни помогне да го убием?

Този път Бриджънс се разсмя гръмогласно.

— В никакъв случай, Хари. Между нас казано, скъпи ми приятелю, според мен съществото вече ни е победило. Мисля, че нашите кости ще се превърнат във вкаменелости далеч преди неговите... макар че като се замисли човек, огромно същество, което обитава изключително полярните ледове, не се размножава и не живее на сушата, както очевидно правят обикновените бели мечки, и което може би ги убива за храна, може да не остави никакви кости, следи, вкаменелости... поне не такива, които да сме в състояние да намерим на дъното на замръзналите полярни морета при съвременното ниво на развитие на науката и техниката.

Двамата тръгнаха бавно към „Еребус“.

— Кажи ми, Хари, какво става на „Ужас“?

— Чухте ли, че преди три дни при нас едва не избухна бунт?

— Нима нещата са стигнали чак дотам?

Пеглър сви рамене.

— Беше опасно. Кошмарът на всеки офицер. Помощник-калафатникът Хики и още двама или трима подстрекатели разбуниха всички моряци. Тълпата побесня. Крозиър я укроти по блестящ начин. Не мисля, че досега съм виждал капитан, който да се справи с тълпа с такъв финес и увереност, каквито Крозиър прояви в сряда.

— И всичко това заради ескимоската жена?

Пеглър кимна, пристегна по-здраво уелската перука и уви шала по-плътено около лицето си. Вятърът беше станал по-пронизващ.

— Хики и повечето от мъжете бяха разбрали, че преди Рождество жената била прокопала тунел навън пред корпуса. Още преди карнавала тя излизала и влизала когато пожелае в бърлогата си в склада за корабни въжета на носа. Господин Хъни и приятелите му дърводелци запушили пробива в корпуса, а господин Ървинг срутил водещия нагоре тунел в леда на следващия ден след карнавалния пожар — и така хората разбрали.

— А Хики и останалите решили, че тя има нещо общо с пожара?

Пеглър отново сви рамене. Ако не друго, движението им поне го сгръвяваше донякъде.

— Доколкото знам, те са решили, че тя е съществото от ледовете. Или поне негова спътница. Мнозинството моряци от месеци са убедени, че тя е езическа вещица.

— Повечето хора на „Еребус“ споделят това мнение — каза Бриджънс. Зъбите му тракаха. Двамата мъже ускориha крачка, бързайки обратно към наклонения кораб.

— Бандата на Хики се канеше да издебне момичето, когато то се появи за вечерната си порция сухар и треска — каза Пеглър. — И да й пререже гърлото. Може би след някаква официална церемония.

— И защо това не се случи, Хари?

— В подобни ситуации винаги се появяват доносници — рече Пеглър. — Когато капитан Крозиър научи за плановете им — може би само часове преди убийството да бъде извършено, — той завлече девойката до долната палуба и събра там всички офицери и моряци. Нареди дори на вахтените да се спуснат долу — което е нещо нечувано.

Бриджънс обърна към Пеглър бледното си лице. Тъмнината се сгъстяваше все по-бързо и беше задухал силен северозападен вятър.

— Беше тъкмо време за вечеря — продължи Пеглър, — но капитанът нареди на моряците отново да вдигнат масите и ги накара да седнат на палубата. Не върху буретата или сандъците — на голата палуба, — а зад тях застанаха офицерите, въоръжени с револвери. Той държеше ескимоското момиче за ръката, сякаш се канеше да я хвърли на хората. Като парче месо на чакали. И в известен смисъл постъпи точно така.

— Какво имаш предвид?

— Капитан Крозиър каза на екипажа, че ако са намислили да извършат убийство, то трябва да го извършат точно сега... в този момент. Там, на жилищната палуба, където се хранят и спят. Каза им, че в разправата трябва да участват всички — и моряци, и офицери, — защото извършването на убийство на кораба е като гангрена, която се разпространява, освен ако всички вече не са поразени от нея като съучастници.

— Много странно — каза Бриджънс. — Но съм изненадан, че това е помогнало да сдържи кръвожадността на мъжете. Тълпата е безмозъчна твар.

Пеглър отново кимна.

— След това Крозиър нареди на господин Дигъл, който стоеше на мястото до печката, да излезе напред.

— Готвача ли? — попита Бриджънс.

— Готвача. Крозиър попита господин Дигъл какво има за ядене тази вечер... и за всяка вечер до края на месеца. „Джон Бедняка — отвърна Дигъл. — И каквито там консервирани неща са останали, които не са изгнили или отровни.“

— Интересно — отбеляза Бриджънс.

— След това Крозиър попита доктор Гудсър — който в сряда се намираше на „Ужас“ — колко души са го потърсили с оплаквания през последните три дни. „Двайсет и един — каза Гудсър. — Четиринайсет болни лежаха в лазарета, докато не ги извикахте на това събиране, сър.“

Този път Бриджънс кимна, сякаш разбираше каква е била целта на Крозиър.

— А след това капитанът каза: „Това е скорбут, момчета.“ За три години някой офицер — лекар, капитан, дори помощниците — не беше произнасял на глас тази дума пред моряците — продължи Пеглър. — „Разболяваме се от скорбут, моряци — рече капитанът. — Симптомите са ви познати. А ако не са... или нямате смелост да мислите за това... тогава трябва да слушате внимателно“. И Крозиър изкара доктор Гудсър пред всички, до момичето, и го накара да изброи всички симптоми на скорбута.

— „Рани“, каза Гудсър — продължи Пеглър, докато двамата приближаваха „Еребус“. — „Рани и кръвоизливи по цялото тяло. Това са локви от кръв — рече той, — които се събират под кожата. Изтичат през нея. Изтичат през всички естествени отвори — през устата, през ушите, през очите, през задника. Крайниците се вцепеняват — каза той, — което означава, че първо ръцете и краката започват да болят, а после се схващат. Губят подвижност. Ще станете тромави като сляп вол. След това ще ви опадат зъбите.“ След тези думи Гудсър замълча. Беше толкова тихо, Джон, че дори не можеше да се чуе дишането на петдесетте мъже, а само скърцането и стоновете на притискания от

ледовете кораб. „И докато ви падат зъбите — продължи лекарят, — устните ви ще почернеят и ще се свият, оголвайки каквито зъби са ви останали. Като устни на мъртвец — рече той. — Венците ще почервенеят, тоест ще се подуят. Ще вонят. Това е причината за ужасното зловоние, което се разнася от болните от скорбут: венците гният и се разлагат отвътре. Но това не е всичко“, каза още Гудсър — продължи Пеглър. — „Ще бъдат засегнати зрението и слухът ви... ще отслабнат... както и разсъдъкът ви. Внезапно ще ви се стори напълно нормално да излизате на минус петдесет градуса без ръкавици и без шапка. Ще забравяте накъде е север и как се забива пирон. Сетивата ви не само ще отслабнат, но и ще се обърнат срещу вас — рече той. — Ако докато сте болни от скорбут, ви дам пресен портокал, миризмата му може да ви накара да се гърчете от болка и буквално да ви подлуди. Скърцането на плъзгачите на шейната по леда може да ви накара да паднете на колене от болка; изстрелът от мускет може да се окаже фатален.“ „Хей, чуйте!“ — извика в тишината някой от групата на Хики — продължи Пеглър. — „Нали имаме нашия лимонов сок!“ Гудсър само тъжно поклати глава. „Запасите от лимонов сок са на привършване — каза той. — Във всеки случай той вече не е особено ценен. По някаква неизвестна причина обикновените противоскорбутни средства, като лимоновия сок губят силата си след няколко месеца. Сега, след три години и нещо, той е практически безполезен.“

И тогава настъпи ужасна тишина, Джон. Вече наистина се чуваше дишането на мъжете и то беше учестено. И от тълпата се понесе миризма — на страх и нещо по-лошо. Повечето от присъстващите мъже, включително доста офицери, бяха посетили доктор Гудсър през изминалите две седмици с ранни симптоми на скорбут. Внезапно един от поддръжниците на Хики извика: „Какво общо има това с нашето решение да се избавим от ескимоската вещица, която ни носи нещастие?“ Тогава Крозиър пристъпи напред, стиснал момичето за ръката като пленница, като продължаваше да изглежда така, сякаш се канеше да я даде на тълпата. „Различни капитани и различни лекари са опитвали най-различни средства, за да предотвратят или излекуват скорбута — каза Крозиър на моряците. — Изтощителни физически упражнения. Молитви. Консервирани храни. Но в крайна сметка нищо не помагало. Кое е единственото средство,

което помага в борбата със скорбута, доктор Гудсър?“ Тогава всички присъстващи се обърнаха, за да погледнат Гудсър. Дори ескимоското момиче. „Прясна храна — отвърна лекарят. — Особено прясно месо. Недостигът на полезни вещества в храната ни разболява от скорбут и само прясното месо може да го излекува“.

Всички погледнаха към Крозиър — продължи Пеглър. — Капитанът блъсна момичето към тях. „Един-единствен човек на двата умиращи кораба успяваше да си намира прясно месо през есента и зимата — рече той. — И тя стои пред вас. Това ескимоско момиче... просто момиче... точно то знае как да намира, лови и убива тюлени, моржове и лисици, които нито един от нас не е в състояние да проследи по леда. Какво ще стане, ако се наложи да напуснем кораба... ако се окажем на леда без никакви хранителни запаси? Това е единственият от сто и девет останали живи хора, който знае как да намери прясно месо, за да оцелеем... *и вие искате да я убиеете.*“

Бриджънс се усмихна, разкривайки собствените си кървящи венци. Двамата вече бяха стигнали до ледената рампа, водеща към „Еребус“.

— Нашият наследник на сър Джон може да няма благородническа кръв — каза тихо той, — може да не е получил нужното образование, но никой никога не е обвинявал капитан Крозиър — поне аз не съм чувал да го обвиняват — в глупост. И доколкото разбирам, той доста се е променил след тежката болест, която преболежда преди няколко седмици.

— „Стана тялото му клето скъпоценност във морето“^[3] — каза Пеглър, наслаждавайки се както на каламбура, така и на възможността да използва фразата, чула от Бриджънс шестнайсет години по-рано.

— И как така?

Пеглър почеса замръзналата буза над шала. Ръкавицата изстърга по небръснатата му брада.

— Трудно е да се обясни. Аз лично предполагам, че за пръв път от трийсет години капитан Крозиър е абсолютно трезвен. Уискито сякаш никога не оказваше влияние върху способностите на този човек — той е превъзходен моряк и офицер, — но издигаше един вид... преграда... стена... между него и света. Сега той е тук в много по-голяма степен. Нищо не се изплъзва от вниманието му. Не знам как да го обясня по друг начин.

Бриджънс кимна.

— Предполагам, че всякакви разговори за убийството на вещицата веднага секнаха.

— Абсолютно — отвърна Пеглър. — Известно време моряците дори й даваха допълнително сухари, но след това тя си тръгна — премести се някъде в ледовете.

Бриджънс тръгна да изкачва рампата, но се обърна. С много тих глас, за да не бъде чуто от вахтените на палубата, той попита:

— Какво е мнението ти за Корнилиъс Хики, Хари?

— Според мен той е коварен дребен боклук — отговори Пеглър, без да се интересува кой ще го чуе.

Бриджънс кимна отново.

— Точно такъв е. Чувал съм за него много слухове в продължение на години, преди да отплавам заедно с него на тази експедиция. Той преследваше момчетата по време на продължителните пътувания — превръщайки ги практически в роби на своите нужди. През последните години чувам, че е започнал да предпочита по-възрастни мъже като онзи идиот...

— Магнъс Менсън — каза Пеглър.

— Да, като Менсън — потвърди Бриджънс. — Ако Хики се интересуваше единствено от удоволствието си, нямаше да имаме причини за безпокойство. Но този дребен хомункулус е много по-лош, Хари... по-лош от обикновения метежник или мълчаливия съучастник. Внимавай с него. Наблюдавай го, Хари. Боя се, че той може да причини голяма вреда на всички ни. — Бриджънс се засмя. — Само ме чуй какви ги говоря. „Да причини голяма вреда.“ Като че ли и без това не сме обречени. Следващия път, когато се видим, може би ще е, когато напускаме корабите и поемаме по леда на последната ни дълга, студена разходка. Грижи се за себе си, Хари Пеглър.

Пеглър не отговори нищо. Старшината на марса свали горната си ръкавица, след това долната, по-тънка, и докосна със замръзналите си пръсти замръзналите буза и вежда на стюарда на най-нисшите офицери Джон Бриджънс. Докосването беше съвсем леко и никой от двамата мъже не успя да го усети с измръзналата си кожа, но и това им беше достатъчно.

Бриджънс продължи да се изкачва по рампата. Без да се обръща назад, Пеглър сложи ръкавиците си и пое обратно към КНВ „Ужас“ в

студения, сгъстяващ се мрак.

[1] Около минус петдесет и осем градуса по Целзий. ↑

[2] Позната на българските читатели под заглавието „Пътешествие около света с кораба «Бигъл»“. ↑

[3] Цитат от „Буря“ на Шекспир (превод на Валери Петров). В оригинала Пеглър използва фразата „sea change“ която в английския език се е превърнала в идиом със смисъл „пълно преобразяване“. Пеглър се наслаждава на каламбура, защото освен че Крозиър е преживял трансформация, това се е случило именно в морето. ↑

29.

ЪРВИНГ

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

6 ФЕВРУАРИ 1848 Г.

Беше неделя и лейтенант Джон Ървинг беше изкарал две поредни вахти на палубата в тъмнината, на студа — едната от които заради приятеля си Джордж Ходжсън, който лежеше болен със симптоми на дизентерия, — пропускайки топлатата си вечеря в офицерската столова, като беше получил в замяна само малко, студено като лед парче осолено свинско и пълен с гъгрици сухар. Но сега му оставаха цели осем блажени часа до следващото дежурство. Той можеше да се домъкне до жилищната палуба, да пропълзи под замръзналите одеяла на леглото в каютата му, да ги позагрее малко с топлината на тялото си и да проспие всичките осем часа.

Вместо това Ървинг каза на Робърт Томас, първия помощник-капитан, който застъпи след него дежурството си като вахтен офицер, че смята да се поразходи и ще се върне скоро.

След това Ървинг се спусна по ледената рампа върху тъмния паков лед.

Той търсеше Безмълвната дама.

Няколко седмици по-рано Ървинг беше преживял истински шок, когато капитан Крозиър изглеждаше решен да предаде жената на растящата тълпа, започнала да се събира под влияние на подшепванията за бунт на помощник-калафатника Хики, и някои моряци започнаха да крещат, че жената е Йона и трябва да бъде убита или прогонена. Когато Крозиър застана там, стиснал здраво Безмълвната дама за ръката, а след това я блъсна към разгневените мъже като римски император, хвърлящ християните на лъвовете, лейтенант Ървинг просто не знаеше как да постъпи. Като младши лейтенант той можеше само да стои и да гледа капитана си, дори ако

това означаваше Безмълвната да умре. Като млад влюбен мъж Ървинг беше готов да излезе напред и да я спаси, дори това да означаваше да изгуби собствения си живот.

Когато Крозиър спечели на своя страна повечето моряци с довода, че Безмълвната може да е единствената на борда, умееща да ловува, и ще лови риба на леда, ако се наложи да напуснат кораба, Ървинг тихо въздъхна с облекчение.

Но на следващия ден след конфликта ескимоската окончателно напусна кораба и сега се връщаше веднъж на два-три дни в часа за вечеря, за да получи някой сухар или редки подаръци под формата на свещи, след което отново изчезваше в тъмните ледове. Оставаше загадка къде живее и с какво се занимава.

Тази вечер не беше твърде тъмно; северното сияние танцуваше ярко над главата му, а луната светеше достатъчно силно, за да могат торосите да хвърлят мастиленочерни сенки. Този път трети лейтенант Джон Ървинг не се отправи в търсене на Безмълвната по собствена инициатива. Капитанът отново му беше предложил да открие тайното убежище на ескимоската на леда — стига да е възможно да го направи, без да се подлага на излишна опасност.

— Бях напълно сериозен, когато казах на хората, че е възможно тя да притежава уменията, които да спасят живота ни на леда — каза тихо Крозиър, когато двамата останаха насаме в каютата му, и Ървинг се наведе към него, за да го чува по-добре. — Но ние не можем да чакаме, докато се озовем на леда, за да разберем откъде и как тя се сдобива с прясно месо. Доктор Гудсър ми каза, че ако до лятото не намерим източник на прясна храна, скорбутът ще ни отнесе всичките.

— Но освен ако не я проследя по време на лова, сър — прошепна Ървинг, — как ще успея да измъкна тайната от нея? Тя не може да говори.

— Разчитам на находчивостта ви, лейтенант Ървинг — беше всичко, което му каза Крозиър.

Това беше първата възможност на Ървинг да прояви своята находчивост след разговора му с капитана.

В кожената чанта, която беше праметнал през рамо, Ървинг носеше няколко изкушения за в случай че успее да намери Безмълвната и да комуникира с нея. Имаше сухари, много по-пресни от онези, които беше получил за вечеря. Те бяха увити в салфетка, но

Ървинг беше взел със себе си и красива ориенталска копринена кърпичка, която лондонската му приятелка му беше подарила малко преди тяхната... не особено приятна раздяла. В нея беше завито най-голямото изкушение: малко късче мармалад от праскови.

Доктор Гудсър грижливо пазеше мармалада и го раздаваше в малки количества като противоскорбутно средство, но лейтенант Ървинг знаеше, че лакомството е едно от малкото неща, към които ескимоското момиче проявяваше интерес, когато взимаха храна от господин Дигъл. Ървинг беше виждал как тъмните ѝ очи проблясват, когато получаваше намазан с мармалад сухар. През последния месец той беше изстъргвал десетина пъти мармалада от собствените си сухари, за да събере скъпоценното количество, което сега носеше със себе си в мъничка порцеланова съдинка, принадлежала някога на майка му.

Ървинг беше заобиколил дясната страна на кораба и сега вървеше по равния участък от лед към лабиринта от върхове на глетчери и малки айсберги, които се издигаха като ледена версия на Бърнамския лес, тръгнал към Дънсинейн^[1] на около двеста ярда южно от кораба. Той разбираше, че има голям риск да стане следващата жертва на съществото от ледовете, но през последните пет седмици то изобщо не се беше появявало и никой дори не го беше зървал. След карнавалната нощ не беше убит нито един моряк.

„Но пък и никой освен мен не е излизал сам на леда, без да носи дори фенер със себе си, за да броди из гората от тороси“ — помисли си Ървинг.

Той ясно осъзнаваше, че единственото му оръжие е пистолетът, който лежеше дълбоко в джоба на шинела му.

След четирийсет минути търсене сред върховете на глетчерите в мрака и вятъра при минус четирийсет и пет градуса^[2] Ървинг почти беше взел решение да прояви находчивост някой друг път, за предпочитане след няколко седмици, когато слънцето ще стои над южния хоризонт по-дълго от няколко минути дневно.

И тогава той видя светлината.

Гледката беше доста зловеща — цялата снежна пряспа в леденото дере между няколко тороса сякаш излъчваше от недрата си златисто сияние, като от някаква вътрешна вълшебна светлина.

Или вещерска светлина.

Ървинг се приближи, като се спираше в сянката на всеки леден израстък, за да се убеди, че това е наистина сянка, а не някаква тясна пукнатина в леда. Вятърът тихо свистеше сред разкривените върхове на глетчери и ледени колони. Виолетовата светлина на северното сияние танцуваше наоколо.

Снежната пряспа имаше форма — изваяна или от вятъра, или от ръцете на Безмълвната — на нисък купол с достатъчно тънки стени, пред които да прониква проблясващата жълтеникава светлина.

Ървинг се спусна в малкото ледено дере, което всъщност представляваше просто вдлъбнатина между две плочи паков лед, оградена от натрупан сняг, и се приближи до малък черен отвор, който му се струваше разположен твърде ниско, за да е свързан с купола във високата пряспа, намираща се в единия край на дерето.

Навлечените с няколко пласта дрехи рамене на Ървинг едва успяха да преминат през входния отвор — ако това наистина беше вход. Преди да пропълзи навътре, той се зачуди дали не трябва да извади пистолета си и да дръпне петлето. „Не особено приятелски приветствен жест“ — помисли си той.

С усилие се промъкна през дупката.

Тесният проход продължаваше надолу колкото дължината на половина му тяло, а в следващите осем фута се издигаше нагоре. Когато главата и раменете на Ървинг се измъкнаха от другия край на тунела, на светло, той примигна, огледа се и зяпна от изненада.

Първото нещо, което забеляза, беше, че Безмълвната дама е гола под разгърнатите си дрехи. Тя лежеше на платформа, изсечена в снега, на около четири фута от лейтенант Ървинг и на около три фута над него. Голите ѝ гърди се виждаха добре — той виждаше малкия каменен талисман във формата на бяла мечка, който тя беше взела от мъртвия си спътник, да се поклаща на шнурчето си между гърдите ѝ — и тя не направи никакво усилие да ги прикрие, докато го гледаше с немигащите си очи. Не беше уплашена. Очевидно го беше чула да се приближава много преди той да започне да се промъква през входа на снежния купол. В ръцете си тя държеше късия, но много остър каменен нож, който той бе видял за пръв път в склада за корабни въжета.

— Моля да ме извините, госпожице — каза Ървинг. Той не знаеше какво да направи по-нататък. Добрите обноси изискваха да

изпълзи назад от будоара на дамата, колкото и нелепо и непохватно да изглежда подобно движение, но той си напомни, че е дошъл тук с мисия.

От вниманието му не убягна, че така, както беше заклещен в коридора към снежната къща, Безмълвната лесно можеше да се наведе напред и да му пререже гърлото с ножа си, а той нямаше да е в състояние да ѝ окаже сериозна съпротива.

Ървинг успя да се измъкне от входния коридор, издърпа след себе си кожената чанта и се изправи на колене, а след това и на крака. Тъй като подът на снежната къща беше издълбан под нивото на леда и снега отвън, Ървинг разполагаше с достатъчно пространство, за да се изправи в цял ръст в центъра на купола и над главата му да останат още няколко инча. Той осъзна, че снежната къща, която отвън изглеждаше просто като сияеща пряспа, всъщност беше построена от блокове от пресован сняг, изсечени и подредени като свод по много изобретателен начин.

Ървинг, който беше получил образованието си в най-доброто артилерийско училище на кралския флот и винаги се беше представял добре по математика, веднага обърна внимание на насочената нагоре спирала от снежни блокове, всеки от които имаше малко по-голям наклон навътре в сравнение с предишния, а централният, затварящ блок беше натиснат на мястото си отгоре. Той забеляза мъничка дупка за пушек или комин — не повече от два инча в диаметър, — която се намираше отстрани до затварящия блок.

Като математик Ървинг веднага разбра, че куполът няма форма на правилен полукръг — купол с кръгла конструкция веднага би рухнал, — а по-скоро на арка. Като джентълмен Ървинг знаеше, че изучава тавана, блоковете и геометричната структура на тази хитроумна сграда само за да не зяпа голите гърди и рамене на Безмълвната дама. След като реши, че е дал на жената достатъчно време, за да се прикрие с кожените си дрехи, той отново погледна към нея.

Гърдите ѝ все още бяха голи. Амулетът на бяла мечка правеше кожата ѝ да изглежда още по-кафява. Тъмните ѝ очи, напрегнати и изпълнени с любопитство, но не непременно враждебни, продължаваха да го гледат, без да мигат. Тя продължаваше да стиска ножа в ръка.

Ървинг въздъхна и седна на покритата с дрехи платформа, която се намираше срещу мястото за спане на ескимоската.

За пръв път той осъзна, че в снежната къща е топло. Не просто по-топло, отколкото в мразовитата нощ отвън, не просто по-топло от студената жилищна палуба на КНВ „Ужас“, а топло. Той дори беше започнал да се поти под многобройните си корави и мръсни пластове дрехи. Забеляза и капките пот върху светлокафявата гръд на жената, която се намираше само на няколко фута от него.

Отмествайки отново поглед встрани, Ървинг разкопча връхните си дрехи и осъзна, че светлината и топлината идват от малка тенекиена лампа с парафин, която тя сигурно беше откраднала от кораба. Още щом мисълта се завъртя в главата му, той се засрами. Това наистина беше тенекия с парафин от „Ужас“, но беше празна, една от стотиците, които бяха изхвърлили през борда в огромната боклукчийска яма, изкопана само на трийсет ярда от кораба. В нея гореше не парафин, а някаква мас — не китова, ако се съди по миризмата. Тюленова мас? На прикрепеното към тавана въже, направено от животински черва или сухожилия, беше завързана буца тлъстини, от която в тенекията капеше мас. Ървинг веднага забеляза, че когато нивото на разтопената лой в лампата намалее, фитилът, който като че ли беше изплетен от нишки котвено въже, ставаше по-дълъг и пламъкът се издигаше по-нависоко, стопявайки буцата и добавяйки още мас в лампата. Хитроумно изобретение.

Парафиновият контейнер не беше единственият интересен предмет в снежната къща. Над светилника, малко встрани от него, се намираше сложна конструкция от четири ребра, като че ли тюленови — „Как е успяла Безмълвната дама да улови и убие тези тюлени?“ зачуди се Ървинг, — забити вертикално в снежния ръб и свързани чрез сложна плетеница от сухожилия. От костената рамка висеше една от най-големите правоъгълни голднърови консервени кутии — която очевидно също беше прибрана от боклукчийската яма до „Ужас“ — с пробити по четирите ъгъла дупки. Ървинг веднага осъзна, че висящата ниско над огъня кутия представлява идеална тенджерка или чайник.

Гърдите на Безмълвната дама продължаваха да бъдат непокрити. Амулетът във форма на бяла мечка помръдваше нагоре-надолу в такт с дишането ѝ. Тя не отместваше поглед от лицето на Ървинг.

Лейтенантът прочисти гърлото си.

— Добър вечер, госпожице... ъъ... Безмълвна. Простете ми, че нахлух при вас така... без покана. — Той замълча.

Тази жена изобщо мига ли?

— Капитан Крозиър ви изпраща почитанията си. Той ме помоли да ви нагледам, за да проверя... ъъ... как се справяте.

Ървинг рядко се беше чувствал толкова глупаво. Той беше уверен, че въпреки прекараните от нея месеци на кораба девойката не разбира нито дума английски. Но не можа да не забележи, че зърната на гърдите ѝ бяха настръхнали от краткия полъх на студен въздух, който беше донесъл със себе си в снежната къща.

Лейтенантът избърса потта от челото си. После свали горните и долните си ръкавици, накланяйки леко глава, сякаш искаше позволение от господарката на дома. След това отново избърса потното си чело. Невероятно колко топло можеше да стане в малкото пространство под снежния купол само от топлината на една лампа, в която изгаря капеща мас.

— Капитанът би желал... — започна той, но се спря. — Ох, по дяволите. — Ървинг бръкна в кожената си чанта и извади оттам увития в стара салфетка сухар и съдинката с мармалад, увита в най-фината му ориенталска копринена кърпичка.

Той ѝ протегна двете пакетчета с леко треперещи ръце.

Ескимоската не направи никакъв опит да ги вземе.

— Моля ви — каза Ървинг.

Безмълвната примигна два пъти, пхна ножа под дрехата си, взе малките ръбести пакетчета и ги остави до себе си на платформата. Когато полегна настрани, зърното на дясната ѝ гърда почти докосваше ориенталската му кърпичка.

Ървинг погледна надолу и осъзна, че също седи на дебела животинска кожа, постлана върху тази по-тясна платформа. „Откъде ли е взела тази втора животинска кожа?“ — зачуди се той, преди да си спомни, че преди около седем месеца тя беше получила парката на стария ескимос. Побелелият старец, който беше умрял на кораба, след като беше прострелян от един от хората на Грeъм Гор.

Жената развърна първо старата кухненска салфетка, без да реагира по никакъв начин при вида на петте завити в нея сухара. Ървинг беше прекарал доста време в подбиране на най-малко проядените от гъгрици сухари. Той се почувства леко засегнат от това,

че старанието му беше останало неоценено. Когато разопакова малката порцеланова кутийка на майка му, запечатана с восък отгоре, ескимоската поднесе към лицето си ориенталската копринена кърпичка — със сложна украса в яркочервено, зелено и синьо — и за миг я притисна към бузата си. След това я остави настрана.

„Жените навсякъде са еднакви“ — помисли си неволно Джон Ървинг. Той осъзна, че макар да беше имал сексуални контакти с не една млада жена, той никога не беше изпитвал толкова силно чувство на... интимност... както в този момент, докато седеше най-невинно под светлината на лампата с тюленова мас с тази полугола туземка.

Когато отвори кутията и видя мармалада, Безмълвната дама отново впери поглед в лицето на Ървинг. Сякаш го изучаваше.

С неумела пантомима той ѝ обясни как да размаже мармалада върху сухарите и да ги изяде.

Тя не помръдна и не отмести поглед.

Най-накрая жената се наведе напред и протегна дясната си ръка, сякаш се опитваше да го достигне над пламъците. Ървинг леко потрепна, преди да осъзнае, че тя се пресяга към една малка ниша, изсечена в покритата с кожа ледена платформа, върху която седеше той. Лейтенантът се престори, че не забелязва как дрехата ѝ се плъзна надолу и гърдите ѝ се разлюляха свободно, докато се пресягаше.

Тя му предложи нещо червеникаво и бяло, което миришеше на мъртва и разлагаща се риба. Той осъзна, че това е друга буца от мас на тюлен или някакво друго животно, която беше прибрана в снежната ниша на студено.

Той я прие, кимна и продължи да я стиска в ръцете си, облепени на коленете. Нямаше представа какво да прави с нея. Може би трябваше да я отнесе обратно на кораба, за да я използва за своя собствена лампа?

Тогава устните на Безмълвната леко потрепнаха и за миг на Ървинг му се стори, че тя се усмихва. Жената извади късия си остър нож и няколко пъти бързо поднесе острието му към устата си, сякаш се канеше да отреже долната си пълна, розова устна.

Ървинг я гледаше и продължаваше да държи в ръцете си меката топка от лой и кожа.

Безмълвната въздъхна, пресегна се и взе лоената топка, поднесе я към себе си и отрязва от нея няколко тънки резенчета, които

подхвърляше право в устата си, буквално пъхвайки острието между зъбите си. За миг се спря, за да ги сдъвче, след което отново му подаде лоената буца с жилавата тюленова кожа — той вече беше почти уверен, че това е тюлен.

На Ървинг му се наложи доста да порови в шестте пласта дрехи, шинела, куртката, пуловера и жилетката, за да намери моряшкия си нож, който лежеше в калъфа на колана му. Той показва острието на Безмълвната, чувствайки се като малко дете, очакващо похвала за научения урок.

Тя кимна едва забележимо.

Ървинг поднесе вонящата и разтекла се буца към отворената си уста и бързо плъзна по нея ножа си, както беше направила ескимоската.

Едва не си отрязва носа. И със сигурност щеше да отреже долната си устна, ако ножът не се беше забил в тюленовата кожа — ако наистина беше тюленова — и мекото месо и бялата мас не се бяха повдигнали леко нагоре. Една-единствена капчица кръв се отрони от порязаната му носна преграда.

Безмълвната не обърна никакво внимание на кръвта, само леко поклати глава и подаде на Ървинг своя нож.

Той стисна в ръката си непривично лекия нож и опита отново, като отрязва уверено парче от горе на долу, към устната си, докато капката кръв се отронваше от носа му и падаше върху лойта.

Острието премина през буцата лесно, като през масло. Малкият каменен нож беше — неясно по какъв начин — много по-остър от неговия собствен.

Парчето мас изпълни устата му. Той задъвка, опитвайки се с идиотски гримаси и кимания да изрази благодарността си към жената иззад вдигнатата лоена буца и навирено острие.

На вкус приличаше на мъртъв от десет седмици шаран, изваден от дъното на Темза край изхода на мръсния канал на Улуич.

Ървинг почувства силен пристъп на гадене, нагани се да изплюе парчето от полусдъвкана мас на пода на снежната къща, но реши, че това няма да помогне за постигането на целта на дипломатическата му мисия, и преглътна.

Докато се усмихваше в знак на благодарност за деликатеса, потискайки с усилие нестихващите пристъпи на гадене — като

същевременно скришом избърса леко порязания си, но обилно кървящ нос със замръзналата ръкавица, използвайки я като носна кърпичка, — Ървинг с ужас видя, че ескимоската с недвусмислен жест му показва да си отреже още от лойта и да яде.

Без да спира да се усмихва, той отразя и преглътна второ парче. Усещането, помисли си той, е точно същото, каквото би изпитал човек, който натъпче в устата си грамадно парче сополи от някакво друго същество.

Колкото и да беше невероятно, празният му стомах закурка, присвиван от спазми, в искане на още. Очевидно нещо във вонящата лой задоволяваше някаква дълбока потребност на организма му, за която той дори не се досещаше. Ако не разумът му, то тялото му искаше още.

Следващите няколко минути приличаха на сцена от семеен живот, докато лейтенант Ървинг, седнал на бялата мечешка кожа върху тясната снежна платформа, бързо, дори ентусиазирано режеше и преглъщаше парчета тюленова лой, докато Безмълвната дама отчупваше парчета сухар, топваше ги в малката съдинка на майка му с бързината на моряк, отопващ соса в чинията си със залък хляб, и поглъщаше мармалада с доволно гъргорене, което сякаш извираше дълбоко от гърлото ѝ.

През цялото време голите ѝ гърди оставаха открити за непрекъснатото, одобрително, макар и не твърде спокойно съзерцание на трети лейтенант Джон Ървинг, докато буцата му с тюленова мас постепенно изчезваше.

„Какво ли ще си помисли мама, ако види в този момент своя син и своята съдинка?“, помисли си той.

Когато и двамата приключиха — след като Безмълвната изяде всички сухари и опразни съдинката с мармалад, а Ървинг направи доста сериозна вдлъбнатина в буцата, — той се опита да избърше брадичката и устните си с ръкавицата, но ескимоската отново се пресегна към нишата и му подаде шепа рохкав сняг. Тъй като температурата в малката снежна къща определено беше над точката на замръзване, Ървинг предпазливо изми мазнината от лицето си, подсуши го с ръкав и се нагани да върне остатъка от буцата на момичето. Тя махна с ръка към нишата и той пхна парчето колкото се може по-навътре.

„Сега идва трудната част“ — помисли си лейтенантът.

Как да обясни на жената само с помощта на жестове и мимики, че повече от сто гладни мъже, застрашени от скорбут, се нуждаят от нейните ловни и риболовни тайни?

Ървинг разигра цяло представление. Под немигащия поглед на тъмните очи на жената той разигра вървящи хора, потърка корема си, за да покаже, че са гладни, показва трите мачти на всеки кораб, хора, които се разболяват — той оплези език, събра очи по начин, който ужасно дразнеше майка му, и се престори, че припада върху мечешката кожа, — след което посочи Безименната и енергично изобрази как тя хвърля копие, държи рибарски прът, издърпва риба. Ървинг посочи към лоената буца, който току-що беше прибрал, след което показва някаква точка далеч отвъд стените на снежната къща, потърка отново корема си, събра очи и падна назад, после отново се потърка по корема. Посочи към Безмълвната дама, замисли се за миг, чудейки се как да изобрази с езика на знаците „покажи ни как го правиш“, след което повтори пантомимата с мятането на копие и ловенето на риба, като от време на време спираше и посочваше ескимоската, изобразявайки с разперени пръсти излизачи от очите му лъчи погледи и отново потърка корема си, за да ѝ покаже кого трябва да научи на лов и риболов.

Когато приключи, от веждите му капеше пот.

Безмълвната дама го гледаше. Ако междувременно беше мигнала отново, той го беше пропуснал по време на кривенето си.

— О, дявол да го време — каза трети лейтенант Ървинг.

Накрая просто закопча отново всичките си дрехи, прибра салфетката и майчината си съдинка обратно в кожената чанта и реши, че за днес стига. Може би Безмълвната все пак бе успяла да разбере посланието. Възможно бе той никога да не разбере дали е така. Може би ако се връща достатъчно често в снежната къща...

Тук мислите на Ървинг навлязоха в дълбоко лична насока и той се спря рязко така, както кочияш дърпа юздите на четирите непокорни арабски жребеца.

Може би ако се връща по-често... ще успее да отиде с нея на някоя от нощните ѝ ловни експедиции.

„Ами ако храната все още ѝ я носи съществото от ледовете?“ — помисли си той. След като преди няколко седмици беше станал

свидетел на онази сцена, той почти бе успял да убеди себе си, че не е видял онова, което беше видял. Но по-честната половина от паметта и разсъдък му знаеха, че наистина го е видял. Съществото от ледовете й беше донесло парчета тюлен или арктическа лисица, или някакъв друг дивеч. Онази нощ Безмълвната дама беше напуснала площадката между ледените блокове и ледените върхове с прясно месо.

Той си спомни и за разказите на помощник-капитана на „Еребус“ Чарлс Фредерик Девьо за мъжете и жените във Франция, които се превръщат във вълци. Ако това беше възможно — а много от офицерите и всички моряци като че ли го смятаха за възможно, — защо да не може една туземка, която носи талисман на бяла мечка около врата, да се превръща в нещо като гигантска мечка, коварна и зла като човешко същество?

Не, той ги беше видял и двамата едновременно на леда. Нали?

Ървинг леко потрепери, докато закопчаваше шинела си. В малката снежна къща беше *много* топло. Странно, че от това го побиваха тръпки. Той почувства въздействието на лойта върху дейността на червата му и реши, че е време да тръгва. Щеше да извади късмет, ако успееше да се върне на „Ужас“ навреме, защото нямаше никакво желание да спира на леда, за да се облекчава. Достатъчно лошо беше, когато носят му измръзна.

Безмълвната дама го наблюдаваше, докато той прибираше в чантата старата салфетка и съдинката на майка му — предмети, досети се той много по-късно, които тя сигурно силно беше желаела да получи, — но после притисна копринената кърпичка към бузата си за последен път и се опита да я върне на Ървинг.

— Не — каза той, — това е подарък от мен. Символ на моето приятелство и дълбоко уважение. Трябва да я задържите. Иначе ще се обидя.

След това се опита й обясни със знаци какво беше казал току-що. Мускулчетата покрай устата на ескимоската жена потрепнаха, докато го наблюдаваше.

Той отблъсна ръката й, в която стискаше кърпичката, като се стараеше да не докосне голата й гръд. Белият камък на мечешкия амулет като че ли сияеше със собствена светлина.

Ървинг осъзна, че му е много, много горещо. Стаята като че ли заплува пред очите му. Вътрешностите му се размърдаха, успокоиха се

и отново се размърдаха.

— Приятно ми беше — каза той; три думи, които често си спомняше през следващите седмици, докато се свиваше от срам в койката си, макар че жената сигурно не беше разбрала нелепостта, абсурдността и неуместността на тези прощални думи. И все пак...

Ървинг докосна с пръсти фуражката си, уви шала около лицето и главата си, нахлузи двата чифта ръкавици, притисна кожената чанта към гърдите си и се пхна в ледения тунел, водещ към изхода.

По обратния път той не си подсвиркваше, макар да се изкушаваше да засвирука. Беше забравил за опасността някой огромен човекоядец да се крие в гъстите сенки на ледените издатъци тук, толкова далеч от кораба, но ако тази нощ този звяр наистина го наблюдаваше и подслушваше, той щеше да чуе как трети лейтенант Джон Ървинг разговаря сам със себе си и от време на време се удря по главата с облечената си в ръкавица ръка.

[1] В „Макбет“ на Шекспир Третото видение казва на Макбет, че ще е в безопасност, докато Бърнамският лес не тръгне в полето към хълма Дънсинейн. ↑

[2] Около минус четирийсет и три градуса по Целзий. ↑

30. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

15 ФЕВРУАРИ 1848 Г.

— Господа, настъпи моментът да обсъдим възможните варианти на действие през следващите месеци — каза капитан Крозиър. — Трябва да взема решение.

Офицерите, няколкото младши офицери и другите специалисти, като двамата цивилни инженери, марсовите старшини и ледовите лоцмани, както и последният оцелял лекар бяха извикани на събранието, провеждащо се в каюткомпанията на „Ужас“. Корабът беше избран от Крозиър не за да причини неудобство на капитан Фицджеймс и неговите офицери — които трябваше да извършат прехода за краткия час дневна светлина и се надяваха да се върнат, преди отново да се стъмни, — нито за да подчертае факта за смяната на флагманския кораб, а просто защото в лазарета на кораба му лежах по-малко хора. Тук беше по-лесно да преместят неколцината болни във временен лазарет в носовата част на кораба и да освободят каюткомпанията за събранието на офицерите; на „Еребус“ имаше два пъти повече моряци със симптоми на скорбут и доктор Гудсър беше посочил, че неколцина от тях са твърде болни, за да бъдат преместени.

Сега петнайсет от водачите на експедицията седяха около дългата маса — през януари тя бе разрязана на няколко части, които да изпълнят ролята на операционни маси, но сега отново беше сглобена в предишното ѝ състояние от господин Хъни, дърводелеца на „Ужас“. Офицерите и цивилните бяха оставили своите непромокаеми дрехи, ръкавиците, уелските перуки и шалове си до главния трап, но останали облечени с останалите пластове дрехи. Стаята миришеше на мокра вълна и немити тела.

В каютата беше студено и през престънците илюминатори над главите им не проникваше никаква светлина, тъй като палубата продължаваше да се намира под трите фута сняг и под зимното си брезентово покритие. Висящите на отвесните прегради маслени лампи послушно примигваха, но едва разсейваха сумрака.

Събранието около масата напомняше на една по-мрачна версия на военния съвет, който беше проведен от сър Джон Франклин осемнайсет месеца по-рано на „Еребус“ само че този път мястото начело на масата беше заето от Франсис Крозиър. Край обърнатата към кърмата страна на масата, вляво от Крозиър, се бяха разположили седемте офицери и младши офицери на „Ужас“, чието присъствие той беше изискал. Точно до него седеше старшият му офицер, първи лейтенант Едуард Литъл. Следваше втори лейтенант Джордж Ходжсън, отляво на когото седеше трети лейтенант Джон Ървинг. После идваше цивилният инженер Джеймс Томпсън — който по време на експедицията беше получил статута на младши офицер, но изглеждаше по-слаб, по-блед и по-изморен от обикновено. Вляво от Томпсън се намираше ледовият лоцман Томас Бланки, който напоследък като че ли бе започнал да се придвижва все по-добре на дървения си крак, и марсовият старшина Хари Пеглър, единственият подофицер, поканен от Крозиър. Присъстваше още и сержант Тоузър от „Ужас“ — той беше изпаднал в немилост след нощта на карнавала, когато хората му бяха стреляли по оцелелите в пожара, но си оставаше най-висшестоящият в значително оредялата група морски пехотинци.

В другия край на дългата маса седеше капитан Фицджеймс. Крозиър знаеше, че Фицджеймс няколко седмици не си беше правил труда да се бръсне и си беше пуснал червеникава брада, в която изненадващо проблясваха посивели косъмчета, но днес беше положил това усилие — или беше наредил на господин Хор, неговия стюард, да го избръсне. Без брада лицето му изглеждаше още по-слабо и бледо, а сега беше покрито и с безброй малки драскотини и порязвания. Въпреки няколкото пласта дрехи, които беше облякъл, си личеше, че напоследък много е отслабнал.

Отляво на капитан Фицджеймс, покрай обърнатата към носа страна на масата, седяха шестима моряци от „Еребус“. Точно до него се намираше единственият му оцелял военноморски офицер — сър Джон Франклин, първи лейтенант Гор и лейтенант Джеймс Уолтър

Феърхолм бяха убити от съществото от ледовете, — лейтенант Х. Т. Д. Левеконт, чийто златен зъб проблясваше при редките му усмивки. До Левеконт седеше Чарлс Фредерик Девьо, който беше приел длъжността първи помощник-капитан след смъртта на Робърт Орми Сарджънт, убит от съществото от ледовете по време на възстановителните работи по ледените пирамиди с факли през декември.

До Девьо се беше настанил единственият оцелял лекар, доктор Хари Д. С. Гудсър. Макар технически да се явяваше главен лекар на експедицията и на Крозиър, двамата командири и самият Гудсър смятаха, че ще е по-добре, ако той остане при старите си другари по служба на „Еребус“.

Отляво на Гудсър седеше ледовият лоцман Джеймс Рийд, а до него — единственият присъстващ на събранието подофицер от „Еребус“, марсов старшина Робърт Синклер. А към края на масата се беше настанил инженерът на „Еребус“ Джон Грегъри, който изглеждаше много по-добре от своя колега на „Ужас“.

Тъй като стюардите и на двамата капитани лежаха в лазарета със симптоми на скорбут, чаят и пълните с гъгрици сухари бяха поднесени от господин Гибсън от „Ужас“ и господин Бриджънс от „Еребус“.

— Нека да обсъдим всичко поред — каза Крозиър. — Първо, можем ли да останем на корабите до предполагаемото лятно топене на ледовете? И част от отговора трябва да бъде дали корабите ще успеят да плават под платна през юни, юли или август, ако ледът се разтопи. Капитан Фицджеймс?

Някога твърдият и уверен глас на Фицджеймс сега звучеше едва чуто. Мъжете от двете страни на масата трябваше да се наведат напред, за да разберат думите му.

— Не мисля, че „Еребус“ ще издържи до лятото и по мое мнение — което споделят господин Уийкс и господин Уотсън, моите дърводелци, както и господин Браун, моят боцман, господин Ридън, моят кормчия, и присъстващите тук лейтенант Левеконт и първи помощник Девьо — корабът ще потъне, когато ледът започне да се топи.

В студената каюткомпания като че ли стана още по-студено. За половин минута никой не проговори.

— Под натиска на леда през последните две зими всички кълчища изскочиха между дъските на обшивката — продължи Фицджереймс с тих, хриплив глас. — Гребният вал е изкривен и не подлежи на ремонт — както всички знаете, той е проектиран да се прибира назад в желязната камера, чак до третата палуба, за да се избегне повредата му, но сега не може да бъде повдигнат над дъното на корпуса, — а ние не разполагаме с резервни валове. Самото корабно витло, както и рулят бяха разбити от леда. Можем да сглобим друг рул, но ледът натроши дъното на кораба по цялата дължина на кила. Изгубили сме почти половината от желязната обшивка в носовата част и отстрани. Но по-лошото е — продължи Фицджереймс, — че ледът е притискал обшивката, докато добавените за укрепяване на корпуса железни греди и чугунени подпори или са се счупили, или са пробии обшивката на дузина места. Дори да успеем да запустим всяка пробойна и по някакъв начин да решим проблема с пропускащата вода камера на гребния вал, за да може корабът да се задържи на вода, той няма да има вътрешно укрепване срещу ледовете. Освен това дървените улеи, прикрепени към бордовете, които с успех пречеа на ледовете да се издигнат над планшира, сега, когато корабът е силно наклонен към кърмата, са подложени на силен натиск от настъпващите ледове, вследствие на което обшивката на кораба покрай тях се е нацепила.

Фицджереймс, изглежда, едва сега забеляза, че изцяло е привлякъл вниманието на присъстващите. Разфокусираният му поглед се отмести встрани, след което той наведе глава сякаш от смущение. Когато отново ги погледна, той заговори с почти извиняващ се тон:

— А най-лошото е, че под натиска на леда ахтерщевенът и дъските на обшивката са се извили силно навътре и целият корпус на „Еребус“ е значително деформиран. Дъските на палубите са огънати нагоре... единственото нещо, което ги държи на мястото им, е тежестта на снега... и никой от нас не вярва, че мощността на нашите помпи ще е достатъчна за изпомпването на водата от многобройните пробойни, ако корабът заплава отново. Ще оставя на господин Грегъри да обясни състоянието на парния котел, двигателя и запасите от въглища.

Погледите на всички присъстващи се обърнаха към Джон Грегъри.

Инженерът прочисти гърлото си и облиза напуканите си и кървящи устни.

— На КНВ „Еребус“ вече няма система за движение на пара — каза той. — За да поставим на мястото му изкривения и заседнал в камерата гребен вал, ще ти трябват бристолските сухи докове. Освен това останалите ни въглища не стигат и за ден плаване на пара. В края на април няма да имаме въглища и за отопляване на кораба, дори ако подаваме гореща вода само по четирийсет и пет минути дневно, и то единствено до онези части от жилищната палуба, които поддържахме годни за обитаване.

— Господин Томпсън — каза Крозиър, — какво е положението на „Ужас“ по отношение на парата?

Ходещият скелет погледна към капитана си за един дълъг миг, след което отговори с неочаквано звучен глас:

— Ако „Ужас“ заплава още този следобед, сър, няма да издържим на пара повече от час-два. Ние успешно изтеглихме гребния вал преди година и половина и корабното витло е в работно състояние — освен това имаме и резервно, — но въглищата ни са почти на приключване. Ако прехвърлим останалите въглища на „Еребус“ тук и просто затоплим кораба, ще можем да подаваме гореща вода по два часа на ден до... смея да предположа... началото на май. Но тогава няма да ни останат въглища за плаване. А ако разчитаме само на запасите на „Ужас“ ще се наложи да спрем отоплението в средата или края на април.

— Благодаря ви, господин Томсън — каза Крозиър. Гласът на капитана беше тих и не издаваше никакви емоции. — Лейтенант Литъл и господин Пеглър, ще бъдете ли така любезни да дадете своята оценка за състоянието на „Ужас“?

Литъл кимна и наведе поглед към масата, преди отново да погледне своя капитан.

— Ние не сме пострадали толкова силно, колкото „Еребус“, но натискът на леда е причинил значителни повреди по корпуса, чугунените подпори, външната метална обшивка, руля и вътрешните укрепвания. Някои от вас знаят, че преди Коледа лейтенант Ървинг откри, че не само сме изгубили голяма част от бронята по десния борд край носа, но и че десетинчовата дъбова и брястова обшивка на носа се е изкорубила в склада за корабни въжена в трюма, а след това

установихме, че тринайсетинчовото дъбово покритие по дъното се е изкорубило или се е повредило на още двајсет или трийсет места. Заменихме и подсилихме дъските от обшивката в носовата част на корпуса, но не можем да се доберем до дъното заради замръзналата киша. Мисля, че „Ужас“ ще може да плава и да се управлява, капитане — заключи лейтенант Литъл, — но не мога да ви обещаю, че помпите ще се справят с нахлуващата през пробойните вода. Особено след като корабът ще остане под натиска на леда още четири или пет месеца.

Хари Пеглър се прокашля. Той очевидно не беше свикнал да говори пред толкова много офицери.

— Ако корабът заплава, сър, марсовият отряд ще сглоби мачтите и ще пригответи такелажа, вантите и платната за четирийсет и осем часа след вашата заповед. Не мога да гарантирам, че ще успеем да минем под платна през дебелия лед, който видяхме, когато се придвижвахме на юг, но ако под и пред нас има открита вода, ще се справим като ветроход. Ала ако ми позволите да ви дам един съвет, господа... според мен не бива да се бавим с монтажа на мачтите.

— Не се ли притеснявате, че под натрупания лед корабът ще се преобърне? — попита Крозиър. — Или че парчета лед ще падат върху хората, които се намират на палубата? Очакват ни още много месеци с бури, Хари.

— Тъй вярно, сър — отвърна Пеглър. — И вероятността от преобръщане винаги е повод за тревога, дори ако корабът, който е толкова силно наклонен, се преобърне тук, на леда. Но въпреки това смятам, че е по-добре да стъквим ветрилата и такелажа отрано, в случай на внезапно топене. Може да ни се наложи да отплаваме внезапно, сър. А на мачтовите моряци им трябва практика и тренировка, сър. Що се отнася до падащите ледени късове... това ще е просто поредното нещо, което да ни кара да бъдем нащрек. В допълнение към зверчето в ледовете.

Неколцина от мъжете около масата се изкискаха. Като цяло положителните доклади на Литъл и Пеглър бяха помогнали за разреждане на напрегнатата атмосфера. Мисълта, че поне един от двата кораба е в състояние да плава под платна ободри хората. На Крозиър му се стори, че температурата в каюткомпанията дори се е повишила — и може би наистина беше така, тъй като мнозина от мъжете отново можеха да дишат спокойно.

— Благодаря ви, господин Пеглър — каза Крозиър. — Явно ако искаме да отплаваме оттук, ще трябва да го направим — и двата екипажа — на борда на „Ужас“.

Никой от присъстващите оцелели офицери не се обади, че точно това беше предложил Крозиър почти осемнайсет месеца по-рано. Но по всичко си личеше, че всички си го бяха помислили.

— Нека да поговорим за онова създание от ледовете — каза Крозиър. — В последно време като че ли не се е появявало.

— От 1 януари в лазарета не съм приемал нито един ранен — каза доктор Гудсър. — А след карнавалната нощ нямаме нито един загинал или изчезнал.

— Но хората са го виждали — каза лейтенант Левеконт. — Нещо голямо, което се е движело между върховете на глетчерите. Вахтените са чували разни неща в тъмното.

— Вахтените винаги чуват разни звуци в тъмното — каза лейтенант Литъл. — Още от времената на древна Гърция.

— Може и да си е отишло — предположи лейтенант Ървинг. — Да е мигрирало. На север. Или на юг.

Всички отново потънаха в мълчание, обмисляйки думите на Ървинг.

— Може би е изяло достатъчно от нас, за да разбере, че не сме много вкусни — каза ледовият лоцман Бланки.

Някои от мъжете се усмихнаха на думите му. От устата на който и да е друг подобна мрачна шега би се сторила недопустима, но господин Бланки, с неговия дървен крак, си беше спечелил някои привилегии.

— Моите пехотинци потърсиха звяра, съгласно заповедите на капитан Крозиър и капитан Фицджереймс — каза сержант Тоузър. — Простреляхме няколко мечки, но никоя от тях не изглеждаше да е толкова голяма... като тварта.

— Надявам се, че хората ви са стреляли по-добре, отколкото в карнавалната нощ — каза Синклер, марсов старшина на „Еребус“.

Тоузър се извърна надясно и го стрелна с поглед през масата.

— Това повече няма да се повтори — каза Крозиър. — Засега ще приемем, че създанието от ледовете е все още живо и ще се върне. При планирането на всички наши действия извън кораба ще се наложи да включваме и способности за защита от него. Не разполагаме с достатъчно

пехотинци, които да придружават всеки отряд с шейни — особено ако са въоръжени и не участват в тегленето им, — така че ни остава само да въоръжаваме всички отряди и да увеличим числеността им с няколко души, които няма да теглят, а ще се редуват като часови и охрана. Дори ако това лято ледът отново не се разчупи, при постоянната дневна светлина придвижването по замръзналото море ще е по-лесно.

— Моля да ме извините за прямотата, капитане — каза доктор Гудсър, — но основният въпрос е можем ли да си позволим да чакаме до лятото, преди да решим дали да напуснем кораба?

— Можем ли, докторе? — попита Крозиър.

— Според мен не — отвърна лекарят. — Развалена е по-голямата част от консервираната храна, отколкото смятахме. Всички останали хранителни запаси са на изчерпване. Порционът на моряците е под нормата, необходима за хора, които се занимават ежедневно с физически труд на кораба или на леда. Всички отслабват и губят енергия. Като прибавите към това и рязкото увеличаване на случаите със скорбут... честно казано, господа, аз просто не вярвам, че много от нас на „Еребус“ и „Ужас“ — ако самите кораби издържат толкова дълго — ще имат нужната енергия или концентрация, за да извършат какъвто и да било преход с шейни, ако изчакаме юни или юли, за да видим дали ледовете ще се разтопят.

В каюткомпанията отново се възцари тишина.

В настъпилото мълчание Гудсър добави:

— Всъщност някои мъже може би ще имат достатъчно сила, за да теглят по леда шейните и лодките с надеждата да се спасят или да се доберат до цивилизования свят, но ще им се наложи да оставят повечето на кораба да умрат от глад.

— Силните могат да потърсят помощ и да докарат спасителни екипи на корабите — каза лейтенант Левеконт.

Тогава заговори ледовият лоцман Томас Бланки.

— Всеки, който поеме на юг — за да се опита примерно да изтегли по леда нашите лодки до устието на река Грейт Фиш, а след това да премине осемстотин и петдесет мили срещу течението до Голямото робско езеро, където има аванпост, — ще стигне дотам в най-добрия случай едва през късната есен или зимата и ще успее да се върне с наземен спасителен екип едва през късното лято на 1849

година. Дотогава всички, останали на кораба, ще умрат от скорбут и глад.

— Можем да натоварим шейните и всички да потеглим на изток към Бафиново море — каза първият помощник Девьо. — Там може да има китоловни кораби. Или дори спасителни кораби и отряди с шейни, които да ни търсят.

— Тъй вярно — каза Бланки. — Това е едната възможност. Но ще се наложи да теглим шейните стотици мили по откритото замръзнало море, с всичките тороси и вероятно водни канали. Или да се движим по брега — което означава да изминем повече от хиляда и двеста мили. А след това ще трябва да прекосим целия полуостров Бутия, с всичките му планини и други препятствия, за да стигнем до източното крайбрежие, където може би се намират китоловните кораби. Едно нещо е сигурно — ако ледът не се разтопи тук, няма да се разтопи и ако тръгнем на североизток към Бафиново море.

— Товарът ще е много по-малко, ако вземем само шейни с провизии и палатки, когато се отправим на североизток към Бутия — каза лейтенант Ходжсън. — Една лодка тежи най-малко шестстотин фунта.

— По-скоро осемстотин — каза тихо капитан Крозиър. — Без товара.

— Прибавете към това повече от шестстотин фунта за шейната, върху която ще бъде натоварена лодката — каза Томас Бланки, — и се получава, че всяка група ще трябва да тегли товар с тегло между хиляда и четиристотин и хиляда и петстотин фунта — и това е само теглото на лодката и шейната, без да се смятат храната, палатките, оръжията, дрехите и всички останали неща, които трябва да вземем с нас. Никой досега не е преодолявал разстояние от над хиляда мили, теглейки такъв товар — а голяма част от пътя ни ще минава по морския лед, ако се отправим към Бафиново море.

— Но шейна с плъзгачи по леда и възможно плаване с лодка — особено ако потеглим през март или април, преди ледът да стане полутечен и лепкав — ще е много по-лесно, отколкото тегленето на натоварени шейни по брега или през лятната киша — каза лейтенант Левеконт.

— Предлагам да изоставим лодките и да се отправим към Бафиново море само с шейни и най-необходимите припаси — каза

Чарлс Девьо. — Ако достигнем източното крайбрежие на остров Съмърсет преди края на китоловния сезон, сигурно ще бъдем прибрани от някой китоловен кораб. И съм готов да се обзаложа, че там ще се окажат спасителни кораби и отряди с шейни, които ни търсят.

— Ако изоставим лодките — каза ледовият лоцман Бланки, — първото място с открита вода ще се окаже непреодолимо препятствие. Ще си умрем там, на леда.

— А защо смятате, че спасителите ще бъдат на източното крайбрежие на остров Съмърсет и полуостров Бутия? — попита лейтенант Литъл. — Ако ни търсят, няма ли да следват нашия курс през протока Ланкастър към островите Девън, Бичи и Корнуолис? Те знаят какви заповеди е получил сър Джон. Ще предположат, че сме минали през протока Ланкастър, тъй като той е проходим през повечето лета. Нямаме никакъв шанс да успеем да стигнем чак толкова на север.

— Възможно е през тази година ледът в протока Ланкастър да е също толкова упорит, какъвто е и тук — каза ледовият лоцман Рийд. — Това ще задържи спасителните отряди на юг, край източните брегове на Съмърсет и Бутия.

— Може би ще намерят посланията, които оставихме в пирамидите на Бичи, ако успеят да преминат — каза сержант Тоузър. — И ще изпратят отряди с шейни или кораби на юг, по пътя, по който минахме и ние.

Настъпи гробно мълчание.

— На Бичи не бяха оставени никакви послания — каза накрая капитан Фицджереймс.

В смутената тишина, последвала думите му, Франсис Роудън Мойра Крозиър усети странен, горещ, чист пламък в гърдите си. Усещането приличаше до голяма степен на първата глътка уиски след продължително въздържание, но същевременно беше напълно различно.

Крозиър искаше да живее. Това беше всичко. Беше изпълнен с решителност да продължи да живее. На всяка цена щеше да оцелее въпреки всички враждебни обстоятелства и богове, повеляващи, че не може и няма да го направи. Този огън гореше в гърдите му дори в мъчителните, болезнени часове и дни, последвали измъкването му от

маларийно-изтрезвителната схватка със смъртта в началото на януари. И с всеки изминал ден пламъкът се разгоряваше все по-силно.

Франсис Крозиър разбираше неосъществимостта на обсъжданите планове може би най-добре от всички, които днес седяха около дългата маса в каюткомпанията. Беше безумие да се отправят на юг през леда към реката Грейт Фиш. Беше безумие да се отправят към остров Съмърсет, надявайки се да преодолеят хиляда и двеста мили крайбрежен лед с тороси и открити канали, и непознат полуостров. Беше безумие да си мислят, че ледът ще се разпука през лятото и ще позволи на „Ужас“ — с двата екипажа на борда и без провизии — да се измъкне от безнадеждния капан, в който ги беше отвел сър Джон.

Въпреки това Франсис Крозиър беше изпълнен с решимост да живее. Пламъкът гореше в гърдите му като силно ирландско уиски.

— Отказахме ли се от идеята да отплаваме оттук? — попита Робърт Синклер.

Джеймс Рийд, ледовият лоцман на „Еребус“, отговори:

— Ще трябва да преплаваме почти триста мили на север по безименния канал и протока, открит от сър Джон, след това да преминем през протоците Бароу и Ланкастър, после да обърнем на юг и да преминем през Бафиново море, преди ледът отново да се натрупа около нас. Докато се придвижвахме на юг, ние си пробивахме път през леда с помощта на парния двигател и бронираните плочи. Дори сега ледът да се разтопи до такова състояние, в каквото се намираше преди две години, ще ни бъде много трудно да изминем това разстояние под платна. И с отслабен дървен корпус.

— Може ледът да е много по-малко, отколкото през 1846 година — каза Синклер.

— Може от задника ми да изхвъркнат ангелчета — каза Томас Бланки.

Никой от офицерите не направи забележка на ледовия лоцман заради липсващия му крак.

— Има още един вариант... как да отплаваме оттук, имам предвид — каза лейтенант Едуард Литъл.

Погледите на всички присъстващи се обърнаха към него. Много от мъжете бяха успели да спестят по няколко дажби тютюн, добавяйки към тях отвратителни примеси, и сега половин дузина лули димяха

около масата. Димът направи сумрачната каюткомпания, слабо осветена от маслените лампи, още по-тъмна.

— Миналата година лейтенант Гор си мислеше, че е забелязал суша на юг от Земята на Крал Уилям — продължи Литъл. — Ако е бил прав, това трябва да е полуостров Аделаида — позната територия, — където често остава канал с незамръзнала вода между крайбрежния и паковия лед. Ако през лятото се отвори достатъчно голямо пространство, което да позволи на „Ужас“ да отплава на юг — малко повече от сто мили може би вместо тристате, които ще се наложи да преодолеем, ако се връщаме обратно през протока Ланкастър, — ние бихме могли да използваме каналите покрай брега на запад, докато не достигнем Беринговия проток. А след него започва изследвана територия.

— Северозападният морски път — каза трети лейтенант Джон Ървинг. Думите му прозвучаха като печално заклинание.

— Но дали до края на лятото ще ни останат достатъчно здрави хора, които да управляват кораба? — попита доктор Гудсър с много тих глас. — До месец май скорбутът може да ни порази всичките. И с какво ще се храним през седмиците или месеците на нашето пътуване на запад?

— На запад сигурно ще има повече дивеч — каза сержант Тоузър. — Мускусни бикове. Онези големи елени. Моржове. Бели лисици. Може би ще се храним като паши още преди да сме стигнали до Аляска.

Крозиър почти очакваше, че ледовият лоцман Томас Бланки ще каже: „И мускусни бикове може да ми изхвъркнат от задника“, но понякога лекомисленият ледови лоцман като че ли потъваше в собствените си мисли.

Вместо него отговори лейтенант Литъл:

— Сержант, проблемът се крие в това, че дори животните да се завърнат като по чудо след двегодишно отсъствие, май никой не от нас не е способен да улучи каквото и да било с мускетите... с изключение на вашите хора, разбира се. Но няколкото оцелели морски пехотинци не са достатъчни за лов. Освен това се оказва, че никой от нас не е ходил на лов за нищо по-голямо от птици. Могат ли пушките да убият животните, които споменахте?

— Ако се приближим на достатъчно близко разстояние до тях — отвърна навъсено Тоузър.

Крозиър прекъсна обсъждането на тази тема.

— Преди малко доктор Гудсър отбеляза нещо важно... ако изчакаме до средата на лятото или може би дори до юни, за да видим дали паковият лед ще започне да се чупи, възможно е всички да бъдем прекалено болни или гладни, за да управляваме кораба. И със сигурност ще са ни останали твърде малко провизии, за да се отправим на поход с шейни. Трябва да имаме предвид, че пътуването по леда нагоре по река Грейт Фиш ще ни отнеме три или четири месеца, затова ако смятаме да напуснем корабите и да тръгнем по леда с надеждата да стигнем или до Голямото робско езеро, или до източния бряг на остров Съмърсет или Бутия, преди отново да настъпи зима, то очевидно сме длъжни да отпътуваме преди юни. Но колко по-рано?

Отново се възцари тежко мълчание.

— Аз бих предположил не по-късно от 1 май — каза най-накрая лейтенант Литъл.

— По-рано, бих казал — обади се доктор Гудсър. — Освен ако не намерим източници на прясно месо в най-скоро време и болестта продължи да се разпространява със сегашната си бързина.

— Колко по-рано? — попита капитан Фицджеймс.

— Не по-късно от средата на април — рече колебливо Гудсър.

Мъжете се спогледаха през тютюневия дим и студения въздух. Това беше след по-малко от два месеца.

— Може и по-рано — каза лекарят, като гласът му прозвуча едновременно твърдо и колебливо на Крозиър, — ако условията продължат да се влошават.

— Че могат ли повече да се влошат? — попита втори лейтенант Ходжсън.

Младият човек явно възнамеряваше да се пошегува, за да разреши напрежението, но беше възнаграден с мрачни и сърдити погледи.

Крозиър не искаше военният съвет да завърши на такъв тон. Офицерите, младшите офицери, подофицерите и цивилните около масата бяха обсъдили всички възможности и се бяха убедили, както бе очаквал и Крозиър, че всички те са безрадостни, но той не искаше командният състав на корабите му да падне духом още повече.

— Между другото — каза той — капитан Фицджеймс реши следващата неделя да проведе богослужение на „Еребус“ — той ще прочете специална проповед, която бих искал да чуя, макар да знам от достоверен източник, че тя няма да е от „Книгата на Левиатан“ — и си помислих, че тъй като екипажите на двата кораба скоро ще се слоят, трябва в този ден да дадем на хората нормални порции грог и обяд.

Мъжете се усмихнаха и започнаха да пускат шеги. Никой от тях не беше очаквал, че след съвещанието капитанът ще съобщи някакви добри новини на своите подчинени.

Фицджеймс леко повдигна вежди. Той, естествено, за пръв път чуваше за своята „специална проповед“ и за богослужението, което трябваше да се проведе след пет дни, но Крозиър предположи, че на отслабналия капитан ще му се отрази добре за разнообразие да се заеме с нещо и да стане център на вниманието. Фицджеймс кимна едва забележимо.

— Много добре, господа — каза Крозиър с малко по-официален тон. — Обмяната на мнения и информация се оказа много полезна. Дватама с капитан Фицджеймс ще обсъдим въпроса и сигурно отново ще поговорим с някои от вас насаме, преди да вземем окончателно решение за по-нататъшните ни действия. Всички офицери от „Еребус“ могат да се върнат на кораба си, преди да залезе слънцето. На добър път, господа. Ще се видим в неделя.

Мъжете напуснаха каюткомпанията. Фицджеймс се приближи до Крозиър, наведе се към него и прошепна:

— Може би ще ви помоля да взема от вас назаем тази „Книга на Левиатан“, Франсис — след което последва хората си към трапа, където с усилие обличаха замръзналите си дрехи.

Офицерите от „Ужас“ се върнаха към изпълняването на задълженията си. Няколко минути капитанът седя в стола си начело на масата, размишлявайки върху обсъжданите теми. Огънят на жаждата за оцеляване гореше в болящите го гърди по-силно от всякога.

— Капитане?

Крозиър вдигна глава. Това беше възрастният стюард от „Еребус“ Бриджънс, който бе помагал при сервирането заради болестта на двамата капитански стюарди. Той помагаше на Гибсън да събере калаените чинии и чаши.

— О, можете да си вървите, Бриджънс — каза Крозиър. — Тръгвайте с останалите. Гибсън ще се погрижи за всичко. Не бихме искали да се връщате сам на „Еребус“.

— Да, сър — каза възрастният стюард. — Но се чудех дали мога да поговоря с вас, капитане.

Крозиър кимна. Той не предложи на стюарда да седне. Винаги се беше чувствал неловко около възрастния мъж, който бе твърде стар за Изследователската служба. Ако три години по-рано Крозиър беше взимал решенията, Бриджънс никога нямаше да бъде включен в списъка на личния състав — и със сигурност нямаше да бъде записан с възраст двайсет и шест години, за да заблуди комисията, — но на сър Джон му се беше сторило забавно да има на борда си стюард, който е по-стар дори от него, и така си остана.

— Не можах да не слушам, капитан Крозиър, как обсъждахте трите възможни варианта за действие: да останем на корабите с надеждата, че ледовете ще се стопят, да се отправим на юг към река Грейт Фиш или да прекосим леда до Бутия. Ако капитанът няма нищо против, бих искал да предложа четвърта възможност.

Капитанът имаше нещо против. Дори ирландски егалитарист като Франсис Крозиър не можеше да не настръхне леко при мисълта, че стюардът на младшите офицери възнамерява да му дава съвети по въпроси на живот и смърт. Но той каза:

— Говорете.

Стюардът отиде до рафтовете с книги, разположени на кърмовата преграда, извади два големи тома, отнесе ги до масата и ги остави върху нея.

— Знам, че ви е известно, капитане, че през 1829 година сър Джон Рос и неговият племенник Джеймс плаваха с кораба „Виктъри“ покрай източното крайбрежие на Бутия Феликс — полуостровът, който бе открит от тях и сега носи името Бутия.

— Това ми е много добре известно, господин Бриджънс — отвърна хладно Крозиър. — Познавам много добре сър Джон и племенника му сър Джеймс.

След петте години, прекарани в ледовете на Антарктида с Джеймс Кларк Рос, помисли си Крозиър, тези думи дори омаловажават степента на познанството им.

— Да, сър — кимна Бриджънс, но очевидно не се смути. — В такъв случай съм сигурен, че познавате всички подробности от експедицията им, капитан Крозиър. Те прекараха четири зими в леда. През първата зима сър Джон пусна котва в залива, който нарече Феликс Харбър, край източното крайбрежие на Бутия... почти право на изток от сегашната ни позиция.

— Вие участвали ли сте в тази експедиция, господин Бриджънс? — попита Крозиър с желанието да накара възрастния мъж да приключи по-бързо.

— Нямах тази чест, капитане. Но прочетох тези два дебели тома, написани от сър Джон с подробности от експедицията. Чудех се дали сте намерили време да го направите и вие.

Крозиър почувства как в него кипва ирландският му гняв. Нетактичността на стария стюард започваше да граничи с наглост.

— Преглеждал съм книгите, разбира се — рече хладно той. — Нямах време да ги прочета внимателно. Това има ли отношение към нашата работа, господин Бриджънс?

Всеки друг офицер, младши офицер, подофицер, моряк или морски пехотинец под командването на Крозиър вече щеше да е разбрал намека и покланяйки се, щеше да отстъпва към вратата на каюткомпанията, но Бриджънс като че ли не забелязваше раздразнението на командира на експедицията.

— Да, капитане — отвърна възрастният мъж. — Работата е там, че Джон Рос...

— Сър Джон — прекъсна го Крозиър.

— Разбира се. Сър Джон Рос е имал почти същия проблем като нас, капитане.

— Глупости. „Виктъри“ е заседнала в ледовете край източното крайбрежие на Бутия, Бриджънс, точно там, където искаме да се доберем с шейни, ако имаме време и необходимите средства. На стотици мили източно оттук.

— Да, сър, но на същата ширина, макар че благодарение на полуостров Бутия „Виктъри“ не се е сблъскал с този проклет паков лед, който непрекъснато се спуска откъм северозапад. Но те са прекарвали там три зими, капитане. Джеймс Рос е изминал повече от шестстотин мили с шейни на запад — през Бутия и замръзналото море до Земята на Крал Уилям, която се намира само на двайсет и пет мили

югоизточно от нас, капитане. Той е дал на носа името Виктъри Пойнт... същия нос с каменна пирамида, до който пътува клетият лейтенант Гор миналото лято преди нещастиято, което се случи с него.

— И според вас аз не знам, че сър Джеймс е открил Земята на Крал Уилям и е дал името на Виктъри Пойнт? — попита Крозиър с напрегнат от раздразнение глас. — По време на тази експедиция той откри освен това и проклетия северен магнитен полюс, Бриджънс. Сър Джеймс е... беше... най-забележителният пътешественик с шейни на дълги разстояния.

— Да, сър — каза Бриджънс. При вида на леката му усмивка на Крозиър му се прииска да го удари. Капитанът знаеше още преди да отплават, че този възрастен мъж е известен содомит, поне на брега. След опита на помощник-калафатника да вдигне бунт, капитан Крозиър не можеше да понася содомитите. — Искам да кажа, капитан Крозиър, че след прекарани три години сред ледовете, когато хората му са били болни от скорбут толкова тежко, колкото и нашите ще бъдат през лятото, сър Джон решил, че никога няма да се измъкнат от ледовете и потопил „Виктъри“ на дълбочина десет клафтера край източното крайбрежие на Бутия, право на изток от нашата посока, и екипажът се отправил на север, към Фюри Бийч, където капитан Пари оставил продоволствени запаси и лодки.

Крозиър осъзна, че може да обеси този мъж, но няма да успее да му затвори устата. Той се намръщи и продължи да го слуша.

— Нали си спомняте, капитане, че припасите и лодките на Пари са били на Фюри Бийч. Рос взел лодките и отплавал на север покрай брега към нос Кларънс, от чиито скали се открива видимост към протоците Бароу и Ланкастър, където се надявали да открият китоловни кораби... но протокът бил скован в лед, сър. Онова лято било също толкова студено, колкото бяха последните ни две лета и каквото сигурно ще бъде и следващото.

Крозиър чакаше. За пръв път след януарската му смъртоносна болест той закопня за чаша уиски.

— Те се върнали обратно на Фюри Бийч и прекарвали четвъртата зима там, капитане. Хората скоро щели да започнат да измират от скорбут. През юли на следващата година... хиляда осемстотин трийсет и трета, четири години след като навлезли в тамошните ледове... те се отправили с малките лодки на север, а след това се спуснали на изток

по протока Ланкастър, покрай залива Адмиралти и протока Нейви Борд, когато сутринта на 25 август Джеймс Рос... вече сър Джеймс... забелязал платна. Те махали с ръце, крещели, изстреляли ракети. Корабът се скрил зад хоризонта на изток.

— Помня, че сър Джеймс спомена нещо за това — отбеляза сухо Крозиър.

— Да, капитане, сигурно — отвърна Бриджънс с влудяващата си, педантична усмивка. — Но вятърът утихнал и мъжете загребали като луди, сър, и успели да настигнат китоловеца. Това бил корабът „Изабела“, капитане, същият, който сър Джон командвал през 1818 година. Сър Джон, сър Джеймс и екипажът на „Виктъри“ прекарвали четири години сред ледовете на нашата ширина, капитане — продължи Бриджънс. — И изгубили само един човек — дърводелеца господин Томас, който страдал от разстройство в храносмилането и бил предразположен към болести.

— И какво искате да кажете с това? — попита отново Крозиър с равен глас. Той знаеше много добре, че откакто бе поел командването на експедицията, бяха починали повече от дванайсет души.

— На Фюри Бийч все още има лодки и провизии — каза Бриджънс. — Освен това предполагам, че всяка спасителна експедиция, изпратена да ни търси — независимо дали през миналата година или в приближаващото лято, — ще остави там още лодки и припаси. Това е първото място, на което Адмиралтейството ще се сети да остави провизии за нас и за бъдещите спасителни експедиции. Спасението на сър Джон го предопределя.

Крозиър въздъхна.

— Да не би да сте способни да предугаждате мислите на Адмиралтейството, стюард на младшите офицери Бриджънс?

— Понякога да — отвърна възрастният мъж. — Това е навик, придобит през десетилетията, сър. Когато си имаш работа с глупаци, след известно време започваш да мислиш като тях.

— Това е всичко, стюард Бриджънс — отсече Крозиър.

— Слушам, сър. Но прочетете тези два тома, капитане. Сър Джон е описал всичко — как да се оцелее сред ледовете. Как да се пребори скорбутът. Как да се намерят местните ескимоси и да се използва помощта им по време на лов. Как да се построят малки къщи от снежни блокове...

— Това е всичко, стюард!

— Слушам, сър. — Бриджънс козирува и се обърна към вратата, но преди това побутна двата тома към Крозиър.

Капитанът остана сам в леденостудената каюткомпания още десетина минути. Той се вслушваше в тропота на моряците от „Еребус“ нагоре по главния трап и по палубата над главата му. Чу викове, когато офицерите от „Ужас“ се сбогуваха с другарите си и им пожелаваха безопасно пътуване по леда. После корабът утихна, с изключение на суетенето на мъжете, които привършваха вечерята си с чаша грог. Крозиър чу как масите се вдигат нагоре в спалното помещение на моряците. Чу как офицерите му се спускат с трополене по трапа, окачат дрехите си и се отправят към кърмата за собствената си вечеря. Гласовете им звучаха много по-весело, отколкото на закуска.

Най-накрая Крозиър се изправи, вдървен от студа и от болките в тялото си, взе двата тома и внимателно ги върна на мястото им на рафта.

31. ГУДСЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

6 МАРТ 1848 Г.

Лекарят се пробуди от викове и писъци.

За кратко не можеше да съобрази къде се намира, а после си спомни — в бившата каюта на сър Джон, която сега бе лазаретът на „Еребус“. Беше посред нощ. Всички маслени лампи бяха загасени и единствената светлина в помещението проникваше през отворената врата на каюткомпанията. Гудсър беше заспал на една свободна койка — на останалите спяха седем тежко болни от скорбут мъже и още един, който имаше камъни в бъбреците — той се намираше под въздействието на опиум.

Гудсър беше сънувал, че тези мъже пицят, докато умират. В съня му те умираха, защото той не можеше да ги спаси. Получил образование на анатом, Гудсър отстъпваше пред тримата мъртви лекари на експедицията в уменията си по отношение на главното задължение на лекарите от военноморския флот — да се предписват хапчета, сиропи, билки и други видове лекарства. Доктор Педи веднъж беше обяснил на Гудсър, че повечето медицински препарати са безполезни при специфичните болести, от които страдат моряците, и служат предимно за интензивно пречистване на стомаха и червата и колкото по-силно действа очистителното, толкова повече моряците вярват в ефективността на лечението. Според покойния Педи именно *вярата* в медицинската помощ помага на моряците да оздравеят. В повечето случаи, когато не е необходима хирургическа намеса, тялото или се изцелява само, или пациентът умира.

Гудсър беше сънувал, че всички те умират — и пицят преди смъртта си.

Ала тези писъци бяха реални. Изглежда, се разнасяха някъде отдолу.

Хенри Лойд, помощникът на Гудсър, дотича в лазарета с подаваща се под пуловерите риза. Стискаше в ръката си фенер и Гудсър видя, че е без обувки. Явно беше дотичал веднага след като е скочил от хамака си.

— Какво става? — попита шепнешком Гудсър.

Долитащите изотдолу викове не бяха разбудили болните.

— Капитанът иска да отидете при главния трап — каза Лойд. Той не се опита да понижи гласа си. Звучеше пискливо и ужасено.

— Шшшт — каза Гудсър. — Какво се е случило, Хенри?

— Чудовището е вътре, докторе! — извика Лойд, тракайки със зъби. — Там долу е. Убива хора!

— Наблюдавайте болните — нареди Гудсър. — Извикайте ме, ако някой от тях се събуди или се почувства по-зле. И отидете да си сложите ботуши и връхна дреха.

Гудсър тръгна по коридора към трапа, промъквайки се през тълпата от младши офицери и подофицери, които изскачаха от каютите си, намъквайки дрехите си в движение. Капитан Фицджеймс, стиснал в ръката си пистолет, стоеше заедно с Левеконт до отворения люк към долните палуби.

— Докторе, там долу има ранени. Ще дойдете с нас, когато се спуснем да ги вземем. Ще имате нужда от връхните си дрехи.

Гудсър кимна безмълвно.

Първи помощник-капитан Девьо се спусна по трапа от горната палуба. На Гудсър за миг му секна дъхът, когато го лъхна вълна студен въздух. През последната седмица бяха бушували снежни бури и температурите бяха извънредно ниски, понякога достигайки минус сто градуса^[1]. Лекарят не беше успял да прекарва част от времето на „Ужас“ — по време на виелиците бяха прекъснати всякакви комуникации между двата кораба.

Девьо изтупа снега от шинела си.

— Тримата вахтени не са видели нищо, капитане. Казах им да останат на постовете си в пълна бойна готовност.

Фицджеймс кимна.

— Нуждаем се от оръжия, Чарлс.

— И трите пушки, които сме взели от оръжейната тази вечер, са във вахтените горе — каза Девьо.

От мрака отдолу се разнесе нов писък. Гудсър не можеше да разбере дали той е дошъл откъм третата палуба или още по-отдолу, от трюма. Изглежда, долу бяха отворени и двата люка.

— Лейтенант Левеконт — изръмжа Фицджеймс, — вземете трима души, спуснете се в алкохолния склад през люка в офицерската столова и донесете колкото можете мускети и пушки, а също така торби с патрони и барут. Искам всеки човек на жилищната палуба да бъде въоръжен.

— Слушам, сър. — Левеконт даде знак на трима моряци, които заедно с него започнаха да си пробиват път през мрачния коридор към кърмата.

— Чарлс — обърна се Фицджеймс към първи помощник-капитан Девьо, — запалете фенерите. Спускаме се долу. Колинс, идвате с нас. Господин Дън, господин Браун — вие също.

— Да, сър — отговориха в хор калафатникът и неговият помощник.

Хенри Колинс, вторият лоцман, попита:

— Без оръжия ли, капитане? Искате да се спуснем долу без оръжия?

— Вземете ножовете си — каза Фицджеймс. — Аз имам ето това. — Той вдигна еднозарядния си пистолет. — Вървете зад мен. Лейтенант Левеконт скоро ще ни последва с въоръжен отряд и ще донесе допълнителни оръжия. Докторе, вие също се дръжте близо до мен.

Гудсър кимна безмълвно. Той намъкваше своя — или нечий чужд — шинел и не можеше да уцели с ръката си ръкава като някое малко дете.

Фицджеймс — без ръкавици и облечен само с една протрита куртка над ризата си — взе един фенер от Девьо и бързо се спусна по трапа. Някъде отдолу се разнесе поредица от ужасни трясъци, сякаш някой трошеше греди или дървените прегради на стени. Вече не се чуваха писъци.

Гудсър си спомни нареждането на капитана да се придържа близо до него и непохватно се спусна по трапа долу в мрака подир

двамата мъже, като забрави да вземе фенер. Браун и Дън тропаха зад гърба му, а ругаещият Колинс беше най-отзад.

Третата палуба се намираше само на седем фута под жилищната, но изглеждаше така, сякаш е друг свят. Гудсър почти никога не слизаше тук. Фицджеймс и първият му помощник се бяха поотдалечили от трапа и сега стояха, осветявайки с фенерите си наоколо. Лекарят осъзна, че температурата тук долу сигурно е с четирийсет градуса по-ниска от тази на жилищната палуба, където те ядяха и спяха — а средната температура на жилищната палуба в последно време беше под нулата.

Трясците бяха престанали. Фицджеймс нареди на Колинс да спре да ругае и петимата мъже безмълвно наобиколиха люка, водещ към трюма. Всички освен Гудсър бяха взели със себе си фенери и сега светеха надолу, макар че бледите лъчи проникваха само на няколко фута в мъгливия, мразовит въздух. Парата от дъха на мъжете блестеше пред тях като златиста украса. Шумът от бързите стъпки на жилищната палуба достигаше до тях сякаш от цели мили разстояние.

— Кой е дежурен долу тази нощ? — попита шепнешком Фицджеймс.

— Господин Грегъри и един огняр — отговори Девьо. — Мисля, че Кауи. А може и да е Плейтър.

— И дърводелецът Уийкс с помощника си Уотсън — прошепна възбудено Колинс. — Те работят по закърпването на пробойната в корпуса на десния борд, в бункера за въглища.

Отдолу се разнесе рев. Звукът беше сто пъти по-силен и по-свиреп от всеки животински рев, който Гудсър някога беше чувал — дори от онзи, който беше прозвучал в черната зала в полунощ по времето на карнавала. Ехото му прокънтя от всяка греда, стена или желязна скоба на третата палуба. Гудсър беше сигурен, че вахтените, които стояха в снежната виелица две палуби по-горе, чуват звука толкова ясно, сякаш чудовището се намира до тях. Тестисите на доктора се свиха, опитвайки се да се скрият в тялото му.

Ревът се разнасяше от трюма.

— Браун, Дън, Колинс — изрече рязко Фицджеймс, — отидете на носа и завардете предния люк. Девьо, Гудсър, след мен.

Фицджеймс затъкна пистолета в колана си, хвана фенера с дясната си ръка и се спусна по трапа в тъмнината.

Гудсър впрегна цялата си воля, за да не се напикае в гащите си. Девьо бързо се спусна по трапа след капитана и само чувството за срам при мисълта, че може да не ги последва, в съчетание със страха да не остане сам тук в мрака накара треперещия лекар да тръгне подир първия помощник-капитан. Чувстваше краката и ръцете си вдървени и знаеше, че това е предизвикано не от студ, а от страх.

В подножието на трапа — в студения мрак, по-непроницаем и зловещ, отколкото враждебната арктическа нощ отвън — капитанът и първият му помощник стояха, стиснали фенерите в протегнатите си широко встрани ръце. Фицджеймс беше насочил напред заредения си пистолет. Девьо беше стиснал в треперещата си ръка нож. Никой не помръдваше и не дишаше.

Тишина. Грохотът от ударите и писъците беше секнал.

На Гудсър му се искаше да изкрещи. Той чувстваше присъствието на нещо тук, в тъмния трюм. Нещо огромно и нечовешко.

То можеше да е само на дванайсет фута от тях, точно зад границата, очертана от мъждивата светлина на фенерите.

Заедно с увереността, че не са сами, Гудсър усети и силния мирис на мед. Той познаваше добре тази миризма. Прясна кръв.

— Насам — прошепна капитанът и тръгна по тесния коридор покрай десния борд в посока към кърмата.

Към котелното.

Маслената лампа, която винаги светеше там, сега беше изгаснала. През отворената врата на помещението падаха само отблясъците от мъждивата червеникавооранжева светлина на въглицата, горящи в пещта.

— Господин Грегъри? — извика капитанът. Викът му беше толкова силен и внезапен, че Гудсър отново едва не се напика. — Господин Грегъри? — извика Фицджеймс за втори път.

Никой не отговори. От своето място в коридора лекарят виждаше само няколко квадратни фута от пода на котелното и малко разсипани въглища. Откъм помещението се разнасяше миризма, напомняща печено говеждо. Гудсър почувства как му потичат лигите въпреки нарастващото в него чувство на ужас.

— Останете тук — нареди Фицджеймс на Девьо и Гудсър.

Първият помощник се обърна отначало към носа, а после към кърмата, като местеше все така вдигнатия си фенер си по широка дъга и се взираше в тъмния коридор отвъд кръга от светлина. Гудсър не можеше да направи нищо, освен да стои на мястото си, свил замръзналите си пръсти в юмруци. Устата му беше пълна със слюнка от почти забравената миризма на печено месо и коремът му започна да къркори въпреки страха му.

Фицджеймс пристъпи през прага и се скри от погледите им в котелното.

За пет-десет секунди, които продължиха колкото цяла вечност, оттам не се чу никакъв звук. После тихият глас на капитана буквално прогърмя от помещението с метални стени:

— Господин Гудсър, елате, моля.

В котелното имаше две човешки тела. В едното от тях лекарят разпозна инженера, Джон Грегъри. Той беше изкормен. Тялото му лежеше в ъгъла срещу преградата на кърмата, но сивите канапи и шнурове на червата му бяха пръснати из целия под на котелното като празнични ленти. На Гудсър му се наложи да внимава къде стъпва. Второто тяло — на нисък и набит мъж с тъмносин пуловер — лежеше по корем; ръцете му бяха покрай тялото, с насочени нагоре длани, а главата и раменете му се намираха в пещта.

— Помогнете ми да го измъкна — каза Фицджеймс.

Лекарят хвана мъже за левия крак и за димящия пуловер, капитанът го улови за другия крак и дясната ръка и двамата издърпаха трупа от огъня. Горната челюст на мъртвеца за миг се закачи за металната решетка на пещта, но после се освободи със звук от хрущане на зъби.

Гудсър обърна тялото по гръб, а Фицджеймс свали куртката си и с няколко удара с нея загаси пламъците, танцуващи върху лицето и косата на мъртвеца.

Хари Гудсър изпита усещането, че наблюдава случващото се отнякъде много далеч. Професионалистът в него отбеляза със студена безпристрастност, че ниският огън в полупразната пещ е разтопил очите на мъжа, изгорил е напълно носа и ушите му и е превърнал лицето му в подобие на прегорял малинов пай.

— Разпознавате ли го, господин Гудсър? — попита Фицджеймс.

— Не.

— Това е Томи Плейтър — въздъхна застаналият на прага Девьо.
— Познах го по пуловера и по обещата, залепнала за челюстта му — там, където е било ухото му.

— По дяволите, помощник! — изръмжа Фицджеймс. — Стойте на пост в коридора.

— Слушам, сър — каза Девьо и отстъпи назад. Гудсър чу откъм коридора звуците на повръщане.

— Ще ви помоля да... — започна капитанът, обръщайки се към Гудсър.

Откъм носа се разнесе удар, звук от раздиране и после толкова силен трясък, че Гудсър реши — корабът се е разцепил на две.

Фицджеймс сграбчи фенера и за миг излетя през вратата, оставяйки димящата си куртка в котелното. Гудсър и Дево хукнаха подире му. Тримата претичаха покрай множество преобърнати бурета и разбити палети, а после се промушиха през тясното пространство между железните резервоари, съхраняващи остатъците от запасите прясна вода на „Еребус“, и наредените в редица чували с последни запаси от въглища.

Когато минаваха покрай отворената врата на един от бункерите с въглища, Гудсър погледна надясно и видя гола човешка ръка, просната върху желязната рамка на вратата. Докторът се спря и се наведе, за да види кой лежи там, но светлините на фенерите вече бяха отминали напред, защото капитанът и помощникът му продължаваха да бягат. Гудсър остана сам в абсолютния мрак, по всяка вероятност заедно с поредния труп. Той се изправи и хукна след двамата мъже.

Още трясъци. Крясъци, този път от горната палуба. Изстрел на мускет или пистолет. Още един изстрел. Крясъци. Крещяха няколко мъже.

Гудсър, намиращ се извън тресящите се кръгове светлина, изскочи от тесния коридор в откритото, тъмно пространство и налетя с главата напред в дебел стълб от дъбово дърво. Просна се по гръб в полузамръзналия деветинчов слой тинеста киша. Не можеше да фокусира погледа си — докато се опитваше да остане в съзнание, фенерите над главата му му изглеждаха като люлеещи се оранжеви петна, а всичко около него вонеше на нечистотии, въглищна прах и кръв.

— Трапа го няма! — изкрещя Девьо.

Фенерите спряха да се люлеят и Гудсър, със затынал дълбоко в отвратителната киша задник, успя да фокусира поглед. Носовият трап, направен от дебело дъбово дърво и способен да издържи няколко едри мъже, носещи стофунтови чували с въглища, беше разбит на трески. От отворения люк отгоре висяха отломки от него.

Викове се разнасяха от третата палуба.

— Вдигнете ме — извика Фицджереймс, който беше затыкнал пистолета в колана си, бе оставил фенера си на пода и сега се опитваше да се хване с ръце за ръба на люка. Започна да се издърпва нагоре. Девьо се наведе, за да му помогне да се изкачи.

Внезапно над квадратния отвор на люка изригнаха пламъци.

Фицджереймс изруга и падна по гръб в ледената вода само на няколко ярда от Гудсър. Изглеждаше сякаш носовият люк и всичко над него на третата палуба е обхванато от пламъци.

„Пожар!“ — помисли си Гудсър. Ноздрите му се изпълниха с парлив дим.

Нямаше къде да се избяга. Отвън беше сто градуса под нулата и бушуваше виелица. Ако корабът изгореше, всички щяха да умрат.

— Главният трап! — каза Фицджереймс, скочи на крака, взе фенера си и побягна към кърмата. Девьо го последва.

Гудсър запълзя на четири крака по полузамръзналата киша, успя някак да се изправи на крака, падна отново, пак запълзя, после се изправи и хукна към отдалечаващите се светлини на фенерите.

Нещо на третата палуба изрева. Разнесе се гърменето на мускети, съпроводено от отделни пушечни изстрели.

Гудсър искаше да спре при бункера за въглища, за да види дали притежателят на ръката е жив или мъртъв — и дали изобщо е заедно с ръката си, — но когато стигна дотам, светлината вече беше изчезнала. Той продължи да бяга в мрака, като се блъскаше ту в чувалите с въглища, ту в железните стени на резервоарите.

Светлинните на фенерите вече се изкачваха към третата палуба. През люка в трюма нахлуваше пушек.

Гудсър започна да се катери по трапа, като получи в лицето си ритник от ботуша на капитана или на първия помощник, след което се озова на третата палуба.

Не можеше да диша. Не виждаше нищо. Някъде около него се мяркаха люлеещите се фенери, но димът беше толкова гъст, че

поглъщаше цялата светлина.

Гудсър изпита внезапното желание да намери трапа, водещ към жилищната палуба, и да се качи по него, а после да продължи да се изкачва, докато не достигне до чист въздух, но тогава се чува крясъци вдясно от него — в посока към носа — и той падна на четири крака. Тук можеше да се диша. Едва-едва. В посока на носа се виждаха оранжеви светлини, твърде ярки, за да са фенери.

Гудсър запълзя напред, намери коридора край левия борд, вляво от хлебния склад, и продължи да пълзи по него. Напред, някъде сред дима, хората гасяха огъня, удряйки го с одеяла. Одеялата се подпалваха.

— Организирайте подаване на кофи във верига! — извика Фицджеймс някъде отпред, в дима. — Докарайте вода тук!

— Няма вода, капитане! — извика някой толкова възбудено, че Гудсър не можа да го познае по гласа.

— Давайте ведрата с пикня! — Гласът на капитана проряза като острие дима и крясъците.

— Те са замръзнали! — извика глас, който Гудсър разпозна. Джон Съливан, старшината на гротмарса.

— Все пак ги използвайте! — изкрещя Фицджеймс. — И сняг! Съливан, Синклер, Редингтън, Сийли, Покок, Грейтър — направете верига от хора от жилищната до третата палуба. Загребвайте колкото се може повече сняг. Засипвайте с него пламъците.

Фицджеймс млъкна и здравата се закашля.

Гудсър се изправи. Димът се вихреше около него, сякаш някой е отворил врата или прозорец. За секунда се отвори видимост на разстояние петнайсет или дваисет фута в посока на носа, покрай дърводелския и боцманския склад, и ясно се показаха езиците на пламъците, лижещи стените и гредите, но в следващия момент отново не се виждаше нищо на повече от два фута. Всички кашляха и Гудсър се присъедини към тях.

Върху него налетяха няколко мъже, носещи се към трапа, и Гудсър се притисна с гръб към дървената преграда, чудейки се дали не трябва да се качи на жилищната палуба. Тук нямаше полза от него.

Той си спомни за голата ръка, легнала върху прага на бункера за въглища в трюма. При мисълта за слизание долу започна да му се повдига.

„Но тварт е тук, на тази палуба.“

Сякаш в потвърждение на тези мисли съвсем наблизко, на десетина фута от лекаря, прогърмяха четири или пет мускета. Залпът беше оглушителен. Гудсър притисна ушите си с длани и падна на колене, спомняйки си как беше обяснявал на моряците от „Ужас“, че болният от скорбут може да умре само от звука на един такъв изстрел. Знаеше, че у него са се появили първите симптоми на скорбут.

— Спрете тази стрелба! — изрева Фицджеймс. — Веднага! Тук има хора!

— Но, капитане... — обади се гласът на капрал Александър Пиърсън, най-старшия по чин от четиримата оцелели морски пехотинци на „Еребус“.

— Спрете, казах!

Сега Гудсър виждаше силуетите на лейтенант Левеконт и морските пехотинци на фона на пламъците. Левеконт стоеше, а морските пехотинци, отпуснали се на едно коляно, презареждаха мускетите си, сякаш се намират насред битка. На лекаря му се стори, че всички стени, греди, бурета и палети в посока към носа са обхванати от огъня. Моряците удряха по пламъците с одеяла и навити платна. Искрите летяха във всички посоки.

От огъня срещу морските пехотинци и скупчилите се моряци излезе горящата фигура на мъж.

— Прекратете стрелбата! — извика Фицджеймс.

— Прекратете стрелбата! — повтори Левеконт.

Горящият човек рухна в ръцете на Фицджеймс.

— Господин Гудсър! — извика капитанът.

Джон Даунинг, домакинът, спря да удря с одеялото си огъня в коридора и се захвана с пламъците по димящите дрехи на ранения.

Гудсър се хвърли напред и пое тежестта на отпуснатия мъж от Фицджеймс. Дясната страна на лицето на човека почти отсъстваше — не изгорена от огъня, а отнесена от ноктестата лапа; одраната му кожа и една от очните ябълки висяха над рамото. По дясната му гръд също имаше паралелни следи от нокти, раздрали многобройните пластове дрехи и проникнали в плътта. Жилетката на мъжа беше пропита с кръв. Дясната му ръка я нямаше.

Гудсър осъзна, че това е Хенри Фостър Колинс, вторият лоцман, когото Фицджеймс беше изпратил по-рано в носовата част заедно с

Браун и Дън, за да завардят предния люк.

— Трябва ми помощ, за да го отнеса в лазарета — каза Гудсър задъхано. Колинс беше едър мъж дори и без едната си ръка и най-накрая беше превил крака. Лекарят успяваше да го удържа само защото притискаше гърба му към стената на хлебния склад.

— Даунинг! — извика Фицджеймс на високия домакин, който се опитваше да гаси пламъците с горящото си одеяло.

Даунинг захвърли одеялото си, праметна единствената останала ръка на Колинс през рамото си и каза:

— След вас, господин Гудсър.

Гудсър започна да се изкачва по трапа, но дузина мъже с ведре се опитваха да се спуснат надолу сред дима.

— Направете път! — изкрещя Гудсър. — Качваме ранен.

Ботушите и коленете на мъжете се отдръпнаха назад.

Докато Даунинг мъкнеше изгубилия съзнание Колинс по почти вертикалния трап, Гудсър огледа жилищната палуба. Моряците се бяха скупчили около него и го гледаха. Лекарят осъзна, че сигурно и самият той сега прилича на ранен — ръцете, дрехите и лицето му бяха в кръв след сблъсъка му със стълба, а и бяха покрити със сажди.

— В лазарета — нареди Гудсър, когато Даунинг се качи горе с обгорения и осакатен мъж в ръцете си. На домакина му се наложи да се обърне настрани, за да пренесе Колинс по тесния коридор. Зад гърба на Гудсър част от моряците се наредиха във верига и започнаха да предават надолу по трапа кофите, пълни със сняг, докато останалите изсипваха сняг върху нагорещените, димящи дъски на палубата около печката и носовия люк. Гудсър беше насяно, че ако огънят се прехвърли на жилищната палуба, с кораба е свършено.

Хенри Лойд излезе от лазарета с бледо лице и ококорени очи.

— Пригответни ли са инструментите ми? — попита рязко Гудсър.

— Да, сър.

— Хирургическият трион?

— Да.

— Добре.

Даунинг положи безчувственото тяло на Колинс върху операционната маса наред лазарета.

— Благодаря, господин Даунинг — каза Гудсър. — Ще бъдете ли така добър да извикате още един или двама моряци и да помогнете на

останалите болни да се преместят някъде из каютите? Всяко свободно легло ще свърши работа.

— Да, докторе.

— Лойд, намерете господин Уол и кажете на готвача и помощника му, че ни трябва колкото се може повече гореща вода. Но първо усилете максимално огъня на маслените лампи. После се върнете тук — ще се нуждаем от помощта ви и от фенер.

През следващия час доктор Хари Д. С. Гудсър беше толкова зает, че ако лазаретът се беше подпалил, той нямаше да забележи пожара, а само щеше да се зарадва на допълнителния източник на светлина.

Той съблече Колинс до кръста — на студа от откритите рани започна да се вдига пара — и първо ги заля с тиган гореща вода, за да ги промие колкото се може по-добре; не за дезинфекция, а за да може да види колко са дълбоки. След като реши, че сами по себе си раните от ноктите не представляват непосредствена заплаха за живота, се зае с раменете, врата и лицето на втория лоцман.

Ръката беше откъсната чисто — все едно е отсечена с един удар на огромна гилотина. Свикнал да си има работа с наранявания и ужасни разкъсвания, Гудсър разглеждаше раната с нещо като възхищение, ако не и благоговение.

Колинс едва не беше умрял от загуба на кръв, но обхваналият го огън беше обгорил и отчасти затворил раната на рамото. Това беше спасило живота му. Засега.

Гудсър видя костта на лопатката — блестяща бяла изпъкналост, — но от раменната кост нямаше парченце, което да трябва да се отрязва. С помощта на Лойд, държащ фенера с треперещата си ръка и от време на време притискащ пръст където му посочеше лекарят — най-често върху някоя бликаща артерия, — Гудсър завърза здраво скъсаните вени и артерии. Той винаги се беше справял добре с операции от този род — пръстите му сякаш вършеха всичко сами.

Колкото и да беше невероятно, в раната, изглежда, нямаше късчета плат или чужди тела. По такъв начин вероятността за смъртоносно отравяне на кръвта намаляваше, макар и да не се изключваше напълно. Гудсър проми раната с гореща вода от втория и последен тиган, който му донесе Даунинг, после отрязва висящите парчета кожа и месо и сложи шевове където беше възможно. За щастие

около раната имаше достатъчно големи късове кожа, за да успее да я покрие с тях и да ги пришие с едър бод.

Колинс изстена и се размърда.

Гудсър заработи колкото можеше по-бързо, за да успее да завърши най-тежката част от операцията, преди мъжът да дойде в съзнание.

Съдраната дясна половина на лицето висеше на рамото на Колинс като свалена карнавална маска. Гудсър неволно си спомни за множеството аутопсии, по време на които беше разрязвал кожата и мускулите на лицето и ги беше разстилял върху черепа като мокри парцали.

Той нареди на Лойд да вдигне дългото парче лицева кожа колкото се може по-нагоре и да го притисне възможно най-силно — помощникът му отстъпи няколко крачки, за да повърне на пода, но веднага се върна, бършейки лепкавите си пръсти във вълнената си жилетка — след което Гудсър бързо приши съдраната част от лицето към стърчащите под линията на оредяващата коса разкъсани кожа и месо.

Не успя да спаси окото на втория лоцман. Опита се да постави очната ябълка на мястото ѝ, но му пречеха парченцата от счупената очна орбита. Гудсър извади парченцата, ала самата очна ябълка беше твърде увредена.

Той взе ножиците от треперещите пръсти на Лойд, преряза очния нерв и хвърли окото в кофата, вече пълна с кървави дрипи и късчета от месото на Колинс.

— Дръжте фенера по-близо — нареди Гудсър. — И престанете да треперите.

Изненадващо част от клепача беше оцеляла. Гудсър я издърпа колкото можа по-надолу и я приши към разкъсаната кожа под окото — този път с много дребен бод, за да може шевът да издържи дълги години.

Ако Колинс оцелееше.

След като направи всичко, което можеше да се направи за лицето на втория лоцман в настоящия момент, Гудсър се зае с изгарянията и с раните от ноктите. Изгарянията се оказаха повърхностни. Раните от ноктите бяха толкова дълбоки, че на места се виждаха белеещите се ребра — гледка, която винаги беше шокирала Гудсър.

След като нареди на Лойд да нанася мазило върху изгарянията с лявата ръка, а с дясната да държи фенера по-близо, лекарят проми раните, затвори разкъсаните мускули и заши разкъсаните месо и кожа, където това беше възможно. Ако огънят беше затворил раните навреме, имаше вероятност във втория лоцман да е останало достатъчно кръв, за да оцелее.

Започнаха да внасят в лазарета и други пострадали, но само с изгаряния — някои от тях сериозни, но не толкова, че да представляват опасност за живота — и сега, когато най-спешната работа по Колинс беше свършена, Гудсър окачи фенера на месинговата кука над масата и нареди на Лойд да се заеме с останалите — да промива рани, да маже с мехлеми и да прави превръзки.

Той вече приключваше с Колинс — даваше на свестилия се и пищящ мъж опиум, за да може да заспи, — когато се обърна и установи, че капитан Фицджеймс стои до него.

Капитанът беше целият в кръв и сажди, също като лекаря.

— Ще живее ли той? — попита Фицджеймс.

Гудсър остави скалпела и разпери ръце, сякаш искаш да каже: „Само Бог знае.“

Фицджеймс кимна.

— Пожарът е потушен — каза капитанът. — Мислех, че ще искате да го знаете.

Гудсър кимна. През последния час беше забравил напълно за пожара.

— Лойд, господин Даунинг — каза той, — ще бъдете ли така добри да пренесете господин Колинс на онази койка, която е най-близо до предната преграда? Там е най-топло.

— Изгубихме всички запаси от дърводелския склад на трета палуба — продължи Фицджеймс, — както и голяма част от останалите ни хранителни запаси, които се намираха в палети в носовата част, а също така и голяма част от запасите ни в хлебния склад. Доколкото мога да преценя, една трета от хранителните ни запаси е изгоряла. Сигурни сме, че има много поражения и в трюма, но още не сме слизали долу.

— Как е започнал пожарът? — попита лекарят.

— Вероятно Колинс или някой от неговите хора е изпуснал фенера си, когато чудовището внезапно е изскочило от люка — каза

капитанът.

— А какво стана със... създанието? — попита Гудсър. Внезапно той се почувства толкова слаб, че се хвана за края на облятата в кръв маса, за да не падне.

— Сигурно е напуснало кораба по същия път, по който е дошло — каза Фицджеймс. — Спуснало се е обратно през носовия люк и се е измъкнало през някоя пробойна в корпуса. Освен ако все още не дебне някъде в трюма. Сложих въоръжена охрана на всички люкове. На третата палуба е толкова студено и задимено, че ще се наложи часовете да се сменят на всеки час. Колинс е видял чудовището най-добре от всички. Затова и дойдох... за да узная дали ще мога да разговарям с него. Всички останали са видели единствено неясна фигура зад пламъците — очи, зъби, нокти, бяла грамада или черен силует. Лейтенант Левеконт е наредил на пехотинците да открият стрелба по него, но никой не е видял дали е ранено. Цялата палуба след дърводелския склад е облята с кръв, ала не знам дали сред нея е и кръвта на звяра. Мога ли да поговоря с Колинс?

Гудсър поклати глава.

— Току-що дадох на втория лоцман опиат. Той ще спи с часове. Нямам представа дали изобщо ще се събуди. Шансовете не са големи.

Фицджеймс кимна отново. Капитанът изглеждаше толкова измъчен, колкото се чувстваше и лекарят.

— А Дън и Браун? — попита Гудсър. — Те отидоха на носа заедно с Колинс. Намерихте ли ги?

— Да — каза Фицджеймс мрачно. — Живи са. Избягали са по коридора вдясно от хлебния склад, когато е започнал пожарът и твартата се е нахвърлила върху клетия Колинс. — Капитанът въздъхна. — Димът долу се разсейва, трябва да се спусна с няколко души в трюма, за да измъкнем оттам телата на инженер Грегъри и огняря Томи Плейтър.

— О, Божичко! — възкликна Гудсър. Той разказа на Фицджеймс за ръката, която беше видял да се подава от бункера за въглища.

— Не съм я забелязал — каза капитанът. — Толкова бързах да се добера до носовия люк, че не съм гледал в краката си, а само напред.

— Аз също трябваше да гледам напред — каза умърлушено лекарят. — Нацепих се в някакъв стълб.

Фицджеймс се усмихна.

— Виждам. Лекувайте се сам, докторе. Имате дълбоко разкъсване от косата до веждата и лилава подутина с размерите на юмрука на Магнъс Менсън.

— Наистина ли? — каза Гудсър. Той докосна внимателно челото си. Пръстите му веднага станаха лепкави, макар че той усещаше дебела кора от засъхнала кръв върху огромната подутина.

— Ще се зашия пред огледалото или ще помоля Лойд да направи това по-късно — изрече той уморено. — Готов съм за тръгване, капитане.

— Къде, господин Гудсър?

— В трюма — каза лекарят, усещайки пристъп на гадене само при мисълта, че може да слезе долу. — Да видя кой лежи в бункера за въглища. Може още да е жив.

Фицджеймс го погледна в очите.

— Дърводелецът ни господин Уийкс и неговият помощник Уотсън са изчезнали, доктор Гудсър. Те работеха във въглищния бункер на десния борд, където укрепваха пробойна в корпуса. Сигурно са мъртви.

На Гудсър му направи впечатление обръщението „доктор“. Фицджеймс почти никога не наричаше лекарите така, дори и главните сред тях, Стенли и Пади. Те — както и Гудсър — винаги си оставаха „господин“ за сър Джон и за аристократичния Фицджеймс.

Но не и този път.

— Длъжни сме да слезем в трюма и да проверим — рече Гудсър. — Аз съм длъжен да го направя. Някой от тях или и двамата може още да са живи.

— Твартата от ледовете може също да е жива и да ни чака там — каза тихо Фицджеймс. — Никой не я е виждал или чул да си тръгва.

Гудсър кимна уморено и взе медицинската си чанта.

— Мога ли да взема господин Даунинг със себе си? — попита той. — Може да имам нужда някой да ми държи фенера.

— Аз ще дойда с вас, доктор Гудсър — рече капитан Фицджеймс. Той вдигна допълнителния фенер, донесен от Даунинг.

— След вас, сър.

[1] Около минус седемдесет и три градуса по Целзий. ↑

32. КРОЗИЪР

70°05' СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°23' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

22 АПРИЛ 1848 Г.

— Лейтенант Литъл — каза капитан Крозиър, — моля, предайте командата ми за напускане на кораба.

— Да, капитане. — Литъл се обърна към претъпканата палуба и изкрещя заповедта. Останалите офицери и оцелелият втори помощник-капитан отсъстваха, затова след Литъл заповедта към носа изрева боцманът Джон Лейн. Помощник-боцманът Томас Джонсън — човекът, който беше бичувал Хики и останалите двама мъже през януари — изкрещя заповедта в отворения люк, преди окончателно да го затвори и да го залости.

На долните палуби не беше останал никой, разбира се. Крозиър и лейтенант Литъл бяха обходили всяка палуба от кърмата до носа, бяха надникнали във всички помещения — от студеното котелно с наклонените му пещи до празните бункери за въглища в трюма и тесния, но празен склад за корабни въжета на носа, — след което бяха прегледали палубите още веднъж. На третата палуба бяха проверили алкохолния склад и дали от оръжейния склад са изнесени всичките мускети, пушки, барут и куршуми — под светлината на фенерите проблясваха студено само подредените на стойки къси саби и щикове. Двамата офицери се увериха, че всичкото необходимо облекло е изнесено от склада за дрехи през последния месец и половина, след което надникнаха и в капитанския склад и също толкова празния хлебен склад. На бака Литъл и Крозиър надзърнаха във всички каюти, отбелязвайки в какъв подреден вид са оставили офицерите своите койки, рафтове и ненужните си принадлежности, после огледаха хамаците на моряците, навити и скатани за последен път, и олекналите им, но все още стоящи по местата си моряшки сандъци, сякаш в

очакване за сигнала за вечеря; отидоха към кърмовия отсек и забелязаха опразнените рафтове в каюткомпанията, където хората бяха избрали книги по свой вкус и ги бяха отнесли със себе си на леда. Най-накрая, застанали до огромната печка, която за пръв път от три години беше абсолютно студена, лейтенант Литъл и капитан Крозиър отново извикаха заповедта за напускане на кораба през предния люк, за да се убедят окончателно, че никой не е останал зад тях. На горната палуба щяха да преброят всички, но такъв беше протоколът за напускане на кораба.

След това се качиха на горната палуба и оставиха зад себе си люка отворен.

Събраните на палубата мъже не бяха изненадани от заповедта да напуснат кораба. Те бяха предупредени предварително за това. Тази сутрин на „Ужас“ имаше само двайсет и пет моряци; останалите вече бяха в лагера „Ужас“, намиращ се на две мили южно от Виктъри Пойнт, или превозваха с шейни корабното имущество нататък, или ловуваха, или бяха отишли на разузнаване в околностите на лагера. Почти същия брой моряци от „Еребус“ чакаха долу на леда, застанали до шейните и купчините с оборудване на мястото, където от 1 април бяха разпънати палатките за съхранение на хранителни и всякакви провизии от „Еребус“, след като корабът беше напуснат от екипажа.

Крозиър наблюдаваше как хората му се спускат по ледената рампа, изоставяйки завинаги кораба. Накрая на наклонената палуба останаха само той и Литъл. Петдесет и няколко души, които стояха на леда, ги гледаха над вълнените шалове, с очи, скрити под ниско смъкнатите уелски перуки и присвити от студената утринна светлина.

— Тръгвайте, Едуард — каза тихо Крозиър. — Аз идвам след вас.

Лейтенантът отдаде чест, вдигна тежката си раница с лични вещи и заслиза пръв по трапа, а след това и по ледената рампа, за да се присъедини към останалите.

Крозиър се огледа. Хладното априлско слънце осветяваше свят на изтерзан лед, високи тороси, безчислени върхове на глетчери и навяван от вятъра сняг. Капитанът смъкна по-ниско козирката на фуражката си, погледна на изток и присви очи, опитвайки се да запомни чувствата, които изпитваше в този момент.

Изоставянето на кораба беше най-позорното събитие в живота на всеки капитан. Това бе признание за пълен провал. В повечето случаи означаваше край на дългата служба във военноморския флот. За много капитани, някои от които лични познати на Франсис Крозиър, това беше удар, от който те никога нямаше да се възстановят.

Крозиър не изпитваше подобно отчаяние. Все още не. В настоящия момент за него по-голямо значение имаше малкият, но горещ син пламък на решителността, който все още гореше в гърдите му — *аз ще живея*.

Той искаше хората му да оцелеят — или поне колкото се може повече от тях. Ако имаше и най-малката надежда, че някой от КНВ „Еребус“ или КНВ „Ужас“ ще оцелее и ще се прибере у дома, в Англия, Франсис Роудън Мойра Крозиър щеше да последва тази надежда и повече да не се обръща назад.

Той трябваше да измъкне хората си от кораба. А след това и от ледовете.

Осъзнавайки, че около петдесет чифта очи го гледат, Крозиър потупа за последен път с ръка по планшира, слезе по трапа, който бяха монтирали към десния борд няколко седмици по-рано, когато корабът започна да се накланя по-силно към левия борд, а след това се спусна по доста изтърканата ледена рампа към хората си.

Метнал през рамо собствената си раница, той застана до мъжете, впрегнати в най-последната шейна, погледна за последен път към кораба и каза:

— Красив е, нали, Хари?

— Така си е, капитане — отвърна марсовият старшина Хари Пеглър. Верен на думата си, той и мачтовите моряци бяха успели за последните две седмици да монтират всички прибрани мачти, реи и такелаж въпреки виелиците, ниските температури, гръмотевичните бури, засилващия се натиск на леда и силните ветрове. Навсякъде по възстановените стенги, рангоут и такелаж на натежалата горна част на кораба проблясваше лед. На Крозиър „Ужас“ му изглеждаше като обсипан със скъпоценни камъни.

След потъването на КНВ „Еребус“ в последния ден на март Крозиър и Фицджереймс решиха, че макар да е необходимо скоро да напуснат и „Ужас“, ако искат да имат някакъв шанс да се доберат пеша или с лодки до безопасно място преди настъпването на зимата, корабът

трябва да бъде подготвен за плаване. Ако се задържаха в лагера на Земята на Крал Уилям до средата на лятото и ледът като по чудо се разчупеше, те биха могли, теоретично, да се върнат с лодките обратно на „Ужас“ и да се опитат да отплават към свободата.

Теоретично.

— Господин Томас! — извика Крозиър на Робърт Томас, втория помощник-капитан, който стоеше начело във впряга на първата от петте шейни. — Водете, когато сте готов!

— Слушам, сър — извика в отговор Томас и опъна силно въжетата. Въпреки усилията на седмината мъже, впрегнати в хамута, шейната не помръдна. Плъзгачите бяха замръзнали в леда.

— Напъни се, Боб! — каза през смях Едуин Лорънс, един от моряците, които бяха впрегнати в хамута. Шейната изстена, мъжете също, ремъците изскърцаха, ледът изтрещя и тежко натоварената шейна потегли напред.

Лейтенант Литъл нареди да потегли втората шейна, където пръв във впряга беше Магнъс Менсън. Благодарение на силите на гиганта втората шейна — макар и по-тежко натоварена от първата — веднага се отлепи от мястото си, тихо скърцайки с дървените си плъзгачи по леда.

Така потеглиха четирийсет и шестимата мъже; трийсет и пет от тях теглеха шейните, петима вървяха с пушки или мускети, очаквайки своя ред да застанат във впряга, четирима старшини от двата кораба и двамата офицери — лейтенант Литъл и капитан Крозиър — вървяха редом с тях, като понякога помагаша в бутането на шейните, а още по-рядко сами се впрягаха в тях.

Капитанът си спомни как няколко дни по-рано, когато втори лейтенант Ходжсън и трети лейтенант Ървинг се подготвяха за поредния поход с шейни и лодки до лагера „Ужас“ — тогава и двамата офицери получиха заповед да вземат хора от лагера за лов и разузнаване през следващите няколко дни, — Ървинг беше изненадал своя командир с молбата единият от двама мъже, зачислени в отряда му, да остане на „Ужас“. В първия момент Крозиър се изненада, защото впечатлението му от младия Джон Ървинг беше, че младши лейтенантът се оправя добре с моряците и е способен да ги накара да изпълнят всяка заповед, но след като чу имената на въпросните мъже, той разбра всичко. Лейтенант Литъл беше разпределил и Магнъс

Менсън, и Корнилиъс Хики в отряда на Ървинг и младият мъж учтиво помоли, без да дава никакви допълнителни обяснения, някой от двамата да бъде зачислен в друг отряд. Крозиър веднага удовлетвори молбата му и прехвърли Менсън в отряда, който щеше да напусне с шейни кораба последния ден, а дребничкия помощник-калафатник пусна напред, с лейтенант Ървинг. Крозиър също не вярваше на Хики, особено след едва не избухналия бунт няколко седмици по-рано, и знаеше, че дребният мъж е много по-опасен, когато до него е огромният идиот Менсън.

Сега, докато се отдалечаваше от кораба, виждайки Менсън да тегли шейната на петдесет фута пред него, Крозиър нарочно гледаше само напред. Беше решил твърдо, че няма да се обръща назад към „Ужас“, поне през първите два часа от пътя.

Гледайки мъжете, които бяха навели напред и опъваха ремъците с всички сили, капитанът си мислеше за хората, които не бяха с тях.

Този ден с тях не беше Фицджереймс — той изпълняваше задълженията на командващ офицер в лагера Ужас на Земята на Крал Уилям, но истинската причина да отсъства беше, че той бе проявил тактичност. Никой капитан не би желал да напусне кораба си пред очите на друг капитан, и всички капитани проявяваха голяма чувствителност по този въпрос. Крозиър, който беше посещавал „Еребус“ почти всеки ден, след като корабът бе започнал да се руши под натиска на леда в началото на март, два дни след пожара и нахлуването на тварта от ледовете, твърдо реши да не бъде там по обяд на трийсет и първи март, когато Фицджереймс трябваше да напусне кораба. Фицджереймс му беше върнал услугата тази седмица, когато предложи да поеме командирските задължения далеч от „Ужас“.

Повечето от останалите мъже отсъстваха по доста по-трагична и тежестна причина. Докато крачеше до последната шейна, Крозиър си припомняше лицата им.

На „Ужас“ му беше провървяло повече, отколкото на „Еребус“ по отношение на загубите сред командния състав. От своите главни офицери Крозиър изгуби първия си помощник Фред Хорнби, убит от звяра по време на трагичните събития в нощта на карнавала, втория лоцман Джайлс Макбийн, убит от чудовището по време на похода с шейни през септември предишната година, и двамата си лекари, Педи и Макдоналд, също по време на новогодишния карнавал. Но първият,

вторият и третият му лейтенант бяха живи и в сравнително добро здраве, както и вторият му помощник Томас, ледовият му лоцман Бланки и незаменимият господин Хелпман, неговият домакин.

Фицджеймс беше изгубил своя командващ офицер — сър Джон — и своя първи лейтенант Греъм Гор, както и лейтенант Джеймс Уолтър Феърхолм и първи помощник Робърт Орми Сарджънт, всичките убити от чудовището. Беше изгубил и главния си лекар господин Стенли и Хенри Фостър Колинс, втория си лоцман. Така му оставаха само лейтенант Х. Т. Д. Левеконт, вторият помощник Чарлс Девьо, ледовият лоцман Рийд, доктор Гудсър и домакинят му Чарлс Хамилтън Озмър. В студената офицерска столова, където в първите две години около масата се събираха много хора — сър Джон, Фицджеймс, Гор, Левеконт, Феърхолм, Стенли, Гудсър и домакинят Озмър, — през последните няколко седмици се бяха хранили само капитанът, единственият останал жив лейтенант, лекарят и домакинят. А в последните дни, знаеше Крозиър, когато под натиска на леда „Еребус“ се беше наклонил почти на трийсет градуса към десния борд, четиримата мъже в столовата представляваха абсурдно зрелище, принудени да седят на палубата, поставили чиниите си на коленете, запънали крака в дъските на пода.

Хор, стюардът на Фицджеймс, все още беше болен от скорбут и затова задълженията му изпълняваше клетият стар Бриджънс, който сновеше като рак, за да обслужи офицерите, вкопчени в безумно наклонената палуба.

На „Ужас“ му беше провървяло и по отношение на загубите сред младшите офицери. Инженерът на Крозиър, главният боцман и дърводелецът бяха все още живи и дееспособни. „Еребус“ беше изгубил инженера си Джон Грегъри и дърводелеца Джон Уийкс, които бяха изкормени през март, при проникването на създаването на борда през нощта. Другият младши офицер, боцман Томас Тери, беше обезглавен от тварта предишния ноември. На Фицджеймс не му бе останал жив нито един младши офицер.

От двайсет и един подофицери на „Ужас“ — помощниците, кормчиите, старшините на бака, трюма, гротмарса и марса, стюардите, калафатниците и огнярите — Крозиър беше изгубил само един: огняря Джон Торингтън, първия човек, който бе умрял в експедицията много отдавна, на 1 януари 1846 година, на остров Бичи. И младият

Торингтън, помнеше Крозиър, беше умрял от туберкулоза, от която бе боледувал още в Англия.

Фицджеймс бе изгубил поредния си подофицер, огняря Томи Плейтър, през март, когато чудовището се развилня на долните палуби на кораба. Само Томас Уотсън, помощник-дърводелецът, беше останал жив след нападението на твартата в трюма онази нощ, но бе изгубил лявата си ръка.

Тъй като оръжейникът Томас Бърт беше изпратен обратно в Англия от Гренландия още преди да се натъкнат на първия истински лед, на „Еребус“ бяха останали двайсет оцелели подофицери. Някои от тях като престарелия шивач на платна Джон Мъри и стюарда на Фицджеймс Едмънд Хор бяха тежко болни от скорбут и не можеха да вършат нищо; други като Томас Уотсън бяха твърде осакатени, за да са от помощ, а трети като бичувания стюард на младшите офицери Ричард Ейлмър се намираха в твърде дълбока депресия, за да са от полза.

Крозиър нареди на един от мъжете, който очевидно беше твърде изтощен, да отдъхне, като повърви заедно с въоръжената охрана, а сам той застана на мястото му във впряга. Макар че с него теглеха още шестима мъже, отслабналият организъм на капитана с огромни усилия издържаше на напрежението от тегленето на повече от хиляда и петстотинте фунта консервирана храна, оръжия и палатки. Дори след като Крозиър влезе в ритъм — той ходеше с отрядите още от март, когато започна да изпраща лодки и провизии на Земята на Крал Уилям, и познаваше добре тегленето на шейни, — болката от врязващите се в болящите го гърди ремъци, тежестта на товара и неудобството от потта, която замръзваше, топеше се и отново замръзваше в дрехите, му действаха убийствено.

Искаше му се да имаха повече здрави старши моряци и морски пехотинци.

„Ужас“ беше изгубил двама от своите старши моряци — Били Стронг, разкъсан на две от съществото, и Джеймс Уокър, който беше най-добрият приятел на Магнъс Менсън, преди гигантът да изпадне напълно под влиянието на дребния, подобен на плъх в лицето помощник-калафатник. Точно от страх да не срещне в трюма призрака на Джими Уокър, помнеше Крозиър, огромният Менсън едва не се беше разбунтувал за пръв път преди толкова много месеци.

Поне в това отношение на „Еребус“ му беше провървяло повече, отколкото на „Ужас“. Единственият старши моряк, който бе изгубил Фицджеймс по време на експедицията, беше Джон Хартнъл, също умрял от туберкулоза и погребан на остров Бичи през зимата на 1846 година.

Крозиър наблегна върху ремъците и се замисли за лицата и имената на загиналите — толкова много мъртви офицери, толкова малко моряци, — и изпъшка, докато се напъваше, мислейки си, че съществото от ледовете като че ли умишлено напада водачите на тази експедиция.

„Не си мисли такива неща — нареди си капитанът. — Придаваш на звяра умствени способности, каквито той не притежава.“

„Нима?“ — попита друга, по-страхлива част от съзнанието му.

Край него мина един от морските пехотинци, носещ мускет. Лицето на мъжа беше напълно скрито под шапките и шаловете, но по отпуснатата му походка Крозиър разпозна Робърт Хопкрафт. Редникът от морската пехота беше сериозно ранен от тварта преди година, през юни, когато бе убит сър Джон. Макар всичките му рани да бяха заздравели, заради раздробената му ключица той винаги вървеше леко наляво, сякаш му представляваше трудност да крачи в права линия. Другият пехотинец, който вървеше с тях, беше Уилям Пилкингтън, редникът, чието рамо бе простреляно в палатката укритие през същия този ден. Крозиър забеляза, че днес Пилкингтън не щади раненото си рамо или ръката.

Сержант Дейвид Брайънт, най-старшият по звание морски пехотинец на „Еребус“, беше обезглавен само секунди преди сър Джон да бъде завлечен от чудовището под леда. С редник Уилям Брейн, умрял на остров Бичи през 1846, и редник Уилям Рийд, който беше изчезнал в ледовете на 9 ноември, когато бе изпратен да отнесе послание на „Ужас“ — Крозиър помнеше добре тази дата, тъй като самият той бе вървял до „Еребус“ от „Ужас“ в мрака на този първи ден на зимна тъмнина, — звярът бе намалил броя на морските пехотинци на Фицджеймс на само четирима: капрал Александър Пиърсън, който бе поел командването, редник Хопкрафт с раздробената ключица, редник Пилкингтън с простреляното рамо и редник Джоузеф Хийли.

Отрядът морски пехотинци на „Ужас“ беше изгубил само редник Уилям Хедър в онази нощ предишния ноември, когато съществото се

бе качило на борда и му беше размазало мозъка, докато мъжът беше на вахта. Но колкото и да бе невероятно и немислимо, Хедър беше отказал да умре. Седмици наред редникът лежа в летаргично състояние в лазарета, намирайки се между живота и смъртта, но накрая морските пехотинци отнесоха другаря си до хамака му в жилищното отделение на екипажа и оттогава всеки ден го хранеха, почистваха го, носеха го да се облекчава и го обличаха. Все едно лигавещият се мъж с празен поглед беше тяхно домашно животно. Той бе евакуиран в лагера „Ужас“ предишната седмица, облечен дебело от останалите морски пехотинци и настанен внимателно в специална шейна, измайсторена за него от Алекс Уилсън-Дебелия, помощник-дърводелеца. Моряците не бяха възразили срещу допълнителния товар и се изреждаха да теглят малката шейна на живия труп по леда и през торосите към лагера „Ужас“.

Така на Крозиър му бяха останали петима морски пехотинци — Дейли, Хамънд, Уилкс, Хеджес и трийсет и седем годишният сержант Соломон Тоузър, необразован глупак, който сега бе командващ офицер на общо деветимата останали живи и дееспособни морски пехотинци в експедицията на сър Джон Франклин.

След първия час във впряга шейната като че ли започна да се плъзга по-леко и пъхтенето на Крозиър премина в по-равномерно дишане, по-подходящо за човек, влачещ толкова тежък товар по толкова не пързалия се лед.

Това бяха всичките категории изгубени мъже, за които можеше да се сети. С изключение на момчетата, разбира се, онези млади доброволци, които се бяха записали в експедицията в последния момент и бяха зачислени в списъка като „юнги“, макар че трима или четирима от тях бяха навършили осемнайсет години. Когато отплаваха, Робърт Голдинг беше на деветнайсет.

Трима от четирите юнги оцеляха, макар на Крозиър да му се беше наложило лично да изнесе изпадналия в безсъзнание Джордж Чеймбърс от горящите карнавални зали в нощта на пожара. Единственият смъртен случай сред юнгите беше Том Евънс, най-младият не само по възраст, но и по поведение; създаването от ледовете беше измъкнало младежа буквално изпод носа на капитан Крозиър, докато двамата търсеха в ледения мрак изчезналия Уилям Стронг.

Джордж Чеймбърс, макар и да се върна в съзнание два дни след карнавала, стана съвсем друг човек. Силното сътресение на мозъка, което беше получил при сблъсъка си със съществото, смъкна нивото му на интелигентност по-ниско и от това на Магнъс Менсън. Джордж не беше жив труп като редник Хедър — по думите на помощник-боцмана на „Еребус“ той можеше да изпълнява прости заповеди, — но почти не разговаряше след онази ужасна новогодишна нощ.

Дейви Лийс, един от най-опитните мъже в експедицията, беше поредният човек, който оцеля след два сблъсъка с бялата твар от ледовете, но напоследък бе също толкова безполезен, колкото безмозъчния в буквалния смисъл на думата редник Хедър. След нощта, в която бялото създание се сблъска с носещите вахта Лийс и Джон Ханфорд, а след това подгони ледовия лоцман Томас Бланки към мрака, Лийс отново изпадна в предишното си състояние, вторачен в нищото и абсолютно нереагиращ на нищо, и оттогава не беше излизал от него. Той беше откаран в лагера „Ужас“ — заедно с тежко ранените и онези, които бяха твърде болни, за да могат да вървят, като Хор, стюарда на Фицджеймс — увит в шинели и положен в една от лодките, които бяха натоварени на шейните. Имаше твърде много хора, болни от скорбут, ранени или отчаяни, които почти не бяха от полза за Крозиър или Фицджеймс. Допълнителни усти за хранене и тела за превозване, когато хората бяха гладни, болни и едва се държаха на краката си.

Изтощен, осъзнавайки, че през последните две нощи почти не е спал, Крозиър се опита да преброи мъртвите.

Шест офицери от „Еребус“. Четирима мъртви от „Ужас“.

Всичките трима младши офицери от „Еребус“. Нито един от „Ужас“.

Един подофицер от „Еребус“. Един от „Ужас“.

Само един моряк от „Еребус“. Четирима от „Ужас“.

Това правеше двајсет мъртви, без да се броят тримата морски пехотинци и юнгата Евънс. Експедицията вече беше успяла да изгуби двајсет и четирима от своите участници. Огромни загуби — Крозиър не си спомняше нито една експедиция в цялата история на военноморския флот, която да е изгубвала толкова много хора.

Но имаше едно по-важно число и Франсис Роудън Мойра Крозиър се опита да се съсредоточи върху него: сто и петимата живи,

за които отговаряше той.

Сто и петима, включително самият той, бяха останали живи до деня, в който Крозиър беше принуден да напусне кораба и да поеме през леда.

Крозиър отпусна глава и наблегна по-силно върху ремъците. Беше се появил вятър и снегът се вихреше около тях, скривайки от погледите им предната шейна и крачещите край тях пехотинци.

Правилно ли ги беше преброил? Двайсет мъртви, без да се броят тримата пехотинци и юнгата? Да, той беше сигурен, че сутринта двамата с лейтенант Литъл бяха проверили поименния списък и бяха потвърдили наличието на сто и петима души, разпределени между отрядите с шейни, лагера „Ужас“ и КНВ „Ужас“... но *наистина* ли беше сигурен? Не беше ли забравил някого? Бяха ли верни сметките му? Крозиър беше много, много уморен.

Франсис Крозиър може и да беше объркал броенето за момент — той не беше спал изобщо две, не три нощи, — но не беше забравил нито едно лице или име. И никога нямаше да ги забрави.

* * *

— Капитане!

Крозиър излезе от транса, в който беше изпаднал, докато теглеше шейната. В този момент му беше невъзможно да каже дали е прекарал във впряга час или шест часа. За него светът се изчерпваше с блясъка на студеното слънце на югоизток, с ледените кристали във въздуха, с измъченото му дишане, с болката в тялото му, с тежестта на товара зад гърба му, със съпротивлението на леда и новонавалелия сняг и най-вече със странно синьото небе с бели облаци, които се кълбяха от всички страни, създавайки илюзията, че Крозиър и останалите вървят в огромна синьо-бяла чаша.

— Капитане! — Викът беше на лейтенант Литъл.

Крозиър осъзна, че всички мъже, които теглеха шейната заедно с него, бяха спрели. Всички шейни бяха прекратили движението си.

Напред, на югоизток, някъде на около миля зад грамадата на следващия торос, един тримачтов кораб плаваше от север на юг. Платната му бяха прибрани и привързани към мачтите, сякаш беше

подготвен за закотвяне, но въпреки това той се движеше, сякаш носен от силно течение, плъзгаше се бавно и величествено, най-вероятно по широк канал от открита вода.

Спасение. Избавление.

За няколко секунди равномерният син пламък на надеждата в болящите гърди на Крозиър се разгоря силно.

Ледовият лоцман Томас Бланки, чийто дървен крак беше напъхан в нещо като дървен ботуш, измислен от дърводелеца Хъни, се приближи до Крозиър и каза:

— Мираж.

— Разбира се — отвърна капитанът.

Въпреки блещукация, трептящ въздух той беше разпознал характерните мечти и такелаж на КНВ „Ужас“ и за няколко секунди объркване, граничещо със замайване, се беше зачудил дали по някакъв начин не са се изгубили, завили в обратна посока и дали не се връщат назад, на северозапад, към кораба, който бяха напуснали няколко часа по-рано.

Не. По леда се виждаха дълбоките, на места позатрупани със сняг следи от шейните, оставени при продължилите повече от месец преходи до лагера и обратно, които водеха право към високия торос с тесните проходи, изсечени с кирки и лопати. И слънцето продължаваше да свети вдясно пред тях, дълбоко на юг. Трите мечти зад тороса потрепериха, размиха се за миг, след което отново се появиха с много по-плътни очертания, само че преобърнати с главата надолу, а скованият в лед корпус на „Ужас“ се сля с бялото, покрито с перести облаци небе.

Крозиър, Бланки и мнозина други бяха виждали този феномен много пъти и преди — фалшиви обекти в небето. Години преди това, в едно ясно зимно утро, на борда на кораба, скован в ледовете край бреговете на земята, която бяха нарекли Антарктида, Крозиър беше видял димящ вулкан — същият, получил по-късно името на кораба, — който се издигаше, обърнат наопаки, от замръзналото море на север. Друг път, по време на същата експедиция, през пролетта на 1847 година, Крозиър се беше качил на палубата и бе видял черни сфери, които плаваха в небето на юг. Сферите се превърнаха в плътни осмици, след което се разделиха отново, образувайки нещо като симетрична

гирлянда от черни балони, и през следващите петнайсет минути се стопиха окончателно във въздуха.

Двама от моряците, които теглеха третата шейна, се бяха свлекли на колене в снежната бразда. Единият плачеше на глас, а другият беше подкарал поредица от най-изобретателните моряшки ругатни, които беше чувал някога капитанът — а през годините той ги беше чувал какви ли не.

— Дявол да го вземе! — изкрещя Крозиър. — И преди сте виждали арктически миражи. Прекратете хленченето и ругатните или ще теглите двамата сами проклетата шейна, а аз ще седя отгоре ѝ и ще ви подкарвам с шутове в задниците. Изправете се, за Бога! Вие сте мъже, не хилави женички. Дръжте се като такива, по дяволите!

Двамата моряци се изправиха и непохватно изтупаха ледените кристали и снега от облеклата си. Крозиър не можеше да ги разпознае веднага по дрехите и уелските перуки, но и нямаше особено желание.

Колоната от шейни отново потегли напред; мъжете пъшкаха много, но не ругаеха. Всички знаеха, че преодоляването на високия торос пред тях щеше да е тежка работа, въпреки че отрядите, прекарвали безброй пъти шейните си оттук през последните няколко седмици, им бяха проправили пътя. Щеше да се наложи да дърпат тежките шейни по дългия поне петнайсет фута стръмен склон, от двете страни на който надвисваха застрашително шейсетфутови ледени стени. Заплахата от падащи ледени блокове беше реална.

— Като че ли на някой страшен бог много му се иска да ни измъчва — отбеляза почти весело Томас Бланки. Ледовият лоцман беше освободен от задължението да тегли шейни и продължаваше да пристъпва тежко редом с Крозиър.

Капитанът не отговори нищо и минута по-късно Бланки изостана и тръгна редом с един от съпровождащите ги морски пехотинци.

Крозиър нареди на един от свободните мъже да заеме мястото му в хамута — те се бяха упражнявали да го правят, без да се налага да спират хода на шейните — и когато мъжът го смени, той отстъпи встрани от браздата и погледна часовника си. Бяха вървели около пет часа. Поглеждайки назад, Крозиър видя, че истинският „Ужас“ вече се е скрил от погледите им, изостанал на поне пет мили и зад няколко тороса. Миражът беше последният дар на решилия да ги измъчва зъл арктически бог.

Все още водач на злополучната експедиция, Франсис Роудън Мойра Крозиър осъзна за пръв път, че вече не е капитан на кораб на Изследователската служба към Кралския военноморски флот. Тази част от неговия живот — а службата му като моряк и морски офицер беше целия му живот още от момче — бе приключила завинаги. След като бе изгубил толкова много хора и двата кораба, Адмиралтейството никога повече нямаше да му повери командването на друг съд. Крозиър знаеше, че продължителната му флотска кариера вече беше приключила.

До лагера „Ужас“ оставаха още два дни усилено теглене на шейни. Крозиър впери поглед във високия торос и бавно тръгна напред.

33. ГУДСЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

22 АПРИЛ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

22 април 1848 г.

Вече четири дни се намирам на това място, което наричаме лагера „Ужас“. Според мен то напълно оправдава името си.

Капитан Фицджеймс ръководи шейсетте мъже тук, сред които съм и аз.

Признавам, че когато миналата неделя за пръв път видях отдалеч това място, първият образ, който се появи в главата ми, беше нещо от Омировата „Илиада“. Лагерът е разположен на брега на широк залив, който се намира на около две мили южно от пирамидата, издигната на Виктъри Пойнт преди почти две десетилетия от Джеймс Кларк Рос. Мястото е малко по-добре защитено от вятъра и снега, които духат откъм паковия лед.

Може би аналозиите с „Илиада“ бяха предизвикани от вида на осемнайсетте дълги лодки, подредени в редица на брега на замръзналото море — четири от тях лежат върху чакъла, наклонени на една страна, а останалите четиринайсет са привързани върху шейните.

Зад лодките са разпънати два̀йсет палатки с различни размери: от малки холандски като онези, които използвахме преди година, докато придружавах покойния лейтенант Гор до Виктъри Пойнт — във всяка палатка

могат да спят по шестима души, по трима във всеки от широките пет фута, съшити от вълчи кожи и одеяла спални чували, — през малко по-големите палатки, направени от шивача на платна Мъри, в това число двете, предназначени за капитан Фицджеймс и капитан Крозиър, и личните им стюарди, и накрая двете най-големи палатки, с размери горе-долу колкото каюткомпаниите на „Еребус“ и „Ужас“, едната от които служи за лазарет, а другата за моряшка столова. Няколко други палатки служат за столова на младшите офицери, подофицерите и офицерите и цивилните им колеги като инженер Томпсън и моя милост.

А може би си спомних „Илиада“, защото, когато някой се приближи до лагера „Ужас“ през нощта — а всички отряди с шейни, които идваха в лагера от КНВ „Ужас“, пристигаха на третия ден, след падането на мрака, — първото нещо, което му прави впечатление, е броят на лагерните огньове. Тук, разбира се, няма дърва за горене с изключение на няколкото дъбови дъски, донесени от разрушения „Еребус“ именно с тази цел, но през последния месец бяха пренесени всички останали торби с въглища от двата кораба, и когато за пръв път видях лагера „Ужас“, на брега имаше множество подхранвани с въглища огньове. Някои горяха в кръгли огнища, направени от камъни, а други в четирите високи мангала, оцелели след карнавалния пожар.

Резултатът беше пламъци и светлина, допълвани от някоя случайна факла или фенер.

След като прекарах в лагера „Ужас“ няколко дни, аз реших, че мястото напомня повече на пиратски бивак, отколкото на лагера на Ахил, Одисей, Агамемнон и останалите Омирови герои. Дрехите на хората са парцаливи, оръфани, кърпени много пъти. Повечето са болни или куцат, или и двете. Обраслите им с гъсти бради лица са бледи. Очите им са хлътнали дълбоко.

Те ходят наоколо наперено или клатушкайки се, с морските си ножове, полюляващи се в дрънчащи кании, направени от срязаните ножници на щикове и втъкнати в

закопчани над върхните им дрехи груби колани. Това беше идея на капитан Крозиър, както и идеята за очилата от телена мрежа, носени от хората в слънчевите дни, за да се предпазят от снежна слепота. Общото впечатление е за шайка главорези.

И повечето от тях проявяват симптоми на скорбут.

Доста съм зает в палатката на лазарета. Отрядите с шейните положиха допълнителни усилия, за да докарат по леда и през страховитите тороси дузина койки (плюс още две за капитанските палатки), но в настоящия момент аз имам двайсет души в лазарета, затова осем човека лежат на носилки от одеяла, поставени направо на студената земя. Три маслени лампи ни осигуряват светлина през дългите нощи.

Повечето от мъжете, които спят в лазарета, са повалени от скорбут, но не всичките. Сержант Хедър отново беше поверен на моите грижи, в комплект със златната лира, завинтена в черепа му на мястото на костта, която чудовището беше отнесло заедно с част от мозъка му. Месеци наред морските пехотинци се грижеха за Хедър и смятаха да продължат да се грижат за него и в лагера — сержантът беше транспортиран тук на негова собствена малка шейна, изработена от господин Хъни, — но вероятно студът по време на тридневния преход по замръзналото море му беше донесъл пневмония. Този път не очаквам, че сержантът от морската пехота, който беше наистина смущаващо чудо на издръжливостта, ще живее още дълго.

Тук се намира и Дейвид Лийс, когото останалите от екипажа наричат Дейви. Състоянието на кататония, в което е изпаднал, не се е променило от месеци, но след прехода тази седмица — мъжът пристигна в лагера с моя отряд — той е неспособен да задържи в стомаха си и най-малкото количество каша или вода. Днес е неделя. Мисля, че Лийс няма да доживее до сряда.

Заради ужасното напрегане при тегленето на шейните, натоварени с лодките и огромното количество имущество от кораба — през торосите, които аз изкачвах с

усилие дори когато не бях впрегнат в хамута, — се наложи да се занимавам с обичайните натъртвания и счупвания. Сред тях беше и едно сериозно счупване на ръката на моряк Бил Шанкс. След като наместих костите, аз го оставих в лазарета, страхувайки се да не получи отравяне на кръвта. (Плътта и кожата му бяха пробити на две места от остри парчета кост.)

Но главният убиец, който се крие в тази палатка, си остава скорбутът.

Господин Хор, личният стюард на капитан Фицджереймс, може би ще бъде първият умрял от него. Твърде много дни той не идва в съзнание. Също както Лийс и Хедър, и той трябваше да бъде влачен на шейна през два̀сет и петте мили, разделящи обречения ни кораб от лагера „Ужас“.

Едмънд Хор е ранен, но типичен пример за развитието на тази болест. Стюардът на капитана е млад човек — след по-малко от две седмици, на 9 май, ще навърши два̀сет и седем години. Ако оцелее дотогава.

За стюард Хор е доста едър мъж — висок е шест фута, и по всички признаци според главния лекар Стенли и мен самия беше в добро здраве при отплаването на експедицията. Той изпълняваше бързо, ловко и енергично задълженията си, отличавайки се с необичайна атлетичност за стюард. По време на състезанията по тичане и теглене на шейни, организирани често на леда край остров Бичи през зимата на 1845/46 година, Хор често побеждаваше и беше лидер в различните си отбори.

Първите му симптоми на скорбут се появиха миналата есен — слабост, отпуснатост, зачестяващи пристъпи на обърканост, — но болестта започна да се проявява по-силно след провала на венецианския карнавал. Хор продължи да обслужва капитан Фицджереймс по шестнайсет часа дневно, че и повече, до февруари, но накрая здравето му се срина.

Първият симптом, който се появи при господин Хор, беше наричаният от хората на бака „венец от тръни“.

От космите на Едмънд Хор започна да капе кръв. И то не само от космите на главата му. Първо шапките му, след това долните ризи, а накрая цялото му бельо ежедневно се цапаха с кръв.

Изследвах го внимателно и установих, че кръвта на скалпа изтича от корените на косата. Някои моряци се опитаха да избегнат този ранен симптом, като обръснаха главите си, но това, разбира се, не помага. Когато уелските перуки, шапките, а накрая и възглавниците на повечето мъже започнаха да се пропиват с кръв, моряците и офицерите започнаха да носят кърпи под шапките си и нощем да спят върху тях.

Това, разбира се, не облекчаваше неудобството и дискомфорта, причинявани от кръвотечението от всички части на тялото, които имат космена покривка.

Подкожните кръвоизливи при стюард Хор се появиха през януари. Въпреки че по това време спортните игри на леда бяха останали просто далечен спомен и задълженията на господин Хор рядко изискваха от него да се отдалечава от кораба или да полага значителни физически усилия, и най-лекият удар или оток по тялото му се проявяваше във вид на огромно синкаво-червеникаво петно. То не се лекуваше. Порязването при белене на картофи или рязане на говеждо оставяше отворена рана и кръвотечението от нея продължаваше седмици наред.

В края на януари краката на господин Хор бяха отекли и станали два пъти по-дебели от обичайното. Той трябваше да взема назаем мръсните панталони на поедрите моряци от екипажа просто за да бъде облечен, докато служи на своя капитан. Не можеше да спи заради засилващите се болки в ставите му. В началото на март и най-незначителното движение причиняваше на Едмънд Хор непоносими болки.

През целия месец март Хор настояваше, че не може да лежи в лазарета на „Еребус“, че трябва да се върне на своето спално място и да продължи да служи капитан Фицджереймс и да се грижи за него. Русата му коса беше

непрекъснато пропита от спечена кръв. Отеклите му ръце, крака и лице започнаха да приличат на клисаво тесто. С всеки изминал ден кожата му губеше еластичността си; седмица преди разрушаването на „Еребус“ можех да мушна с пръст в плътта на Едмънд Хор и вдлъбнатината щеше да си остане там за постоянно, а появилата се нова синина щеше да се разлее и да се слее със старите подкожни кръвоизливи.

Към средата на април цялото тяло на Хор се превърна в подпухнала, безформена маса. Лицето и ръцете му бяха пожълтели от жълтеница. Бялото на очите му беше станало яркожълто и изглеждаше още по-ужасно в комбинация с кръвотечението от веждите му.

Въпреки че двамата с помощника ми се опитвахме да преобръщаме пациента в постелята му няколко пъти дневно, в деня, в който го изнесохме от умиращия „Еребус“, Хор беше покрит с рани по цялото тяло. Те се бяха превърнали в кафеникаво-пурпурни язви, от които непрекъснато течеше гной. Лицето му, особено от двете страни на носа и устата, също беше покрито с рани, от които непрекъснато сълзяха кръв и гной.

Гнойта на болния от скорбут вони изключително отвратително.

До деня, в който преместихме господин Хор в лагера „Ужас“, той беше изгубил всичките си зъби с изключение на два. И това бе човекът, който — на Коледа — можеше да се похвали с най-здравата усмивка от всички млади хора в експедицията.

Венците на Хор почерняха и се размекнаха. Той идва в съзнание само по няколко часа на ден и всяка една секунда изпитва ужасни болки. Когато отваряме устата му, за да го нахраним, оттам се разнася почти непоносимо зловоние. Тъй като не можем да перем кърпите, ние сме застлали леглото му с платно, което вече е почерняло от кръв. Замръзналите му и мръсни дрехи са се вкоравили от засъхнала кръв и гной.

Колкото и ужасни да са видът и страданията на Едмунд Хор, много по-ужасен е фактът, че той може да живее в това състояние — което се влошава с всеки изминал ден — още няколко седмици и дори месеци. Скорбутът е коварен убиец. Той измъчва дълго жертвата си, преди да я дари с вечен покой. Когато приближи моментът на смъртта за някой, болен от скорбут, дори най-близките му роднини често не могат да разпознаят страдалеца, а и самият той не е с ума си, за да разпознае своите близки.

Но тук това не е проблем. С изключение на братята, които служат заедно в тази експедиция — а Томас Хартнъл изгуби по-големия си брат на остров Бичи — друг никой няма роднини, които биха дошли на този ужасен остров сред ледове, сняг, ветрове, мънии и мъгла. Няма никой, който да ни разпознае, когато умрем, камо ли да ни погребете.

Дванайсет от мъжете в лазарета умират от скорбут, а в повече от две трети от сто и петимата оцелели, включително и в мен самия, се наблюдават един или повече от симптомите на болестта.

Запасите от лимонов сок — нашето най-ефективно противоскорбутно средство, макар и до голяма степен изгубило ефективността си през последната година — ще свършат за по-малко от седмица. Тогава единствената защита, с която ще разполагам, е оцетът. Преди седмица — в палатката с провизии, разпъната на леда до КНВ „Ужас“ — аз лично наблюдавах преливането на последните ни остатъци оцет от буретата в осемнайсет по-малки бъчонки — по една за всяка от лодките, които бяха превозени с шейните до лагера.

Хората мразят оцета. За разлика от лимоновия сок, чийто кисел вкус може да бъде притъпен със захар и дори ром, оцетът има вкус на отрова за мъжете, чиито небца вече са увредени от скорбута, развиващ се в организмите им.

При офицерите, които се хранеха повече с голднъровите консервирани продукти, отколкото моряците

— те ядяха от любимите си (макар и гранясали) осолено свинско и говеждо, докато не опразниха бъчвите, — като че ли симптомите на скорбута се развиват по-бързо, отколкото при обикновените моряци.

Това потвърждава теорията на доктор Макдоналд, че в консервираните супи, зеленчуци и месо липсва някакъв жизненоважен елемент или пък има някаква отрова. Ако по някакво чудо ми се удаде да открия този елемент — отровен или животворен, — аз не само ще имам добър шанс да спася тези хора, вероятно дори и господин Хор, но това ще е и отлична възможност да получа рицарско звание, когато ни спасят или сами се доберем до безопасен бряг.

Ала в съществуващите условия и при липсата на каквото и да е научно оборудване аз нямам подобна възможност. Най-доброто, което мога да направя, е да настоявам хората да изяждат всичкото прясно месо, което ни носят ловците — противно на всякаква логика, дори лойта и вътрешностите могат да ни подсилят в борбата срещу скорбута.

Но нашите ловци не намират нито едно живо същество наоколо. А ледът е твърде дебел, за да се пробият в него дупки за риболов.

Снощи капитан Фицджереймс намина през лазарета, както прави в началото и в края на всеки един от своите дълги, дълги дни, и след като приключи с традиционния обход на спящите мъже и ме разпита за промените в състоянието на всеки един от тях, аз намерих смелост да му задам въпроса, който от много седмици не ми дава покой.

— Капитане — казах, — ще ви разбера, ако предпочетете да не отговаряте на въпроса ми, защото сте зает или защото е зададен от неопитен в морските дела човек, какъвто несъмнено съм аз, но от известно време се чудя — защо осемнайсет лодки? Струва ми се, че взехме абсолютно всички лодки от „Еребус“ и „Ужас“, а сме останали само сто и петима души.

— Ще излезете ли с мен навън, доктор Гудсър? — попита капитан Фицджеймс.

Казах на Хенри Лойд, моя изтощен помощник, да наглежда болните и излязох след капитан Фицджеймс навън. Още вътре бях забелязал, че брадата му, която ми се беше сторила още по-почервеняла, всъщност е почти напълно посивяла и само е оброчена със засъхнала кръв.

Капитанът беше взел от лазарета един фенер и ме поведе към чакълестия бряг.

Разбира се, никакви тъмни като вино вълни не се разбиваха в дребните камъчета. Покрай бреговата линия се простираха високите айсберги, които се издигаха като стена между нас и паковия лед.

Капитан Фицджеймс вдигна фенера си и освети дългата редица от лодки.

— Какво виждате, докторе? — попита той.

— Лодки — осмелих се да предположа аз, чувствайки се точно като такъв, какъвто се бях определил малко по-рано.

— Забелязвате ли някаква разлика между тях, доктор Гудсър?

Аз се вгледах по-внимателно под светлината на фенера.

— Първите четири не са на шейни — казах аз. Бях обърнал на това внимание още в първата ми нощ тук. Нямах представа по каква причина, след като господин Хъни се беше потрудил да направи специални шейни за всички останали. Това ми се струваше ужасна небрежност.

— Да, прав сте — каза капитан Фицджеймс. — Тези четирите са велботите от „Еребус“ и „Ужас“. С дължина трийсет фута. По-леки от останалите. Много здрави. С по шест гребла. Двуостри, като канута... сега разбирате ли?

Сега вече разбихах. Никога досега не бях забелязвал, че велботите имат носове и в двата края, също като канута.

— Ако имахме десет такива — продължи капитанът, — всичко щеше да е перфектно.

— И защо? — попитах аз.

— Те са здрави, докторе. Много здрави. И леки, както вече казах. Можехме да натоварим провизиите в тях и да ги теглим по леда, без да се налага да сглобяваме шейни, както при останалите. И ако намерим открити води, бихме могли да ги спуснем в тях право от леда.

Поклатих глава. Разбирайки, че капитан Фицджеймс може да ме помисли за пълен глупак, след като му задам въпроса, аз все пак го попитах:

— Но защо велботите могат да се теглят по леда, а останалите не могат, капитане?

Капитанът отговори без капка нетърпение в гласа:

— Виждате ли руля им, докторе?

Аз ги огледах от двата края, но не го забелязах; признах си на капитана.

— Точно затова — отвърна той. — Велботите имат плитък кил и нямат рул. Лодката се управлява от гребец на кърмата.

— И това добре ли е? — попитах аз.

— Да, ако ви е нужна лека, здрава лодка с плитък кил и без рул, който ще бъде счупен, когато я влачите — отвърна капитан Фицджеймс. — Идеални са за теглене по леда, въпреки че са дълги трийсет фута и побират дузина мъже с достатъчно място за провизии.

Кимнах, сякаш бях разбрал всичко. И почти беше така — но бях много изморен.

— Виждате ли мачтите им, докторе?

Отново погледнах. И отново не можах да намеря онова, което трябваше. И си го признах.

— Това е, защото велботите имат само една разглобяема мачка — каза капитанът. — Сега тя е сгъната под платната, които мъжете привързаха към планширите.

— Забелязах, че всички лодки са покрити с платна и дъски — казах аз, за да покажа, че не съм съвсем ненаблюдателен. — Направили сте го, за да ги защитите от снега ли?

Фицджеймс палеше лулата си. Тютюнът му отдавна беше свършил. Не исках да знам с какво я пълнеше сега.

— Покрити са, за да можем да защитим екипажа на всичките осемнайсет лодки, дори ако в крайна сметка успеем да вземем с нас само десет от тях — отвърна тихо той. Повечето от мъжете в лагера спяха. Часовите крачеха вкочанено по ръба на осветеното от фенера пространство.

— Ще се крием под платното, докато прекосяваме откритите води към устието на река Грейт Фиш? — попитах аз. Не ми беше минавало през ума, че може да клечим под платно и дъски. Винаги си бях представял как гребем весело под яркото слънце.

— Може да не използваме лодките в реката — отвърна той, изпускайки миризливи облачета от нещо, което миришеше на изсушени човешки екскременти. — Ако през лятото водите покрай брега се освободят от леда, капитан Крозиър може да предпочете да отплаваме по море.

— До самата Аляска и Санкт Петербург? — попитах аз.

— Поне до Аляска — каза капитанът. — Или може би до Бафиново море, ако крайбрежните проходи в ледовете се отворят на север. — Той направи няколко крачки напред и приближи фенера до лодките и шейните. — Познавате ли тези лодки, докторе?

— А те различни ли са, капитане? — Открих, че ужасната умора кара човека да говори искрено, без да се смущава.

— Да — отвърна Фицджеймс. — Тези двете, които са привързани към специалните шейни на господин Хъни, се наричат катери. Сигурно сте ги виждали, докато стояха завързани на палубата или на леда край корабите през последните три зими.

— Да, разбира се — отвърнах аз. — Но вие казвате, че те се различават от велботите?

— Много — отвърна капитан Фицджеймс, запалвайки отново лулата си. — Забелязали ли сте на тях мачти, докторе?

Дори при слабата светлина на фенера можех да видя двете мачти, които се издигаха над всеки един от тези морски съдове. В платното бяха прорязани отвори за тях, които после бяха грижливо защити. Съобщих на капитана за своите наблюдения.

— Много добре — каза той. В гласа му не се долавяше никаква снизходителност.

— А тези разглобяеми мачти нарочно ли не са прибрани? — попитах аз по-скоро от желание да покажа, че съм слушал внимателно предишните му обяснения, отколкото по някаква друга причина.

— Те не са разглобяеми, доктор Гудсър. Това са мачти с гафелно стъкмяване. Постоянни са. Можете ли да видите руля на лодките? И дълбокия кил?

Можех и ги видях.

— Заради руля и кила ли не могат да бъдат теглени по леда като велботите? — осмелих се да попитам аз.

— Точно така. Правилно диагностицирахте проблема, докторе.

— Не може ли рулят да бъде свален, капитане?

— Възможно е, доктор Гудсър, но дълбокият кил... той или ще заседне, или ще бъде изкъртен при преминаването през първия торос, не мислите ли?

Отново кимнах и положих облечената си в ръкавица ръка на планшира.

— Така ли ми се струва, или тези четири лодки са малко по-къси от велботите?

— Наистина имате много точно око, докторе. Двайсет и осем фута дължина в сравнение с трийсетте на велботите. И са по-тежки... Катерите са по-тежки. И имат правоъгълна кърма.

За пръв път забелязах, че тези две лодки за разлика от велботите имат ясно изразени нос и кърма. Нищо общо с канутата.

— Колко мъже могат да носят катерите? — попитах аз.

— Десет. И имат осем гребла. В тях има място за незначително количество провизии и ще остане място за всички да се свият долу по време на буря, дори в открито море. А с двете си мачти катерите предлагат два пъти повече платна от велботите, но ако се наложи да плаваме срещу течението на река Грейт Фиш, те няма да са толкова добри, колкото велботите.

— Защо? — попитах аз, чувствайки, че би трябвало да знам отговора, че капитанът вече ми го беше дал.

— Защото газят по-дълбоко, сър. Да погледнем следващите две... ялове.

Погледнах към следващите два съда.

— Струват ми се по-дълги от катерите — казах аз.

— Точно така, докторе. Дължина трийсет фута... също като на велботите. Но са по-тежки, докторе. По-тежки дори от катерите. Същинско изпитание е да се теглят върху техните деветстотинфунтови шейни по леда... Капитан Крозиър може да реши да ги оставим тук.

— Защо тогава не ги оставихме на корабите? — попитах аз.

— Не — поклати глава капитан Фицджеймс. — Трябва да изберем такива лодки, в които сто мъже ще имат най-добри шансове да издържат няколко седмици или месеци в морето или дори в река. Знаете ли, че лодките... всички тези лодки... се стъкмяват по различен начин за морско и речно плаване?

Сега беше мой ред да поклатя глава.

— Няма значение — каза капитан Фицджеймс. — Ще обсъдим разликите между речното и морското стъкмяване друг път, за предпочитане в някой слънчев, топъл ден, далеч на юг оттук. А последните осем лодки... първите две са пинаси, следващите четири са тендъри, а последните две са шлюпки.

— Шлюпките са доста по-малки от останалите — отбелязах аз.

Капитан Фицджеймс изпुфка със зловонната си лула и кимна, сякаш бях изрекъл някаква перла на мъдростта от

Светото писание.

— Така е — тече тъжно той. — Дължината на шлюпките е само дванайсет фута в сравнение с двайсет и осемте фута на пинасите и двайсет и двата фута на тендърите. Но никой от трите вида няма мачти и платна и всичките са с малко гребла. Боя се, че на мъжете в тези лодки ще им бъде доста тежко, когато излезем в открито море. Няма да се изненадам, ако капитан Крозиър реши да ги остави тук.

„Открито море?“ — помислих си аз. Мисълта за плаване на който и да е от тези съдове в нещо, по-широко от река Грейт Фиш, която в представите ми беше по-скоро като Темза, изобщо не ми беше хрумвала досега, макар да бях присъствал на различни съвещания, където се беше обсъждала такава възможност. Докато гледах малките и доста крехки на вид шлюпки и тендъри, привързани към шейните си, си помислих, че на хората, които щяха да излязат в морето с тях, щеше да им остане само да гледат как двумачтовите пинаси и едномачтовите велботи се скриват зад хоризонта.

Хората в тези малки лодки щяха да бъдат обречени. Как щяха да бъдат избирани екипажите? Или двамата капитани вече ги бяха определили тайно?

И коя лодка — и каква съдба — ми бяха предопределили?

— Ако решим да използваме най-малките лодки, ще теглим жребий кой да бъде в тях — каза капитанът. — Местата в пинасите, яловете и велботите ще бъдат разпределени между отрядите, които теглеха шейните.

Сигурно го бях погледнал уплашено.

Капитан Фицджеймс се разсмя — смях, който премина в мъчителна кашлица — и изтръска пепелта от лулата си, почуквайки я в ботуша си. Вятърът се усилваше и беше станало много студено. Нямах представа за времето — знаех само, че е някъде след полунощ. Беше тъмно от поне седем часа.

— Не се безпокойте, докторе — каза тихо той. — Не съм прочел мислите ви. Само изражението на лицето. Както казах, за малките лодки ще се тегли жребий, но може изобщо да не ги използваме. Ала при всички случаи няма да изоставим никого. Ще свържем лодките заедно, когато излезем в открито море.

Усмихнах се, надявайки се, че слабата светлина на фенера ще позволи на капитана да види усмивката ми, но не и кървящите ми венци.

— Не знаех, че лодките с платна могат да бъдат привързани към такива без платна — каза аз, разкривайки отново невежеството си.

— В повечето случаи не могат — каза капитан Фицджереймс. Той леко ме докосна по гърба — едва успях да го почувствам през множеството дрехи. — Сега, докторе, когато научихте морските тайни на всичките осемнайсет лодки в състава на малкия ни флот, не е ли време да се връщаме? Доста е студено и аз трябва да поспя малко, преди в два часа да направя обход на вахтените.

Прехапах устната си, усещайки вкуса на кръвта.

— Имам само още един последен въпрос, капитане, ако не възразявате.

— Изобщо не възразявам.

— Кога точно капитан Крозиър ще реши кои лодки ще вземем и кога ще ги спусне на вода? — попитах аз. Гласът ми звучеше хрипливо.

Капитанът се мръдна леко встрани и фигурата му се откри на фона на огъня, който гореше пред палатката на моряшката столова. Не можех да видя лицето му.

— Не знам, доктор Гудсър — каза той най-накрая. — Съмнявам се дали самият капитан Крозиър ще може да ви отговори. Може късметът да е с нас и ледът да се пропука след няколко седмици... в такъв случай аз лично ще ви откарам на остров Бафин. Или може би ще спуснем някои от тези лодки срещу течението в устието на река Грейт Фиш след три месеца... евентуално може да успеем да се доберем до Голямото робско езеро и разположения там

аванпост преди настъпването на зимата, дори ако стигнем до реката едва през юли.

Той потупа с ръка по извития борд на най-близкия пинас. Изпълни ме странна, тиха гордост, когато осъзнах, че съм способен да разпозная вида на лодката.

Или може би това беше единият от двата яла?

Опитах се да не мисля за състоянието на Едмънд Хор и за участта, която очакваше всички ни, ако не започнем прехода от осемстотин и петдесет мили нагоре по реката на Бак... наричана още река Грейт Фиш... в следващите три месеца. Изобщо щеше ли да има някой жив, ако някоя лодка успееше да стигне до Голямото робско езеро няколко месеца по-късно?

— Ако пък късметът не е с нас — продължи тихо Фицджереймс, — може би тези лодки никога няма да усетят вода под себе си.

Не знаех какво да кажа. Това беше смъртната ни присъда. Обърнах се с гръб към светлината и тръгнах обратно към палатката на лазарета. Уважавах капитан Фицджереймс и не исках точно в този момент да вижда лицето ми.

Ръката му падна върху рамото ми и ме спря.

— Ако това се случи — изрече той твърдо, — значи просто ще се наложи да се прибираме пеша, нали?

34. КРОЗИЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

22 АПРИЛ 1848 Г.

Крозиър, който теглеше шейната към арктическият залез, знаеше графика на мъчителния поход. През първия ден трябваше да изминат по леда осем мили до морски лагер „Едно“. Девет мили през втория ден и, ако всичко мине добре, да се доберат до морски лагер „Две“ към полунощ. В третия и последен ден на похода трябваше да изминат още осем мили, включително и най-трудния участък от пътя — там шейните трябваше да бъдат изтегляни през бариерата, където се срещат паковият и крайбрежният лед. И зад нея се намираше несигурното убежище, което им предлагаше лагерът „Ужас“.

Екипажите на двата кораба щяха да се съберат заедно за пръв път. Ако отрядът на Крозиър оцелееше през прехода по ледовете — и успяваше да се държи пред чудовището, което ги следваше по леда, — всичките сто и пет човека щяха да са заедно на бруления от ветровете северозападен бряг на острова.

По време на първите походи с шейни до Земята на Крал Уилям през март, повечето от които се провеждаха в пълен мрак, скоростта на придвижване беше толкова малка, че често първата нощ хората се спираха да лагеруват на леда все още в зрителното поле на кораба. Веднъж по време на буря, при силен насрещен вятър от югоизток, лейтенант Левеконт беше преодолял по-малко от миля за дванайсет часа непрекъснати усилия.

Но при слънчевата светлина, по отъпканата от шейните пътека и през проходите, проправени през торосите, беше много по-лесно.

Крозиър не искаше да се установяват на Земята на Крал Уилям. Посещенията му на Виктъри Пойнт въпреки огромните камари от провизии и оборудване и разчистените площадки за палатките не

успяха да го убедят, че хората ще успеят да оцелеят дълго време там. Вятърът, който духаше почти винаги от северозапад, беше смъртоносен през зимата, жесток през пролетта и кратката есен и опасен през лятото. Гръмотевичните бури, които бе преживял покойният лейтенант Гор по време на първото си посещение на острова през лятото на 1847 година, се бяха повтаряли отново и отново през лятото и ранната есен. Едно от първите неща, които Крозиър бе наредил да се откарат на сушата предишното лято, бяха резервните гръмоотводи и месинговите корнизии от каютата на сър Джон, за да се подсигурят по-добре.

До самия край на март, когато се разруши „Еребус“, Крозиър се надяваше, че ще успеят да се придвижат към източното крайбрежие на полуостров Бутия, където имаше вероятност да намерят складовете на Фюри Бийч и може би да зърнат китоловни кораби, идващи откъм Бафиново море. Също като стария Джон Рос, те можеха да се отправят пеша или с лодки на север, покрай източното крайбрежие на Бутия до остров Съмърсет или дори до остров Девън, ако се наложеше. Рано или късно щяха да забележат някакъв кораб в протока Ланкастър.

Освен това в тази посока имаше ескимоски селища. Крозиър беше сигурен в това — той ги беше видял по време на първото си арктическо пътешествие с Уилям Едуард Пари през 1819 година, когато бе двайсет и една годишен. Той се беше върнал отново в района с Пари две години по-късно, в опит да открият прохода, и след още две години, за да продължат търсенето на Северозападния морски път — търсене, което щеше да убие сър Джон Франклин двайсет и шест години по-късно.

„И все още може да ни избие всичките“ — помисли си Крозиър и тръсна глава, за да прогони пораженческите мисли.

Слънцето се беше спуснало ниско над южния хоризонт. Малко преди да залезе, щяха да се спрат и да изядат студената си вечеря. После отново щяха да се впрегнат и да повървят още между шест и осем часа в късния следобед, вечерта и нощната тъма, за да достигнат до морски лагер „Едно“, разположен в края на първата третина от пътя до Земята на Крал Уилям и лагера „Ужас“.

Тишината се нарушаваше единствено от пъхтенето на хората, скърцането на кожените ремъци и стърженето на плъзгачите. Вятърът беше утихнал напълно, но въздухът беше станал още по-студен с

отслабването на светлината на залязващото следобедно слънце. Над процесията от хора и шейни като бавно топящи се златни сфери висяха ледени кристали от замръзналото им дихание.

Крозиър, който вървеше в предната редица, докато приближаваха високия торос, готов да помага при дърпането, повдигането, бутането и тихото ругаене, погледна към залязващото слънце и си спомни колко усилия беше положил за откриването на път до Бутия и до китоловците от Бафиново море.

На трийсет и една годишна възраст Крозиър за четвърти и последен път беше придружил капитан Пари в арктическите води, този път за да достигнат до Северния полюс. Проникнаха далеч на север, поставяйки рекорд, който и до днешен ден не беше счупен, но накрая бяха спрени от солиден паков лед, който се простираше до най-северните краища на света. Франсис Крозиър вече не вярваше в съществуването на Отвореното полярно море: той не се и съмняваше, че когато някой най-после достигне до полюса, той ще пътува с шейни.

Може би с шейни, дърпани от кучета, както предпочитаха да пътуват ескимосите.

Крозиър беше виждал в Гренландия и по източното крайбрежие на остров Съмърсет местните и техните леки шейни — не истински шейни, по стандартите на военноморския флот, а малки и крехки шейнички — да се плъзгат, теглени от странните им кучета. Те се движеха много по-бързо, отколкото би могъл да се движи отрядът на Крозиър. Ала той планираше да се отправят на изток, ако беше възможно, най-вече заради това, че някъде там, на полуостров Бутия и отвъд него, се намираха ескимосите. И също като Безмълвната дама, която по-рано през седмицата бяха видели да се отправя към лагера „Ужас“ по следите на отрядите на лейтенантите Ходжсън и Ървинг, местните знаеха как да ловуват и да ловят риба в този забравен от Бога бял свят.

След като в началото на февруари Ървинг му докладва за трудностите си при проследяването на Безмълвната и при комуникирането с цел да разбере как и откъде тя се сдобива с тюленово месо и риба — които младият лейтенант се закле, че е виждал у нея, — Крозиър се зачуди дали да не заплаши момичето с пистолет или моряшки нож, за да я накара да покаже как си намира прясна храна. Но дълбоко в душата си той знаеше как щеше да

завърши подобен опит — лишената от език уста на ескимоската щеше да остане затворена и големите ѝ тъмни очи щяха да гледат немигащо Крозиър и хората му, докато не му се наложеше или да изпълни заканата си, или да отстъпи. Така нямаше да постигне нищо.

Затова я остави да си живее спокойно в малката снежна къщичка, която Ървинг му беше описал, и позволи на господин Дигъл от време на време да ѝ дава по някой сухар или остатъци от храна. Капитанът се опита да я изхвърли от мислите си. Съдейки по потреса си при напомнянето, че тя е жива, когато вахтените му бяха докладвали, че жената е последвала отрядите на Ходжсън и Ървинг към лагера „Ужас“, изоставайки на няколкостотин ярда след тях, явно Крозиър беше постигнал успех в опитите си да не мисли за жената. Но той знаеше, че продължава да я сънува.

Ако Крозиър не беше толкова много уморен, сигурно щеше да изпита гордост от конструкцията и издръжливостта на различните модели шейни, които хората му теглеха на югоизток по замръзналото море.

В средата на март, още преди да стане очевидно, че „Еребус“ ще се разпадне под нарастващия натиск на леда, той беше накарал господин Хъни, оцелелия дърводелец на експедицията, и помощниците му Уилсън и Уотсън да работят денонощно, за да конструират и изработят шейни, способни да превозят корабните лодки и оборудването.

Когато през пролетта бяха готови първите прототипове на шейните от дъб и месинг, Крозиър изкара хората на леда, за да ги изпробват и да открият най-добрите начини да ги теглят. Беше накарал такелажниците, кормчиите и дори мачтовите моряци да усъвършенстват конструкцията на впряговете така, че хората да могат да теглят максимално добре, без това да пречи на движението и дишането им. В средата на март конструкцията на шейните беше окончателно определена, бяха построени още от тях и като че ли впряговете за единайсетте мъже, които щяха да теглят големите шейни с лодките, и за седемте мъже, които щяха да дърпат по-малките шейни с провизиите, бяха получили оптималния си вариант.

По този начин вече бяха готови за първия поход с откарване на провизии в лагера „Ужас“ на Земята на Крал Уилям. Крозиър знаеше, че ако се заемат с тази задача по-късно, когато хората са станали

твърде болни, за да теглят шейните, а други може би дори вече са умрели, щеше се наложи всяка от осемнайсетте лодки, натоварени до планшира с провизии и оборудване, да бъде теглена от по-малко от единайсет души. Това щеше да означава по-големи усилия и по-тежки товари за хората, които щяха да са затънали по-дълбоко в ямата на скорбута и изтощението.

През последната седмица на месец март, когато „Еребус“ вече агонизираше, двата екипажа бяха навън на леда и в тъмнината, и през кратките слънчеви дни, организирайки си състезания по теглене на шейни, за да могат да се подберат най-добрите мъже за впряговете, да придобият всички сръчност и да се съставят най-добрите отряди с хора от двата кораба и с всякакви рангове. Победителите получаваха парично възнаграждение — сребро и злато — и въпреки че сър Джон бе възнамерявал да купи много сувенири в Аляска, Русия, Ориента и Сандвичевите острови, а в частния склад на покойника имаше сандъци, пълни с шилинги и гвинеи, всички монети излизаха от джоба на Франсис Крозиър.

На него ужасно му се искаше да се отправи към Бафиновия залив веднага щом дните станат достатъчно дълги, за да могат да се извършват преходи на дълги разстояния. Отчасти интуитивно, отчасти от разказите на сър Джон и книгите на Джордж Бак, в които се описваше историята с прехода от шестстотин и петдесет мили нагоре по река Грейт Фиш към Голямото робско езеро четиринайсет години по-рано — книгата преди се намиреше в библиотеката на „Ужас“, а сега лежеше в личната раница на Крозиър в една от шейните, — той разбираше, че шансовете за благополучно завършване на пътешествието са минимални.

Сто и шейсетте мили между местоположението на „Ужас“ край Земята на Крал Уилям и устието на река Грейт Фиш можеше да се окажат непроходими, а те бяха само прелюдия към трудното пътешествие нагоре по реката. Пътуването до реката щеше да е съчетание между най-големите трудности, свързани с преодоляването на крайбрежния лед, със заплахата от открити води, които можеха да ги накарат да зарежат шейните, а дори да нямаше такива канали, самото теглене на шейните и лодките по замръзналия чакъл на острова, изложен на жестоки бури, щеше да представлява непосилна работа.

Достигнеха ли до реката, ако изобщо успееха да се доберат до нея, щяха да се сблъскат с описаното от Бак „буйно и лъкатушещо течение, което продължава петстотин и трийсет географски мили и преминава през скалист терен без нито едно дръвче по двата бряга“, след което започваха „поне осемдесет и три водопада, каскади и бързеи“. Крозиър трудно можеше да си представи, че след месец и дори повече теглене на шейни хората му ще имат сили да преодолеят осемдесет и три водопада, каскади и бързеи дори с най-здравите лодки. Самото пренасяне на лодките щеше да ги убие.

Една седмица по-рано, преди да се отправи към лагера „Ужас“ с поредния отряд с шейни, лекарят Гудсър беше казал на Крозиър, че запасите от лимонов сок, единствената им защита срещу скорбута — колкото слаба да беше станала тя, — щеше да се изчерпи след три седмици или по-рано, в зависимост от броя на хората, които щяха да умрат през това време.

Крозиър знаеше колко бързо ще ги отслаби яростната атака на скорбута. За да изминат тези двайсет и пет мили до Земята на Крал Уилям с леките шейни и попълнени отряди, които ежедневно получават наполовина намалената си дажба хранителни продукти и се движат по пътеката, отъпквана от плъзгачите на шейните вече повече от месец, те трябваше да отмятат ежедневно по малко повече от осем мили. По пресечената местност или по крайбрежния лед на Земята на Крал Уилям, както и на юг щяха да изминават половината от това разстояние, че и по-малко. Когато скорбутът започнеше да ги поваля, щяха да преодоляват само по миля на ден, а при отсъствието на вятър едва ли щяха да успяват да гребат или да отблъскват с колове от дъното тежките лодки срещу течението на реката на Бак. След няколко седмици или месеци изминаването на каквото и да било разстояние щеше да е невъзможно.

Единствените плюсове в похода на юг бяха слабата вероятност, че спасителната експедиция вече е потеглила на север от Голямото робско езеро, и простият факт, че при придвижването им в южна посока ще става все по-топло. Поне щяха да се движат в посока към топенето.

И все пак Крозиър предпочиташе да остане в северните ширини и да преодолее по-дългото разстояние на изток и север към Бутия, а после да прекоси полуострова. Той знаеше, че има само един

сравнително безопасен начин да го постигне: като отведе хората до Земята на Крал Уилям, да я прекоси, след което да извършат сравнително краткия преход по открития лед, защитен от яростния северозападен вятър от самия остров, към югозападния бряг на Бутия, а след това бавно да се придвижат на север по края на леденото поле или по самата крайбрежна равнина и накрая да се прехвърлят през планините, отправяйки се към залива Фюри с надеждата да срещнат ескимоси.

Това беше безопасният път. Но беше дълъг. Хиляда и двеста мили, почти наполовина по-дълъг от алтернативния маршрут на юг, покрай Земята на Крал Уилям и още по-на юг към реката на Бак.

Ако скоро след като прекосяха Бутия, не срещнеха приятелски настроени ескимоси, те щяха да загинат за няколко седмици или месеци, преди да завършат дългото Хиляда и двеста мили пътешествие.

Въпреки това Франсис Крозиър предпочиташе да заложи всичко на прехода по замръзналото море на североизток, през най-ужасния паков лед, в отчаян опит да повтори поразителния преход от шестстотин мили с шейни, извършен осемнайсет години по-рано от неговия приятел Джеймс Кларк Рос, когато корабът му „Фюри“ бе замръзнал сред ледовете на противоположния бряг на полуостров Бутия. Старият стюард Бриджънс беше напълно прав. Джон Рос беше избрал най-верния път към спасението, когато се беше отправил пеша и с шейни на север, а след това с лодки към протока Ланкастър, където бе зачакал появата на китоловни кораби. А племенникът му Джеймс Рос беше доказал, че по принцип е възможно да се премине с шейни от Земята на Крал Уилям до Фюри Бийч.

* * *

„Еребус“ все още се намираше в последната си десетдневна агония, когато Крозиър отдели моряците от двата кораба, които се бяха отличили в тегленето на шейни — победителите в състезанията, получили най-големите награди и последните пари, с които разполагаше Франсис Крозиър, — даде им шейната с най-добра конструкция и нареди на господин Хелпман и господин Озмър,

домакина, да снабдят хората от отряда с всичко, от което биха имали нужда по време на шестте им седмици на леда.

Екипът се състоеше от единайсет души под командването на втория помощник-капитан на „Еребус“ Чарлс Фредерик Девьо, а пръв във впряга вървеше великанът Менсън. На всеки от останалите деветима мъже му бяха предложили да участва в похода доброволно. Никой не отказа.

Крозиър искаше да провери дали е възможно да се извърши толкова дълъг преход по открития лед с тежката шейна, натоварена догоре. Единайсетимата мъже потеглиха в три часа сутринта на 23 март, в мрака, при температура на въздуха минус трийсет и осем градуса, под възторжените викове на всички способни да се движат моряци от двата кораба.

Девьо и хората му се върнаха след три седмици. Никой не беше умрял, но всички бяха изтощени, а четирима от мъжете бяха получили сериозни измръзвания. От единайсетте участници в похода с изключение на очевидно неуморния Девьо единствен Магнъс Менсън не изглеждаше като човек, който се намира близко до смъртта от умора и изтощение.

За три седмици те бяха успели да изминат разстояние от непълни двайсет и осем мили по права линия от „Ужас“ и „Еребус“. По-късно Девьо изчисли, че всъщност са изминали сто и петдесет мили, за да се отдалечат на такова разстояние — прекосяването на паковия лед по права линия беше невъзможно. Времето на североизток било много по-ужасно от деветия кръг на ада, където те бяха прекарвали последните две години. Торосите били безброй. Някои се издигали на височина над осемдесет фута. Дори поддържането на нужния курс било почти невъзможно, когато южното слънце се скривало зад облаците, а звездите оставали зад плътната им пелена по няколко осемнайсетчасови нощи подред. Компасите, разбира се, не действали в такава близост до северния магнитен полюс.

За всеки случай те били взели със себе си пет палатки, макар да възнамерявали да спят само в две от тях. Нощите на открития лед били толкова студени, че през последните девет нощи единайсетте мъже спели — ако изобщо успели да заспят — в една палатка. Накрая всъщност не им останал друг избор, тъй като четири от здравите

палатки били отнесени или разкъсани на парчета в дванайсетата нощ на леда.

По някакъв начин Девьо успял да ги накара да продължат да се движат на североизток, но с всеки изминал ден времето се влошавало, торосите се сближавали, принудителните отклонения от курса ставали все по-продължителни и опасни, а шейната получила сериозни повреди при херкулесовските им усилия да я прекарат през назъбените тороси. Изгубили два дни за поправянето ѝ под воя на вятъра и вихрещия се сняг.

Помощник-капитанът решил да потеглят в обратна посока на четиринайсетата им сутрин на леда. Тъй като им била останала само една палатка, той преценил, че шансовете им за оцеляване значително са намалели. Опитали да се върнат до корабите, следвайки собствените си следи, но заради високата активност на леда — движещите се плочи, местещите се айсберги в паковия лед и появата на нови тороси — се оказало, че дирите им са напълно заличени. Девьо, най-добрият навигатор след Крозиър в експедицията на Франклин, взимал показанията на теодолита и секстанта през кратките моменти на проясняване денем и нощем, но в крайна сметка избрал курс, основавайки се най-вече на предположения. Той казал на мъжете, че знае точно къде се намират. По-късно призна на Крозиър и Фицджеймс, че бил сигурен, че ще се отклони на двайсет мили от корабите.

В последната им нощ на леда палатката им била разкъсана от вятъра и те изоставили спалните си чували и тръгнали на сляпо на югозапад, стремейки се единствено да оцелеят. Изхвърлили допълнителните провизии и дрехи и продължили да теглят шейната само защото имали нужда от водата, пушките, куршумите и барута. Нещо грамадно ги преследвало през цялото им пътешествие. Те го чували как броди наоколо в тъмнината на безкрайните нощи.

Рано сутринта на двайсет и първия ден от похода им Девьо и хората му бяха забелязани на северния хоризонт да се движат право на запад, без да виждат „Ужас“, който се намираше на три мили южно от тях. Зърна ги вахтеният от „Еребус“ макар по това време самият кораб вече да го нямаше — беше се разцепил и потънал. Девьо и отрядът му извадиха голям късмет, че в този ден вахтеният, ледови лоцман Джеймс Рийд, се беше изкачил преди разсъмване на огромния айсберг,

който бе служил като част от декорацията на Големия венециански карнавал, и при пукването на зората беше видял хората през бинокъла си.

Рийд, лейтенант Левеконт, лекарят Гудсър и Хари Пеглър поведоха групата, която тръгна втора след отряда на Девьо, и върнаха хората обратно, минавайки покрай натрошените дъски, повалените мачти и оплетения такелаж, останали след потъването на „Еребус“. Петима от отряда на Девьо не можаха да извървят последната миля до „Ужас“ и се наложи да бъдат докарани на шейната. Шестимата моряци от „Еребус“, които бяха сред участниците в похода, включително Девьо, се разплакаха при вида на разрушения си дом.

Така че... краткият път на североизток към Бутия отпадна като вариант. След като разговаряха с Девьо и останалите изтощени мъже, Фицджереймс и Крозиър се съгласили, че малцина от сто и петимата оцелели са в състояние да изминат пътя до Бутия, а при подобни условия повечето хора със сигурност щяха да загинат на леда, дори дните да станат по-дълги, температурата леко да се повиши и слънцето да загрее по-силно. Вероятността да се натъкнат на канали сред ледовете само засилваше опасността.

Сега въпросът бе дали да останат на кораба, или да установят лагер на Земята на Крал Уилям с мисълта в най-скоро време да потеглят на юг, към реката на Бак.

На следващия ден Крозиър започна да прави планове за евакуацията.

* * *

Преди залеза и спирането им за вечеря колоната от шейни се натъкна на дупка в леда. Спряха се, и петте шейни с впрегнатите в хамутите мъже се наредиха около ямата. Черният кръг дълбоко долу беше първата открита вода, която виждаха за последните двайсет месеца.

— Миналата неделя, когато теглехме пинасите към лагера, това го нямаше тук, капитане — каза морякът Томас Тадман. — Виждате ли колко близо минават следите до дупката? Със сигурност щяхме да я забележим. Тук нямаше нищо.

Крозиър кимна. Това не беше обикновена *полиня* — руската дума за онези редки отвори в паковия лед, които не замръзват през цялата година. Тук ледът беше дебел повече от десет фута — не толкова, колкото натрупалия се около „Ужас“ паков лед, но въпреки това достатъчно дебел, за да може върху него да се построи лондонска сграда, — ала никъде наблизко не се забелязваха следи от разместени ледени плочи или пукнатини. Сякаш някой или нещо беше взел гигантски леден трион от ония, каквито имаха на двата кораба, и беше изрязал идеално кръгла дупка в леда.

Но корабните триони не можеха да изрежат дупка в десетфутов лед.

— Бихме могли да вечеряме тук — предложи Томас Бланки. — Да похапнем на морския бряг, така да се каже.

Мъжете поклатиха глави. Крозиър се съгласи с тях — зачуди се дали и останалите изпитват същата смутна тревога, която предизвиква у него видът на идеално кръглата дълбока яма и черната вода на дъното ѝ.

— Ще направим почивката след около час — каза той. — Лейтенант Литъл, нека вашата шейна поеме водачеството.

Двайсетина минути по-късно, когато слънцето се беше скрило зад хоризонта с почти тропическа внезапност и звездите вече трептяха и проблясваха в студеното небе, редниците Хопкрафт и Пилкингтън, които изпълняваха функцията на ариергард, дотичаха до вървящия край последната шейна Крозиър.

— Капитане — прошепна Хопкрафт, — нещо върви след нас.

Крозиър извади медния си далекоглед от привързания му върху шейната калъф и се спря за малко заедно с двамата мъже, докато шейните продължиха да се отдалечават в сгъстяващия се мрак, хрущейки с плъзгачите си в снега.

— Ето там, сър — каза Пилкингтън, сочейки със здравата си ръка. — Може би е излязло от онази дупка в леда, капитане, не мислите ли? Двамата с Боби смятаме, че сигурно така е станало. Може би просто се е крило в черната вода под леда, изчакало ни е да го подминем и после е тръгнало след нас. А може и да се е надявало, че ще спрем там. Как мислите, сър?

Крозиър не отговори. Той успя да зърне през далекогледа нещо, едва различимо в стопяващата се светлина. Струваше му се бяло, но

само защото силуетът му се бе очертал за кратко на фона на буреносните облаци, събиращи се в тъмното нощно небе на северозапад. Когато създаването се изравни с върховете на глетчерите и с ледените блокове, покрай които бе преминала колоната от шейни само двайсетина минути по-рано, беше по-лесно да се оценят огромните му размери. Въпреки че се движеше на четири крака, то беше по-високо от Магнъс Менсън. За толкова масивно същество то се придвижваше леко — движенията му се отличаваха повече с лисича грация, отколкото с мечешка тромавост. Опитвайки се да стабилизира далекогледа под поривите на засилващия се вятър, Крозиър видя как тварта се надигна и тръгна на два крака. Така се придвижваше малко по-бавно, но все пак по-бързо от хората, които теглеха тежащите до две хиляди фунта шейни. Сега то се извисяваше над глетчерите, чиито върхове Крозиър не би могъл да стигне дори с вдигната ръка, в която държи далекогледа.

След това стана тъмно и той вече не различаваше съществото на фона на торосите и ледените върхове. Заедно с морските пехотинци капитанът настигна колоната от шейни и прибра далекогледа в калъфа му, докато мъжете наблягаха върху ремъците, пръхтяха, пышкаха и дърпаха.

— Стойте по-близо до шейните, постоянно поглеждайте назад и дръжте оръжията си в готовност — каза тихо Крозиър на Пилкингтън и Хопкрафт. — Никакви фенери. Трябва да разчитате само на зрението си в тъмното. — Обемистите фигури на пехотинците кимнаха и се върнаха най-отзад. Крозиър забеляза, че охранителите пред първата шейна са запалили фенерите си. Той вече не виждаше мъжете, а само кръговете светлина, обрамчени с ореоли от ледени кристали.

Капитанът извика Томас Бланки при себе си. Дървеният крак освобождаваше мъжа от задължението да дърпа шейна, въпреки че дървената обувка беше грижливо обкована с пирони и клинове против плъзгане по леда. Ампутираният до коляното крак просто не осигуряваше на Бланки достатъчно опора и сила, за да може да тегли шейната. Но всички знаеха, че скоро силата на ледовия лоцман щеше да влезе в употреба, ако не физическата, то умствената — познаването на условията в ледовете можеше да се окаже жизненоважно, ако през следващите седмици или месеци се натъкнат на проходи в леда и се наложи да спуснат лодките от лагера „Ужас“ във водата.

Сега Крозиър използва Бланки като куриер.

— Господин Бланки, ще бъдете ли така любезен да отидете напред и да съобщите на моряците, които сега не теглят шейните, че няма да спираме за храна? Нека извадят студено говеждо и сухари от съответните сандъци и да ги раздадат на морските пехотинци и на хората във въпряговете, като им предадат, че всички трябва да се хранят в движение и да пият от бутилките с вода, които носят под дрехите си. Освен това, ако обичате, помолете охранителите ни да държат оръжията си в готовност. Може би ще пожелаят да свалят горните си ръкавици.

— Да, капитане — каза Бланки и се изгуби в сумрака. Крозиър чуваше хрущенето на снега под подкованата му с пирони дървена обувка.

Капитанът знаеше, че до десет минути всички участници в похода ще разберат, че твартата от ледовете ги преследва и скъсява разстоянието помежду им.

35. ЪРВИНГ

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°40'58" ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

24 АПРИЛ 1848 Г.

Въпреки че Джон Ървинг беше болен и изнемощял от глад, венците му кървяха и два от зъбите му се клатеха, и бе толкова уморен, че едва се държеше на краката си, това беше един от най-щастливите дни в живота му.

През целия този ден, както и през вчерашния, той и Джордж Хенри Ходжсън — стари приятели от учебния артилерийски кораб „Ексълът“ отпреди тази експедиция — възглавяваха отряди, излезли да ловуват и да проучат внимателно околността. За пръв път по време на тази експедиция, прокълната да бездейства и да мръзне цели три години, трети лейтенант Джон Ървинг се чувстваше истински *изследовател*.

Наистина островът, чиято източна част той изследваше — същата тази Земя на крал Уилям, където беше дошъл с лейтенант Греъм Гор преди малко повече от единайсет месеца, — не струваше пукнат грош, със замръзналата си чакълеста почва и ниските си хълмове, никой от които не се издигаше на повече от двайсетина фута над морското равнище, обитаван само от виещи ветрове и дълбоки снежни преспи, но Ървинг все пак го *изследваше*. Тази сутрин вече беше видял неща, които нито един бял човек — а може би и изобщо нито един човек на планетата — не беше виждал. Разбира се, ставаше въпрос само за още ниски хълмове от замръзнал чакъл и още преспи от лед и сняг, а не дори за следи от полярна лисица или мумифициран пръстенчат тюлен, но все пак това си беше негово откритие: двацет години по-ранно сър Джеймс Рос беше преминал с отряда си с шейна през северния бряг на острова в посока Виктъри Пойнт, но именно Джон Ървинг — произхождащ от Бристол, а по-късно станал жител на

Лондон — беше първият изследовател на вътрешността на Земята на крал Уилям.

Ървинг не би имал нищо против тази вътрешност да бъде наречена „Земята на Ървинг“. Защо не? Носът недалеч от лагера „Ужас“ вече от дваайсет години носеше името на съпругата на сър Джон, лейди Джейн Франклин, а какво беше направила тя, за да заслужи такава чест, освен че се беше омъжила за дебел, плешив старец?

Различните отряди с шейни вече започваха да се усещат като отделни общности. Затова предишния ден Ървинг беше извел отряда си от шестима души на лов, докато Джордж Ходжсън бе отишъл със своите хора на разузнаване из острова съгласно разпорежданията на капитан Крозиър. Ловците на Ървинг не бяха намерили нито една животинска следа в снега.

Лейтенантът трябваше да признае, че тъй като предишния ден всичките му хора бяха въоръжени с пушки или мускети (самият Ървинг тогава, както и днес, носеше само пистолет в джоба на шинела си), имаше моменти, в които изпитваше лека тревога при мисълта за помощник-калафатника Хики, крачещ зад него с оръжие в ръка. Разбира се, нищо не се беше случило. Сега, когато Магнъс Менсън беше на кораба, на дваайсет и пет мили разстояние оттук, Хики се държеше с Ървинг, Ходжсън и останалите офицери не просто учтиво, а даже почитателно.

Това напомни на Джон Ървинг как в родния му дом в Бристол учителят разделяше него и братята му един от друг, когато станеха твърде шумни по време на дългите, скучни уроци. Той просто слагаше момчетата в различни стаи на старото имение и водеше уроците с всеки поотделно, като минаваше от една стая в друга на старото крило на втория етаж, при което украсените му с токи обувки с високи токове кънтяха по старите дъбови дъски на пода. Джон и братята му Дейвид и Уилям — които доставяха такива проблеми на господин Кандрие, когато бяха тримата заедно — ставаха почти плахи, когато останеха насаме с бледия висок и слаб учител с бяла перука. На Ървинг никак не му се искаше да моли Крозиър да остави Менсън на кораба, но сега беше доволен, че го е направил. Още повече че капитанът не го беше попитал за причината за молбата му; Ървинг така и не беше разказал

на Крозиър за сцената между помощник-калафатника и огромния моряк, на която беше станал свидетел онази нощ в трюма.

Ала през днешния ден той не се притесняваше за Хики или по какъвто и да било друг повод. Единственият човек с оръжие в разузнавателния отряд освен самия Ървинг беше Едуин Лорънс, който носеше мускета си. Упражненията по стрелба край подредените в редица лодки край лагера „Ужас“ бяха показали, че Лорънс е единственият човек в отряда, способен да стреля прилично с мускет, така че днес той ги охраняваше. Останалите носеха със себе си само праметнатите през рамо раници, ушити от корабни платна. Старшината на бака Рубен Мейл, страшно находчив човек, беше поработил здравата заедно със стария шивач на платна Мъри, за да изготви такива раници за всички мъже, така че моряците, естествено, ги нарекоха „мъжки чанти“^[1]. Хората носеха в мъжките си чанти своите оловни или калаени бутилки с вода, сухари и сушено свинско, по една голднърова консерва за извънредни случаи, още някой допълнителен пласт дрехи, телените очила, изработени по нареждане на Крозиър за предпазване от слънчевата светлина, допълнителни барут и куршуми за в случай че се наложи да ловуват, и спални чували, в които да спят, ако по някаква причина не успеят да се върнат в лагера и се наложи да си направят бивак през нощта.

Тази сутрин Ървинг и отрядът му бяха вървели из вътрешността на острова повече от пет часа. Когато можеха, се стараеха да се придържат към ниските каменисти възвишения — там духаше по-силен и по-студен вятър, но беше по-лесно да се върви, отколкото по запълнените със сняг и лед низини. Засега не бяха видели нищо, което да повиши шансовете за оцеляване на експедицията — нито дори зелени лишей или оранжев мъх върху скалите. От книгите, прочетени в библиотеката на „Ужас“ — включително две произведения на самия сър Джон Франклин, — Ървинг знаеше, че изгладнели хора могат да си варят супа от мъх и лишей. *Много* изгладнели хора.

Когато изследователският им отряд се спря, за да изяде студения си обяд, да се напие с вода и да поотдъхне в една защитена от вятъра низина, Ървинг временно предаде командването на гротмарсовия старшина Томас Фар, а самият той се отдели от отряда. Казваше си, че хората са измъчени от тежките походи с шейни през последните

няколко седмици и имат нужда от почивка, но всъщност самият той се нуждаеше от уединение.

Ървинг каза на Фар, че ще се върне след час, и за да е сигурен, че няма да де изгуби, ще се спуска често до навяния от вятъра сняг по склоновете и ще оставя там следи от ботушите си, по които да се върне след това или които да бъдат използвани от останалите, за да го намерят, ако се забави. Докато крачеше на изток в блажена самота, той си похапваше един твърд сухар, усещайки колко силно са се разклатили двата му зъба. Когато извади сухара от устата си, видя, че по него има кръв.

Въпреки постоянния глад напоследък Ървинг беше изгубил апетит.

След като прегази поредната снежна падина и започна да се изкачва по замръзнал каменист склон към върха на поредния ветровит нисък хълм, той внезапно се спря.

По обширната заснежена долина отпред се движеха черни точки.

Ървинг свали със зъби горните си ръкавици и бръкна в раницата си, за да извади красивия си месингов далекоглед, подарък от чичо му по случай постъпването във военноморския флот. Не допря окото си до окуляра, за да не залепне далекогледът за веждите и бузите му, а така беше трудно да фокусира образа, дори като държи уреда с двете си длани. Ръцете му трепереха.

Това, което лейтенантът беше взел за малко стадо животни с козина, всъщност се оказа група от хора.

Ловният отряд на Ходжсън?

Не. Крачещите бавно през долината фигури бяха облечени с тежки кожени парки, подобни на онази, която носеше Безмълвната дама. Освен това бяха десет на брой — а Джордж беше взел само шестима души със себе си. И беше тръгнал с отряда си на юг покрай брега, а не към вътрешността на острова.

А и тази група беше с малка шейна. Отрядът на Ходжсън не беше взел със себе си шейна. И изобщо в лагера „Ужас“ нямаше толкова малки шейни.

Ървинг се опита да фокусира по-добре любимия си далекоглед и затаи дъх, за да предпази уреда от треперене.

Шейната се теглеше от впряг с поне шест кучета.

Това бяха или бели спасители, носещи ескимоски дрехи, или истински ескимоси.

На Ървинг му се наложи да отдръпне далекогледа от окото си, а после да се спусне на едно коляно и да наведе глава за момент. Виеше му се свят. Физическата слабост, която от седмици сдържаше с усилие на волята си, се беше стоварила върху него, предизвиквайки пристъп на гадене.

„Това променя всичко“ — помисли си той.

Фигурите долу — изглежда, те още не го виждаха може би защото той се беше спуснал малко по склона и тъмният му шинел не се открояваше на фона на тъмната скала — можеха да са ловци от някакво неизвестно ескимоско село, разположено наблизко. Ако беше така, то сто и петте оцелели от „Еребус“ и „Ужас“ почти със сигурност бяха спасени. Местните или щяха да ги хранят, или щяха да ги научат да се изхранват сами на този безжизнен остров.

Но имаше и вероятност ескимосите да са от военен отряд и примитивните копия, които Ървинг беше зърнал през далекогледа, да са предназначени за белите хора, за чието нахлуване в земите им ескимосите са научили по някакъв начин.

При всички случаи трети лейтенант Джон Ървинг знаеше, че е длъжен да се спусне долу, да се срещне с тях и да изясни всичко.

Той внимателно прибра далекогледа между допълнителните пуловери в сака си, а после, вдигнал едната си ръка с надеждата, че ескимосите ще разтълкуват това като мирен поздравителен жест, започна да се спуска по дългия хълм към десетте човешки фигури, които внезапно се бяха спрели.

[1] Игра на думи — моряците кръщават чантите „Male Bags“, което може да означава както чантите на Мейл, така и мъжки чанти. ↑

36. КРОЗИЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

24 АПРИЛ 1848 Г.

Третият и последен ден сред ледовете се оказа определено най-тежкият.

За последните шест седмици Крозиър беше участвал в поне два похода от кораба до лагера с един от първите и най-многобройни отряди с шейни, ала в тях му беше много по-лесно въпреки още неотъпканите пътища. Тогава беше по-здрав. И определено не беше толкова изтощен.

Франсис Крозиър не съзнаваше напълно това, но след като се възстанови от почти смъртоносната си болест през януари, тежката му меланхолия прерасна в безсъние. Като моряк и след това като капитан Крозиър винаги се бе гордял — както и повечето капитани — със способността си да спи много малко и да се събужда дори от най-дълбокия сън при всяко изменение в състоянието на кораба: лека промяна на курса, увеличаване на силата на вятъра върху платната, твърде многото крака, тропачи над главата му при някоя необичайна вахта, всяка промяна в звука на водата, плискаща се в корпуса... всичко.

Ала през последните месеци Крозиър спеше все по-малко и по-малко, докато не придоби навика да преспива по час-два посред нощ, а понякога да дремва и по половин час или по-малко през деня. Казваше си, че това е просто заради извънредната му заетост — трябваше да свърши прекалено много неща и да даде твърде много заповеди през последните седмици преди напускането на кораба, — но всъщност меланхолията му отново се опитваше да го унищожи.

Почти през цялото време съзнанието му се намираше в състояние на вцепенение. Той беше един умен мъж, затыпал от

непрестанната умора.

През последните две нощи, прекарани в морски лагери „Едно“ и „Две“, никой не успя да заспи независимо от това колко уморен беше. Не беше необходимо да се разпъват палатки — през последните седмици и в двата лагера имаше постоянни палатки и всеки следващ отряд отстраняваше повредите от тях, нанесени от вятъра или снега.

Триместните спални чували от еленова кожа бяха много по-топли от обикновените чували, ушити от вълнените одеяла на „Хъдсън Бей“, и местата в тях се разпределяха по жребий. Крозиър дори не взе участие в хвърлянето на жребий, но когато през първата нощ на леда влезе в палатката, която делеше с още двама офицери, установи, че стюардът му Джопсън е разпънал самостоятелен спален чувал от еленова кожа, ушит специално за него. И Джопсън, и останалите мъже смятаха за недопустимо капитанът да дели спалния си чувал с двама други хъркащи, пърдящи, въртящи се в съня си мъже — пък макар и офицери — и Крозиър беше твърде уморен и благодарен, за да спори.

Той също така не каза на Джопсън или на останалите, че в едноместния чувал е много по-студено, отколкото в триместния. Само топлината на лежащите отстрани други тела сгриваше хората достатъчно, че да могат да спят през нощта.

Но Крозиър не се опита да спи в нито един от двата морски лагера.

На всеки два часа той ставаше и обхождаше периметъра, за да се убеди, че часовите са се сменили навреме. През нощта вятърът се усилваше и вахтените се криеха зад набързо издигнати ниски снежни стени. Заради силния вятър и снежната виелица превитите ниско зад снежните прегради мъже не биха видели създаването от ледовете, докато не се озове пред лицето им.

През първата нощ то не се появи.

През кратките минути, когато се унасяше в дрямка, Крозиър отново виждаше кошмарните сънища, навестявали го по време на януарската му болест. Някои от тях се повтаряха толкова пъти — карайки капитана да се събуди, облян в студена пот, — че той запомни отделни фрагменти от тях. Девойките, провеждащи спиритически сеанс. Маклинток и другият мъж, ужасено гледащи двата скелета в лодката, единият от които седи напълно облечен, а другият представлява само купчина от оглозгани кости.

Денем Крозиър се чудеше дали той самият не е един от двата скелета.

Но най-ужасен до момента беше сънят за причастието, в който той като малко момче или като по-стар, сериозно болен вариант на самия себе си, е коленичил гол пред олтара на църквата, а огромният, звероподобен свещеник — с подгизнала от вода парцалива бяла дреха, през която прозира силно изгоряла червеникава кожа — се е надвесил над него и се доближава, издишвайки зловонния си дъх в отметнатото назад лице на Крозиър.

В утрото на 23 април всички мъже станаха още по тъмно, малко след пет часа сутринта. Слънцето щеше да изгрее чак към десет. Вятърът продължаваше да духа, карайки кафявите платнища на холандските палатки да плющят и жилейки очите на събралите се да закусват хора.

На леда хората би трябвало да затоплят храната си в малки тенекиени кутии с надписи „Приспособление за готвене“, използвайки спиртниците си, които захранваха със съхраняван в бутилки етер. Ала дори и в безветрено време често беше изключително трудно да се заредят и запалят спиртниците, а при силен вятър беше абсолютно невъзможно, дори и ако някой рискува да пробва да запали спиртник във вътрешността на палатка. Затова, утешавайки се с мисълта, че месото, зеленчуците и супите в голднъровите консерви вече са сготвени, мъжете просто пиеха замръзналата или полузамръзнала субстанция направо от кутиите. Бяха изнемощели от глад, а им предстоеше да мъкнат шейните цял един безкраен ден.

Гудсър — а преди това и тримата покойни лекари — бяха говорили неведнъж на Крозиър и Фицджеймс за необходимостта голднъровите консерви хубаво да се затоплят, особено супите. Зеленчуците и месото, беше отбелязал Гудсър, наистина са готвени, но супите — предимно от евтин пащърнак, моркови и други кореноплодни — са просто концентрати, които е нужно да се разтворят във вода и да се сварят.

Лекарят не можеше да назове отровите, които биха могли да се съдържат в неварените голднърови супи — а може би дори в месата и зеленчуците, — но продължаваше да повтаря за необходимостта консервираните храни да се затоплят до кипене дори по време на походите. Тези предупреждения бяха една от главните причини

Крозиър и Фицджеймс да наредят тежките железни печки от велботите да се превозят до лагера „Ужас“ през леда и торосите.

Но нито тук, в морски лагер „Едно“, нито в морски лагер „Две“, където щяха да спят следващата нощ, нямаше печки. Мъжете изядоха цялата консервирана храна сурова, направо от тенекиените кутии — дори когато успееха да запалят малките спиртници, горивото стигаше само за да се разтопи замръзналата супа, но не и за да се кипне.

Ще трябва да се задоволим с това, мислеше си Крозиър.

Веднага щом приключи със закуската, капитанът усети как червата му отново започват да къркорят от глад.

Първоначално бяха възнамерявали да приберат всичките осем холандски палатки и от двата лагера и да ги откарат в лагера „Ужас“, за да могат да бъдат използвани, ако в скоро време се наложи някоя друга група да излезе в ледовете. Ала духаше твърде силен вятър и хората бяха прекалено уморени, макар и да бе минало само едно денонощие от началото на похода. Крозиър се посъветва с лейтенант Литъл и двамата решиха, че ще е достатъчно, ако вземат три палатки от този лагер. Може би щяха да се чувстват по-добре на следващата сутрин, след нощуването в морски лагер „Две“.

На втория ден на похода, 23 април 1848 година, трима от мъжете във впряговете се пречупиха. Единият започна да повръща кръв. Другите двама просто паднаха върху леда и бяха неспособни да теглят през целия остатък от деня. На единия от тях му се наложи да се качи в една от шейните и да бъде возен.

Тъй като не желаеха да съкращават броя на въоръжените охранители отпред, отзад и отстрани на процесията, Крозиър и Литъл сами се впрегнаха в хамутите и участваха в теглене на шейните през по-голямата част от този безкраен ден.

През втория ден на похода не им се наложи да преодоляват толкова високи тороси, а и предишните отряди с шейни бяха отъпкали този отрязък от леда като градски път, но силният вятър и снежната виелица неутрализираха почти напълно тези преимущества. Мъжете във впряговете не можеха да виждат шейните на повече от петнайсет фута пред очите им. Морските пехотинци и въоръжените моряци, които охраняваха отряда, не виждаха нищо, когато се отдалечаха на двайсетина фута от шейните, така че бяха принудени да крачат съвсем

наблизо, за да не се изгубят. Така че нямаше никаква полза от тях като охрана.

Няколко пъти през този ден водещата шейна, обикновено тази на Крозиър или лейтенант Литъл, губеше следата на предишните отряди с шейни и се налагаше всички да спрат за известно време — между няколко минути и половин час, — докато няколко мъже, завързани един за друг с въже, за да не се изгубят във виелищата, бродеха наляво и надясно от погрешния курс, търсейки плитките следи в леда, които бързо биваха засипвани от снега.

Да загубят пътя в средата на разстоянието би означавало не само загуба на време, но можеше да им струва и живота.

Някои от отрядите с шейни, каращи по-тежки товари, бяха преодолявали по-рано през пролетта тези девет мили сравнително равен лед за по-малко от дванайсет часа и бяха пристигали в морски лагер „Две“ само няколко часа след залез-слънце. Отрядът на Крозиър се добра дотам много след полунощ и едва не пропусна самия лагер. Ако Магнъс Менсън — чийто слух беше не по-малко необичаен, отколкото размерите му и ниската му интелигентност — не беше чул плющенето на платнищата на вятъра далеч вляво, те щяха да отминат покрай своето убежище и покрай склада си за хранителни запаси.

Духалият все по-силно и по-силно през целия ден вятър беше нанесъл големи щети на морски лагер „Две“. Пет от осемте палатки бяха отнесени в тъмнината — макар да бяха закрепени здраво за леда чрез дълбоко забити клинове — или просто бяха разкъсани на парчета. Изгладнелите и изтощени мъже успяха да разпънат две от трите палатки, взети от морски лагер „Едно“, и четирийсет и шестте мъже, на които им беше напълно удобно, но доста тясно в осем палатки, се натъпкаха в само пет.

За мъжете, на които им беше ред да дежурят през тази нощ — шестнайсет души от четирийсет и шестте, — вятърът, снегът и студът се превърнаха в същински ад. Самият Крозиър стоя на пост между два и четири часа през нощта. Той предпочете да се възползва от възможността да се раздвижи, тъй като така или иначе не можеше да заспи от студ в едноместния си спален чувал, дори и в претъпканата тясна палатка.

Последният ден на похода беше най-тежкият.

Вятърът стихна малко преди ставането на мъжете в пет часа сутринта, но радостта от перспективата да видят ясно небе беше помрачена от рязкото падане на температурата с поне трийсет градуса. Лейтенант Литъл измери температурата в шест часа сутринта и установи, че е минус шейсет и четири градуса^[1].

„Това са само осем мили — не спираше да си повтаря Крозиър през този ден, докато крачеше в хамута. Знаеше, че всички останали си мислят същото. — Днес милите са само осем, с цяла миля по-малко от ужасния преход вчера.“

Когато още няколко души се строполиха, болни или изнемощели, Крозиър нареди на охранителите да сложат винтовките, мускетите и пушките си по шейните и да се впрегнат в хамутите веднага щом слънцето се покаже. Всеки, способен да върви, щеше да участва в тегленето.

Останали без охрана, те разчитаха на това, че денят е ясен. Кафявото петно на Земята на крал Уилям се появи пред тях заедно с изгрева; стената от високи айсберги и струпванията от крайбрежен лед покрай нея блестяха в далечината под слабите, студени слънчеви лъчи като бариера от натрошено стъкло — ясната светлина беше залог, че хората няма да изгубят следите от предишните отряди с шейни и че тварта от ледовете няма да се промъкне към тях незабелязано.

Ала съществото продължаваше да бъде някъде там. Те го виждаха — малко петънце югозападно от тях, придвижващо се значително по-бързо, отколкото успяваха впрегнатите в хамутите мъже.

Няколко пъти през деня Крозиър или Литъл се измъкваха от впряга, вадеха далекогледите от раниците си и се взираха в създаването.

То се намираше на поне две мили от тях и се придвижваше на четири крака. От такова разстояние спокойно можеше да мине за някоя бяла мечка, много от които бяха успели да убият през последните три години. Но не и след като се изправи на задните крака и не започна да души въздуха, вперило поглед в тяхна посока.

„То знае, че сме напуснали корабите — мислеше си Крозиър, докато наблюдаваше през очукания и издраскан за толкова години използване месингов далекоглед. — Знае накъде сме тръгнали. И иска да се добере дотам преди нас.“

Вървяха през целия ден, като се спряха само по залез-слънце в ранния следобед, за да изядат замръзналото съдържание на консервените си кутии. Осоленото свинско и коравите сухари отдавна бяха свършили. Ледените стени, отделящи Земята на крал Уилям от паковия лед, блестяха като град с десет хиляди газови лампи в минутите преди тъмнината да се разстеле по небето като разсипано мастило.

Оставаше им да изминат още четири мили. Сега в шейните лежаха осем души, трима от които — изгубили съзнание.

Прехвърлиха Голямата ледена бариера, отделяща паковия лед от сушата, някъде към един часа през нощта. Вятърът оставаше слаб, но температурата на въздуха продължаваше да пада. Когато се спряха за малко, за да завържат въжета за издигането на шейните върху трийсетфутова ледена стена — прокараният през нея през последните седмици път в резултат на движението на ледовете беше затрупан от хиляди нови ледени блокове, откъснали се от огромните айсберги от двете му страни, — лейтенант Литъл отново измери температурата. Беше минус осемдесет и два градуса^[2].

Крозиър участваше в тегленето вече от много часове и даваше командите си, замаян от изтощение. По залез-слънце, когато погледна за последен път през далекогледа си на юг, към изпреварващото ги в далечината същество — то вече пресичаше ледената бариера, подскачайки с лекота, — той направи грешката да свали горните и долните си ръкавици, за да отбележи местоположението им в дневника си, а след това забрави да сложи пак, преди да вземе отново далекогледа. Едната му длан и върховете на пръстите на другата моментално залепнаха за метала. Той бързо отдръпна ръцете си, при което съдра кожата и част от плътта на възглавничките на четири пръста от дясната си ръка, както и голяма ивица кожа от лявата си длан.

Тук, в Арктика, такива рани не зарастваха, особено след появата на първите симптоми на скорбут. Крозиър обърна гръб на останалите и повърна от болка. Адското парене в разкъсаните му пръсти и длан само нарастваше през дългата нощ на теглене, катерене и блъскане на шейната. Мускулите на ръцете и раменете му бяха натъртени от натиска на хамута, което доведе до вътрешни кръвоизливи.

Когато около един и половина през нощта се изкачиха на последната бариера, под осеяното с ярки звезди и планети безкрайно ясно, но убийствено студено небе, Крозиър глупаво си помисли да зареже шейните и да хукне към намиращия се на една миля лагер „Ужас“. Останалите мъже можеха да се върнат заедно с тях на другия ден и да им помогнат в тегленето на тези невъзможно тежки шейни до лагера.

Но у Франсис Крозиър беше останал достатъчно здрав разум и командирски инстинкт, за да отхвърли веднага тази мисъл. Разбира се, той би могъл да постъпи така, да изостави шейните — което не беше правил нито един отряд през последните седмици — и да отведе хората си до безопасния им пристан в лагера „Ужас“ без товара им, но щеше да загуби завинаги авторитета си пред сто и четиримата оцелели моряци и офицери.

Въпреки че от непоносимата болка в раздраните си ръце Крозиър повръщаше често, докато отрядът теглеше и буташе шейните по ледената стана — с крайчеца на съзнанието си той отбеляза, че повърнатото е течно и червено под светлината на фенерите, — той продължаваше да дава заповеди и да помага на останалите, докато накрая трийсет и осемте души, все още способни да мъкнат шейните, не слязоха върху леда край чакълестия бряг.

Ако не беше сигурен, че при този студ щеше да остане без кожа на устните, Крозиър сигурно щеше да падне на колене в мрака и да целуне така жадуваната суша, когато всички чуха новия звук от хрущането на камъни и чакъл под плъзгачите на шейните, поели по последната миля от пътя си.

В лагера „Ужас“ горяха факли. Крозиър беше начело на впряга на водещата шейна, когато навлязоха в лагера. Всички се стараеха да стоят прави — или поне полюлявайки се в изправена позиция, — когато мъкнеха тежките шейни с лежащите върху тях изпаднали в несвяст мъже, докато изминаваха последните сто ярда във вътрешността на лагера.

Пред палатките имаше топло облечени мъже, които ги чакаха. В началото Крозиър беше трогнат от тяхната загриженост, уверен, че двайсетината мъже, които видя под светлината на факлите, вече са се готвели да изпратят спасителен отряд за капитана и другарите си.

Докато се превиваше от болка, с последни сили натискайки хамута в стремежа си да преодолее по-бързо последните шейсет фута, останали до осветеното от факлите пространство, Крозиър замисляше малка шега по случай пристигането им — смяташе да каже, че отново е дошло Рождество, а после да обяви, че всички могат да спят през цялата следваща седмица, — но после капитан Фицджереймс и няколко от офицерите пристъпиха напред, за да ги поздравят.

Тогава Крозиър видя очите им: и на Фицджереймс, и на Левеконт, и на Девьо, и на Кауч, и на Ходжсън, и на Гудсън, и на всички останали. И вече знаеше — благодарение на ясновидската си дарба, наследена от баба му Мойра, или на безпогрешния си капитански усет, или просто благодарение на изострените възприятия, характерни за крайно изтощените хора, — просто знаеше, че се е случило нещо и вече нищо няма да е такова, каквото го е планирал и се е надявал, че ще бъде.

[1] Около минус петдесет и три градуса по Целзий. ↑

[2] Около минус шейсет и три градуса по Целзий. ↑

37.

ЪРВИНГ

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°40'58" ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

24 АПРИЛ 1848 Г.

Там стояха десет ескимоси: шестима мъже на неопределена възраст, един много стар беззъб мъж, едно момче и две жени. Едната от тях беше стара, с хлътнали устни и набраздено от бръчки лице, а другата беше много млада.

„Може би това са майка и дъщеря“ — помисли си Ървинг.

Всички мъже бяха ниски — най-високият от тях стигаше едва до брадичката на стройния лейтенант. Качулките на двамина бяха свалени, разкривайки рошави черни коси, но всички останали мъже се бяха вторачили в него от дълбините на качулките си. Някои от качулките бяха от гъста и бяла козина — Ървинг сметна, че е от арктическа лисица, — а други бяха по-тъмни и четинести, като от росомаха.

Всички мъже с изключение на момчето носеха оръжия — или харпун, или късо копие с каменен или костен накрайник, но когато Ървинг се приближи и показа празните си ръце, насочените към него копия се отместиха. Ескимоските мъже — ловци, реши Ървинг — стояха спокойно, с разтворени крака, отпуснали ръцете с оръжията, а старецът отзад придържаше шейната, беше привлякъл и момчето близо до себе си. Шейната беше много по-къса и по-лека дори от най-малките шейни на „Ужас“, а в хамута ѝ бях впрегнати шест кучета, които лаеха и ръмжаха, оголили злобно зъби, докато старецът не ги усмири с резбованата си тояжка.

Докато се опитваше да съобрази как да общува с тези странни хора, Ървинг продължаваше да се чуди на дрехите им. Парките на мъжете бяха по-къси и по-тъмни, отколкото на Безмълвната дама или на покойния ѝ спътник, но също кожени. Лейтенантът реши, че може

да са от елени или лисици, но стигащите до коленете панталони определено бяха от бели мечки. Някои от високите ботуши на ескимосите изглеждаха сякаш са също от еленова кожа, но други бяха по-гладки и еластични. От тюлени? Или пак от еленова кожа, но обърната наопаки?

Ръкавиците им определено бяха от тюленова кожа и изглеждаха по-топли и по-меки от собствените ръкавици на Ървинг.

Лейтенантът се вгледа внимателно в шестимата по-млади мъже, опитвайки се да разбере кой е водачът им, но това не стана ясно по вида им. Освен стареца и момчето само още един ескимос се открояваше сред останалите — по-възрастният от мъжете с непокрита глава, който носеше лента от бяла еленова кожа със сложна шарка, тънък колан, на който висяха множество странни предмети, и някаква кесийка, закачена на врата му. Обаче това не беше никакъв протичък амулет като онзи, който носеше на гърдите си Безмълвната дама.

„Безмълвна, как ми се иска да беше тук“ — помисли си Джон Ървинг.

— Приветствам ви — каза той и докосна гърдите си с облечения си в ръкавица палец. — Трети лейтенант Джон Ървинг от кораба на Нейно величество „Ужас“.

Мъжете размениха няколко приказки помежду си. Ървинг дочу думи като *каблуна*, *кавак* и *миягортон*, но, разбира се, нямаше ни най-малка представа какво означават.

По-възрастният мъж с непокритата глава, кесийката и колана посочи към Ървинг и каза:

— *Пийфиксак!*

Някои от по-младите мъже поклатиха глави. Ако това беше никакъв неодобрителен епитет, Ървинг се надяваше, че останалите са го отхвърлили.

— Джон Ървинг — повтори той, отново докосвайки гърдите си.

— *Сиксам йеуа?* — каза мъжът срещу него. — *Суигне!*

Ървинг можеше единствено да кимне в отговор. Той докосна гърдите си отново.

— Ървинг.

После посочи гърдите на мъжа с въпросително изражение.

Мъжът се вторачи към него от вътрешността на качулката си.

Отчаян, лейтенантът посочи кучето най-отпред във впряга, което продължаваше да лае и да ръмжи, удържано и удряно здравата от стареца до шейната.

— Куче — каза Ървинг. — Куче.

Ескимосът, застанал най-близо до Ървинг, се разсмя.

— *Кимик* — изрече той отчетливо, също посочвайки кучето. — *Тунок*.

Макар и премръзнал, Ървинг почувства как из тялото му се разлива топлина. Беше постигнал някакъв напредък. Ескимоската дума за косматите кучета, които използваша във впряговете си, беше *кимик* или *тунок*, или и двете. Лейтенантът посочи шейната им.

— Шейна — изрече той решително.

Десетимата ескимоси се вторачиха в него. Младата жена прикри лице с ръкавиците си. Челюстта на старицата увисна и Ървинг успя да види, че тя има точно един зъб в устата си.

— Шейна — повтори той.

Шестимата мъже, застанали най-отпред, се спогледаха. Най-накрая събеседникът на Ървинг до този момент каза:

— *Каматик?*

Ървинг кимна радостно, макар че нямаше никаква представа дали наистина са започнали да комуникират помежду си. Мъжът можеше просто да го е попитал дали желае да го нацелят с харпуна. И все пак младият лейтенант неволно се усмихна. Почти всички ескимоси — без момчето, стареца, продължаващ да бие кучето, и мъжа без качулка, с кесийката и колана — се усмихнаха в отговор.

— Вие случайно не говорите ли английски? — попита Ървинг, съзнавайки, че малко е позакъснял с този въпрос.

Ескимосите го гледаха, усмихваха се и мълчаха.

Ървинг повтори въпроса на училищния си френски и на ужасния си немски.

Ескимосите продължаваха да се усмихват и да се взират в него.

Ървинг приклепна и шестимата мъже също наклеяха. Те не искаха да седат на вледенената земя, въпреки че наблизо имаше няколко удобни камъка. След толкова месеци, прекарани в студа, Ървинг много добре ги разбираше. Той все така искаше да узнае нечие име.

— Ървинг — каза той, докосвайки отново гърдите си. После посочи към най-близкия мъж.

— *Инук* — каза мъжът, докосвайки гърдите си. Той свали ръкавицата си със зъби и вдигна дясната си ръка. Двата ѝ най-малки пръсти липсваха. — *Тикеркат* — рече мъжът и отново се усмихна.

— Приятно ми е да се запознаем, господин Инук — каза Ървинг. — Или господин Тикеркат. *Много* ми е приятно да се запознаем.

Той реши, че едно реално общуване не може да мине без езика на жестовете и посочи на северозапад, откъдето беше дошъл.

— Имам много приятели — каза той уверено, сякаш изречените думи щяха да му осигурят безопасност сред тези диваци. — Два големи кораба. Два... кораба.

Повечето от ескимосите погледнаха нататък, накъдето сочеше Ървинг. Господин Инук леко се намръщи.

— *Нанук* — рече мъжът тихо, после поклати глава, сякаш поправяйки се, и добави: — *Торнарсук*.

При тази дума всички останали извърнаха поглед или наведоха глави сякаш в знак на почит или от страх. Но лейтенантът беше сигурен, че тези чувства не са предизвикани от мисълта за двата кораба или за групата бели мъже.

Ървинг облиза кървящите си устни. По-добре щеше да е да започне да търгува с тези хора, вместо да завързва по-продължителен разговор. Бавно, за да не подплаши някой от тях, той бръкна в кожената си раница, за да види няма ли да се намери там някое лакомство или дрънкулка, която да може да предложи на ескимосите за подарък.

Не намери нищо. Вече беше изял парчето осолено свинско и стария сухар, които беше взел за деня. Тогава нещо лъскаво и интересно...

В раницата бяха само съдраните му пуловери, чифт миризливи резервни чорапи и скъсан парцал, който беше взел за в случай че му се наложи да ходи по нужда. В този момент Ървинг горчиво съжали, че е дал ориенталската си копринена кърпичка на Безмълвната дама — където и да се намираше тя сега. Девојката се бе измъкнала от лагера „Ужас“ на втория си ден тук и оттогава не се беше появявала. Той знаеше, че червено-зелената копринена кърпичка щеше да се хареса на тези местни жители.

После студените му пръсти докоснаха закръгления месингов далекоглед.

Сърцето му подскочи радостно, а после се сви от болка. Далекогледът беше може би най-ценната му вещ — последният подарък от чичо му, преди този добър човек да почине внезапно от сърдечен пристъп.

Леко усмихвайки се на гледащите го с очакване ескимоси, той бавно измъкна инструмента от раницата. Забеляза, че мургавите мъже стиснаха по-здраво своите копия и харпуни.

* * *

Десет минути по-късно цялото ескимоско семейство, или клан, или племе, се беше събрало около Ървинг като ученици около любимия си учител. Всички те — дори недоверчивият по-възрастен мъж с лентата, колана и кесийката — поглеждаха един след друг през далекогледа. Дори двете жени изчакаха реда си — Ървинг позволи на господин Инук Тикеркат, новия си приятел посредник, да даде месинговия инструмент на кикотеците се девойка и старица. Старецът, който удържаше шейната, също дойде да погледне и възкликна смаяно, докато жените припяха:

*ай ъе ъя ъя на
ъе хе ъе ъе ий е ъя кана
ай ъе ий ят яна*

Ескимосите възторжено гледаха един към друг с далекогледа, отстъпваха назад изумени и се заливаха от смях при вида на уголемените лица. После мъжете, бързо научили се как да фокусират образа, започнаха да насочват уреда към по-далечни скали, облаци и хълмове. Когато Ървинг им показва как могат да обърнат тръбата и да накарат всичко да се смали, малката долина се огласи от смеха и радостните възгласи на всички.

Накрая Ървинг отказа да си вземе далекогледа, а го сложи в ръцете на господин Инук Тикеркат и се опита да му обясни с езика на жестовите, че това е подарък.

Смехът секна и всички го погледнаха със сериозни изражения. Ървинг за миг се запита дали не е нарушил някакво табу, дали не ги е оскърбил по някакъв начин, но после се досети, че просто ги е поставил в затруднено положение — беше им подарил нещо прекрасно, а те нямаха нищо, които да му дадат в замяна.

Инук Тикеркат се посъветва с останалите ловци, а после се обърна към Ървинг и направи съвсем недвусмислена пантомима — вдигна ръка към устата си, а после потърка корема си.

За един ужасен момент Ървинг реши, че събеседникът му го моли за храна — каквато лейтенантът нямаше, — но когато се опита да обясни този факт, ескимосът поклати глава и повтори жестовите си. Внезапно Ървинг осъзна, че го питат дали *той* не е гладен.

С просълзени очи — от порив на вятъра или просто от облекчение — Ървинг повтори жестовите и закима енергично. Инук Тикеркат го хвана за рамото и го поведе към шейната. „С каква дума я нарекоха?“ — запита се Ървинг.

— *Каматик?* — каза той на висок глас веднага щом се сети.

— *Ий!* — възкликна господин Тикеркат одобрително. Прогонвайки с ритник ръмжащите кучета, той махна дебелията кожа, покриваща шейната. Отдолу бяха натрупани купчини прясно месо и риба.

Ескимосът започна да му сочи различни деликатеси. Когато му показва рибата, Инук Тикеркат изрече *екалук* с бавния търпелив тон, с който възрастните обясняват нещо на децата. После посочи дебелия парчета тюленово месо и лой: *нат-сук*. Накрая докосна и някакво помасивно и по-дълбоко замразено тъмно месо: *Уу мин-мите*.

Ървинг кимна. Той беше смутен задето устата му изведнъж се беше изпълнила със слюнка. Без да е наясно дали се очаква само да се възхити от запасите храна, или може да си избере нещо от тях, той неуверено посочи тюленовото месо.

— *Ий!* — каза отново господин Тикеркат. Той вдигна ивица от меко месо и лой, измъкна изпод късата си парка много остър кокален нож и отрязва едно парче за Ървинг и едно за себе си.

Застаналата наблизко старица издаде някакъв вопъл.

— *Каактунга!* — извика тя. След като никой от мъжете не ѝ обърна внимание, тя подвикна отново: — *Каактунга!*

Мъжът направи на Ървинг физиономия, каквато обикновено един мъж прави на друг, когато жена иска нещо в тяхно присъствие, и каза:

— *Орсунгувок!*

Но все пак отрязва на старата жена едно парче от тюленовата лой и ѝ го подхвърли като на куче.

Беззъбата вещица се изкикоти и се зае да дъвче лойта.

Незабавно всички се събраха около шейната, извадиха ножовете си и се заеха да режат от месото и да ядат.

— *Айпалингйягнок* — каза господин Тикеркат, като сочеше старицата и се смееше. Останалите ловци, старецът и момчето — всички освен възрастния мъж с лентата и кесийката — се присъединиха към смеха му.

Ървинг се усмихна широко, въпреки че нямаше никаква представа в какво се състои шегата.

Възрастният мъж с лентата посочи Ървинг и каза:

— *Кавак... суингне! Кангунартулорпок!*

Лейтенантът нямаше нужда от преводач, за да разбере, че какво и да беше казал мъжът, то не беше никак мило или любезно. Господин Тикеркат и няколко от останалите мъже само поклатиха глави и продължиха да ядат.

Всички, дори младата жена, използваха ножовете си по същия начин като Безмълвната дама в снежния ѝ дом преди повече от два месеца — отрязваха късче кожа, месо и лой и го поднасяха към устата си, доближавайки остриетата на милиметри от омазнените си устни и езици.

Ървинг се стараеше да прави същото — доколкото можеше — но ножът му не беше толкова остър и той действаше твърде несръчно. Ала поне не поряза носа си за разлика от онзи път, когато беше с Безмълвната. Ескимосите поглъщаха храната заедно, в тишина, нарушавана само от учтиви оригвания и от редки изпускания на газове. Мъжете от време на време отпиваха от някакъв вид мях, но Ървинг вече беше извадил бутилката си, която държеше близо до тялото си, за да не замръзне водата.

— *Ки-а-на-у-вит* — попита изведнъж Инук Тикеркат. Той посочи гърдите си. — *Тикеркат*. — Отново свали ръкавицата си и показва двата си липсващи пръста.

— Ървинг — каза лейтенантът, потупвайки се отново по гърдите.

— *Ее-вунг* — повтори ескимосът.

Ървинг се усмихна иззад парчето лой. Той посочи към новия си приятел.

— Инук Тикеркат, *ий?*

Ескимосът поклати глава.

— *Ак-ка*. — Мъжът направи широк жест с двете си ръце, посочвайки цялата група ескимоси, включително и себе си. — *Инук*. — Изрече той твърдо. После вдигна осакатената си ръка и размърда двата си оцелели пръста, като беше скрил палеца. — *Тикеркат*.

Ървинг си направи извода, че „инук“ не е име на човек, а се отнася за всички десет ескимоси тук и може би е името на племето, или на народа, или на клана. А за „Тикеркат“ предположи, че е не фамилията, а пълното име на събеседника му и вероятно означава „Два пръста“.

— Тикеркат — каза Ървинг, опитвайки се да произнесе думата правилно с пълната си уста. Не обръщаше никакво внимание на факта, че месото и лойта са стари, вмирисани и сурови. Сякаш тялото му се нуждаеше от тази храна повече от всичко на света. — Тикеркат — повтори той още веднъж.

После, докато всички клечаха, режеха с ножовете и дъвчеха, последва всеобщо представяне. Тикеркат започна да съобщава имената и да обяснява с жестове значенията им — ако имаха значение, — а после и останалите мъже се включиха и започнаха сами да жестикулират. Случващото се напомняше весела детска игра.

— *Талириктуг* — изрече Тикеркат бавно, побутвайки напред съседа си, младеж с огромен гръден кош. Двата пръста стисна другаря си за рамото, възкликна нещо, прозвучало като „а-йе-ай“, а после прегъна ръката си, сякаш сравняваше мускулите си с доста по-развитите бицепси на младежа.

— Талириктуг — повтори Ървинг, чудейки се дали това означава „Големия мускул“ или „Силната ръка“, или нещо подобно.

Следващият мъж, нисък на ръст, се наричаше *Туяукаг*. Тикеркат дръпна назад качулката на парката му, посочи черните му коси и

направи движение с ръка, имитиращо летяща птица.

— Тулукаг — повтори Ървинг и кимна учтиво на мъжа, продължавайки да дъвче. Запита се дали думата не означава „гарван“.

Четвъртият мъж се удари в гърдите.

— Амарук — промърмори той, а после отметна глава назад и нададе вой.

— Амарук — повтори Ървинг и кимна, а после добави: — Вълк.

Петият ловец се казваше *Мамарут* и разигра неразбираема пантомима, размахвайки ръце и танцувайки. Ървинг повтори името и кимна, но нямаше никаква представа какво може да е значението му.

Шестият ловец, много сериозен на вид млад човек, беше представен от Тикеркат като *Итуксук*. Този мъж наблюдаваше внимателно Ървинг с дълбоките си черни очи и нито каза нещо, нито направи някакво движение. Ървинг кимна учтиво и продължи да дъвче лойта.

По-възрастният мъж с лентата и кесийката на гърдите беше представен от Тикеркат като *Асияюк*, но човекът не реагира по никакъв начин, дори не мигна. Той явно нито харесваше трети лейтенант Джон Ървинг, нито му се доверяваше.

— Приятно ми е да се запознаем, господин Асияюк — рече Ървинг.

— *Афаткук* — каза Тикеркат тихо, леко кимайки в посока на навъсения по-възрастен мъж с лентата.

„Някакъв вид шаман?“ — зачуди се Ървинг. Лейтенантът реши, че докато враждебността на Асияюк се изразява в безмълвна недоверчивост, няма за какво да се тревожи.

Старецът при шейната беше представен на лейтенанта като *Крингмулуарюк*. Тикеркат посочи продължаващите да ръмжат кучета, събра ръцете си все едно показва нещо с малки размери и се засмя.

После смеещият се събеседник на Ървинг посочи плахото момче, което изглеждаше десет или единайсетгодишно, потупа се отново по гърдите и каза:

— *Ирник*. — След което добави: — *Кайорангуак*.

Ървинг предположи, че „ирник“ може да означава „син“ или „брат“. Навярно все пак първото, помисли си той. Или може пък името на момчето да беше Ирник, а „кайорангуак“ да означава син или брат.

Лейтенантът кимна с уважение, както беше направил и при представянето на по-възрастните ловци.

Тикеркат побутна напред старицата. Нейното име, изглежда, беше *Науйя* и Тикеркат отново направи движението, имитиращо летяща птица. Ървинг повтори името, доколкото може — в него имаше някакъв гърлен звук, който не можеше да възпроизведе, — и кимна почтително. Зачуди се дали *науйя* не е арктическа чайка или някоя още по-екзотична птица.

Старицата се изкикоти и пхна в устата си поредния къс лой.

Тикеркат прегърна през рамо девойката — тя всъщност беше още момиче — и каза:

— *Кауманик*. — После ловецът се усмихна широко и добави: — *Амуук*.

Усмихвайки се, момичето се опита да се измъкне от прегръдката му, и всички мъже освен предполагаемия шаман се разкикотиха гръмко.

— *Амуук?* — попита Ървинг и смехът стана още по-силен. Тулукаг и Амарук така прихнаха, че лойта им потече от устата.

— *Кауманик... амуук!* — повтори Тикеркат и направи универсален жест, сграбчвайки с разперените пръсти на ръцете си двете си гърди. Но за да се увери, че събеседникът му го е разбрал правилно, ловецът хвана дърпащата се жена — явно негова съпруга — и бързо вдигна нагоре късата ѝ, тъмна парка.

Оказа се, че под парката девойката е гола, и гърдите ѝ са много големи... наистина огромни за толкова младо момиче.

Джон Ървинг почувства как цялото му лице пламва. Той сведе поглед към парчето лой, което продължаваше да дъвче. В този момент би заложил петдесет паунда за това, че „*амуук*“ означава на ескимоски „Големите цици“.

Мъжете около него виеха от смях. *Кимик* — вълкоподобните кучета, впрегнати в дървената *каматик* — започнаха да вият и да се дърпат в хамута. Старецът до шейната, Крингмулуарюк, така се засмя, че падна в снега.

Изведнъж Амарук — Вълка? — който си играеше с далекогледа, посочи каменистия хълм, от който Ървинг се беше спуснал в долината, и изрече рязко:

— *Такува-а... кабяуна кукйютина!*

Всички ескимоси незабавно млъкнаха.

Вълкоподобните кучета се разлаяха яростно.

Ървинг се изправи и прикри очите си с длан от слънцето. Не искаше да моли да му върнат далекогледа. Зърна бързото движение на човек с шинел на върха на хълма.

„Чудесно!“ — помисли си лейтенантът. През цялото време, докато пируваха с лойта и се запознаваха, той се чудеше как да накара Тикеркат и останалите да дойдат заедно с него до лагера „Ужас“. Боеше се, че няма да успее да обясни достатъчно добре с езика на жестовете на ескимоските мъже и двете жени защо трябва да направят с шейната и кучетата си тричасов поход до крайбрежието, така че беше решил да намери начин да убеди поне Тикеркат да дойде с него.

Разбира се, лейтенантът не можеше да допусне ескимосите просто да се върнат там, откъдето са дошли. Капитан Крозиър щеше да пристигне в лагера на следващия ден, а Ървинг знаеше от няколко разговора с капитана, че този уморен и отчаян човек разчита именно на контакт с местните жители. „Северните племена, които Рос нарича северни планинци, рядко са войнствени — беше казал една нощ Крозиър на третия си лейтенант. — Ако се натъкнем на тяхно селище по пътя ни на юг, те могат да ни снабдят с достатъчно провизии, за да ни стигнат за времето докато достигнем по реката до Голямото робско езеро. Или поне могат да ни научат как да оцеляваме далеч от сушата.“

А сега Томас Фар и останалите бяха дошли да го търсят в тази долина, следвайки дирите му в снега. Човекът, мярнал се на върха на хълма, се беше спуснал от обратната му страна — може би изплашен при вида на десетимата непознати в долината или притесняващ се да не би той да изплаши тях с появата си? — но Ървинг бе успял да види развяващия се от вятъра шинел на човека, както и уелската перука и шала му и знаеше, че един от проблемите му е разрешен.

Ако не успееше да уговори Тикеркат и останалите да дойдат с него — а убеждаването на възрастния шаман Асияюк можеше да се окаже проблем, — той можеше да остане с още няколко души от отряда си при ескимосите тук, в долината, и да ги убеди да не си тръгват — чрез разговори и други подаръци, каквито несъмнено щяха да се намерят в раниците на другарите му — докато най-бързият моряк се върне до брега, за да доведе капитан Фицджеймс и още хора на това място.

„Не мога да им позволя да си тръгнат. Тези ескимоси може да решат всичките ни проблеми. Те може да са нашето спасение.“

Сърцето на Ървинг биеше бясно.

— Всичко е наред — каза той на Тикеркат и останалите с най-спокойния и уверен тон, на който беше способен. — Това са просто мои приятели. Добри хора. Няма да ви навредят. Имаме само една винтовка със себе си и ще я оставим там. Всичко е наред. Просто мои приятели, с които ще ви е приятно да се запознаете.

Ървинг знаеше, че ескимосите не разбират нито дума, но продължаваше да говори със същия успокоителен тон, с който в семейните си конюшни в Бристол би се опитал да усмири уплашен жребец.

Няколко от ловците вдигнаха от снега своите копия и харпуни, но Амарук, Тулугак, Талириктуг, Итуксук, момчето Кайорангуак, старецът Крингмулуарюк и даже навъсеният шаман Асияюк гледаха въпросително Тикеркат. Двете жени престанаха да дъвчат и тихо отстъпиха зад мъжете.

Тикеркат погледна към Ървинг. Очите на ескимоса внезапно потъмняха и започнаха да изглеждат много чужди на младия лейтенант. Изглежда, мъжът очакваше някакво обяснение.

— *Кат-сийт?* — попита той тихо.

Ървинг протегна напред разтворените си длани в успокоителен жест и се усмихна възможно най-непринудено.

— Просто приятели — каза той, също тихо. — Няколко приятели.

Лейтенантът хвърли поглед към билото на хълма. Там все още не се появяваше никой на фона на синьото небе. Ървинг се уплаши, че човекът, дошъл за него, може да се уплаши от струпването на хора в долината и да си тръгне. Не беше сигурен колко време може да чака тук... колко време ще може да задържи Тикеркат и хората му на това място, преди те да побегнат.

Въздъхна дълбоко и осъзна, че трябва да настигне човека, да го успокои, да му обясни ситуацията и да го изпрати да доведе Фар и останалите възможно най-бързо. Не можеше да чака повече.

— Моля ви, стойте тук — каза Ървинг. Той остави кожената си раница на снега до Тикеркат в опит да му покаже, че ще се върне

скоро. — Моля ви, почакайте тук. Ей сега се връщам. Даже няма да се скрия от погледа ви. Моля ви, останете.

Той осъзна, че прави с ръцете си такива жестове, сякаш ги умолява да седнат — сигурно по същия начин би увещавал едно куче.

Тикеркат не седна и не отговори, но продължаваше да стои неподвижно на мястото си, докато Ървинг бавно отстъпваше назад.

— Ей сега се връщам! — извика лейтенантът. Той се обърна и побягна по ледения сипей, а после — нагоре по склона, към билото на хълма.

Задъхан от усилието, на върха той се обърна назад и погледна надолу.

Десетте фигури, лаещите кучета и шейната си стояха по местата.

Ървинг им помахаше с ръка, показаше им с жестове, че скоро ще се върне, и започна бързо да се спуска от другата страна на хълма, готов да закреши сред отдалечаващия се моряк.

На двайсет фута по-надолу по северозападния склон на хълма Ървинг видя нещо, което го накара да се закове на място.

Едно дребно човече, напълно голо, ако не се броят ботушите му, танцуваше около голям камък с купчина дрехи върху него.

„Леприкон“ — помисли си Ървинг, спомняйки си разказите на капитан Крозиър. Гледката му се струваше абсолютно безумна. Явно днес беше ден за странни видения.

Той се приближи и видя, че танцуващият около камъка не е леприкон, а помощник-калафатникът. Мъжът припываше някаква моряшка песничка, докато танцуваше и правеше пируети. Ървинг не можеше да не забележи мръснобялата бледност на настръхналата кожа на дребния мъж, стърчащите му ребра, факта, че е обрязан, и колко нелепо изглеждат белите бузи на задника му по време на пируетите му.

Лейтенантът се приближи, клатейки невярващо глава. Не беше в настроение да се смее, но все още беше обхванат от радостна възбуда заради намирането на Тикеркат и останалите. Попита:

— Господи Хики, какво, *по дяволите*, си мислите, че правите?

Помощник-калафатникът престана с пируетите си. Той вдигна мършавия си пръст към устните си, сякаш правейки знак на лейтенанта да замълчи. После се обърна и показа на Ървинг задника си, докато се навеждаше над купчината дрехи върху камъка.

„Той е полудял — помисли си лейтенантът. — Не мога да допусна Тикеркат и останалите да го видят в такова състояние.“ Зачуди се дали да не накара дребния мъж да се освести с няколко шамара и все пак да го използва като куриер, който да доведе бързо тук Фар и останалите. Ървинг беше взел със себе си няколко листа хартия и парче графит, с които би могъл да напише бележка, но те бяха останали в раницата му в долината.

— Вижте какво, господин Хики... — започна той строго.

Помощник-калафатникът се завъртя толкова рязко с протегнатата напред ръка, че в първия момент Ървинг реши, че той продължава безумния си танц.

Но протегнатата ръка на Хики имаше остър нож.

Внезапно Ървинг почувства остра болка в гърлото си. Той се опита да заговори отново, но установи, че не е в състояние да го направи. Вдигна двете си ръце към гърлото си и погледна надолу.

През дланите му преливаше кръв, която се стичаше върху гърдите му и капеше върху ботушите му.

Хики отново замахна и описа широка дъга с ножа.

Този удар разсече трахеята на Ървинг. Той падна на колене и вдигна дясната си ръка, сочейки към Хики; полезрението му изведнъж се стесни, сякаш гледаше в тъмен тунел. Джон Ървинг беше толкова изненадан, че дори не изпита гняв.

Голият Хики пристъпи напред приклепнал — с острите си колене и тънките си крайници и сухожилия сега приличаше на някакво бледо, мършаво джудже. Но Ървинг падна на една страна върху студения камък, избълва през устата си невъобразимо количество кръв и умря още преди Корнилиъс Хики да разкъса дрехите му и да започне да вършее с ножа.

38. КРОЗИЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

Хората му се строполиха в палатките и заспаха като мъртви веднага щом се добраха до лагера „Ужас“, но Крозиър не спа изобщо през нощта на 24 април.

Първо отиде в специалната медицинска палатка, която беше разпъната, за да има къде доктор Гудсър да направи аутопсия и да приготви тялото за погребение. Трупът на лейтенант Ървинг, бял и вкочанен след продължителното пътуване към лагера върху реквизираната от диваците шейна, почти не приличаше на човешки. Освен зейналата рана на гърлото му — толкова дълбока, че в нея се виждаше бялата кост на гръбнака, и главата беше отметната назад като закачена на разхлабена панта — младият мъж беше скопен и изкормен.

Гудсър все още беше буден и работеше над тялото, когато Крозиър влезе в палатката. Лекарят изследваше няколко органа, извадени от тялото, мушкайки ги с някакъв остър инструмент. Той вдигна глава и стрелна Крозиър със странен, замислен и почти виновен поглед. През един дълъг момент, докато капитанът стоеше над тялото, никой от двамата не промълви нито дума. Накрая капитанът отметна назад кичур руса коса, която беше паднала върху челото на Ървинг. Кичурът почти докосваше отворените, помътнели, но все още вторачени сини очи.

— Пригответе тялото за погребение утре на обяд — каза Крозиър.

— Да, сър.

Крозиър отиде в палатката, където го чакаше Фицджереймс.

Когато няколко седмици по-рано стюардът на Крозиър, трийсетгодишният Томас Джоуинс, беше надзиравал натоварването и

транспортирането на „капитанската палатка“ до лагера „Ужас“, Крозиър ужасно се ядоса, научавайки, че Джопсън не само е наредил да ушийт два пъти по-голяма от стандартния размер палатка — капитанът беше очаквал да получи обичайната кафява холандска палатка, — но и беше заповядал на хората да преместят на острова огромното легло, няколко масивни дъбови и махагонови стола от каюткомпанията и резбованото бюро, което някога бе принадлежало на сър Джон.

Сега Крозиър беше доволен, че има мебели. Той постави тежкото бюро между входа на палатката и леглото, като разположи два стола зад него и нито един отпред. Фенерът, който висеше под върха на високата палатка, ярко осветяваше празното пространство пред бюрото, оставяйки в полумрак седящите Фицджеймс и Крозиър. Обстановката напомняше помещението на военен съд.

Точно както искаше Франсис Крозиър.

— Трябва да поспите, капитане — каза Фицджеймс.

Крозиър погледна към по-младия капитан. Той вече не изглеждаше млад. Фицджеймс приличаше на жив труп — блед до такава степен, че кожата му беше станала прозрачна, с брада и бакенбарди, покрити със спечена кръв, с хлътнали бузи и очи. Крозиър не се беше поглеждал в огледалото от няколко дни и избягваше да застава пред онова, което висеше в дъното на палатката му, но силно се надяваше, че не изглежда толкова ужасно, колкото някогашния вундеркинд на Кралския морски флот, командир Джеймс Фицджеймс.

— Самият вие имате нужда от сън, Джеймс — каза Крозиър. — Мога и сам да разпитам тези мъже.

Фицджеймс поклати уморено глава.

— Аз им зададох няколко въпроса, разбира се — каза той с монотонен глас, — но не съм посещавал мястото, нито съм ги разпитвал по-сериозно. Знаех, че вие ще поискате сам да го направите.

Крозиър кимна.

— Искам да отида на мястото още на разсъмване.

— То се намира на два часа бърз ход в югозападна посока — каза Фицджеймс.

Крозиър отново кимна.

Фицджеймс свали фуражката си и причеса с мръсните си пръсти назад дългата си, мазна коса. Разтопяваха лед и сняг на превозените в

лагера печки и получената вода едва стигаше за пиене и бърснене — ако някой от офицерите пожелаеше да се избърсне, — но за къпане не оставаше нищо. Фицджеймс се усмихна.

— Помощник-калафатникът Хики попита дали може да поспи, преди да дойде редът му да докладва.

— Помощник-калафатникът Хики може да остане буден, мамка му, като всички останали — отвърна Крозиър.

— И аз му казах горе-долу същото — рече тихо Фицджеймс. — Оставих го на пост. Това ще го накара да остане буден.

— Или ще го убие — каза Крозиър. Тонът му подсказваше, че това няма да е най-лошото развитие на събитията. С гръмък глас той изкрещя на редник Дейли, който стоеше на пост край входа на палатката: — Извикайте ми сержант Тоузър.

Големият и глупав морски пехотинец бе успял по някакъв начин да си остане пълен, когато всички останали мъже умираха от глад със своята една трета от нормалната дажба. Докато Крозиър го разпитваше, той стоеше мирно, без мускета си.

— Какво е мнението ви за днешните събития, сержант?

— Много добро, сър.

— Добро? — Крозиър си спомни състоянието, в което се намираше гърлото и тялото на лейтенант Ървинг, лежащо в съседната медицинска палатка.

— Тъй вярно, сър. Нападението, сър. Мина като по часовник. Като часовник. Слязохме по онзи голям хълм, сър, със спуснати надолу мускети и пушки, сякаш бяхме абсолютно дружелюбно настроени, сър, а диваците ни гледаха как се приближаваме. Открихме огън от разстояние по-малко от двайсет ярда и създадохме адски смут в проклетия им строй, сър, това мога да ви кажа. Адски смут.

— Те в строй ли стояха, сержант?

— Ами не, капитане, не точно в строй. По-скоро в тълпа, както се полага на диваците, сър.

— И залпът ви ги покоси?

— О, да, сър. От такова разстояние дори пушките улучваха в целта. Впечатляващо зрелище, сър.

— Все едно стреляте риба в буре с дъждовна вода?

— Да, сър — отвърна сержант Тоузър с широка усмивка на червендалестото си лице.

— Те оказаха ли някаква съпротива, сержант?

— Съпротива ли, сър? Не съвсем. Не ни оказаха никаква сериозна съпротива.

— Но са били въоръжени с ножове, копия и харпуни.

— О, да, сър. Двама от безбожните диваци метнаха харпуните си, а един успя да хвърли копието, но те вече бяха ранени и не ни причиниха вреда, ако не се брои малката дракотина по крака на младия Сами Крисп, който веднага грабна пушката си и изпрати дивака, който го беше рязнал, право в ада, сър. Право в ада.

— И въпреки това двама от ескимосите са се измъкнали — каза Крозиър.

Тоузър се намръщи.

— Да, сър. За което моля за извинение. Цареше голямо объркване, сър. И двама от тях, които бяха паднали в снега, станаха, докато прострелвахме чумавите им кучета, сър.

— Защо убихте кучетата им, сержант? — Въпросът беше зададен от Фицджеймс.

Тоузър изглеждаше изненадан.

— Ами те ни лаеха и ръмжаха, и се хвърляха срещу нас, капитане. Бяха по-скоро вълци, отколкото кучета.

— Замислихте ли се, сержант, че могат да са ни от полза? — попита Фицджеймс.

— Да, сър. Като месо.

— Опишете ми двамата ескимоси, които успяха да избягат — каза Крозиър.

— Единият беше дребен, капитане. Господин Фар предположи, че може и да е бил жена. Или момиче. Косата ѝ беше окървавена, но очевидно не е била мъртва.

— Очевидно — рече сухо Крозиър. — А другият, който избяга?

Тоузър сви рамене.

— Дребен мъж с превръзка на главата — само това знам, капитане. Беше паднал до шейната и всички го помислихме за мъртъв. Но той стана и побягна заедно с момичето, докато ние се разправяхме с кучетата, сър.

— Преследвахте ли ги?

— Да ги преследваме ли, сър? О, да, разбира се. Скъсахме си зад... тичахме след тях с всички сили, капитане. И в движение

презареждахме оръжията и стреляхме, сър. Мисля, че улучих отново малката ескимоска кучка, но това изобщо не я забави, сър. Просто бяха твърде бързи за нас. Но скоро няма да се върнат, сър. Погрижихме се за това.

— А приятелите им? — попита сухо Крозиър.

— Моля, сър? — Тоузър отново се хилеше.

— Племето им. Селото. Кланът. Други ловци и воители. Тези хора са дошли отнякъде. Не са прекарвали цялата зима на леда. Сигурно ще се върнат в селото си, ако вече не са го направили. Помислихте ли за това, че други ескимоски ловци — мъже, които убиват всеки ден — могат да вземат твърде навътре факта, че ние сме убили осем от техните близки, сержант?

Тоузър изглеждаше смутен.

— Свободни сте, сержант. Пратете ми втори лейтенант Ходжсън.

Ходжсън изглеждаше нещастен в същата степен, в която Тоузър беше самодоволен. Младият лейтенант явно беше дълбоко потресен от смъртта на най-близкия си приятел в експедицията и бе отвратен от нападението, проведено по негова заповед, след като се беше срещнал с отряда на Ървинг и бе отведен до тялото му.

— Свободно, лейтенант Ходжсън — каза Крозиър. — Искате ли стол?

— Не, сър.

— Разкажете ни как така се срещнахте с групата на лейтенант Ървинг. Капитан Фицджереймс ви беше заповядал да заминете на ловна експедиция на юг от лагера „Ужас“.

— Да, капитане. Това и правихме почти цялата сутрин. Не намерихме дори заешки следи в снега по крайбрежието, сър, а не можехме да излезем върху замръзналото море заради високите айсберги, които са се струпали покрай крайбрежния лед. Затова около десет часа поехме към вътрешността на острова с надеждата да намерим следи от някой елен, или лисици или мускусен бик, или някакво друго животно.

— Но не намерихте нищо?

— Не, сър. Натъкнахме се на следи от около десетина души, обути в ботуши от ескимоски тип. Както и на следите от шейната и кучетата им.

— И тръгнахте по следите на северозапад, вместо да продължите да ловувате?

— Да.

— Кой взе това решение, втори лейтенант Ходжсън? Вие или сержант Тоузър, който е втори по старшинство във вашия отряд?

— Аз, сър. Аз бях единственият офицер там. Аз взех това и всички останали решения.

— Включително окончателното решение за нападението над ескимосите?

— Да, сър. Наблюдавахме ги около минута от хълма, където горкият Джон беше убит и изкормен, и... е, вие сам знаете какво са му причинили, капитане. Диваците изглеждаха така, сякаш се готвеха да си тръгнат, да се отправят на югозапад. Тогава решихме да ги нападнем с всички сили.

— С колко оръжия разполагаете, лейтенант?

— В нашия отряд имаше три винтовки, две пушки и два мускета. В групата на лейтенант Ървинг имаше само един мускет. А, да, и пистолетът, който взехме от джоба на Джон... на лейтенант Ървинг.

— Ескимосите са оставили оръжието в джоба му? — попита Крозиър.

Ходжсън замълча за момент, сякаш досега не се беше замислял над това.

— Да, сър.

— Беше ли взето нещо от личните му вещи?

— Да, сър. Господин Хики ни съобщи, че е видял как ескимосите отнемат от Джон... лейтенант Ървинг... далекогледа му и кожената раница, преди да го убият на хълма, сър. Когато ние се изкачихме там, аз видях през собствения ми далекоглед как местните ровят из раницата му и си подават далекогледа един на друг долу в долината, където сигурно се бяха спрели, след като са го убили и... осакатили.

— Имаше ли някакви следи?

— Простете, сър?

— Следи... от ескимосите... които да водят от мястото, където сте намерили тялото на лейтенанта, надолу по склона към долината, където ескимосите са ровели из вещите му?

— Ъъъ... да, сър. Така мисля, капитане. Искам да кажа, че си спомням тънката линия от следи, които тогава си мислех, че са само от

Джон, но там сигурно е имало и техни. Сигурно са се изкачвали нагоре и са се спускали по склона в редица, капитане. Господин Хики каза, че са били наобиколили Джон, когато му прерязали гърлото и... направили останалите неща, сър. Каза, че не са били всичките... жената и момчето сигурно са останали долу, може би... но там били шестима или седмина диваци. Ловците, сър. По-младите мъже.

— А старецът? — попита Крозиър. — Доколкото разбирам, накрая сред убитите е имало и беззъб старец.

Ходжсън кимна.

— Беше му останал само един зъб, капитане. Не мога да си спомня дали господин Хики каза, че старецът също е бил част от групата, която е убила Джон.

— Как така първо сте се срещнали с групата на господин Фар — с разузнавателния отряд на лейтенант Ървинг, — щом сте следвали следите на ескимосите на север, лейтенант?

Ходжсън кимна бързо, сякаш изпитваше облекчение от това, че му е зададен въпрос, на който може да отговори с увереност.

— Изгубихме следите на местните и шейните някъде на около една миля южно от мястото, където лейтенант Ървинг беше нападат. Сигурно са се движели на изток, преминали са ниските възвишения, които са частично покрити с лед, но иначе са каменисти, сър... нали знаете, замръзналият чакъл. Не можахме да открием нито човешки, нито кучешки следи в долината, затова продължихме на север, накъдето смятахме, че са се отправили ескимосите. Спуснахме се по един от хълмовете и открихме групата на Томас Фар — разузнавателния отряд на Джон, — която тъкмо привършваше обяда си. Само минута-две по-рано господин Хики се беше върнал и беше разказал какво е видял, и мисля, че ние доста уплашихме Томас и хората му... те ни взеха за ескимосите, които се връщат да ги нападат.

— Не забелязахте ли нещо странно в поведението на господин Хики? — попита Крозиър.

— Странно ли, сър?

Крозиър чакаше безмълвно отговора.

— Ами... — продължи Ходжсън — той трепереше много силно. Като парализиран. И гласът му беше много възбуден, почти писклив. И той... ами той се смееше, сър. Кискаше се. Но това може да се очаква

от човек, който току-що е видял онова, което бе видял господин Хики, нали, капитане?

— И какво е видял той, Джордж?

— Ами... — Ходжсън погледна надолу, за да се поуспокои. — Господин Хики беше разказал на гротмарсовия старшина Фар, а след това го повтори и пред мен, че тръгнал да търси лейтенант Ървинг и се изкачил на върха на хълма тъкмо навреме, за да види как шест или седем, или осем ескимоси крадат вещите на лейтенанта, пробождат го с ножовете си и го осакатяват. Господин Хики каза — той все още трепереше силно, сър, беше много разстроен, — че ги видял как отрязват интимните части на Джон.

— Вие сте видели тялото на лейтенант Ървинг само няколко минути по-късно, нали, лейтенант?

— Да, сър. То се намираше на двайсет и пет минути пеша от мястото, където групата на Фар обядваше.

— Но вие не сте започнали да треперите неконтролируемо, след като сте видели тялото, нали, лейтенант? Да треперите в продължение на двайсет и пет минути и дори повече?

— Не, сър — каза Ходжсън, като очевидно не разбираше какъв е поводът за тези въпроси. — Но повърнах, сър.

— И кога решихте да нападнете групата ескимоси и да ги избиеете?

Ходжсън преглътна звучно.

— Когато забелязах през далекогледа си от върха на хълма, че ровят из чантата на Джон и си играят с далекогледа му, капитане. След като всички се изредихме да гледаме — господин Фар, сержант Тоузър и аз — и разбрахме, че ескимосите са обърнали шейната си и се канят да потеглят.

— И дадохте заповед да не се взимат пленници?

Ходжсън отново сведе поглед.

— Не, сър. Въобще не помислих за това. Просто бях толкова... вбесен.

Крозиър мълчеше.

— Но наистина казах на сержант Тоузър, че трябва да разпитаме един от ескимосите за случилото се, капитане — продължи лейтенантът. — Така че сигурно преди нападението съм предложил, че някои от тях ще оцелеят след това. Просто бях толкова... вбесен.

— Кой даде заповед за стрелба, лейтенант? Вие, сержант Тоузър, господин Фар или някой друг?

Ходжсън примигна няколко пъти много бързо.

— Не си спомням, сър. Не съм сигурен, че изобщо е била давана заповед. Помня само, че се приближихме на трийсетина ярда до тях... а може и по-малко... и аз видях как неколцина от ескимосите грабнаха харпуните или копията, или с каквото там бяха въоръжени, а в следващия миг всички в строя ни вече стреляха, презареждаха оръжията и отново стреляха. А местните тичаха, а жените пищяха... старата жена виеше като... като онези баншита, за които сте ни разказвали, капитане... висок, пронизващ, протяжен вой... дори след като я улучиха няколко куршума, тя продължаваше с това ужасно пищене. После сержант Тоузър се приближи до нея с пистолета на Джон и... всичко се случи много бързо, капитане. Никога досега не съм участвал в нещо такова.

— Нито пък аз — каза Крозиър.

Фицджеймс мълчеше. Той беше герой в няколко кървави сухоземни кампании по време на Опиумните войни. Погледът му беше сведен надолу, изглеждаше потънал в собствените си мисли.

— Ако сме допуснали някакви грешки, сър — каза Ходжсън, — аз поемам пълната отговорност. Аз бях най-старшият офицер в двете групи след смъртта на Джо... на лейтенант Ървинг. Цялата отговорност е моя, сър.

Крозиър го погледна. Капитанът можеше да почувства студената безстрастност на собствения си поглед.

— Наистина сте били единственият офицер, лейтенант Ходжсън. За щастие или нещастие, цялата отговорност е била и все още е ваша. След около четири часа искам да поведе отряд към мястото на убийството на лейтенант Ървинг и стрелбата срещу ескимосите. Ще потеглим под светлината на фенери и ще следваме дирите на шейната ви, но искам да сме стигнали на мястото до изгрев-слънце. Вие и господин Фар ще бъдете единствените от участниците в днешните събития, които ще тръгнат с нас. Така че поспете, нахранете се и бъдете готов за тръгване в седем часа.

— Да, сър.

— И ми изпратете помощник-калафатника Хики.

39. ГУДСЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

Вторник, 25 април 1848 г.

Лейтенант Ървинг много ми допадаше. Той оставяше впечатлението за порядъчен и внимателен млад мъж. Не го познавах много добре, но по време на всичките тези тежки месеци — особено през седмиците, в които прекарвах времето си не само на „Еребус“, но и на „Ужас“ — аз нито веднъж не видях лейтенанта да се измъква от задълженията си, да разговаря грубо с моряците или да се обръща към тях или към мен по друг начин освен внимателно и с професионална учтивост.

Знаех, че капитан Крозиър е изключително дълбоко потресен от тази загуба. Той беше толкова блед, когато пристигна в лагера някъде след два часа тази нощ, че аз бях готов да заложа професионалната си репутация на това, че не е възможно човек да бъде по-блед. Но капитанът преbledня още повече, когато научи страшната новина. Дори устните му станаха бели като паковия лед, който беше пред очите ни през по-голямата част от последните три години.

Ала колкото и да харесвах и уважавах лейтенант Ървинг, аз трябваше да изпълня професионалните си задължения и да потисна всички спомени за нашите дружески отношения.

Свалих от трупа остатъците от облеклото на лейтенант Ървинг — копчетата бяха откъснати от всичките пластове дрехи, като се започне от жилетката и се приключи с дългото му бельо, а пропитата в тъканите кръв беше замръзнала и ги бе превърнала в твърда като желязо, набръчкана маса — и наредих на помощника ми Хенри Лойд да ми помогне да измия тялото на лейтенанта. Водата, получена от разтопяването на лед и сняг — за което помощниците на господин Дигъл използваха част от въглищата, донесени от корабите, — беше адски ценна, но ние бяхме длъжни да окажем на младия Ървинг тази чест.

На мен, разбира се, не ми се наложи да направя обичайния си разрез във формата на преобърнато Y от тазовите кости до пъпа, тъй като убийците на лейтенант Ървинг се бяха погрижили за това.

В процеса на работа, както обикновено, си водех записки и правих скици с болящите ме от студа пръсти. Причината за смъртта не беше загадка. Раната на шията на лейтенант Ървинг бе нанесена от поне два силни удара с гладко острие и той беше умрял от загуба на кръв. Сериозно се съмнявам, че в тялото на злочестия млад офицер бе останала и една пинта кръв.

Трахеята и ларинксът му бяха разсечени и по шийните прешлени се забелязваха вдлъбнатините от острието.

Стомашната му кухина беше разтворена чрез многократно разрязване с късо острие през кожата, плътта и съединителната тъкан и почти всичките му горни и долни черва бяха изрязани и извадени от тялото. Далакът и бъбреците на лейтенант Ървинг също бяха разрязани с някакъв остър предмет или предмети. Черният му дроб липсваше.

Пенисът на лейтенанта беше ампутиран приблизително на един инч над основата си и също липсваше. Скротумът му бе разрязан по средата и тестисите му бяха изрязани. За разрязването на мъдната торбичка, надсеменника и серозната обвивка са били

необходими многократни движения с острието. Възможно е на този етап ножът на убиеца да се е притъпил.

Въпреки че тестисите липсваха, остатъците от семеотводните канали, уретрата и значителна част от съединителната тъкан в основата на пениса се бяха запазили.

Макар по тялото на лейтенант Ървинг да се забелязваха множество синини — много от тях бяха съвместими със симптомите на развиващ се скорбут, — никъде другаде не се виждаха сериозни рани. Интересно, че на ръцете до лактите и по дланите му не се забелязваха разresi, свидетелстващи, че се е отбранявал.

По всичко личеше, че лейтенант Ървинг е бил нападнат абсолютно неочаквано. Убиецът или убийците му бяха прерязали гърлото, без той да има и най-малката възможност да се защити. Известно време им беше отнело изкормването и ампутирането на интимните му части чрез повтарящи се режещи движения.

При подготвянето на тялото на лейтенанта за погребението, определено за днес, аз заших врата и гърлото, доколкото беше възможно — след като подплатих с известно количество подлежаща на разлагане влакнеста материя (сгънат пуловер от собствената раница на лейтенанта с личните му принадлежности) коремната му кухня, за да не изглежда тя хлътнала под униформата, когато мъжете се изреждат да му отдават почит, — и се приготвих да зашия колкото се може по-добре и коремната кухня (голяма част от тъканта бе унищожена или липсваше).

Ала в последния момент се поколебах и реших да направя нещо необичайно.

Разтворих стомаха на лейтенант Ървинг.

Аутопсията не го изискваше. Нямахме никакво съмнение какво е причинило смъртта на младия лейтенант. Нямахме повод да проверявам за патологични или хронични заболявания — всички ние страдахме от скорбут в една или друга степен и умирахме бавно от глад.

Но въпреки това аз разтворих стомаха. Той изглеждаше странно раздут — повече, отколкото би се увеличил в резултат на действията на бактериите и причинените от тях процеси на гниене в този изключително студен климат — и никоя аутопсия не можеше да бъде смятана за приключила без изследването на подобна аномалия.

Стомахът му беше пълен.

Скоро преди смъртта си лейтенант Ървинг беше погълнал значително количество тюленово месо с кожа и много лой. Храносмилателният процес едва беше успял да започне.

Ескимосите го бяха нахранили, преди да го убият.

Или може би лейтенант Ървинг беше разменил далекогледа, чантата си и няколко лични предмети за тюленово месо и лой.

Ала това не беше възможно, тъй като помощник-калафатникът Хики беше докладвал, че е видял как ескимосите убиват и ограбват лейтенанта.

Тюленовото месо и рибата бяха на ескимоската шейна, която господин Фар беше използвал, за да докара тялото на лейтенант Ървинг обратно. Фар беше докладвал, че са изхвърлили доста предмети — кошници, някакви готварски съдове, предмети, които са били подредени и привързани над тюленовото месо и рибата, — за да могат добре да нагласят тялото на лейтенанта върху леката шейна. „Искахме да го настаним колкото се може по-удобно“ — беше казал сержант Тоузър.

Значи ескимосите първо са му предложили от храната си, дали са му известно време да я изяде — а може би дори и да я смели, — след което отново са си опаковали шейната, преди да го нападнат с такава жестокост.

Да се отнесеш с някого като с приятел, а след това да го убиеш и така да го осакатиш — възможно ли е да се повярва, че съществува толкова вероломна, злобна и варварска раса?

Какво може да е причинило тази рязка промяна в настроението на местните? Възможно ли е лейтенантът да е казал или направил нещо, което да е нарушило тайните им табути? Или просто са искали да го ограбят? Месинговият далекоглед ли е причината за ужасната смърт на лейтенант Ървинг?

Съществува още една вероятност, която е толкова чудовищна и неправдоподобна, че с огромно нежелание я записвам тук.

Ескимосите да не са убивали лейтенант Ървинг.

Но в това също няма никакъв смисъл. Помощник-калафатникът ясно заяви, че е ВИДЯЛ как шест или седем местни нападат лейтенанта. Той ги е ВИДЯЛ да крадат чантата на лейтенанта, далекогледа му и други предмети — макар че наистина е странно, че не са открили пистолета му и не са пребъркали джобовете му. Помощник-калафатникът Хики каза днес на капитан Фицджеймс — аз присъствах на разговора, — че той, Хики, е НАБЛЮДАВАЛ от разстояние как диваците изкормват нашия приятел.

Той се скрил и гледал случващото се.

Все още е тъмно като в рог и много студено, но капитан Крозиър и още няколко мъже смятат след двацет минути да потеглят към мястото на убийството и кръвопролитната разправа с ескимосите, което се намира на няколко мили от лагера. Вероятно труповете все още лежат в долината.

Току-що приключих със зашиването на лейтенант Ървинг. Тъй като съм ужасно уморен — не съм спал повече от двацет и четири часа, — ще наредя на Лойд да облече лейтенанта и да извърши последните приготовления за днешното погребение. По волята на Провидението Ървинг беше донесъл от „Ужас“ своята парадна униформа в раницата с лични вещи. Той ще бъде облечен с нея.

А аз отивам да попитам капитан Крозиър дали мога да придружа него, лейтенант Литъл, господин Фар и останалите до мястото на убийството.

40. ПЕГЛЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°40'58" ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

Когато мъглата се разсея, той видя, че от замръзналата земя се подава нещо, наподобяващо огромен човешки мозък — сиво, съставено от заплетени спирали, покрито с лъскава ледена кора.

Хари Пеглър осъзна, че вижда вътрешностите на Джон Ървинг.

— Това е мястото — каза Томас Фар, макар да не бе необходимо.

Пеглър се беше изненадал, когато капитанът му нареди да тръгне с него към мястото на убийството. Марсовият старшина не беше участвал в нито един от двата отряда — на Ървинг или на Ходжсън, — които бяха взели участие във вчерашните събития. Но после Пеглър видя останалите хора, които бяха избрани да потеглят на тази предутринна следствена експедиция: първи лейтенант Едуард Литъл, Том Джонсън (помощник-боцман и участник заедно с Крозиър в южната полярна експедиция), гротмарсовия старшина Фар, който беше участвал в събитията от предишния ден, доктор Гудсър, лейтенант Левеконт от „Еребус“, първи помощник-капитан Робърт Томас и охраната от четирима въоръжени морски пехотинци — Хопкрафт, Хийли и Пилкингтън под командването на капрал Пиърсън.

Хари Пеглър се надяваше, че не се ласкае с мисълта, че по някакви свои си причини капитан Крозиър беше избрал за този поход хора, на които се доверяваше. Недоволните и некадърните бяха останали в лагера „Ужас“; вечният смутител на спокойствието Хики ръководеше групата, която трябваше да изкопае гроба на лейтенант Ървинг за следобедната погребална церемония.

Отрядът на Крозиър напусна лагера много преди зазоряване и под светлината на фенерите потегли на югоизток по вчерашните следи, оставени от хората и ескимоската шейна, с която бе докарано тялото.

На каменистите възвишения следите изчезваха, но после се откриваха лесно в заснежените долини. През нощта температурата се беше вдигнала поне с петдесет и пет градуса, достигайки нулата^[1] или дори положителни стойности, и над земята се спусна гъста мъгла. Хари Пеглър, който беше преживявал всякакви климатични условия в почти всички морета и океани, нямаше представа откъде се беше взела тази гъста мъгла, след като в радиус от стотици мили нямаше открита, незамръзнала вода. Сигурно ниските облаци, носещи се над повърхността на паковия лед, бяха навлезли над този забравен от Бога остров, чиято най-висока точка се издигаше само на няколко ярда над морското равнище. Изгревът на слънцето изобщо не приличаше на изгрев, а на смътно жълтеникаво сияние в кълбящата се около тях мъгла, което сякаш идваше от всички посоки.

Дузината мъже постояха известно време в мълчание на мястото на убийството. Там почти не беше останало нещо за гледане. Фуражката на Джон Ървинг беше отнесена от вятъра до близката скала и Фар я донесе. На заледените камъни се виждаше замръзнала кръв, а до тъмното петно лежеше купчината човешки вътрешности. И няколко парцала от разкъсани дрехи.

— Лейтенант Ходжсън, господин Фар — каза Крозиър, — когато господин Хики ви доведе тук, вие видяхте ли някакви следи от присъствието на ескимосите на това място?

Ходжсън изглеждаше объркан от въпроса. Фар отговори:

— Нищо освен кървавото им дело, сър. Допълзахме до върха на хълма, погледнахме надолу в долината през далекогледа на господин Ходжсън и ги видяхме. Все още се биеха за далекогледа на Джон и останалата част от плячката.

— Видяхте ли ги да се бият помежду си? — попита рязко Крозиър.

Пеглър не си спомняше да е виждал своя капитан — или който и да е капитан, под чието командване беше служил някога — да изглежда толкова изморен. През последните дни и седмици очите на Крозиър бяха видимо хлътнали. Гласът му, винаги басов и заповеден, сега беше силно пресипнал. От очите му сякаш всеки момент щеше да потече кръв.

Напоследък Пеглър беше научил доста неща за кръвотечението. Още не бе казал на приятеля си Джон Бриджънс, но чувстваше остро

симптомите на скорбута. Мускулите, с които някога се гордееше, постепенно атрофираха. Плътта му беше покрита със синини. През последните десет дни беше изгубил два зъба. Всеки път, когато чистеше останалите си зъби, по четката оставаше кръв. И всеки път, когато клякаше, за да се облекчи, той изкарваше кръв.

— Дали съм *видял* как ескимосите се бият помежду си? — повтори Фар. — Всъщност не, сър. Обаче се смееха и се бутаха. А двама от мъжете си дърпаха един друг от ръцете хубавия месингов далекоглед на Джон.

Крозиър кимна.

— Хайде да се спуснем в долината, господа.

Пеглър беше потресен при вида на кръвта. Досега никога не беше виждал място, където се е водила битка, дори незначителна схватка като тази, и макар да се беше подготвил вътрешно за вида на мъртвите тела, той не си беше представял колко червена ще изглежда пролятата кръв върху снега.

— Някой е бил тук — каза лейтенант Ходжсън.

— Какво имате предвид? — попита Крозиър.

— Някои от телата са преместени — поясни младият лейтенант, показвайки един мъж, после втори, а след това и старицата. — И са им снети връхните дрехи — кожени палта като онова, което носи Безмълвната дама, — а на някои им няма ръкавиците и дори ботушите. Както и няколко от оръжията... харпуни и копия. Виждате ли отпечатъците в снега, където лежаха вчера. Няма ги.

— Сувенири? — изрече рязко Крозиър. — Нима хората ни...

— Не, сър — отвърна Фар бързо и твърдо. — Ние изхвърлихме от шейната няколко кошници, съдове за готвене и други неща, за да направим място, и я издърпахме на хълма, за да натоварим на нея тялото на лейтенант Ървинг. Оттогава до пристигането ни в лагера Ужас всички бяхме заедно. Никой не е изоставал от отряда.

— Някои от кошниците и съдовете също липсват — каза Ходжсън.

— Тук като че ли има някои нови следи, но е трудно да се каже, тъй като снощи духаше вятър — каза помощник-боцманът Джонсън.

Капитанът обикаляше от тяло до тяло и ги преобръщаше, ако лежаха с лицето надолу. Изглежда, изучаваше лицата им. Пеглър забеляза, че не всички убити са мъже — сред тях имаше и момче. Едно

от телата беше на стара жена, чиято отворена уста, сякаш замразена от смъртта във вечен беззвучен писък, приличаше на черна яма. Имаше много кръв. Един от местните беше прострелян с пушка от близко разстояние, може би след като е бил ранен от мускет или винтовка. Задната половина на главата му липсваше.

След като разгледа всички лица, сякаш се надяваше да намери някакви отговори в тях, Крозиър се изправи. Лекарят Гудсър, който също оглеждаше мъртвите, каза нещо тихо в ухото на капитана, придърпвайки надолу шала си и шала на капитана. Крозиър отстъпи назад и погледна Гудсър като че ли изненадано, след което кимна.

Лекарят се отпусна на едно коляно до един от мъртвите ескимоси и извади от чантата си няколко хирургически инструмента, сред които дълъг нож с извито и назъбено острие, напомнящ на Пеглър за трионите, които използваша, за да отрежат парчета лед от железните резервоари със замръзнала вода в трюма на „Ужас“.

— Доктор Гудсър трябва да изследва стомасите на няколко диваци — каза Крозиър.

Пеглър предположи, че и деветимата останали мъже също се чудят защо е необходимо това, но никой не зададе въпроса. Най-гнусливите — сред които и трима от морските пехотинци — извърнаха поглед настрана, докато дребничкият лекар разкъса кожените дрехи и започна да реже корема на първия труп. Трионът режеше вкочанената плът със звук, напомнящ на Пеглър за рязането на дърва.

— Капитане, според вас кой е взел оръжията и дрехите? — попита първи помощник Томас. — Някой от двамата ескимоси, които са успели да се измъкнат?

Крозиър кимна разсеяно.

— Или други жители от селото им, макар да ми е трудно да си представя, че на тази забравена от Бога земя съществува село. Сигурно са били част от по-голяма ловна дружина, която е лагерувала наблизко.

— Тази група е носела много храна със себе си — каза лейтенант Левеконт. — Представете ли си какво количество би имало в главната ловна дружина? Сигурно ще стигне да нахраним всичките сто и петима души в лагера.

Лейтенант Литъл се усмихна над яката на шинела си, покрита със скреж от замръзналото му дихание.

— Готов ли сте да отидете в селището им или при голямата ловна дружина и учтиво да ги помолите за малко храна или ловен съвет? Сега? След всичко това? — Литъл махна с ръка към пръснатите замръзнали тела и петната от кръв по снега.

— Мисля, че трябва веднага да напуснем лагера „Ужас“ и този остров — каза втори лейтенант Ходжсън. Гласът на младия мъж трепереше. — Те ще ни избият, докато спим. Вижте какво направиха с Джон. — Той млъкна, явно засрамен от думите си.

Пеглър погледна изпитателно лейтенанта. Ходжсън показваше същите признаци на недохранване и изтощение като останалите, но нямаше толкова явни симптоми на скорбут. Пеглър се зачуди дали и той би изгубил кураж, ако стане свидетел на сцена, подобна на онази, която Ходжсън беше видял преди по-малко от двацет и четири часа.

— Томас — обърна се тихо Крозиър към своя помощник-боцман, — бъдете така любезен да отидете на съседния хълм и да погледнете дали не се вижда нещо? Най-вече следи, които да идват оттук... и ако има, какво количество са и от какъв вид?

— Слушам, сър. — Високият помощник се затича нагоре по хълма, покрит с дълбок сняг, към тъмния каменист хребет.

Пеглър се улови, че наблюдава Гудсър. Лекарят беше разрязал сивкаво-розовия разширен стомах на първия ескимос, след което се прехвърли на старицата и накрая на момчето. Картината беше ужасна. При всеки един от трупите Гудсър — работейки с голи ръце — беше използвал все по-малки хирургически инструменти, за да разреже стомаха и да извади съдържанието му; ровеше се съсредоточено из замръзналите късчета и хапки, сякаш търсеше някаква награда. Понякога Гудсър със звучен трясък разчупваше замръзналото стомашно съдържание на по-малки парчета. Когато приключи с първите три трупа, той бавно избърса голите си ръце в снега, сложи си ръкавиците и отново зашепна в ухото на Крозиър.

— Можете да го кажете на всички — рече Крозиър със силен глас. — Искам всички да го чуят.

Дребничкият лекар облиза напуканите си, кървящи устни.

— Тази сутрин отворих стомаха на лейтенант Ървинг...

— Защо? — изкрещя Ходжсън. — Това беше една от малкото части на Джон, които проклетите диваци не бяха осакатили! Как можахте!

— Тишина! — изръмжа Крозиър. Пеглър забеляза, че капитанът беше възвърнал предишния си авторитетен глас. Крозиър кимна на лекаря. — Моля, продължете, доктор Гудсър.

— Лейтенант Ървинг беше изял толкова много тюленово месо и лой, че в буквалния смисъл се беше натъпкал до пръсване — каза лекарят. — Беше изял толкова голяма порция, каквато никой от нас не е ял от месеци. Очевидно тя е дошла от запасите на ескимосите в шейната им. Беше ми интересно дали ескимосите са се хранили заедно с него — ще покаже ли съдържанието на стомасите им, че са яли тюленова лой малко преди да умрат. При тези тримата е очевидно, че са яли.

— Разделили са хляба си с него... яли са месото си с него... и след това са го убили, когато си е тръгвал? — попита първият помощник Томас, очевидно озадачен от информацията.

Пеглър също беше объркан. В това нямаше смисъл... освен ако тези диваци не се отличаваха със същото непостоянство и вероломство като някои туземци, с които се беше срещал в южните морета по време на петгодишното пътуване на стария „Бигъл“. Марсовият старшина съжали, че Джон Бриджънс не е тук, за да изкаже своето мнение по въпроса.

— Господа — каза Крозиър, обръщайки се към всички, включително морските пехотинци, — исках да чуете това, защото е възможно в някой бъдещ момент да ви помоля да потвърдите този факт, но не искам никой друг да научава за това, докато не реша, че може да стане всеобщо достояние. Възможно е това да не се случи никога. Който от вас разкаже на някой друг — дори да е един-единствен човек, най-близкият ви приятел, дори да го промърморите в съня си, — кълна се в Бога, че ще открия кой не се е подчинил на заповедта ми да мълчи и ще зарежа този човек на леда, без да му оставя дори празна тава, в която да сече. Ясен ли съм, господа?

Мъжете изръмжаха утвърдително.

В този момент се появи Томас Джонсън, който се спускаше по хълма с пъхтене и сумтене. Той се спря и огледа смълчаната групичка мъже, сякаш искаше да попита какво не е наред.

— Какво видяхте, господин Джонсън? — попита енергично Крозиър.

— Следи, капитане — отвърна помощник-боцманът, — но стари. Водят на северозапад. Двамата, които са успели да се измъкнат вчера — и хората, които са се върнали в долината, за да вземат парките, оръжията, съдините и останалото, — сигурно са бягали по тях. Не видях никакви пресни следи.

— Благодаря, Томас — каза Крозиър.

Мъглата се виеше около тях. Някъде далеч на изток Пеглър дочу звуци, които приличаха на стрелба по време на морско сражение, ала през последните две години той беше чувал подобни звуци много пъти. Това бяха далечни гръмотевици. През април. При температура на въздуха минус двайсет градуса^[2].

— Господа — каза капитанът, — трябва да присъстваме на едно погребение. Да се връщаме ли обратно?

По обратния път към лагера Пеглър размишляваше върху онова, което беше видял — замръзналите вътрешности на офицера, когото харесваше, трупове и все още ярката кръв върху снега, изчезналите парки, оръжия и съдове, противното изследване на доктор Гудсър, странното заявление на капитан Крозиър, че в някой бъдещ момент може да ги помоли да потвърдят този факт, сякаш се готвеше да ги изправи като свидетели пред някой бъдещ военен съд или следствена комисия.

Пеглър очакваше с нетърпение да опише всичко това в личния си дневник, който водеше от доста време. И се надяваше, че ще получи възможността да поговори с Джон Бриджънс след погребалната служба, преди хората от двата кораба да се разотидат по своите палатки, да се разпределят по столови и по отряди. Искаше му се да чуе какво ще каже скъпият му, мъдър Бриджънс за всичко това.

[1] Тоест около минус осемнайсет градуса по Целзий. ↑

[2] Близо минус двайсет и девет градуса по Целзий. ↑

41.

КРОЗИЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

— О, смърте, где ти е победата? О, смърте, где ти е жилото?^[1]

Лейтенант Ървинг беше офицер на Крозиър, но капитан Фицджеймс имаше по-благозвучен глас и познаваше по-добре Светото писание, затова Крозиър му беше благодарен, че пое основната част от погребалната служба.

На нея присъстваха всички мъже от лагера „Ужас“, с изключение на вахтените, онези, които лежаха в лазарета, и хората, които изпълняваха крайно необходими задачи, като Лойд в лазарета и господин Дигъл, господин Уол и помощниците им, които се трудеха над четирите печки от велботите, приготвяйки за обяд част от ескимоските риба и тюленово месо. Поне осемдесет души се бяха събрали около гроба, който се намираше на стотина ярда от лагера, и стояха като тъмни призраци в кълбящата се мъгла.

— Жилото на смъртта е грехът, а силата на греха е законът; но благодарение на Бога, който ни дава победата чрез нашия Господ Исус Христос. Затова, възлюбени мои братя, бъдете твърди, непоколебими и преизобилвайте всякога в Господното дело, понеже знаете, че в Господа трудът ви не е напразен.^[2]

Другите оцелели офицери и двама помощник-капитани носеха Ървинг. В лагера „Ужас“ нямаше достатъчно дървен материал, за да сковат ковчег, но дърводелецът господин Хъни успя да намери достатъчно дъски, за да скове носилка с размерите на врата, върху която тялото на Ървинг, прилежно зашито в платно, можеше да бъде отнесено до гроба и спуснато в него. Макар въжетата да бяха опънати над гроба по флотски маниер, както беше прието за погребенията на суша, нямаше да се наложи да го спускат надълбоко. Хики и групата

му бяха успели да изкопаят яма с дълбочина от само три фута — замръзналата земя по-надолу беше твърда като камък, — затова хората събраха множество големи камъни, които да положат върху тялото, преди да запълнят гроба със замръзнала почва и чакъл, върху които щяха да натрупат още камъни. Никой не таеше големи надежди, че това ще предпази гроба от посегателствата на белите мечки или другите летни хищници, но свършената работа беше доказателство за привързаността на хората към Джон Ървинг.

На повечето хора.

Крозиър погледна към Хики, който стоеше до Магнъс Менсън и Ричард Ейلمър — бичувания след карнавала стюард на оръжейната на „Еребус“. Около тях се беше събрала групичка от други недоволни — няколко моряци от „Ужас“, които през януари бяха готови да убият Безмълвната дама, дори ако за целта им се наложеше да вдигнат бунт, — но също като всички останали мъже, събрани около жалката дупка в земята, те бяха свалили уелските си перуки и фуражки и бяха дръпнали шалове до носовете и ушите си.

* * *

Разпитът на Хики, проведен от Крозиър в капитанската палатка посред нощ, беше кратък и напрегнат.

— Добро ви утро, капитане. Искате ли да ви разкажа онова, което разказах на капитан Фицджеймс и...

— Свалете горните си дрехи, господин Хики.

— Простете, сър?

— Чухте ме.

— Да, сър, но ако искате да чуете какво се случи, докато диваците убиваха пред очите ми клетия господин Ървинг...

— *Лейтенант Ървинг*, помощник-калафатник. Чух историята ви от капитан Фицджеймс. Искате ли да добавите нещо към нея, или да внесете някакви поправки?

— Тъъ... не, сър.

— Свалете връхните си дрехи. И ръкавиците.

— Да, сър. Ето, сър, така добре ли е? Да ги оставя ли на...

— Пуснете ги на пода. Куртките също.

— Куртките ли, сър? Тук е дяволски студено... да, сър.

— Господин Хики, защо сам пожелахте да отидете да търсите лейтенант Ървинг, когато той е отсъствал по-малко от час? Никой друг не се е тревожил за него.

— О, не мисля, че сам пожелах, капитане. Доколкото си спомням, господин Фар ме помоли да отида да потърся...

— Господин Фар докладва, че вие няколко пъти сте попитали дали не закъснява лейтенант Ървинг и сте пожелали да отидете да го потърсите сам, докато останалите са си почивали след обяда. Защо сте постъпили така, господин Хики?

— Щом господин Фар го казва... значи сигурно сме се притеснявали за него, капитане. За лейтенанта, искам да кажа.

— Защо?

— Мога ли да си облека куртките и връхните дрехи, капитане? Дяволски студено е...

— Не. Свалете жилетката и пуловера. Защо се притеснявахте за лейтенант Ървинг?

— Ами момчетата и аз... нали разбирате, капитане.

— Не.

— Ние просто се тревожихме, че един от отряда ни липсва. Освен това ми беше студено, сър. Седяхме, докато ядохме студената храна, която носехме със себе си. Помислих си, че ще се сгрея, ако тръгна по следите на лейтенанта и се убедя, че всичко с него е наред.

— Покажете ми ръцете си.

— Моля, капитане?

— Ръцете ви.

— Да, сър. Извинявам се за треперенето, сър. Цял ден не мога да се стопля, а сега, когато съм съблечен до ризата и...

— Обърнете ги. С дланите нагоре.

— Да, сър.

— Това под ноктите ви кръв ли е, господин Хики?

— Възможно е, капитане. Знаете как се получава.

— Не. Обяснете ми.

— Ами ние от месеци не сме се къпали заради липсата на вода, сър. И при наличието на скорбут и дизентерия, когато се появява кръв при ходенето по нужда...

— Да не би да ми казвате, че флотски подофицер на моя кораб си бърже задника с пръсти, господин Хики?

— Не, сър... имам предвид... може ли да се облека, капитане? Сам виждате, че не съм ранен или нещо такова. Тоя студ може да свие и мъжкото...

— Свалете ризите и долното бельо.

— Сериозно ли говорите, сър?

— Не ме карайте да повтарям, господин Хики. Тук нямаме карцер. Всеки мъж, когото изпратя в карцера, ще прекара времето на наказанието, прикован към някой от велботите.

— Ето, сър. Така добре ли е? Тяло като тяло, само че измръзнало. Ако ме види сега горката ми жена...

— В документите ви не пише, че сте женен, господин Хики.

— О, моята Луиза е мъртва от вече седем години, капитане. От шарка. Бог да успокои душата ѝ.

— Защо сте казали на няколко моряци, че когато дойде моментът да се убиват офицерите, лейтенант Ървинг трябва да е пръв?

— Никога не съм казвал нещо такова, сър.

— Докладваха ми, че сте правили и други метежнически изявления още преди карнавала, господин Хики. Защо сте посочили специално лейтенант Ървинг? Какво ви е направил този офицер?

— Ами нищо, сър. Никога не съм казвал нещо подобно. Извикайте човека, който е говорил такива неща за мен, и аз ще го улича в лъжа и ще го заплуя в очите.

— Какво ви е причинил лейтенант Ървинг, господин Хики? Защо сте казвали на моряците и от „Еребус“, и от „Ужас“, че Ървинг е развратник и лъжец?

— Заклевам ви се капитане... извинете, че ми тракат зъбите, капитане, но Бога ми, на голо в нощта е много студено. Кълна ви се, че никога не съм казвал нещо подобно. Мнозина от нас се отнасяха към клетия лейтенант Ървинг като към син, капитане. Като към син. Само от тревога за него реших да отида да проверя дали всичко е наред. И добре, че го направих, сър, защото иначе никога нямаше да хванем кръвожадните копелета, които...

— Облечете се, господин Хики.

— Да, сър.

— Не тук. Отвън. Махайте ми се от погледа.

— Човекът, роден от жена, е кратковременен и пълен със смущение — говореше с напевен глас Фицджереймс. — Цъфти като цвят и се покосява; бяга като сянка и не се държи.^[3]

Ходжсън и останалите мъже спуснаха изключително внимателно носилката с увитото в платно тяло по въжетата, които бяха опънати над плитката яма от някои от най-здравите моряци. Крозиър знаеше, че Ходжсън и останалите приятели на Ървинг се бяха изредили един по един в медицинската палатка, за да отдадат последна почит, преди старият Мъри да го зашие в савана му. Посетителите бяха оставили до тялото на лейтенанта няколко предмета, израз на привързаността им: намерения месингов далекоглед с разбити по време на стрелбата оптични стъкла, с който младежът толкова се гордееше; златен медал с гравираното на него име на лейтенанта, който беше получил при спечелването на състезанията на учебния кораб „Ексълът“; и поне една банкнота от пет паунда, сякаш някой най-последно беше върнал стария си дълг. По някаква причина — оптимизъм? Юношеска наивност? — Ървинг беше опаковал в малката раница с лични вещи парадната си униформа и сега го погребваха в нея. Крозиър неволно се зачуди дали ще се запазят позлатените копчета на униформата — всичките с гравюра на котва и корона, — когато след дългия процес на разлагане от момчето останат само побелелите кости и златният медал.

— Насред живота ние сме обкръжени от смъртта — рецитираше по памет Фицджереймс с изморен, но подобаващо звучен глас, — от кого да търсим помощ, ако не от Теб, Господи, който справедливо негодуваш срещу греховете наши?^[4]

Капитан Крозиър знаеше, че в ушития от платно саван заедно с Ървинг беше защит още един предмет, за който никой не подозираше. Той лежеше под главата на лейтенанта като възглавница.

Това беше една ориенталска копринена кърпичка в червени, зелени, сини и златисти цветове и Крозиър беше изненадал дарителя при влизането си в медицинската палатка, след като Гудсър, Лойд, Ходжсън и останалите си бяха тръгнали, а старият Мъри, шивачът на платна, още не беше дошъл, за да зашие савана, вече приготвен и постлан под тялото на Ървинг.

В палатката се намираше Безмълвната дама, която, наведена над трупа, поставяше нещо под главата на Ървинг.

Първият импулс на Крозиър беше да извади пистолета, който държеше в джоба на шинела си, но в следващия момент той застина на мястото си, забелязвайки очите и лицето на ескимоското момиче. Макар в тези тъмни очи, които едва-едва приличаха на човешки, да не се виждаха сълзи, те блестяха от някакво чувство, което той не може да определи. Печал? Не му се вярваше да е това. По-скоро беше някакъв съучастнически поздрав при появата му. Капитанът почувства същото странно размърдване в глава си, което често бе изпитвал, когато се намираше близо до баба си Мойра.

Ала явно точно момичето беше поставило внимателно ориенталската кърпичка под главата на мъртвия младеж. Крозиър знаеше, че кърпичката принадлежи на Ървинг — беше я виждал по специални поводи, като например в деня на отплаването на експедицията през май 1845 година.

Беше ли я откраднала ескимоската? Беше ли я отмъкнала от мъртвото му тяло предишния ден?

Преди повече от седмица Безмълвната беше последвала отряда с шейни на Ървинг от „Ужас“ към лагера „Ужас“ и след това беше изчезнала, без да се присъедини към останалите мъже. Почти всички с изключение на Крозиър, който все още таеше надежда, че тя може да ги отведе при храна, бяха доволни, че са се отървали от нея. Но през цялата тази ужасна сутрин Крозиър си беше задавал въпроса дали по някакъв начин Безмълвната не е отговорна за убийството на офицера му на онзи брулен от ветровете каменист хълм.

Дали е повела към лагера своите приятели, ескимоските ловци, с намерението да го нападнат и по пътя случайно се е срещнала с Ървинг, угостила е богато умирация от глад човек, а след това го е убила хладнокръвно, за да не разкаже той на останалите за срещата си с тях? Беше ли Безмълвната онази „може би жена“, която бяха зърнали Фар, Ходжсън и останалите, докато е бягала заедно с ескимоса с превръзката на главата? Можела е да смени парката си, ако предишната седмица се е върнала в селото си, а кой би могъл да различи младите ескимоски от пръв поглед?

Всички тези мисли бяха преминали през главата на Крозиър, но в онзи застинал във времето момент, когато той и младата жена се

сепнаха и замръзнаха стреснато за няколко дълги секунди, капитанът погледна лицето ѝ и разбра — дали със сърцето си или с ясновидската дарба, която според баба си Мойра притежаваше, — че вътре в себе си тя плаче за Джон Ървинг и му връща копирената кърпичка, получена в дар от него.

Крозиър предположи, че кърпичката ѝ е била подарена по време на февруарското посещение на Ървинг в снежния дом на ескимоската, за което той добросъвестно беше докладвал на капитана... но без да влиза в подробности. Сега Крозиър се зачуди дали двамата не са били любовници.

След това Безмълвната дама изчезна. Измъкна се през входа на палатката, без да издаде нито звук. Когато по-късно Крозиър разпита мъжете в лагера и часовете дали не са видели нещо, всичките отговориха отрицателно.

Тогава, в палатката, капитанът се беше приближил до тялото на Ървинг, беше погледнал към бледото мъртво лице, изглеждащо още по-бледо на фона на малката възглавничка, покрита с цветната копринена кърпичка, след което бе дръпнал платното над тялото и лицето на лейтенанта и беше извикал на стария Мъри да влезе и да зашие савана.

— И пресвети Боже, Господи всемогъщи, милостиви спасителю — казваше Фицджеймс, — не ни предавай на жестоките мъки на вечната смърт. Ти познаваш, Господи, тайните на нашите сърца; не отвърщай милостивия си слух от молитвата ни, а ни пощади, пресвети Боже, Господи всемогъщи, милостиви спасителю, най-справедлив съдия предвечен, не ни наказвай в последния ни час.^[5]

Фицджеймс млъкна и отстъпи от гроба. Крозиър, потънал в мислите си, остана няколко дълги мига на мястото си, докато потропването на краката не го накара да осъзнае, че е негов ред да произнесе надгробно слово.

— И ние предаваме тялото на нашия приятел и офицер Джон Ървинг на дълбините — заговори той с хриплив глас, също възпроизвеждайки по памет думите, запомнени много добре от многобройните повторения, въпреки пелената от умора, покрила съзнанието му, — за да се превърне в прах, и се надяваме на възкресението му, когато морето и земята ни върнат мъртвците си. — Тялото вече беше спуснато на три фута и Крозиър хвърли върху него шепа замръзнала почва. Чакълът падна на платното над лицето на

Ървинг и се плъзнаха настрани с ясен стържещ звук. — И новият живот се възроди чрез Господа наш Исус Христос, който при пришествието си ще преобрази нашето унижено тяло, за да стане то като Неговото божествено тяло, чрез Неговата сила, с която Той може да покори всичко на Себе Си.^[6]

Службата завърши. Моряците издърпаха въжетата изпод носилката.

Мъжете затропаха с измръзналите си крака, нахлупиха уелските перуки и шапките, увиха се по-плътно с шалове и потеглиха обратно в мъглата към лагера „Ужас“, където ги чакаше горещ обяд.

Ходжсън, Литъл, Томас, Девьо, Левеконт, Бланки, Пеглър и неколцина от другите офицери останаха, освобождавайки моряците, които чакаха заповед да заровят тялото. Офицерите сами засипаха гроба с лопати и започнаха да подреждат първия пласт камъни. Искаха да погребат Ървинг по най-добрия начин, възможен при дадените обстоятелства.

Когато приключиха, Крозиър и Фицджеймс се отдалечиха от останалите. Можеха да изядат обяда си доста по-късно — сега смятаха да извървят двете мили до Виктъри Пойнт, където преди почти една година Грем Гор беше оставил месинговия цилиндър с оптимистичното послание в старата пирамида на Джеймс Рос.

Крозиър смяташе да остави там съобщение, описващо участието на експедицията през последните десет и половина месеца, изминали след предишното послание, както и следващите стъпки, които планират да предприемат.

Докато крачеше тежко и изморено в мъглата и слушаше идващите някъде иззад нея звуци на корабните камбани, донесени в лагера от „Еребус“ и „Ужас“, Франсис Крозиър страстно се надяваше, че докато двамата с Фицджеймс стигнат до пирамидата, той ще е направил план за следващите им действия. Капитанът се боеше, че ако не успее, може би ще се разплаче.

[1] 1. Кор. 15:55. ↑

[2] 1. Кор. 1:56-58. ↑

[3] Йов 14:1-2. ↑

[4] Цитат от „Книга на общите молитви“ (The Book of Common Prayer) — сборник с литургии и молитви на църквите от

Англиканското съобщество. ↑

[5] Цитат от „Книга на общите молитви“. ↑

[6] Цитат от „Книга на общите молитви“. ↑

42. ПЕГЛЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

Тюленовото месо и рибата в шейната се оказаха недостатъчни, за да се приготви основно ястие за деветдесет и пет или сто мъже — няколко души бяха твърде болни, за да могат да ядат твърда храна — и дори майсторството на господин Дигъл и господин Уол, които непрекъснато творяха чудеса на кулинарното изкуство от оскъдните запаси сухари и риба на кораба, този път не свърши работа, особено след като се оказа, че част от храната в ескимоската шейна е твърде развалена. Все пак всички мъже успяха да хапнат по малко от вкусната лой или риба в комбинация с голднъровите консерви със супи, задушено или зеленчуци.

Хари Пеглър се наслаждаваше на храната, макар че трепереше от студ, докато я ядеше, и знаеше, че след такъв обяд диарията, която и без това го мъчеше всеки ден, щеше само да се засили.

След обяда и преди да пристъпят към изпълнението на задълженията си, Пеглър и стюард Джон Бриджънс отидоха да се поразходят, стиснали в ръцете си тенекиени канчета с топличък чай. Мъглата заглушаваше гласовете им, въпреки че като че ли усилваше звуците, които се разнасяха надалеч. Те чуваха как в една от палатките в другия край на лагера „Ужас“ мъже спорят при игра на карти. От северозапад — посоката, в която преди обяд се бяха отправили двамата капитани — над паковия лед се носеше приличащ на канонада гръмотевичен грохот. Гърмеше цял ден, но буря не се развихри.

Двамата мъже се спряха край дългата редица лодки и шейни, изтеглени върху купчините лед, които щяха да се окажат бряг на малкия залив, ако ледът в морето изобщо някога се разтопеше.

— Кажи ми, Хари — рече Бриджънс, — кои от тези лодки ще вземем, ако или когато се наложи отново да излезем на леда?

Пеглър отпи от чая си и посочи.

— Не съм съвсем сигурен, но мисля, че капитан Крозиър е решил да вземе десет от осемнайсетте, които имаме тук. Вече не ни останала достатъчно здрави гребци, за да потеглим с повече.

— Тогава защо докарахме в лагера всичките осемнайсет?

— Капитан Крозиър не изключи възможността да се задържим в лагера „Ужас“ още два или три месеца, може би да изчакаме ледът около този нос да се разтопи. Ще се чувстваме по-спокойни с осемнайсет лодки, като държим някои от тях в резерв, в случай че други се повредят. Освен това в осемнайсет лодки могат да се натоварят много повече храна, палатки и провизии. Ако във всяка лодка седнат по десетима мъже, в нея ще бъде дяволски тясно и ще ни се наложи да изоставим твърде много провизии.

— Но според теб ние ще тръгнем на юг само с десет лодки, Хари? И то скоро?

— Надявам се — отвърна Пеглър. Той разказа на Бриджънс за видяното тази сутрин — как Гудсър беше казал, че съдържанието на стомасите на ескимосите съвпада със съдържанието на стомаха на Ървинг, и как капитанът се беше държал с всички присъстващи, може би с изключение на морските пехотинци, като с потенциални съдебни свидетели. След това добави, че капитанът ги бе заклел да пазят тайна.

— Мисля — рече тихо Джон Бриджънс, — че капитан Крозиър не е убеден, че лейтенант Ървинг е бил убит от ескимосите.

— Какво? Кой друг би могъл... — Пеглър млъкна изведнъж. Студът и гаденето, които не го напускаха напоследък, внезапно рязко се усилиха. Той трябваше да се облегне на велбота, за да се задържи на крака. Дори за миг не му беше минавало през ума, че някой друг освен диваците би могъл да извърши онова, което бе причинено на Джон Ървинг. Той си спомни замръзнала купчина сивкави вътрешности на хълма.

— Ричард Ейлмър казва, че сме попаднали в тази каша по вина на офицерите — тихо, почти шепнешком каза Бриджънс. — Говори на всички, които няма да го докладват, че трябва да избием офицерите и да разпределим допълнителните провизии между хората. Ейлмър от

нашата група и онзи помощник-калафатник от вашата казват, че трябва веднага да се върнем на „Ужас“.

— Да се върнем на „Ужас“... — повтори Пеглър. Той знаеше, че заради болестта и изтощението напоследък умът му е замъглен, но подобна мисъл му се струваше напълно лишена от смисъл. Корабът беше хванат в капана на леда далеч оттук и щеше да остане така месеци наред, дори ако лятото все пак благоволит да се появи тази година. — Защо аз не съм чувал нищо такова, Джон? Не съм чувал никакви такива бунтарски разговори.

Бриджънс се усмихна.

— Защото не ти се доверяват, скъпи ми Хари.

— Но на теб ти се доверяват?

— Разбира се, че не. Но рано или късно аз чувам всичко. Стюардите са невидими, нали знаеш, тъй като са нито риба, нито рак, нито хубаво червено месо. Като стана дума за това, обядът беше възхитителен, нали? Вероятно последната сравнително прясна храна, която ще ядем някога.

Пеглър не отговори. Мислите препускаха в главата му.

— Как можем да предупредим Фицджералд и Крозиър?

— О, те разполагат с информация за Ейлмър, Хики и останалите — отвърна безгрижно старият стюард. — Нашите капитани имат свои извори на информация край мачтите и каците с вода.

— Всички извори отдавна са замръзнали — каза Пеглър.

Бриджънс се изкиска.

— Доста добра метафора, Хари, и буквалният ѝ смисъл я прави още по-иронична. Или поне е забавен евфемизъм.

Пеглър поклати глава. Все още му се гадеше от мисълта, че сред болестите и ужаса хората щяха да се изправят един срещу друг.

— Кажи ми, Хари, кои от тези лодки ще вземем със себе си и кои ще оставим? — попита Бриджънс, потупвайки по корпуса на първия велбот с ръката си, облечена в износена ръкавица.

— Със сигурност ще вземем четирите велбота — отвърна разсеяно Пеглър, все още размишлявайки върху подстрекателските разговори и онова, което беше видял сутринта. — Яловете са дълги колкото велботите, но са адски тежки. На мястото на капитана аз бих ги оставил тук, а щях да взема четирите катера. Дължината им е само двайсет и пет фута, но са много по-леки от велботите. Обаче газенето

им може да се окаже твърде дълбоко за плаването по река Грейт Фиш, ако изобщо се доберем до нея. Тендърите и шлюпките са твърде леки за плаването в открито море и твърде тромави за дългия преход през ледовете и пътешествието по реката.

— Значи според теб са четирите велбота, четирите катера и двата пинаса? — попита Бриджънс.

— Да — отвърна Пеглър и неволно се усмихна. Въпреки дългите години в морето и хилядите прочетени книги стюардът на нисшите офицери Джон Бриджънс все още знаеше съвсем малко за някои от нещата, свързани с мореплаването. — Да, Джон, според мен ще са тези десетте.

— В най-добрия случай — каза Бриджънс, — ако повечето болни се оправят, всяка лодка ще бъде теглена само от десет човека. Ще можем ли да се справим, Хари?

Пеглър отново поклати глава.

— Въобще няма да прилича на прехода от „Ужас“ през замръзналото море, Джон.

— Какво пък, да благодарим на Бога за тази малка милост.

— Не, имам предвид, че ние почти сигурно ще теглим лодките по сушата, а не по морския лед. Ще бъде много по-трудно, отколкото при прехода от „Ужас“, когато теглехме само по две лодки наведнъж и можехме да впрегнем колкото мъже ни бяха нужни, за да преодоляваме трудните места. А сега лодките ще бъдат натоварени още повече с провизии и болни. Предполагам, че всяка лодка ще бъде теглена от двайсет или повече мъже във въпряговете. Дори тогава ще ни се наложи да ги теглим една по една.

— Една по една? — повтори Бриджънс. — Мили Боже, ще ни е нужна цяла вечност, за да преместим даже тези десет лодки, ако трябва непрекъснато да сновем напред-назад. И колкото повече отслабваме от болестта и умората, толкова по-бавно ще се движим.

— Да — каза Пеглър.

— Има ли и най-малък шанс да откараме лодките до река Грейт Фиш, а след това по нея да стигнем до Голямото робско езеро и намиращия се там аванпост?

— Съмнявам се — отвърна Пеглър. — Може би някои от нас ще оцелеят достатъчно дълго, за да откарат лодките до устието на реката,

и ако това са подходящите лодки и те са стъкмени идеално за речно плаване, и... но не, според мен нямаме никакви шансове.

— Тогава защо, за Бога, капитаните Крозиър и Фицджеймс ни подлагат на такъв тормоз и мъки, след като нямаме никакъв шанс? — попита Бриджънс. В гласа на възрастния мъж не се долавяше нито обида, нито тревога, нито отчаяние, а просто любопитство. Пеглър беше чувал Джон да задава хиляди въпроси по астрономия, естествена история, геология, ботаника, философия и много други предмети с точно същия тих, леко любопитен тон. Повечето въпроси той бе задавал като учител, който знае отговора, но учтиво пита ученика си. Ала в този случай Пеглър беше убеден, че Джон Бриджънс не знае отговора на въпроса си.

— А имаме ли друга възможност? — попита марсовият старшина.

— Бихме могли да останем в лагера „Ужас“ — отвърна Бриджънс. — Или дори да се върнем на „Ужас“, когато броят ни... намалее.

— Защо? — попита Пеглър. — Просто да чакаме смъртта?

— Да чакаме в по-добри условия, Хари.

— *Смъртта?* — попита Пеглър, осъзнавайки, че почти крещи. — Кой, по дяволите, иска да чака смъртта в по-добри условия? Ако успеем да се доберем с лодките до крайбрежието — *с които и да е от тях*, — поне някои от нас ще имат някакъв шанс. Може би на изток от Бутия ще има открити води. Може би все пак ще успеем да се изкачим по реката. Поне някои от нас. И онези, които оцелеят, ще могат да разкажат на близките ни какво се е случило с нас, къде сме погребани и че в последните ни мигове сме мислили за тях.

— Ти си моят близък, Хари — каза Бриджънс. — Единственият мъж, жена или дете на света, на когото не му е безразлично дали съм жив или мъртъв, да не говорим за това къде лежат костите ми и какво съм си мислел, преди да умра.

Все още ядосан, Пеглър почувства как сърцето му заби ускорено.

— Ти ще ме надживееш, Джон.

— О, в моята възраст, с моята немощ и податливост на заболявания, едва ли...

— *Ти ще ме надживееш, Джон* — повтори с дрезгав глас Пеглър. Той сам се изненада от настойчивостта в гласа си, а Бриджънс

примигна и замълча. Пеглър улови възрастния мъж за китката. — Обещай ми, че ще направиш нещо за мен, Джон.

— Разбира се. — В гласа на Бриджънс не се долавяше обичайната добродушна насмешка или ирония.

— Дневникът ми... не е голям, а в последно време ми е трудно да мисля, камо ли да пиша... болен съм от проклетия скорбут, Джон, и той като че ли размътва ума ми... но водих дневника ми през последните три години. Записвах мислите ми. Описвах събитията, които преживяхме. Ако го вземеш, когато аз... когато те напусна... и го отнесеш със себе си в Англия, ще съм ти много благодарен.

Бриджънс само кимна.

— Джон — каза Хари Пеглър, — мисля, че капитан Крозиър скоро ще реши да ни поведе на поход. Много скоро. Той знае, че с всеки ден, прекаран тук в чакане, ние отслабваме все повече и повече. Скоро няма да бъдем в състояние да теглим лодките. Не след дълго ще започнем да измираме масово и на твартата от ледовете няма да й е трудно да ни отвлеча от лагера или да ни убива в постелите.

Бриджънс отново кимна. Той гледаше към облечените си в ръкавици ръце.

— Ние сме в различни отряди, ще се окажем в различни лодки и може дори да се разделим, ако капитаните решат да изпробват различни маршрути за спасение — продължи Пеглър. — Искам да се простя с теб днес и да не го правя повече.

Бриджънс кимна безмълвно. Той гледаше към ботушите си. Мъглата се стелеше над лодките и шейните и се кълбеше около двамата мъже като студеното дихание на някакво чуждо божество.

Пеглър го прегърна. Бриджънс застина за миг в напрегната поза, след което също прегърна приятеля си. Прегръдката се получи доста тромава заради няколкото пласта дрехи и замръзнали шинели.

След това марсовият старшина се обърна и тръгна бавно към лагера „Ужас“ и към малката си кръгла холандска палатка, където треперещите, немити мъже, които бяха свободни от дежурство, се бяха сгушили един до друг в студените си спални чували.

Когато се спря и погледна назад към редицата лодки, Бриджънс не се виждаше никакъв. Мъглата го беше погълнала, без да остави и следа.

43. КРОЗИЪР

69°37'42" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°41' ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

25 АПРИЛ 1848 Г.

Той заспа, докато вървеше.

Докато крачеха в мъглата към пирамидата на Джеймс Рос, Крозиър обсъждаше с Фицджеймс аргументите за и против оставането за продължително време в лагера „Ужас“, когато изведнъж Фицджеймс го събуди с разтърсване.

— Пристигнахме, Франсис. Ето го големия бял скален блок до крайбрежния лед. Виктъри Пойнт и пирамидата трябва да се намират някъде вляво от нас. Наистина ли спяхте, докато вървите?

— Разбира се, че не — отвърна Крозиър с дрезгав глас.

— Тогава какво имавте предвид, когато казахте: „Внимавайте за лодката с двата скелета“ и „Внимавайте за момичетата, които провеждат спиритически сеанс“? В това няма никакъв смисъл. Ние обсъждахме дали доктор Гудсър да остане в лагера „Ужас“ заедно с тежко болните, докато най-силните се опитат да достигнат до Голямото робско езеро с четири лодки.

— Просто размишлявах на глас — промърмори Крозиър.

— Коя е баба Мойра? — попита Фицджеймс. — И защо не трябва да ви изпраца за причастие?

Изкачвайки се бавно по склона, Крозиър бутна шапката си назад и свали шала от лицето си, позволявайки на мъглата и студения въздух да го зашлевят през лицето.

— Къде, по дяволите, е пирамидата? — сопна се той.

— Не знам — каза Фицджеймс. — Би трябвало да е точно тук. Даже в ясен, слънчев ден аз минавам по брега на залива до белия скален блок край айсбергите и след това завивам наляво, към пирамидата на Виктъри Пойнт.

— Не може да сме я подминали — каза Крозиър. — Иначе бихме излезли на проклетия паков лед.

Отне им почти четирийсет и пет минути да намерят пирамидата в мъглата. В един момент, когато Крозиър каза: „Проклетата бяла твар от ледовете я е отмъкнала и я е скрила някъде, за да ни обърка“, Фицджеймс само погледна към своя командващ офицер и не каза нищо.

Най-накрая, движейки се опипом, като двама слепци — без да поемат риска да се разделят в кълбящата се мъгла, защото бяха убедени, че никой няма да чуе виковете на другия при непрестанния грохот на приближаващите се гръмотевици, — те буквално се спънаха в пирамидата.

— Тя не беше тук — изхриптя Крозиър.

— Така изглежда — съгласи се другият капитан.

— Пирамидата на Рос с посланието на Гор в нея се намираше на върха на възвишението в края на Виктъри Пойнт. А тази се намира на стотина ярда западно оттам, почти в самата долина.

— Много странно — каза Фицджеймс. — Франсис, вие сте били много пъти в Арктика. Тези гръмотевици — и мълниците, ако се появят — обичайно явление ли са за това време на годината?

— Никога преди не съм чувал гръмотевици и не съм виждал мълнии преди средата на лятото — изхриптя Крозиър. — И никога не са били такива. Тези звучат като нещо по-ужасно.

— Кое може да е по-ужасно от гръмотевична буря в края на април, когато температурата е още под нулата?

— Оръдейни залпове — каза Крозиър.

— Оръдейни залпове?

— От спасителния кораб, който е преминал по отворилите се сред ледовете водни канали от протока Ланкастър и през протока Пийл само за да установи, че „Еребус“ е разрушен, а „Ужас“ изоставен. Те ще стрелят с оръдията си двайсет и четири часа, за да привлекат вниманието ни, а след това ще отплават нататък.

— Моля ви, Франсис, престанете — каза Фицджеймс. — Ако продължите така, може да повърна. А вече изповръщах полагащото се за днес.

— Простете — каза Крозиър, ровейки в джобовете си.

— Нима наистина има вероятност това да са оръдия, които стрелят заради нас? — попита по-младият капитан. — Наистина *звучат* като оръдия.

— Няма никакви шансове, по дяволите — отвърна Крозиър. — Този плътен паков лед се простира чак до Гренландия.

— Тогава откъде идва мъглата? — попита Фицджеймс по-скоро с любопитство, отколкото със съжаление. — Търсите ли нещо в джобовете си, капитан Крозиър?

— Забравих да взема месинговия цилиндър с посланието, който донесохме от „Ужас“ — призна си Крозиър. — Чувствах тежестта в джоба си по време на погребалната служба и си помислих, че това е цилиндърът, но се оказа, че е просто проклетият ми пистолет.

— А хартия взехте ли?

— Не. Джопсън ми беше приготвил няколко листове, но ги забравих в палатката.

— А писалка донесохте ли? Мастило? Установих, че ако не нося мастилото в кесия близо до кожата ми, то замръзва много бързо.

— Нито писалка, нито мастило — призна Крозиър.

— Няма проблем — каза Фицджеймс. — Нося и двете в джоба на жилетката ми. Можем да използваме съобщението на Гор... да пишем върху него.

— Ако това е същата проклета пирамида — промърмори Крозиър. — Пирамидата на Рос е висока шест фута. Това нещо едва ми стига до гърдите.

Двамата мъже се захванаха да отместват камъните от долната част на подветрената страна на пирамидата. Нямаха никакво желание да я разрушат цялата, а след това да я възстановяват наново.

Фицджеймс бръкна в тъмната дупка, порови вътре и измъкна месингов цилиндър, който бе позагубил блясъка си, но беше абсолютно здрав.

— Проклет да съм! — каза Крозиър. — Това цилиндърът на Греъм ли е?

— Той трябва да е — отвърна Фицджеймс. После смъкна ръкавицата си със зъби, разгъна несръчно пергамента и зачете.

28 май 1847 година. Корабите на НВ „Еребус“ и „Ужас“ презимуваха в ледовете на 70°05' северна ширина и 98°23' западна дължина. Зимата на 1846/47 година прекараха край остров Бичи на 74°43'28" северна ширина и 90°39'15" западна дължина...

Фицджеймс прекъсна четенето.

— Чакайте, това не е правилно. Ние прекарахме зимата на четирийсет и пета и четирийсет и шеста на Бичи, а не зимата на четирийсет и шеста и четирийсет и седма.

— Сър Джон продиктува съобщението на Греъм Гор, преди той да напусне кораба — изхриптя Крозиър. — Сигурно е бил също толкова изморен и объркан, колкото сме ние сега.

— Никой не е бил толкова изморен и объркан, колкото сме ние сега — каза Фицджеймс. — Така, по-нататък в посланието пише: „Експедицията е под командването на сър Джон Франклин. Всичко е наред...“

Крозиър не се засмя. И не заплака. Просто каза:

— Греъм Гор остави посланието тук само седмица преди сър Джон да бъде убит от съществото от ледовете.

— И един ден преди самият Греъм да бъде убит от него — каза Фицджеймс. — *Всичко е наред*. Сякаш става дума за някакъв друг живот, нали, Франсис? Спомняте ли си време, в което всеки от нас е можел с чиста съвест да напише нещо подобно? На края на листа е останало празно поле — можете да пишете там, ако искате.

Двамата мъже се свиха до подветрената страна на каменната пирамида. Температурата беше паднала и вятърът се беше усилил, но мъглата продължаваше да се кълби около тях, сякаш неподвластна на вятъра и температурите. Започваше да се стъмва. От северозапад продължаваше да се разнася грохот.

Крозиър дъхна няколко пъти върху малката мастилница, за да затопли мастилото, топна писалката, пробивайки тънката ледена коричка, избърса перото в замръзналия си ръкав и започна да пише:

(25 април) — Корабите на НВ „Ужас“ и „Еребус“, заседнали сред ледовете от 12 септември 1846 година, бяха напуснати на 22 април на пет левги^[1] север-северозапад оттук. Офицерите и екипажите, общо 105 души, под командването на капитан Ф. Р. М. Крозиър установиха лагер тук — на 69°37'42" с. ш. и 98°41' з. д. Този лист беше намерен от лейтенант Ървинг в пирамидата, предполагаемо построена от сър Джеймс Рос през 1831 г. на четири мили в северозападна посока, където е бил оставен от покойния командир Гор през юни 1847 г. Но колоната на сър Джеймс Рос не беше открита и затова посланието беше пренесено на това място, на което бе издигната колоната на сър Дж. Рос...

Крозиър спря да пише. „Какви ги пиша, по дяволите?“ — помисли си той. После присви очи и прочете отново последните няколко изречения — „... в пирамидата, предполагаемо построена от сър Джеймс Рос през 1831 г.“? „Колоната на сър Джеймс Рос не беше открита“?

Крозиър въздъхна изморено. Първата заповед към Джон Ървинг в далечния август миналата година, когато заминаваше към мястото на бъдещия лагер „Ужас“ с първата партида провизии от „Еребус“ и „Ужас“, беше веднага след пристигането си да намери Виктъри Пойнт и пирамидата на Рос, а след това да построи склада с оборудването за лагера „Ужас“ на няколко мили южно от нея, на брега на закътан залив. На първите им, грубо начертани карти Ървинг беше отбелязал местоположението на пирамидата на четири мили от склада, а не на две, както беше в действителност, но грешката бързо беше открита по време на следващите походи с шейни до острова. Сега замъгленият от умората ум на Крозиър продължаваше да настоява, че цилиндърът с посланието на Гор е бил пренесен от някоя фалшива пирамида на Джеймс Рос в истинската.

Крозиър тръсна глава и погледна към Фицджеймс, но другият капитан седеше на снега, облегал ръце върху притиснатите към гърдите му колене и отпуснал глава върху ръцете си, и тихичко похъркваше.

Крозиър стисна в едната си ръка хартията, писалката и малката мастилница, а с другата гребна шепа сняг и го разтърка по лицето си. Шокът от студа го накара да примигне.

„Съсредоточи се, Франсис. За Бога, съсредоточи се.“ Съжаляваше, че няма друг лист хартия, за да може да започне отначало. Докато гледаше нечетливите драскулки в полето на листа, които приличаха на дребни мравки — средата беше запълнена с напечатаните с официален типографски шрифт редове на стандартното предупреждение, което гласеше: **„Молим ВСЕКИ, който намери този лист, незабавно да го препрати до Секретариата на Адмиралтейството“**, повторени след това на френски, немски, португалски и други езици, а над тях драскулките на Гор, — Крозиър не разпозна собствения си почерк. Текстът беше неравен и нечетлив, като че написан от уплашен до смърт, вкочанен от студ или умиращ човек.

Или и трите.

„Това няма значение — помисли си той. — И без това никой няма да го прочете или ще го прочетат, когато всички отдавна ще сме мъртви. Няма никакво значение. Може би сър Джон го е разбирал през цялото време. Може би затова не остави нито един месингов контейнер с послание на Бичи. От самото начало е знаел.“

Той топна писалката в бързо замръзващото мастило и започна да пише отново.

Сър Джон Франклин почина на 11 юни 1847 г. и на този етап експедицията е изгубила общо 9 офицери и 15 моряци.

Крозиър отново се спря. Дали не грешеше? Беше ли включил и Джон Ървинг в числото на загиналите? Не можеше да пресметне правилно. Вчера под командването му оставаха сто и пет души... сто и пет, когато напускаше „Ужас“ — неговия кораб, дом, съпруга и живот... нямаше да коригира бройката.

Най-отгоре на листа, върху останалото късче празно място, той надраска *Ф. Р. М. Крозиър*, след което добави *капитан и старши офицер*.

После смушка Фицджеймс, за да го събуди.

— Джеймс... напишете името си тук.

Другият капитан разтърка очите си, погледна към хартията, но като че ли не си направи труда да прочете написаното, а направо се подписа на мястото, което му сочеше Крозиър.

— Добавете „капитан на КНВ «Еребус»“ — каза Крозиър.

Фицджеймс го добави.

Крозиър сгъна листчето, пхна го обратно в месинговия цилиндър, запечата го и го постави обратно в пирамидата. После си сложи ръкавицата и запусти отвора с камъните.

— Франсис, написахте ли им накъде сме се запътили и кога потегляме?

Крозиър осъзна, че не го е направил. Накани се да обясни защо... защо смята, че независимо дали ще тръгнат, или ще останат, смъртната им присъда е подписана. Защо все още не е решил дали да потеглят към далечната Бутия или към легендарната, но ужасяваща река на Джордж Бак, наречена Грейт Фиш. Накани се да обясни на Фицджеймс как са се прекарвали с идването си тук, и защо така или иначе никой няма да прочете шибаната бележка, затова защо просто не...

— Шшт! — изсъска Фицджеймс.

Нещо обикаляше около тях, точно на границата на видимостта в кълбящата се, вихреща се мъгла. И двамата мъже чуваха тежките стъпки по чакъла и леда. Чуваше се дишането на нещо много голямо. То вървеше на четири крака в гъстата мъгла само на петнайсетина фута от тях и глухите тупания на огромните лапи в земята се чуваха отчетливо на фона на глухия тътен на гърмежите в далечината.

Ху-уф, ху-уф, ху-уф.

Крозиър чуваше шумното издишане в такт с тежките стъпки. Сега то се намираше зад тях, заобикаляйки пирамидата, заобикаляйки тях.

Двамата мъже скочиха на крака.

Крозиър измъкна непохватно пистолета от джоба си. Свали ръкавицата си и запрегна петлето точно когато стъпките и дишането спряха точно пред тях, макар съществуването все още да беше скрито в мъглата. Крозиър беше сигурен, че надушва вонящия му дъх на риба и развалено месо.

Фицджеймс, който все още държеше в ръката си мастилницата и писалката, които Крозиър му беше върнал, и не носеше пистолет в себе си, посочи към мъглата, където смяташе, че чака твартата.

Чакълът захрущя, когато съществото се приближи тихо към тях.

В мъглата, на пет фута над земята, бавно се материализираха очертанията на триъгълна глава. Мократа бяла козина се сливаше с мъглата. Нечовешките черни очи ги гледаха изучаващо от разстояние само шест фута.

Крозиър се прицели малко над главата. Ръката му беше толкова твърда и стабилна, че дори не се наложи да затаява дъх.

Главата се приближи, носейки се във въздуха сякаш отделена от тялото. След това пред очите им се появиха гигантски рамене.

Крозиър стреля, като се постара куршумът да не улучи лицето.

Изстрелът прозвуча оглушително, особено за нервните системи, чиято чувствителност бе крайно изострена от скорбута.

Бялата мечка, още почти мече, изпуфтя изненадано, отстъпи назад, завъртя се и побягна на четири крака, изчезвайки в мъглата за броени секунди. Драскащият тропот на лапите по чакъла се чуваше още цяла минута, отдалечавайки се към морския лед на северозапад.

Тогавя Крозиър и Фицджеймс започнаха да се смеят.

Никой от двамата не можеше да се спре. Всеки път, когато някой от тях започваше да се успокоява, другият избухваше в смях с нова сила и те отново се оказваха във властта на безумното, безсмислено веселие.

Мъжете се хващаха отстрани заради болката, причинена от смеха в натъртените им ребра.

Крозиър изпусна пистолета и двамата се разсмяха още по-силно.

Потупваха се един друг по раменете, сочеха мъглата и се смееха до сълзи, които замръзваха по бузите и мустаците им. Дори се хванаха един за друг, за да се удържат на крака.

Накрая и двамата се строполиха на чакъла и се облегнаха на пирамидата, което ги хвърли в поредния пристъп на буйно веселие.

Накрая силният кикот премина в кискане, а кискането в смутено сумтене, а после, след няколкото последни засмивания, мъжете млъкнаха, дишайки тежко.

— Знаете ли за какво бих дал сега левия си тестис? — попита капитан Франсис Крозиър.

— За какво?

— За чаша уиски. Две чаши, имам предвид. Една за мен и една за вас. Питиетата щяха да са от мен, Джеймс. Щях да почерпя.

Фицджеймс кимна и избърса леда от клепачите си и замръзналите сополи от мустаците и брадата си.

— Благодаря ви, Франсис. А аз щях да вдигна първия тост за вас. Никога не съм имал честта да служа при по-добър командир и по-доблестен човек.

— Мога ли да използвам пак писалката и мастилото? — попита Крозиър.

Той си сложи отново ръкавицата, размести камъните от отвора, намери цилиндъра, отвори го, разгъна хартията на коляното си, свали пак ръкавицата си със зъби, счупи леда върху мастилото с писалката и на малкото останало място под подписа му написа:

И утре, 26 април, потегляме към реката на Бак, Грейт
Фиш.

[1] Мярка за разстояние, равна на 5,56 км. ↑

44. ГУДСЪР

69°?'?" СЕВЕРНА ШИРИНА, 98°?'?" ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

ЗАЛИВ УТЕХА, 6 ЮНИ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

Вторник, 6 юни — капитан Фицджеймс най-после умря. Истинска благословия.

За разлика от останалите, които починаха през последните шест седмици след началото на похода ни на юг (същински ад с тегленето на тези лодки, от което не е освободен дори единственият останал жив лекар на експедицията), капитанът, по мое мнение, не умря от скорбут.

Той беше болен от скорбут, в това нямаше никакво съмнение. Току-що завърших аутопсията на този добър човек и синините, кървящите венци и почернелите устни говореха сами за себе си. Но според мен не го уби скорбутът.

Последните три дни от живота си капитан Фицджеймс прекара тук, на около осемдесет мили южно от лагера „Ужас“, на заледения нос във ветровития залив, където бреговата линия на Земята на Крал Уилям завива рязко на запад. За пръв път от шест седмици бяхме разопаковали всички палатки — включително най-големите — и използвахме част от въглищата в няколкото торби, които носехме със себе си, и желязната печка от велбота, теглена от единия отряд. През изминалите шест седмици се хранехме или със студена, или с леко затоплена

на малките спиртници храна. Последните две нощи ядохме гореща храна — в недостатъчно количество, само една трета от дажбата, която ни е необходима, за да вършим тази невероятно изморителна работа, но все пак гореща. Две утрини поред се събуждахме на същото място. Хората го наричат „залив Утеха“.

Спряхме тук най-вече за да позволим на капитан Фицджеймс да умре спокойно. Ала през последните си дни капитанът не познаваше покой.

При горкия лейтенант Левеконт се наблюдаваха някои от симптомите, които се бяха появили при капитан Фицджеймс в последните му дни. Лейтенант Левеконт умря внезапно на тринайсетия ден от ужасния ни поход на юг — само на осемнайсет мили от лагера „Ужас“, ако не ми изневерява паметта, и в същия ден, в който угасна морският пехотинец редник Пилкингтън, — но симптомите на скорбут и при лейтенанта, и при редника свидетелстваха за напреднал стадий на заболяването и предсмъртната им агония не продължи толкова мъчително дълго.

Признавам си, че не знаех, че малкото име на лейтенант Левеконт е Хари. Отношенията ни винаги са били приятелски, но напълно официални, и аз помнех, че в списъка на личния състав той беше отбелязан като Х. Т. Д. Левеконт. Сега ме тормози мисълта, че сигурно съм чувал — навярно стотици пъти — как останалите офицери се обръщат към него с Хари, но винаги съм бил твърде зает или погълнат от мислите ми, за да му обърна внимание. Едва след смъртта на лейтенант Левеконт забелязах, че другите мъже го наричат по име.

Името на редник Пилкингтън беше Уилям.

Помня онзи ден в началото на май, когато след кратката обща погребална служба за Левеконт и редник Пилкингтън един от моряците предложи да наречем малкия къс земя, на който бяха погребани, „нос Левеконт“, но капитан Крозиър категорично отхвърли предложението, като каза, че ако започнем да наричаме всяко място на

името на погребания там човек, земята ще свърши, преди да ни свършат имената.

Това озадачи мъжете и признавам, че озадачи и мен. Капитанът сигурно се беше опитал да се пошегува, но аз бях шокиран от думите му. Останалите също онемяха от шока.

Може би точно това бе и целта на капитан Крозиър. Повече никой от хората не предложи да наричаме географски обекти с имената на мъртвите ни офицери.

През последните седмици — още преди да напуснем лагера „Ужас“ — у капитан Фицджеймс се наблюдаваха всички признаци на общо изтощение на организма, но преди четири дни той като че ли беше поразен от нещо много по-бързо действащо и мъчително.

От няколко седмици капитанът имаше сериозни проблеми със стомаха и червата, но на 2 юни той внезапно рухна. Протоколът ни по време на поход не позволява да спираме заради болни мъже, а да ги поставяме в някоя от по-големите лодки и да ги теглим заедно с провизиите и останалия товар. Капитан Крозиър се погрижи капитан Фицджеймс да бъде настанен колкото се може по-удобно в собствения му велбот.

Тъй като дългият ни поход на юг се извършва на етапи — теглим по няколко часа пет от десетте тежки лодки на няколкостотин ярда през ужасния чакъл и сняг, като винаги се стараем да се придържаме към брега, вместо да си имаме работа с паковия лед и торосите, и по този начин изминаваме по-малко от миля на ден, — за мен стана практика да оставам с най-болните хора, докато теглещите групи се връщат за останалите пет лодки. Често единствената ми компания в тези часове са само господин Дигъл и господин Уол, които смело се приготвят да сготвят на малките си спиртници топла храна за почти сто умиращи от глад мъже, и няколкото мъже с мускети, които ни пазят от създаването от ледовете или от ескимосите.

Ако не се смятат болните и умиращите.

Гаденето, повръщането и диарията на капитан Фицджеймс бяха ужасни. Безмилостни. Спазмите караха този силен и смел мъж да се свива в зародишна поза и крещи с глас.

На втория ден той се опита да се присъедини към своя отряд при тегленето на велбота — дори офицерите теглят от време на време, — но скоро отново падна. Този път повръщането и спазмите не спираха и за миг. Когато следобед велботът беше оставен на леда, а способните да теглят мъже се върнаха обратно, за да издърпат другите пет лодки, капитан Фицджеймс ми призна, че зрението му е ужасно замъглено и често вижда двойни образи.

Попитах го дали е носил телените очила, които използваме, за да се пазим от слънцето. Мъжете ги мразят, защото те ужасно пречат на зрението и усилват главоболието. Капитан Фицджеймс призна, че не ги е носил, но каза, че този ден е било доста облачно. Никой от останалите не ги носеше. Тогава разговорът ни бе прекъснат от поредния пристъп на повръщане и диария.

Късно вечерта, в холандската палатка, където се грижех за него, Фицджеймс изпъшка, че му е трудно да преглъща и устата му непрекъснато е суха. Скоро дишането му стана затруднено и той вече не можеше да говори. На зазоряване парализата бе достигнала до лактите му и той не можеше да вдига ръцете си или да ги използва, за да ми пише съобщения.

В този ден капитан Крозиър даде команда за почивка — първата целодневна почивка за шестте седмици откакто напуснахме лагера „Ужас“. Всички палатки бяха разпънати. От велбота на Крозиър най-накрая бе извадена и голямата палатка на лазарета — нужни бяха почти три часа, за да бъде разпъната на силния вятър и студа (а в последно време мъжете доста по-мудно се справят с тези неща) — и за пръв път от почти месец и половина настанихме сравнително удобно всички болни на едно място.

Господин Хор, отдавна боледуваният от скорбут стюард на капитан Фицджеймс, почина на втория ден от нашия поход. (В първия ужасен ден на теглене преодоляхме по-малко от миля и купчината от въглища, печки и друго оборудване, оставена на мястото на лагера „Ужас“, все още се виждаше ясно зад нас. Все едно след дванайсет часа къртовски труд не бяхме постигнали нищо. Тези първи дни — отне ни цяла седмица да прекосим покрития с лед тесен залив южно от лагера „Ужас“, изминавайки само шест мили — едва не унищожиха духа и волята ни да продължим.)

Морският пехотинец Хедър, който преди месеци изгуби част от мозъка си, най-после позволи на тялото си да умре през четвъртия ден на похода. Вечерта на същия ден останалите живи морски пехотинци свиреха на гайда над плиткия му, набързо изкопан гроб.

Останалите болни също започнаха да измират бързо, но след смъртта на лейтенант Левеконт и редник Пилкингтън в края на втората седмица настъпи един продължителен период, в който никой не умря. Мъжете се убедиха, че всичките тежко болни са починали и само най-силните са останали.

Внезапният срив на капитан Фицджеймс ни напомни, че всички ние отслабваме все повече и повече. Сред нас вече нямаше наистина здрави и силни хора. С изключение може би на великана Магнъс Менсън, който крачи невъзмутимо напред и като че ли не губи нито тегло, нито енергия.

В опит да излекувам непрекъснатото повръщане на капитан Фицджеймс аз му давах дози асафетида — растителна смола, която се използва за контрол на спазмите. Тя не му помогна особено. Той не успяваше да задържи в стомаха си нито твърда храна, нито течности. Давах му варов разтвор, за да успокоя стомаха му, но и той не му помагаше.

За трудностите при преглъщането му давах сироп от синчец — танинов разтвор на билката, който е отлично

отхрачващо средство. Но обикновено ефективната отвара очевидно не овлажняваше гърлото на умиращия мъж.

Когато капитан Фицджеймс изгуби способността си да движи първо ръцете, а после и краката си, аз опитах да му дам перуанско вино от кока (силно действаща смесица от вино и кокаин), разтвор от еленов рог (лекарство, което се прави от рогата на благороден елен и има силен амонячен мирис), както и разтвор от камфор. Тези лекарства, от които давах по половин доза на капитана, често задържат развитието на парализата и понякога дори обръщат процеса.

Но те не помогнаха. Парализата порази всички крайници на капитан Фицджеймс. Той продължи да повръща и да се гърчи от спазми дълго след като изгуби способността си да говори или да обяснява с жестове.

Но поне умъртвяването на речевия му апарат избави хората от бремето да слушат писъците от болка на капитана на „Еребус“. Ала в онзи продължителен последен ден аз виждах конвулсиите му и зейналата в безмълвни вопли уста.

Тази сутрин, на четвъртия и последен ден от агонията на капитан Фицджеймс, дробовете му започнаха да отказват, тъй като парализата се разпространи до дихателните му мускули. През целия ден той полагаше огромни усилия да диша. Двамата с Лойд — понякога с помощта на капитан Крозиър, който прекара много часове край умиращия си приятел — често повдигаме Фицджеймс до седнало положение или го вдигаме от постелята и поддържайки го под ръцете, разхождахме из палатката парализирания мъж, чиито крака се влачеха по заледения чакъл, в напразен опит да накараме дробовете му да работят.

В отчаянието си налях в устата на капитан Фицджеймс тинктура от лобелия — разтвор от индийски тютюн с цвят на уиски, който представлява почти чист никотин — и масажирах гърлото му с голите си пръсти, за да прокарам субстанцията по парализирания му

хранопровод. Все едно хранех умиращо птиче. Тинктурата от лобелия беше най-добрият дихателен стимулант, останал в опразнената ми аптека, стимулант, в който доктор Педи вярваше безгранично. „Той би възкресил и Христос един ден по-рано“ — богохулстваше Педи, когато си подпийнеше.

Но и това не помогна.

Не бива да се забравя, че аз съм просто хирург, а не лекар. Изучавал съм анатомия; специализирал съм хирургия. Лекарите предписват лекарства; хирурзите режат. Но се опитвам да постигна най-доброто с лекарствата, които са ми оставили покойните ми колеги.

Най-ужасното нещо в последния ден от живота на капитан Джеймс Фицджеймс беше, че той през цялото време осъзнаваше какво му се случва — повръщането и спазмите, загубата на гласа му и на способността да преглъща, разпространяващата се парализа и последните ужасни часове на задушаване заради отказващите му бели дробове. Виждах паниката и ужаса в очите му. Умът му бе напълно функциониращ. Тялото му умираше. Той не можеше да направи нищо, за да облекчи непоносимите си страдания, освен да ме гледа с умоляващ поглед. Аз не можех да му помогна с нищо.

Вместо това излязох навън и се разплаках, като се погрижих никой от офицерите и моряците да не ме види.

Капитан Фицджеймс почина в три часа и осем минути този следобед, вторник, шести юни, в годината хиляда осемстотин четирийсет и осма от Рождението на Христа.

Плиткият му гроб вече беше изкопан. Камъните за покриването на гроба вече бяха събрани на купчина. Всички мъже, които можеха да се облекат и да стоят на краката си, присъстваха на погребалната служба. Много от онези, които бяха служили под командването на капитан Фицджеймс, плачеха. Макар днес да беше топло — между пет и десет градуса над точката на замръзване, — от

безмилостния северозапад се появи студен вятър и много сълзи замръзнаха по бузите и шаловете.

Няколкото оцелели морски пехотинци дадоха залп във въздуха.

От хълма над гроба една яребица се издигна във въздуха и полетя към паковия лед.

Мъжете вкупом изстенаха. Не заради капитан Фицджеймс, а заради изпуснатата яребица, от която щеше да стане вкусно задушено за вечеря.

Докато морските пехотинци презаредят мускетите, птицата вече се намиреше на сто ярда от нас, извън обсега на оръжията. (А и никой от тези пехотинци не би могъл да улучи птица в полет на разстояние от сто ярда, дори ако са здрави и не треперят от студ.)

По-късно — само преди половин час — капитан Крозиър надникна в палатката на лазарета и ми даде знак да изляза навън, на студа.

— Капитан Фицджеймс от скорбут ли умря? — беше единственото, което ме попита той.

Признах си, че според мен не е от това. Беше нещо по-смъртоносно.

— Капитан Фицджеймс смяташе, че стюардът, който обслужваше него и останалите офицери след смъртта на Хор, го трови — прошепна капитанът. — Възможно ли е това?

— Бриджънс? — възкликнах аз твърде силно. Бях дълбоко потресен. Винаги бях харесвал начетения възрастен стюард.

Крозиър поклати глава.

— Последните две седмици Ричард Ейлмър обслужваше офицерите от „Еребус“ — каза той. — Възможно ли е причината за смъртта да е отрова, доктор Гудсър?

Поколебах се. Да отговоря с „да“ щеше да означава Ейлмър да бъде разстрелян на разсъмване. Стюардът на оръжейната беше същият човек, който през януари бе получил петдесет камшика заради необмисленото си

участие в Големия венециански карнавал. Освен това Ейлмър беше приятел и доверено лице на дребничкия и доста коварен помощник-калафатник на „Ужас“. Всички ние знаехме, че Ейлмър има дребнава и злопаметна душица.

— Напълно е възможно смъртта да е настъпила от отравяне — казах аз на Крозиър преди по-малко от час. — Но не е задължително отровата да е давана умишлено.

— Какво имате предвид? — попита настоятелно той. Единственият ни оцелял капитан изглеждаше толкова изморен тази вечер, че бялата му кожа буквално сияеше под звездната светлина.

— Имам предвид — поясних аз, — че офицерите ядяха най-големите порции от последните останали голднърови консерви. Понякога в развалените храни има смъртоносни паралитични отрови. Никой не знае какво представляват. Възможно е да са някакви микроскопични организми, които не сме в състояние да видим през нашите увеличителни прибори.

— Нямаше ли да ни замирише, ако консервите се бяха развалили? — прошепна Крозиър.

Поклатих глава и улових капитана за ръкава, за да подчертая гледната ми точка.

— Не. Това е ужасът на тази отрова, която парализира първо гласа, а след това и цялото тяло. Тя не може да бъде открита или изследвана. Невидима е като самата смърт.

Крозиър се замисли продължително.

— Ще наредя на всички да се въздържат от употребата на консервирани храни за три седмици — каза най-накрая той. — Известно време ще се наложи да се задоволим само с гниещото осолено говеждо и мухлясалите сухари. Ще ги ядем студени.

— Мъжете и офицерите изобщо няма да са доволни — прошепнах аз. — Консервираните супи и зеленчуци са най-близкото нещо до гореща храна по време на поход.

Може да се разбунтуват срещу допълнителните ограничения при тези тежки условия.

Тогава Крозиър се усмихна. Това беше странна, смразяваща усмивка.

— Тогава няма да заповядам на всички да се въздържат от консервирана храна — изсъска той. — Стюард Ейлмър може да продължи да я яде — от същите чинии, в които е сервирал на Джеймс Фицджералд. Лека нощ, доктор Гудсър.

Аз се върнах в палатката на лазарета, обходих спящите болни мъже, пропълзах в спалния чувал и поставих на коленете си махагоновата ми подложка за писане.

Почеркът ми е толкова нечетлив, защото треперя. И то не само от студ.

Всеки път, когато започвам да си мисля, че познавам добре някой от моряците или офицерите, аз откривам, че съм се заблуждавал. Медицинската наука никога няма да проникне в съкровените тайни и запечатаните отделения в човешката душа, дори и след милиони години прогрес.

Тръгваме утре, преди разсъмване. Подозирам, че повече няма да има спирания с такава продължителност като последните ни два дни в залива Утеха.

45. БЛАНКИ

СЕВЕРНА ШИРИНА — НЕИЗВЕСТНА, ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА — НЕИЗВЕСТНА

18 ЮНИ 1848 Г.

Когато третият поред и последен дървен крак на Том Бланки се счупи, той разбра, че това е краят.

Първият му нов крак беше нещо удивително. Издялан от едно парче твърд английски дъб, той бе внимателно изваян от господин Хъни, изкусния дърводелец на „Ужас“. Кракът представляваше истинско произведение на изкуството и Бланки обичаше да се хвали с него. Ледовият лоцман се разхождаше по кораба като добродушен пират, но когато му се налагаше да излиза на леда, той прикрепваше към протезата идеално оформено дървено стъпало, което хлътваше с прищракване в гнездото си. Подметката му беше обсипана с гвоздеи и винтове — осигуряващи по-добро сцепление с леда, отколкото шиповете на моряшките зимни ботуши — и еднокракият лоцман, макар и неспособен да тегли шейна, успяваше да се движи в крачка с отряда по време на тридневния преход от изоставения кораб до лагера „Ужас“ и при последвалия дълъг път на юг, а сега и на изток.

Но вече не можеше.

Първият му крак се счупи точно под коляното деветнайсет дни след като напуснаха лагера „Ужас“, скоро след погребението на клетите Пилкингтън и Хари Левеконт.

В онзи ден капитан Фицджереймс освободи Том Хъни от задължението да тегли и двамата с лоцмана се возиха в един пинас, привързан към шейната, влачена от двама мъже, докато дърводелецът му изрязваше нов крак и стъпало от парче резервна рея.

Бланки не беше сигурен дали трябва да носи стъпалото си, докато куцука редом с процесията от лодки и ругаещи, потящи се мъже. Когато все пак рискуваха да излязат върху морския лед — както

в първите дни, докато прекосяваха замръзналия тесен залив южно от лагера „Ужас“, а след това и през Тюленовия залив, и отново, когато прекосяваха широкия залив на север от носа, където бяха погребали Левеконт, — обсипаното с гвоздеи и винтове стъпало твореше чудеса. Но голяма част от пътя на юг, след това на запад, покрай големия нос, а сега отново на изток, те се движеха по сушата.

Когато снегът и ледът по камъните започнаха да се топят, а те се топяха бързо през това лято, което бе много по-топло от изгубеното лято на 1847 година, дървеното овално стъпало на Том Бланки непрекъснато се плъзгаше по хлъзгавите камъни или хлътваше в пукнатините по леда, или излизаше от гнездото си при всяко неочаквано завъртане.

Когато излизаха на леда, Бланки се опитваше да покаже солидарност с другарите си, като се връщаше за оставените отзад лодки заедно с останалите, изминавайки и двата курса редом с напрегащите се, потни мъже, носеше разни дребни предмети, когато можеше, и от време на време предлагаше да замени във впряговете някой изтощен моряк. Но всички знаеха, че той не е в състояние достатъчно силно да набляга върху ремъците.

През шестата седмица от похода, когато се бяха отдалечили на четирийсет и седем мили от лагера и се намираха край залива Утеха, където след ужасни мъки почина клетият капитан Фицджеймс, Бланки вече ходеше с трети крак — по-некачествен и слаб заместител на втория — и мъжествено се опитваше да куцука с протезата си по камъните, през ручеите и широките разливи, макар вече да не се връщаше назад за омразното следобедно теглене.

Том Бланки разбираше, че се е превърнал просто в непосилен товар за изморените и болни оцелели — които вече бяха деветдесет и петима, ако не се брой и той, — за да продължи да пътува на юг с тях.

Единственото, което го караше да продължи да върви, дори когато третият му крак започна да се цепи — не им бяха останали повече резервни реи, от които да се изреже четвърти, — беше нарастващата надежда, че уменията му като ледови лоцман ще са необходими, когато седнат в лодките.

Но докато ледената кора върху скалите и голия каменист бряг се топеше през деня — според лейтенант Литъл температурата на въздуха понякога се вдигаше до плюс четирийсет градуса^[1], — паковият лед

отвъд крайбрежните айсберги не показваше никакви признаци за топене. Бланки реши да прояви търпение. Той знаеше по-добре от всеки друг участник в експедицията, че на тези ширини каналите в ледовете — дори в такава „нормално“ лято като това — могат да не се появят до средата на юли и дори до по-късно.

Но от състоянието на леда зависеше не само това дали Бланки ще се окаже полезен, а и собственото му оцеляване. Ако скоро седнеха в лодките, той щеше да оживее. Кракът не му трябваше за пътуването с лодка. Крозиър отдавна бе назначил Томас Бланки за шкипер на своя пинас — командир на осем мъже — и щом веднъж лоцманът отново се озовеше в морето, той щеше да оцелее. При малко повече късмет можеха да стигнат с малката си флотилия от десет цепещи се и надупчени лодки до самото устие на река Грейт Фиш, да спрат там за около месец, за да се преоборудват за речно плаване и — с помощта на слаб северозападен вятър и усилията на гребците — да се отправят бързо нагоре по течението. Бланки знаеше, че преодоляването на праговете ще бъде трудно, особено за него, защото той можеше да носи съвсем незначителен товар с крехкия си трети крак, но след осемте седмици кошмарно теглене на шейни това щеше да е дребна работа.

Ако Томас Бланки успееше да издържи до деня, в който седнат в лодките, той щеше да живее.

Ала Бланки знаеше една тайна, която караше дори такъв жизнерадостен човек като него да изпадне в униние: тварта от ледовете, живото възплъщение на Ужаса, го преследваше.

Забелязваха го почти всеки ден, докато измъчените хора заобикаляха широкия нос и след това, когато продължиха отново на изток по крайбрежието; всеки ден в ранния следобед, докато се връщаха обратно за петте лодки, оставени отзад, и всяка нощ около единайсет часа, когато се строполяваха в мокрите си холандски палатки, за да поспят по няколко часа.

Съществото все още ги дебнеше. Понякога офицерите го виждаха, когато насочеха далекогледите към морето. Нито Крозиър, нито Литъл, нито Ходжсън, нито който и да е от оцелелите офицери не казваше на моряците, че са видели звяра, но Бланки — който имаше повече време за наблюдения и размишления от останалите — ги виждаше как се съвещават и разбираше всичко.

Друг път мъжете, които теглеха последните шейни във върволицата, ясно виждаха звяра с невъоръжено око. Понякога той вървеше след тях, на разстояние от миля или по-малко, черно петно на фона на белия лед или бяло петно на фона на черните скали.

— Това е просто една от онези полярни бели мечки — каза Джеймс Рийд, червенобрадият ледови лоцман на „Еребус“, който сега беше един от най-добрите приятели на Бланки. — Ще те изядат при първия удобен случай, но, общо взето, са доста безобидни. Куршумите могат да ги убият. Да се надяваме, че ще се приближи. Нуждаем се от прясно месо.

Ала Бланки знаеше, че това изобщо не е някоя от белите мечки, които от време на време убиваха за храна. Това беше *то*, и макар всички мъже от Дългия поход да се страхуваха от него — особено през нощта или по-скоро през двата часа сумрак, които сега минаваха за нощ, — само Томас Бланки знаеше, че то ще се захване първо с него.

Походът се отрази зле на всички, но Бланки изпитваше непрекъснати болки — не от скорбута, който при него като че ли не се развиваше в толкова тежка форма, а от болката в чуканчето на отнесения му от създаването крак. Вървенето по леда и по каменистия бряг беше толкова трудно, че в късните утрини кръвта от чуканчето започваше да се стича по дървената чашка на протезата и по ремъците, придържащи я на мястото ѝ. Кръвта се промъкваше в дебелиите му платнени панталони и се стичаше по дървения крак, оставяйки кървава следа по земята; просмукваше се по дългата му долна риза, долните панталони и ризата.

През първата седмица на похода, докато все още беше студено, кръвта, слава Богу, замръзваше. Но сега, когато денем температурата се вдигаше над нулата^[2], а в някои дни и над точката на замръзване, Бланки кървеше като заклано прасе.

Дългите зимни дрехи и шинелът също помагаша — те скриваха от капитана и останалите ужасните свидетелства за кръвотечението на Бланки, — но към средата на юни стана твърде топло, за да носят шинели, докато теглят, затова тонове пропити с пот дрехи бяха стоварени в лодките. Често, в най-топлите части на деня мъжете вървяха във впряговете само по ризи, а още дрехи обличаха следобед, когато температурите падаха към нулата. Когато го попитаха защо продължава да носи шинела си, Бланки им отговори с шега.

— Аз съм студенокръвен, момчета — рече той през смях. — Дървеният ми крак пренася студа от земята в тялото ми. Не искам да ме виждате как треперя.

Но в края на краищата му се наложи да съблече шинела. Тъй като полагаше огромни усилия да куцука достатъчно бързо, за да не изостава от отряда, и защото болката в отрязания му крак го караше да се облива в пот дори когато стоеше на място, той повече не можеше да понася повтарящите се етапи на замръзване и топене на няколкото пласта дрехи.

Когато видяха кръвта, хората не казаха нищо. Те си имаха своите проблеми. На повечето им течеше кръв заради скорбута.

Крозиър и Литъл често придърпваха Бланки и Рийд настрани и търсеха професионалното им мнение за леда отвъд айсберговата бариера покрай бреговата линия. Когато отново пое на изток по южния бряг на носа, който навлизаше на много мили навътре в морето югозападно от залив Утеха — добавяйки около двайсетина мили към пътя им на юг, — Рийд смяташе, че ледът между тази част на Земята на Крал Уилям и континента, независимо дали са свързани или не, ще се разчупи по-бавно, отколкото паковият лед на северозапад, където условията са много по-динамични заради лятното топене на ледовете.

Бланки беше по-оптимистичен. Той посочи, че айсбергите, които са се струпали край южното крайбрежие, стават все по-малки и по-малки. Голямата някога ледена бариера, разделяща брега от морския лед, сега се беше превърнала в препятствие, не по-сериозно от група ниски ледени възвишения. Причината за това, каза Бланки на Крозиър, и Рийд се съгласи, беше, че носът на Земята на Крал Уилям заслонява този участък от морето и крайбрежието, или може би залива и брега, от потока глетчерен лед, настъпващ непрестанно от северозапад към „Еребус“ и „Ужас“ и дори към близкия до лагера „Ужас“ бряг. Безкрайният натиск на леда, посочи Бланки, идва от самия Северен полюс. Районът тук, на юг от югозападния нос на Земята на Крал Уилям, беше по-защитен. Може би ледът щеше да се разчупи по-рано.

Когато чу мнението му, Рийд го изглежда странно. Бланки знаеше какво си бе помислил вторият ледови лоцман. *Независимо дали това е залив или проток, водещ до залива Чантри и устието на реката на Бак, ледът в такива ограничени пространства обикновено се разчупва последен.*

Рийд щеше да постъпи правилно, ако бе изказал мнението си на глас пред капитан Крозиър — той си премълча, защото очевидно не желаше да възразява на своя приятел и колега, — но въпреки това Бланки си оставаше оптимист. Всъщност Томас Бланки гледаше оптимистично на нещата постоянно, откакто в онази тъмна нощ на 5 декември предишната зима, когато създаването от ледовете го преследваше сред гората от глетчерови върхове, той реши, че с него е свършено.

Съществото се беше опитало да го убие два пъти. И двата пъти Томас Бланки беше губил само части от единия си крак.

Той продължаваше да куцука, поддържайки изтощените, изцедени мъже с ободряващи думи и шегички, разделяйки с тях малко тютюн или парче замразено говеждо. Бланки знаеше, че другарите му по палатка ценят присъствието му. Той поемаше вахтите си през все по-късите нощи и носеше винтовка, пристъпвайки с болка покрай шейните в първата половина на деня в качеството си на охрана, макар Томас Бланки да знаеше по-добре от всеки друг човек, че с обикновена винтовка не може да се спре Ужаса, когато той най-накрая се появи за поредната си жертва.

Несгодите на Дългия поход нарастваха. Хората умираха бавно не само от глад, скорбут и различните въздействия на атмосферните условия, но и още двама души умряха от страшната смърт от отравяне, която застигна капитан Фицджереймс. Джон Кауи, огнярят, който беше оцелял сред нахлуването на чудовището в „Еребус“ на 9 март, почина на 10 юни след продължителни гърчове и болка, последвани от безмълвна парализа. На 12 юни Дениъл Артър, трийсет и осем годишният старши кормчия на „Еребус“, се строполи от остра болка в корема и само осем часа по-късно умря от парализа на дробовете. Дватамата не получиха истинско погребение; процесията спря само за да зашият двете тела в малкото останало парче резервно платно и да ги затрупат с камъни.

Ричард Ейлмър, станал обект на много предположения след смъртта на капитан Фицджереймс, не показваше почти никакви симптоми на скорбут. Носеха се слухове, че докато останалите по заповед на капитана бяха престанали да се хранят с притоплени консервирани продукти и скорбутът им се беше влошил, Ейлмър е получил нареждане да разделя дажбата си от консервирана храна с

Кауи и Артър. Тъй като никой не можеше да разбере защо голднъровите консерви са убили по такъв ужасен начин трима мъже, но не са навредили на Ейلمър, единственият очевиден отговор беше предумишлено отравяне. Но макар всички да знаеха, че Ейلمър мрази капитан Фицджеймс и капитан Крозиър, никой не се сещаше за причина, поради която стюардът на оръжейната да отравя другарите си.

Освен ако не искаше след смъртта им да прибере техния дял от провизиите.

През последните дни Хенри Лойд, помощникът на доктор Гудсър в лазарета, влизаше в числото на хората, теглещи лодките — тежко болен от скорбут, той повръщаше кръв и плюеше собствените си изпадали зъби, — и тъй като Бланки беше един от малцината с изключение на Дигъл и Уол, които оставаха при лодките след сутрешния преход, той се опитваше с всички сили да помага на добрия доктор.

Най-странното беше, че сега, когато времето значително се затопли, нараснаха случаите на измръзвания. Потните мъже, които сваляха куртките и ръкавиците си, продължаваха да теглят шейните съблечени чак до безкрайно дългата студена вечер — сега слънцето висеше над южния хоризонт до полунощ — и с изненада установяваха, че междувременно температурата е паднала до минус петнайсет градуса^[3]. На Гудсър непрекъснато му се налагаше да лекува пръсти и парчета кожа, побелели от измръзване или вече почернели от загниване.

Снежната слепота и жестокото главоболие, причинено от ослепителния блясък на слънцето, поразиха половината мъже. Крозиър и Гудсър обикаляха редиците от теглещи мъже, опитвайки се да ги придумат да носят очилата си, но всички мразеха мрежестите грозотии. Джо Андрюс, старшина на трюма в „Еребус“ и стар приятел на Том Бланки, каза веднъж, че носенето на проклетите телени очила е също толкова трудно, колкото да се опиташ да видиш нещо през дамски черни копринени гащета, но далеч не толкова забавно.

Снежната слепота и главоболията се превръщаха в сериозен проблем. Някои мъже молеха доктор Гудсър за лауданум, когато започна да ги боли главата, но лекарят им отвърщаше, че не му е останал никакъв. Бланки, който често биваше изпращан да донесе

лекарства от заключения сандък на доктора, знаеше, че Гудсър лъже. Там имаше малко шишенце с лауданум без етикет. Ледовият лоцман знаеше, че лекарят го пази за някой особено тежък случай — за да облекчи предсмъртните страдания на капитан Крозиър? Или своите собствени?

Други мъже изпитваха адски болки от слънчеви изгаряния. Ръцете, лицата и вратовете на всички бяха червени и покрити с мехури, но някои моряци, които сваляха ризите си само за кратко в периода на непоносимата обедна жега, когато температурите се вдигаха над точката на замръзване, още вечерта откриваха, че кожата им, избледняла за трите години, прекарани на тъмно и затворено място, е изгоряла до червено и бързо се покрива с гнойни мехури.

Доктор Гудсър пукаше мехурите с ланцета си и мажеше откритите рани с мехлем, който според Бланки миришеше на машинно масло.

В средата на юни, когато деветдесет и петимата оцелели с усилие се придвижваха на изток по южния бряг на носа, почти всички се намираха на ръба на пълен срыв. Докато имаше достатъчно мъже, които да теглят ужасно тежките шейни, натоварени с лодки, и двата натоварени догоре велбота без шейни, останалите страдащи можеха известно време да се повозят, да възстановят отчасти силите си и отново да се включат в тегленето след няколко часа или дни. Ала Бланки знаеше, че когато броят на болните и ранените, неспособни да теглят шейните, нарасне, походът им към спасението щеше да приключи.

Сега хората постоянно изпитваха такъв глад, че се спираха при всяко ручейче, падаха на четири крака и лочеха водата като кучета. Бланки знаеше, че ако не беше започнало топенето, всички щяха да умрат от жажда още преди три седмици. Запасите от гориво за спиртниците почти бяха привършили. Снегът, който топяха в устата си, първоначално като че ли утоляваше жаждата, но всъщност изтегляше енергията от тялото и засилваше жаждата. Всеки път, когато влачеха себе си и лодките през някой ручей — а от ден на ден ручеите и поточетата ставаха все повече, — всички се спираха, за да напълнят с вода бутилките, които вече не се налагаше да носят в пазвата си, за да не замръзнат.

Но въпреки че вече не ги застрашаваше смърт от жажда, Бланки виждаше, че хората отпадат поради стотици други причини. Гладът взимаше своето, като не позволяваше на изтощените мъже, освободени от нощно дежурство, да спят през четирите часа сумрак, отделени от Крозиър за сън.

За да разпънат и приберат холандските палатки — проста работа, която допреди два месеца в лагера „Ужас“ им отнемаше само двайсетина минути, — сега им трябваша по два часа сутрин и вечер. И това време се увеличаваше всеки ден, докато пръстите им подпухваха все повече и ставаха все по-непохватни.

Малцина запазваха ясно съзнание, дори на Бланки понякога му се замъгляваше разсъдъкът. През повечето време Крозиър изглеждаше като най-бдителния сред тях, но понякога, когато си мислеше, че никой не го гледа, лицето на капитана се превръщаше в маска на смъртта, белязана от умора и апатия.

Моряците, които в бурна нощ край Магелановия проток, при ураганен вятър, развързваха сложните морски възли на въжетата в самия край на полюляващите се реи на височина двеста фута над палубата, сега не можеха да завържат връзките на обувките си на дневна светлина. Тъй като в радиус от триста мили нямаше никаква дървесина — ако не се смятаха кракът на Бланки, лодките, мачтите и шейните, които теглеха, и останките на „Еребус“ и „Ужас“, намиращи се на почти сто мили северно от тях — и тъй като земята все още си оставаше замръзнала на един инч под повърхността, при всяко спиране на мъжете им се налагаше да събират купчини камъни, за да затискат краищата на палатките и да застопоряват въжетата срещу неизбежните нощни ветрове.

Тази задача също им отнемаше цяла вечност. Мъжете често заспиваха под мъглявата светлина на полунощното слънце, стиснали по един камък във всяка ръка. Понякога другарите им дори не ги разтърсваха, за да ги събудят.

Затова, когато късно следобед на осемнайсетия ден от юни 1848 година, докато мъжете извършваха втория за деня преход с лодки, третият крак на Бланки се счупи точно под кървящото му чуканче, той го прие като знак.

Тъй като този ден доктор Гудсър не се нуждаеше от помощта му, Бланки се върна заедно с мъжете за втората партида лодки и на

обратния път дървеното му стъпало се заклеци между два неподвижни камъка и изкуственият крак изпраця. Това, че счупването бе толкова високо и че след толкова дни беше решил да се върне и втория път, Бланки също прие като знак.

Той откри наблизко един камък, настани се колкото се може по-удобно на него, измъкна лулата си и я натъпка с последната щипка тютюн, която пазеше от няколко седмици.

Когато няколко моряци се спряха и го попитаха какво прави, Бланки им отвърна:

— Мисля да поседна малко. Да ми почине кракът.

Когато сержант Тоузър, който командваше ариергарда от морски пехотинци в този слънчев ден, се спря и го попита изморено защо седи, след като всички продължават напред, Бланки отговори:

— Не ми обръщай внимание, Соломон. — Винаги му беше доставяло удоволствие да дразни глупавия сержант, като го нарича по име. — Тръгвай си с твоите червенодрешковци и ме остави на мира.

Половин час по-късно, когато лодките се бяха отдалечили на няколкостотин ярда южно от него, при него пристигна капитан Крозиър заедно с дърводелеца господин Хъни.

— Дявол да го вземе, какво си мислите, че правите, господин Бланки? — сопна му се Крозиър.

— Просто си почивам, капитане. Мисля да прекарам нощта тук.

— Стига глупости — каза Крозиър. Той погледна към счупения крак и се обърна към дърводелеца. — Можете ли да оправите нещата, господин Хъни? Да направите нов до утре вечер, а дотогава господин Бланки да се вози в една от лодките?

— Тъй вярно, сър — отвърна Хъни, поглеждайки с присвити очи към счупения крак с намръщения вид на майстор, раздразнен от счупването на едно от творенията му. — Не ни остана много дървесина, но има един допълнителен рул за ял, който носим като резерва за пинасите, и аз мога просто да издялам от него нов крак.

— Чухте ли, господин Бланки? — попита Крозиър. — Сега си вдигайте задника и господин Хъни ще ви помогне да доуцукате до лодката на господин Ходжсън, която се движи последна. До утре на обяд ще сте готов.

Бланки се усмихна.

— А господин Хъни може ли да поправи и това? — Той дръпна силно дървената чашка от крака си и свали разхлабените ремъци.

— Ох, дявол да го вземе — каза Крозиър. Той се наведе, за да погледне отблизо кървящото разранено чуканче, почерняло покрай бялото кръгче на костта, но бързо се отдръпна заради смрадта, която го удари в носа.

— Да, сър — каза Бланки. — Изненадан съм, че доктор Гудсър не го е надушил досега. Стараех се да стоя от подветрената страна, докато му помагах в лазарета. Момчетата от палатката ми знаят какво става, сър. Тук вече с нищо не може да се помогне.

— Глупости — каза Крозиър. — Гудсър може... — Той млъкна.

Бланки се усмихна — не саркастично или тъжно, а непринудено, с настроение.

— Какво може, капитане? Да ми отреже крака до средата на бедрото? Черните петна и червените линии стигат чак до задника и до срамните ми части, сър, моля да ме извините за красноречивите подробности. Ако той наистина ме оперира, колко дни ще трябва да лежа в лодката като редник Хедър — Бог да успокои душата на нещастника — и да ме теглят хора, които са изморени колкото мен?

Крозиър млъкеше.

— Не — продължи Бланки, пуфкайки с удоволствие лулата си, — мисля, че е най-добре да остана тук сам, да си почина и да поразмисля за това и онова. Животът ми беше добър. Искане ми се да помисля за него, преди болката и зловонието да се усилят дотолкова, че да ми отвлекат вниманието.

Крозиър въздъхна, погледна към дърводелеца, а след това и към своя ледови лоцман и отново въздъхна. После извади бутилка вода от джоба на шинела си.

— Ето, вземете.

— Благодаря, сър. Ще я взема. С благодарност — каза Бланки.

Крозиър порови из другите си джобове.

— Не нося храна със себе си. Господин Хъни?

Дърводелецът откри един мухлясал сухар и късче от нещо по-скоро зеленикаво, отколкото кафяво, което сигурно беше говеждо.

— Не, благодаря ти, Джон — каза Бланки. — Наистина не съм гладен. Но мога ли да ви помоля за една услуга, капитане?

— Каква, господин Бланки?

— Семейството ми живее в Кент, сър. Близко до Айтъм Моут, северно от Тонбридж Уелс. Или поне там живееше моята Бети, Майкъл и старата ми майка, преди да отплаваме, сър. Чудех се, капитане, тоест ако късметът ви се усмихне и по-късно намерите време...

— Ако се върна в Англия, ви се заклевам, че ще намеря близките ви и ще им разкажа, че когато за последен път съм ви видял, вие сте си пушили лулата, усмихвали сте се и сте си почивали удобно на един камък като някоя мързелива катерица — каза Крозиър. Той измъкна пистолета от джоба си. — Лейтенант Литъл е видял твартата през далекогледа си — цяла сутрин е вървяла по петите ни, Томас. Скоро ще се появи тук. Трябва да го вземете.

— Не, благодаря, капитане.

— Твърдо ли сте го решили, господин Бланки? В смисъл да останете тук? — попита капитан Крозиър. — Дори ако продължите... с нас... още някоя друга седмица, вашите знания могат да се окажат много полезни. Кой знае какви ще се окажат условията в паковия лед на двайсет мили източно оттук?

Бланки се усмихна.

— Ако господин Рийд не беше с вас, щях да взема думите ви присърце. Честна дума. Но по-добър ледови лоцман от него едва ли можете да намерите. Като резерва имам предвид.

Крозиър и Хъни се ръкуваха с него. След това се обърната и закрачиха бързо, за да настигнат последната лодка, която вече се скриваше зад далечните възвишения на юг.

* * *

То пристигна след полунощ.

Тютюнът на Бланки беше свършил още преди часове, а водата в бутилката замръзна, след като той безразсъдно я остави на съседния камък. Той чувстваше болка, но не искаше да спи.

В сумрачното небе изгряха няколко звезди. Появи се северозападен вятър, както обикновено през нощта, и температурите сигурно бяха паднали с четирийсет градуса под дневния максимум.

Бланки беше оставил счупената протеза и придържащите я ремъци на съседния камък. Макар гангрениялият крак да го

измъчваше, а празният му стомах да се свиваше от глад, тази вечер най-силно го болеше долната част на крайника му, под коляното — липсващият му крак.

Изведнъж се оказа, че създанието е тук.

Извисяваше се над ледовете само на трийсетина крачки от него.

„Сигурно се е измъкнало от някоя невидима дупка в леда“ — помисли си Бланки. Той си спомни за панаира в Тънбридж Уелс, който беше виждал като момче, с разхлопаната дървена сцена и магьосника с пурпурна копринена роба и висока островърха шапка с избродирани върху нея планети и звезди. Мъжът се беше появил по същия начин, изскачайки през една врата на пода сред ахканията и охканията на селската публика.

— Добре дошъл — каза Томас Бланки на тъмната фигура върху леда.

Съществото се изправи на задните си лапи — тъмна маса от козина, мускули, обагрени от залеза нокти и слабо проблясващи зъби, за която ледовият лоцман беше сигурен, че не прилича на нито един хищник, съхранил се в паметта на човечеството. Бланки предположи, че височината му надхвърля дванайсет фута, може би достигаше четиринайсет.

Очите му — плътна тъмнина на фона на тъмния силует — не отразяваха светлината на залязващото слънце.

— Забави се — каза Бланки. Зъбите му тракаха и той не можеше да направи нищо, за да ги спре. — От доста време те чакам. — Той хвърли по фигурата дървения си крак и ремъка.

Създанието не се опита да избегне примитивния снаряд. За кратко фигурата просто се извисяваше там, след което се стрелна напред като призрак, без дори да движи краката си — чудовищна маса, която се плъзгаше бързо към него по леда и скалите. Тъмната и ужасяваща грамада най-после разпери ръце, запълвайки полезрението на ледовия лоцман.

Томас Бланки се ухили свирепо и стисна здраво в зъбите си дръжката на студената лула.

[1] Около четири и половина градуса по Целзий. ↑

[2] Около минус осемнайсет градуса по Целзий. ↑

[3] Минус дваисет и шест градуса по Целзий. ↑

46.

КРОЗИЪР

НЕИЗВЕСТНА СЕВЕРНА ШИРИНА, НЕИЗВЕСТНА ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

4 ЮЛИ 1848 Г.

Единственото нещо, което караше Франсис Роудън Мойра Крозиър да продължава да върви напред през десетата седмица от началото на похода, беше синият пламък в гърдите му. Колкото по-изтощено, опустошено и болно ставаше тялото му, толкова по-горещо и ярко се разгаряше пламъкът. Той знаеше, че това не е просто някаква метафора, изразяваща решителността му. Нито пък е обикновен оптимизъм. Синият пламък в гърдите му се промъкваше към сърцето му като някое чуждо същество, дълбаеше го бавно като болест, концентрираше се вътре в него като почти ненужна сърцевина на увереността, че той ще направи всичко възможно, за да оцелее. *Всичко.*

Понякога Крозиър е готов да започне да се моли синият пламък просто да загасне, за да може той да се примири с неизбежното, да легне на земята и да придърпа замръзналата тундра върху себе си като дете, готвещо да подремне сладко под одеялото.

Тази сутрин за пръв път от месец не бяха потеглили с шейните и лодките от мястото, където бяха спрели. И криво-ляво бяха разпънали голямата палатка на лазарета, макар и да не си направиха труда да разпъват големите палатки на столовите. Болничен лагер — така нарекоха хората това иначе с нищо незабележително място край малък залив на южния бряг на Земята на крал Уилям.

За последните две седмици бяха прехвърлили труднопроходимите ледове на огромния залив, дълбоко врязан във вътрешната страна на носа, който през всичките тези седмици, докато го прекосяваха в югозападна посока, им се струваше, че ще продължи безкрайно. Ала сега отново се канеха да поемат на югоизток покрай

бреговата линия по вътрешната страна на носа, а после и на изток — правилната посока, ако искаха да се доберат до реката на Бак.

Крозиър беше взел за похода своя секстант и теодолита си, лейтенант Литъл също имаше секстант, разполагаха и с инструмента на покойния Фицджеймс като резерва, но никой от двамата офицери не беше използвал от седмици уредите, за да определи местоположението на отряда по слънцето или по звездите. Ако Земята на крал Уилям беше полуостров, както смятаха повечето от полярните изследователи, включително и старият командир на Крозиър, Джеймс Кларк Рос, тогава бреговата линия щеше да ги отведе до устието на реката на Бак. А ако беше остров — както предполагаше лейтенант Гор и подозираше Крозиър, — тогава скоро щяха да видят континента на юг от тях, да прекосят протока — който би трябвало да е тесен — и пак да стигнат до устието на реката.

Във всеки случай Крозиър — който се задоволяваше с това да следва бреговата линия, тъй като нямаха друг избор и за момента не извършваха навигационни изчисления — смяташе, че се намират на около деветдесет мили от устието на реката на Бак.

През този поход бяха преодолявали средно по малко повече от миля на ден. В някои дни изминаваха по три или четири мили, което караше Крозиър да си спомня за фантастичната скорост, с която бяха извършили прехода от корабите до лагера „Ужас“ през леденото море, но в други дни — когато им се налагаше да мъкнат шейните по-скоро през камъни, отколкото по леда, да преминават по бродове през потоци, а веднъж и през истинска река; когато излизаха на морския лед, ако брегът е станал твърде каменист; когато духаше силен вятър; когато броят на болните и неспособни да теглят шейните станеше по-голям от обичайното, и в края на краищата те се качваха на лодките, правейки още по-голям товара на другарите им, които оставаха на крака по шестнайсет часа на ден, пренасяйки първо четирите велбота и един от катерите, а после и останалите три катера и двата пинаса — успяваха да преодолеят само по няколко стотин ярда разстояние.

На 1 юли, след много седмици топло време, студът и снегът се завърнаха с пълната си сила. Откъм югоизток се разрази виелица, която духаше право в очите на мъжете, теглещи шейните. Всички извадиха от натрупаните в лодките вързопи върхните си дрехи и уелските си перуки. Към тежестта на шейните с лодките се прибавиха

стотици фунтове сняг. На тежко болните, возени в лодките, им се наложи да се крият на завет под покривалата на платната.

Хората с усилие се движиха три дни при непрекъснатата снежна виелица откъм изток и югоизток. През нощта мълните с трясък прорязваха небето и мъжете ужасено се притискаха към платнения под на палатките.

Днес им се наложи да спрат, защото болните бяха станали твърде много и Гудсър искаше да се заеме с тях, а Крозиър искаше да изпрати малки разузнавателни отряди напред и по-големи въоръжени части на север, към вътрешността на острова, и на юг, в морския лед, за да ловуват.

Крайно се нуждаеха от храна.

Добрата новина и лошата новина бяха, че най-накрая бяха изiali последните голднърови консерви. Когато стюардът Ейлмър, който по заповед на капитана продължаваше да се храни с консервирана храна и да пълнее, не умря от ужасната смърт, застигнала капитан Фицджереймс — за разлика от двама други мъже, на които не им се полагаха консерви, — консервите отново бяха включени в порцията като допълнение към жалките останки от осолено свинско, треска и сухари.

Двайсет и осем годишният моряк Бил Клосън умря с беззвучни писъци и гърчейки се от болка в корема, с последваща парализа, но доктор Гудсър нямаше никаква представа от какво може да се е отровил, докато един от приятелите на покойника не призна, че Клосън е откраднал и изял една голднърова консерва с праскови, каквито никой друг не беше опитвал.

По време на кратката погребална служба в чест на Клосън — чието тяло лежеше под купчината камъни, дори без да е зашито в саван, защото старият Мъри, шивачът на платна, беше починал от скорбут, а и без това не бяха останали излишни платна — капитанът произнесе реч не от познатата на хората Библия, а от своята вече знаменита „Книга на Левиатан“.

— Животът на човек е самотен и е нещастен, противен, скотски и кратък — произнесе напевно капитанът. — И, изглежда, е още по-кратък за онези, които крадат от другарите си.

Тази надгробна реч имаше голям успех сред хората. Макар че десетте лодки, които те бяха телили и влачили с шейните повече от два месеца, имаха стари имена, дадени им, докато „Еребус“ и „Ужас“ още

са плавали из моретата, моряците от впряговете незабавно прекръстиха трите катера и пинаси, които винаги мъкнеха следобед и вечер — най-противната им част от деня, защото им се налагаше да изминават отново пътя, преодолян с много усилия сутринта, — в „Самотен“, „Нещастен“, „Противен“, „Скотски“ и „Кратък“.

Крозиър се усмихна, когато научи за това. То означаваше, че хората още не са изнемогнали до такава степен от глад и отчаяние, че да изгубят характерното за английските моряци чувство за черен хумор.

* * *

Когато метежът започна, първият човек, който го огласи, беше последният, когото Франсис Крозиър очакваше да види сред противниците си.

Беше средата на деня и капитанът се опитваше да подремне няколко минути, докато повечето от мъжете бяха на разузнаване или на лов извън лагера. В този момент той дочу тътренето на множество ботуши пред палатката му и осъзна, че се е появил проблем извън кръга на обичайните всекидневни произшествия. Прокрадващите се стъпки, които го пробудиха от лекия му сън, му подсказаха, че не го очаква нищо добро.

Крозиър навлече шинела си. Той винаги носеше зареден пистолет в десния джоб на връхната си дреха, но напоследък беше започнал да слага и по-малък двузаряден пистолет в левия джоб.

На откритото пространство между палатката на Крозиър и голямата шатра на лазарета се бяха събрали около двајсет и пет души. Заради вихреция се сняг, омотаните шалове и уелските перуки му беше трудно да разпознае от пръв поглед някои от хората, но Крозиър не се учуди, когато видя в задните редици Корнилиъс Хики, Магнъс Менсън, Ричард Ейлмър и още пет-шест други от обичайните смутители на спокойствието.

Това, което го изненада, бяха хората най-отпред.

Повечето от офицерите бяха заминали с ловните и разузнавателните отряди, които Крозиър беше изпратил тази сутрин — капитанът твърде късно осъзна, че е извършил грешка, отправяйки

най-лоялните си офицери, включително лейтенант Литъл, втория си помощник Робърт Томас, верния си приятел, помощник-боцмана Том Джонсън, Хари Пеглър и още някои, всички накуп, и оставяйки тук, в Болничния лагер, само най-слабите мъже, ала начело на групата стоеше младият лейтенант Ходжсън. Крозиър беше смаян и от това, че забеляза старшината на бака Рубен Мейл и марсовия старшина на „Еребус“ Робърт Синклер. Мейл и Синклер винаги се бяха проявявали като добри хора.

Крозиър тръгна към тълпата толкова рязко, че Ходжсън отстъпи две крачки назад и се сблъска с гиганта идиот Менсън.

— Какво искате, хора? — попита рязко Крозиър. Понеже не желаше да звучи пресипнало, той вложи колкото можа повече сила и властност в гласа си. — Какво става тук, по дяволите?

— Трябва да поговорим с вас, капитане — каза Ходжсън. Гласът на младия човек трепереше от вълнение.

— За какво? — Крозиър държеше дясната си ръка в джоба. Той видя как доктор Гудсън надниква от палатката на лазарета и зяпва изненадано тълпата. Крозиър изброи двайсет и трима души в групата и въпреки ниско нахлупените уелски перуки и прикриващите лицата шалове вече разпознаваше всички до един. Щеше да ги запомни.

— За връщането ни обратно — каза Ходжсън.

Хората зад него подкрепиха думите му с неясната глъчка, характерна за тълпите от метежници.

Капитанът не реагира веднага. Едната добра новина беше, че ако това беше активен метеж — ако всички мъже, включително Ходжсън, Мейл и Синклер, се бяха разбрали да вземат властта в експедицията със сила, — Крозиър вече щеше да е мъртъв. Те щяха да пристъпят към действие в полунощния сумрак.

Втората и последна добра новина бе, че макар и двама или трима от моряците да носеха пушки, цялото останало оръжие беше взето от шейсет и шестимата мъже, тръгнали на лов сутринта.

Крозиър мислено си отбеляза никога вече да не отправя от лагера всички морски пехотинци едновременно. Тоузър и останалите изгаряха от нетърпение да ловуват. Капитанът беше толкова уморен, че ги пусна, без изобщо да премисли нещата.

Крозиър огледа тълпата, прехвърляйки поглед от едно лице на друго. Най-малодушните незабавно свеждаха очи, срамувайки се да

срещнат погледа му. По-силните личности — като Мейл и Синклер — му отвърщаха. Хики се вторачи в капитана с поглед, който беше толкова студен, че би могъл да принадлежи на някоя от белите мечки — или може би на самата твар от ледовете.

— Връщането ни къде? — попита рязко Крозиър.

— В лагера „У-ужас“ — заекна Ходжсън. — Там останаха консервирани продукти, печки и някакви въглища. И част от лодките.

— Не ставайте глупави — каза Крозиър. — Намираме се поне на шейсет и пет мили от лагера „Ужас“. Ще стигнете в него чак през октомври — същинската зима, — ако изобщо успеете да се доберете дотам.

Ходжсън посърна, но марсовият старшина на „Еребус“ каза:

— Много по-близо сме до лагера, отколкото до реката, към която се трепем да мъкнем лодките.

— Това не е вярно, господин Синклер — възрази Крозиър. — Според изчисленията на мен и на лейтенант Литъл се намираме на по-малко от петдесет мили от залива с реката.

— От залива — повтори подигравателно един моряк на име Джордж Томпсън. Той беше известен като пияница и лентяй. Крозиър не можеше да хвърли първия камък в него заради пиянството, но презираше лентяйството му. — *Устието* на реката на Бак е на петдесет мили надолу по залива — продължи Томпсън. — На повече от сто мили оттук.

— Внимавайте с тона си, Томпсън — предупреди го Крозиър с толкова тих и страшен глас, че нахалникът примигна и сведе поглед. Капитанът отново огледа тълпата и заговори на всички: — Няма значение дали устието на реката на Бак се намира на четирийсет или петдесет мили надолу по залива. Има добри шансове да има открита вода... така че ще плаваме с лодките, а няма да ги теглим. А сега се връщайте към задълженията си и забравете за тези глупости.

Няколко от мъжете се размърдаха, но Магнъс Менсън стоеше до тях като стена, удържаща езерото на неподчинението им.

— Ние искаме да се върнем на „Ужас“, капитане — обади се Рубен Мейл. — Смятаме, че там ще имаме по-добри шансове.

Сега беше ред на Крозиър да примигне объркано.

— Да се върнете на „Ужас“? Божичко, Рубен, сигурно до кораба има повече от деветдесет мили, при това не само през неравната

територия, през която преминахме, но и през паковия лед. Лодките и шейните няма да издържат такова пътуване.

— Ще вземем само една лодка — каза Ходжсън. Мъжете зад него зашумяха в знак на съгласие.

— Какво значи „една лодка“, по дяволите?

— Една лодка — настоя Ходжсън. — Една лодка върху една шейна.

— Дойде ни до гуша от това теглене във впряговете — каза Джон Морфин, морякът, който беше пострадал сериозно по време на карнавала.

Крозиър не обърна внимание на Морфин и каза на Ходжсън:

— Лейтенант, по какъв начин смятате да съберете двацет и трима души в една лодка? Дори и да откраднете един от велботите, в него ще се съберат само десет или дванайсет от вас, с минимално количество припаси. Или разчитате, че десет или дванайсет души от групата ви ще умрат, преди да се доберете до лагера? А те ще умрат, знаете това. Много повече от десет.

— В лагера „Ужас“ останаха малки лодки — каза Синклер, пристъпвайки напред и заемайки агресивна поза. — Ще вземем един велбот и ще се доберем до кораба с него и с яловете.

Крозиър го зяпна за момент, а после избухна в смях.

— Наистина ли смятате, че ледът на северозапад от Земята на крал Уилям се е разчупил? Това ли си мислите, глупаци?

— Да — отговори лейтенант Ходжсън. — На кораба остана храна. Много консерви. И ще можем да плаваме...

Крозиър отново се разсмя.

— Бихте заложили живота си на предположението, че ледът това лято се разтворил достатъчно, за да може „Ужас“ да плава, и че корабът просто ще ви чака да пристигнете там с лодките си? И са се отворили канали по целия път, който изминахме на юг? Триста мили свободна за плаване вода? И то през зимата, когато ще се добере дотам, ако изобщо успеете да се доберете?

— Според нас този план има по-големи шансове за успех от вашия! — извика стюардът на оръжейната Ричард Ейлмър. Мургавото лице на дребния мъж се беше изкривило от ярост, страх, негодувание и нещо като възторг от съзнаването, че най-после е ударил и неговият час.

— Почти ми се иска да дойда с вас... — започна Крозиър. Ходжсън примигна няколко пъти. Някои от мъжете се спогледаха. — Само за да видя физиономииите ви, когато, осъществявайки този ваш план с по-големи шансове на успех, прекосите паковия лед и торосите само за да откриете, че „Ужас“ е смазан от ледовете, както се случи с „Еребус“ през март.

Той помълча няколко секунди, давайки възможност на хората да си представят тази картина, след което продължи с по-тих глас:

— За Бога, попитайте господин Хъни или господин Уилсън, или господин Годард, или лейтенант Литъл в какво състояние беше шпангоутът. В какво състояние беше рулят. Попитайте първи помощник-капитан Томас колко зле беше обшивката още през април... а сега е юли, глупаци. Ако ледът около кораба се е разтопил поне малко, „Ужас“ сигурно вече е потънал. А и да не е, можете ли вие двайсет и тримата да се закълнете, че ще успявате да изпомпвате водата през цялото време, докато водите кораба из лабиринта от канали? И дори да се върнете там за половината от времето, което ни отне да дойдем тук от лагера „Ужас“, зимният студ отново ще е затворил каналите. И как смятате да намерите пътя през ледовете, ако корабът може да плава, ако не е потънал и ако вие не умрете от умора от денонощното изпомпване на водата?

Крозиър огледа тълпата.

— Не виждам тук господин Рийд. Той замина с разузнавателния отряд на лейтенант Литъл. Без ледови лоцман ще ви е много трудно да намерите пътя през ледената кора, паковия лед и айсбергите. — Крозиър поклати глава заради нелепостта на всичко това и са изсмя, сякаш мъжете бяха дошли да му разкажат някоя особено добра шега, а не за да извършат метеж. — Връщайте се към задълженията си... веднага — изръмжа той. — Няма да забравя, че бяхте достатъчно глупави, за да дойдете при мен с тази идея, но ще се постарая да забравя тона ви и факта, че дойдохте тук като шайка метежници, а не като лоялни служещи във военноморския флот на Нейно величество, желаещи да разговарят с капитана си. А сега се махайте оттук.

— Не — обади се Корнилиъс Хики от задните редици на тълпата с глас, достатъчно силен и рязък, за да удържи колебаещите се мъже на мястото им. — Господин Рийд ще дойде с нас. Както и останалите.

— И защо да го правят? — попита Крозиър, пронизвайки с поглед приличащото на невестулка човече.

— Няма да имат друг избор — каза Хики.

Той дръпна за ръкава Магнъс Менсън и двамата пристъпиха напред, минавайки покрай видимо разтревожения Ходжсън.

Крозиър реши, че ще застреля първо Хики. Ръката му в джоба стискаше пистолета. Дори нямаше да изважда пистолета от шинела си за първия изстрел. Щеше да простреля Хики в корема, когато се приближи на три крачки разстояние, и после щеше да извади пистолета от джоба си и да се опита да застреля великана в средата на челото. Нямаше гаранция, че куршум в тялото ще повали Менсън.

Сякаш в отговор на мислите на Крозиър за стрелба откъм брега проехтя изстрел.

Всички освен капитана и помощник-калафатника се обърнаха, за да видят какво става. Крозиър нито за миг не откъсна поглед от Хики. Двата мъже обърнаха глави едва когато до тях долетяха виковете.

— Открита вода!

Това беше лейтенант Литъл и отрядът му, връщащи се от паковия лед — ледовият лоцман Рийд, боцманът Джон Лейн, Хари Пеглър и още пет-шест мъже, всичките въоръжени с пушки или мускети.

— Открита вода! — извика Литъл отново. Той размахваше двете си ръце, докато крачеше по каменистия бряг, явно без изобщо да се досеща за драмата, разиграла се пред капитанската палатка. — На не повече от две мили на юг! Канали, достатъчно широки за лодките. Продължават много мили на изток! Открита вода!

Хики и Менсън отстъпиха в редиците ликуващи мъже, където само преди половин минута имаше тълпа от метежници. Някои от хората се хвърлиха да се прегръщат. Рубен Мейл имаше такъв вид, сякаш е готов да повърне при мисълта какво се е канел да направи, а Робърт Синклер седна на един нисък камък, като че ли краката му внезапно са се подкосили. Някога силният духом марсов старшина закри лицето си с мръсните си ръце и се разрида.

— Връщайте се в палатките си и към задълженията си — каза Крозиър. — След час ще започнем да товарим лодките.

47. ПЕГЛЪР

НЯКЪДЕ В ПРОТОКА МЕЖДУ ОСТРОВ КРАЛ УИЛЯМ И ПОЛУОСТРОВ АДЕЛАИДА

9 ЮЛИ 1848 Г.

Намиращите се в Болничния лагер мъже нямаха търпение да тръгнат на път още десет минути след завръщането на отряда на лейтенант Литъл с известието за открита вода, но измина още един ден, преди да успеят да съберат палатките, и още два дни, преди лодките най-накрая да се плъзнат от леда в черната вода южно от Земята на крал Уилям.

Отначало им се наложи да изчакат завръщането на всички останали ловни и разузнавателни отряди, а някои от тях се върнаха след полунощ, и измъчените участници в тях с усилие се добраха до палатките си в мътножълтия арктически сумрак и рухнаха в спалните си чували, дори без да са научили новините. Ловците донесоха съвсем малко дивеч — макар че бяха видели няколко тюлена и безуспешно бяха стреляли по тях, — а отрядът на Томпсън беше убил арктическа лисица и няколко бели зайци, а отрядът на сержант Тоузър се върна с няколко бели яребици.

На сутринта на 5 юли, сряда, шатрата на лазарета почти опустя, защото всички, способни да стоят на краката си, искаха да вземат участие в подготовката за отпътуването.

През последната седмица Джон Бриджънс беше заел мястото на починалите Хенри Лойд и Том Бланки като помощник на доктор Гудсър и стюардът беше наблюдавал предния следобед опита за метеж, застанал до лекаря на вратата на палатката на лазарета. Именно Бриджънс описа цялата сцена на Хари Пеглър, който се почувства още по-зле, отколкото вече беше, когато узна, че неговият колега от „Еребус“, марсовият старшина Робърт Синклер, се е присъединил към

бунтовниците. Що се отнася до Рубен Мейл, той го познаваше като човек, на когото може да се разчита, със силна воля. Много силна воля.

Пеглър изпитваше единствено презрение към Ейلمър, Хики и присламчилите се към тях. Според него всички те бяха ограничени и — с изключение на Менсън — лишени от чувство за лоялност, а иначе с големи претенции.

В четвъртък, на 6 юли, те за пръв път от повече от два месеца излязоха на паковия лед. Повечето от тях вече бяха забравили колко мъчително беше тегленето на шейните по морския лед — дори тук, под прикритието на Земята на крал Уилям и широкия залив, който току-що бяха заобиколили. По пътя им все още имаше многобройни тороси, през които се налагаше да прекарват десетте лодки. Плзгачите на шейните се движеха много по-трудно по морския лед, отколкото по снега и леда на брега. Тук нямаше нито низини, в които да се подслонят, нито ниски хълмове, нито дори случайни скални блокове, зад които да се скрият от вятъра. Тук нямаше потоци, от които да се напият с вода. Снежната буря продължаваше и югоизточният вятър непрекъснато се усилваше, духайки право в лицата им, докато те мъкнеха лодките към откритата вода, която отрядът на лейтенант Литъл беше намерил на две мили от лагера.

През първата нощ бяха толкова изтощени, че дори не разпънаха палатките, а просто постлаха няколко платнища откъм подветрената страна на лодките и се сбутаха върху тях в триместните си спални чували през няколкото часа на летния арктически полумрак.

Въпреки бурята, вятъра и трудностите в придвижването по паковия лед те, ентусиазирани и получили нов прилив на енергия, преодоляха двете мили до късната сутрин на петъка, 7 юли.

Каналът бе изчезнал. Беше се затворил. Литъл посочи тънкия лед — с дебелина между три и осем инча — на мястото, където се бе намирал.

Водени от ледови лоцман Рийд, през по-голямата част от деня те се движеха в зигзаг, следвайки неотдавна замръзналия канал в ледовете — първо на югоизток, а след това и на изток.

Сега като допълнение към разочарованието им и постоянните им страдания, засилени от биещия в лицата им сняг и напълно подгизналите им дрехи, се появи и нервно напрежение заради придвижването по тънък лед — за пръв път от години.

Малко след пладне същия ден редникът от морската пехота Джеймс Дейли — който беше един от шестимата мъже, изпратени напред, за да изпитат здравината на леда, мушкайки в него с дълги пръти — пропадна. Приятелите му го измъкнаха, но не и преди буквално да посинее. Доктор Гудсър го съблече гол направо върху леда, загърна го в одеялата на „Хъдсън Бей“, сложи го върху платнище на една от лодките и натрупа върху него още одеяла. На двама други мъже им се наложи да останат с него, легнали от двете му страни, за да го сгрят с топлината на телата си. Въпреки това цялото тяло на редник Дейли се тресеше, зъбите му тракаха и през останалата част от деня той бълнуваше.

Ледът, който през последните две години беше стабилен като континент, сега така се люлееше под краката, че на всички им прилоша, а някои мъже повърнаха. Налягането караше дори подебелия лед да се пуква с оглушителни експлозии пред тях, отстрани, отзад или направо под краката им. Преди месеци доктор Гудсър беше обяснил на всички, че един от симптомите на напреднал стадий на скорбут е повишената чувствителност към звуците — един пушечен изстрел би могъл да убие човек, беше казал той, — и сега по-голямата част от осемдесет и деветте мъже, теглещи лодките по леда, откриваха у себе си този симптом.

Дори полуидиот като Магнъс Менсън осъзнаваше, че ако една от лодките или всичките наведнъж пропаднат под леда — лед, който не беше издържал дори един-единствен мършав, изтощен от недохранване мъж като Джеймс Дейли, — нямаше никакъв шанс някой човек от впряговете да се спаси. Щяха да се удавят дори преди да са умрели от студ.

Свикнали да се движат в плътна колона през леда, хората нервничеха, принудени да разтягат строя си, за да могат лодките да остават на значителни разстояния една от друга. Понякога по време на снежна буря отрядите не виждаха съседите си и усещането за изолация беше ужасно. Когато се връщаха за последните три катера и двата пинаса, те не следваха старите си следи и постоянно се опасяваха новият лед да не пропадне под краката им.

Някои от хората мърмореха, че може вече да са пропуснали тесния залив, водещ на юг до устието на реката на Бак. Пеглър беше виждал картите и показанията на теодолита на Крозиър и знаеше, че

все още се намират на значително разстояние на запад от залива — поне на трийсет мили. А после им предстоеше да завият на юг — и да изминат още шейсет или шейсет и пет мили до устието на реката. Ако се движеха пеша, дори и изведнъж да намереха храна и всички мистериозно да оздравееха, пак щяха да достигнат до залива чак през август, а до устието на реката — в края на септември, и то в най-добрия случай.

Надеждата да открият свободна вода караше сърцето на Хари Пеглър да се разтуптява. Разбира се, в последно време сърцето му и без това биеше учестено. Майка му винаги се беше безпокояла за сърцето му — като дете беше боледувал от скарлатина и често чувстваше болка в гърдите си, — но той винаги й казваше, че подобни тревоги са безпочвени, че той е марсов старшина на един от най-великите кораби на света и че никой със слабо сърце не би могъл да получи този пост. По някакъв начин беше успял да я убеди, но през годините Пеглър периодично получаваше пристъпи на сърцебиене, последвани от дни на бодежи, чувство на стягане в гърдите и толкова силна болка в лявата ръка, че му се налагаше да се изкачва по марса и горните реи само с дясната ръка. Останалите марсови моряци си мислеха, че се фука.

През последните седмици през по-голяма част от времето сърцето му биеше учестено. Преди две седмици се бяха парализирали два от пръстите на лявата му ръка и сега болката не го напускаше нито за миг. На всичкото отгоре изпитваше ужасно неудобство заради постоянната диария — Пеглър открай време беше стеснителен човек и дори не можеше да се облекчава през борда, което останалите мъже правеха, без да се замислят, а той предпочиташе да стиска, докато се стъмни, или да се усамоти някъде.

Но по време на този поход човек нямаше къде да се усамоти. Нямаше дори някой проклет храст или голям камък, зад който да се скрие. Мъжете във впряга на Пеглър му се смееха, защото често изостава от групата и рискува да бъде хванат от Ужаса само и само никой да не види как се изхожда.

Но не приятелските закачки тревожеха Пеглър през последните седмици, а необходимостта да тича с всичка сила след отряда си, за да се включи във впряга. Толкова беше изтерзан заради вътрешните

кръвоизливи, недояждането и проблемите си със сърцето, че му беше все по-трудно да настига отдалечаващите се лодки.

Затова в петък, на седми юли, Хари Пеглър вероятно беше единственият от осемдесет и деветте мъже, който се радваше на снежната виелица и спусналата се след утихването ѝ мъгла.

Мъглата беше проблем. При движението в толкова разтеглена колона заради несигурния лед нарастваше опасността някоя от лодките да се изгуби. Дори връщането назад, за да се вземат изостаналите катери и пинаси, беше проблем, и то още преди привечер мъглата да се сгъсти. Затова капитан Крозиър нареди спиране, за да се обсъди ситуацията. Не повече от петнайсет души получиха разрешение да се съберат в един участък от леда, и то по-надалеч от лодките. Тази вечер във въпряговете имаше по-малко хора, отколкото бяха необходими, за да се теглят масивните лодки и шейни.

Ако достигнеха така желаните открити води, шейните щяха да се превърнат в логистичен проблем. Имаше голяма вероятност да се наложи да натоварят отново на тях дълбоко газещите катери и пинаси с техните килове и неподвижни рулове, преди да достигнат устието на реката на Бак, така че не можаха просто да изоставят раздрънканите шейни върху леда. Преди да потеглят на път в четвъртък, Крозиър беше наредил да се направи експеримент със свалянето на шестте лодки от шейните, разглобяването на тежките шейни, доколкото е възможно, и натоварването им на лодките. Беше им отнело часове да го направят.

Хората едвам бяха успели да натоварят лодките обратно върху шейните, преди да излязат върху паковия лед. Пръстите на изтощените и болни от скорбут хора се справяха с мъка дори с най-елементарните възли. И най-плитките рани от порязване кървяха продължително. Дори от най-слабият удар върху кожата оставаха синини с размерите на длан.

Но поне сега знаеха, че могат да го направят — да свалят лодките от шейните, да натоварят шейните върху лодките, да подготвят лодките за плаване.

Ако намереха канал в скоро време.

Крозиър нареди всеки отряд да закрепил фенери на носа и кърмата на лодката си. Той отзова обратно почти безполезните морски пехотинци с прътите им и изпрати лейтенант Ходжсън да върви най-

отпред в мъглата начело на един от велботите, натоварен с помаловажно за експедицията оборудване.

Всички бяха наясно, че по този начин младият Ходжсън си плаща за връзката си с потенциалните метежници. В неговия впряг влизаха Магнъс Менсън, Ейлмър и Хики — хора, които досега винаги бяха поставяни в различни отряди. Ако тази водеща лодка пропаднеше в леда, останалите щяха да чуят крясъци и плясък в тежката вечерна мъгла, но нямаше да могат да направят нищо, освен да заобиколят опасното място.

На останалите отряди им се налагаше да рискуват да се движат по-нагъсто, за да може да виждат фенерите на съседните лодки в сгъстяващия се мрак.

Около осем часа вечерта наистина се чуха викове откъм отряда на Ходжсън, но те не бяха пропаднали в леда. Бяха открили отново свободна вода на повече от миля източно от мястото, където Литъл беше видял канала в сряда.

Останалите отряди изпратиха напред хора с фенери и започнаха да се движат предпазливо по предполагаемия тънък лед, но ледът си оставаше стабилен, с вероятна дебелина около един фут, чак до ръба на неясно откъде взелия се канал.

Процепът с черна вода беше широк само около трийсет фута, но се простираше далеч напред, губейки се в мъглата.

— Лейтенант Ходжсън — нареди Крозиър, — освободете във вашия велбот място за шестима гребци. Засега оставете допълнителния товар върху леда. После лейтенант Литъл ще поеме командването на вашия велбот. Господин Рийд, вие тръгвате с лейтенант Литъл. Ще плавате по канала два часа — ако това е възможно. Не вдигайте платната, лейтенант. Само с весла, но накарайте хората да гребат енергично. Когато двата часа изтекат — ако не стигнете до края на канала преди това, — завивате и се връщате обратно с препоръката ви дали си струва да пускаме лодките по водата. Ще използваме четирите часа, през които ще отсъствате, за да разтоварим всичко от шейните, да ги разглобим и да подготвим лодките за плаване.

— Слушам, сър — отвърна Литъл и се зае енергично да дава команди. На Пеглър му се стори, че младият Ходжсън е готов да се разплаче. Можеше да си представи колко е тежко да си на двайсет и

няколко години и да знаеш, че с кариерата ти във флота е приключено. „Това ще му бъде добър урок“ — помисли си Пеглър. Той беше служил дълги години във флота, в който хората ги бесеха за участие в метеж и ги бичуваха жестоко, ако дори само си помислят за метеж, и Хари Пеглър никога не беше смятал това наказание за несправедливо.

Към него се приближи Крозиър.

— Хари, чувствате ли се достатъчно добре, че да тръгнете с лейтенант Литъл? Искате ми се вие да бъдете на румпела. Господин Рийд и лейтенант Литъл ще бъдат на носа.

— О, да, капитане. Чувствам се чудесно.

Пеглър беше шокиран, че се е сторил на капитан Крозиър болен или правещ се на такъв. „Нима някога съм симулирал?“ Само при мисълта, че това би могло да се случи, се почувства още по-зле.

— Нуждая се от надежден кормчия и от трето мнение относно канала — прошепна Крозиър. — И освен това от поне един човек, който може да плува.

Пеглър се усмихна, въпреки че скротумът му се сви при мисълта за потапяне в черната ледена вода. Температурата на въздуха сега беше под точката на замръзване, същото важеше и за наситената със сол вода.

Крозиър потупа Пеглър по рамото и отмина, за да поговори със следващия „доброволец“. Марсовият старшина беше наясно, че капитанът грижливо подбира сигурни хора за това разузнавателно плаване, а други като първия помощник Девьо, втория помощник Робърт Томас, помощник-боцмана Том Джонсън и всички морски пехотинци предвидливо оставя със себе си.

След трийсет минути лодката беше готова за отплаване.

Това беше странно екипирана експедиция в експедицията. Взеха със себе си торба с осолено свинско и сухари, а също така и няколко бутилки с вода за в случай че се изгубят или поради някаква причина се забавят повече от отредените четири часа. Всеки от деветимата мъже получи брадва или кирка. Ако се натъкнеха на малък айсберг, преграждащ канала или надвиснал над него, или на ледена кора върху водата, щяха да се опитат да си проправят път. Пеглър знаеше, че ако ги спре широка ивица по-дебел лед, щяха да се опитат да замъкнат лодката до следващия участък с открита вода. Надяваше се, че са му

останали достатъчно сили, за да тегли, бута и повдига шейната наравно с останалите на разстояние от сто ярда или повече.

Капитан Крозиър връчи на лейтенант Литъл двуцевна пушка и торба с патрони. Наредиха багажа на носа.

Ако поради някаква причина заседнеха някъде, Пеглър знаеше, че сред останалото на борда снаряжение има палатка, двойно по-голяма от обичайните, и брезентово платнище за постилане. В лодката бяха останали и три триместни спални чувала. Ала никой нямаше намерение да се изгубва.

Мъжете се качиха на шейната и се настаниха по местата си, докато ледената мъгла ги обгръщаше. През миналата зима Крозиър, офицерите и старшините бяха обсъждали дали трябва да карат господин Хъни — и починалия на „Еребус“ през март господин Уийкс — да повдигат бордовете на лодките. По този начин малките съдове щяха да са по-подготвени за плаване в открито море. Но в края на краищата решиха да оставят планширите с досегашната им височина, за да се справят по-добре с трудностите на речното плаване. За целта Крозиър беше наредил и да се скъсят всички весла, за да се гребе по-лесно в реките.

Останалите на дъното на лодката вързопи с още около един тон храна и снаряжение пречеха на хората да се разположат удобно; на шестимата моряци с греблата им се наложи да подпрат краката си в чувалите и да вдигнат колене до нивото на брадичките си и да гребат в такава поза, а кормчията Пеглър установи, че седи не на пейката на кърмата, а по-скоро върху купчина навито въже, но всичко се намести някак, даже остана място и за лейтенант Литъл и господин Рийд, които се настаниха на носа с дългите си пръти.

Мъжете нямаха търпение да спуснат лодката. Последва хорово „едно, две, три“ и тежкия велбот се помести от мястото си, плъзна се по леда, наклони се напред и потопа носи си на два фута в черната вода, гребците се оттласнаха с веслата си от леда, а в същото време господин Рийд и лейтенант Литъл се приведоха и сграбчиха здраво планшира. Хората върху леда се напънаха отново, греблата потънаха във водата — и за пръв път от почти две години и единайсет месеца някоя от лодките на „Еребус“ или „Ужас“ се озова във водата.

Отзад се разнесе задружен радостен възглас, след което последва по-традиционното трикратно „ура“.

Пеглър насочи лодката към средата на тесния канал — който на това място имаше ширина не повече от двайсет фута и едва оставаше място да се гребат от двете страни — и когато хвърли поглед през рамо, всички мъже, останали на леда, вече се бяха изгубили в мъглата.

* * *

Следващите два часа приличаха на сън. На Пеглър му се беше случвало и преди да води малка лодка по каналите в ледовете — две години по-рано бяха бродили повече от седмица сред скритите зад айсбергите заливи, докато намерят сигурното убежище за двата кораба край остров Бичи, и Пеглър беше командвал една от тези малки лодки дни наред, — но сега беше съвсем различно. Каналът си оставаше тесен — не повече от трийсет фута, а понякога толкова се стесняваше, че поради невъзможността да гребат се оттласваха с весла от триециния се в бордовете на лодката лед, — а и постоянно свиваше ту наляво, ту надясно, но никога толкова рязко, че лодката да не успее да завие. Струпванията от издигнат от налягането лед закриваха гледката от двете страни на канала и мъглата продължаваше да се сгъстява, като на моменти леко се разсейваше, но после ставаше още по-плътна. Всички звуци изглеждаха приглушени и в същото време още по-силни, и това изнервяше всички; хората установиха, че шепнат, когато се наложи да кажат нещо.

Два пъти попадаха на препятствия — първия път от плаващи ледени късове, а втория път самият канал беше замръзнал. И в двата случая на повечето мъже им се налагаше да слязат от велбота, за да разбутат плаващия лед с прътите си или да проправят път по замръзналата повърхност с брадвите си. А после някои от мъжете заставаха върху леда от едната или другата страна на лодката, хващаха се за въжетата, завързани за носа, или за планшира и издърпваха или избутваха скърцащия велбот през тесния процеп. След всеки от трудните участъци каналът отново се разширяваше достатъчно, че да могат мъжете да се върнат в лодката и да продължат да гребат.

По този начин се придвижваха бавно напред почти два часа, а когато наближи моментът да се връщат, внезапно криволичетият канал се стесни. Бордовете започнаха да се трият в леда, гребците се

отблъскваха от него с веслата, а Пеглър стоеше на носа — в случая румпелът му беше безполезен. После изведнъж изскочиха на най-широкия участък открита вода, който бяха виждали до момента. Сякаш в потвърждение на това, че всички трудности са останали зад гърба им, мъглата се разсея и видимостта нарасна до стотици ярдове.

Бяха достигнали или истински открити води, или огромно езеро сред ледовете. През процепа в облаците бликна слънчева светлина и оцвети водата в синьо. Няколко ниски, плоски айсберга, единият от които с големината на игрище за крикет, плаваха в лазурното море пред лодката. Повърхностите на айсбергите пречупваха светлината и уморените мъже прикриха очите си с длани, заслепени от болезнените слънчеви отблясъци върху снега, леда и водата.

Шестимата мъже на греблата нададоха спонтанен, гръмогласен възглас.

— Не бързайте да се радвате, хора — каза лейтенант Литъл. Той наблюдаваше през месинговия си далекоглед, облегнал крак върху носа на велбота. — Още не знаем докъде продължава това езеро... и дали от него извеждат и други канали освен този, по който дойдохме. Нека да проверим, преди да поемем по обратния път.

— О, продължава нататък — извика един от моряците, Бери, от мястото си на греблата. — Чувствам го със сърцето си. Има открита вода и попътен бриз оттук чак до реката на Бак, всичко е наред. Ще се върнем тук с останалите, ще вдигнем платна и ще сме там утре за вечеря.

— Надявам се, че си прав, Алекс — каза лейтенант Литъл. — Но нека все пак да отделим известно време и усилия, за да се уверим в това. Искам да отнесем на останалите само добри новини.

Ледовият лоцман господин Рийд посочи назад, към канала, от който бяха дошли.

— Тук има дузина тесни заливчета. Може да имаме проблеми да намерим канала, ако не го отбележим. Хора, откарайте ни обратно до началото на заливчето. Господин Пеглър, вземете резервния прът и го забийте на видно място, така че да не го пропуснем, когато се върнем. Той ще ни служи за ориентир.

— Слушам — отвърна Пеглър.

След като отбелязаха пътя си за връщане, те продължиха нататък по откритата вода. Големият плосък айсберг се намираше само на

около сто ярда от входа на тяхното заливче и те заплаваха покрай него.

— Можем да си направим лагер върху него и пак ще ни остане много свободно място — каза един от хората на греблата, Хенри Сайт, моряк от „Ужас“.

— Ние не искаме да лагеруваме — каза лейтенант Литъл откъм носа. — Налагерували сме се за цял живот. Искаме да си идем вкъщи.

Хората посрещнаха думите му с одобрителни възгласи и се хванаха за греблата. Пеглър подхвана песен и всички му запригласяха — първото им истинско пеене от месеци.

* * *

Забавиха се още три часа — трябваше да са се върнали преди час, — но искаха да са напълно сигурни.

„Откритата вода“ се оказа илюзия — езерото сред ледовете беше с дължина малко над миля и половина и широчина малко над две трети от милята. Дузината „канал“, започващи от южния, източния и северния край на езерото, се оказаха просто тесни заливи.

На югоизточния край на езерото те се привързаха към дълбоко забита в шестфутовия леден пласт кирка, а после издялаха стъпала в леда, изкачиха се горе и се вгледаха в посоката, в която се надяваха да видят открита вода.

Абсолютна белота. Лед, сняг и върхове на глетчери. И облаците отново настъпваха, виейки се над ниската мъгла. Започваше да вали сняг.

След като лейтенант Литъл проучи гледката във всички посоки, най-дребният от групата, Бери, се качи на раменете на най-високия, трийсет и шест годишния Били Уенцол, и получи далекогледа. Бери казваше на Уенцол кога да се обръща, и така огледа целия хоризонт.

— Не се вижда нито един шибан пингвин — рече той.

Това беше стара шега, намекваща за пътешествието на капитан Крозиър на Южния полюс. Никой не се засмя.

— Виждаш ли някъде тъмно небе? — попита лейтенант Литъл. — Каквото обикновено има над открити води? Или връх на голям айсберг?

— Не, сър. И облаците се приближават.

Литъл кимна.

— Да се връщаме, момчета. Хари, нали ще слезете пръв, за да уравновесите велбота?

Никой не отрони нито дума за деветдесетте минути, през които прекосяха езерото в обратна посока. Слънцето се скри и мъглата отново заля всичко, но скоро се появиха очертанията на големия айсберг, подсказвайки им, че се движат в правилната посока.

— Почти стигнахме до канала — извика Литъл откъм носа. От време на време мъглата толкова се сгъстяваше, че седналият на кърмата Пеглър едвам виждаше лейтенанта. — Господин Пеглър, завийте леко вляво, моля.

— Слушам, сър.

Гребците дори не вдигаха поглед. Те изглеждаха дълбоко потънали в мислите си. Снегът отново ги връхлетя, но този път откъм северозапад. Поне вятърът духаше откъм гърбовете им.

Когато мъглата отново се поразея, те се намираха на по-малко от сто фута от техния залив.

— Виждам пръта — изрече с безцветен глас господин Рийд. — Леко вдясно, Хари.

— Нещо не е наред — каза Пеглър.

— Какво имате предвид? — попита лейтенантът.

Някои от моряците вдигнаха глави и погледнаха навъсено Пеглър.

— Виждате ли онзи голям леден блок до пръта? — попита Хари.

— Да — отвърна лейтенантът. — И какво?

— Когато излизахме от канала, него го нямаше там — отговори Пеглър.

— Гребете назад! — нареди рязко Литъл, но макар че мъжете трескаво се опитаха да сменят посоката, тежкия велбот продължаваше да се движи по инерция напред, към леда.

Леденият блок се обърна.

48. ГУДСЪР

ЗЕМЯТА НА КРАЛ УИЛЯМ, НЕИЗВЕСТНА СЕВЕРНА ШИРИНА, НЕИЗВЕСТНА ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

18 ЮЛИ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

Вторник, 18 юли 1848 г.

Преди девет дни, когато капитанът изпрати напред по канала велбот с лейтенант Литъл и още осем души на борда с нареждането да се върнат след четири часа, всички останали се опитахме да поспим за малкото време до изтичането на този срок. Отне ни повече от два часа да натоварим шейните в лодките, а след това, без да губим време за разпъване на палатките, се опитахме да заспим в ушитите ни от еленови кожи и одеяла спални чували, сложени върху брезентовите платнища, които бяха постлани върху леда до лодките. В началото на юли слънцето вече не е над хоризонта през цялата нощ и ние спяхме — опитвахме се да спим — през няколкото часа тъмнина. Бяхме страшно уморени.

След изтичането на четирите часа първи помощник-капитан Девьо разбуди хората, но нямаше и следа от лейтенант Литъл. Капитанът разреши на повечето хора да продължат да спят.

След още два часа всички бяхме на крака и аз се опитвах, доколкото можех — следвайки заповедите на втори помощник-капитан Кауч, — да помогна в подготвянето на лодките за плаване. (Разбира се, като лекар аз винаги внимавах да не нараня ръцете си, макар че по

време на пътешествието ни те всъщност претърпяха всички възможни злополуки — с изключение на силно измръзване и ампутиране.)

И ето че седем часа след като лейтенант Литъл, Джеймс Рийд, Хари Пеглър и шестимата моряци бяха тръгнали на разузнаване, осемдесетте останали върху леда хора вече бяха приготвили лодките си, за да ги последват. Заради движенията на леда и промените в температурата на въздуха каналът леко се беше стеснил през няколкото часа, докато бяхме спали, и правилното спускане на деветте лодки изискваше да се прояви известно майсторство. В края на краищата всички лодки — трите велбота (първият от които под командването на капитан Крозиър, а вторият, в който бях и аз, под командването на втори помощник Кауч), четирите катера (командвани съответно от втори помощник Робът Томас, боцман Джон Лейн, помощник-боцман Томас Джонсън и втори лейтенант Джордж Ходжсън) и двата пинаса под командването на помощник-боцман Семюъл Браун и първи помощник-капитан Чарлс Девьо (сега Девьо беше трети в командването на цялата експедиция след капитан Крозиър и лейтенант Литъл, поради което беше получил отговорната задача да завършва колоната) — бяха спуснати във водата.

По това време беше захладняло и валеше лек снежец, но гъстата мъгла се беше вдигнала и се бе превърнала в плътна облачна покривка, носеща се само на стотина фута над леда. Макар че това увеличаваше видимостта в сравнение с предишния ден, ниските облаци създаваха доста потискащо впечатление — сякаш се намирахме в някаква странна бална зала в изоставен арктически палат, с разбит мраморен под и нисък таван с реалистично нарисувани облаци.

Когато и деветата, последна лодка беше спусната във водата и екипажът ѝ се качи в нея, мъжете направиха жалък опит да извикат „ура“, защото повечето от тези лодки плаваха за пръв път от почти две години, но викът бързо замря. Тревогата за съдбата на екипажа на лейтенант

Литъл беше твърде голяма, за да може някой да се радва истински.

През първия час и половина се чуваха единствено стонове на леда наоколо и редките ответни възклицания на мъжете, действащи с греблата. Седнал в предната част на втория велбот, точно зад настанилия се на носа господин Кауч, и осъзнавайки своята безполезност в придвижването на лодката, аз се чувствах като мъртъв багаж, като клетия изпаднал в кома, но все още дишащ Дейвид Лийс — когото приятелите му от повече от три месеца возеха в един от пинасите без дори най-малък намек за оплакване и когото новият ми помощник, бившият стюард Джон Бриджънс, хранеше и миеше всяка вечер в медицинската палатка с такова внимание, сякаш се грижеше за любимия си парализиран дядо (иронично, като се има предвид, че Бриджънс вече е на над шейсет, а Лийс — само на четирийсет). Ала от мястото си можех да чувам какво си шепнат гребците.

— Литъл и останалите сигурно са се изгубили — прошепна моряк Кумс.

— Няма начин Едуард Литъл да се изгуби — отвърна Чарлс Бест. — Може да е заседнал, но и да се е изгубил.

— Къде да заседне? — прошепна Робърт Фериър, седнал на съседното гребло. — Този канал е със свободна вода. И вчера беше така.

— Може лейтенант Литъл и господин Рийд да са намерили канал с открита вода чак до самата река на Бак, да са вдигнали платна и да са отплавали — прошепна от съседната редица Том Макънви. — Ако питате мен, вече са там... похапват си съомга, която скача направо в лодката, и обменят с туземците дрънкулки срещу китова мас.

Никой не каза нищо в отговор на това неприятно предположение. Всяко споменаване на ескимосите караше хората да изпаднат в тих ужас след зверското убийство на лейтенант Ървинг и разстрела на осемте диваци на 24 април. Мисля, че повечето от мъжете — въпреки отчаяната надежда за спасение и получаване на каквато и да било

помощ — по-скоро се страхуват от нова среща с местните жители, отколкото да се надяват на нея. Според някои философи жаждата за мъст е една от основните мотивации на човешкото поведение — и моряците са съгласни с това.

Два и половина часа след като напуснахме последния си лагер, велботът на капитан Крозиър изскочи от тесния канал в широко пространство свободна вода. Хората в неговата и в моята лодка нададоха радостни викове. При самия изход на канала, сякаш като ориентир, стърчеше черен прът, забит вертикално в снега и леда. Северозападната страна на пръта беше побеляла от падналия през нощта и замръзнал сняг.

Викове се секнаха внезапно, когато гъстата колона от лодки навлезе в откритата вода.

Водата беше червена.

На плоския лед вляво и вдясно от изхода на заливчето видяхме тъмночервени ивици и петна, които можеха да бъдат единствено кръв. От тази гледка ме побиха тръпки, а всичко останали мъже, които виждах, бяха с увиснали челюсти.

— Спокойно, хора — промърмори господин Кауч от носа на лодката ни. — Това са просто следи от нападения на бели мечки над тюлени. Виждали сме подобни гледки през лятото.

Капитан Крозиър във водещата лодка говореше на моряците горе-долу същото.

Само след минута узнахме, че кървавите следи от касапницата не са от тюлени, убити от бели мечки.

— О, Божичко! — възкликна Кумс.

Всички престанаха да гребат. Трите велбота, четирите катера и двата пинаса се скупчиха върху развълнуваната вода с червеникав оттенък.

От водата стърчеше вертикално носът на велбота на лейтенант Литъл. Виждахме ясно изписаното с черна боя име на лодката (едно от петте имена, които не бяха променени след произнесената през май кратка надгробна реч от капитан Крозиър) — „Лейди Дж. Франклин“.

Велботът беше пречупен на две някъде на четири фута от носа и само носовата му част плаваше на повърхността — едвам виждахме отломките от разбитите пейки и дъски на корпуса под тъмната ледена вода.

Лодките заплаваха напред, бавно подреждайки се в една линия, а хората започнаха да събират други плаващи из водата предмети: гребло, отломки от планшира и кърмата, румпела, една уелска перука, торба за патрони, ръкавица, къс от жилетка.

Когато моряк Фериър използва дългия прът с кука, за да придърпа нещо, което приличаше на къс от син мундир, той внезапно изкрещя от ужас и едва не изпусна пръта.

Там плаваше обезглавено човешко тяло, все още облечено в синята си вълнена куртка, с отпуснати в черната вода ръце и крака. На мястото на шията му зееше ужасяваща разкъсана рана. Пръстите му, подули се в ледената вода след смъртта, сега приличаха на неестествено дебели и къси чукачетата и изглеждаха сякаш се движат нагоре-надолу в слабото вълнение като гърчещи се бели червеи. Като че ли лишеното от глас тяло се опитваше да ни каже нещо на езика на жестовите.

Помогнах на Фериър и Макънви да качат останките в лодката. Рибите или някакъв арктически хищник бяха изгризали пръстите на мъртвеца до втората става, но в мразовитата вода процесът на гниене и разлагане още не беше започнал.

Капитан Крозиър докара велбота си, носът му се допря в корпуса ни.

— Кой е това? — промълви един от моряците.

— Хари Пеглър — простена друг. — Познах куртката му.

— Хари Пеглър не носеше зелена жилетка — отбеляза трети.

— Сами Крисп носеше! — възкликна четвърти.

— Тишина! — изкрещя капитан Крозиър. — Доктор Гудсър, бъдете така добър да обърнете джобовите на клетия ни другар.

Така и направих. От големия джоб на мократа жилетка измъкнах почти празна червена кожена кесия за тютюн.

— О, по дяволите! — каза Томас Тадман, който седеше в моята лодка, до Робърт Фериър. — Това е горкият господин Рийд.

Точно така беше. Всички мъже си спомниха, че предишната вечер ледовият лоцман носеше само куртката си и зелената си жилетка и всеки от нас го беше виждал хиляди пъти да пълни лулата си от избелялата червена кожена кесия.

Погледнахме към капитан Крозиър, сякаш той можеше да обясни какво се е случило с другарите ни, макар че вътре в себе си и сами го знаехме.

— Сложете тялото на господин Рийд под платнището на лодката — нареди капитанът. — Ще претърсим района за оцелели. Придържайте се в полезрението на останалите.

Лодките отново се разгънаха в редица. Господин Крауч върна лодката ни обратно до изхода на канала и ние заплавахме бавно покрай ръба на леденото поле, издигащо се на около четири фута над равнището на водата. Спирахме се при всяко петно кръв върху повърхността на леда или по вертикалната ледена стена, но не видяхме други тела.

— О, проклетие — простена трийсетгодишният Франсис Покок откъм кърмата. — Там има кървави бразди от човешки пръсти, сякаш тварта е издърпала някого обратно във водата.

— Затваряте си плювалниците, не искам да чувам такива приказки! — извика господин Кауч, поглеждайки свирепо моряците. Той стоеше, облегал единия си крак на носа на велбота, и стиснал греблото си в ръка като харпун. Мъжете веднага млъкнаха.

На северозападния край на откритата вода имаше още три подобни кървави петна. При това третото изглеждаше така, сякаш някой е бил изяден на десет фута от ръба на леденото поле. Там бяха останали кости от

крака, няколко оглозгани ребра, разкъсана ципа, която можеше да е човешка кожа, и парчета от дрехи, но не видяхме череп или нещо, по което да разпознаем жертвата.

— Качете ме на леда, господин Кауч — казах аз. — Ще проуча останките.

Така и направих. Навсякъде другаде по света освен в Арктика при подобни обстоятелства над червеното месо и мускулите щяха да кръжат рояци мухи, да не говорим за купчината черва, изглеждаща като леко засипана от навалелия сняг къртичина. Ала тук цареше пълна тишина, нарушавана само от тихото свистене на северозападния вятър и стоновете на леда.

Извиках към лодката — моряците бяха извърнали лица, — че е невъзможно да разпозная останките. Дори по няколкото къса от дрехи не можеше да се разпознае жертвата. На мястото на касапницата не беше останала нито главата, нито ботушите, нито дланите, нито краката, нито дори туловището с изключение на оглозганите ребра, част от гръбначния стълб и половината тазова кост.

— Останете на мястото си, господин Гудсър — извика Кауч. — Ще изпратя при вас Марк и Тадман с празна торба от патрони, за да сложите в нея останките на клетника. Капитан Крозиър ще иска да ги погребем.

Работата беше изключително неприятна, но я свършихме бързо. В края на краищата наредих на двамата моряци да сложат в торбата саван само ребрата и половината тазова кост. Гръбнакът беше замръзнал в леда, а останалите вътрешности бяха твърде отвратителни, за да се занимаваме с тях.

Тъкмо се бяхме отблъснали от леда и плавахме покрай южния край на откритата вода, когато се разнесе вик откъм северната ѝ страна.

— Човек! — извика някой от моряците. — Намерихме човек!

Със сигурност сърцата на всички ни биеха учестено, докато Кумс, Макънви, Фериър, Тадман, Марк и Джоунс гребяха усилено, а кормчията Франсис Покок насочваше

лодката към плосък айсберг с размерите на игрище за крикет, който дрейфуваше в центъра на тези няколкостотин акра открита вода сред ледовете. Всички ние искахме — всички ние имахме нужда — да намерим някой жив от лодката на лейтенант Литъл.

Уви, това нямаше да се случи.

Капитан Крозиър, който вече беше върху айсберга, ме повика да видя тялото, лежащо там. Признавам си, че изпитах лека досада — като че ли капитанът не можеше да установи смъртта, без да ме кара да оглеждам поредното мъртво тяло. Бях страшно уморен.

Оказа се, че там лежи Хари Пеглър, почти напълно гол — само по бельо, — сгърчен върху леда, свил колене към брадичката си, сякаш беше прекарал последните мигове от живота си, неистово опитвайки се да се сгрее.

Сините му очи бяха отворени и замръзнали. Плътта му беше посиняла и твърда като мрамор.

— Сигурно е доплувал до айсберга, успял е да се изкатери върху него и е измръзнал — предположи тихо господин Девьо. — Тварта от ледовете не го е хванала и не го е наранила.

Капитан Крозиър само кимна. Знаех, че той харесваше Хари и много разчиташе на него. Аз също харесвах марсовия старшина. Повечето от нас го харесваха.

В следващия момент видях накъде гледа Крозиър. Целият покрит с навалял сняг айсберг — особено около трупа на Хари Пеглър — беше покрит с огромни отпечатъци от лапи с ясно очертани нокти. Приличаха на следи от бяла мечка, само че бяха три или четири пъти по-големи.

Създанието беше обиколило многократно Хари. Наблюдавало е как клетият господин Пеглър трепери и умира? Наслаждавало се е на гледката? Нима последното, което е видял Хари Пеглър, е било ужасното бяло чудовище, надвесило се над него и вторачило немигащите си очи? Но защо тварта не беше изяла приятеля ни?

— Звярът е ходил на два крака през цялото време, докато е бил върху айсберга — беше единственото, което промълви капитан Крозиър.

Останалите хора мъже от лодките се приближиха, носейки парче платно.

Нямаше друг изход от езерото освен бързо замръзващия канал, от който бяхме доплавали. След като обиколихме два пъти откритата вода — пет от лодките плаваха по часовниковата стрелка, а четири в обратна посока, — ние открихме само тесни заливчета, пукнатини в леда и още две кървави ивици на места, където, изглежда, хора от екипажа на разузнавателната ни лодка са се опитали да се качат на леда и да избягат, но са били хванати и смъкнати обратно във водата. Там, слава Богу, намерихме само сини парцали, но не и останки от тела.

Вече беше ранен следобед и бях сигурен, че всички имат едно-единствено желание — да се махнат колкото се може по-бързо от проклетото място. Но при нас бяха телата на трима от другарите ни — или поне части от телата им — и смятахме, че трябва да ги погребем с дължимите почести. (Мнозина от нас предполагаха — и с право, както се оказа по-късно, — че това ще бъде последната погребална церемония, която експедицията ни ще може да си позволи.)

Не намерихме нищо полезно сред плаващите във водата предмети с изключение на брезентовото платнище на една от холандските палатки, намирали се на борда на обречения велбот на лейтенант Литъл. Загърнахме в него тялото на приятеля ни Хари Пеглър. Останките от скелета, които бях изследвал край входа на канала, останаха в торбата от патрони, а торса на господин Рийд зашихме в един от резервните спални чували.

При погребения в морето имаше обичай да се слага по едно или няколко гюлета в краката на покойника, за да отиде тялото с достойнство на дъното, вместо да се остави

на произвола на вълните, но ние, разбира се, нямахме никакви гюлета. Моряците свалиха куката от носа на „Лейди Дж. Франклин“ и добавиха няколко празни консервени кутии, за да увеличат теглото на саваните с останките на покойниците.

Отне ни доста време, за да измъкнем от черната вода деветте оцелели лодки и отново да натоварим катерите и пинасите на шейните. Сглобяването на шейните и натоварването на лодките върху тях отне и последните сили на изнемощелите моряци. После всички се събраха на края на леденото поле и се наредиха в широка дъга, така че да не се събира голяма тежест върху някой участък от леда.

Никой от нас не беше в настроение да слуша дълга надгробна реч, още по-малко пък от ценената по-рано с иронията си легендарна „Книга на Левиатан“ на капитан Крозиър. Така че с известна изненада и с голямо вълнение изслушахме деветдесети псалм, изрецитиран по памет от капитана:

*Господи, Ти си бил нам обиталище из род
в род,
преди да се родят планините,
и да си дал съществуване на земята и
вселената,
от века и до века Ти си Бог.
Обръщаш човека на пръст,
и казваш: върнете се, човешки чада.
Защото хиляда години са пред Тебе
като вчерашния ден, който е преминал,
и като нощна стража.
Като с порой ги завличаш;
те стават като сън;
Заран са като трева, която пораства;
заран цъфти и пораства;
вечер се окосява и изсъхва.
Защото довършваме се от Твоя гняв,*

и от негодуванието Ти сме смутени.
Положил си беззаконията ни пред Себе
Си,
скришните ни грехове в светлината на
лицето Си,
понеже всичките ни дни преминават с
гнева Ти.
Свършваме годините си като въздишка.
Дните на живота ни са естествено
седемдесет години
или даже, гдето има сила, осемдесет
години;
но и най-добрите от тях са труд и
скръб,
защото скоро прехождат и ние
отлитаме.
Кой знае силата на гнева Ти
и на негодуванието Ти според дължимия
на Тебе страх?
Научи ни така да броим дните си
щото да си придобием мъдро сърце.
Върни се, Господи; до кога?
И дано се разкаеш за скърбите на
слугите Си.
Насити ни рано с милостта Си,
За да се радваме и веселим през всичките
си дни.
Развесели ни съразмерно с дните, в които
си ни наскърбявал.
И с годините, в които сме виждали зло.
Нека се яви Твоето дело на слугите Ти,
и Твоята слава върху чадата им.
И нека бъде върху нас благоволенieto на
Господа нашия Бог, да ни ръководи;
И утвърждавай за нас делото на ръцете
ни;

да! Делото на ръцете ни утвърждавай
20.

Слава на Отца, и Сина, и Светия Дух.
И сега, и винаги, и вовеки веков. Амин.

И ние всички повторихме в хор: „Амин.“

А после настъпи тишина. Слабият ветрец навяваше сняг в лицата ни. Черната вода премляскваше лакомо. Ледът стенеше и леко потрепваше под краката ни.

Мисля, че всички от нас възприеха произнесените думи като надгробна реч и последно сбогом към всеки от нас. Преди този ден и преди загубата на лодката на лейтенант Литъл с целия ѝ екипаж — включително незаменимия господин Рийд и любимия на всички Хари Пеглър — предполагам, че много от нас все още вярваха във възможността да се спасим. Сега вече разбрахме, че не са ни останали никакви шансове.

Дългоочакваната открита вода се беше оказала капан. Ледът нямаше да ни пусне.

Създанието от ледовете нямаше да ни позволи да си тръгнем.

— Шапки долу! — нареди боцманът Джонсън. Ние свалихме пъстрите си зацапани покривала на главите си.

— Знайте, че е жив Изкупителят ни — каза капитан Крозиър с хрипливия глас, с който говореше напоследък. — И че в последно време ще застане на земята; и като изтлеят след кожата ни тези тела, пак въвн от плътта си ще видим Бога...^[1]

Господи, приеми смирените си слуги ледови лоцман Джеймс Рийд, марсов старшина Хари Пеглър и техния неизвестен другар в своето Царство, и заедно с двамата, чиито имена можем да назовем, приеми също душите на лейтенант Едуард Литъл, моряк Александър Бери, моряк Хенри Сейт, моряк Уилям Уенцол, моряк Семюъл Крисп, моряк Джон Бейтс и моряк Дейвид Симс. Когато дойде

моментът да ги последваме, моля те, Господи, позволи ни да се присъединим към тях в Твоето царство.

Господи, чуй молитвата ни за нашите другари, и за нас самите и за нашите души. И се смили над нас, не оставай равнодушен към сълзите ни. Пощади ни, позволи ни да възстановим силите си, преди да си тръгнем оттук за отвъдното.

Амин.

— Амин — прошепнахме всички ние.

Боцманите вдигнаха погребалните савани и ги хвърлиха в черната вода, където те потънаха за секунди. От дълбините се вдигнаха бели мехури, сякаш последен опит на другарите да проговорят, а после повърхността на езерото стана отново черна и неподвижна.

Сержант Тоузър и още двама от морските пехотинци изстреляха във въздуха един залп с мускетите си.

Капитан Крозиър се вторачи в черната вода с изражение, което подсказваше, че полага усилия да потисне емоциите си.

— А сега потегляме — каза той твърдо най-накрая на всички нас, потиснати, тъжни и примирени се с поражението хора. — Можем да изминем с шейните и лодките още една миля, преди да се спрем да нощуваме. Тук, върху леда, ще ни е по-лесно да вървим.

Всъщност се оказа, че тук е много по-трудно да се върви. Накрая вече беше напълно невъзможно — не заради обичайните тороси и трудностите, съпътстващи пренасянето на лодките през тях (макар и това да ставаше все по-трудно заради отслабващите от глада и болестта хора), а заради процепите в леда.

Както обикновено, пренесохме лодките в два курса, но този път, след като бяхме загубили девет души и бяхме още по-отслабнали, в тази дълга арктическа вечер на 10 юли бяхме преодолели доста по-малко от една миля, когато най-накрая разпънахме палатките и легнахме да спим.

Сънят ни беше прекъснат след по-малко от два часа, когато ледът под нас изведнъж започна да трещи и да се

тресе. Цялото ледено поле се люлееше. Изключително разтревожени, всички запълзяха към изходите на палатките и настана страшна суматоха. Моряците започнаха да събират палатките и да се готвят за товарене на багажа, но капитан Крозиър, господин Кауч и първи помощник-капитан Девьо призоваха с викове всички към спокойствие. Офицерите отбелязаха, че няма признаци за пропукване на леда, той само се движеше.

След петнайсет минути ледът постепенно се успокои и повърхността на замръзналото море отново стана солидна като скала. Изпълзяхме обратно в палатките.

Час по-късно ледът отново започна да трещи и да се люлее. Мнозина от нас пак изскочиха във ветровития мрак, но най-смелите останаха в спалните си чували. Онези, които се бяха поддали на ужаса, пропълзяха обратно в претъпканите си, зловонни палатки, при хъркащите си другари в мокрите им спални чували. За щастие нямаше кой да види зачервените им от срам лица.

През целия следващ ден теглехме с всички сили лодките на югоизток по леда, който сега изглеждаше не по-надежден от силно опъната гума. Започнаха да се появяват пукнатини, но макар най-дълбоките от тях да свидетелстваха, че дебелината на леда си остава шест и повече фута, усещането ни, че се движим по монолитно ледено поле изчезна — сега ни се струваше, че се прехвърляме от един плаващ леден къс на друг във вълнист океан от белота.

Тук трябва да отбележа, че на втората вечер след като напуснахме езерото след ледовете, аз изпълних задължението си да прегледам личните вещи на загиналите, голяма част от които бяха останали с общия багаж, когато лейтенант Литъл и отрядът му отплаваха с велбота. Вече бях стигнал до малкото вързопче на марсовия старшина Хари Пеглър, в което имаше няколко жалки останки от дрехи, няколко писма, рогово гребенче и

няколко книги, когато моят помощник, Джон Бриджънс, попита:

— Мога ли да взема някои от тези вещи, доктор Гудсър?

Учудих се. Бриджънс сочеше гребенчето и дебела тетрадка с кожена подвързия.

Вече бях прегледал тетрадката. Пеглър беше писал с някакъв примитивен шифър — подреждайки думите отзад напред, като последната буква на последната дума във всяко изречение беше с главна буква, — но макар че описанието на събитията през последната година на експедицията ни би могло да представлява известен интерес за роднините му, почеркът на марсовия старшина и структурата на изреченията, да не говорим за правописа, ставаха все по-объркани през месеците, предшестващи напускането на кораба, а накрая бяха съвсем несвързани. На една от страниците Пеглър беше написал: „О, смърте, где ти е жилото, гробът край залива Утеха, за който има съмнения как... (следващият ред беше нечетлив, явно залян с вода)... бояджията кза...“

От другата страна на същата страница Пеглър беше начертал с трепереща ръка кръг, в който беше написал: „лагерът ужас изчистен“. Датата беше написана нечетливо, но, изглежда, беше около дваисет и пети април. Една от съседните страници съдържаха фрагменти като: „Ще ли достигнем твърда земя... ще поискаме гроб да намокрим наште... одки... цялото мое изкуство Том за мен аз мисля... време... близко ще легна и... дваисет и първи нощта сгласен.“

Предположих, че Пеглър беше написал това вечерта на 21 април, когато капитан Крозиър съобщи на хората от „Ужас“ и „Еребус“, че на следващата сутрин последните от тях ще напуснат кораба.

С други думи, в тетрадката имаше несвързани драсканици на полуграмотен човек, които не говореха добре нито за образованието, нито за литературните умения на Хари Пеглър.

— За какво са ви? — попитах аз Бриджънс. — Приятел ли ви беше Пеглър?

— Да, докторе.

— Гребен ли ви трябва?

Възрастният стюард беше почти плешив.

— Не, докторе. Просто нещо за спомен от човека. Гребенът и дневникът ще са достатъчни.

Много странно, помислих си аз, тъй като в момента всички се опитваха да се избавят от излишните си вещи, а не да добавят тежки книги към багажа, който се налагаше да мъкнат.

Но дадох на Бриджънс и гребена, и дневника. Никой нямаше нужда нито от ризата, нито от чорапите, нито от резервните кожени панталони или от Библията, затова на следващата сутрин ги оставих в купчината от ненужни вещи. Тя се състоеше от изоставените последни притежания на Пеглър, Литъл, Рийд, Бери, Крисп, Бейтс, Симс, Уенцол и Солт, които използвахме за издигане на малка пирамида в памет на загиналите.

На следващата сутрин, 12 юли, започнахме да попадаме на нови кървави петна върху леда. Отначало мъжете се уплашиха, че това е поредното свидетелство за гибелта на нашите другари, но капитан Крозиър ни отведе до едно от залетите с кръв места и се оказа, че наред замръзналата тъмночервена локва лежи трупът на бяла мечка. Всичко това бяха убити бели мечки, от много от които беше останала само разбитата глава, окървавената бяла кожа и раздробените кости и лапи.

Отначало мъжете се успокоиха. После, разбира се, възникна въпросът кой е убил тези едри хищници само часове преди появата ни.

Отговорът беше очевиден.

Но защо ще избива бели мечки? Отговорът и на този въпрос изглеждаше явен: за да ни лиши от всякакви възможни запаси от храна.

Към 16 юни хората изглеждаха напълно неспособни да продължат нататък. За осемнайсетчасовия ден при

постоянно напъгане на силите успяхме да изминем по-малко от една миля по леда. Често при спирането ни за лагериране можехме да видим купчината захвърлени дрехи и оборудване, останали на мястото на предишния ни лагер. Продължавахме да попадаме на убити бели мечки. Духът ни беше толкова паднал, че ако тази седмица бяхме гласували, мнозинството щеше да предпочете да се откажем от по-нататъшни усилия, да легнем на леда и да умрем.

През нощта на 16 юли, когато всички спяха и само един човек стоеше на вахта, капитан Крозиър ме помоли да се явя при него в палатката му. Сега той спеше заедно с Чарлс Девьо, с домакина си Чарлс Хамилтън Озмър (у когото се наблюдаваха симптоми на пневмония), с кормчията на „Еребус“ Уилям Бел и с Филип Редингтън, бившия старшина на бака на сър Джон и капитан Фицджереймс.

Капитанът кимна и всички освен първи помощник Девьо и господин Озмър излязоха от палатката, за да можем да разговаряме насаме.

— Доктор Гудсър — започна капитанът, — нуждая се от съвета ви.

Кимнах, готов да го изслушам.

— Имаме достатъчно топли дрехи и палатки — каза капитан Крозиър. — Допълнителните ботуши, които бяха натоварени по мое нареждане на пинасите с резервно снаряжение, спасиха много хора от ампутации.

— Така е, сър — казах аз, макар че разбирах, че не по този въпрос капитанът иска да се посъветва с мен.

— Утре сутринта смятам да съобщя на хората, че ще ни се наложи да изоставим един велбот, два катера и един пинас и да продължим пътя си само с пет лодки — каза капитан Крозиър. — Тези два велбота, два катера и един пинас са в по-добро състояние, отколкото останалите лодки, и в тях ще има място за всички при плаване по открита вода — ако намерим такава, преди да се доберем

до устието на реката на Бак, — тъй като сме останали с много малко запаси.

— Хората ще са страшно доволни, когато чуят това, сър — казах.

Аз самият бях много зарадван. Тъй като сега теглех в хамутите наравно с другите, буквално почувствах как огромна тежест слиза от раменете ми при новината, че с проклетите двойни курсове вече е приключено.

— Това, което искам да знам, доктор Гудсър — продължи капитанът с извънредно уморения си пресипнал глас, — е дали дажбите могат да бъдат орязани допълнително. Или по-скоро дали ако ги орежем, хората все още ще са способни да теглят шейните. Интересува ме професионалното ви мнение, докторе.

Вторачих се в брезентовия под на палатката. Един от тиганите на господин Дигъл — или може би преносимото устройство на господин Уол за загреване на чай, което използвахме, докато все още имахме бутилки с етер за спиртниците — беше прогорил в него кръгла дупка.

— Капитане, господин Девьо — казах аз най-накрая, прекрасно разбирайки, че казвам неща, които са очевидни за тях, — хората и сега получават много по-малко храна, отколкото е необходимо за поддържане на силите при всекидневен тежък физически труд. — Поех си дъх. — Всичко, което ядат, е студено. Последните консервирани продукти бяха изядени преди седмици. Изоставихме спиртните печки и спиртниците заедно с последните празни бутилки от етер. Тази вечер всеки от хората получи за вечеря по един сухар, къс студено осолено свинско, по унция шоколад, няколко глътки чай с по-малко от лъжичка захар и супена лъжица ром.

— И щипка тютюн — добави господин Озмър.

Аз кимнах.

— Да, и щипка тютюн. Те наистина обичат тютюна. Прекрасно беше, че намерихме скрити запаси сред багажа. Но не, капитане, хората няма да могат да издържат ново намаляване на дажбите.

— Ще им се наложи — каза капитан Крозиър. — Осоленото свинско свършва след шест дни. Ромът — след десет.

Господин Девьо се изкашля.

— Всичко зависи от това дали ще успеем да намерим и застреляме още тюлени в ледовете.

Доколкото ми беше известно — на мен и на всички хора в палатката и експедицията, — бяхме застреляли и изiali точно два тюлена след напускането на залива Утеха преди два месеца.

— Според мен — каза капитан Крозиър — най-доброто, което можем да направим при тези обстоятелства, е да тръгнем отново на север, към Земята на крал Уилям. Може би ще успеем да я достигнем за три или четири дни. Там вероятно ще можем да ядем мъх и скални лишей. Казвали са ми, че от някои техни разновидности може да се сготви почти вкусна супа. Разбира се, ако успеем да намерим тези разновидности.

Сър Джон Франклин, помислих си уморено аз. Човекът, излял ботушите си. По-големият ми брат ми беше разказал тази история няколко месеца преди отплаването ни. Сър Джон щеше да знае от печалния си опит, какви точно мъхове и скални лишей да избираме.

— Хората ще се радват да се върнат на сушата, капитане — беше единственото, което можах да кажа. — И ще са щастливи да чуят, че ще теглят по-малко лодки.

— Благодаря ви, докторе — каза капитан Крозиър. — Това е всичко.

Помръднах глава в жалък опит за отдаване на чест, излязох, направих обиколка из палатките, за да видя най-тежко болните от скорбут — разбира се, бяхме се избавили от палатката на лазарета и сега всяка вечер двамата с Бриджънс обхождахме палатките, за да съветваме болните и да им даваме лекарства, — а после с усилие се добрах до собствената си палатка (която деях с Бриджънс, намиращия се в безсъзнателно състояние Дейви Лийс,

умирация инженер Томпсън и тежко болния дърводелец господин Хъни) и моментално потънах в сън.

Точно през тази нощ ледът се пропука и погълна палатката, в която спяха петимата ни морски пехотинци: сержант Тоузър, капрал Хеджес, редник Уилкс, редник Хамънд и редник Дейли.

Само Уилкс успя да се измъкне от палатката, преди тя да потъне в тъмното море, и беше издърпан от пукнатината секунди преди ледът да се срути с оглушителен трясък.

Ала Уилкс беше твърде измръзнал, твърде болен, твърде ужасен и не успя да се оправи, въпреки че двамата с Бриджънс го загърнахме в последните останали ни сухи одеяла и го сложихме между нас в спалния чувал. Той почина малко преди изгрев-слънце.

Оставихме тялото му заедно с поредната купчина дрехи, четирите лодки и три от шейните.

Не проведохме погребална служба нито за него, нито за останалите морски пехотинци.

Никой не извика „ура“, когато капитан Крозиър обяви, че повече няма да ни се наложи да теглим тези четири лодки и шейните.

Обърнахме се на север и тръгнахме към сушата, скрита зад хоризонта.

Три часа по-късно ледът започна да се напуква отново и пътят ни на север беше преграден от канали и езерца, твърде малки, за да спускаме лодките във водата, но твърде широки, за да можем да прехвърляме хората и лодките над тях.

[1] Цитат от Библията, Книга на Йов, 19:25. ↑

49.

КРОЗИЪР

ЗЕМЯТА НА КРАЛ УИЛЯМ, НЕИЗВЕСТНА СЕВЕРНА ШИРИНА, НЕИЗВЕСТНА ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

26 ЮЛИ 1848 Г.

Когато Крозиър заспеше — дори само за няколко минути — сънищата се завръщаха. Двата скелета в лодката. Непоносимите американски момичета в полутъмната стая, които щракат с пръстите на краката си, имитирайки почукването на призрак по масата. Американският лекар, представящ се за полярен изследовател, дундест мъж, облечен в ескимоска парка, с покрито с тежък грим лице на ярко осветената от газови лампи сцена. После отново двата скелета в лодката. Нощта винаги завършваше със съня, който смущаваше Крозиър най-силно от всички.

Той е малко момче и се намира в огромна католическа катедрала заедно с баба Мойра. Франсис е гол. Баба му го побутва към парапета на олтара, но той се страхува да върви напред. В катедралата е студено; мраморът под босите крака на малкия Франсис е студен; белите дървени пейки са покрити с лед.

Коленичил пред парапета на олтара, младият Франсис Крозиър чувства одобрителния поглед на баба Мойра, която се намира някъде отзад, но е твърде уплашен, за да обърне глава. Нещо идва.

Свещеникът като че ли излиза през някаква врата в мраморния под в другия край на парапета. Мъжът е доста едър — направо огромен — и е облечен в бели дрехи, от които капе вода. Вонящ на кръв, пот и нещо гниещо, той се навежда над малкия Франсис Крозиър.

Франсис затваря очи, както го беше учила баба му, докато беше стоял на колене върху тънкия килим в нейната гостна, и подава език, за да получи Светото причастие. Макар да разбира цялата важност и необходимост на това тайнство, Франсис ужасно много се страхува да

лапне нафората. Той знае, че животът му никога няма да е същият, след като приеме католическото причастие. Освен това знае, че ако не го приеме, животът му ще свърши.

Свещеникът пристъпва още по-близо и се навежда над него...

Крозиър се събуди във велбота. Както винаги, когато се събуждаше от кошмарите си, дори да беше задрямал само за няколко минути, сърцето му биеше ускорено, а устата му бе пресъхнала от страх. И трепереше много силно, но по-скоро от студ, отколкото от страх или от спомена за страх.

Ледът се беше разчупил в тази част на протока или залива, където се намираха на 17 и 18 юли и четирите дни след това. Крозиър беше събрал мъжете заедно на големия плаващ леден къс, където се бяха спрели — катерите и пинасите бяха свалени от шейните им, петте лодки бяха натоварени с целия им багаж с изключение на палатките и спалните чували и бяха подготвени за плаване.

Всяка нощ поклащането на големия леден къс и пукането и начупването на леда ги караха да изскачат сънени от палатките, убедени, че морето ще ги погълне като сержант Тоузър и неговите пехотинци. Всяка нощ оглушителният трясък на леда, наподобяващ оръжейни изстрели, постепенно утихваше, бясното клатене на ледения къс постепенно преминаваше в ритмично полюляване и те изпълзваха обратно в палатките си.

Беше станало по-топло, в някои дни температурата се вдигаше почти до точката на замръзване — тези няколко седмици в края на юли почти сигурно щяха да са единственият намек за лято през тази втора поред мразовита арктическа година — но хората зъзнеха и страдаха повече от всякога. В някои дни дори валише дъжд. Когато беше твърде студено, за да вали, ледените кристалчета в мъгливия въздух се просмукваха във вълнените им дрехи, тъй като беше твърде топло, за да носят водонепроницаемите зимни облекла над куртките и шинелите си. Потта от тегленето на шейните се просмукваше в мръсното им бельо, ризи и чорапи, и в парцаливите им заледени панталони; въпреки почти изчерпаните им припаси петте останали лодки бяха по-тежки от десетте, които бяха теглили преди, като освен хранещия се, дишащ, но все още намиращ се в коматозно състояние Дейви Лийс с всеки изминал ден им се налагаше да возят все повече и повече тежко болни. Доктор Гудсър докладваше ежедневно на Крозиър за поредните

пациенти, чиито крака — винаги подгизнали и с мокри чорапи въпреки резервните ботуши, които капитанът се беше сетил да вземе — са започнали да гният и да почерняват по пръстите и петите. Все повече крака бяха започнали да гангренисват и да се налага ампутация.

Холандските палатки бяха мокри и никога не изсъхваха. Спалните чували, които мъжете отваряха с трещене късно вечер и в които се свиваха в тъмнината, бяха мокри и замръзнали отвътре и отвън и също никога не изсъхваха. Когато хората се събудеха сутринта след няколкото откраднати минути сън на пресекулки — телата не можеха да се стоплят, колкото и да трепереха, — вътрешните стени на кръглите и пирамидалните палатки бяха покрити с трийсетфунтов скреж, който падаше на парчета или се стичаше на капки по главите, раменете и лицата на мъжете, опитващи се да изпият няколкото глътки от хладкия чай, разнасян всяка сутрин по палатките от капитан Крозиър, господин Девьо и господин Кауч — странно превръщане на командирите в стюарди, започнато по инициатива на Крозиър през първата им седмица на леда, което хората вече приемаха за даденост.

Господин Уол, готвачът на „Еребус“, беше болен от нещо като туберкулоза и през повечето време лежеше свит на дъното на единия катер, но господин Дигъл си оставаше все същия енергичен, циничен, експедитивен, крещящ с цяло гърло и някак си вдъхващ увереност човек, какъвто беше през всичките три години на поста си край фрейзърската печка на борда на „Ужас“. Сега, когато запасите от етер бяха изчерпани и спиртниците и тежките печки с въглища от велботите бяха изоставени, работата на господин Дигъл беше два пъти на ден да дели на порции нищожните останки от осоленото свинско и другите продукти, винаги под строгото наблюдение на господин Озмър и още някой офицер. Ала господин Дигъл, който никога не губеше оптимизма си, беше измайсторил готварски казан и примитивна печка, която смяташе да разпали с тюленова лой веднага щом застреляха още тюлени.

Крозиър изпращаше всеки ден ловни отряди в търсене на тюлени за господин Дигъл, но те се срещаха изключително рядко и винаги успяваха да се плъзнат във водата през малките си дупки, преди ловците да успеят да ги застрелят. Няколко пъти, по думите на мъжете от ловните отряди, хитрите пръстенчати тюлени бяха улучвани от сачми или дори от мускетни или пушечни куршуми, но бяха успели

преди смъртта си да се плъзнат обратно в черната вода и да отплават надалеч, оставяйки само кървави следи върху леда. Понякога ловците коленичеха и облизваха кръвта.

Крозиър беше прекарал много лета в арктическите морета и знаеше, че в средата на юли водата и плаващите ледени късове би трябвало да гъмжат от живот: огромни моржове, които се припичат на слънцето върху ледените късове и шумно плясат във водата, издавайки лаещи звуци, наподобяващи оригване; многобройни тюлени, които скачат във водата и изскачат от нея като играещи си деца, и комично се пързаят по корем върху леда; китове, които изстрелват фонтанчета вода, превъртат се във водата и се гмурват в нея, разпръсвайки около себе си мирис на риба; женски бели мечки, които плуват в черните води със своите непохватни мечета, дебнат тюлените върху ледените блокове, с резки движения отръскват водата от странната си козина, когато се издърпат от морето върху някой леден блок, и избягват по-големите и по-опасни мъжки, които биха изiali и самката, и мечето, ако стомасите им са празни; и накрая морските птици, които летят отгоре в такова изобилие, че почти затъмняват синьото арктическо лятно небе — птици по бреговете, птици по плаващите ледени блокове или седящи по неравните върхове на глетчерите като ноти в партитура, докато безброй други чайки, гларуси и исландски соколи кръжат ниско над водата.

Това лято за втора поредна година на леда не се виждаха никакви живи същества — само изтощените и слабеещи хора на Крозиър, задъхващи се в своите впрягове, и техният неуморен преследвач, мяркащ се за кратко в далечината, винаги извън обхвата на оръжията им. На няколко пъти вечер хората чуваха лая на арктически лисици и често откриваха изиящите им следи в снега, но нито една от животинките не попадна пред очите на ловците. Когато мъжете виждаха или чуваха китове, те винаги се оказваха твърде далеч, зад много ледени блокове и канали, за да бъдат достигнати дори с отчаяно, безразсъдно тичане — мъжете прескачаха с риск за живота си от един клатец се леден къс на друг, докато морските бозайници небрежно изскачаха от водата, после се гмурваха и отново изчезваха.

Крозиър не беше сигурен дали биха успели да убият кит с малкото слаби оръжия, които им бяха останали, но предполагаше, че ще могат — няколко пушечни куршума в мозъка би трябвало да убият

всяко същество с изключение на звяра, който ги следваше по петите (и който моряците отдавна не смятаха за звяр, а за безмилостния Бог от капитанската „Книга на Левиатан“), — и ако някак намерят сили да извлекат кита върху леда и да разтопят мазнината му, тя би им стигнала за много седмици и месеци работа на печката на господин Дигъл, а те биха яли лой и прясно месо до пръсване.

Най-силно от всичко Крозиър искаше да убие самото създание. За разлика от хората си той вярваше, че е смъртно — просто едно животно, нищо повече. Може би по-умно дори от страховитото интелигентната бяла мечка, но все пак животно.

Крозиър знаеше, че ако успееш да убие съществото, самият факт, че е мъртво — радостта от отмъщението за толкова много убити, независимо от това, че останалите участници в експедицията така или иначе щяха да умрат от глад и скорбут, — щеше временно да повдигне духа на оцелелите повече, отколкото ако намереха двайсет галона ром.

Звярът не ги беше безпокоил — нито беше убил някой от тях, — откакто лейтенант Литъл и хората му бяха загинали в езерото сред ледовете. Всеки отряд, изпращан от капитана на лов, получаваше заповед веднага да се връща, ако открие следите на тварта в снега; Крозиър възнамеряваше да вземе всеки мъж, който можеше да върви, и всяко оръжие, което можеше да стреля, за да проследи звяра. Ако се наложеше, той щеше да накара хората си да удрят тигани и тенджери и да крещат с всички сили, за да изкарат съществото на открито, точно както индийските викачи изкарват тигъра, криещ се във високите тревни.

Ала Крозиър разбираше, че ползата от това няма да е по-голяма от засадата на покойния сър Джон. За да накарат съществото да се приближи повече до тях, те имаха нужда от примамка. Крозиър не се и съмняваше, че то продължава да върви след тях, да се приближава през тъмните часове на денонощието, да се крие някъде, вероятно под леда, през деня и щеше да се приближи дори повече, ако успееш да го подмамят някак си. Но те нямаха прясно месо, а дори и да имаха даже само един фунт, мъжете щяха да го изядат, а не да го използват за примамка на звяра.

И все пак, мислеше си Крозиър, припомняйки си невероятно огромните размери и маса на чудовищното създание от ледовете — повече от един тон месо и мускули, може би дори няколко тона, тъй

като по-големите мъжки екземпляри на белите мечки тежаха до хиляда и петстотин фунта, а в сравнение със съществото неговите мечешки братовчеди изглеждаха като ловни кучета, застанали до едър мъж, — ако успеяха да убият убиеца си, хората щяха да се хранят до насита седмици наред. И Крозиър знаеше, че дори да ядат месото сурово, както ядяха осоленото свинско по време на поход, те щяха да са изпълнени с удоволствието от отмъщението, макар и поднесено студено.

Ако това можеше да им помогне, Франсис Крозиър бе готов самият той да остане на леда като примамка. Ако това можеше да им помогне. Ако то можеше да ги спаси и да нахрани дори част от хората му, Крозиър щеше да се предложи на звяра и да се надява, че хората му, които се бяха представили като ужасни стрелци още преди последните морски пехотинци от „Ужас“ да загинат в ледената вода, ще успеят да прострелят чудовището достатъчно пъти, така че дори и да няма отделни смъртоносни рани, то да умре от загубата на кръв, независимо дали примамката оцелее или не.

При мисълта за морските пехотинци той неволно си спомни за тялото на редник Хенри Уилкс, положено в една от изоставените лодки седмица по-рано. Никой не дойде да оплаче непогребания Уилкс с изключение на Крозиър, Девьо и неколцина от най-близките приятели на пехотинеца, които преди зазоряване казаха няколко думи над трупа му.

„Трябваше да използваме тялото на Уилкс като примамка“ — помисли си Крозиър, докато лежеше на дъното на полюляващия се велбот, заобиколен от купчините спящи мъже.

След това осъзна — и не за пръв път — че те разполагат с по-прясна примамка. Цели осем месеца Дейвид Лийс представляваше просто излишен товар, още от онази нощ през декември предишната година, когато тварта се беше впуснала да преследва ледовия лоцман Бланки по леда. От същата онази нощ Лийс непрекъснато се взираше в нищото със стъклен поглед — нереагиращ, безполезен и вече четири месеца теглен в лодката като сто и трийсет фунта мръсно пране, — но въпреки това успяваше всяка вечер да изсърба бульона от осолено свинско и порцията си ром, а всяка сутрин да преглътне лъжичката чай със захар.

За чест на хората никой от тях — дори интригантстващите Хики и Ейлмър — не предложи да изоставят Лийс или когото и да било от останалите болни, неспособни да ходят. Но сигурно през главите на всички беше минавала една и съща мисъл...

Да ги изядем.

Да изядем първо Лийс, а после и останалите, когато умрат.

Франсис Крозиър беше толкова гладен, че можеше да си представи как яде човешка плът. Не би могъл да убие човек, за да го изяде — все още не, — но след като така или иначе е мъртъв, защо да изоставят толкова много месо да гние под арктическото лятно слънце? Или още по-лошо — да бъде изядено от тварта, която ги преследваше?

Като млад лейтенант на двацет и няколко години Крозиър беше научил — което се случваше на всички моряци рано или късно, обикновено още докато са юнги — истинската история на капитан Полърд, командир на американския бриг „Есекс“ през 1820 година.

„Есекс“ получил пробойна и потънал, както по-късно бяха докладвали малцината оцелели, след нападение на кашалот. Това се случило в една от най-пустите части на Тихия океан и всичките двацет членове на екипажа през това време били на лов за китове с лодките си, и при връщането си забелязали бързо потъващия кораб. Оцелелите успели да вземат няколко инструмента, няколко навигационни прибора и един пистолет и отплавали с трите си велбота. Единствените им провизии били две живи костенурки, заловени на Галапагоските острови, две каци със сухари и шест бъчонки с прясна вода.

Насочили се към Южна Америка.

Първо, разбира се, убили и изяли големите костенурки, като изпили и кръвта им, след като месото свършило. След това успели да уловят няколко злочести летящи риби, които случайно скочили в лодката; и въпреки че успели да сготвят месото на костенурките, рибите изяли сурови. Сред това се гмуркали в морето, изстъргвали ракообразните от корпусите на лодките и се хранили с тях.

Като по чудо лодките се натъкнали на остров Хендерсън — едно от малките островчета сред безкрайния син простор на Тихия океан. Четири дни двацетимата мъже ловили крабове и преследвали чайките и яйцата им. Но капитан Полърд разбирал, че на острова няма достатъчно крабове, чайки или яйца, за да могат двацетте моряци да

се изхранват повече от няколко седмици, затова седемнайсет от тях гласували да продължат плаването. На 27 декември 1820 година те се качили в лодките и помахали за сбогом на тримата си другари, които останали на острова.

На 28 януари буря разделила лодките и велботът на капитан Полърд заплавал на изток, самотен под безкрайното небе. Дневният порцион на петимата мъже се състоял от унция и половина сухар за човек на ден. По далеч неслучайно съвпадение Крозиър беше обсъждал тайно с доктор Гудсър и първи помощник Девьо да бъде въведен точно такъв порцион, когато запасите им от осолено свинско привършат след няколко дни.

С късче сухар и няколко глътки прясна вода на ден хората на Полърд — неговият племенник Оуен Кофин, освободеният от робство чернокож на име Барзилай Рей и двама моряци — успели да останат живи в продължение на девет седмици.

Те все още се намирали на повече от хиляда и шестстотин мили от сушата, когато били доядени последните сухари и била допита последната вода. Крозиър беше изчислил, че дори сухарите да стигнат за още един месец на хората от неговата собствена експедиция и те да успеят да стигнат до устието на реката на Бак, до най-близкото селище щяха да им остават още осемстотин мили.

На борда на велбота на Полърд нямало мъртвци, затова те теглили жребий. Младият му племенник Оуен Кофин изтеглил късата сламка. След това отново теглили жребий кой да свърши работата. Късата сламка се паднала на Чарлс Рамсдел.

С треперещ глас Кофин се сбогувал с другарите си (Крозиър винаги си спомняше студения ужас, който беше стегнал скротума му първия път, когато чу тази част от историята от един по-възрастен мъж, с когото носеше вахтата високо на бизанмачтата на един военен кораб далеч от бреговете на Аржентина; морякът беше уплашил лейтенант Крозиър, като произнесе прощалните слова с треперещ момчешки глас), след което младежът положил глава на планшира и затворил очи.

Капитан Полърд, както сам разказал впоследствие, дал на Рамсдел своя пистолет и се обърнал настрана.

Рамсдел застрелял момчето в тила.

Останалите четирима, включително капитан Полърд, чичо на момчето, първо изпили кръвта му, докато била още топла. За разлика от водата на безкрайния океан наоколо кръвта, макар и солена, ставала за пиене.

След това изрязали месото на момчето от костите и го изяли сурово.

После строшили костите на Оуен Кофин и изсмукали костния мозък до капка.

Трупът на юнгата ги поддържал тринайсет дни и точно когато отново се канели да теглят жребий, чернокожият моряк Барзилай Рей умрял от жажда и изтощение. И отново източването на кръвта, изпиването ѝ, нарязването на месото, счупването на костите и изсмукването на костния мозък успели да ги поддържат живи, докато на 23 февруари 1821 година не били спасени от китоловния кораб „Дофин“.

Франсис Крозиър никога не се беше срещал с капитан Полърд, но следеше кариерата му. Злочестият американец беше запазил чина си и беше излязъл отново в морето — и отново беше претърпял корабкрушение. След като беше спасен за втори път, повече никога не му повериха командването на кораб. Според последното, което беше чул Крозиър само няколко месеца преди отплаването на експедицията на сър Джон, капитан Полърд живеел в Нантъкет и работел като градски пазач, а всички местни жители и китоловци странели от него. Говореше се, че Полърд се състарил преждевременно, разговарял на висок глас със себе си и с отдавна мъртвия си племенник и криел сухари и осолено свинско в покривните греди на дома си.

Крозиър знаеше, че след няколко седмици или дори няколко дни хората му също трябва да вземат решение дали да изядат мъртвците си.

Те се намираха твърде близо до стадия, в който щяха да останат твърде малко и твърде слаби, за да теглят лодките, но четиридневната почивка на леда от 18 до 22 юли изобщо не възстанови силите им. Крозиър, Девьо и Кауч — младият лейтенант Ходжсън, макар и втори по старшинство, в последно време не получаваха никаква власт от капитана — всяка сутрин вдигаха мъжете и ги изпращаха на лов, караха ги да поправят плъзгачите на шейните или да ремонтират лодките само и само да правят нещо, а не да лежат по цял ден в

замръзналите си спални чували в мокрите палатки, но всъщност единственото, което им оставаше, беше да седят дни наред на слепените помежду си плаващи ледени късове, тъй като многобройните мънички водни канали, пукнатини, малки локви и участъци от тънък, кишав лед не им позволяваха да се придвижат нито на юг, нито на изток или север.

Крозиър отказваше да се връщат на запад и северозапад.

Ала ледените късове не се носеха в нужната посока — на югоизток, към устието на река Грейт Фиш. Те просто се въртяха на мястото си, също като паковия лед, който две дълги зими държа в плен „Еребус“ и „Ужас“.

Най-накрая в събота, 22 юли, в следобедните часове на деня, техният леден къс започна да се покрива с пукнатини и Крозиър нареди всички да се качват в лодките. И ето че вече шести ден те плаваха, свързани помежду си с въжета, по езерца и канали, твърде малки или твърде къси, за да могат да използват гребла или платна. На Крозиър му беше останал един секстант (той беше изоставил на леда по-тежкия теодолит) и докато останалите спяха, той записваше показанията, които успееше да вземе при редките разкъсвания на облачната пелена. По неговите сметки се намираха някъде на осемдесет и пет мили северозападно от устието на река Грейт Фиш.

Крозиър, който вече всеки ден очакваше да види отпред тесния провлак — предполагаемия полуостров, свързващ Земята на Крал Уилям с вече нанесения на картата полуостров Аделаида, — се събуди в лодката на разсъмване в сряда, 26 юли, и забеляза, че въздухът е станал по-студен, небето е синьо и безоблачно, а на петнайсетина мили на север и на юг се вижда земя.

По-късно, след като събра петте лодки заедно, Крозиър застана на носа на велбота си и извика:

— Хора, Земята на Крал Уилям е остров Крал Уилям. Сега вече съм сигурен, че напред, на изток и на юг до реката на Бак, се простира море, но съм готов да заложа последния си грош, че няма суша, свързваща носа, който виждате далече на югозапад, с носа, който виждате далеч на североизток. Намираме се в проток. И тъй като по всяка вероятност се намираме на север от полуостров Аделаида, ние изпълнихме целта на експедицията на сър Джон Франклин. Това е Северозападният проход. Ей Богу, вие успяхте!

Разнесоха се слаби радостни възгласи, последвани от кашлица.

Ако ледените късове и лодките се носеха на юг, на тежкото плаване и теглене на шейни щеше да му се вижда краят. Но каналите и районите без лед, през които плаваха, продължаваха да се отварят само на север.

Животът в лодките беше също толкова непоносим, колкото и в палатките на плаващите ледени късове. Хората бяха наблъскани в тясното пространство. Въпреки наредените напречно дъски, които осигуряваха второ ниво за спане на велботите и катерите с надстроени от господин Хъни бордове — разглобените шейни също служеха като един вид Т-образна палуба в средната част на претъпканите катери и пинаса, — облечените във влажни вълнени дрехи мъже денем и нощем се притискаха един към друг. Налагаше им се да клечат над планшира, за да се облекчават — необходимостта от което ставаше все по-рядка дори за сериозно болните от скорбут, тъй като запасите от храна и вода намаляваха, — но докато всички мъже бяха изгубили и последните остатъци от благоприличие, често неочаквани вълни обливаха голите им задници и свалените панталони, което водеше до ругатни, циреи и дълги нощи, прекарани в треперене.

Сутринта в петък, 28 юли 1848 година, наблюдателят на велбота на Крозиър — най-дребният мъж от всяка лодка беше изпращан на късата мачта с малък далекоглед — забеляза лабиринт от канали между ледовете, който водеше право до земята на северозапад, на около три мили от тях.

Дееспособните мъже в петте лодки гребяха — и при нужда, когато каналите се стесняваха, се оттласкваха с веслата от леда, а най-здравите мъже на носа разчупваха леда с кирки — в продължение на осемнайсет часа.

Слязоха на каменист бряг малко след единайсет часа през нощта, в тъмнина, разсейвана рядко от проблясъците лунна светлина при разкъсването на облачната пелена, която отново беше покрила небето.

Мъжете бяха твърде изтощени, за да разтоварват шейните, и оставиха на тях катерите и пинасите. Бяха твърде изморени, за да разопаковат мокрите си холандски палатки и спалните чували.

Те се строполиха върху камъните на мястото, докъдето бяха довели тежките лодки по крайбрежния лед и чакълестия бряг, който

високият прилив беше направил твърде хлъзгав. Спяха на групички, греейки се единствено от слабата телесна топлина на другарите си.

Крозиър дори не постави часовей. Ако тварта искаше да ги нападне тази вечер, нека заповяда. Но преди да заспи, той прекара един час в опити да снесе точни показания от секстанта и да определи местоположението по навигационните таблици и карти, които все още носеше със себе си.

Доколкото успя да изчисли, те бяха прекарвали на леда двайсет и пет дни и бяха изминали пеша, в дрейфуване и гребане общо четирийсет и шест мили на изток-североизток. Отново се намираха на Земята на Крал Уилям някъде на север от полуостров Аделаида и още по-далеч от устието на реката на Бак, отколкото допреди два дни — на около трийсет и пет мили северозападно от тесния залив от другата страна на безименния проток, който просто не можеха да пресекат. Дори ако успееш да го направят, пак щяха да се намират на повече от шейсет мили от устието на реката и на общо деветстотин мили от Голямото робско езеро и от спасението.

Крозиър внимателно прибра секстанта в дървената му кутия, която сложи в непромокаема мушамена торба.

Намери едно влажно одеяло във велбота и го хвърли на камъните до Девьо и още трима спящи мъже. Заспа за броени секунди.

Сънува как баба Мойра го побутва към парапета на олтара и чакащия го свещеник с мокрите одежди.

В съня си, докато мъжете похъркваха под лунната светлина на неизвестния бряг, Крозиър затвори очи и подаде език, за да приеме тялото Христово.

50. БРИДЖЪНС

РЕЧЕН ЛАГЕР

29 ЮЛИ 1848 Г.

Джон Бриджънс винаги — тайно от всички — сравняваше различни периоди от живота си с произведения на литературата, оказали влияние върху живота му.

В детството и в ученическите си години от време на време мислеше за себе си като за различни герои от „Декамерон“ на Бокачо или от нецензурните Чосърови „Кентърбърийски разкази“ — и далеч не всички от избраните герои имаха нещо героично в характера си. (В продължение на няколко години отношението на Бриджънс към света можеше да се определи с фразата „целуни ме отзад“.)

Между двайсет и трийсетгодишна възраст той най-често се идентифицираше с Хамлет. Странно остаряващият принц на Дания — Бриджънс беше убеден, че през няколкото седмици сценично време момчето Хамлет по някакъв магически начин се беше превърнало в мъж, който в пето действие бе поне трийсетгодишен — се люшкаше в колебание между думи и дела, между мотиви и действие, скован от толкова проникателния си и неумолим ум, който го караше да *мисли за всичко, дори за самото мислене*. Младият Бриджънс беше жертва на подобен ум и също като Хамлет често си задаваше най-съществения от всички въпроси — *да продължи или да не продължава?* (Тогавашният наставник на Бриджънс, елегантен преподавател, пропъден от Оксфорд, който беше първият неприкрит содомит, който младият бъдещ учен беше срещнал в живота си, му беше обяснил с презрение, че прочутият монолог „да бъдеш или не“ в никакъв случай не представя размисли за самоубийство, но Бриджънс си знаеше много добре. Думите „тъй размисълът прави ни пъзливци“ проникваха дълбоко в младежката душа на Джон Бриджънс, дълбоко

неудовлетворен от живота си, нещастен от противоестествените си желания, нещастен заради необходимостта да се преструва на нещо, което не е, нещастен в лицемерието и нещастен в искреността, но най-вече нещастен заради това, че е способен само да си мисли да сложи край на живота си, защото страхът, че способността да мисли би могла да премине заедно с него от другата страна на смъртния воал, го възпираше дори от бързото, решително, хладнокръвие самоубийство.)

За щастие в младостта си, когато все още не се беше превърнал в сегашното си аз, Джон Бриджънс разполагаше с още две неща освен нерешителността, които да го предпазят от самоунищожение — книгите и ироничната му нагласа.

В зрелите си години Бриджънс най-често се идентифицираше с Одисей. Неосъщественият се учен, превърнал се в стюард на младшите офицери, намираше основание за това не толкова в скитанията си по света, колкото в омировското описание на уморения от безкрайните странствания пътешественик — гръцката дума, превеждаща се като „хитър“ или „коварен“, с която съвременниците на Одисей го идентифицираха (а други като Ахил я употребяваха в оскърбителен смисъл). Бриджънс не използваше хитростта си като оръжие за манипулиране на останалите, а по-скоро като онези кожено-дървени или метални щитове, зад които Омировите герои са се прикривали от смъртоносните атаки с копия или пики.

Той използваше хитростта си, за да стане и остане невидим.

Веднъж, преди много години, по време на петгодишното плаване на КНВ „Бигъл“, където се беше запознал с Хари Пеглър, Бриджънс беше споменал за аналогията с Одисей — изказвайки мнението, че всички хора на подобно пътешествие в една или друга степен се явяват съвременни Одисеи — в разговора си с намиращия се на борда философ естественик (двамата често играеха шах в мъничката каюта на господин Дарвин) и младият орнитолог с печални очи и остър ум погледна проникателно към стюарда и каза: „Но защо тогава се съмнявам, че вас ви чака някоя Пенелопа, господин Бриджънс?“

След това стюардът беше станал по-предпазлив. Той разбра — както беше разбрал Одисей след многогодишните си странствания, — че в този свят с хитрост нищо не се постига и че високомерието винаги се наказва от боговете.

В тези последни дни Джон Бриджънс чувстваше, че литературният герой, с когото най-много си прилича — във възгледите, чувствата, спомените, перспективите и тъгата — е крал Лир.

И че беше дошло времето за последното действие.

* * *

Бяха се задържали два дни край устието на реката, която се вливаше в безименния проток на юг от Земята на Крал Уилям, за която вече се знаеше, че е остров Крал Уилям. В края на юли реката беше пълноводна и те успяха да напълнят манерките си, но никой нито веднъж не видя и не хвана риба. Тук като че ли не идваха никакви животни на водопой... дори белите арктически лисици. Най-доброто, което можеше да се каже за този лагер, беше, че леката извивка на речната долина донякъде ги защитаваше от силните ветрове и им позволяваше да запазят сравнително спокойствие по време на гръмотевичните бури, които бушуваха всяка нощ.

И двете сутрини мъжете — с надежда и молитва към небесата — разстилаха на камъните палатките, спалните чували и всички дрехи, с които можеха да се разделят, за да изсъхнат на слънце. А то, естествено, повече не се появи. Няколко пъти ръмя. За последния месец и половина бяха видели чисто синьо небе само веднъж, в последния си ден на плаване с лодките, и след този ден повечето моряци посетиха доктор Гудсър, за да се погрижи за слънчевите им изгаряния.

Гудсър — както много добре знаеше Бриджънс, който сега му беше асистент — разполагаше с много малко лекарства в кутията, където беше събрал медикаментите на всичките си покойни колеги, както и своите собствени. В арсенала на добрия доктор все още имаше някакви разхлабителни (най-вече рициново масло и тинктура от джалъп, приготвена от семена на грамофонче), стимуланти за болните от скорбут (по-точно само камфор и разтвор от еленов рог, защото цялата тинктура от лобелия беше използвана щедро в първите месеци след появата на симптомите на скорбут), малко опиум като успокоително, малко корени от мандрагора, пудрата на Томас Доувър за притъпяване на болката, меден и оловен сулфат за дезинфекциране

на раните или обработка на мехурите от слънчево изгаряне. Изпълнявайки нарежданията на доктор Гудсър, Бриджънс беше раздал почти всичкия меден и оловен сулфат на стенещите мъже, които бяха съблекли ризите си, докато гребяха, и към нощните си страдания бяха прибавили и силно слънчево изгаряне.

Но вече нямаше слънце, което да изсуши палатките, дрехите или спалните чували. Хората непрекъснато бяха мокри и нощем стенеха, треперещи от студ и изгарящи в треска.

Разузнаването на местността, проведено от най-здравите и най-бързо придвижващи се мъже, беше показало, че докато са плавали с лодките и земята е била извън полезрението им, са подминали един дълбоко врязан в сушата залив на по-малко от петнайсет мили североизточно от реката, при която най-после бяха стъпили на брега. А най-шокиращото от всичко, което бяха докладвали разузнавачите, беше, че само на десет мили по-нататък източната брегова линия на острова се извива и поема на североизток. Ако това беше истина, те се намираха съвсем близо до югоизточния ъгъл на остров Крал Уилям, откъдето се откриваше най-краткият път към залива с устието на реката на Бак.

Река Грейт Фиш, целта на тяхното пътешествие, се намираше на югоизток отвъд протока, но капитан Крозиър съобщи на хората, че планира да продължат тегленето на шейните на изток до мястото, където бреговата линия прави завой на югоизток. Там, на този последен нос, щяха да разположат лагер в най-високата възможна точка и да наблюдават протока. Ако през следващите две седмици ледът се разчупеше, щяха да потеглят с лодките. В противен случай щяха да се опитат да ги изтеглят на юг по леда към полуостров Аделаида и когато достигнат сушата, да се отправят на изток, накъдето според изчисленията на Крозиър щяха да им остават само петнайсет мили до залива, водещ до устието на реката на Бак.

Ендшпилът беше най-слабото място в шахматните умения на Джон Бриджънс. Рядко му се удаваше да го изиграе добре.

Вечерта преди планираното по зазоряване напускане на Речния лагер Бриджънс грижливо опакова вещите си — сред които се намираше и дебелият дневник, който бе водил през последната година (другите по-дълги пет той беше оставил на „Ужас“ при напускането му), — сложи ги в спалния чувал заедно с бележка, че всичко полезно

трябва да бъде разпределено между другарите му, взе дневника на Хари Пеглър и гребена му, добави старата четка за дрехи, с която не се беше разделял от години, сложи ги в джоба си и отиде в малката медицинска палатка на доктор Гудсър, за да се сбогува.

— Какво искате да кажете с това, че ще отидете да се поразходите и може да не се върнете до утре сутринта, когато ще потеглим? — попита Гудсър. — Как да ви разбирам, Бриджънс?

— Простете, докторе, но просто ужасно ми се иска да се поразходя.

— Да се поразходите — повтори Гудсър. — Защо, господин Бриджънс? Вие сте с трийсет години по-възрастен от повечето оцелели участници в експедицията, но с десет години по-здрав от тях.

— Винаги съм бил късметлия, що се отнася до здравето, сър — каза Бриджънс. — Боя се, че всичко е въпрос на наследственост. Не благодарение на някаква мъдрост, която съм проявявал през годините.

— Тогава защо... — започна лекарят.

— Просто му дойде времето, доктор Гудсър. Признавам, че в младостта си обмислях кариерата на драматичен актьор. Едно от малкото неща, които научих за тази професия, беше, че великите актьори умеят да се оттеглят от сцената навреме, преди публиката да се отегчи или преди да започнат да преиграват.

— Говорите като истински стоик, господин Бриджънс. Последовател на Марк Аврелий. Ако императорът е недоволен от нас, вървете си вкъщи, вземете топла вана...

— О, не, сър — каза Бриджънс. — Няма да крия, че се възхищавам на философията на стоицизма, но истината е, че винаги съм се боял от ножове и остриета. Императорът с лекота може да ми вземе главата, семейството и земите, защото аз съм голям страхливец, когато нещата опрат до каквито и да било остриета. Просто тази вечер искам да се поразходя. Може и да подремна.

— „И да сънувате може би“? — каза Гудсър.

— Да, точно там е работата — призна стюардът. Скръбта и тревогата — а може би и страхът — в гласа му бяха неподправени.

— Наистина ли смятате, че нямаме никакви шансове да се спасим? — попита лекарят с искрено любопитство и съвсем лека тъга.

Бриджънс помълча около минута. Най-накрая отговори:

— Наистина не знам. Може би всичко зависи от това дали вече са изпратили спасителна експедиция на север от Голямото робско езеро или от някой друг аванпост. Допускам, че са го направили — от нас не са получавани никакви вести вече три години, — и ако е така, може и да имаме някакъв шанс. Ала знам със сигурност, че ако някой от нашата експедиция може да ни отведе до дома, то това е само капитан Франсис Роудън Мойра Крозиър. По моето скромно мнение той винаги е бил недооценяван от Адмиралтейството.

— Кажете му го сам, човече — каза Гудсър. — Или поне му съобщете, че си тръгвате. Дължите му поне това.

Бриджънс се усмихна.

— Бих го направил, докторе, но и двамата знаем, че капитанът няма да ме пусне. Той понася всичко стоически, но не е стоик. Може да ме окове във вериги, за да не ми позволи... да си отида.

— Да — съгласи се Гудсър. — Но ще ми направите огромна услуга, ако останете, Бриджънс. Очакват ме няколко ампутации и ще ми потрябва твърдата ви ръка.

— Тук остават други млади мъже, които могат да ви помогнат, сър, и техните ръце са много по-твърди и по-силни от моите.

— Но никой не е толкова интелигентен — каза Гудсър. — С никого не мога да разговарям така, както разговарям с вас. Ценя съветите ви.

— Благодаря ви, докторе — отвърна Бриджънс и отново се усмихна. — Не исках да ви го казвам, сър, но винаги ми се е гадело от всичко, свързано с кръвта и болката. Още от дете. Възможността да работя с вас през последните няколко седмици беше голяма чест за мен, но впечатлителната ми натура не го понасяше добре. Винаги съм се съгласявал със свети Августин, който е казал, че единственият истински грях е човешката болка. Ако смятате да извършвате ампутации, тогава аз по-добре да си вървя. — Той протегна ръка. — Сбогом, доктор Гудсър.

— Сбогом, Бриджънс. — Лекарят стисна здраво с двете си ръце ръката на възрастния мъж и я разтърси.

* * *

Бриджънс тръгна в североизточна посока, изкатери се от плитката речна долина — както навсякъде на острова Крал Уилям, нито един хълм или хребет не се издигаше на височина повече от петнайсет или двајсет фута над морското равнище, — намери един скалист хребет, който не беше покрит със сняг, и закрачи по него, отдалечавайки се от лагера.

Слънцето вече залязваше около десет часа вечерта, но Джон Бриджънс реши, че няма да върви чак докато се стъмни. На около три мили от Речния лагер той намери едно сухо местенце на хребета, седна, извади от джоба си един сухар — дневната му дажба — и бавно го изяде. Макар и застоял, той му се стори като едно от най-вкусните неща, които бе опитвал в живота си. Беше забравил да вземе вода със себе си, но загреба малко сняг в шепите си и го остави да се стопи в устата му.

Залезът на югозапад представляваше прекрасно зрелище. Слънцето дори се показва в процепа между ниско надвисналите сиви облаци и сивия каменист хребет, увисна там за миг като оранжева топка — на подобни залези се беше наслаждавал Одисей, а не Лир — и после се скри зад хоризонта.

Спусна се сивкав мек сумрак и температурата на въздуха, която в продължение на два дни се държеше около двајсет градуса^[1], сега бързо започна да пада. Скоро щеше да се появи вятър. Бриджънс искаше да заспи, преди от северозапад да задуха нощният вятър или над земята и протока да се разрази гръмотевична буря.

Той бръкна в джоба си и извади трите останали там предмета.

Първият беше четката за дрехи, която Джон Бриджънс бе използвал като стюард повече от трийсет години. Мъжът докосна с пръсти мъхчетата от плат, усмихна се леко на някаква ирония, която откриваше само той, и прибра четката в другия си джоб.

Следващият предмет беше костеният гребен на Хари Пеглър. Между зъбците му все още се виждаха няколко тънки кестеняви косъма. Бриджънс стисна силно гребена в студения си, гол юмрук и после го прибра в джоба при четката за дрехи.

Последен беше дневникът на Хари. Бриджънс го разтвори на произволна страница.

„О, смърте, где ти е жилото, гробът край залива Утеха, за който има съмнения как... бояджията кза.“

Бриджънс поклати глава. Той знаеше, че последната дума всъщност трябваше да е „каза“, каквото и да означаваше размитото от вода и невъзможно за прочитане изречение. Той беше научил Пеглър да чете, но така и не бе успял да го научи да пише грамотно. Бриджънс подозираше — тъй като Хари Пеглър беше един от най-умните хора, които беше познавал, — че проблемът сигурно се криеше в устройството на мозъка му, някакъв неизвестен на медицината дял, бучка или сива област, която контролира правилното изписване на думите. Дори през годините, след като се научи да разчита азбуката и да чете най-сложните книги, показвайки проникателността и разбирането на истински учен, Хари така и не успя да напише на Бриджънс и най-краткото писмо, без да размества буквите или да допуска грешки и в най-простите думи.

„О, смърте, где ти е жилото...“

Бриджънс се усмихна за последен път, прибра дневника в джоба на гърдите си, където щеше да е далеч от досега на дребните хищници, тъй като щеше да лежи под тялото му, и се опъна върху чакъла, подлагайки голите си длани под бузата си.

Размърда се само веднъж, за да вдигне яката си и да нахлупи пониско шапката си. Вятърът се усилваше и беше много студено. След това той зае предишната си поза.

Джон Бриджънс заспа още преди сивкавата сумрачна светлина окончателно да помръкне на юг.

[1] Около минус седем градуса по Целзий. ↑

51.

КРОЗИЪР

ЛАГЕР „СПАСЕНИЕ“

13 АВГУСТ 1848 Г.

Продължиха да теглят лодките още две седмици до югоизточния край на острова — до носа, където бреговата линия правеше рязък завой и продължаваше на североизток — и там се спряха, за да разпънат палатките, да изпратят ловни отряди и да си поемат дъх, докато чакат и наблюдават дали няма да се появят проходи в заледения проток на юг. Доктор Гудсър беше казал на Крозиър, че има нужда от време, за да се заеме с болните и ранените, които теглеха петте лодки. Нарече лагера „Край на земята“.

Когато Крозиър научи от доктор Гудсър, че трябва спешно да ампутират краката на поне петима мъже — а това означаваше, знаеше той, че никой от тези мъже няма да напусне това място, защото дори способните да вървят моряци вече нямаха сили да теглят излишен товар в лодките — той преименува ветровития нос на лагер „Спасение“.

Идеята, дадена от Гудсър и досега обсъждана само между него и капитана, беше лекарят да остане тук с хората, възстановяващи се след ампутацията. Четирима вече бяха оперирани и досега никой не беше умрял — последният човек, господин Дигъл, трябваше да се подложи на ампутация тази сутрин. Останалите моряци, които бяха твърде болни или изморени, за да продължат по пътя, можеха по желание да останат с Гудсър и оперираните, докато Крозиър, Девьо, Кауч, верният на Крозиър втори помощник Джонсън и всички, на които им бяха останали сили, отплават на юг, когато — ако — ледът се разпука. След това тази по-малка група, пътуваща с лек товар, щеше да тръгне нагоре по реката на Бак и да се върне със спасителен отряд от Голямото робско езеро през пролетта — или може би още след месец-два, преди

настъпването на зимата, ако с помощта на някакво чудо се срещнеха по пътя със спасителен отряд, придвижващ се по течението на реката на север.

Крозиър знаеше, че вероятността за такова чудо е малка, почти нулева, а вероятността някой от болните в лагера „Спасение“ да доживее до следващата пролет, без да получи помощ, дори не си струваше да се обсъжда. През първите два летни месеца на 1848 година ловците много рядко се връщаха с дивеч и през август положението не се беше променило. Ледът беше твърде дебел за риболов, ако не се смятаха няколкото малки канала и рядко срещаните полинии, а те не бяха хващали риба дори докато бяха в лодките. Как щяха Гудсър и няколкото други мъже, които щяха да се грижат за умиращите, да изкарат цяла зима тук? Крозиър знаеше, че лекарят доброволно подписва смъртната си присъда, като предлага да остане с обречените хора, а Гудсър знаеше, че капитанът е наясно с това. Но никой от двамата не говореше на тази тема.

Но засега в сила оставаше точно този план на действие, освен ако Гудсър не променеше мнението си на сутринта или не се случеше истинско чудо и ледът не се разпукаше почти по целия път до брега през тази втора седмица на август, което щеше да им позволи да отплават с двата очукани велбота, двата раздрънкани катера и единствения напукан пинас, натоварили в тях хората с ампутирани крайници, ранените, умиращите от глад, болните от скорбут в напреднал стадий и онези, които бяха твърде слаби, за да вървят.

„Като потенциална храна?“ — помисли си Крозиър.

Това беше следващият проблем, който трябваше да бъде разрешен.

Сега, когато излизаше от палатката си, капитанът винаги носеше със себе си два пистолета — големия си револвер в десния джоб, както винаги, и един двузаряден, двуцевен малък пистолет (наречен „комарджийски пищов“ от американския капитан, който преди много години го беше продал на Крозиър) в левия джоб. Той никога повече не повтори грешката си да изпраща едновременно на задачи всичките си верни хора — Кауч, Девьо, Джонсън и няколко други, — оставяйки в лагера недоволните като Хики, Ейлмър и огромния идиот Менсън. И от онзи ден, когато месец по-рано в болничния лагер едва не беше избухнал бунт, Франсис Крозиър не вярваше и на лейтенант Джордж

Хенри Ходжсън, на своя старшина на бака Рубен Мейл и на марсовия старшина на „Еребус“ Робърт Синклер.

Изгледът, който се разкриваше от лагера „Спасение“, беше потискащ. Вече две седмици небето беше покрито от плътна и ниска облачна пелена и Крозиър не можеше да използва секстанта си. Отново започна да духа силен вятър от северозапад и въздухът стана доста по-студен, отколкото през последните два месеца. Протокът, който водеше на юг, си оставаше покрит с твърд лед, който не беше гладък и осеян с редки тороси като онзи, по който преди много, много време бяха извършили похода от кораба „Ужас“ до лагера Ужас. Ледът, сковал протока южно от остров Крал Уилям, изобилстваше от айсберги, пресичащи се тороси, редки полинии, в които на десет фута под повърхността на леда тъмнееше вода, но които не водеха наникъде, и безброй остри като бръснач върхове на глетчери и ледени блокове. Крозиър не вярваше, че който и да е човек в лагера „Спасение“ — включително и гигантът Менсън — ще се съгласи да потегли на път, теглейки дори една лодка през тази ледена гора и тези ледени планински вериги.

Грохотът, трясъкът, експлозиите и стоновите на леда, които не стихваха нито денем, нито нощем, оставаха последната им надежда. Ледът се гърчеше в мъчителни конвулсии. От време на време далеч от брега се разкриваха малки канали, които понякога се задържаха часове наред. След това се затваряха с гръмотевичен трясък. Торосите се издигаха до височина трийсет фута за части от секундата. Часове по-късно се разрушаваха също толкова бързо, като същевременно изникваха нови. Айсбергите експлодираха от налягането на напирания от всички страни лед.

„Още е едва 13 август“ — казваше си Крозиър. Проблемът беше, че лятото вече бе към края си, и вместо „още е едва 13 август“ той би трябвало да си каже: „вече е 13 август“. Зимата настъпваше бързо. „Еребус“ и „Ужас“ бяха замръзнали в ледовете недалеч от Земята на Крал Уилям на 15 септември 1846 година и повече не бяха помръднали от мястото си.

„Още е едва 13 август“ — повтаряше си Крозиър. Ако небето им подареше едно малко чудо, щяха да имат достатъчно време, за да прекосят на гребла или под платна — като може би на места щеше да се наложи да теглят лодките по леда — седемдесет и петте мили, които

оставаха до устието на реката по неговите изчисления, и там да подготвят очуканите лодки за речно плаване. С малко повече късмет самият залив, който се намираше отвъд замръзналия проток, нямаше да е скован от лед — заради неизбежно силното в разгара на лятото течение на река Грейт Фиш, носещо сравнително топлите си води на север. После, докато плават по самата река, щеше да им се наложи ежедневно да влагат невероятни усилия в опитите си да изпреварят настъпващата зима и да се придвижват нагоре по течението, но това пътешествие все още беше възможно. На теория.

На теория.

Тази сутрин — в неделя, ако Крозиър не беше объркал броенето на дните — Гудсър извършваше последната ампутация с помощта на новия си асистент Томас Хартнъл и после Крозиър възнамеряваше да събере мъжете на нещо като богослужение.

Там щеше да обяви, че Гудсър ще остане тук със сакатите мъже и с тежко болните от скорбут и щеше да разкрие плановете си да продължи напред с неколцина от най-здравите мъже и с поне две лодки, независимо дали ледът ще се разпука или не.

Ако Рубен Мейл, Ходжсън, Синклер или някой от заговорниците на Хики пожелаеха да предложат свой алтернативен план, без да оспорят властта на своя капитан, Крозиър беше готов не само да обсъди всички предложения, но и да се съгласи с тях. Колкото по-малко мъже останеха в лагера „Спасение“, толкова по-добре, особено ако от тях се отделяха гнилите ябълки.

От хирургическата палатка се разнесоха писъци, докато доктор Гудсър пристъпваше към ампутацията на гангрениясалото ляво стъпало и глезен на господин Дигъл.

С по един пистолет във всеки джоб на шинела си, Крозиър тръгна да търси Томас Джонсън, за да му нареди да събере хората на проверка.

* * *

Господин Дигъл, най-обичаният човек в експедицията и отличен готвач, с когото Франсис Крозиър бе служил години наред в експедициите до двата полюса, умря от загуба на кръв и от усложнения

веднага след ампутацията на крака му и само минути преди свикването на проверката.

Всеки път, когато оцелелите прекарваха повече от два дни в някой лагер, боцманите чертаеха с пръчка в чакъла и снега на някое сравнително открито, равно място приблизителните контури на главните и жилищните палуби на „Еребус“ и „Ужас“. Така мъжете знаеха къде да застанат по време на проверката. През първите дни в лагера „Ужас“ се получаваше страхотна тъпканица и суматоха, когато сто и няколко мъже от двата кораба се опитваха да се сместят в контурите на палубата на един кораб, но сега числеността на експедицията беше толкова намалела, че на проверките присъстваха хора колкото за един екипаж.

В тишината, настъпила след преброяването на хората по имена и преди кратката проповед на Крозиър — тишина, които им се струваше още по-дълбока след секването на писъците на господин Дигъл, — капитанът огледа тълпата от дрипави, брадясали, бледи, мръсни мъже, застанали прегърбени и с отпуснати ръце като уморени маймуни, което би трябвало да се смята за строева стойка.

От тринайсетте офицери на КНВ „Еребус“ деветима бяха мъртви: сър Джон, командир Фицджереймс, лейтенант Греъм Гор, лейтенант Х. Т. Д. Левеконт, лейтенант Феърхолм, първи помощник-капитан Сарджънт, втори лоцман Колинс, ледови лоцман Рийд и главен лекар Стенли. Оцелелите офицери бяха: първи и втори помощник-капитан Девьо и Кауч; помощник-лекар Гудсър (който влезе в строя по-късно, с още по-прегърбена фигура, отколкото останалите мъже, неспособен да вдигне поглед от умора и отчаяние); и домакинят Чарлс Хамилтън Озмър, който бе успял да пребори тежката пневмония само за да бъде повален от скорбут.

От вниманието на Крозиър не убягна фактът, че всичките военноморски офицери на „Еребус“ бяха умрели, а бяха оцелели само обикновените старшини или цивилните, които бяха получили почетно офицерско звание за времето, докато служат на кораба.

Всичките трима младши офицери на „Еребус“ — инженер Джон Грегъри, боцман Томас Тери и дърводелецът Джон Уийкс — бяха мъртви.

„Еребус“ беше напуснал Гренландия с дваайсет и един подофицери и към днешна дата петнайсет от тях бяха живи, макар

някои — като стюарда на домакина Уилям Фаулър, който така и не бе успял да се възстанови от изгарянията си по време на карнавала — да бяха просто допълнителни гърла, които трябваше ежедневно да се хранят.

На проверката, проведена на Рождество през 1849 година, на „Еребус“ бяха изброени деветнайсет моряци. Петнайсет от тях бяха все още живи.

От седемте морски пехотинци, присъствали на проверката в началото на плаването, до този ден през август 1848 година бяха оцелели трима — капрал Пиърсън и редниците Хопкрафт и Хийли, — но всичките бяха твърде болни от скорбут, за да дават вахта или да ходят на лов, камо ли да теглят лодки. Но тази сутрин те стояха, облежнати на мускетите си, сред останалите дрипави, прегърбени фигури.

Двамата юнги в екипажа на „Еребус“ — Дейвид Йънг и Джордж Чеймбърс, които бяха на по осемнайсет години, когато двата кораба бяха напуснали бреговете на Англия — бяха останали живи, но Чеймбърс беше получил силно сътресение на мозъка при сблъсъка си с тварта от ледовете по време на карнавала и след нощта на пожара се беше превърнал практически в идиот. Но въпреки това той можеше да участва в тегленето на шейните, когато му заповядваха, да яде, когато му предлагаха, и да диша самостоятелно.

След приключването на проверката се установи, че към 13 август 1848 година трийсет и девет от шейсет и петимата членове на екипажа на „Еребус“ са все още живи.

С офицерите от КНВ „Ужас“ нещата стояха малко по-добре, поне в смисъл, че двама старши флотски офицери — капитан Крозиър и втори лейтенант Ходжсън — бяха все още живи. Вторият помощник-капитан Робърт Томас и господин И. Дж. Хелпман, домакинът на Крозиър и още един от цивилните, участващи в експедицията с офицерско звание, бяха останалите оцелели офицери.

На днешната проверка не присъстваха лейтенантите Литъл и Ървинг, както и първи помощник-капитан Хорнби, ледовият лоцман Бланки, втори лоцман Макбийн и двамата лекари Педи и Макдоналд.

Четирима от единайсетте офицери на „Ужас“ все още бяха живи.

Крозиър беше започнал плаването с трима младши офицери — инженер Джеймс Томпсън, боцман Джон Лейн и главен дърводелец

Томас Хъни, — като и тримата бяха все още живи, макар инженерът да се беше превърнал в жив скелет и да не можеше да стои на краката си, камо ли да тегли лодките, а господин Хъни не само че беше с напреднал стадий на скорбут, но и бе изгубил и двете си стъпала в резултат на ампутации, извършени от доктор Гудсър предишната вечер. Колкото и да беше невероятно, напук на всичко дърводелецът беше все още жив и дори успя да извика „Тук!“ от палатката си, когато прозвуча името му.

Три години по-рано „Ужас“ беше отплавал с дваисет и един подофицери и шестнайсет от тях бяха все още живи в тази облачна августовска сутрин — огнярят Джон Торингтън, марсовият старшина Хари Пеглър и кормчиите Кинли и Роудс бяха единствените жертви от тази група допреди няколко минути, когато към тях се присъедини и готвачът Джон Дигъл.

От деветнайсетте моряци на „Ужас“, които бяха присъствали на проверките в началото на пътуването, сега се обадиха десет, макар оцелелите да бяха единайсет — Дейвид Лийс продължаваше да лежи в кома и без да реагира на нищо в палатката на доктор Гудсър.

От шестимата морски пехотинци на КНВ „Ужас“ не беше оцелял никой. Редник Хедър, който месеци наред беше живял със счупен череп, най-накрая почина в деня след като напуснаха Речния лагер, и тялото му беше оставено на чакъла без погребение или прощални думи.

В списъка на екипажа на „Ужас“ бяха записани двама юнги, или „момчета“, както ги наричаха, и сега само единият от тях — Робърт Голдинг, който беше почти на дваисет и три години и отдавна не беше момче, макар да бе по детски наивен — се обади, когато чу името си.

От първоначалните шейсет и двама души екипаж на КНВ „Ужас“ само трийсет и петима бяха оцелели до деня на богослужението, провеждащо се в лагера „Спасение“ на 13 август 1848 година.

Бяха останали живи трийсет и девет моряци от „Еребус“ и трийсет и пет от „Ужас“ — общо седемдесет и четири мъже от сто дваисет и шестимата, които бяха отплавали от бреговете на Гренландия през лятото на 1845 година.

Ала на четирима от тях през последното денонощие им бяха ампутирани едното или и двете стъпала и поне още дваисет бяха

толкова болни, толкова тежко ранени, толкова недोхранени и толкова физически и умствено изтощени, че не можеха да продължат напред.

Беше дошло времето да се вземе решение.

* * *

— Всемогъщи Боже — изрече напевно Крозиър с измъчения си хриплив глас, — при когото отиват душите на починалите, и освободени от бремето на плътта, пребивават в радост и щастие, ние Ти благодарим от все сърце, че даряваш с това и нашия брат Джон Дигъл, трийсет и осем годишен, и го избавяш от мъките на този грешен свят; молим Те да се смилиш и над нас и скоро да добавиш сред избраниците си и всички останали, събрали се тук, и така да ускориш идването на Твоето царство, така че ние заедно с всички покойници, изпълнени с истинска вяра в Святото Ти име, да достигнем съвършенство и блаженство в телата и душите си, в Твоя вечна и безкрайна слава, чрез нашия Господ Исуса Христа. Амин.

— Амин — изграчиха в хор шейсет и двамата мъже, все още способни да стоят в строя.

— Амин — дочуха се слабите гласове на останалите дванайсет, които лежаха в палатките.

Крозиър не освободи събралите се мъже.

— Хора от КНВ „Еребус“ и КНВ „Ужас“, участници в експедицията на Изследователската служба под командването на сър Джон Франклин, другари по плаване — произнесе той със силен глас. — Днес трябва да решим по кои пътища да поемем оттук нататък. Всички вие — съгласно уставите на двата кораба и устава на Кралската изследователска служба, които сте подписали и сте се заклели да спазвате — служите под мое командване и ще продължите да служите, докато не ви освободя. Вие изпълнявахте заповедите на сър Джон, капитан Фицджереймс и моите и постъпихте правилно. Много наши другари се прибраха при Господ, но седемдесет и четирима от нас все още са тук. В сърцето си твърдо съм решил, че всички ние, които се намирате днес в лагер „Спасение“, трябва да оцелеете и да се върнете отново в Англия, в домовете си, при своите семейства и Бог ми е свидетел, че ще направя всичко, което е по силите ми, за да се увенчаят

усилията ни с успех. Но днес ви предоставям възможността сами да изберете пътя, чрез който да постигнете тази цел.

Мъжете започнаха да разговарят помежду си с приглушени гласове. Крозиър помълча за няколко секунди, след което продължи:

— Нашите планове са ви известни — доктор Гудсър остава тук с онези, които са твърде болни, за да пътуват, а най-здравите продължават към реката на Бак. Има ли сред вас такива, които искат да се опитат да намерят друг път към спасението?

Настана мълчание. Мъжете забиха погледи в земята и започнаха да ровят с обувки в чакъла, но след малко напред пристъпи Джордж Ходжсън.

— Сър, сред нас наистина има такива. Които искат да се върнат обратно, капитан Крозиър.

За един дълъг момент капитанът просто мълчеше и гледаше младия офицер. Той знаеше, че Ходжсън служи като един вид прикритие на Хики, Ейлмър и неколцина от поддръжниците им, които месеци наред подбуждаха хората към бунт, но се чудеше дали младият офицер го знае.

— Обратно къде, лейтенант? — попита най-накрая Крозиър.

— На кораба, сър.

— Нима смятате, че „Ужас“ все още е там, лейтенант? — Сякаш в подкрепа на въпроса му над морския лед южно от тях се разнесе грохот, наподобяващ поредица от оръдейни изстрели и тътен преди земетресение. Един айсберг, който се намираше на стотици ярдове от брега, се разцепи и се разпадна на парчета.

Ходжсън сви рамене по момчешки.

— Каквото и да се е случило с кораба, капитане, лагерът „Ужас“ няма да е мръднал от мястото си. Ние оставихме там провизии, въглища и лодки.

— Така е — рече Крозиър, — оставихме. И сега с огромна радост бихме се възползвали от тези провизии, дори от консервираните продукти, които станаха причина за ужасната смърт на някои от нас. Но, лейтенант, оттук до лагера „Ужас“ са осемдесет или деветдесет мили и почти сто дни път. Нима вие и останалите наистина смятате, че ще успеете да се доберете до него пред заплахата от настъпващата зима? Когато стигнете до лагера, вече ще бъде краят на

ноември. Пълен мрак. А сигурно помните температурите и бурите от миналия ноември.

Ходжсън кимна и не каза нищо.

— Нямаме намерение да вървим до края на ноември — каза Корнилиъс Хики, като излезе от строя и застана до прегърбения млад лейтенант. — Според нас ледът се е разтопил покрай брега, по който стигнахме дотук. Ще заобиколим под платна и с гребане онзи проклет нос, по който влачихме пет лодки като египетски роби, и след месец ще бъдем в лагера „Ужас“.

Мъжете започнаха крадешком да си шепнат един на друг. Крозиър кимна.

— Възможно е ледът наистина да се е разтопил за вас, господин Хики. А може и да не е. Но дори и да е така, оттук са повече от сто мили път до кораба, който може да е напълно разрушен през последните няколко месеца и почти сигурно ще бъде замръзнал сред ледовете по времето, когато се доберете до него. Оттук до устието на реката на Бак разстоянието е поне с трийсет мили по-малко и вероятността заливът на юг от нас да е свободен от лед е много по-голяма.

— Няма да ни разубедите, капитане — рече твърдо Хики. — Ние обсъдихме всичко помежду си и решихме, че заминаваме.

Крозиър гледаше втренчено помощник-калафатника. В него се беше надигнало характерното за всеки един капитан инстинктивно желание веднага да пресече решително и със сила всяка проява на неподчинение, но той си напомни, че точно такова развитие на събитията е целял. Беше дошло време да се отърве от недоволните и да спаси онези, които вярваха на преценката му. Освен това вече беше краят на лятото и планът на Хики можеше да се окаже осъществим. Всичко зависеше от това къде се е разчупил ледът — ако изобщо се беше разчупил някъде през лятото. Хората заслужаваха правото самостоятелно да изберат своя последен шанс.

— Колко души ще тръгнат с вас, лейтенант? — попита Крозиър, обръщайки се към Ходжсън, сякаш той наистина беше командирът на групата.

— Ами... — започна младият мъж.

— Магнъс ще дойде — каза Хики, давайки знак на великана да излее напред. — И господин Ейлмър.

Навъсеният стюард на оръжейната излезе наперено напред с изражение на непокорство и нескрито презрение към Крозиър.

— И Джордж Томпсън... — продължи помощник-калафатникът.

Крозиър не се изненада, че Томпсън е част от заговора на Хики. Морякът винаги се беше отличавал с наглост и мързел и — докато не свърши ромът — се напиваше при всяка възможност.

— Аз също тръгвам... сър — каза Джон Морфин, заставайки до останалите.

Уилям Орън, който съвсем скоро беше навършил двайсет и шест години, пристъпи безмълвно напред и се присъедини към групичката на Хики.

Последваха го Джеймс Браун и Франсис Дън — калафатникът и помощник-калафатникът на „Еребус“.

— Ние смятаме, че това е единственият ни шанс, капитане — промълви Дън и сведе поглед.

Крозиър очакваше Рубен Мейл и Робърт Синклер да обявят намеренията си — осъзнавайки, че ако повечето мъже, присъстващи на проверката, се присъединят към групичката, всичките му планове за пътуване на юг ще рухнат — и се изненада, когато напред бавно пристъпиха Уилям Гибсън, стюардът на нисшите офицери на „Ужас“, и огнярят Люк Смит. Те бяха служили добре на кораба и се бяха проявили като доста издръжливи при тегленето на лодките.

Чарлс Бест — благонадежден моряк от „Еребус“, който беше верен на лейтенант Гор — пристъпи напред, последван от още четирима моряци: Уилям Джери, Томас Уърк, който беше пострадал сериозно на карнавала, младия Джон Стрикланд и Ейбрахам Сийли.

Пред капитана стояха шестнайсет мъже.

— Това ли са всички? — попита Крозиър, усещайки разливащото се в стомаха му чувство на облекчение. Пред него стояха шестнайсет души; щяха да вземат една лодка, но оставаха достатъчно верни мъже, които да се отправят заедно с него към реката, като същевременно и тук, в лагера „Спасение“, щяха да останат достатъчно хора, които да се грижат за болните. — Ще ви дам пинаса — каза той на Ходжсън.

Лейтенантът кимна с благодарност.

— Пинасът е целият разбит и е стъкмен за речно плаване, а тегленето на шейната е голяма досада — каза Хики. — Ще вземем един велбот.

— Ще вземете пинаса — каза Крозиър.

— Искаме да вземем с нас също и Джордж Чеймбърс и Дейви Лийс — каза помощник-калафатникът, който стоеше пред хората си със скръстени на гърдите ръце и разкрачени крака като някой кокни^[1] Наполеон.

— Как ли пък не — каза Крозиър. — Защо ще искате да вземете двама мъже, които не могат да се грижат за себе си?

— Джордж може да тегли — каза Хики. — А всички ние се грижехме за Дейви и искаме да се грижим и занапред.

— Не — каза доктор Гудсър, който пристъпи напред в тясното пространство между Крозиър и хората на Хики, — вие не сте се грижили за господин Лийс и не искате да вземете него и Джордж Чеймбърс като спътници. Искате ги за храна.

Лейтенант Ходжсън примигна невярващо, но Хики сви юмруци и даде знак на Магъс Менсън. Дребният мъж и великанът пристъпиха едновременно напред.

— Не мърдайте от мястото си — изрева Крозиър. Зад него тримата оцелели морски пехотинци — капрал Пиърсън, редник Хопкрафт и редник Хийли, — макар очевидно болни и едва държащи се на краката си, бяха вдигнали дългите си мускети и се прицелваха.

И, което беше по-важното, първи помощник Девьо, помощник Едуард Кауч, боцманът Джон Лейн и помощник-боцманът Том Джонсън също се целеха в тях със своите пушки.

— Ние също имаме оръжия — изръмжа Корнилиъс Хики.

— Не — каза капитан Крозиър, — нямате. По време на проверката първи помощник Девьо събра всички оръжия. Ако утре си тръгнете с мир, ще получите една пушка и малко патрони. Ако сега направите още една крачка, ще получите само сачми в лицата.

— Всички вие ще умрете — каза Корнилиъс Хики, сочейки с костеливия си пръст мъжете, които стояха на местата си в строя, и прокара ръката си в полукръг като някой кокалест ветропоказател. — Ще последват Крозиър и неговите глупаци и ще умрете.

Помощник-калафатникът се обърна към лекаря:

— Доктор Гудсър, прощаваме ви за думите, които казахте относно това защо искаме да спасим Джордж Чеймбърс и Дейви Лийс. Елате с нас. Няма да можете да спасите тези мъже тук. — Хики махна презрително с ръка към провисналите мокри палатки, където лежаха

болните. — Те вече са мъртви, просто още не го знаят — продължи той с изненадващо силен и звучен за толкова дребен човек глас. — А ние ще живеем. Елате с нас и отново ще видите семейството си, доктор Гудсър. Ако останете тук — или дори последвате Крозиър, — вие сте мъртъв. Елате с нас.

В разсеяността си Гудсър беше излязъл от палатката с очилата си и сега ги свали и бавно започна да забърсва стъклата им с окървавения подгъв на вълнената си жилетка. Дребен мъж с момчешки пълни устни и вдадена навътре брадичка, която беше само отчасти прикрита под снопчето къдрава брада, пораснала под рехавите му бакенбарди, Гудсър изглеждаше напълно спокоен. Той отново си сложи очилата и погледна към Хики и стоящите зад него мъже.

— Господин Хики — каза тихо той, — колкото и да съм благодарен за великодушното предложение да спасите живота ми, трябва да знаете, че няма да имате нужда от мен, за да осъществите замисленото, а именно — да разчлените телата на своите другари, за да се сдобияте с месо.

— Аз няма... — започна Хики.

— Дори един аматьор може да усвои дисекционната анатомия доста бързо — прекъсна го Гудсър с достатъчно силен глас, за да накара помощник-калафатника да замълчи. — Когато някой от тези господа, които взимате със себе си в качеството на личен запас от храна, умре — или когато му помогнете да умре, — вие трябва само да наточите моряшкия си нож и да започнете да режете.

— Ние няма да... — изкрещя Хики.

— Но аз силно ви препоръчвам да вземете със себе си трион — надигайки глас, продължи Гудсър. — Един от трионите на господин Хъни ще свърши работа. Докато пръстите и месото от бедрата, прасците и корема се режат лесно с нож, със сигурност ще ви трябва трион, за да отделите ръцете и краката от тялото.

— Проклет да сте! — изпищя Хики. Той пристъпи напред заедно с Менсън, но се спря, когато помощниците на капитана и пехотинците отново вдигнаха пушките и мускетите.

Невъзмутим и без дори да поглежда към Хики, лекарят посочи огромната фигура на Магнъс Менсън, сякаш мъжът представляваше анатомична графика, окачена на стената.

— Работата не се различава особено от рязането на коледна пуйка. — Той очерта във въздуха няколко вертикални линии в областта на горната половина на тялото на Менсън и една хоризонтална под кръста. — Ръцете трябва да се отрежат при раменните стави, разбира се, но за да отделите краката, трябва да разрежете с трион тазовите кости.

Жилите на шията на Хики се издуха и бледото му лице почервения, но той не произнесе нито дума, докато Гудсър продължаваше да говори.

— Аз бих използвал моя по-малък костен трион, за да отрежа краката при коленете и, разбира се, ръцете при лактите, а след това бих взел скалпела, за да изрежа избраните части — бедрата, бузите на задника, бицепсите, трицепсите, делтовидните мускули и месестите части на пищяла. Едва след това се започва с истинското разсичане на гръдния кош — гръдните мускули, — за да се достигне до подкожната тлъстина, която вие, господа, може да сте запазили в областта на лопатките или по кръста и на хълбоците. Разбира се, количеството на тлъстините и мускулите няма да е голямо, но аз съм сигурен, че господин Хики няма да пропусне нищо.

Един от моряците зад Крозиър падна на колене в чакъла, разтърсен от спазми в опит да повърне.

— Имам един инструмент, наречен тенакулум, за разчупване на гръдната кост и отделянето на ребрата — каза тихо Гудсър, — но се боя, че не мога да ви го дам. Един добър чук и длето — каквито има след инструментите във всяка лодка, сигурно сте забелязали — могат със същия успех да се използват за тази цел. Препоръчвам ви първо да отрежете и изядете всичкото месо, а главата, ръцете, краката и вътрешностите — цялото съдържание на коремната кухина — да оставите за по-късно. Предупреждавам ви, че е доста по-трудно да разчупите дългите кости, за да извлечете от тях костния мозък. Ще ви е нужен някакъв дълбаещ инструмент, нещо като длетото на господин Хъни. И забележете, че костният мозък, извлечен от сърцевината на костите, ще бъде червен и на бучки... и смесен с парчета от костта, така че няма да е безопасно да се яде суров. Препоръчвам ви да сложите костния мозък на вашите приятели в котле и да го кипнете няколко минути на бавен огън, преди да го изконсумирате.

— Майната ти — изръмжа Корнилиъс Хики.

Доктор Гудсър кимна.

— А — добави тихо лекарят, — когато започнете да ядете мозъка, това ще е най-простото нещо. Просто изрежете долната челюст, изхвърлете я заедно със зъбите и използвайте какъвто и да било нож или лъжица, за да издълбаете и да си пробиете път през небцето до черепната кутия. Ако желаете, можете да обърнете черепа надолу, да седнете около него и да започнете да си гребете с лъжичка като от коледен пудинг.

Известно време всички мълчаха, чуваха се само воят на вятъра и стоновете, скърцането и пропукването на леда.

— Има ли още някой, който иска да си тръгне утре? — извика капитан Крозиър.

Рубен Мейл, Робърт Синклер и Семюъл Хъни — съответно старшината на бака на „Ужас“, марсовият старшина на „Еребус“ и ковачът на „Ужас“ — пристъпиха напред.

— Тръгвате с Хики и Ходжсън? — попита Крозиър. Постара се да не показва колко е шокиран.

— Не, сър — каза Рубен Мейл, поклащайки глава. — Няма да тръгваме с тях. Но искаме да се опитаме да се върнем на „Ужас“.

— Нямаме нужда от лодка, сър — каза Синклер. — Ще се опитаме да стигнем по сушата. Да прекосим острова. Може да намерим лисици или някакви други животни далеч от брега.

— Навигацията ще е трудна — каза Крозиър. — Тук компасите не вършат работа, а аз не мога да ви дам никой от секстантите ми.

Мейл поклати глава.

— Не се тревожете, капитане. Ще се оправим без астрономически наблюдения. Почти винаги, когато шибаният вятър ни духа в лицето — простете за израза, сър, — ще знаем, че се движим в правилната посока.

— Преди да стана ковач, служих като моряк, сър — каза Семюъл Хъни. — Всички сме моряци. Ако не можем да умрем в морето, поне ще можем да умрем на борда на нашия кораб.

— Добре — каза Крозиър, обръщайки се към всички мъже, които стояха там, и старейки се да говори така, че да го чуят и болните в палатките. — Ще се съберем в три следобед и ще разделим останалите сухари, алкохол, тютюн и всички останали провизии, с които разполагаме. Всички мъже. Дори онези, които бяха оперирани снощи и

днес, ще бъдат донесени на делбата. Всички ще видят какво ни е останало и всички ще получат равен дял. Отсега нататък всеки от нас — с изключение на онези, за които се грижи доктор Гудсър — сам ще определя дневната си дажба.

Крозиър изглежда студено Хики, Ходжсън и останалите от групата им.

— Вашите хора — под надзора на господин Девьо — ще приготвят пинаса за отпътуването ви. Ще тръгнете утре на зазоряване и дотогава не искам да виждам лицата ви освен на делбата на провизиите в три часа.

[1] Пренебрежително наименование на коренните лондончани сред средните и нисшите слоеве на населението. ↑

52.

ГУДСЪР

ЛАГЕР „СПАСЕНИЕ“

15 АВГУСТ 1848 Г.

В продължение на два дни след ампутацията и смъртта на господин Дигъл, проверката на мъжете, изслушването на планове на господин Хики и разделянето на жалките остатъци храна лекарят не изпитваше никакво желание да води дневника си. Той захвърли зацапаната тетрадка с кожена подвързия в походната си медицинска чанта и я заряза там.

Голямата делба, както вече я наричаше Гудсър, се оказа тъжно и сякаш безкрайно занимание, което зае почти цялата скъсена августовска арктическа вечер. Скоро стана ясно, че — поне що се отнася до храната — никой не се доверява на никого. Като че ли всички таяха дълбоко в себе си безпокойството, че някой крие храна, трупа тайно храна, отмъква незаконно храна, не желае да дели храната с останалите. Нужни бяха часове, за да се разтоварят всички лодки, да се изпразнят всички складове, да се претърсят всички палатки, да се преровят запасите на господин Дигъл и господин Уол в присъствието на представители на всички прослойки от екипажите на корабите — офицери, младши офицери, подофицери, моряци.

Томас Хъни умря в нощта след Голямата делба. Гудсър изпрати Томас Хартнъл да уведоми капитана, а след това помогна да зашият трупа на дърводелеца в спалния му чувал. Двама моряци го отнесоха до една снежна пряспа на около стотина ярда от лагера, където вече лежеше вкочаненият труп на господин Дигъл. Останалите живи бяха започнали отново да извършват погребения и да провеждат погребални служби не по заповед на капитана или след всеобщо гласуване, а просто по единодушно мълчаливо съгласие.

„Дали не запазваме труповете в преспите, за да не се развалят в качеството си на бъдеща храна?“ — чудеше се лекарят.

Той не можеше да отговори на въпроса си. Знаеше само, че докато обясняваше подробно на Хики — и на всичките събрани мъже (което беше напълно преднамерено, тъй като двамата с капитан Крозиър бяха обмислили тактиката си, преди хората да се съберат на проверка) — анатомичните подробности по разчленяването на човешко тяло, предназначено за храна, Хари Д. С. Гудсър с ужас беше установил, че му текат лигите.

И лекарят знаеше, че не е бил единственият с подобна реакция при мисълта за прясно месо... от какъвто и да било източник.

Само шепа хора се събраха по зазоряване на следващата сутрин, понеделник, 14 август, за да гледат как Хики и петнайсетте му спътници напускат лагера с техния пинас, привързан към една очукана шейна. Гудсър също беше дошъл, за да ги види как потеглят, след като преди това се погрижи господин Хъни да бъде погребан тайно в прясната.

Той беше пропуснал изпращането на тримата мъже, които бяха напуснали лагера по-рано. Господин Мейл, господин Синклер и Семюъл Хъни — който не беше роднина на починалия дърводелец — бяха потеглили още преди зазоряване на своя поход през острова до лагера „Ужас“, като бяха взели със себе си само раниците си, спални чували от вълнени одеяла, малко сухари, вода и една пушка с патрони. Не бяха взели със себе си дори една холандска палатка, като възнамеряваха да се крият в изкопани в снега пещери, ако суровата зима ги настигнеше по пътя. Гудсър реши, че те сигурно са се сбoguвали с приятелите си още предишната вечер, тъй като тримата мъже бяха напуснали лагера преди сивкавата утринна светлина да се появи на южния хоризонт. По-късно господин Кауч каза на доктор Гудсър, че групата се отправила на север, към вътрешността на острова и далеч от брега, и планирала да завие на северозапад на втория или третия ден от пътешествието.

Лекарят беше изненадан, че за разлика от тях хората на Хики бяха натоварили здравата лодката си. Всички в лагера, включително Мейл, Синклер и Семюъл Хъни, бяха изоставили безползните предмети — четки за коса, книги, кърпи, подложки за писане, гребени, — остатъци от цивилизацията, които бяха носили със себе си в

продължение на сто дни и повече не желаеха да носят, и по някаква необяснима причина Хики и хората му бяха натоварили в пинаса си голяма част от тези непотребни вещи заедно с палатките, спалните чували и провизиите. В една от торбите имаше сто и пет блокчета черен шоколад, опаковани поотделно — общият дял на тези шестнайсет души от тайния запас, донесен чак дотук от господин Дигъл и господин Уол като изненада, — по шест блокчета и половина шоколад на човек.

Лейтенант Ходжсън и Крозиър си стиснаха ръцете, и още няколко мъже се сбогуваха неловко със старите си другари, но Хики, Менсън, Ейлмър и най-озлобените от групата не казаха нищо. След това помощник-боцманът Джонсън връчи на Ходжсън една незаредена пушка и торбичка с патрони и продължи да наблюдава как младият лейтенант ги прибира в тежко натоварената лодка. Впрегнатите в хамутите дванайсет мъже начело с Менсън напуснаха лагера в тишина, нарушавана само от скърцането на плъзгачите по чакъла, след това по снега, отново по чакъла и отново по снега и леда. След двайсет минути те се скриха от погледите им зад възвишението на запад от лагера „Спасение“.

— Мислите ли, че ще осъществят плановете си, доктор Гудсър? — попита помощник-капитан Едуард Кауч, който стоеше до лекаря и беше забелязал колко е замислен.

— Не — отвърна Гудсър. Той беше толкова изморен, че имаше сили само за честен отговор. — Мислех си за редник Хедър.

— За редник Хедър? — каза Кауч. — Защо, ние оставихме трупа му... — Той млъкна.

— Да — каза Гудсър. — Тялото на морския пехотинец лежи под едно парче платно до следите от шейните ни край Речния лагер, на дванайсет дни път оттук — дори по-малко, като се има предвид, че голямата група на Хики тегли само един пинас.

— Господи Исусе — изсъска Кауч.

Гудсър кимна.

— Само се надявам да не открият тялото на стюарда на нисшите офицери. Харесвах Джон Бриджънс. Той беше достоен човек и заслужава по-добра участ от това да стане храна на такива като Корнилиъс Хики.

Същия ден следобед Гудсър беше извикан на съвещание, което се провеждаше край четирите лодки, подредени на брега — както обикновено, двата велбота бяха обърнати с дъното нагоре, а катерите стояха върху шейните си, но бяха разтоварени, — далеч от ушите на моряците, които изпълняваха задълженията си или дремеха в палатките. Тук бяха капитан Крозиър, както и първи помощник Девьо, първи помощник Робърт Томас, втори помощник Кауч, помощник-боцман Джонсън, боцман Джон Лейн и капралът от морската пехота Пиърсън, който беше твърде слаб, за да стои на краката си, и се беше облегал на разбития кил на преобърнатия велбот.

— Благодаря ви, че се отзовахте толкова бързо, докторе — каза Крозиър. — Събрали сме се тук, за да обсъдим мерките за защита, в случай че Корнилиъс Хики се върне, както и собствените ни планове за следващите седмици.

— Но, капитане — каза лекарят, — нали не очаквате, че Хики, Ходжсън и останалите ще се върнат обратно?

Крозиър разпери облечените си в ръкавици ръце и сви рамене. Сипеше се лек сняг.

— Възможно е все още да искат Дейвид Лийс. Или телата на господин Дигъл и господин Хъни. А може би дори вас, докторе.

Гудсър поклати глава и сподели мислите си за телата — започвайки с редник Хедър, — които лежаха покрай целия път назад до лагера „Ужас“ като складове със замразено месо.

— Да — каза Чарлс Девьо, — помислихме си за това. Възможно е точно затова Хики да смята, че може да се добере до лагера „Ужас“. Но въпреки това смятаме в продължение на няколко дни да установим денонощна охрана на лагер „Спасение“ и да изпратим боцман Джонсън заедно с един или двама души да проследят групата на Хики през следващите два-три дни — просто за да сме сигурни.

— Що се отнася до бъдещето ни тук, доктор Гудсър — изхриптя Крозиър, — вие как го виждате?

Сега беше ред на лекаря да свие рамене.

— Господин Джоусън, господин Хелпман и инженер Томпсън няма да живеят повече от няколко дни — каза тихо той. — Що се

отнася до останалите петнайсетина болни от скорбут пациенти, просто не знам. Неколцина може да оцелеят... в смисъл да се оправят от скорбута. Особено ако намерим прясно месо за тях. Но от осемнайсетте мъже, които може да останат с мен в лагера „Спасение“ — между другото Томас Хартнъл предложи да остане тук като мой асистент, — само трима или четирима ще бъдат в състояние да ходят на лов за тюлени по леда или за лисици във вътрешността на острова. И то не задълго. Предполагам, че всички, които ще останат тук, ще умрат от глад не по-късно от 15 септември. Повечето от тях дори по-рано.

Той премълча, че неколцина може и да живеят по-дълго, ако се хранят с телата на мъртвите. Освен това не спомена, че самият той, доктор Хари Д. С. Гудсър, твърдо е решил, че няма да се превръща в канибал, за да оцелее, нито ще помага на онези, които изпитат подобна нужда. Инструкциите му за дисекция, които бе дал предишния ден по време на проверката, бяха последните му думи по темата. Но въпреки това той никога нямаше да осъди хората, останали в лагера „Спасение“ или продължили пътя си на юг, които в крайна сметка щяха да започнат да ядат човешко месо, за да удължат поне малко живота си. Ако изобщо някой от експедицията на Франклин разбираше, че човешкото тяло е просто животинска обвивка за душата — и щом тя го напуснеше, си оставаше просто месо, — то този човек беше оцелелият лекар и анатом доктор Хари Гудсър. Решението да не удължава живота си още няколко седмици или дори месеци чрез хранене с човешка плът беше лично негово, по лично негови морални и философски причини. Той никога не се беше проявявал като особено добър християнин, но предпочиташе да умре като такъв.

— Възможно е да имаме и алтернатива — каза тихо Крозиър, сякаш беше прочел мислите на Гудсър. — Тази сутрин реших, че отрядът, който ще потегли към реката, може да се задържи в лагера „Спасение“ още една седмица — или дори десет дни — с надеждата, че ледът ще се разпука и всички ще можем да потеглим с лодките... дори умиращите.

Гудсър се намръщи и погледна със съмнение към четирите лодки.

— Нима ще се съберем в тези съдове? — попита той.

— Не забравяйте, докторе — каза Едуард Кауч, — че вече сме с деветнайсет човека по-малко след напускането на недоволните. И от вчера сутринта имаме още двама умрели. Така се получават само петдесет и трима души, включително ние, за четирите здрави лодки.

— И както самият вие казвате — добави Томас Джонсън, — през следващата седмица ще умрат още няколко болни.

— Освен това вече почти няма храна, която да теглим — каза капрал Пиърсън, който се беше облегнал на преобърнатия велбот. — Наистина ми се иска да не беше така.

— Освен това реших да оставим всички палатки тук — каза Крозиър.

— А къде ще се крием по време на буря? — попита Гудсър.

— На леда — под лодките — каза Девьо. — В открити води — под покривалата на лодките. Аз правех така по време на опита ми да се добера до полуостров Бутия миналия март, в разгара на зимата, а във и под лодките е много по-топло, отколкото в шибаните палатки... извинете ме за израза, капитане.

— Извинен сте — каза Крозиър. — Освен това всяка холандска палатка сега тежи три-четири пъти повече, отколкото в началото на похода. Те никога не изсъхват. Сигурно са се просмукали с половината от цялата арктическа влага.

— Както и всичките ни долни дрехи — каза помощник Робърт Томас.

Всички се засмяха. Двамата от тях завършиха смеха си с кашлица.

— Освен това възнамерявам да оставя тук всички големи бурета с вода с изключение на три — каза Крозиър. — Две от тях ще бъдат вече празни по време на нашето отпътуване. На всяка лодка ще има само по една малка бъчонка за съхранение на продукти.

Гудсър поклати глава.

— А как ще утолявате вашата жажда по време на плаването или при прехода през протока?

— *Нашата* жажда, докторе — каза капитанът. — Не забравяйте, че ако ледът се разпука, вие и болните хора ще тръгнете с нас, вместо да останете да умирате тук. Когато стигнем до реката, ще пълним редовно бъчонките. А дотогава... трябва да ви призная нещо. Ние — офицерите — наистина скрихме едно нещо, за което не съобщихме

вчера, по време на делбата. Малко гориво за спиртниците, скрито под фалшивото дъно на една от последните бъчонки с ром.

— Ще разтопяваме лед и сняг, за да получаваме питейна вода — каза Джонсън.

Гудсър кимна бавно. Той до такава степен се беше примирил с неизбежната си скорошна смърт, че мисълта за възможно спасение му се струваше почти болезнена. С усилие на волята си сподави желанието отново да се изпълни с надежда. Много по-вероятно беше всички — групата на Хики, тримата авантюристи на господин Мейл, отпавилата се на юг група на Крозиър — да загинат през следващия месец.

И отново, сякаш прочел мислите му, Крозиър попита:

— И какво ще ни трябва, докторе, за да не умрем от скорбут и изтощение през следващите три месеца, които най-вероятно ще преминат в гребане срещу течението на реката към Голямото робско езеро?

— Прясна храна — отвърна просто лекарят. — Убеден съм, че можем да победим болестта при някои от хората, ако успеем да намерим прясна храна. Ако не зеленчуци и плодове — които знам, че е невъзможно да открием тук — то поне прясно месо, особено мазнина. Дори животинската кръв би помогнала.

— Защо месото и лойта задържат развитието на подобна страшна болест и дори я спират, докторе? — попита капрал Пиърсън.

— Нямам представа — отвърна Гудсър, поклащайки глава, — но съм уверен в това, както съм убеден, че всички ще умрем от скорбут, ако не ядем прясно месо... още преди да ни убие гладът.

— Ако Хики и останалите се доберат до лагера „Ужас“, дали голднървите консервирани продукти ще им свършат работа?

Гудсър отново сви рамене.

— Възможно е, макар че аз съм съгласен с мнението на покойния ми колега, помощник-лекар Макдоналд, че прясната храна е винаги по-добра от консервираната. Освен това съм сигурен, че в голднървите консерви има поне два вида отрови — едната бавна и коварна, а другата, както в случая с нещастния капитан Фицджереймс, бързо действаща и страшна. И в двата случая по-добре да потърсим и намерим прясно месо или риба, отколкото да възлагаме надежди на развалените голднърви консерви.

— Ние се надяваме — каза капитан Крозиър, — че щом се озовем в откритите води на залива, сред плаващите ледове, там ще бъде пълно с тюлени и моржове, докато не настъпи истинската зима. А тръгнем ли нагоре по реката, ще спираме от време на време, за да ловуваме елени, лисици или елени, но може би ще трябва да разчитаме главно на риболов... който там е напълно възможен според такива пътешественици като Джордж Бак и нашия сър Джон Франклин.

— Сър Джон си е изял и обувките — каза капрал Пиърсън.

Никой не направи забележка на умиращия от глад пехотинец, но и никой не се засмя и не реагира на шегата, докато накрая Крозиър не каза с напълно сериозен глас:

— Точно по тази причина взех с нас стотици допълнителни ботуши. Не само за да пазя краката на хората сухи — което, както сам видяхте, докторе, се оказа невъзможно. А и за да разполагаме с всичката тази кожа, която да можем да ядем по време на предпоследния етап от пътуването ни на юг.

Гудсър го зяпна.

— Ще имаме само едно буре с вода, но стотици флотски ботуши за ядене?

— Да — каза Крозиър.

Внезапно всички мъже избухнаха в толкова силен смях, че просто не можеха да се спрат; когато някои постепенно спираха, друг отново избухваше в смях и всички се присъединяваха към него.

— Шшт! — каза най-накрая Крозиър с тона на учител, призоваващ момчетата си към ред, макар самият той да продължаваше да се подхилва.

Мъжете, които изпълняваха задълженията си в лагера на двайсетина ярда от тях, ги гледаха с любопитство върху бледите си лица, скрити под уелските перуки и шапките.

Гудсър му се наложи да избърше сълзите си и да се изсекне, преди всичко да замръзне на лицето му.

— Няма да чакаме, докато ледът се разпука чак до брега — каза Крозиър в неочаквано настъпилата тишина. — Утре, когато боцман Джонсън последва тайно групата на Хики покрай брега на северозапад, господин Девьо ще вземе друга група с най-здравите ни хора и ще тръгне на юг по леда, като вземе със себе си само раници и спални чували — с малко повече късмет те ще се движат също толкова

бързо, колкото Рубен Мейл и неговите двама приятели. Те ще навлязат поне десетина мили, а може и повече, навътре в протока, за да проверят за свободни води. Ако на разстояние от пет мили има канал, тръгваме всички.

— Хората нямат сили... — започна Гудсър.

— Ще намерят, когато разберат със сигурност, че оттук до откритите води има само два дни път — каза капитан Крозиър. — Двамата моряци, които оцеляха след ампутацията на краката им, ще станат, ще се впрегнат в хамутите и ще тръгнат на кървавите си чукачетата, ако разберат, че там ни чака открита вода.

— А с малко повече късмет — каза Девьо — хората ми ще се върнат с убити тюлени и моржове.

Гудсър погледна към пукация, движещ се, осеян с тороси лед, който се простираше под ниските сиви облаци.

— Ще успеете ли да довлечете тюлените и моржовете до лагера през този бял кошмар? — попита той.

В отговор Девьо само се усмихна широко.

— Има едно нещо, за което трябва да сме благодарни — каза помощник-боцманът Джонсън.

— И какво е то, Том? — попита Крозиър.

— Нашият приятел от ледовете като че ли е изгубил интерес към нас и си е отишъл — каза все още мускулестият боцман. — Не сме го чували и виждали отпреди да се установим в Речния лагер.

Всичките осем мъже, включително Джонсън, едновременно протегнаха ръце към близките лодки и почукаха с кокалчетата на пръстите си по дървото.

53.

ГОЛДИНГ

ЛАГЕР „СПАСЕНИЕ“

17 АВГУСТ 1848 Г.

Двайсет и две годишният Робърт Голдинг се втурна в лагер „Спасение“ веднага след залез-слънце във вторник, 17 август, развълнуван, треперещ и толкова възбуден, че почти не можеше да говори. Помощник-капитан Робърт Томас го пресрещна пред палатката на Крозиър.

— Голдинг, мислех си, че си с групата на господин Девьо на леда.

— Да, сър. Там съм, господин Томас. Бях.

— Девьо върна ли се вече?

— Не, господин Томас. Господин Девьо ме изпрати обратно със съобщение за капитана.

— Можеш да го предадеш на мен.

— Да, сър. Имам предвид не, сър. Господин Девьо нареди да докладвам само на капитана. Извинете, сър. Благодаря ви, сър.

— Какъв е тоя шум, дявол го взел? — попита Крозиър, изпълзявайки от палатката.

Голдинг повтори нареждането от втория помощник да докладва само на капитана, извини се, заеквайки, и беше отведен от Крозиър подалеч от палатките.

— Сега ми кажи какво става, Голдинг. Защо не си с господин Девьо? Да не се е случило нещо с него и разузнавателния отряд?

— Да, сър. Искам да кажа... не, капитане. Искам да кажа, че нещо наистина се случи, сър, там, на леда. Не бях там, когато се е случило — ние изостанахме, за да ловим тюлени, сър, Франсис Покок, Джозифъс Грейтър и аз, докато господин Девьо продължи на юг заедно с Робърт Джонс, Бил Марк и Том Тадман и останалите, но вечерта се

върнаха само господин Девьо и още двама, искам да кажа някъде около час след като чухме изстрелите.

— Успокой се, момче — каза Крозиър, поставяйки твърдо ръце върху треперещите рамене на момчето. — Кажи ми какво е съобщението на господин Девьо дума по дума. А след това ще ми разкажеш какво си видял.

— И двамата са мъртви, капитане. И двамата. Видях единия труп — господин Девьо остави тялото ѝ на едно одеяло, сър, цялото беше разкъсано, — но още не съм видял другия.

— *Кои* двама са мъртви, Голдинг? — попита троснато Крозиър, макар онова „ѝ“ да му беше разкрило част от истината.

— Безмълвната дама и тварта, капитане. Ескимоската кучка и чудовището от ледовете. Видях тялото ѝ. Неговото още не съм видял. Господин Девьо каза, че се намира близо до един полип на около миля от мястото, където стреляхме по тюлените, и че трябва да отведе вас и доктора, за да го видите, сър.

— Полип? — повтори Крозиър. — Имаш предвид полиния? Едно от малките езерца в леда?

— Да, капитане. Още не съм го видял, но точно там се намира трупът на създаването според господин Девьо и Уилсън Дебелия, който беше с него и носеше и дърпаше одеялото като шейна, сър. Безмълвната лежеше на одеялото, разбирате ли, цялата нарязана и мъртва. Господин Девьо каза да доведе вас и доктора и никой друг и да не казвам на никой друг, защото иначе, като се върне, ще накара господин Джонсън да ме नाहीба с камшика.

— Защо доктора? — попита Крозиър. — Да не би някой от хората ни да е ранен?

— Така мисля, капитане. Не съм сигурен. Те са още там при... дупката в леда, сър. Покок и Грейтър продължиха на юг с господин Девьо и Алекс Уилсън Дебелия, така нареди господин Девьо, и мен ме изпрати обратно тук и каза да ви заведа с доктора, никой друг. И да не казвам на никого. Още не. А... и докторът да донесе чантата си с ножовете и другите неща, и може би няколко по-големи ножове, за да разрежем трупа на тварта. Чухте ли пушечните изстрели тази вечер, капитане? Покок и Грейтър, и аз ги чухме, а се намирахме поне на миля от полипа.

— Не. Няма как да чуем пушечни изстрели от две мили разстояние при цялото това пукане и трещене на леда — каза Крозиър. — Помисли си хубаво, Голдинг. Защо да сме само аз и докторът, които трябва да отидем да видим... каквото има там?

— Той каза, че е абсолютно сигурен, че съществото е мъртво, но господин Девьо рече още, че то не е онова, което сме си мислели, капитане. Каза, че е... забравих думата, дето я използва. Но господин Девьо рече, че това променя всичко, сър. Искате двамата с доктора да го видите и да научите какво се е случило там, преди останалите в лагера да узнаят.

— *Какво се е случило там?* — притисна го Крозиър.

Голдинг поклати глава.

— Не знам, капитане. Покок и Грейтър, и аз ловяхме тюлени, сър... застреляхме един, капитане, но той се плъзна в дупката си в леда и не можахме да го хванем. Ужасно съжалявам, сър. След това чухме изстрелите от юг. А малко по-късно, след около час може би, господин Девьо се появи заедно с Джордж Кан, който имаше кръв по лицето, и Дебелия Уилсън, който теглеше тялото на Безмълвната върху одеялото, и тя беше разкъсана на парчета, само... трябва да се връщаме бързо, капитане. Докато луната още е на небето.

И наистина след рядко ясният огненочервен залез последва рядко ясна нощ — Крозиър тъкмо беше извадил секстанта от кутията му, за да определи координатите по звездите, когато беше чул шума — и огромната, пълна, синкавобяла луна тъкмо беше изгряла над айсбергите и ледените струпвания на югоизток.

— Защо тази вечер? — попита Крозиър. — Не може ли да изчака до сутринта?

— Господин Девьо каза, че не може, капитане. Той каза да ви предам поздравите му и да бъдете така добър да вземете доктор Гудсър, и да извървите двете мили — не е повече от два часа път, сър, въпреки ледените стени, — за да видите какво има край полиана.

— Добре — каза Крозиър. — Кажи на доктор Гудсър, че искам да си вземе медицинския комплект, да се облече топло и да дойде при мен. Ще ви чакам при лодките.

* * *

Голдинг поведе четиримата мъже по леда — Крозиър беше пренебрегнал посланието на Девьо да дойде сам с лекаря и беше наредил на боцмана Джон Лейн и старшината на трюма Уилям Годард да тръгнат с тях, въоръжени с пушките си, — а след това ги преведе и през скупчените айсберги и ледени блокове, през три високи тороса и накрая през гора от ледени върхове, където обратният път на Голдинг към лагера беше белязан не само от неговите отпечатыци от стъпки, но и от бамбуковите пръчки, които хората носеха със себе си чак от „Ужас“. Групата на Девьо беше взела пръчките със себе си, за да отбележи обратния път и най-проходимите места сред ледените скупчвания, в случай че намерят открита вода и искат останалите да ги последват с лодките. Луната светеше толкова ярко, че всичко наоколо хвърляше сенки. Дори тънките бамбукови пръчки приличаха на стрелките на лунен часовник, хвърлящи сенчести резки върху синкавобелия лед.

През първия час тишината се нарушаваше само от тежкото дишане на мъжете, скърцането на снега под ботушите и пропукването и стонове на заобикалящия ги лед. По едно време Крозиър попита:

— Сигурен ли си, че е мъртва, Голдинг?

— Кой, сър?

Раздразнената въздишка на капитана се превърна в облак ледени кристалчета, искрящи под лунна светлина.

— Колко жени има наоколо, дявол да го време? Безмълвната дама.

— О, да, сър. — Младежът се изкиска. — Мъртва си е. Циците ѝ бяха откъснати.

Капитанът изгледа момчето, докато изкачваха поредния нисък торос и навлязоха в сянката на висок айсберг, сияещ със синя светлина.

— Но сигурен ли си, че е Безмълвната? Възможно ли е да е друга местна жена?

Въпросът, изглежда, озадачи Голдинг.

— Има ли още ескимоски жени тук, капитане?

Крозиър поклати глава и даде знак на младежа да продължи да води.

Те достигнаха „полианата“, както продължаваше да я нарича Голдинг, около час и половина след като бяха напуснали лагера.

— От думите ти останах с впечатлението, че е доста по-далеч — каза Крозиър.

— Досега не съм идвал дотук — каза Голдинг. — Когато господин Девьо намери чудовището, аз ловувах тюлени ей там. — Той махна неопределено с ръка, показвайки назад и наляво от мястото край дупката в леда, където стояха.

— Каза, че някой от хората ни е ранен? — попита доктор Гудсър.

— Да, сър. Дебелия Алекс Уилсън имаше кръв по лицето.

— Според мен ти каза, че по лицето на Джордж Кан е имало кръв — каза Крозиър.

Голдинг категорично поклати глава.

— Не, капитане. Дебелия Алекс имаше кръв.

— Негова ли беше кръвта или на някой друг? — попита Гудсър.

— Не знам — отвърна Голдинг, като гласът му прозвуча почти враждебно. — Господин Девьо просто ми нареди да ви кажа да си вземете инструментите. Реших, че някой е ранен, щом господин Девьо се нуждае от вас да го оправите.

— Добре, тук няма никой — каза боцманът Джон Лейн, който внимателно обиколи полинията — тя беше около двайсет и пет фута в диаметър — и надникна първо в черната вода, намираща се на осем фута под повърхността на леда, а след това огледа и обграждащата ги гора от върхове на глетчери. — Къде са те? Освен теб господин Девьо водеше още осем мъже със себе си, когато напусна лагера, Голдинг.

— Не знам, господин Лейн. Той нареди да ви доведе именно тук.

Старшината на трюма Годард събра ръцете си на шепи около устата и извика:

— Ехоооо? Господин Девьо? Ехооо?

В отговор някъде отдясно се разнесе вик. Гласът беше неясен, приглушен, но звучеше развълнувано.

Давайки знак на Голдинг да го последна, Крозиър тръгна през гората от двайсетфутови глетчерови върхове. Вятърът прелиташе между изваяните кули със стенещ, монотонен вой и всички знаеха, че краищата на ледените върхове са остри и твърди като моряшки ножове.

Пред тях, на огрян от лунна светлина участък от равен лед между върховете на глетчери, стоеше самотна тъмна човешка фигура.

— Ако това е Девьо — прошепна Лейн на капитана, — значи той е изгубил осемте си човека.

Крозиър кимна.

— Джон, Уилям, вие двамата вървете напред — бавно, — дръжте оръжията в готовност, с наполовина спуснати ударници. Доктор Гудсър, бъдете така добър да останете тук с мен. Голдинг, ти също чакай тук.

— Слушам, сър — прошепна Уилям Годард. Двамата с Джон Лейн свалиха със зъби дебелиите си ръкавици, за да могат да използват пръстите си, облечени в по-тънките долни ръкавици, вдигнаха оръжията си, спуснаха наполовина единия ударник на двуцевните си пушки и тръгнаха предпазливо напред, към осветеното открито пространство отвъд ледената гора.

Изад последния глетчеров връх се появи една огромна сянка и със страшна сила удари главите на Лейн и Годард една в друга. Двамата мъже се строполиха на земята като говеда под тежкия чук в кланицата.

Друга тъмна фигура нанесе удар върху задната част на главата на Крозиър, изви ръцете му зад гърба и когато той се опита да се изправи, притисна нож към шията му.

Робърт Голдинг хвана доктор Гудсър и приближи дълъг нож към гърлото му.

— Не мърдай, докторе — прошепна младежът, — или лично аз ще те оперирам.

Грамадната сянка вдигна Годард и Лейн за яките на шинелите и ги повлече към откритото пространство. Върховете на ботушите им чертаеха бразди в снега. Изад ледените върхове се появи трети мъж, вдигна оръжията на Годард и Лейн, подаде едното на Голдинг и задържа другото.

— Отивай ей там — каза Ричард Ейлмър, сочейки с цевите на пушката.

С все още притиснат нож към гърлото му от неясната фигура, в която Крозиър разпозна по миризмата мързеливеца Джордж Томпсън, капитанът се изправи и блъскан в гърба, препъвайки се, излезе от сенките на ледените върхове и тръгна към човека, който чакаше под лунната светлина.

Магнъс Менсън хвърли телата на Лейн и Годард на леда пред своя господар Корнилиъс Хики.

— Живи ли са? — изхриптя Крозиър. Томпсън продължаваше да държи ръцете на капитана зад гърба му, но сега, когато срещу Крозиър бяха насочени дулата на две пушки, беше свалил ножа от гърлото му.

Хики се наведе напред, сякаш за да огледа мъжете, и с две плавни, леки движения им преряза гърлата с ножа, който внезапно се беше появил в ръката му.

— Вече не са живи, господин Велики и Всемогъщи Крозиър — каза помощник-калафатникът.

Кръвта, която се изливаше върху леда, изглеждаше черна на лунната светлина.

— Този способ ли използва, за да заколиш Джон Ървинг? — попита Крозиър с треперещ от ярост глас.

— Майната ти — каза Хики.

Крозиър погледна към Робърт Голдинг.

— Надявам се, че си получил своите трийсет сребърника.

Голдинг се изкиска.

— Джордж — обърна се помощник-калафатникът към Томпсън, който стоеше зад капитана. — Крозиър носи пистолет в десния джоб на шинела си. Извади го. Дики, донеси ми пистолета. Ако Крозиър мръдне, убий го.

Томпсън извади пистолета, докато Ейлмър държеше капитана под прицела на присвоената пушка. После се приближи до другаря си, взе пистолета и кутията с патрони, които Томпсън беше открил, и отстъпи назад с отново вдигната пушка. Той прекоси огряното от лунна светлина пространство и подаде пистолета на Хики.

— Всички тези страдания, съпътстващи съществуването — каза внезапно доктор Гудсър. — Защо хората непрекъснато добавят нови към тях? Защо представителите на нашия вид винаги трябва да поемат докрай дадените ни от Бог нещастие, ужас и тленност, а след това допълнително да влошат нещата? Можете ли да отговорите на този въпрос, господин Хики?

Помощник-калафатникът, Менсън, Ейлмър, Томпсън и Голдинг погледнаха към лекаря така, сякаш той бе започнал да говори на арамейски.

Същото направи и единственият друг жив човек там, Франсис Крозиър.

— Какво искаш, Хики? — попита Крозиър. — Освен да убиеш още няколко добри мъже, за да се запасиш с месо за похода?

— Искам да си затвориш шибаната уста и да умреш бавно и мъчително — отвърна Хики.

Робърт Голдинг се заля в идиотски смях. Цевите на пушката, която стискаше в ръцете си, барабаняха по гърба на Крозиър.

— Господин Хики — каза Гудсър, — предполагам разбирате, че никога няма да ви помогна при дисекцията на моите другари.

Хики оголи ситните си зъби под лунната светлина.

— Ще ми помогнеш, докторе. Гарантирам ти го. Или ще ни гледаш как режем парчета от теб едно по едно, а след това те храним със собственото ти месо.

Гудсър не каза нищо.

— Том Джонсън и останалите ще ви намерят — каза Крозиър, без да отмества поглед от лицето на Корнилиъс Хики.

Помощник-калафатникът се изсмя.

— Джонсън вече ни намери, Крозиър. По-точно ние го намерихме.

Той протегна ръка зад себе си и измъкна една конопена торба от снега.

— Как обичаше да наричаш Джонсън насаме, крал Крозиър? Твоята силна дясна ръка? Ето я. — Той подхвърли една гола и окървавена дясна ръка, отрязана точно над лакътя, и я проследи с поглед как пада в краката на Крозиър.

Капитанът не я погледна.

— Нещастна жалка плюнка такава. Ти си — и винаги си бил — нищожество.

Лицето на Хики се изкриви, лунната светлина го променяше в нещо нечовешко. Тънките му устни се разтегнаха, оголвайки дребните му зъби в гримаса, каквато можеше да се види само при жертвите на скорбута в предсмъртните им часове. В очите му проблясваше нещо по-силно от безумие, нещо повече от обикновена омраза.

— Магнъс — каза Хики, — удуши капитана. Бавно.

— Добре, Корнилиъс — каза Магнъс Менсън и затътри крака напред.

Гудсър се опита да изтича напред, но Голдинг го хвана бързо с едната си ръка, а с другата притисна пушката към главата му.

Крозиър не помръдна и едно мускулче, докато великанът пристъпваше тромаво към него. Когато сянката му падна върху капитана и върху Джордж Томпсън, който го държеше, последният леко отстъпи назад. Крозиър залитна заедно с него, след което рязко се дръпна напред, освободи лявата си ръка и бръкна в левия джоб на шинела си.

Голдинг едва не натисна спусъка, което щеше да отнесе половината череп на Гудсър — толкова силно се стресна, когато от джоба на капитанския шинел избухна пламък и приглушеният гръм на два изстрела се понесе над леда и се отрази в гората от ледени върхове.

— Опа — каза Магнъс Менсън, вдигайки бавно ръце към корема си.

— Дявол да го вземе — рече спокойно Крозиър. Той беше стрелял по невнимание и през двете цеви на двузарядния пистолет.

— Магнъс! — извика Хики и се хвърли към великана.

— Мисля, че капитанът ме простреля, Корнилиъс — каза Менсън. В гласа му прозвуча смущение и леко недоумение.

— Гудсър — извика Крозиър, възползвайки се от всеобщото объркване. Капитанът рязко се завъртя, изрита Томпсън с коляно в слабините и се освободи. — Бягай!

Лекарят се опита. Той се дърпаше, блъскаше и почти успя да се освободи от хватката на младия Голдинг, но младежът го препъна, събори го по корем, затисна гърба му с коляно и допря двуцевната пушка към тила на Гудсър.

Крозиър се отдалечаваше с големи скокове към ледената гора.

Хики спокойно взе пушката на Ричард Ейлмър, прицели се и стреля през двете цеви.

Върхът на един леден издатък се пръсна на парчета и се посипа надолу в същия момент, в който Крозиър падна по корем на земята и започна да се плъзга по леда и тънкия слой от собствената си кръв.

Хики върна оръжието на Ейлмър, разкопча куртката и жилетката на Менсън и разкъса ризата му и мръсното бельо.

— Доведи тук шибания доктор — изкрещя той на Голдинг.

— Не боли много, Корнилиъс — изръмжа Магнъс Менсън. — По-скоро ме гъделичка.

Голдинг изблъска към него Гудсър. Лекарят си сложи очилата и огледа двете дупки от куршуми.

— Не съм сигурен, но ми се струва, че двата малокалибрени куршума не са успели да пробият подкожната мазнина на господин Менсън, да не говорим за мускулната тъкан. Боя се, че това са само две незначителни повърхностни рани. Сега мога ли да прегледам капитан Крозиър, господин Хики?

Хики се изсмя.

— Корнилиъс! — изкрещя Ейлмър.

Крозиър, оставяйки след себе си кървава следа и късчета от връхните си дрехи, се беше вдигнал на четири крака и пълзеше към гъстите сенки на върховете на глетчери. Сега с усилие се изправи на крака и залитайки като пиян, пое към ледените колони.

Голдинг се изкиска и вдигна пушката си.

— Не! — изкрещя Хики. Той измъкна от джоба си големия пистолет на Крозиър и внимателно се прицели.

На двайсет фута от ледените върхове Крозиър погледна назад през рамото си.

Хики стреля.

От удара на куршума Крозиър се завъртя на място и падна на колене. Тялото му омекна, но той напрегна сили и опря едната си ръка в леда, опитвайки се да се изправи.

Хики направи пет крачки напред и отново стреля.

Крозиър беше отхвърлен назад и падна по гръб с вдигнати колене.

Хики направи още две крачки, прицели се и отново стреля. Единият крак на Крозиър потрепна и се изпъна на леда, когато куршумът проби капачката или мускулите под коляното. Капитанът не издаде нито звук.

— Корнилиъс, скъпи. — Магнъс Менсън говореше с хленчещия тон на ранено дете. — Коремът започва да ме боли.

Хики се обърна.

— Гудсър, дай му нещо за болката.

Лекарят кимна. Когато заговори, гласът му звучеше много тихо, много напрегнато и свършено безстрастно.

— Нося цяло шише от пудрата на Томас Доувър, получена от растението кока, която понякога наричат кокаин. Ще го дам на Менсън. Всичкото, ако искате. Заедно с глътка мандрагора, лауданум и морфин. Това ще спре болката. — Той посегна към медицинската си чанта.

Хики вдигна пистолета и се прицели в лявото око на лекаря.

— Ако някое от твоите лекарства разболее Магнъс или ако извадиш от шибаната си чанта скалпел или някакъв друг режещ инструмент, кълна се в Бога, че ще те прострелям в топките и няма да ти позволя да умреш, докато не ги изядеш. Разбра ли, докторе?

— Разбрах — отвърна Гудсър. — Но всичките ми следващи действия ще бъдат в съгласие с Хипократовата клетва. — Той извади едно шишенце и лъжичка и отмери малка доза от течния морфин. — Изпий това — каза той на гиганта.

— Благодаря, докторе — рече Магнъс Менсън и шумно преглътна лекарството.

— Корнилиъс! — извика Томпсън, сочейки с пръст.

Крозиър беше изчезнал. Кървавата следа водеше към ледените колонии.

— О, мамка му — рече помощник-калафатникът и въздъхна. — Тоя задник започва прекалено да ми лази по нервите. Дики, презареди ли? — Докато задаваше въпроса, Хики презареждаше пистолета.

— Да — отвърна Ейлмър, повдигайки пушката.

— Томпсън, вземи пушката, която донесох, и остани тук при Магнъс и доктора. Ако добрият доктор направи нещо, което не ти хареса — дори да пръдне без разрешение, — простреляй го в топките.

Томпсън кимна. Голдинг се изкиска. Хики със своя пистолет и въоръжените Голдинг и Ейлмър с техните пушки тръгнаха бавно по обляния в лунна светлина лед, а след това предпазливо вкупом влязоха в гората от ледени колонии и сенки.

— Трудно ще го намерим тук — прошепна Ейлмър, когато пристъпиха в мрака, прорязван от ивици лунна светлина.

— Не мисля така — каза Хики и посочи към широката кървава следа, водеща право напред между ледените колонии като телеграфен код от черни точки и линии.

— Той все още има малкия пистолет — прошепна Ейлмър, придвижвайки се предпазливо между върховете на глетчери.

— Майната му на него и на пистолета му — каза Хики и закричи право напред, като от време на време се подхлъзваше по леда и кръвта. Голдинг се изкиска силно.

— Майната му на него и на пистолета му — пропя той и отново се изхили.

Кървавата следа свърши след около четирийсет фута, до черната *полия*. Хики се хвърли напред и погледна надолу, където хоризонталните червени следи се превръщаха във вертикални следи, спускащи се надолу по отвесната осемфутова ледена стена.

— Ох, мамка му, мамка му! — изкрещя Хики, крачейки напред-назад. — Искях да пусна последния куршум във физиономията на великия и неповторим капитан, докато го гледам, *мамка му!* Той ми открадна удоволствието.

— Погледнете, господин Хики, сър — каза Голдинг, кискайки се.

Той посочи към нещо, приличащо на човешко тяло, плаващо с лицето надолу в тъмната вода.

— Това е просто шибан шинел — каза Ейлмър, който беше излязъл предпазливо от сенките с насочено напред оръжие.

— Само шибан шинел — повтори Робърт Голдинг.

— Значи се е удавил — каза Ейлмър. — Не е ли време да се махаме оттук, докато Девьо или някой друг не е дошъл заради изстрелите? До останалите от групата има два дни път, а преди да си тръгнем, трябва да нарежем труповете.

— Никой никъде няма да ходи все още — каза помощник-калафатникът. — Крозиър може да е жив.

— Целият надупчен и без шинел? — попита Ейлмър. — Погледни му шинела, Корнилиъс. Изстрелите са го разкъсали на парцали.

— Може да е още жив. Трябва да се уверим, че не е. Може пък тялото да изплува на повърхността.

— Какво смяташ да правиш? — попита Ейлмър. — Да стреляш по мъртвото тяло?

Хики рязко се обърна към мъжа и го изгледа така, че много по-високият Ейлмър отстъпи назад.

— Да — каза Корнилиъс Хики. — Точно това смятам да направя. — След което изляз на Голдинг: — Доведи тук Томпсън, Магнъс и доктора. Ще завържем доктора здраво за някой от върховете на глетчери, докато аз, Ейлмър и Томпсън претърсваме наоколо, а ти ще наглеждаш Магнъс и ще нарежеш Лейн и Годард на удобни за пренасяне парчета.

— Аз ли ще ги режа? — извика Голдинг. — Ти ми каза, че затова сме хванали Гудсър, Корнилиъс! Той трябва да върши цялото рязане, не аз.

— Гудсър ще се занимава с това по-нататък, Боби — каза Хики. — Тази вечер ще трябва да го направиш ти. Все още не можем да се доверим на доктор Гудсър... не и докато не го отведем при нашите хора, на много мили оттук. Бъди добро момче и върви доведи доктора, вържи го здраво за някой глетчеров връх, като използваш най-добрия си възел, и кажи на Магнъс да донесе труповите тук, за да ги нарежеш. Вземи инструменти за рязане от чантата на Гудсър, както и големите ножове и дърводелския трион, който донесох в онази торба.

— Ох, добре — каза Голдинг. — Но предпочитам да се включа в търсенето. — Той се затътри обратно през леденото поле.

— Капитанът сигурно е изгубил половината си кръв, докато допълзи дотук от мястото, където го простреля, Корнилиъс — каза Ейлмър. — Ако не се е хвърлил във водата, няма къде да се скрие, без да остави кървава следа.

— Абсолютно си прав, скъпи ми Дики — каза Хики със странна усмивка. — Ако не е във водата, той може все още да пълзи, но не може да спре кръвотечението при такива рани. Ще продължим да го търсим, докато не се убедим, че се е удавил или се е скрил някъде между върховете на глетчерите, докато кръвта му изтича. Ти ще започнеш оттам, по южната страна на полинията. Аз ще тръгна на север. Ще се движим по посока на часовниковата стрелка. Ако забележиш някаква следа, дори да е капчица кръв или вдлъбнатина в снега, спираш и викаш. Аз ще дойда при теб. И внимавай. Не искаме умиращият негодник да изскочи от сенките и да грабне някоя от пушките ни, нали?

Ейлмър изглеждаше изненадан и разтревожен.

— Наистина ли смяташ, че ще му е останала толкова сила, че да го направи? С три куршума и всичките сачми в тялото си имам

предвид. Без шинела със сигурност ще измръзне до смърт за няколко минути. Става все по-студено и вятърът се засилва. Наистина си мислиш, че се е притаил някъде и ни чака, Корнилиъс?

Хики се усмихна и кимна към черното езеро.

— Не. Мисля, че е мъртъв и се е удавил там долу. Но трябва да се убедим в това. Няма да си тръгнем, докато не сме сигурни, дори ако се наложи да търсим, докато не се покаже проклетото слънце.

* * *

В крайна сметка го търсиха в продължение на три часа под светлината на изгряващата, а след това — и залязваща луна. Нито около полинията, нито сред глетчеровите върхове, нито на откритите ледени полета отвъд ледената гора, нито по торосите, издигащи се на север, на юг и на изток — никъде не откриха кървави дири, отпечатащи или следи от влачене.

На Робърт Голдинг му бяха необходими три пълни часа, за да нареже телата на Джон Лейн и Уилям Годард на парчета с нужните размери, и въпреки това ужасно оплеска всичко. На леда около него се въргаляха ребра, глави, ръце, крака и части от гръбнаци, сякаш беше избухнал взрив в кланица. Самият Голдинг така се беше омазал в кръв, че приличаше на участник в комедийно представление, и когато Хики и останалите се върнаха, Ейлмър, Томпсън и дори Магнъс Менсън се стреснаха от вида на техния млад ученик, и Хики се смя дълго и невъздържано.

Напълниха конопените чували и торби с месо, увито в мушама, която бяха донесли със себе си. И въпреки това от тях се процеждаше кръв.

Отвързаха Гудсър, който трепереше от студ или от шока.

— Време е да тръгваме, докторе — каза Хики. — Останалите момчета ни чакат на леда на около десет мили западно оттук, за да те приветстват с добре дошъл.

— Господин Девьо и другите скоро ще тръгнат след вас — каза Гудсър.

— Не — каза Корнилиъс Хики с абсолютна увереност. — Няма. Не и сега, когато знаят, че имаме поне три пушки и пистолет. Ако

изобщо разберат, че сме били тук, което според мен няма да стане. — После се обърна към Голдинг: — Дай на нашия нов другар да носи един чувал с месо, Боби.

Когато Гудсър отказа да вземе обемистия чувал, Магнъс Менсън го събори с удар на земята, като едва не му счупи ребрата. При четвъртия опит да му дадат мокрия от кръвта чувал, след още два сериозни удара, лекарят най-после го взе.

— Да тръгваме — каза Хики. — Вече приключихме тук.

54. ДЕВЬО

ЛАГЕР „СПАСЕНИЕ“

19 АВГУСТ 1848 Г.

Първи помощник-капитан Девьо неволно се усмихваше до уши, докато заедно с осемте си моряци се връщаше в лагера „Спасение“ сутринта в събота, 19 август. Този път за разнообразие той носеше само добри новини на капитана и останалите.

Само на четири мили от брега паковият лед се беше разцепил на плаващи късове и се бяха отворили канали, и Девьо и хората му изгубиха още един ден, проследявайки ги на юг, докато накрая не се озоваха пред открита вода, която стигаше чак до полуостров Аделаида и почти сигурно до залива с устието на реката на Бак, намиращ се малко по-далеч на изток, зад полуострова. Девьо беше видял ниските хълмове на полуостров Аделаида на по-малко от дванайсет мили от айсберга, върху който се бяха изкатерили при достигането на най-южната точка на паковия лед. Не можеха да продължат по-нататък без лодка, което тогава беше накарало старши помощник Девьо да се усмихне широко и го караше да се усмихва и сега.

Всички можеха да напуснат лагер „Спасение“. Сега вече всеки един имаше шанс да оцелее.

Другата, не по-малко добра новина беше, че бяха прекарвали два дни в стрелба по тюлените върху плаващите ледени блокове в откритите води на протока. Два дни и нощи Девьо и хората му ядоха до пръсване тюленово месо и мас; изтощените им тела копнееха за лойта толкова силно, че макар от обилната храна да им ставаше лошо — след седмиците, прекарани само на сухари и късчета старо осолено свинско, — от повръщането само огладняваха още повече, смееха се и отново се захващаха да се тъпчат с месо.

Сега, докато следваха бамбуковите пръчки през последната миля крайбрежен лед до лагера, всеки от осемте мъже теглеше след себе си труп на тюлен. Тази вечер четирийсет и шестимата моряци в лагера Спасение, както и осемте тържествувачи разузнавачи, щяха да се нахранят добре.

Общо взето, мислеше си Девьо, когато излязоха на брега и минаха покрай лодките с радостни възгласи и викове „ура“, за да привлекат вниманието на лагера — ако не се смяташе, че хлапакът Голдинг се беше върнал сам още през първия ден заради болки в стомаха, това беше почти идеалната експедиция. За пръв път от месеци — от години — капитан Крозиър и останалите щяха да получат новини, които си заслужаваше да бъдат отпразнувани.

Всички щяха да си тръгнат за вкъщи. Ако тръгнеха още днес, като най-здравите мъже теглят болните в лодките само четири мили по криволическия път между торосите, отбелязван внимателно от Девьо, след три или четири дни щяха вече да плават, а след седмица щяха да са стигнали до устието на река Грейт Фиш. И беше напълно възможно дотогава проходите в леда да се бяха отворили още по-близо до брега!

Мръсните, дрипави, прегърбени създания изпълзваха от палатките си или изоставяха задълженията си из лагера, за да вперят погледи в групата на Девьо.

Радостните викове на хората на Девьо — Алекс Уилсън Дебелия, Франсис Покок, Джоузефъс Грейтър, Джордж Кан, Робърт Джонс, Томас Тадман, Томас Макънви и Уилям Марк — утихнаха при вида на мрачните, неподвижни лица и безумните погледи на хората, които стояха пред тях. Всички обитатели на лагера виждаха труповете на тюлените, които мъжете теглеха след себе си, но изобщо не реагираха.

Помощниците Кауч и Томас излязоха от палатките си и тръгнаха по каменистия бряг, за да застанат пред тълпата от привидения, обитаващи лагер „Спасение“.

— Да не е умрял някой? — попита Чарлс Фредерик Девьо.

* * *

Втори помощник Едуард Кауч, първи помощник Робърт Томас, първи помощник Чарлс Девьо, старшината на трюма на „Еребус“

Джоузеф Андрюс и гротмарсовият старшина на „Ужас“ Томас Фар се бяха събрали в голямата палатка, която доктор Гудсър използваше като полева болница. Хората с ампутирани крака, научи Девьо, или бяха умрели през четирите дни, докато беше отсъствал, или бяха преместени в по-малки палатки, където лежаха другите болни.

Петимата мъже, които в този ден се бяха събрали в палатката, бяха последните останали офицери от командния състав на експедицията на сър Франклин — или поне онези, които се намираха в лагер „Спасение“ и можеха да се движат самостоятелно. Беше им останал достатъчно тютюн, за да могат четирима от петимата — Фар не пушеше — да запалят лулите си. Палатката беше запълнена със синкав дим.

— Сигурни ли сте, че касапницата, която сте открили, не е била причинена от тварта от ледовете? — попита Девьо.

Кауч поклати глава.

— Първоначално си мислехме, че е станало точно така — всъщност дори не се усъмнихме, — но след това костите, главите и парчетата месо, които намерихме... — Той млъкна и стисна със зъби дръжката на лулата си.

— По тях имаше следи от нож — завърши Робърт Томас. — Лейн и Годард са били заклани от човешко същество.

— Не човешко същество — каза Томас Фар, — а някаква гнусна твар в човешки образ.

— Хики — каза Девьо.

Останалите кимнаха.

— Трябва да тръгнем след него и останалите убийци — каза Девьо.

За кратко настана пълно мълчание. После Робърт Томас попита:

— Защо?

— За да ги изправим пред съд.

Четирима от петимата мъже се спогледаха.

— Сега те имат три пушки — каза Кауч. — И почти сигурно в тях е пистолетът на капитана.

— Ние имаме повече хора... оръжия... барут, сачми, патрони — каза Девьо.

— Да — каза Томас Фар. — А колко от тях ще загинат в битката с Хики и неговите петнайсет канибали? Да знаете, че Томас Джонсън

така и не се върна. Задачата му беше да проследи групата на Хики, за да се убеди, че те наистина си отиват, както обещаха.

— Не мога да повярвам — каза Девьо, изваждайки лулата от устата си, за да натъпче тютюна. — А капитан Крозиър и доктор Гудсър? Нима просто възнамерявате да ги зарежете? Да ги оставите в ръцете на Корнилиъс Хики?

— Капитанът не е между живите — каза старшината на трюма Андрюс. — Хики няма причина да оставя Крозиър жив... освен за да го изтезава.

— Още една причина да изпратим спасителен отряд след тях — настоя Девьо.

Всички отново замълчаха. Около тях се виеше синкавият дим. Томас Фар развърза вратата на палатката и я отметна настрани, за да пусне малко чист въздух.

— Минаха почти два дни от онова, което се е случило на леда — каза Едуард Кауч. — И ще минат още няколко дни, преди отрядът, който изпратим, да намери Хики и да го нападне, ако изобщо успее да го намери. Всичко, което трябва да направи мерзавецът, за да се избави от преследването, е да се отдалечи колкото се може повече по леда или сушата. Ветровете заличават следите за часове... дори следите от шейни. Наистина ли смятате, че след пет дни или дори седмица Франсис Крозиър, ако изобщо е жив сега — в което се съмнявам, — ще бъде все още жив или ще е в състояние, в което може да бъде спасен?

Девьо задържа дръжката на лулата си.

— Тогава доктор Гудсър. Нуждаем се от лекар. Логиката подсказва, че Хики ще запази поне него жив. Възможно е Хики и съучастниците му да са се върнали точно заради Гудсър.

Робърт Томас поклати глава.

— Корнилиъс Хики може и да се нуждае от доктор Гудсър заради своите дяволски планове, но ние вече нямаме нужда от него.

— Какво искате да кажете?

— Искам да кажа, че повечето лекарства и инструменти на добрия доктор са останали тук — той е взел със себе си само медицинската си чанта — каза Фар. — А Томас Хартнъл, който му беше помощник, знае какви лекарства да раздава, в какво количество и за какво.

— А какво ще кажете за хирургическите операции? — попита Девьо.

Кауч се усмихна тъжно.

— Момко, наистина ли смятате, че ако на този етап от нашето пътуване някой има нужда от истинска операция, той ще има някакви шансове да оцелее?

Девьо не отговори.

— А ако Хики и хората му не отиват никъде? — попита Андрюс. — И никога не са смятали да ходят? Той се върна да убие капитана, да отвлече Гудсър и да заколи клетите Джон Лейн и Бил Годард като животни. Той гледа на нас като на добитък. А ако просто изчаква скрит зад най-близкото възвишение, за да нападне лагера?

— Вие превръщате помощник-калафатника в някакво страшилище — каза Девьо.

— Самият той се превърна в такова — каза Андрюс. — Не просто в страшилище, а в самия Дявол. Истинския Дявол. Той и неговото питомно чудовище, Магнъс Менсън. Те са продали душите си — проклети да са — и в замяна са получили някаква тъмна сила. Помнете ми думите.

— Човек би си помислил, че едно истинско чудовище е напълно достатъчно за която и да е арктическа експедиция — каза Робърт Томас.

Никой не се засмя.

— Това е все същото чудовище — каза най-накрая Едуард Кауч. — И то не е непознато на човешкия род.

— Тогава какво предлагате? — попита Девьо след поредната пауза. — Да побегнем от високия пет фута демон помощник-калафатник и още утре да потеглим на юг с лодките?

— Аз лично смятам, че трябва да тръгнем още днес — рече Джоузеф Андрюс. — Веднага щом натоварим в лодките малкото останали ни неща. Ще ги теглим през нощта. С малко повече късмет луната ще свети достатъчно ярко, когато изгрее. Ако ли пък не, ще изхабим част от останалото ни гориво за фенерите. Вие сам казахте, Чарлс, че бамбуковите пръчки, с които е белязан пътят, са все още по местата си. След първата истинска снежна буря вече няма да можем да ги открием.

Кауч поклати глава.

— Хората на Девьо са изморени. Нашите хора са напълно сломени. Нека тази вечер пируваме — да изядем всички тюлени, които докарахте, Чарлс — и да потеглим утре сутринта. Така надеждата в душите ни ще укрепне след пищната вечеря под светлината, осигурена от тюленовата мас, и след здравия сън през нощта.

— Но под охраната на часови.

— О, да — каза Кауч. — Самият аз ще застана на пост. И без това не съм чак толкова гладен.

— Остава въпросът за командването — обади се Томас Фар, оглеждайки лицата на останалите под слабата светлина, която проникваше през брезента.

Неколцина от мъжете въздъхнаха.

— Чарлс поема командването — каза първи помощник Робърт Томас. — Самият сър Джон го повиши до първи помощник на флагмана, след като Греъм Гор беше убит; той е най-старшият офицер.

— Но тогава вие вече бяхте първи помощник на „Ужас“, Робърт — каза Фар. — Старшинството е ваше.

Томас решително поклати глава.

— „Еребус“ беше флагманският кораб. Когато Гор беше жив, всички разбираха, че той има по-големи пълномощия от мен. Сега Чарлс заема длъжността на Гор. Той е главният. Нямам нищо против. Господин Девьо е по-добър командир от мен, а ние имаме нужда от водач.

— Не мога да повярвам, че капитан Крозиър е мъртъв — каза Андрюс.

Онези от мъжете, които пушеха, задимиха още по-силно с лулите. Всички мълчаха. Отвън долитаха гласовете на хората, обсъждащи тюлените, нечий смях и — като фон на всичко това — пропукването и пушечните гърмежи на трошачия се лед.

— Формално погледнато — каза Томас Фар, — сега ръководител на експедицията се явява лейтенант Джордж Хенри Ходжсън.

— О, да му навра горещ ръжен в задника на лейтенант Джордж Хенри Ходжсън — каза Джоузеф Андрюс. — Ако дребната невестулка сега ми допълзи обратно, ще го удуша със собствените си ръце и ще се изпия върху трупа му.

— Силно се съмнявам, че лейтенант Ходжсън е още жив — каза тихо Девьо. — Значи е решено, че аз поемам командването на

експедицията, Робърт заема длъжността на мой първи помощник, а Едуард е втори?

— Да — отвърнаха останалите четирима в палатката.

— В такъв случай трябва да знаете, че възнамерявам да се съветвам с вас четиримата, когато се наложи да се взимат решения — каза Девьо. — Винаги съм искал да командвам собствен кораб... но не по такъв начин, мамка му. Ще имам нужда от помощта ви.

Всички кимнаха, обвити от облаци тютюнев дим.

— Имам още един въпрос, преди да излезем оттук и да кажем на мъжете да се подготвят за днешния пир и утрешния поход — каза Кауч.

Девьо, който седеше в топлата палатка без шапка на главата, повдигна вежди.

— Какво ще правим с болните? Хартнъл ми каза, че шестима от тях не могат да вървят, дори ако животът им зависи от това. Твърде напреднала фаза на скорбут. Например Джопсън, стюардът на капитана. Господин Хелпман и нашият инженер Томпсън са мъртви, но Джопсън все още се държи. Хартнъл твърди, че не може дори да си повдигне главата, за да пие — трябва да му се помага, — но е все още жив. Ще го вземем ли с нас?

Девьо погледна към Кауч, а след това и към останалите трима мъже, опитвайки се да прочете отговора по лицата им, но там не откри нищо.

— И ако все пак вземем Джопсън и останалите умиращи — продължи Кауч, — в качеството си на какво ще ги вземем?

Нямаше смисъл Девьо да пита какво иска да каже вторият помощник. *Дали ще ги вземем със себе си като другари или в качеството им на храна?*

— Ако ги оставим тук — каза той, — те повече от сигурно ще отидат за храна на Хики, ако той наистина се върне, както предполагат някои от вас.

Кауч поклати глава.

— Нямам предвид това.

— Знам — отвърна Девьо. Той си пое дълбоко дъх, като едва не се закашля от гъстия дим. — Добре — рече той. — Ето и първото ми решение, взето като командир на експедицията на Франклин. Когато утре потеглим, теглейки лодките по леда, с нас тръгват всички хора,

които успеят да отидат до лодките и да застанат във въпряговете — или поне да се качат в някоя от лодките. Ако някой умре по пътя, тогава ще решим дали да теглим тялото му по-нататък. Аз ще реша. Но утре сутринта лагера „Спасение“ ще напуснат само онези, които успеят да отидат до лодките.

Всички мъже мълчаха, но неколцина кимнаха. Никой не гледаше Девьо в очите.

— Ще съобщя решението си на мъжете след вечеря — каза Девьо. — Всеки от четиримата трябва да избере по един надежден човек, който да поеме дежурството с вас. Едуард ще състави графика. Не позволявайте на тези мъже да се натъпчат до забрава. Нужно е да запазим здрав разсъдък си — поне някои от нас — докато не достигнем благополучно откритите води.

Четиримата мъже кимнаха в знак на съгласие.

— Добре, съобщете на хората за угощението — каза Девьо. — Вече приключихме тук.

55. ГУДСЪР

20 АВГУСТ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

Събота, 20 август, 1848 година

Късметът, който месеци и години наред обръщаше гръб на сър Джон, командир Фицджеймс и капитан Крозиър, като че ли се усмихваше на този дявол Хики.

Те не знаят, че аз случайно пъхнах дневника си в медицинската чанта — или всъщност знаят, тъй като преди две нощи, когато ме взеха в плен, я претърсиха внимателно, но това не ги интересува. Деля палатката само с лейтенант Ходжсън, който сега е пленник като мен и няма нищо против да пиша в тъмното.

Част от мен все още не може да повярва, че другарите ми — Лейн, Годард и Крозиър — бяха избити, и ако не бях видял със собствените ми очи как половината отряд на Хики пируваше с човешка плът на празненството, организирано в петък през нощта след връщането ни в разположения на леда бивак, недалеч от стария ни Речен лагер, аз и досега нямаше да съм повярвал, че е възможно подобно варварство.

Все още не всички членове на дяволския легион на Хики са се поддали на съблазните на канибализма. Хики, Менсън, Томпсън и Ейлмър участват с ентузиазъм, разбира се, заедно със — както се оказа — моряка Уилям Орън, стюарда Уилям Гибсън, огняря Люк Смит Голдинг, калафатника Джеймс Браун и неговия помощник Дън.

Но останалите освен мен, които се въздържаха, бяха Морфин, Бест, Джери, Уърк, Стрикланд, Стийли и, разбира се, Ходжсън. Ние се храним с плесенясалите сухари. Подозирам, че от всички „въздържатели“ само Стрикланд или Морфин и лейтенантът ще устоят дълго време на изкушението. По пътя си на запад хората на Хики бяха убили само един тюлен, но мазнината му беше достатъчна, за да се запали печката — а мирисът на печено човешко месо е ужасно съблазнителен.

Хики още не ме е наранявал. Дори през последните две нощи, когато отказах да ям човешко или да разчленявам други тела, когато му дойде времето. Засега месото на господин Лейн и господин Годард е утолило глада им и това и ме избави от необходимостта да избирам дали да стана главен готвач на канибалите, или самият аз да бъда убит и разчленен.

На никой освен на господин Хики, господин Ейлмър и господин Томпсън не е позволено да пипа пушките — последните двама са станали лейтенанти на този нов Бонапарт в образа на дребния помощник-калафатник, — а Магнъс Менсън представлява сам по себе си оръжие, което само един човек — ако все още е човек — може да задейства и използва.

Ала когато говоря за късмета на Хики, имам предвид не само злата му сила, която му осигури възможността да се храни с прясно месо. По-скоро става дума за днешното откритие, когато само на две мили северозападно от стария ни Речен лагер, където бе изчезнал господин Бриджънс, ние се натъкнахме на канали в леда, продължаващи покрай брега в западна посока.

Поквареният отряд на Хики веднага свали от шейната, подготви за плаване и пусна пинаса във водата и оттогава ние се придвижваме бързо под платна и с гребане, поддържайки курс на запад.

Ще ме попитате как са успели седемнайсет човека да се съберат в дваисет и осемфутовата лодка, предназначена да побира от осем до дванайсет души?

Отговорът е, че седим буквално един върху друг и — макар да носим със себе си само палатки, оръжия, патрони, бъчонки с вода и ужасния ни товар с храна — ние сме така претоварени, че морето достига почти до планшира от всяка страна, особено когато ширината на каналите позволява да се движим по вятъра без помощта на гребла.

Чух Хики и Ейлмър да си шепнат, докато слизахме на леда, за да разпънем палатките за през нощта — те не се стараеха особено да говорят тихо.

Налага се да се избавят от някого.

Пред нас се простират открити води, пътят е свободен — може би чак до лагера „Ужас“ и дори до самия кораб, както бе предсказал пророкът Корнилиъс Хики по време на сблъсъка си с Крозиър на брега на безименния залив, когато метежът не избухна само благодарение на виковете, че има открита вода — и е напълно възможно Хики и останалите с него хора да достигнат до лагера „Ужас“ и до кораба за три дни спокойно плаване, изминавайки разстоянието, което ние, движейки се в обратната посока, бяхме преодолели за три и половина месеца, прекарани в ужасяващо теглене на шейни.

Но сега, когато те вече не се нуждаят от впрегатни мъже, кого ли ще принесат в жертва за попълване на запасите от храна и за да облекчат лодката при утрешното ѝ плаване?

Докато пиша, Хики, неговият великан, Ейлмър и останалите водачи на отряда обикалят лагера и властно ни заповядват да излезем от палатките, макар вече да е късно и тъмната нощ да се е спуснала.

Ако утре съм все още жив, ще пиша пак.

56.

ДЖОПСЪН

ЛАГЕР „СПАСЕНИЕ“

20 АВГУСТ 1848 Г.

Отнасяха се с него като със старец и го оставяха тук, защото го смятаха за старец, немощен и дори умиращ, но това беше абсурдно. Томас Джопсън беше едва на трийсет и една години. Днес, на 20 август, той навърши трийсет и една. Имаше рожден ден и никой от тях, с изключение на капитан Крозиър, който, незнайно защо, беше престанал да го посещава в болничната му палатка, нямаше представа, че днес беше рожденият му ден. Отнасяха се с него като със старец, защото почти всичките му зъби бяха изпадали заради скорбута и повечето от косата му беше опадала, незнайно защо, а от венците, очите, корените на косата му и ануса течеше кръв, но той не беше старец. Днес навършваше трийсет и една години и те щяха да го оставят да умре тук на рождения му ден.

Джопсън беше чул шума от пиршеството предишната вечер — спомените за виковете, смеха и миризмата на печено месо бяха несвързани, тъй като целия вчерашен ден той беше прекарал в трескаво бълнуване, — но когато се събуди в сумрака, установи, че някой е оставил до него чиния с парче мазна тюленова кожа, няколко ленти сочна бяла лой и парче миришещо на риба и почти сурово червено тюленово месо. Джопсън повърна — не излезе нищо, тъй като не беше ял цял ден или може би няколко дни — и избута отвратителната чиния с отпадъци през входа на палатката.

Беше разбрал, че ще го изоставят, когато късно вечер на другарите му минаха един по един през палатката, без да кажат нито дума, без дори да го погледнат, но всеки оставяше по един или два корави като камък и плесенявали сухара, които трупаха до него като камъни, приготвени за погребението му. Тогава той беше твърде слаб,

за да възрази — и твърде погълнат от виденията си, — но Джопсън знаеше, че тези няколко червиви парчета зле опечено и застояло брашно са единственото, което щеше да получи за дългите години, през които беше служил вярно на флота, Изследователската служба и капитан Крозиър.

Щяха да го изоставят.

Тази неделя сутринта — за пръв път от няколко дни, а може би седмици — той се събуди с прояснено съзнание, само за да чуе как другарите му се готвят да напуснат завинаги лагера „Спасение“.

Откъм лодките се чуваха викове, докато хората преобръщаха двата велбота, вдигаха двата катера върху шейните им и товареха всичко в четирите лодки.

Как могат да ме изоставят? На Джопсън му беше трудно да повярва, че са способни да постъпят така с него. Нима той не беше стоял неотстъпно край капитан Крозиър по време на болестта му, тежките пристъпи на депресия и запоите? Нима той тихо и безропотно, както се полага на един добър стюард, не беше изнасял посред нощ ведрата с повръщано от капитанската каюта и не беше бърсал задника на ирландския пияница, когато той се изпускаше в гащите по време на трескавия си делириум?

Сигурно затова копелето ме оставя тук да умира.

Джопсън с усилие отвори очи и се опита да се превърти в подгизналия си спален чувал. Никак не беше лесно. Слабостта, която се излъчваше на вълни от вътрешностите му, го изпълваше целия. Главата му заплашваше да се пръсне от болка всеки път, когато отвореше очи. Земята се клатеше под него по-страховито от всеки кораб, с който му се беше налагало да минава покрай нос Хорн по време на буря. Костите го боляха.

„Изчакайте ме!“ — изкрещя той. Или си мислеше, че е изкрещял, но всъщност думите бяха прозвучали само в главата му. Трябваше да положи повече усилия... трябваше да ги настигне, преди да замъкнат лодките върху леда... да им покаже, че още може да върви във въпряговете заедно с най-добрите от тях. Може би дори щеше да успее да ги заблуди, ако се насилеше да погълне малко от вонящото им, развалено тюленово месо.

Джопсън не можеше да повярва, че са го зачеркнали като някой мъртвец. Той беше живо човешко същество, с добра флотска

характеристика и отличен опит като личен стюард, както и със солидна биография на лоялен поданик на Нейно величество, също като всички останали мъже в експедицията, да не говорим за семейството и дома му в Портсмут (ако Елизабет и синът му Ейвъри бяха все още живи и не ги бяха изселили от къщата, наета от тях срещу сумата от двайсет и осем паунда, които Томас Джонсън беше получил от Изследователската служба като аванс от годишната заплата от шейсет и пет паунда за първата година на експедицията.)

Лагерът „Спасение“ вече изглеждаше празен, ако не се смятаха тихите стонове, които може би се разнасяха от съседните палатки, а може би бяха просто воят на непрестанния вятър. Обичайното хрущене на чакъла под ботушите, тихите ругатни, редкият смях, приглушените гласове на мъжете, отиващи или връщащи се от дежурство, виковете между палатките, ударите с чук или стърженето на трион, мирисът на тютюн — всичко беше изчезнало, бяха останали само слабите и затихващи звуци, разнасящи се откъм лодките. Мъжете наистина напуснаха лагера.

Томас Джоупсън не възнамеряваше да остава тук и да умира в този студен временен лагер накрай света.

Събирайки всичките си останали сили — и допълнителни, незнайно откъде появили се, — Томас Джоупсън избути надолу от раменете си вълнения спален чувал и се зае със задачата да изпълзи от него. Работата му не се улесни от факта, че преди да се измъкне от спалния чувал и да запълзи към изхода, се наложи да одира от плътта си кори от замръзнала пот, кръв и други телесни течности, примесени с вълната.

След като пропълзя на лакти разстоянието до входа на палатката, което му се стори няколко мили, Джоупсън се просна на прага и се задъха от студения въздух навън. Толкова беше свикнал с полумрака и застоялия въздух в палатковата си утроба, че въздухът на открито го накара да се задъха, а присвитите му очи засълзиха от ослепителната светлина.

Скоро Джоупсън осъзна, че блясъкът на слънцето е въображаем; в действителност утрото беше тъмно и мъгливо и между палатките като призраци на всички изоставени мъртви мъже, се виеха ластари от кристални пари. Стюардът на капитана неволно си спомни за гъстата

мъгла в деня, когато изпратиха лейтенант Литъл, ледовия лоцман Рийд, Хари Пеглър и останалите напред, по отворилия се проход в ледовете.

„Към тяхната смърт“ — помисли си Джопсън.

След като пропълзя покрай сухарите и тюленовото месо — които му бяха поднесени така, сякаш е някакъв проклет езически идол, или като жертвоприношение на боговете, — Джопсън издърпа безчувствените си студени крака през кръглия отвор на палатката.

Видя стоящите наблизо две или три палатки и за миг се изпълни с надеждата, че отсъствието на вървящи наоколо хора е само временно, че всички те просто са заети с нещо край лодките и скоро ще се върнат. Ала в този момент Джопсън забеляза, че повечето холандски палатки липсват.

„Не, не липсват.“ Сега, когато очите му бяха привикнали към разсеяната светлина, проникваща през мъглата, той видя, че повечето палатки от южната част на лагера — които се намираха най-близо до лодките и бреговата линия — са съборени и затиснати с камъни, за да не ги отнесе вятърът. Джопсън беше объркан. Ако наистина са си тръгнали, защо не са взели и палатките? Така се създаваше впечатлението, че са решили да излязат на леда, но смятат скоро да се върнат. Но къде са отишли? И защо? Болният и доскоро страдащ от халюцинации стюард не намираше в това никакъв смисъл.

След това мъглата бавно се разсея и той видя на около петдесет ярда от себе си брега, където мъжете дърпаха и бутаха здраво отзад и отстрани лодките към леда. Джопсън прецени на око, че на всяка лодка се падат поне десет души, което означаваше, че ако не всички, то повечето оцелели изоставят него и другите болни в лагера.

„Как може доктор Гудсър да ме изостави?“ — зачуди се Джопсън. Той се опита да си спомни последния път, когато лекарят беше повдигнал главата му, за да го нахрани с бульон или да го почисти. Вчера за него се бе погрижил младият Хартнъл, нали? Или това беше преди няколко дни? Не можеше да си спомни последния път, когато лекарят го беше преглеждал или му беше давал лекарства.

— Почакайте! — извика той.

Само че това не беше вик, а едва чуто хриптене. Джопсън осъзна, че от дни — може би седмици — не е говорил на глас и звукът, който беше издал, прозвуча слабо и приглушено дори за собствения му болезнено изострен слух.

— Почакайте!

И този път не се получи по-добре. Той разбра, че трябва да помахва с ръка, за да го видят, за да ги накара да се върнат за него.

Томас Джопсън не можа да вдигне нито едната, нито другата си ръка. При опита да го направи той падна напред и зарови лице в чакъла.

Не му оставаше нищо друго, освен да запълзи напред, докато не го видят и не се върнат. Те нямаше да изоставят свой другар, който е достатъчно здрав, за да пропълзи сто ярда след тях по леда.

Джопсън запълзя напред на разранените си лакти, извивайки цялото си тяло, но след три фута отново падна по лице върху заледения чакъл. Мъглата се кълбеше около него, скривайки дори собствената му палатка, намираща се на няколко крачки отзад. Вятърът стенеше — или може би това бяха другите изоставени в няколкото палатки болни — и студът на мразовития ден проникваше през мръсната му вълнена риза и мърлявите панталони. Той осъзна, че ако продължеше да се отдалечава пълзешком от палатката, скоро нямаше да има сили да се върне обратно и щеше да умре от студа и влагата там, на брега.

— Почакайте! — извика той. Гласът му беше слаб и мяукащ, като на новородено котенце.

Той пропълзя, извивайки се, още три фута... четири... и се строполи на земята запъхтян като ранен с харпун тюлен. Отслабналите му, безчувствени ръце бяха безполезни като тюленови плавници... дори още по-безполезни.

Джопсън се опита да зарови брадичката си в замръзналата земя и така да се издърпа напред още някой друг фут. Веднага счупи един от последните си останали зъби, но повтори опита. Тялото му просто беше твърде тежко. Сякаш бе приковано към земята с големи тежести.

„Аз съм само на трийсет и една — помисли си той яростно, гневно. — Днес имам рожден ден.“

— Чакайте... чакайте... чакайте... чакайте. — Всяка следваща дума звучеше по-тихо от предишната.

Дишайки тежко, Джопсън легна с пъшкане по корем, изпъна ръце покрай тялото си, болезнено изкриви врата си и притисна едната си буза към студената земя, за да може да вижда право напред. От

последните останали кичури коса на главата му се стичаха алени ручейчета пот.

— Чакайте...

Мъглата се завихри и изведнъж се вдигна.

Той можеше да вижда на разстояние сто ярда напред, през странното празно пространство, където преди бяха подредени лодките, през чакълестия бряг и скупчения крайбрежен лед, към четирите лодки — *къде е петата?* — и четирийсетината души, които с усилие ги теглеха по леда на юг; очевидните признаци на слабост у хората си личаха дори от такова разстояние, а напредването им не беше по-бързо или по-елегантно от усилията, с които Джопсън беше успял да измине последните пет ярда.

— Чакайте! — Последният вик го изтощи докрай — Джонсън чувстваше как вътрешната топлина на тялото му изтича в замръзналата земя, — но се получи толкова силен, колкото всяка произнесена от него с нормален глас дума.

— Чакайте!!! — Най-накрая успя той да изкрещи наистина. Това беше мъжки глас, а не мяукането на котенце или хриптенето на умиращ тюлен.

Но вече беше твърде късно. Мъжете и лодките се намираха на сто ярда от него — трудно различими тъмни, залитащи силуети на безкрайния сивкав фон, — а трясъкът на леда и стоновите на вятъра биха заглушили дори пушечен гръм, да не говорим за самотния глас на изоставения човек.

За миг мъглата се разсея още повече и щедра светлина се разля навсякъде — сякаш слънцето излизаше, за да разтопи леда навсякъде и да върне зелените ластари, живите същества и надеждата там, където доскоро нямаше нищо, — но след това мъглата отново се сгъсти и започна да се кълби около Джопсън, скривайки всичко от погледа му и обвивайки го с лепкавите си, студени сивкави пръсти.

И тогава всички хора и лодки изчезнаха.

Сякаш никога не ги е имало.

57.

ХИКИ

ЮГОЗАПАДЕН НОС НА ОСТРОВ КРАЛ УИЛЯМ

8 СЕПТЕМВРИ 1848 Г.

Помощник-калафатникът Корнилиъс Хики мразеше кралете и кралиците. Той ги смяташе за кръвосмучещи паразити на задника на държавата.

Но после откри, че лично той няма нищо против да бъде крал.

Планът му да стигнат с плаване и гребане до лагера „Ужас“ или до самия кораб рухна, когато пинасът им — който вече не беше толкова претъпкан с хора — премина покрай югозападния нос на Земята на Крал Уилям и се натъкна на настъпващия паков лед. Широките плавателни канали се стесниха до тесни проходи, водещи доникъде или свършващи право пред очите им, докато се опитваха да пропълзят покрай простиращия се вече на североизток бряг.

Доста по-далеч на запад имаше истинска свободна за плаване вода, но Хики се страхуваше да изгуби острова от погледа си по простата причина, че никой от останалите живи в лодката не познаваше навигацията в открито море.

Единствената причина Хики и Ейлмър да позволят толкова великодушно на Джордж Ходжсън да тръгне с тях — всъщност да внушат на младия лейтенант желанието да се присъедини към тях — беше, че глупакът се бе обучавал, както всички военноморски офицери, в навигация по звездите. Но в първия ден след напускането на лагера „Спасение“ Ходжсън си призна, че не може да определи местоположението им и да прокара пътя им в морето до кораба „Ужас“ без секстант, а единственият останал уред беше собственост на капитан Крозиър.

Една от причините Хики, Менсън, Ейлмър и Томпсън да се върнат обратно и да примамят Крозиър и Гудсън на леда беше

желанието по някакъв начин да се сдобият с проклетия секстант, но точно тук природната интелигентност на Хики го подведе. Дватама с Дикий Ейлмър не успяха да измислят убедителна причина, която техният Юда — Боби Голдинг — да използва, за да убеди Крозиър да вземе със себе си секстанта, когато тръгне към ледовете. Затова решиха да пречупят с изтезания шибаното ирландско конте и да го накарат да изпрати съобщение в лагера с искане да му донесат уреда, ала в крайна сметка, когато видя своя мъчител на колене, Хики предпочете да го убие на място.

Затова, когато намериха открита вода, младият Ходжсън вече не им беше нужен дори за тегленето на шейната и Хики реши да се отърве от него по бърз и милостив начин.

За тази цел отлична работа свършиха пистолетът и резервните патрони на Крозиър. В първите дни след връщането в бивака им с Гудсър и със запасите от храна Хики беше позволил на Ейлмър и Томпсън да запазят двете пушки, които бяха присвоили — у самия Хики се намираше третата, получена от Крозиър в деня на потеглянето им от лагера „Спасение“, — но след това реши, че няма нужда от допълнителни оръжия в отряда и накара Магнъс да изхвърли пушките в морето. Така беше много по-добре: кралят, Корнилиъс Хики, имаше пистолет, разпореждаше се с единствената пушка и патроните за нея и разполагаше с неотлъчно стоящия край него Магнъс Менсън. Ейлмър, знаеше Хики, беше слабак, научил изкуството на заговорите от книгите, а Томпсън беше пияница, който не заслужаваше никакво доверие — Хики усещаше инстинктивно тези неща и ги разбираше благодарение на острия си ум, — затова, когато на третия ден от септември запасите от Ходжсън привършиха, Хики изпрати Магнъс да цапардоса двамата мъже по главите, да ги върже и да ги довлече в безсъзнание пред останалите събрани мъже, където Хики проведе кратък военен съд, намери Ейлмър и Томпсън за виновни в подстрекателство и заговор срещу техния водач и спътниците им и уби и двамата с изстрели в тила.

И при трите жертви, пренесени в името на всеобщото благо — Ходжсън, Ейлмър и Томпсън, — проклетият доктор Гудсър отказа да изпълни задълженията си на главен дисектор.

При всеки отказ на командир Хики му се налагаше да определя наказание на съпротивляващия се лекар. До момента имаше три такива

наказания и Гудсър сигурно имаше проблеми сега, когато им се налагаше отново да вървят пеша по брега.

Корнилиъс Хики вярваше в късмета — в собствения си късмет — и през целия му живот винаги му беше вървяло, но ако изведнъж късметът решише да го напусне, той винаги беше готов да се справи със собствените си сили.

В дадения случай, когато заобиколиха огромния нос в югозападния край на Земята на Крал Уилям — при възможност плаваха под платна, а когато каналите край брега се стесняваха, гребяха с всички сили — и видяха напред плътния паков лед, Хики нареди да изтеглят лодката на брега и отново да я качат на шейната.

Нямаше нужда да напомня на мъжете колко им е провървяло. Докато хората на Крозиър почти сигурно бяха умрели или умираха в лагера „Спасение“ — или пък умираха на паковия лед в протока на юг от него, — малцината избраници на Хики бяха изминали повече от две трети, може би дори три четвърти от пътя до лагера „Ужас“ и всичките провизии, складирани там.

Хики беше решил, че на водач от неговия ранг — действащ крал на Франклиновата експедиция — не му подхожда да тегли шейни. Хората бяха добре нахранени (и то благодарение на него) и не можеха да се оплакват от болести или недостиг на сили, затова през последната част от пътуването той реши да седи на кърмата на натоварения върху шейната пинас и да позволи на дузината си оцелели поданици с изключение на накуцващия Гудсър да го возят по леда, чакъла и снега, докато заобикаляха по северната дъга на носа.

Пред последните няколко дни Магнъс Менсън се взеше в пинаса с него, и то не само защото всички разбираха, че Магнъс е съпругата на краля, както и Велик инквизитор и палач. Клетият Магнъс отново имаше болки в корема.

Основната причина куцащият Гудсър да е още жив беше, че Корнилиъс Хики панически се страхуваше от болести и инфекции. Болестите на мъжете в лагера „Спасение“ и преди това — особено кървенето от скорбута — отвращаваха и ужасяваха помощник-калафатника. Той се нуждаеше от лекар, който да се грижи за него, макар че досега не се наблюдаваха никакви симптоми на болестта, която беше поразила останалите.

При хората от впряга на Хики — Морфин, Орън, Браун, Дън, Гибсън, Смит, Бест, Джери, Уърк, Стийли и Стрикланд — също не проявяваха никакви признаци за скорбут сега, когато всички отново се хранеха с прясно или почти прясно месо.

Само Гудсър изглеждаше и се държеше като болен, и то само защото глупакът настояваше да се храни само с последните останали сухари и вода. Хики знаеше, че скоро щеше да се наложи да се намеси и да накара лекаря да премине на по-здравословна противоскорбутна диета — най-подходящи бяха месестите части, като бедрото, прасеца и горната част на ръцете, — за да не умре заради собствената си опърничава упоритост. В края на краищата докторът би трябвало да знае най-добре. Мухлясалите корабни сухари и водата могат да поддържат живота на един плъх поради липса на друга храна, но това не беше храна за големи мъже.

За да не допусне смъртта на лекаря, Хики отдавна беше изпразнил медицинската му чанта от всички лекарства и сам ги надзираваше, позволявайки на Гудсър да дава от тях на Магнъс или на останалите само под негово наблюдение. Освен това се погрижи лекарят да няма никакъв достъп до ножове, а докато плаваха в морето, винаги назначаваше някой от мъжете да го пази, за да не скочи зад борда.

Засега лекарят не проявяваше никаква склонност към самоубийство.

Стомашните болки на Магнъс вече бяха станали толкова силни, че той не само се возеше в пинаса заедно с Хики през деня, но и понякога не можеше да спи нощем. Хики не помнеше приятелят му да е бил измъчван от безсъние досега.

Причината, разбира се, бяха двете малки рани от куршуми и Хики принуждаваше Гудсър всеки ден да ги обработва. Лекарят настояваше, че раните са повърхностни и в тях не се развиват никакви възпалителни процеси. Той показва на Хики и на простодушното надничация Магнъс — който беше запретнал нагоре ризата си и с тревога се взираше в собствения си корем — как плътта в областта на корема е розова и здрава.

— Тогава откъде идва болката? — попита настоятелно Хики.

— Същото е като при всяка контузия — особено при мускулна контузия — отвърна лекарят. — Може да продължи да го боли седмици

наред. Но не е нищо сериозно и със сигурност не застрашава живота му.

— Можеш ли да махнеш топките? — попита Хики.

— Корнилиъс — нададе вой Магнъс, — не искам да ми махат топките!

— Имам предвид куршумите, скъпи — каза Хики, потупвайки великата по гигантската ръка. — Малките топчета, които са в коремчето ти.

— Може би — отвърна Гудсър. — Но по-добре да не се опитвам. Поне докато сме в движение. Операцията изисква разрязване на мускул, който до голяма степен вече е зараснал. Може да се наложи господин Менсън да лежи няколко дни, за да се възстанови... освен това винаги съществува сериозният риск от сепсис. Ако решим да извадим куршумите, на мен ще ми е много по-удобно да го направя в лагера „Ужас“ или когато се върнем на кораба. За да може след операцията пациентът ми да прекара в леглото няколко дни или по-дълго време.

— Не искам да ме боли коремчето — изръмжа Магнъс.

— Разбира се, че няма да искаш — каза Хики, поглаждайки приятеля си по огромните гръден кош и рамене. — Дай му малко морфин, Гудсър.

Лекарят кимна и сипа малко обезболяващо в една лъжица.

Магнъс винаги с удоволствие приемаше лъжичките с морфин, а после цял час седеше на носа на пинаса с блажена усмивка, преди да потъне в сън.

Така че в петък, 8 септември, всичко в света на крал Хики беше наред. Единайсетте му впрегатни животни — Морфин, Орън, Браун, Дън, Гибсън, Смит, Джери, Уърк, Стийли и Стрикланд — се намираха в добро здраве и всеки ден усърдно теглеха шейната. Магнъс беше щастлив през по-голямата част от времето — харесваше му да се вози на носа на лодката като офицер и да оглежда местността, през която преминаваха — и в шишенцата имаше достатъчно морфин и лауданум, за да издържат до пристигането в лагера или на самия кораб.

Гудсър беше жив и куцукаше редом с шейната и се грижеше за краля и неговата съпруга. Времето беше хубаво, макар да ставаше по-студено, и не се забелязваше никакъв признак за присъствието на съществото, което ги беше преследвало в предишните месеци.

Въпреки че не се ограничаваха в храната — оставаха им достатъчно запаси от Ейлмър и Томпсън за още няколко дни задушено, — бяха установили, че човешката мазнина гори също толкова добре, колкото и китовата мас, макар пламъкът ѝ да не е толкова силен и да изгаря бързо, и Хики планираше да теглят жребий, ако се наложеше да принесат в жертва още някой, преди да стигнат до лагера „Ужас“.

Разбира се, те можеха просто да намалят порцията, но Корнилиъс Хики знаеше, че процедурата по изтеглянето на късата сламка ще всели ужас в сърцата на единайсете и без това безропотни впрегатни животни и още веднъж ще покаже кой е кралят в тази експедиция. Хики винаги беше спял леко, а сега вече даже спеше с едно отворено око, без да изпуска пистолета от ръка, но последното публично жертвоприношение — след което Магнъс сигурно щеше да наложи четвъртото публично наказание на Гудсър за неподчинение — щеше да сломи последните скрити желания за съпротива, които може би бяха останали във вероломните сърца на впрегатните животни.

Междувременно петъкът беше прекрасен, температурата на въздуха се задържа между двайсет и трийсет градуса^[1], а синьото небе ставаше все по-синьо на север, накъдето се бяха отправили. Тежката лодка се издигаше над шейната, а дървените плъзгачи стържеха и съскаха върху леда и чакъла. Наскоро изпилият лекарството си Магнъс се усмихваше, обхванал корема си с двете си ръце, и тихичко си тананикаше нещо.

Всички знаеха, че до лагера „Ужас“ и гроба на Джон Ървинг край Виктъри Пойнт оставаха по-малко от трийсет мили и по-малко от петнайсет до гроба на лейтенант Левеконт на брега. Сега, когато хората бяха възстановили силите си, те преодоляваха между две и три мили всеки ден и сигурно щяха да изминават още повече, ако порционът им отново се подобреше.

За тази цел Хики току-що бе откъснал празен лист от една от многобройните Библии, които Магнъс беше настоял да съберат и натоварят в пинаса при напускането на лагера „Спасение“ — нищо, че кроткият идиот не можеше да чете, — и сега накъсваше листа на единайсете равни парчета.

Самият Хики, разбира се, щеше да бъде изключен от жребия, както и Магнъс, и проклетият доктор. Но тази вечер, когато спряха, за да си направят чай и да приготвят поредното задушено, Хики щеше да

накара всеки мъж да напише името си или да постави знака си върху късче хартия и всичко щеше да е готово за жребия. Хики щеше да накара Гудсър да прегледа листчетата и да потвърди на всеослушание, че всеки мъж е написал собственото си име или е поставил уникален знак.

След това имената щяха да се озоват в джоба на куртката на краля в подготовка за предстоящата тържествена церемония.

[1] Между минус четири и минус един градуса по Целзий. ↑

58. ГУДСЪР

ЮГОЗАПАДЕН НОС НА ОСТРОВ КРАЛ УИЛЯМ

5 ОКТОМВРИ 1848 Г.

От личния дневник на доктор Хари Д. С. Гудсър.

6, 7 или може би 8 октомври 1848 г.

Изпих последната доза. Ще минат няколко минути, преди да се усети действието ѝ. Дотогава ще се опитам да наваксам с дневника.

Последните няколко дни си припомнях с подробности признанието, направено от младия Ходжсън преди няколко седмици в палатката, в последната нощ преди господин Хики да го застреля.

Лейтенантът прошепна:

— Моля да ме извините за безпокойството, докторе, но изпитвам нуждата да кажа на някого колко дълбоко се разкайвам.

Аз прошепнах в отговор:

— Вие не сте католик, лейтенант Ходжсън. И аз не съм ви изповедник. Заспивайте и ме оставете и аз да поспя.

Ходжсън продължи да настоява:

— Още веднъж моля за извинение, докторе. Но трябва да кажа на някого колко съжалявам, че предадох капитана — който винаги е бил добър към мен — и позволих на господин Хики да ви вземе в плен. Искрено се разкайвам и ужасно съжалявам за случилото се.

Аз лежах мълчаливо, без да кажа нито дума, без да реагирам по никакъв начин на думите на младежа.

Още от деня на смъртта на Джон — упорито продължи Ходжсън, — имам предвид лейтенант Ървинг, мой близък приятел още от артилерийското училище, аз бях убеден, че убийството е извършено от помощник-калафатника Хики и изпитвах ужас от него.

— Защо тогава свързахте съдбата си с господин Хики, след като го смятате за такова чудовище? — прошепнах в тъмнината.

— Аз... страхувах се. Исках да бъда на негова страна именно защото е толкова страшен човек — прошепна Ходжсън. След което се разплака.

— Как не ви е срам — казах аз.

Но прегърнах младежа и продължих да го потупвам по гърба, докато той не заспа.

На следващата сутрин господин Хики събра всички и нареди на Магнъс Менсън да накара лейтенант Ходжсън да коленичи пред него. Размахвайки застрашително пистолета си, помощник-калафатникът обяви, че той — господин Хики — няма намерение да търпи безделници в отряда си и още веднъж обясни, че изпълнителните хора сред нас ще се хранят до насита и ще останат живи, докато скатавките ще умрат.

След това допря дългата цев на пистолета в тила на Джордж Ходжсън и му пръсна мозъка.

Трябва да кажа, че до последния си миг младежът се държа мъжествено. Цялата сутрин той не показва никакъв страх. Последното, което каза преди изстрела, беше: „Върви по дяволите.“

Мога само да си мечтая, че ще посрещна смъртта също толкова мъжествено. Но знам със сигурност, че няма да е така.

Спектакълът на господин Хики не завърши със смъртта на лейтенант Ходжсън; не приключи и след като Магнъс Менсън съблече младежа гол и остави трупа му да лежи на земята пред събралите се мъже.

При тази гледка сърцето ми се сви от болка. Като медик съм длъжен да заявя, че дори не можех да си

представя как човек, който доскоро е бил жив, може да е толкова слаб, колкото клетия Ходжсън. Ръцете му бяха останали кожа и кости. Ребрата и тазът му изпъкваха толкова силно, че заплашваха да пробият кожата. И цялото тяло на младежа беше покрито със синини и отоци.

Въпреки това господин Хики ми нареди да изляза напред, връчи ми едни ножици и настоя да пристъпя към дисекцията на лейтенанта там, пред всичките събрани мъже.

Аз отказах.

С любезен глас господин Хики ме помоли отново.

Отново отказах.

Тогава господин Хики нареди на господин Менсън да вземе ножицата и да ме съблече гол като лежащия в краката ни труп.

Когато свалиха всичките ми дрехи, господин Хики закрачи напред-назад пред мъжете, сочейки с пръст голата ми фигура. Господин Менсън стоеше наблизо с ножицата в ръце.

— В нашето братство няма място за скатавки — каза господин Хики. — И макар да се нуждаем от лекар — защото аз смятам да се грижа за здравето на хората ми, всички до един, — той трябва да бъде наказан, ако отказва да служи на общото благо. Тази сутрин ми отказа два пъти. В знак на нашето недоволство ние ще премахнем два незначителни израстъка.

След тези думи господин Хики започна да мушка с дулото на пистолета различни части от анатомията ми — пръстите ми, носа, пениса ми, тестисите, ушите.

След това взе ръката ми.

— Един хирург има нужда от пръстите си, ако ще ни е от полза — театрално провъзгласи той и се изсмя. — Тях ще ги оставим за накрая.

Повечето от мъжете се засмяха.

— Пенисът и топките му обаче няма да са нужни — каза господин Хики, мушкайки споменатите части с ужасно студената цев на пистолета.

Мъжете отново се засмяха. Изглежда, те с огромно нетърпение очакваха развитието на събитията.

— Но днес ние сме милосърдни — каза господин Хики. След това нареди на господин Менсън да отреже два от пръстите на краката ми.

— Кои два, Корнилиъс? — попита едрият идиот.

— Ти избери, Магнъс — отговори нашият церемониалмайстор.

Мъжете пак се разсмяха. Усещах разочарованието им, че нещата ще се ограничат само с отрязването на някакви си пръсти, но те с нескрито удоволствие наблюдаваха Магнъс Менсън в ролята на господар на съдбата на моите стави. Вината не беше тяхна. Мнозинството моряци, оказали се тук, нямаха никакво образование и не обичаха образованите хора.

Господин Менсън избра двата ми палеца.

Публиката се засмя и заръкопляска.

Ножиците бързо бяха вкарани в употреба и огромната физическа сила на господин Магнъс се оказа в моя полза при ампутацията.

Последва нов смях — и огромен интерес, когато ми бе донесена медицинската чанта и аз завързах повредените артерии, спрях кръвотечението, доколкото успях — като през цялото време чувствах голяма слабост, — и превързах раните.

Господин Менсън получи нареждане да ме отнесе в палатката ми; той се грижеше за мен внимателно, като майка за болното си дете.

Точно в този ден господин Хики реши да ме лиши от най-ефикасните ми медицински препарати. Още сутринта бях успял да прелея по-голямата част от морфина, опиума, лауданума, доувъровата пудра, отровния живачен каломел и мандрагората в една матова, безобидна на вид бутилка с надпис „Олово на прах“, която прибрах не в медицинската ми чанта, а на друго място. След това долях вода в шишетата, за да постигна предишните нива на морфина, опиума и лауданума.

Сега всеки път, когато давам на господин Менсън лекарството за „болките в коремчето“, той получава осем части вода на две части морфин. Великанът обаче като че ли не забелязва, че лекарството му е загубило ефективността си, което за пореден път ми напомня колко е важна ролята на вярата в процеса на лекуване.

След смъртта на лейтенант Ходжсън аз още няколко пъти отказвах да изпълнявам заповедите на господин Хики, което доведе до загубата на общо осем пръста, едно ухо и целия ми препуциум.

Последната операция предизвика такова веселие сред насъбраните мъже въпреки лежащите пред тях нови трупове, че човек би си помислил, че присъстват на цирково представление.

Аз знам защо господин Хики така и не изпълни нееднократните си заплахи да ме лиши от половия ми член или тестисите. При службата си във флота помощник-калафатникът беше видял достатъчно травми, за да знае, че често кръвотечението от подобни рани не може да бъде спряно — особено ако кърви самият лекар, който се намира или в безсъзнание, или в шоково състояние, когато е необходимо да се извърши операцията, — а господин Хики не иска да умирам.

След като изгубих седем от десетте пръста на краката, ходенето стана много трудно. Досега не разбирах наистина колко важни са пръстите ни за запазване на равновесието. И, разбира се, болката, която постоянно изпитвам през последния месец, не може да се определи като незначителна.

Предполагам, че ще се покажа като горделив — направо като лъжец, — ако кажа тук, че нито веднъж не се замислих дали да не пия от скритата ми бутилка със смес от морфин, опиум и лауданум (и други медицински препарати), за която седмици наред мислех като за последно спасение.

Но никога не я извадих от скривалището й.

До този час.

Признавам, че си мислех, че сместа ще подейства по-бързо.

Вече не си усещам стъпалата — какво щастие — и краката ми са станали безчувствени до коленете. Но ако продължава с такива темпове, ще минат още десет минути или повече, преди отровата да достигне и порази сърцето ми и другите важни органи.

Трябваше да изпия по-голяма доза. Подозирам, че просто съм се проявил като страхливец, след като не изпих всичко наведнъж.

Признавам тук — от чисто научна гледна точка, ако някой някога открие този дневник, — че сместа е не само доста силна, но и доста опияняваща. Ако в този тъмен, бурен следобед тук имаше още някой жив — освен господин Хики и може би господин Менсън в техния кралски пинас, — той щеше да види, че в последните минути от живота ми аз поклащам глава и се усмихвам с пиянска усмивка.

Но препоръчвам този експеримент да се повтаря само с медицинска цел — и то в краен случай.

А сега трябва да направя едно признание.

За пръв и последен път в медицинската ми практика и в живота ми аз не вложих всичките си способности в лечението на пациент.

Говоря, разбира се, за клетия господин Магнъс Менсън.

Първоначалната ми диагноза на двете рани от куршум беше лъжлива. Куршумите наистина бяха малък калибър, но мъничкият пистолет сигурно е бил зареден със значително количество барут, тъй като, както стана ясно при първия преглед, двата куршума бяха пробили кожата на грамадния идиот, плътта му, мускулната тъкан и коремната стена.

Още при първия преглед разбрах, че куршумите се намират или в корема на господин Менсън, или в далака му, в черния дроб или в някой друг жизненоважен орган и

че животът му зависи от внимателно изследване, последвано от операция за изваждане на куршумите.

Излъгах.

Ала ако адът съществува — в което вече не вярвам, защото тази земя и част от хората, които я обитават, сами по себе си са ад, достатъчно страшен за която и да е Вселена, — то аз ще бъда низвергнат в най-дълбоката яма в последния му кръг.

Но ми е все едно.

Тук трябва да спомена, че в гърдите ми настъпва хлад и пръстите... пръстите ми също изстиват.

Когато преди мсц бурята се рзбшува, благодарих на Бг.

Тгва ми се стрваше, че наистна отвме към лагерра „Ужас“. Изглеждаше, че господин Хики е спечелил. Намирахме се — стрва ми се — на по-малко от двайсет мили от лгра и напредвахме с 3 или 4 миили на ден при убво време, когато ни удри првата буря.

Ако има Богг... аз... благодаря ти, миили Боже.

Сняг. Тъма. Ужасени ветрове ден и нощ.

Дори онези, които мgt да ходят, вече не могат д теглт. Хамуте баха изоставени. Вятърт повали палатките, после ги отнесе. Температурата падна с 50 градуса.

Зимата удри като чук Бжии и господи Хики не му остана нищо, освен да опне брезентови плтница от бордовете на кралскияпинас и да застреля половината мъже, за да нахрани друата половина.

Някои избяхаха в буурята и умряха.

Някои останаха и бяха застреляни.

Нкои замръзнаха до смрт.

Ня изядохадру ги и пак умряха.

Госпдн Хики и гсп Менсн седят в лодкта на вятъра. Несъм сигрун, но мисля, че госсс Менсън нямажвее длго.

Айз го убих.

Убих хората коитооставх в лагер „Спанесие“.

Толкова съжалявам.

Толкова съжалявам.

Прз целия ми живот, брат ми знае как ми се иска моят
брат да е тук сега, Томс знае, целия ми живот съм обичал
Платон и Диалозите на Сократ.

Като вликия Сократ, но аз не вликам, отровта, напълно
заслужна, се движи по тялото ми, крайните ми застиват,
пръстите ми — прсти на хирург — вцепеняват и

Толкова доволен
Написах бележка, която закачих на гърдите си
ИЗЯЖТЕ ТЛЕННИТЕ СТАНКИ НА ДОТРАХАРИ Д.
С. ГУУДСЪР
АКО ИССКАТЕ
ОТРОВАТА В КОСТИТЕ И ПЛЪТТА
ДУБИЕ И ВАС
Мъжете в леглото Спа
Томас, ако намерите дневник и проч
Толкова съжалявам.
Направих всичко, но така и не

Ранте на гръдния ми АЗ НЕ СЪМ

Бже пзи хрта

59.

ХИКИ

ЮГОЗАПАДЕН НОС НА ОСТРОВ КРАЛ УИЛЯМ

18 СЕПТЕМВРИ 1848 Г.

По някое време през последните дни или седмици Корнилиъс Хики осъзна, че той вече не е крал.

Беше станал бог.

Всъщност още не беше съвсем сигурен, но имаше сериозни подозрения и беше на път да се убеди — Корнилиъс Хики беше станал бог.

Всички около него бяха умрели, но той беше жив. Вече не чувстваше студ. Не чувстваше глад или жажда, а още по-малко нуждата да утолява някогашните си потребности. Можеше да вижда в тъмните нощи, които ставаха все по-дълги, вихрещият се сняг и виещите ветрове не бяха пречка за сетивата му.

Обикновените смъртни се нуждаеха от опъването на брезентов навес от борда на лодката, след като вятърът изскубна и отнесе палатките им, и докато се притискаха един към друг като овце, обърнали задниците си срещу вятъра, докато не умрат, Хики се чувстваше удобно на високия си трон на кърмата на пинаса.

След като в продължение на три седмици не можеха да се придвижват напред заради бурите, ветровете и стремително падащите температури, впрегатните му животни започнаха да хленчат и да молят за храна. Хики се спусна сред тях като бог и те получиха своите хляб и риба.

Той застреля Стрикланд, за да нахрани Сийли.

Той застреля Дън, за да нахрани Браун.

Той застреля Гибсън, за да нахрани Джери.

Той застреля Бест, за да нахрани Смит.

Той застреля Морфин, за да нахрани Орън... или май беше обратното. Хики вече не смяташе за нужно да затормозява паметта си с такива дреболии.

Но сега всички онези, които беше хранил толкова великодушно, бяха мъртви, замръзнали във вълнените си спални чували или сгърчени в ужасяващите пози на предсмъртните си гърчове. Може би просто му бяха омръзнали и той ги беше застрелял. Хики смътно си спомняше как през последните седмица-две, докато самият той все още изпитваше нужда от храна, беше изрязвал отбрани парчета от трупове на мъжете, които бе застрелял, за да нахрани останалите. Или може би го беше направил просто по прищявка. Не можеше да си спомни подробностите. Те вече нямаха значение.

Когато бурите секнеха — а Хики знаеше, че Той може да им заповяда да спрат по всяко време, когато Му се прииска, — Той сигурно щеше да възкреси неколцина мъже, за да могат да изтеглят Него и Магнъс до лагера „Ужас“.

Проклетият доктор беше умрял — отровен и замръзнал в собствената си малка палатка на няколко ярда от пинаса и от общия гроб под брезентовото платнище, — но ако не се смята лекото раздражение, Хики предпочете да не обръща внимание на това неприятно развитие на нещата. Дори боговете имаха фобии, и Корнилиъс Хики винаги се беше страхувал панически от всякакви отрови и зарази. След като хвърли един поглед от входа на палатката — и вкара в трупа един куршум просто за да е сигурен, че проклетият доктор не се преструва на мъртъв, — новият бог Хики си тръгна и остави на мира отровеното същество и заразия му брезентов саван.

В продължение на няколко седмици Магнъс непрестанно хленчеше и се оплакваше от любимото си място на носа на лодката, но вече ден или два пазеше странно мълчание. За последен път се беше размърдал по време на краткото затишие между бурите, когато мъждивата зимна светлина беше осветила пинаса, затрупания със сняг брезентов заслон до него, ниския хълм, върху който се намираха, замръзналия бряг на запад и безкрайните ледени полета зад него, и беше отворил устата си, сякаш за да помоли за нещо своя любовник и Бог.

Но оттам не излезе нито дума, пък макар и поредното оплакване; вместо това гореща кръв напълни устата на Магнъс, а след това

изригна като фонтан, потече по брадата му, по корема и леко притиснатите към него ръце и накрая се стече в локва на дъното на лодката до ботушите му. Кръвта все още си беше там, но вече беше замръзнала на леки вълни, приличаща на дългата, тъмна (но покрита с лед) брада на някой библейски пророк. Оттогава Магнъс не беше издал нито звук.

Краткият мъртвешки сън на партньора му не безпокоеше Хики — Той знаеше, че може да възкреси Магнъс във всеки момент, когато пожелае, — но след ден-два отворените очи, които непрекъснато се визираха в нищото над зяпналата уста и замръзалия водопад от кръв, започнаха да лазят по нервите на бога. Не беше приятно да се събужда под този поглед. Особено когато очите се покриха с ледена кора и се превърнаха в две бели, ледени немигащи орбити.

Тогава Хики стана от своя трон на кърмата и бавно се придвижи напред покрай облегатата на борда пушка и торбата с патрони, през пейките на гребците, покрай купчините увит шоколад (който Той можеше и да благоволи да изяде, ако гладът изобщо се върнеше някога), покрай трионите, пироните и навитите на рула листове олово, прескочи кърпите и копринените кърпички, сгънати и подредени спретнато до окървавените крака на Магнъс, и накрая изрита настрани няколко от Библиите, които приятелят му бе придърпал към себе си в последните си дни, подреждайки ги в нещо като стена между себе си и Хики.

Но устата на Магнъс не искаше да се затвори — Хики не успя дори да отчупи замръзналата река от кръв, изливаща се върху гърдите му, — нито пък белите му очи.

— Прости ми, скъпи — прошепна той. — Но знаеш колко мразя да ме зяпат.

Той извади с ножа си замръзналите очни ябълки и ги хвърли надалеч във виещата тъмнина. Щеше да ги постави на мястото им по-късно, когато възкресеше Магнъс.

Най-накрая, по Негова команда, бурята спря съвсем. Воят на вятъра утихна. Край обърнатата на запад наветрена страна на пинаса се беше натрупала петфутова пряспа, която беше надвиснала над шейната и беше запълнила голяма част от пространството под брезентовия навес от подветрената страна.

Беше много студено и свръхестественото зрение на Хики виждаше в далечината нови тъмни облаци, които се приближаваха от север, но тази вечер в света цареше спокойствие. Той видя слънцето, което залязваше на юг, и знаеше, че ще минат шестнайсет или осемнайсет часа, преди да изгрее отново, пак от юг, и че в скоро време изобщо ще спре да се издига над хоризонта. Тогава щеше да настъпи Епохата на Тъмнината — десетхилядолетният мрак — и това напълно устройваше Корнилиъс Хики.

Ала тази нощ беше студено и тихо. Звездите сияеха ярко — Хики беше научил някои от имената на зимните съзвездия, които се бяха появили в небето, но сега не можеше да намери дори Голямата мечка — и Той седеше доволно на кърмата на лодката си, топлата му куртка и шапката го топлеха, ръцете в ръкавици бяха полегнали на планшира, а погледът му бе вперен в посока към лагера „Ужас“ и дори към далечния кораб. Щеше да стигне там, когато решише да възкреси впрегатните си животни. Мислеше си за изминалите месеци и години и се възхищаваше на предопределеното чудо на своята божественост.

Корнилиъс Хики не съжаляваше за никоя част от някогашния си живот на смъртен. Беше направил онова, което трябваше. Беше си отмъстил на арогантните копелета, направили грешката да го гледат отвисоко, и беше показал на други частица от своята божествена светлина.

Внезапно долови някакво движение на запад. С известно усилие — беше много студено — Хики обърна главата си наляво, за да погледне към замръзналото море.

Нещо се приближаваше към него. Сигурно слухът му — неестествено и свръхестествено силен, както всичките му фино настроени и изострени сетива — бе доловил звуците от движение по разпукващия се лед.

Нещо голямо вървеше към него на два крака.

Хики видя синкавобялата козина, озарена от звездната светлина. Той се усмихна. Гостът беше добре дошъл.

Вече нямаше защо да се страхува от създаването от ледовете. Хики знаеше, че сега то идва при него не като хищник, а като смирен богомолец. В този момент то дори не можеше да се мери по сила с него; Корнилиъс Хики можеше да го изпрати в небитието или с едно махване на ръката да го пропъди в най-далечното кътче на вселената.

То се приближаваше, като понякога се отпускаше на четири крака и се придвижваше напред със скокове, но по-често крачеше на два крака като човек, макар движенията му по нищо да не наподобяваха човешките.

Хики почувства странна тревога, нарушаваща дълбокия му космически покой.

Съществото се скри от погледа му, когато се приближи до пинаса и шейната. Хики го чуваше как се движи около навеса и под него, рови из вкочанените трупове с дългите си нокти, трака със зъби с размерите на ножове, от време на време шумно пуфти — но не можеше да го види. Той осъзна, че го е страх да обърне главата си.

Гледаше право пред себе си, в празните очни ябълки на Магнъс.

Внезапно създанието се озова там, наведено над планшира, извисявайки се на шест и повече фута над лодката, която от своя страна се издигаше на шест фута над шейната и снежната покривка.

Хики почувства как дъхът му спира.

Под светлината на звездите, с новото, подобро зрение на Хики, звярът му се струваше още по-ужасен от преди, по-ужасяващ, отколкото можеше да си представи. Той беше претърпял същата чудесна и ужасна трансформация, през която бе преминал и Корнилиъс Хики.

Съществото наведе огромното си туловище над планшира. То издиша облак ледени кристали, които увиснаха във въздуха между Хики и носа на лодката, и помощник-калафатникът вдъхна противната смрад на хилядолетния дъх на смъртта.

Ако можеше да се движи, Хики щеше да падне на колене и да се преклони пред тварта, но той буквално беше замръзнал на мястото си. Сега дори не можеше да обърне главата си настрани.

Създанието подуши тялото на Магнъс Менсън, като не спираше да тика невероятно дългата си муцуна в замръзалия водопад от кръв на гърдите на Магнъс. Огромният му език внимателно го облиза. Хики искаше да обясни, че това е тялото на любимата му кралица и то трябва да бъде запазено, за да може Той — не Хики помощник-калафатникът, а Той, в който се беше превърнал — да върне очите на любимия си и някой ден отново да му вдъхне живот.

Внезапно, с почти небрежно движение, тварта отхапа главата на Магнъс.

Хрущенето на костите беше толкова ужасно, че Хики щеше да си запуши ушите, ако можеше да вдигне ръцете си от планшира. Той не успяваше да ги помръдне.

Чудовището замахна с рунтавата си предна лапа, която беше подебела от масивния крак на Магнъс, и с един удар проби гръдния кош на мъртвеца — посипа се дъжд от натрошени бели кости. Хики осъзна, че създанието не е счупило Магнъс по начина, по който самият Магнъс беше чупил пред очите му ребрата и гръбначните стълбове на по-дребни мъже; то го беше *натрошило* така, както човек разбива бутилка или порцеланова кукла.

„Търси душа, която да погълне“ — помисли си Хики, без да има представа откъде се беше появила тази мисъл.

Сега вече Хики не можеше да помръдне главата си дори на инч, затова нямаше друг избор, освен да гледа как тварта от ледовете изважда всичките вътрешности на Магнъс Менсън и ги изяжда, разтрошавайки ги с огромните си зъби като кубчета лед. След това съществото откъсна замръзналата плът от замръзналите кости на Магнъс и пръсна костите му из цялата носова част на пинаса, като първо ги разчупи и изсмука костния мозък. Вятърът отново се появи и застана протяжно около лодката и шейната, създавайки ясно доловима мелодия. Хики си представи как някакво богоподобно същество от ада, облечено в бяло кожено палто, свири на флейта от кости.

После чудовището се обърна към него.

Първо се отпусна на четири крака и се скри от погледа му — невъзможността да го вижда като че ли засили ужаса на Хики, — а след това внезапно се издигна отвесно като торос, надвеси се над планшира и запълни цялото полезрение на Хики. Черните му, немигащи, нечовешки, напълно студени очи се намираха на няколко инча от ококорените очи на помощник-калафатника. Горещото дишане обгърна Корнилиъс Хики.

— Ох — каза той.

Това беше последната дума, произнесена някога от помощник-калафатника — не толкова дума, колкото продължителна, изпълнена с ужас, безсловесна въздишка. Хики почувства как собственото му топло дишане изтича от гърдите му през гърлото и отворената му, изкривена уста и просвистява през начупените му зъби, но веднага осъзна, че не дъхът му го напуска завинаги, а духът, душата му.

Чудовището я вдъхна в себе си.

Но след това изпuffка, изсумтя, отстъпи назад и тръсна огромната си глава, сякаш се беше омърсило. Отпусна се на четири крака и напусна завинаги полезрението на Корнилиъс Хики.

Всичко напусна завинаги полезрението на Корнилиъс Хики.

Звездите се спуснаха от небето и застинаха като ледени кристали в широко отворените му очи. Гарванът се спусна върху него като мрак и погълна онова, което *Туунбак* не беше благоволил да докосне. Накрая незрящите очи на Хики се пръснаха от студа, но той не примигна.

Тялото му продължи да седи вдървено на кърмата, с изпънати крака и здраво стъпили на дъното на лодката ботуши до купчината от откраднатите златни часовници и дрехите, които бе свалил от мъртъвците; облечените му в ръкавици ръце бяха замръзнали за планшира, а пръстите на дясната му ръка се намираха само на няколко инча от цевите на заредената пушка.

Късно на следващата сутрин, преди изгрев-слънце, пак се развихри снежна буря и небето отново започна да бучи, и целия следващ ден и цялата следваща нощ снегът се сипеше в изкривената, отворена уста на помощник-калафатника, покривайки тъмносинята му куртка, шапката, замръзналото в гримаса на ужас лице и напуканите, опулени очи с тънък пласт бял саван.

60.

КРОЗИЪР

Красотата на смъртта, знае той сега, се състои в това, че там няма нито болка, нито усещане за собственото „аз“.

Лошата новина относно смъртта, знае той сега, е — точно както се беше страхувал всеки път, когато беше мислил за самоубийство, и се бе отказвал от него именно поради тази причина, — че там има сънища.

Добрата новина относно лошата новина е, че това са чужди сънища.

Крозиър се носи свободно по течението в топлото море на „не-аз“ и слуша чуждите сънища.

Ако след прехода в блаженото състояние на следсмъртно плаване у него бяха останали поне част от аналитичните способности, присъщи на живото му, смъртно „аз“, предишният Франсис Крозиър щеше да се изненада на мислите си за „слушане“ на сънищата, но е вярно, че тези сънища приличат по-скоро на слушането на нечие песнопение — макар там да няма никакви думи, никаква музика, никакви напеви, — отколкото на „виждането“ на сънищата, както когато беше жив. Но в това слушане на сънищата все пак има някакви зрителни образи, форми и цветове, каквито Франсис Крозиър никога досега не е срещал от другата страна на Воала на смъртта, и точно това негласово, непесенно повествование изпълва сънищата му след смъртта.

Ето я красивата ескимоска девойка на име Седна. Тя живее сама с баща си в снежна къща далеч на север от постоянните ескимоски селища. Слухът за красотата на девойката се разпространява навред и различни млади мъже поемат на дълъг път през пустите земи и през ледените полета, за да поднесат почитанията си на прошарения баща и да спечелят ръката на Седна.

Нито един от поклонниците не успява да спечели сърцето на девойката със своите думи, лице или фигура и в края на пролетта,

когато ледовете се разчупват, тя излиза сама сред ледените блокове, за да избегне поредното нашествие от кръглолики ухажори.

Тъй като всичко това се случва във времената, когато хората все още разбират езика на животните, една птица долита при нея над разчупващите се ледове и я омайва с песента си. „Ела с мен в страната на птиците, където всичко е толкова прекрасно, колкото песента ми — пее птицата. — Ела с мен в страната на птиците, където няма глад, където ще живееш в шатра от най-красивите еленови кожи, където ще лежиш на най-меката мечешка козина, където светилникът ти винаги ще бъде напълнен с мас. Аз и приятелите ми ще ти носим всичко, което сърцето ти пожелае, и винаги ще бъдеш облечена с най-красивите ни и ярки пера.“

Седна вярва на пернатия си поклонник, венчава се за него по обичаите на Истинските хора и се отправя със съпруга си на дълъг път през морето и ледовете към страната на хората птици.

Но човекът птица е излъгал.

Домът им не е направен от най-прекрасните еленови кожи, а е тъжно, криво-ляво закърпено жилище, покрито с гниеща рибена кожа. Студеният вятър броди свободно из него и се присмива на простодушното ѝ лековерие.

Тя не спи на най-меката мечешка козина, а на твърда моржова кожа. В светилника ѝ няма никаква мас. Другите хора птици не ѝ обръщат внимание и тя носи същите дрехи, с които се е венчала. Съпругът ѝ донася за храна само студена риба.

Седна непрекъснато повтаря на равнодушния си пернат съпруг, че тъгува по баща си, и в края на краищата той позволява на стареца да посети дъщеря си. За да го направи, на баща ѝ му се налага да плава много седмици с крехката си лодка.

Когато той пристига, Седна се преструва на весела и доволна, докато двамата не остават сами в тъмната, смърдяща на риба шатра, и тогава Седна се залива в сълзи и разказва на баща си как съпругът ѝ се отнася с нея и че е изгубила всичко — младостта си, красотата, щастието, — като се е венчала за човек птица, вместо за някой от младите мъже от народа на Истинските хора.

Когато чува историята ѝ, баща ѝ се ужасява и помага на Седна да измисли план за убийството на съпруга си. На следващата сутрин, когато пернатият съпруг се връща със сурова риба за закуска на

Седна, бащата и момичето се нахвърлят върху човека птица с харпун и гребло от каяка на стареца и го убиват. След това бащата и дъщерята побягват от страната на хората птици.

Дни наред плават те на юг, към страната на Истинските хора, но когато семейството и приятелите на пернатия съпруг го откриват мъртъв, те се изпълват с гняв и отлитат на юг, пляскайки толкова силно с криле, че могат да бъдат чути дори от Истинските хора, намиращи се на хиляди левги далеч.

Разстоянието, което Седна и баща ѝ изминават за цяла седмица, хилядите птици преодоляват за няколко минути. Те се спускат към малката лодка като тъмен и гневен облак от клюнове, нокти и пера. От ударите на крилете им се надига ужасен вятър, който разбунва морето и заплашва да потопи малката лодка.

Бащата решава да върне дъщеря си на птиците като жертвоприношение и я хвърля през борда.

Седна се вкопчва с всички сили в лодката. Стиска здраво.

Бащата вади ножа си и отрязва първите фаланги на пръстите ѝ. Когато падат в морето, те се превръщат в първите китове. Ноктите се превръщат в белите китови кости, които понякога намираме изхвърлени на брега.

Но Седна продължава да се държи. Бащата отрязва пръстите ѝ при вторите стави.

Тези части падат в морето и се превръщат в тюлени.

Ала Седна продължава да се държи. Когато обзетият от ужас баща отрязва и последните фаланги, те падат върху един преминаващ леден блок, а оттам във водата и се превръщат в моржове.

Останала без пръсти, а само със стърчащи парчета кост, приличащи на ноктите на покойния ѝ съпруг, Седна най-накрая пада в морето и потъва до дъното на океана. Тя живее там и до днес.

Именно Седна е господарката на всички китове, моржове и тюлени. Ако Истинските хора ѝ угодят, тя им изпраща животни и нарежда на тюлените, моржовете и китовите да се оставят да бъдат залавяни и убивани. Ако Истинските хора я разгневят, тя държи китовите, моржовете и тюлените при себе си в тъмните дълбини и Истинските хора страдат и умират от глад.

„Какво е това, по дяволите?“ — мисли си Франсис Крозиър. Това е гласът на неговото „аз“, който нарушава плавното „не-аз“ течение на

слушаните сънища.

И изведнъж, сякаш призована, го връхлита болката.

61.

КРОЗИЪР

„Хората ми!“ — извиква той. Но е твърде слаб, за да вика. Твърде слаб е, за да го произнесе на глас. Твърде слаб е дори за да си спомни както означават тези две думи. „Хората ми!“ — вика отново. От устата му се отронва само стон.

Тя го изтезава.

Крозиър не се събужда веднага, а постепенно, след серия болезнени опити да отвори очи, сглобявайки в продължение на часове и дори дни отделните късчета възвърнато с усилие съзнание, като винаги изплува от дълбините на съня на смъртта под въздействието на болката и две безсмислени думи — хората ми! — докато накрая не идва на себе си в достатъчна степен, за да си спомни кой е в действителност, да види къде се намира и да осъзнае кой стои до него.

Тя го изтезава.

Ескимоското момиче-жена, което той познава под името Безмълвната дама, продължава да реже гърдите му, ръцете, гърба и крака с остър, парещ нож. Болката е непрекъсната и непоносима.

Той лежи до нея в тясно пространство — не в снежния дом, който Джон Ървинг беше описал на Крозиър, а в нещо като палатка, направена от кожи, опънати върху изкривени пръчки или кости; примигващата светлина от няколко маслени светилника озарява голото до кръста тяло на момичето и когато поглежда надолу, Крозиър вижда собствените си голи, разрязани, окървавени гърди, ръце и корем. Струва му се, че тя го нарязва на малки късчета.

Крозиър се опитва да изкрещи, но установява, че е твърде слаб за това. Опитва се да отблъсне изтезващата го ръка, която държи ножа, но е твърде слаб да повдигне собствената си ръка, камо ли да спре нейната.

Кафявите ѝ очи се взират в неговите, долавяйки завръщания се в тях живот, а после отново се завръщат към раните, които тя му нанася с ножа си, режейки и изтезвайки тялото му.

Крозиър успява да издаде почти неуловим стон. След това отново пропада в мрака, но не обратно към слушането на сънищата и приятния „не-аз“, които вече почти не си спомня, а в черно бурно море от болка.

* * *

Тя го храни с някакъв бульон от изпразнена голднъррова консерва, която сигурно е откраднала от „Ужас“. Бульонът има вкус на кръвта на някакво морско животно. После тя отрязва тънки ивици тюленово месо и лой, използвайки странен извит нож с костена дръжка, захапва месото със зъби и го отрязва в опасна близост до устните си, внимателно го сдъвква и накрая го напъхва между напуканите, разранени устни на Крозиър. Той се опитва да го изплюе — не иска да бъде хранен като някое пиле, — но тя събира внимателно всяко късче и отново го натиква в устата му. Победен, неспособен да се съпротивлява, той намира достатъчно енергия, за да дъвче и да гълта.

После отново потъва в сън под приспивната песен на виещия вятър, но скоро се събужда. Крозиър осъзнава, че лежи гол между кожени завивки — дрехите му, всичките му пластове дрехи, не се виждат никъде в малката палатка — и че тя го е преобърнала по корем, подлагайки под него парче от гладка тюленова кожа, за да не изцапа кръвта от гърдите му меките кожи и козини, покриващи пода на палатката. Тя реже гърба му и мушка в него с някакво дълго, право острие.

Твърде слаб, за да се съпротивлява или да се преобърне по гръб, Крозиър може единствено да стене. Той си представя как тя го рече на парчета, а после сготвя и изяжда всяко едно от тях. Чувства как тя притиска нещо влажно и слuzесто към многобройните рани по гърба му.

В един момент по време на мъчението той отново заспива.

* * *

Хората ми!

Едва след няколко дни, прекарани в нетърпима болка, в непрекъснато изпадане в безсъзнание и свестяване и в пълната увереност, че Безмълвната го реже на парчета, Крозиър си спомня, че е бил прострелян.

Събужда се в тъмнината на палатката, разсейвана само от слабата светлина на луната или звездите, проникваща през тесните процепи между опънатите кожи. Ескимоското момиче спи до него, топлейки тялото му със своето, и двамата са голи. Крозиър не изпитва ни най-малко сексуално желание или плътско влечение, има само физическа необходимост от топлина. Болката е твърде силна.

Хората ми! Трябва да се върна при хората ми! Да ги предупредя!

За пръв път от няколко дни той си спомня Хики, лунната светлина, изстрелите.

Ръката на Крозиър лежи върху гърдите му и той с усилие премества дланта си нагоре, за да докосне мястото, където сачмите бяха проникнали в гърдите и рамото му. Цялата горна част на гърдите му е покрита с шевове и рани, но той има чувството, че всичките сачми и късчетата плат, които са проникнали в плътта му, са внимателно извадени. Върху най-дълбоките рани е положено нещо меко, приличащо при допир на влажен мъх или морски водорасли, и Крозиър се изпълва със силното желание да изтръгне всичко, но не му стигат силите.

Горната част на гърба го боли още по-силно от наранените гърди и Крозиър си спомня мъчителната болка, която беше изпитвал, когато Безмълвната дълбаеше там с ножа си. Спомня си и тихия, плъокащ звук, разнесъл се след като Хики дръпна спусъка, но преди оръжието да гръмне — барутът беше мокър и стар, а двата заряда сигурно бяха изстреляни с далеч не пълната си сила, — но си спомня и мощния удар от разширяващия се облак от сачми, който го беше накарал да се завърти на място и да рухне върху леда. Беше улучен веднъж в гърба от максимално далеч и веднъж в гърдите.

Дали ескимоското момиче е успяло да извади всички сачми? Всяко късче мръсна дреха, попаднало в тялото ми?

Крозиър примигва в полумрака. Спомня си за посещението в лазарета на доктор Гудсър и търпеливите обяснения на лекаря как по време на бойни действия в морето, както и при повечето рани, получени по време на тяхната експедиция, истинската причина за

смъртта са не самите рани, а инфекцията и развиващият се по-късно сепсис.

Той бавно придвижва ръката си от гърдите към рамото. Спомня си, че след изстрела с пушката Хики беше стрелял и няколко пъти със собствения пистолет на Крозиър и първият куршум беше попаднал... *тук*. Крозиър изпъшква, когато пръстите му напипват дълбоката дупка в плътта на бицепса му. Тя е напълнена със същото мъхесто, слuzесто нещо. От болката при докосването му се завива свят и започва да му се повдига.

Под лявото му ребро има още една дупка от куршум. При докосването ѝ — самото преместване на ръката дотам го изтощава напълно — той силно изпъшква и губи съзнание за миг.

Когато се свестява, Крозиър осъзнава, че Безмълвната е извадила и куршума изпод ребрата и отново е наложила раната със същата целебна лапа, както при останалите. Съдейки по болката при дишане и от болящия го, подут гръб, той смята, че този куршум е счупил поне едно от ребрата от лявата му страна, рикоширал е и е заседнал под кожата близо до лявата му лопатка. Безмълвната сигурно го беше извадила оттам.

Той губи още няколко безкрайни минути и остатъка от силите си, за да докосне тази най-болезнена рана.

Крозиър не помни, че е бил прострелян в левия крак, но болката в мускула, точно над и под коляното, го убеждава, че третият куршум сигурно е минал оттам. Може да напипа входната и изходната рана с треперещите си пръсти. Два инча по-високо и куршумът щеше да раздроби коляното му, а това щеше да му струва крака, което би означавало сигурна смърт. Тук също е наложена целебна лапа и макар Крозиър да може да напипа струпеите, кръвотечение като че ли няма.

Нищо чудно, че изгарям в треска. Умирам от сепсис.

След това осъзнава, че горещината, която чувства, не е от треската. Кожите защитават от студа толкова добре и голото тяло на Безмълвната дама излъчва такава горещина, че на него му е наистина топло от... колко време? Месеци? Години?

С огромно усилие Крозиър отмята горната част на кожената завивка, която покрива и двамата, за да пусне под нея малко прохладен въздух.

Безмълвната се размърдва леко, но не се събужда. Докато я гледа в сумрака на палатката, Крозиър си мисли, че тя прилича на дете — може би като някоя от по-малките дъщери на братовчед му Албърт.

С тази мисъл наум — спомняйки си как играе крокет на зелената поляна в Дъблин — Крозиър отново потъва в сън.

* * *

Тя е облечена в своята парка и е коленичила пред него; дланите ѝ са на около фут разстояние една от друга и въженце, направено от животински сухожилия или черва, танцува между разперените ѝ пръсти. Тя използва сухожилията вместо връвчица, за да си играе на нещо, подобно на детската игра „котешка люлка“.

Крозиър я наблюдава унило.

Сложните плетеници на въженцето непрекъснато оформят две фигури. Първата се състои от три линии, образуващи два триъгълника отгоре, където се намират палците на момичето, а двойният клуп в центъра наподобява островърх купол. Втората фигура — дясната ѝ ръка е изтеглена настрани, а два прави отрязъка от въженцето стигат почти до лявата ръка, където клупът обхваща само палеца и кутрето — представлява сложна малка примка от двойни нишки, която прилича на карикатурна фигурка с четири овални крачета или лапи и глава във формата на клуп.

Крозиър няма представа какво представляват фигурките. Той бавно поклаща глава, за да ѝ покаже, че не иска да играе.

За миг Безмълвната впива тъмните си очи в неговите. После разваля фигурката, отпусайки с изящно движение малките си ръце, и оставя въженцето в малката костена купичка, от която той пие бульона си. Секунда по-късно тя използва палатката през многобройните покривала на изхода.

Стреснат от студения въздух, който нахлува в палатката през тези няколко секунди, Крозиър се опитва да пропълзи към изхода. Трябва да разбере къде се намира. Съдейки по непрестанните стонове и пропуквания, те все още са на леда — може би съвсем близко до мястото, където е бил прострелян. Крозиър няма представа колко време е минало от нощта, в която Хики нападна от засада четиримата

мъже — него, Гудсър, клетите Лейн и Годард, — но се надява, че са минали само няколко часа, най-много ден-два. Ако си тръгне сега, може би ще успее да предупреди мъжете в лагер „Спасение“, преди Хики, Менсън, Томпсън и Ейلمър да се появят там и да нанесат нови щети.

Крозиър успява да повдигне главата и раменете си на няколко инча, но е твърде слаб, за да се измъкне изпод завивките, камо ли да пропълзи до покривалата от еленова кожа и да погледне навън. Той заспива отново.

След известно време — Крозиър дори не е сигурен дали е същият ден и дали девойката отново се е връщала в палатката, докато е спял — Безмълвната го събужда. През процепите на еленовите кожи прониква все същата мъждива светлина, в палатката горят все същите светилници с мас. В снежната ниша на пода, която тя използва за съхранение на продуктите, лежи прясно парче тюленово месо и Крозиър вижда, че девойката е съблякла тежката си парка и е останала само по нещо като къси панталони, облечени с козината навътре. Външната част на кожата е по-светла от мургавата кожа на Безмълвната. Гърдите ѝ се поклащат, когато тя отново се отпусна на колене пред Крозиър.

Внезапно въженцето отново започва да танцува между пръстите ѝ. Този път девойката показва първо животинска фигурка, после връвчицата се отпуска, усуква се и в средата отново се появява островърхият овален купол.

Крозиър поклаща глава. Той не разбира.

Безмълвната хвърля въженцето в купичката, взима късия си извит нож с костена дръжка, приличащ на куката на пристанищен хамалин, и започва да реже парчето тюленово месо.

* * *

— Трябва да намеря хората ми — прошепва Крозиър. — Трябва да ми помогнеш да намеря хората ми.

Безмълвната го гледа.

Капитанът не знае колко дни са минали от първото му пробуждане. Той спи много. В редките часове, през които е буден, той

пие своя бульон, яде тюленово месо и лой, които Безмълвната вече няма нужда да дъвче вместо него, макар да продължава да ги поднася към устата му, а освен това го мие и сменя лапите на раните му. Крозиър изпитва неописуемо унижение от това, че е принуден да се облекчава в друга голднърова консервена кутия, поставена в снега на една ръка разстояние от постелята му, и че именно момичето трябва редовно да я изнася и да я изпразва някъде на леденото поле. Не му става по-леко при мисълта, че съдържанието на консервената кутия замръзва бързо и почти не разнася миризма в малката палатка, която и без това мирише силно на риба, тюленово месо и на собствената им човешка пот.

— Трябва да ми помогнеш да се върна при хората ми — отново произнася той с хриплив глас. Усеща, че има големи шансове да се намират близо до полинията, където ги беше нападнал Хики — на не повече от две мили от лагера „Спасение“.

Той трябва да предупреди останалите.

Смущава го фактът, че всеки път, когато се събуди, светлината, проникваща през процепите, изглежда все същата. Може би по някаква причина, която само доктор Гудсър би могъл да обясни, той се събужда само през нощта. Може би Безмълвната го упоява със своя бульон от тюленова кръв, за да може той да спи през деня. За да му попречи да избяга.

— Моля те — шепне той. Може само да се надява, че въпреки немотата си дивачката е научила поне малко английски по време на престоя си на борда на КНВ „Ужас“. Гудсър беше потвърдил, че Безмълвната дама чува всичко, въпреки че няма език, с който да говори, и Крозиър сам беше виждал как тя потрепва при някой неочакван силен шум, докато беше гостенка на кораба му.

Безмълвната продължава да се взира в него.

„Тя е не само дивачка, а и идиотка“ — мисли си Крозиър. Проклет да е, ако още веднъж се обърне с молба към тази езичница. Ще продължи да се храни, да оздравява и да събира сили, и в един прекрасен ден ще я блъсне встрани и ще тръгне сам към лагера.

Безмълвната примигва и се обръща, за да сготви парчето тюленово месо на малката си печка, захранвана с лой.

Той се събужда през друг ден — или по-точно през друга нощ, тъй като светлината е все така мъждива — и вижда, че Безмълвната стои на колене пред него и отново играе на странната си игра.

Първата фигура, която се образува между пръстите ѝ, е отново познатият островръх купол. Пръстите ѝ танцуват. Появяват се две отвесни примки, но този път те имат два крака или лапи вместо четири. Тя разперва по-широко ръцете си и по някакъв начин фигурката започва да се движи — плъзга се от дясната ръка към лявата, мърдайки краката балони. Девојката разваля фигурката, пръстите ѝ летят и в средата отново се появява овалният купол, но — осъзнава Крозиър — този път формата му е малко по-различна. Върхът на купола е изчезнал и сега той представлява чиста дъгообразна крива като онези, които той е изучавал като мичман, преглеждайки задълбочено илюстрациите по геометрия и тригонометрия.

Крозиър поклаща глава.

— Не разбирам — изхриптява той. — Не виждам никакъв смисъл в тази проклета игра.

Безмълвната го поглежда, примигва, прибира въженцето в кожената си торба и започва да измъква Крозиър изпод спалните му кожи.

Той все още няма енергия да ѝ се съпротивлява, но и не използва малкото си възстановени сили, за да ѝ помогне. Безмълвната го изправя да седне и му облича лека долна риза от еленова кожа, върху която навлича дебела парка. Крозиър е изумен от лекотата на облеклото — памучните и вълнени дрехи, които беше обличал през последните три години при излизанията си навън, тежаха повече от трийсет фунта, преди неизбежно да се пропият от пот и лед, но горната част на ескимоското облекло не тежеше повече от осем фунта. Той чувства колко свободно висят дрехите върху тялото му, но колко плътно прилепват към шията и китките — навсякъде, откъдето би могла да избяга топлината.

Смутеният Крозиър се опитва да помогне при обуването на леките панталони от еленова кожа върху голите му крака — същите панталони, каквито носи Безмълвната в палатката, само че по-голям

размер, — а след това и на дългите чорапи от еленова кожа, но непослушните му пръсти по-скоро пречат, отколкото помагат. Безмълвната отблъсква ръцете му настрани и довършва обличането му с безстрастната ловкост, позната само на майките и бавачките.

Крозиър гледа как девойката обува на краката му високи терлици, които изглеждат като изплетени от трева, и ги завързва здраво около краката и глезените му. Той предполага, че служат за изолация, и трудно може да си представи колко време е било необходимо на Безмълвната — или на някоя друга жена, — за да изплете от трева такива високи и плътни терлици. Кожените ботуши, които Безмълвната нахлузва върху терлиците, прихващат и долната част на кожените му панталони и той забелязва, че подметките на тези ботуши са направени от много по-дебела, груба кожа.

В първите часове след събуждането му в палатката Крозиър се беше зачудил на изобилието от парки, нещавени кожи, еленови кожи, гърнета, сухожилия, лампи с тюленова мас, направени от нещо, приличащо на талк, закривения нож и останалите инструменти, но след това осъзна очевидното — именно Безмълвната дама беше обрала всичко от телата и раниците на осмината мъртви ескимоси, убити от лейтенант Ходжсън и Фар. Останалото имущество — голднървите консервени кутии, лъжиците, допълнителните ножове, ребрата от морски млекопитаещи, парчетата дърво, кост, дори онова, което приличаше на стари дъги от бъчви и сега беше използвано при разпъването на палатката — сигурно беше откъснато от „Ужас“ или от изоставения лагер „Ужас“ или по време на няколкото месеца, които Безмълвната беше прекарала сама на леда.

След като е облечен, Крозиър се отпуска безсилно на единия си лакът и пита задъхано:

— Сега ще ме отведеш ли при хората ми?

Безмълвната му слага ръкавици, вдига на главата му качулката, обшита с кожа на бяла мечка, завързва я здраво под брадичката му и го измъква навън през отвора на палатката.

Студеният въздух изгаря дробовете му и го кара да се закашля, но миг по-късно Крозиър осъзнава колко топло се чувства останала част от тялото му. Той усеща как топлината на собственото му тяло се носи под широкото облекло, което явно не я пропусна навън. Около минута Безмълвната се суети около него, настанява го върху купчина

сгънати кожи. Той предполага, че тя не иска той да лежи на леда, дори върху мечешка кожа, тъй като в тези странни ескимоски дрехи на човек му е по-топло, когато седи, позволявайки на въздуха, нагрят от собственото му тяло, да циркулира свободно под кожата.

Сякаш за да потвърди догадката му, Безмълвната разстила на леда една мечешка кожа, внимателно я сгъва и я слага върху съседната купчина. За голяма изненада на Крозиър, чиито крака през последните три години бяха изстивали всеки път, когато излезеше на палубата на кораба или навън, на леда, и постоянно бяха мокри и студени след напускането на „Ужас“, сега студът и влагата изобщо не проникват през дебелата кожена подметка и изплетените от трева терлици, които носи.

Безмълвната започва да събира палатката с уверени движения, а през това време Крозиър се оглежда наоколо.

„Наистина е нощ. Защо ме изкара навън през нощта? Да няма никакви непредвидени обстоятелства?“ Доколкото може да съди по шумовете, палатката от еленови кожи, която е разглобена бързо, е била разпъната направо върху леда, разположена е сред глетчерови върхове, айсберги и тороси, отразяващи слабата светлина на няколкото звезди, надничащи между облаците. Крозиър вижда тъмната вода на полиния, намираща се на по-малко от трийсет фута от мястото на палатката, и сърцето му забива учестено. „Все още се намираме на мястото, където Хики ни нападна от засада, на две мили от лагера «Спасение». Знам пътя дотам.“

Тогава осъзнава, че тази полиния е много по-малка от онази, до която ги беше завел Робърт Голдинг — черното петно на откритата вода е дълго по-малко от осем фута и е широко само половин фут. А и околните айсберги, замръзнали в паковия лед, не изглеждат по същия начин. Те са много по-високи и повече на брой, отколкото онези на мястото на засадата. И торосите са по-високи.

Крозиър поглежда небето с присвити очи, но вижда само слабо проблясващите звезди. Ако облаците се разнесяха и ако секстантът му, таблиците и картите бяха в него, той може би щеше да успее да определи местоположението си.

Ако... ако... може би.

Единственото познато струпване от звезди, което Крозиър забелязва сред облаците, подхожда повече на зимно съзвездие,

отколкото на лятно от средата или края на август. Той знае, че е прострелян през нощта на 17 август — беше направил ежедневната записка в корабния дневник, преди Робърт Голдинг да се появи тичешком в лагера, — и е убеден, че от момента на нападението са минали само няколко дни.

Той оглежда трескаво обсипания с ледени върхове хоризонт, опитвайки се да открие смътното сияние, подсказващо за скорошен залез на юг. Навсякъде наоколо е само нощ и виещ вятър, и няколко мъждукащи звезди.

Мили Боже... къде е слънцето?

Крозиър продължава да не чувства студ, но трепери толкова силно, че е принуден да използва малкото си сила, за да се вкопчи в натрупаните, сгънати кожи, така че да не се прекатури.

Безмълвната дама прави нещо много странно.

Тя беше съборила палатката от кожи и кости с няколко пестеливи движения — дори в полумрака Крозиър може да види, че външното покритие е направено от тюленови кожи — и сега е коленичила пред една от кожата и използва кривия си нож, за да я разреже през средата.

После хваща двете половинки и ги хвърля в полинията, наkisвайки ги във водата с една крива пръчка, докато не се намокрят хубаво. Връща се на мястото, където допреди няколко минути се беше издигала палатката, измъква замръзналата риба от нишата, изсечена в леда в нейната половина на палатката, и бързо подрежда редица от риби, всяка с глава към опашката на предишната, в единия край на всяка от двете половини бързо замръзваща тюленова кожа.

Крозиър няма никаква представа какво е намислила жената. Тя сякаш извършва някакъв безумен езически ритуал тук, в тъмната нощ, под звездите. Проблемът е, вижда Крозиър, *че тя беше нарязала покривната кожа на палатката им*. Дори да издигне отново палатката от еленовите кожи, опънати върху пръснатите криви пръти, ребра и кокали, стените нямаше да пазят вече така добре от вятъра и студа.

Без да му обръща внимание, Безмълвната навива двете половини тюленова кожа плътно около рибите, като разтяга мократа кожа, за да се стегнат рулата още повече. Крозиър с изненада забелязва, че тя е оставила в краищата на двете рула да стърчи по половин риба и сега съсредоточено се опитва да изкриви леко нагоре главата на всяка една от тях.

След две минути момичето вдига двете седемфутови рула от увита в тюленова кожа риба, които са замръзнали здраво, като тесни дъбови греди със стърчащи рибешки глави по краищата, и ги оставя едно до друго на леда.

После разстила на леда малка кожа, отпуска се на колене върху нея и с помощта на сухожилия и кожени ремъци свързва еленовите рога и кости — които досега бяха служили за скеле на палатката — за да може чрез тях да съедини двете седемфутови рула от увити в тюленова кожа риби.

— Майко Божия! — изхриптява Крозиър. *Замръзналите рула от риби, увити в мокра тюленова кожа, са плъзгачи. Еленовите рога са напречните дъски.* — Та ти правиш шейна, по дяволите! — шепне той.

Парата от дъха му увисва в облак от ледени кристали във въздуха, а изумлението му преминава в лека паника. „Никога досега не е било толкова студено на 17 август — температурите дори не са се доближавали до тези.“

Доколкото Крозиър може да прецени, на Безмълвната ѝ е отнело по-малко от половин час, за да направи шейна с плъзгачи от замръзнала риба и напречни дъски от еленови рога, но сега той вече час и половина или два седи на купчината си от сгънати кожи — трудно е да се следи времето, когато джобният му часовник липсва, а и защото от време на време изпада в лека дрямка, — докато жената работи върху плъзгачите на шейната.

Първо от една платнена торба, взета от „Ужас“, тя изважда нещо, което прилича на смес от кал и мъх. Пренасяйки с кутии от голднъррови консерви вода от полинията, тя оформя сместа в топчета с размера на юмрук, след което ги подрежда по дължината на импровизираните плъзгачи, като ги потупва и разплесква равномерно с голите си ръце. Крозиър няма представа защо ръцете ѝ не измръзват, въпреки че тя често прекъсва работата си, за да ги пъхне под парката и да ги стопли на голия си корем.

Безмълвната заглажда замръзналата кал с ножа си, изрязвайки излишното като скулптор, работещ върху глинения си макет. След това донася още вода от полинията и я излива върху замръзалия пласт кал, създавайки леден плаз. Накрая напръсква с вода от устата си една ивица мечешка кожа и започва да трие с мократа козина по цялата дължина на замръзналата кал, докато леденото покритие не става

абсолютно гладко. Под светлината на звездите плъзгачите на преобърнатата шейна — която допреди два часа е била само риба и тюленова кожа — изглеждат на Крозиър като облечени в стъкло.

Безмълвната изправя шейната, проверява ремъците и възлите, сяда на здраво привързаните еленови рога и къси парчета дърво и привързва останалите две рога — най-дългите и извити рога, които бяха основните подпори на палатката — към задната част на шейната, за да се получи нещо, наподобяващо дръжки.

След това натрупва няколко пласта тюленови и мечи кожи върху напречните рога и идва при Крозиър, за да му помогне да се придвижи до шейната.

Той отблъсва ръцете ѝ и се опитва да върви сам.

Не помни как е паднал по лице на снега, но зрението и слухът му завръщат, когато Безмълвната го настанява върху шейната, изпъва краката му, обляга гърба му плътно върху натрупаните пред задните дръжки кожи и го завива с няколко дебели кожени покривала.

Крозиър вижда, че тя е привързала към предната част на шейната дълги кожени ивици, сплетени в нещо като хамут, който е увила около кръста си. Той си спомня за играта ѝ с връвчицата и накрая разбира какво се е опитала да му каже: палатката (островърхия купол) съборена, те двамата тръгват (ходещите фигури по движещите се конци, макар че Крозиър тази нощ определено се беше разминал с ходенето) към следващия овален купол без връх. (Друга палатка с формата на купол? Снежна къща?)

След като всичко е опаковано — резервните кожи и платнени торби, увитите в кожи съдове и маслени светилници са струпани върху и около Крозиър, — Безмълвната се впряга в хамута и започва да тегли шейната по леда.

Плъзгачите се плъзгат като стъкло, много по-леко и гладко от шейните от „Еребус“ и „Ужас“. Крозиър с изненада установява, че все още му е топло; след два и повече часове неподвижно седене на леда той изобщо не е замръзнал, ако не се смята върхът на носа му.

Небето е покрито с плътна облачна пелена. На хоризонта, в която и да е посока, няма никакъв признак за развиделяване. Франсис Крозиър няма представа накъде го води жената — обратно на острова Крал Уилям? На юг към полуостров Аделаида? Към реката на Бак? Още по-навътре в леденото поле?

— Хората ми — изхриптява той. Опитва се да повиши глас, за да го чуе тя през стоновете на вятъра, сухото шумолене на снега и скърцането на дебелия лед под тях. — Трябва да се върна при хората ми. Те ме търсят. Госпожице... мадам... Безмълвна дамо, *моля ви*. За Бога, моля ви, отведете ме обратно в лагер „Спасение“.

Безмълвната не се обръща. Той може да види само задната част на качулката ѝ и бялата мечешка кожа, която проблясва под слабата звездна светлина. Той няма представа как жената успява да намери пътя в тази тъмнина, нито как такова дребно момиче може да тегли с такава лекота шейната, в която е натоварен и той.

Те безшумно се плъзгат напред, към потъналия в мрак леден пейзаж.

62.

КРОЗИЪР

На морското дъно Седна решава дали да изпрати тюлена на повърхността, за да могат другите животни и Истинските хора да ловуват, но в крайна сметка тюленът сам решава дали да им позволи да го убият или не.

И в крайна сметка тюленът е само един.

Тюлените приличат на Истинските хора по това, че имат две души — душата на живота, която умира заедно с тялото, и вечната душа, която напуска тялото в момента на смъртта. Първата душа, *тарник*, се крие в тюлена като малко мехурче от въздух и кръв и може да бъде открита от ловеца в червата му. Тя има формата на самия тюлен, само че е много по-малка.

Когато тюленът умре, вечната му душа го напуска и се завръща в същия си, неизменен вид в някое тюленче, потомък на тюлена, който е решил да позволи да го убият и изядат.

Истинските хора знаят, че през живота си ловецът ще улавя и убива много пъти един и същи тюлен, морж, мечка или птица.

Точно същото нещо се случва и с вечната душа на всеки представител на племето на Истинските хора, когато душата на живота му умре заедно с тялото. *Инуа* — вечната душа — запазила всичките и спомени и умения, само че скрити, се преселва в момче или момиче от рода на умрелия човек. Това е една от причините Истинските хора никога да не наказват децата си, колкото и непослушни или дори дръзки да растат. Освен детската душа в тялото на детето живее и *инуа* на възрастен — баща, чичо, дядо, прадядо, майка, леля, баба или прабаба, притежаваща цялата мъдрост на ловец, вожд или шаман, — която не трябва да бъде порицавана.

Тюленът не се предлага на първия срещнат ловец от племето на Истинските хора. Ловецът трябва да го спечели не само благодарение на своята хитрост, ловкост и умения, а чрез своята смелост и качества на своята *инуа*.

Тези *инуа* — духовете на Истинските хора, тюлените, моржовете, мечките, елените, птиците, китовете — са съществували като духове още преди появата на Земята, а тя е много стара.

През първия период от историята на вселената Земята е представлявала плаващ диск под небе, поддържано от четири колони. Под Земята се намирало тъмно място, обитавано от духовете (където повечето от тях живеят и до днес). Тази ранна Земя се намирала под вода през повечето време и не била населена от човешки същества — нито Истински хора, нито други — докато изпод хълмовете ѝ не използвали двама души, Акулуджууси и Уманиртук. Тези двамата станали първите от племето на Истинските хора.

През тази епоха нямало нито звезди, нито луна, нито слънце и тези първи двама мъже и техните потомци трябвало да живеят и ловуват в пълен мрак. Тъй като тогава нямало шамани, които да ръководят действията на Истинските хора, първите човешки същества имали много малко сили и ловували само най-дребните животни — зайци, бели яребици, някой друг гарван — и не умеели да живеят правилно. Единственото украшение, което рядко носели, бил *ангуак*, амулет от черупката на морски таралеж.

В онези най-ранни времена към двамата мъже на Земята се присъединили и жените (те излезли от глетчерите, както мъжете излезли от земните недра), но били безплодни и прекарвали времето си в бродене по брега, взиране в морето или копаене на земята в търсене на деца.

Вторият цикъл на вселената настъпил след дълга и ожесточена борба между една лисица и един гарван. Тогава се появили сезоните, а след това животът и смъртта; скоро след появата на сезоните започнала новата епоха, в която преходната душа на човешките същества започнала да умира заедно с тялото, а вечната *инуа* започнала своето преселение.

Шаманите научили някои от тайните на космическия порядък и започнали да учат Истинските хора как да живеят правилно — да създават закони, които забраняват кръвосмешението, брака извън рода, убийството и други постъпки, които нарушават Редата на нещата. Шаманите можели да надникват в миналото, дори във времето преди Акулуджууси и Уманиртук да използват от земните недра, и започнали да обясняват на човешките същества произхода на великите души на

вселената — *инуат* — като Душата на Луната, или за Наарюк, душата на самото съзнание, или за Силя, Душата на въздуха, най-могъщата от всички древни стихии; точно Силя създава жизнената енергия, която вдъхва във всички неща по света, и изразява гнева си чрез виелиците и снежните бури.

По това време Истинските хора научили за Седна, която е известна по другите студени краища като Унигумайтук или Нуляюк. Шаманите обяснили, че всички човешки същества — Истинските хора, червенокожите туземци, които живеели далеч на юг от Истинските хора, *иджирай* духовете на елени и дори бледоликите хора, които се появили много по-късно — са се родили след съвкуплението на Седна-Унигумайтук-Нуляюк с куче. Затова на кучетата им е позволено да имат имена, души на имената и дори да приемат частица от *инуа* на своя господар.

Инуа на луната, Анингат, встъпил в кръвосмесителна връзка със своята сестра Сикник, *инуа* на слънцето, и се държал много жестоко с нея. Жената на Анингат, Улилярнак, обичала да изкормва жертвите си — животни или Истински хора — и толкова мразела намесата на шаманите в духовните дела, че за наказание ги накарала да се смеят неудържимо. И до днес шаманите често са върхлитани от пристъпи на неконтролируем смях, от който често умират.

Истинските хора знаят много неща за тези три най-могъщи души във вселената — всепроникващата Душа на Въздуха, Душата на Морето, владееща всички животни, които живеят в морето или се хранят с даровете на морето, и последния член на тази триада, Душата на Луната, — но тези три първоначални *инуат* са твърде могъщи, за да обръщат внимание на Истинските хора (или на които и да е други човешки същества), тъй като тези върховни *инуат* са толкова над останалите души, колкото тези души са над човешките същества, затова Истинските хора не се прекланят пред тази триада. Шаманите рядко се опитват да се свържат с тези най-могъщи души — такива като Седна — и се задоволяват с това да забраняват на Истинските хора да нарушават различни табути, които биха разгневили Душата на Морето, Душата на Луната или Душата на Въздуха.

Но постепенно, със смяната на много поколения, шаманите — известни сред Истинските хора като *ангакуит* — научавали все повече тайни на скритата вселена и на по-нисшите *инуат*. За много векове

някои от шаманите се сдобили с онзи дар, който баба Мойра наричаше ясновидска дарба — прозрение. Истинските хора наричат този дар *кауманик* или *ангакуа*, в зависимост от това в какъв образ се проявява. Също както човешките същества някога опитомили своите братя по душа, вълците, превръщайки ги в кучета, които да споделят *инуа* на своите господари, така и *ангакуит*, който умее да чува чуждите мисли и да предава своите мисли на другите, се учи как да укротява, опитомява и подчинява на своята власт по-малките души, които му се явяват. Тези души помощници се наричат *туурнгайт* и не само помагат на шаманите да виждат в незримия свят на душите и далечното минало, предшестващо появата на човешките същества, но им позволяват и да надникват в умовете на други човешки същества, за да научават за грешките, допуснати от Истинските хора, които нарушават естествения ред във вселената. Душите помощници *туурнгайт* помагат на шаманите да възстановят реда и баланса. Те учат *ангакуит* на своя език, езика на нисшите души, който се нарича *ириналютит*, за да могат шаманите да се обръщат директно към своите собствени предци и към по-могъщите сили *инуат* във вселената.

Когато шаманите овладели езика *ириналютит* на своите помощници *туурнгайт*, те получили способността да помагат на хората да признават своите грешки, както и да лекуват болести и да въвеждат ред в хаоса, който представляват човешките дела, като по този начин възстановяват реда в самия свят. Тази система от правила и табута, предадена от шаманите на останалите, била толкова сложна, колкото са и фигурите, които жените от народа на Истинските хора създават и до днес от опънатите между пръстите им вървички.

Шаманите изпълнявали и ролята на защитници.

Някои малки зли духове скитат сред Истинските хора, преследват ги и им носят лошо време, но шаманите се научили как да създават и освещават свещени ножове, с които да убиват тези *тупилайт*.

За да спират самите снежни бури, *ангакуит* открили и започнали да предават от поколение на поколение специални криви ножове, които могат да прережат *силагисактук*, артерията на вятъра.

Шаманите умеят също така да летят и да служат като посредници между Истинските хора и духовете, но освен това могат —

и това се случва твърде често — да злоупотребяват със своите способности и да причиняват вреди на човешките същества, използвайки *илисийксиник*, могъщи заклинания, които пробуждат у хората завист, съперничество и дори омраза, която принуждава Истинския човек да убива останалите без причина. Често шаманът губи власт над своите помощници *туурнгайт* и когато това се случи, ако не се поправи бързо, този неумел шаман става като една огромна метална скала, привличаща летните мълнии, и на Истинските хора не им остава нищо друго, освен да завържат шамана и да го изоставят или да го убият, като му отрежат главата, и след това я съхраняват далеч от тялото, за да не може той да се съживи и да се впусне да ги преследва.

Повечето шамани, които притежават поне малко сила, могат да летят, да лекуват хора, семейства и цели села (всъщност те просто помагат на хората сами да се изцелят, като възстановят душевната си хармония, след като признаят грешките си), да напускат телата си, за да се издигнат до луната или да пътуват до морското дъно (обитавано от *инуат*, най-могъщите от душите) и — след съответните шамански заклинания, произнесени на езика *приналютит*, напеви и биене на тъпани — се превръщат в животни като бялата мечка.

Докато повечето духове, които не обитават тела, са доволни от пребиваването си долу в духовния свят, зад пределите му живеят същества, които носят в себе си *инуа* на чудовища.

Някои от най-малките чудовища се наричат *тупилек* и всъщност са били създадени от хора, наречени *илиситук*, преди стотици и хиляди години. Тези *илиситук* не са шамани, а по-скоро зли старци и старици, които са овладели значителна шаманска сила, но я използват за занимания с магия вместо за изцеление на хората.

Всички човешки същества, особено Истинските хора, живеят, като се хранят с души — и те го знаят много добре. Какво е ловът, ако не стремеж на една душа да намери друга душа и да я принуди напълно да се подчини чрез смъртта? Когато един тюлен например се съгласи да бъде убит от ловец, този ловец трябва да окаже почит на *инуа* на тюлена, който е позволил да бъде убит, като му даде малка церемониална глътка вода — тъй като тюленът е водно същество, — след като го убие, но преди да го изяде. За тази цел някои от ловците на Истинските хора носят със себе си малки чашки с дълги дръжки, но

най-старите и опитни ловци продължават да предават водата от собствените си уста в устата на мъртвия тюлен.

Ние всички сме душеядци.

Ала злите старци и старици *илиситук* били похитители на души. С помощта на своите заклинания те подчинявали на своята воля ловци, които често отвеждали семействата си от селото, за да живеят — и умрат — далеч върху морския лед или в планините на острова. Потомците на тези жертви на похитителите на души се наричали *куивиток* и били много по-свирепи от хората.

Когато членовете са семействата и жителите на селата започнали да подозират старите *илиситук* в тъмни дела, магьосниците често създавали малки зловни животни — *тупилек*, — които преследвали, наранявали или убивали враговете им. Първоначално *тупилек* представлявали малки неодушевени предмети с размера на скъпоценен камък, но когато оживявали с помощта на магията на *илиситук*, те могли да израснат до каквито размери пожелаят и да приемат най-ужасни, неописуеми форми. Но тъй като на дневна светлина жертвите могли с лекота да забележат подобни чудовища и да избягат, потайните *тупилек* предпочитали да приемат облика на обикновени живи същества — моржове например или бели мечки. Тогава нищо неподозиращият ловец, прокълнат от зъл *илиситук*, се превръщал от преследвач в преследван. Човешките същества рядко успявали да се спасят от кръвожадните *тупилек*, изпратени да извършат убийство.

В наши дни на света са останали много малко зли стари магьосници *илиситук*. Една от причините за това е, че ако *тупилек* не успявали да убият набелязаната жертва — ако се намесел някой шаман или ако ловецът бил толкова умен и ловък, че успявал да се спаси със собствени сили, — *тупилек* неизменно се връщали и убивали своя създател. Един по един старите *илиситук* ставали жертви на собствените си ужасяващи творения.

Но преди хиляди години настъпил момент, когато Седна, Душата на Морето, се изпълнила с гняв срещу своите родствени души, Душата на Въздуха и Душата на Луната.

За да ги убие — двете останали части на триадата, съставлящи основните сили във вселената, — Седна създала свой собствен *тупилек*.

Тази одушевена машина за убийства била толкова ужасна, че получила свое собствено име-душа и се превърнала в същество, наречено *Туунбак*.

Туунбак можел свободно да преминава между света на духовете и земния свят на човешките същества и можел да приема каквато форма пожелае. И всяка една била толкова ужасна, че дори безплътните души не могли да го погледнат, без да полудеят. Силата му — съсредоточена от Седна единствено върху целта да разрушава и убива — сама по себе си представлявала ужас в най-чистия му вид. Освен това Седна била надарила своя *Туунбак* със способността да командва *икситкусиктюк*, безбройни по-малки зли духове.

В схватка един срещу един *Туунбак* можел да убие и Душата на Луната, и Силя, Душата на Въздуха.

Но *Туунбак*, който бил ужасен във всяко едно отношение, не бил толкова прикрит колкото малките *тупилек*.

Силя, Душата на Въздуха, чиято енергия изпълва вселената, почувствала смъртоносното му присъствие, докато я преследвал в света на духовете. Осъзнавайки, че *Туунбак* може да я убие и разбирайки, че ако бъде унищожена, вселената отново ще изпадне в хаос, Силя призовала Душата на Луната да ѝ помогне да победи създанието.

Душата на Луната нямал желание да ѝ помага. Нито пък се интересувал от съдбата на вселената.

Тогава Силя се обърнала с молба за помощ към Наарюк, Душата на Съзнанието и един от най-старите висши духове *инуа* (който, както и самата Силя, се появил преди много време, когато космическият хаос се отделил от малкото, но растящо зелено стъбло на реда).

Наарюк се съгласил.

В битка, която продължила десет хилядолетия и която оставила кратери, разкъсвания и вакуум в тъканта на самия свят на духовете, Силя и Наарюк отбили атаката на ужасния *Туунбак*.

Както всички *тупилек*, които не успявали да изпълнят поставената пред тях задача, *Туунбак* се върнал, за да убие създателя си... Седна.

Но Седна, която си била научила урока по трудния начин, още преди предателството, извършено от баща ѝ в далечното минало, прекрасно разбирала опасността, която *Туунбак* представлявал за нея,

още преди да създаде чудовището, затова сега, с помощта на заклинания, произнесени на езика *уриналютит*, тя задействала тайната слабост, която била вградила в своето творение.

Туунбак веднага бил пренесен на повърхността на Земята и завинаги бил лишен от способността да се завръща в света на духовете или на морското дъно и да се превръща в безплътен дух. Седна вече не била заплашена.

От друга страна, Земята и всичките ѝ обитатели се оказали в опасност.

Седна прогонила *Туунбак* в най-студената и пустинна част на гъсто населената Земя — вечно замръзналия район край северния полюс. Тя избрала този отдалечен северен край, а не някоя друга далечна студена местност, защото само на север, който много божества *инуат* смятали за център на Земята, живеели шамани, които имали някакъв опит в противопоставянето на разгневени зли духове.

Туунбак, лишен от чудовищната си безплътна форма, но все така чудовищен по своята същност, скоро променил облика си — както правят всички *тупилек* — в най-страховитото живо същество, което може да се намери на Земята. Той избрал формата и същността на най-умния, най-безшумен, най-смъртоносен хищник на Земята — полярната бяла мечка, — но с размерите и коварството си превъзхождал обикновената мечка така, както тя превъзхожда някое от кучетата на Истинските хора. *Туунбак* убивал и изяддал свирепите бели мечки — поглъщайки душите им — със същата лекота, с която Истинските хора ловят бели яребици.

Колкото по-сложна е *инуа* на живото същество, толкова по-вкусна е тя за хищника, поглъщащ души. Скоро *Туунбак* разбрал, че повече му харесва да яде хора, отколкото *нанук*, мечките; че му харесва повече да поглъща човешки души вместо душите на моржове и дори повече от големите, нежни и разумни *инуа* на косатките.

Поколения наред *Туунбак* поглъщал човешки същества. Обширни територии от снежния север, които някога били осеяни със села, морските простори, сред които някога плавали големи флотилии от каяци, и защитените от ветрове долини, в които отеквал смехът на хиляди Истински хора, скоро били изоставени от човешките същества, които побягнали на юг.

Ала от Туунбак няма спасение. Сътвореният от Седна *тупилек* превъзхождал всяко човешко същество по скоростта си на плуване и бягане, по своята съобразителност и физическа сила. Той наредил на злите духове *икситкусиктюк* да преместят глетчерите по-далеч на юг и да ги накарат да преследват хората, които избягали в покритите със зеленина земи, за да може Туунбак със своята бяла козина да се чувства удобно и сигурно в студа, продължавайки да поглъща човешките души.

От селата на Истинските хора били изпратени стотици ловци, за да убият създаването, и никой от тях не се върнал жив. Понякога Туунбак се подигравал на семействата на мъртвите ловци, като им връщал части от телата — понякога оставял главите, ръцете, краката и торсовете на няколко ловци в една обща купчина, за да не могат роднините им дори да проведат погребална церемония.

Изглеждало, че чудовищният душеядец на Седна се канел да погълне всички човешки души на Земята.

Но, както се надявала Седна, шаманите от стотици групи Истински хора, разположени по границите на студения север, разпространили устно послание, а след това се събрали на територията на шаманите *ангакуит* и разговаряли, молили се на приятелски настроените духове, съвещавали се със своите духове помощници и в края на краищата измислили план как да се справят с Туунбак.

Те не можели да убият този Бог, Който Ходи Като Човек — дори Силя, Душата на Въздуха и Седна, Душата на морето, не успели да убият *тупилек* Туунбак.

Но можели да го задържат. Можели да му попречат да се придвижи по-далеч на юг и да убие всички човешки същества и всички Истински хора.

Най-добрите шамани — *ангакуит* — избрали най-добрите мъже и жени с дарбата да чуват и предават мисли, и започнали да ги чифтосват и размножават така, както днес Истинските хора чифтосват кучетата си, за да създадат още по-силно и по-умно потомство.

Родените в резултат на това деца, които били с ясновидска дарба, били наречени *сиксам йеуа*, или „небесните повелители на духовете“, и били изпратени на север заедно със семействата си, за да попречат на Туунбак да убива Истински хора.

Тези *сиксам йеуа* можели да общуват директно с *Туунбак* — не чрез езика на духовете помощници *туурнгайт*, както опитали обикновените шамани, а чрез директен контакт със съзнанието и душата на *Туунбак*.

Небесните повелители на духовете се научили да призовават *Туунбак* чрез гърленото си пеене. Посветили живота си на общуването с *Туунбак*, те се съгласили да позволят на ревнивото, чудовищно създание да им отнеме способността да говорят със себеподобните си. В замяна на обещанието на убиеца *тупилек* повече да не ходи на лов за човешки души, небесните повелители на духовете обещали на Бога, Който Ходи Като Човек, че те — човешките същества и Истинските хора — повече няма да строят своите жилища в най-северните снежни полета. Те обещали на Бога, Който Ходи Като Човек, че никога повече няма ходят за риба и на лов в неговите владения, без първо да са поискали разрешение от чудовищното създание.

Те му обещали, че всички бъдещи поколения ще помагат на Бога, Който Ходи Като Човек да утолява зверския си апетит, като *сиксам йеуа* и останалите Истински хора ще ловят за него и ще му носят риба, моржове, тюлени, елени, зайци, китове, вълци и дори по-малките братовчеди на *Туунбак* — белите мечки. Те му обещали, че нито едно човешко същество с каяк или лодка няма да навлиза във владенията на Бога, Който Ходи Като Човек, освен за да му отнесе храна, да му пее гърлените песни, които успокоявали звяра, или за да отдаде почит на кръвожадния убиец.

Благодарение на своята ясновидска дарба *сиксам йеуа* знаели, че когато във владенията на *Туунбак* нахлуят бледоликите хора — *каблуна*, — това ще постави началото на Края на времето. Отровен от бледите души на *каблуна*, *Туунбак* ще се разболее и ще умре. Истинските хора ще забравят своите обичаи и език. В домовете им ще се заселят пиянството и отчаянието. Мъжете ще забравят добротата си и ще започнат да бият жените си. *Инуа* на децата ще изгуби покой и добрите сънища ще престанат да навествават Истинските хора.

Когато *Туунбак* умре от болестта на *каблуна*, знаели небесните повелители на духовете, неговите студени, бели владения ще започнат да се затоплят и да се топят. Белите мечки няма да има къде да живеят и мечетата им ще умират. Китовете и моржовете няма да имат къде да

се хранят. Изгубили местата си за гнездене, птиците ще кръжат в небето и ще призовават Гарвана на помощ.

Сиксам йеуа знаели, че колкото и да е ужасен *Туунбак*, такова бъдеще без него — и без техния студен свят — ще бъде още по-страшно.

Но много преди това да се случи, тъй като младите ясновидци, небесните повелители на духовете, могли да разговарят с *Туунбак* така, както умеели само *Седна* и другите духове — не с глас, а единствено чрез пряко предаване на мисли, — все още живият Бог, Който Ходи Като Човек се вслушал в предложенията и обещанията им.

Туунбак, който — както всички висши духове *инуат* — обичал да му се угажда, се съгласил. Той обещал да се храни с жертвоприношенията на хората, а не с душите им.

В продължение на много поколения ясновидците *сиксам йеуа* продължили да имат поколение само с мъже и жени, които притежавали същото умение. Още в най-ранна възраст всяко дете *сиксам йеуа* се отказвало от способността си да говори със своите себеподобни, за да покаже на Бога, Който Ходи Като Човек, че посвещава живота си само на него, на *Туунбак*.

След много поколения малките семейства на *сиксам йеуа*, които живеят много по-далеч на север от останалите Истински хора (продължаващи да изпитват ужас от *Туунбак*) и винаги строят жилищата си върху постоянно покритата със сняг и глетчери земя и паковия лед, станали известни под името Народа на Ходещия Бог и дори езикът на говорещите членове от семействата им се превърнал в странна смесица от наречията на всички останали Истински хора.

Разбира се, самите *сиксам йеуа* не говорят никакъв език — освен беззвучния език на *куаманик* и *ангакуа*, предаването и приемането на мисли. Но те си остават хора, продължават да обичат семействата си и да принадлежат към своите родове, така че за да разговарят с останалите Истински хора, мъжете *сиксам йеуа* владеят специален език на жестовете, а жените *сиксам йеуа* обикновено използват играта с опънатото между пръстите въженце, която са научили от майките си.

*Преди да напусна селото ми
и да тръгна по леда,*

за да намеря бъдещия си съпруг,
който сънувахме аз и баща ми
още когато веслата бяха още чисти,
баща ми взе един тъмен камък, аумаа,
и беляза всяко весло.

той знаеше, че няма да се върне
жив от ледовете
и двамата бяхме видели в нашите сънища
на сиксам йеуа, които винаги се сбъдват,
че той, моят любим Айя,
ще загине някъде там
от ръцете на бледолик.

откакто слязох от ледовете,
търсех този камък
по хълмовете
и в коритата на реките,
но никога не го намерих.

когато се върна при моя народ,
ще намеря греблото, на което аумаа
остави сивия си белег,
раждането е къса линия
на ръба на острието,
но край нея е прокарана
по-дългата линия на смъртта.

ела отново! — крещи Гарванът.

63. КРОЗИЪР

Крозиър се събужда с адско главоболие.

През последните дни почти винаги се събужда сутрин със силно главоболие. Човек би си помислил, че след като гърбът му, гърдите, ръцете и рамене са направени на решето от сачмите и има поне три рани от куршум в тялото си, той би трябвало да чувства при пробуждането си друг вид болка и макар че тя започва да го тормози достатъчно скоро след това, първото нещо, което отбелязва, е ужасният главобол. Той напомня на Крозиър за годините, когато всяка вечер се напиваше с уиски и на следващата сутрин горчиво съжаляваше за това.

Понякога при пробуждането му, както тази сутрин, в пулсиращата му глава звучи ехото на безсмислени срички и поредици от безсмислени думи. Думите съдържат шумови звуци и наподобяват песничките, които си измислят децата, докато играят на прескачане на въже, но през няколкото мъчителни секунди, предшествващи окончателното му събуждане, на Крозиър му се струва, че те като че ли *имат* някакъв смисъл. През последните дни той непрекъснато чувства ужасна мисловна умора, сякаш е прекарвал нощите си в четене на Омир на старогръцки. Франсис Роудън Мойра Крозиър никога през живота си не се беше опитвал да чете на старогръцки. А и нямаше желание. Винаги беше оставял това на учените или на клетите, обсебени от книгите души като стария стюард Бриджънс, приятеля на Пеглър.

В тази тъмна утрин той е разбуден в снежния им дом от Безмълвната, която с помощта на въжените фигурки, сменящи се една след друга между пръстите ѝ, му казва, че е време отново да се ходи на лов за тюлени. Тя вече е облякла парката си и изчезва в тунела, водещ навън, веднага щом приключва общуването си с него.

Раздразнен от това, че днес няма да има закуска — нито дори късче от студената тюленова лой, останало от снощната вечеря, — Крозиър се облича, нахлузвайки ръкавиците и парката последни, и

пропълзява надолу по тунела, водещ към южната, подветрена страна на къщата.

Щом се озовава навън, в тъмното, Крозиър внимателно се изправя на крака — понякога сутрин левият му крак отказва да поеме тежестта на тялото му — и се оглежда. Снежната къща сияе слабо, осветена отвътре от лоения светилник, който оставят да гори дори когато ги няма, за да не се изстудява помещението. Крозиър ясно си спомня продължителното пътуване с шейната, довело ги до това място. Помни как тогава, преди много седмици, седеше на шейната, увит в кожи и безпомощен, и наблюдаваше с нещо като възхищение как Безмълвната прекарва часове в копаенето и изграждането на тази снежна къща.

Оттогава математикът в Крозиър беше прекарал цели часове, докато лежеше под завивките в уютното малко помещение, възхищавайки се на дъговидната извивка на купола и на като че ли без особени усилия постигната точност, с която жената бе изрязала — под звездната светлина — снежните блокове, от които след това беше изградила наклонените навътре стени.

Докато в дългата нощ или тъмния ден съзерцаваше купола изпод купчината кожи, мислейки си: „Безполезен съм като цици на нерез“, през главата му минаваше и мисълта: „Това нещо ще се срути.“ Горните блокове бяха поставени почти водоравно. Последните блокове, които беше изрязала, имаха трапецовидна форма и девойката вкара последния блок в помещението, след което подравни краищата му и го тикна на мястото му отвътре навън. Накрая Безмълвната излезе от помещението, изкатери се на самия връх на изградения от снежни блокове купол, поскача върху него и се плъзна по стените му обратно на земята.

Първоначално Крозиър си помисли, че тя просто се държи като дете, каквото изглеждаше понякога, но после разбра, че девойката просто проверява здравината и стабилността на новия им дом.

На следващия ден — пореден ден без слънчева светлина — ескимоската разтопи с помощта на горящия светилник вътрешната повърхност на снежните стени, след което ги остави да замръзнат отново и стените се покриха с тънка, но много твърда ледена кора. После тя размрази тюленовите кожи, които беше използвала първо за палатката, а след това и за шейната, и ги прикрепил към сухожилията,

промушени през стените и покрива на снежната къща, оставяйки ги да висят като вътрешна обшивка на няколко инча от вътрешните стени. Крозиър веднага разбра, че кожата ще ги защитят от капките вода, които се образуваха при повишаването на температурата в жилището.

Той беше изумен колко е топло в снежната къща: винаги бе поне с петдесет градуса по-топло, отколкото навън, и често достатъчно топло, за да остават само по късите панталони от еленова кожа, когато не лежаха под кожените завивки. Вдясно от входа, върху един снежен перваз, беше разположена кухнята и сглобената от еленови рога и дърво рамка не само поддържаше многобройните им готварски съдове над хранените от тюленова мас пламъци, но се използваше и за сушене на дрехи. Веднага щом Крозиър се възстанови достатъчно, за да започне да излиза от снежния дом заедно с Безмълвната, тя му обясни с помощта на езика на жестовите и въжените фигурки, че е задължително всеки път, когато се връщат в снежната къща, да сушат връхните си дрехи.

Освен кухненската платформа вдясно от входа и мястото за сядане вляво от него в дъното на снежния дом имаше широка платформа за спане. Малкото парчета дърво, които Безмълвната носеше със себе си — и които бе използвала първо при палатката, а след това при шейната, — бяха замразени по краищата на платформата, за да попречат на срутването ѝ. След това ескимоската разстла върху издатината последните останки от мъха в торбичката ѝ, вероятно използвайки го като изолационен материал, след което внимателно постла отгоре му различни еленови и мечи кожи. После обясни със знаци на Крозиър, че ще спят с глави към изхода, подлагайки под тях вместо възглавници сгънатите си, вече сухи, дрехи. *Всичките си дрехи.*

В първите дни и седмици Крозиър отказваше да сваля късите кожени панталони под спалните завивки, макар че Безмълвната дама спеше гола всяка нощ, но скоро установи, че с тях му е твърде горещо, за да се чувства удобно. Все още твърде отслабен от раните си, за да чувства физическо желание към жената, той скоро свикна да се промъква гол между завивките и да облича сухите — вместо да са пропити с пот — панталони и останалите дрехи едва след като се събудеше сутрин.

Всеки път, когато Крозиър се събуждаше нощем гол и затоплен под завивките до Безмълвната, той се опитваше да си спомни всичките месеци на борда на „Ужас“, когато непрекъснато мръзнеше в мокрите си дрехи, а в тъмната жилищна палуба вечно капеше от заледените стени и вонеше на парафин и урина. В холандските палатки беше още по-зле.

Озовал се на леда, той придърпва рунтавата си качулка напред, за да защити лицето си от студа, и се оглежда.

Навън, естествено, е тъмно като в рог. Доста време му отне, за да приеме мисълта, че е бил в безсъзнание — или мъртъв? — цели седмици, след като е бил застрелян, преди за пръв път да се свести и да осъзнае присъствието на Безмълвната, но по време на продължителния им преход с шейната над южния хоризонт се беше появявало само краткотрайно мъжделиво сияние, така че нямаше никакво съмнение, че вече е поне ноември. След преместването в снежния дом Крозиър се опита да брои дните, но заради постоянната тъмнина и странния им режим на сън и бодърстване — понякога му се струваше, че спят по дванайсет и повече часове поред — той нямаше как да знае колко седмици са минали от пристигането им на това място. А и заради снежните бури те често седяха вътре в продължение на няколко дни и нощи поред, хранейки се само със запасите от риба и тюленово месо, които съхраняваха в ледената ниша.

Звездите над главата му — днес небето е много ясно, което означава, че денят е ужасно студен — образуват зимни съзвездия и въздухът е толкова студен, че те потреперват и проблясват точно както през всичките години, в които Крозиър ги беше наблюдавал от палубата на „Ужас“ или от другите кораби, с които беше пътувал в Арктика.

Разликата е само в това, че сега не чувства студ и не знае местоположението си.

Крозиър върви по следите на Безмълвната покрай снежния дом, към покрития с лед бряг и замръзналото море. Всъщност следите не са му необходими, защото знае, че заснеженият бряг се намира на около стотина ярда на север от снежната къща и че Безмълвната винаги излиза на леда, когато отива на лов за тюлени.

Но въпреки че се ориентира в основните посоки, той не е в състояние да определи местоположението си.

Замръзналите протоци винаги се намираха на юг от лагера „Спасение“ и останалите лагери покрай южното крайбрежие на остров Крал Уилям. Възможно е той и Безмълвната да се намират на полуостров Аделаида, разположен отвъд протока южно от остров Крал Уилям, но някъде на източното или североизточното му крайбрежие, което не е нанесено на картите и където не е стъпвал кракът на бял човек.

Крозиър не помни как Безмълвната го е пренесла до палатката след нападението на Хики — или колко пъти е местила палатката, преди той да се завърне на този свят — и има само някаква смътна представа колко време е продължило пътуването им с шейната с плъзгачи от риба, преди ескимоската да построи снежната къща.

Може да се намират навсякъде.

Не е задължително да са на остров Крал Уилям, дори и да са се движели на север; може да са на някой от островите в протока Джеймс Рос някъде на североизток от остров Крал Уилям или на някой неотбелязан на картата остров край източното или западното крайбрежие на Бутия. През лунните нощи Крозиър може да види от брега хълмистата вътрешност — не планини, а хълмове, по-високи от всички, които е виждал на остров Крал Уилям, — а лагерът им е защитен от вятъра по-добре от всяко място, което бяха намирали той и хората му, включително лагера „Ужас“.

Крачейки по скърцащия сняг и хрущящия крайбрежен чакъл към морския лед, Крозиър си мисли за стотиците пъти през последните няколко седмици, когато се е опитвал да обясни на Безмълвната, че е нужно да си отиде, да намери хората си, да се върне при тях.

Тя винаги го беше гледала безизразно.

Той постепенно започна да вярва, че ескимоската го разбира — ако не думите, произнесени на английски, то чувствата, скрити зад тях, — но никога не отговаря нито с изражението на лицето си, нито с езика на възжените фигурки.

Способността ѝ да разбира всичко — и развиващата се в него самия способност да улавя сложните мисли, скрити зад танцуващото между пръстите ѝ възженце — граничи със свръхестественото, мисли си Крозиър. Понякога той чувства такава близост със странната малка туземка, че будейки се през нощта, той не разбира веднага кое тяло е неговото и кое нейното. Понякога на леда я чува как му вика от

тъмнината, молейки го да отиде бързо при нея или да ѝ донесе харпун, въже или някакво сечиво... макар че тя няма език и нито веднъж не е издала звук в негово присъствие. Безмълвната разбира много неща и понякога на Крозиър му се струва, че точно нейните сънища сънува всяка нощ и се чуди дали тя също вижда неговия кошмар за свещеника в бели одеяния, който се навежда над него, докато той очаква причастието.

Но тя няма да го отведе при хората му.

Три пъти Крозиър се опита да си тръгне сам, използвайки тихо от снежната къща, докато тя спи или се преструва, че спи, носейки със себе си само торбичка с тюленова лой, с която да се поддържа, и нож, с който да се защитава. И трите пъти се изгуби — два пъти във вътрешността на сушата, където се намират, и веднъж далеч на морския лед. И трите пъти Крозиър вървеше, докато му стигаха силите — може би дни наред, — а после падаше, готов да приеме смъртта като справедливо наказание за това, че е изоставил хората си да умрат.

Всеки път Безмълвната го намираще. Всеки път го увиваше в мечешка кожа, затрупваше го със завивки и мълчаливо го изтегляше през многото студени мили до снежната къща, където стопляше замръзналите му ръце и крака на голия си корем под кожените покривала, без да го гледа как плаче.

Сега той я открива на няколкостотин ярда от брега, наведена над една тюленова дупка за дишане в леда.

Колкото и да се опитва — а той наистина се старае — Крозиър нито веднъж не е успявал да открие нито една от проклетите дупки за дишане. Той се съмнява, че ще ги открие и на дневна светлина, а какво остава под светлината на луната и звездите или в пълния мрак, както го прави Безмълвната. Смордливите тюлени са толкова умни и *хитри*, че не трябва да се чуди защо той и хората му успяха да убият само няколко през всичките месеци, прекарани на леда, като никой от тях не беше убит през дупката за дишане.

С помощта на говорещата си връвчица Безмълвната беше обяснила на Крозиър, че тюленът може да задържа дъха си под водата само за седем или осем минути — може би най-много до петнайсет. (Безмълвната беше обяснила тези периоди от време с ударите на сърцето, но Крозиър предполагаше, че е успял да си ги преведе правилно.) Очевидно, ако беше разбрал правилно връвчиците на

Безмълвната, всеки тюлен си има своя територия, също като кучето, вълка или бялата мечка. Дори през зимата тюленът трябва да защитава границите на територията си и за да си осигури достатъчно запаси от въздух във владенията си под ледовете, той намира най-тънкия лед и издълбава в него конусовидна дупка, достатъчно широка в долната си част, за да може в нея да се събере цялото му тяло, но с възможно най-тесния отвор на повърхността на леда, през който да може да диша. Безмълвната показва на Крозиър остриите нокти на плавника на един мъртъв тюлен и за по-голяма нагледност дори ги заби в леда, за да му покаже как действат.

Крозиър вярва на Безмълвната, когато тя с помощта на връвчиците му обяснява, че на територията на един тюлен се намират дузина подобни конусовидни дупки, но проклет да е, ако успее да намери и една от тях. Конусите, които ескимоската му показва ясно със своите връвчици и които тя открива с такава лекота в полето от ледени блокове, са практически невидими сред върховете на глетчерите, торосите, малките айсберги и дълбоките пукнатини. Той сигурно се е спъвал в стотици от тези проклети дупки и винаги ги е приемал като обикновена неравност в леда.

Сега Безмълвната е клекнала край една от тях. Когато Крозиър се озовава на десетина ярда от нея, тя му махва с ръка да пази тишина.

От това, което му разказва чрез картинките, оформяни от нишките между пръстите ѝ, той научава, че тюленът е едно от най-предпазливите и страхливи живи същества, затова тишината и предпазливостта са от изключително значение за улавянето му. И тук Безмълвната дама оправдава името си.

На известно разстояние от дупката — как все пак успява да ги открие? — Безмълвната поставя върху леда малки правоъгълни парчета еленова кожа, които после вдига и премества напред след всяка крачка, като стъпва внимателно с дебелиите си кожени ботуши върху тях и се старае снегът да не издаде и най-слабо хрущане под краката ѝ.

Щом се озовава в мрака до дупката, тя бавно забожда няколко заострени еленови рога в снега и окачва върху тях ножа си, харпуна, въженца и други ловни принадлежности, за да може после да вземе всеки необходим предмет, без да вдига шум.

Преди да излезе от снежната къща, Крозиър беше овързал ръкавите и панталоните си с ремъци от сухожилия, както го беше научила Безмълвната, за да не шумолят дрехите му. Но той знае, че ако в този момент се приближи до дупката, произведеният от тремаването му бял човек шум ще се стори на скрития отдолу тюлен като срутването на кула от тенекиени консерви — ако изобщо отдолу има скрит тюлен, — затова той напъва зрението си, взира се в леда под краката си, намира квадратното парче еленова кожа с размери два на два фута, което Безмълвната винаги оставя зад себе си, и бавно, внимателно се отпуска на колене върху него.

Крозиър знае, че преди пристигането му, след като Безмълвната вече е намерила дупката, тя внимателно и бавно е разчистила снега над нея с ножа си и е разширила отвора с костения накрайник, прикрепен върху задната част на харпуна ѝ. След това е огледала дупката, за да се убеди, че тя се намира точно над дълбокия отвесен тунел в леда — той вече знае, че в противен случай шансовете за точен удар с харпуна не са особено големи, — след което отново е натрупала върху нея малка снежна купчинка. Безмълвната е опънала малко парче кожа над дупката, за да не се запуши от навявания сняг. След това е взела една тънка костица, която е привързана с дълга, усукана от черва връв към друга костица, и я е спуснала дълбоко под леда, като е закрепила другия край на сигналното устройство върху еленовите рога.

Сега тя чака. Крозиър я наблюдава.

Минават часове.

Вятърът се усилва. Облаците започват да закриват звездите, откъм брега започна да навява сняг. Безмълвната стои, приведена над дупката за дишане; парката и качулката ѝ постепенно се покриват със слой сняг, харпунът с костения накрайник е стиснат здраво в дясната ѝ ръка, а задната му част е опряна между разклоненията на забитите в снега еленови рога.

Крозиър я беше виждал да лови тюлени и по други начини. При единия от тях тя изкопаваше две дупки в леда — с помощта на Крозиър, въоръжен с единия от двата харпуна — и буквално примамваше тюлена към себе си. Тя го беше научила, че макар животното да е живото превъплъщение на предпазливостта в животинското царство, неговата ахилесова пета е любопитството му. Крозиър поставяше края на своя снабден със специално

приспособление харпун в дупката, край която седеше Безмълвната, и внимателно започваше да го движи нагоре-надолу, карайки закрепените върху харпуна малки костици, с втъкнати в тях разцепени пера, да вибрират. Накрая тюленът, разяждан от любопитство, изскачаше навън, за да огледа източника на странните звуци.

При другия начин, на лунна светлина, Безмълвната пълзеше по корем върху леда, преструвайки се на тюлен, и движеше ръцете си като перки. Крозиър дори не забелязваше подаващата се през отвора глава на тюлена, докато момичето не направеше внезапно, невероятно бързо движение с ръката си, след която придърпваше към себе си харпуна, привързан с дълго въже към китката на ръката ѝ. В повечето случаи на другия му край имаше мъртъв тюлен.

Но сега, в този тъмен ден или нощ, те могат да се надявам само на дупката за дишане и Крозиър вече няколко часа стои на колене върху своята кожена постелка, наблюдавайки Безмълвната, която се е навела над почти невидимия конус. Приблизително на всеки половин час тя бавно протяга ръка назад към еленовите рога, взима някакво странно малко сечиво — извито парче дърво с дължина около десет инча, върху което са прикрепени три птичи нокътя — и стърже с него по леда до отвора толкова тихо, че той не може да чуе нищо от разстояние десет фута. Но тюленът сигурно го чува достатъчно ясно. Дори ако животното се намира под някоя друга дупка за дишане, може би на стотици ярдове оттук, в края на краищата гибелното му любопитство ще надделее.

От друга страна, Крозиър няма представа как Безмълвната ще забележи тюлена в тъмнината, за да го прониже с харпуна. При дневната светлина пред лятото, късната пролет или ранната есен сянката му може би се забелязва под леда, носът му сигурно се вижда под малкия отвор на дупката за дишане... но под светлината на звездите? В момента, когато сигналното ѝ устройство започне да вибрира, тюленът може да се обърне и да се гмурне обратно. Дали не го надушва, когато се издигне? Или го усеща по някакъв друг начин?

Крозиър доста е поизмръзнал — вече по-скоро лежи на еленовата си постелка, вместо да седи изправен — и дреме, когато малкото сигнално устройство започва да вибрира.

Той се пробужда в мига, когато тя с мълниеносно движение вдига харпуна си и го забива право в дупката, още преди да е успял да

се разсъни окончателно. След това Безмълвната се обляга назад, дърпайки с всички сили дебелия въже, което е изчезнало под леда.

Крозиър се изправя с усилие — левият му крак ужасно го боли и се подгъва под тежестта на тялото му — и доуцуква до нея с цялата бързина, на която е способен. Той знае, че сега е настъпил един от най-сложните моменти в лова на тюлени — изваждането на животното на леда, преди да успее, гърчейки се яростно, да се откъсне от назъбените костен накрайник на харпуна, ако просто е ранено, или да се заклепти под леда, ако е мъртво. Бързината е от изключително значение, както винаги казваха във флота.

С обединени усилия те измъкват тежкото животно пред отвора. Безмълвната издърпва въжето с изненадващо силната си ръка, а със стиснатия в другата ръка нож разширява дупката.

Тюленът е мъртъв, но е по-хлъзгав от всичко, което Крозиър е срещал през живота си. Той подпъхва ръката си под единия плавник, като внимава за остриите нокти, и дръпва, за да извади мъртвото животно на леда. През цялото време той пъшка, ругае и се смее — освободен от необходимостта да пази тишина, — а Безмълвната, разбира се, мълчи, ако не се смята тихото свистене на дишането ѝ.

Когато тюленът е издърпан благополучно на леда, Крозиър отстъпва назад, знаейки какво следва.

Тюленът, едва забележим под слабата светлина, която прониква през ниските, скупчени облаци, лежи на леда, вперил в нищото неподвижния, сякаш осъдителен поглед на черните си очи, и едва забележима тънка черна струйка кръв се стича от отворената му уста върху синкавобелия сняг.

Леко задъхана, Безмълвната се отпуска на колене върху леда, след това застава на четири крака и ляга по корем с лице към муцуната на мъртвия тюлен.

Крозиър мълчаливо отстъпва крачка назад. Странно, но в този момент той се чувства почти по същия начин, както като момче в църквата на баба Мойра.

Безмълвната изважда изпод парката си мъничка манерка, издълана от кост, и напълва устата си с вода от нея. Тя е държала манерката до голите си гърди под парката, за да не замръзне водата.

Навеждайки се напред, ескимоската притиска устни към устните на тюлена в странно подобие на целувка и дори отваря уста по начина,

по който Крозиър бе виждал да правят проститутките на поне четири континента.

„Само дето тя няма език“ — напомня си той.

Безмълвната излива течността от устата си в устата на тюлена.

Крозиър знае, че ако смъртната душа на тюлена, която още не е напуснала тялото му, хареса изкусно изработения харпун и назъбения накрайник, който го е убил, и е останала доволна от търпението и ловните способности на Безмълвната, а най-вече ако е харесала водата от устата ѝ, тя ще разкаже на останалите души на тюлени, че трябва да посетят този ловец, за да се напият с прясна, чиста вода.

Крозиър няма представа откъде знае това — Безмълвната никога не му го беше обяснявала с помощна на въженцето или на езика на жестовете, — но знае, че е истина. Сякаш познанието прониква в него чрез главоболието, което го мъчи сутрин.

Ритуалът е завършен. Безмълвната се изправя на крака, отупва снега от панталоните и парката си, събира скъпоценните си инструменти и харпуна и двамата повличат тюлена през двестате ярда до снежния дом.

* * *

Ядат през цялата вечер. На Крозиър му се струва, че никога няма да се насити на месото и лойта. В края на вечерта и двамата са омазани до ушите и той посочва лицето си, посочва също така мазното лице на Безмълвната и избухва в смях.

Безмълвната никога не се смее, разбира се, но на Крозиър му се струва, че по лицето ѝ преминава лека сянка на усмивка, преди да изпълзи през изхода и да се върне — гола, само по късите си еленови панталони — с шепи, пълни с пресен сняг, за да си измият лицата, преди да ги забършат с мека еленова кожа.

Те пият ледена вода, затоплят и ядат още тюленово месо, пият отново, излизат навън, за да се облекчат на различни места, окачват мокрите си дрехи на сушилната рамка над ниския огън, отново измиват ръцете и лицата си, почистват си зъбите с пръсти и тънки ципи и пропълзват голи под кожените завивки.

Крозиър тъкмо е задрямал, когато се събужда от докосването на малката ѝ ръка върху бедрото и слабините му.

Той веднага реагира, втвърден и щръкнал. Не е забравил предишната си физическа болка и скрупули по отношение на връзката си с ескимоското момиче: тези подробности просто излитат от ума му, когато малките ѝ, но чевръсти пръсти обхващат пениса му.

И двамата дишат тежко. Тя прехвърля крака си през бедрото му и бавно се потърква в него. Той обхваща с шепите си гърдите ѝ — толкова топли, — после плъзга ръката си към закръгленото ѝ задниче, за да я подхване и да я притисне по-силно към крака си. Членът му е абсурдно твърд и пулсиращ, при всяко докосване до топлата ѝ кожа набъбналата главичка вибрира като малкото сигнално устройство за лов на тюлени. Тялото ѝ като любопитен тюлен се издига стремително към повърхността на усещанията въпреки мъдрите си инстинкти.

Безмълвната отхвърля настрани завивката и го възсяда със същата светкавична бързина, с която беше метнала харпуна срещу тюлена, обхваща с ръка члена му, насочва го и го вкарва в себе си.

— О, Боже... — ахва той, когато двамата се сливат в едно цяло.

Той чувства съпротивлението срещу напрегнатия му пенис, усеща как то се подчинява на движенията им и разбира — дълбоко разтърсен, — че люби девственица. Или по-скоро тя го люби. — О, Боже — успява да каже той, преди да започнат да се движат по-бързо.

Той притегля Безмълвната към себе си и се опитва да я целуне, но тя извърща лице и притиска буза към неговата, а след това към шията му. Крозиър е забравил, че ескимоските жени не знаят да се целуват... първото нещо, което всеки английски полярен пътешественик научава от ветераните.

Но това няма значение.

След минута или още по-малко той изригва в нея. Сякаш е минала цяла вечност.

Известно време Безмълвната лежи неподвижно върху него, притискайки малките си потни гърди към неговата също толкова мокра гърд. Крозиър чувства бързите удари на сърцето ѝ и знае, че тя също го усеща.

Когато възвръща способността си да мисли, той се чуди дали има кръв. Не му се иска да изцапат красивите бели спални завивки.

Но Безмълвната отново раздвижва таза си. Сега тя седи изправена върху него, вперила черните си очи в неговите. Тъмните зърна на гърдите ѝ приличат на втори чифт очи, които го наблюдават внимателно. Той все още е твърд вътре в нея и бавните ѝ движения — това никога не се беше случвало с Франсис Крозиър при общуването му с пристанищните проститутки в Англия, Австралия, Нова Зеландия, Южна Америка и където и да е другаде — го съживяват отново, втвърдяват го още повече и той също раздвижва бедрата си.

Тя отмята глава назад и опира силната си ръка в гърдите му.

Така те правят любов часове наред. Тя напуска само веднъж спалната платформа, за да донесе вода да се напият — разтопен сняг в малка голднърова консервена кутия, която бяха оставили да виси над огъня, — а след това спокойно измива малките кърпави петна от бедрата си.

После ляга по гръб, разтваря крака и го придърпва към себе си, обхващайки здраво рамото му.

Тъй като няма изгрев, Крозиър така и няма да разбере дали са се любили през цялата дълга арктическа нощ — а може би много дни и нощи безспир (поне така му се струва, преди да заспят) — но накрая те все пак се унасят в сън. Влагата от потта и дишането им капе от откритите части на ледените стени и в техния дом е толкова топло, че в първия половин час след като потъват в сън, те спят отвити.

64. КРОЗИЪР

След като създал сушата,
когато в света още царял мрак,
Тулуникраг, Гарванът, дочул мечтата на Двамата
Мъже за светлина.

Но светлина нямало.
Навсякъде е властвал мрак, както винаги е било.
Нито слънце, нито луна, нито звезди, нито огньове.

Гарванът полетял над сушата, докато не открил
снежна къща,
където живеел старец с дъщеря си.
Той знаел, че те крият светлина,
пазят тайно частица от нея,
така че влязъл при тях.
Пропълзял през тунела.
Погледнал през **катак**.
Там висели две кожени торби,
в едната бил мракът,
а в другата — светлината.

Дъщерята на стареца седяла там будна,
докато баща ѝ спял.
Тя била спяна.
Тулуникраг ѝ изпратил мисли,
за да ѝ се прииска да поиграе.
„Нека да поиграя с топката!“ — извикала
дъщерята,
събуждайки стареца.
Той взел торбата

със светлина.
Торбата, ушита от еленова кожа,
била затоплена от светлината,
която искала да излезе.
Гарванът внушил на дъщерята
да хвърли топката светлина към **катак**.
„Не!“ — извикал бащата.
Твърде късно.
Топката се търкулнала към **катак**,
изскочила в тунела.

Тулуникраг я чакал там.
Той уловил топката.
Избягал от тунела,
понесъл кълбото светлина.

Гарванът започнал с клюна
да разкъсва кожената топка,
която съдържала светлината.
Старецът от снежната къща
по леда го подгонил,
но не бил човек повелителят на светлината.
Бил е сокол.
„**Питкиктуак!** — изкрещял Соколът, —
Ще те убия, измамник!“

Върху Гарвана той се спуснал,
ала Гарванът успял топката да разкъса.
Слънце изгряло.
Светлината всичко заляла.
Куагаа Силя! Слънце изгря!

„**Унукпуак! Унукпуагмун! Тъмнина!**“ — изпищял
Соколът.
„**Куагаа!** Навсякъде е светлина!“ —
Гарванът изкрещял.

„Нощ!“
„Светлина!“
„Тъмнина!“
„Светлина!“
„Нощ!“
„Светлина!“
Те не спирали да крецят.
Гарванът извикал:
„Светлина за земята!“
„Светлина за Истинските хора!“
Няма да е добре,
ако имаме само едното, а другото не.

И разнесъл Гарванът светлината на някои места.
А Соколът запазил на други тъмнина.
Ала животните се сбили.
Двамата Мъже се сбили.
Те хвърляли светлина и мрак един срещу друг.
Денят и нощта се уравнили.

Зимата идва след лятото.
Две половини.
Светлината и мрак се допълват.
Живот и смърт се допълват.
Аз и ти се допълваме.
Навън в нощта броди **Туунбак**.
Когато се докосваме,
грейва светлина.

Всичко е в равновесие.

65. КРОЗИЪР

Тръгват на дълъг път веднага след първата плаха поява на слънцето на южния хоризонт, само за няколко минути по обяд.

Но Крозиър разбира, че не завръщането на слънцето е определило тяхното време за действие и неговото време за взимане на решение; яростта на небето през останалите двацет и три и половина часа в денонощието беше накарала Безмълвната да реши, че моментът е настъпил. Докато напускат завинаги снежния си дом с натоварената шейна, блещукащите ленти разноцветна светлина се увиват и развиват над главите им като пръсти, които се свиват в юмрук и се разтварят. С всяко изминало денонощие северното сияние става все по-ярко в тъмното небе.

За това по-дълго пътешествие те са приготвили по-надеждна шейна. Почти два пъти по-дълъг от набързо скалъпената шестфутова шейна с плъзгачи от риба, която Безмълвната беше използвала, за да го докара дотук, когато той още не можеше да ходи, сегашният им превоз има плъзгачи, направени от малки, внимателно оформени парчета дърво, скрепени чрез изрязани от моржова кост детайли. За плазовете е използвана излъскана китова кост, а не просто пласт замръзнал торф, макар че Безмълвната и Крозиър продължават да ги поливат по няколко пъти дневно с вода, за да се образува ледена кора. Напречната част е направена от еленови рога и последните парчета дърво, с които разполагат, включително ъгловите парчета от снежното легло; отвесната задна част на шейната е изработена от здраво пристегнати еленови рога и моржови бивници.

Впрягът от кожени ремъци сега е приготвен за двама — никой от тях няма да се вози, освен ако не получи някакво нараняване или не се разболее, — но Крозиър знае, че Безмълвната е построила шейната изключително грижливо, с надеждата, че преди края на годината тя ще бъде теглена от кучешки впряг.

Тя носи дете. Не е казала на Крозиър за това — нито с помощта на вървичките, нито с поглед, нито с жест, — но той знае, и тя знае, че той знае. Ако всичко върви добре, детето ще се роди през месеца, който Крозиър по навик нарича юли.

На шейната са натоварили всичките покривала, кожи, кухненски принадлежности, инструменти и увитите в кожа голднърови тенекии, пълни с вода, получена от разтопен сняг, и запасите им от замразена риба и месо от тюлен, морж, лисици, зайци и яребици. Но Крозиър знае, че част от запасите са предназначени за времето, което може би никога няма да настъпи — поне не за него. А част от тях сигурно ще бъде използвана за подаръци, в зависимост от това какво ще реши той и какво ще се случи след това на леда. Той знае, че в зависимост от решението му може да им се наложи да постят — макар че, доколкото разбира, само от него се очаква да пости. Безмълвната ще пости с него просто защото сега тя е неговата жена и няма да яде, когато и той не яде. Но ако той умре, тя ще вземе шейната и храната и ще се върне обратно на сушата, за да живее живота си и да изпълнява задълженията си там.

Дни наред те пътуват на север по крайбрежието, избягвайки скалите и твърде високите хълмове. Понякога, когато местността стане непроходима, те са принудени да излизат на леда, но не се задържат задълго там. Все още не.

На места ледът се пропуква, но в него се образуват само малки канали. Те не спират край тези полинии, за да ловят риба, а продължават да вървят напред по десет и повече часове на ден, връщайки се обратно на сушата веднага щом местността отново стане проходима, макар това да означава по-често обновяване на ледената кора на плъзгачите.

Вечерта на осмия ден спират на един хълм и поглеждат надолу към групичката осветени снежни къщи.

Безмълвната е проявила предпазливост, приближавайки се към малкото село откъм подветрената страна, но въпреки това едно от кучетата, привързано към забитите в леда или земята колчета, започва да лае лудо. Само че останалите кучета не се присъединяват към него.

Крозиър гледа осветените снежни постройки — едната е направена от един голям купол и поне четири малки, свързани помежду си чрез традиционните тунели. Само при мисълта за една

такава общност — а още повече при вида ѝ — Крозиър усеща как го свива под лъжичката.

Някъде от ниското се чува човешки смях, приглушен от снежните блокове и еленовите кожи.

Той знае, че може да се спусне долу и да помоли обитателите на селото да му помогнат да намери пътя към лагера „Спасение“, а после да потърси хората си. Знае, че тук живее групата на шамана, който се е спасил с бягство по време на жестокото клане на осмината ескимоси от другата страна на острова Крал Уилям, и че те са роднини на Безмълвната, също както осемте убити мъже и жени.

Той може да слезе долу и да ги помоли за помощ, и знае, че Безмълвната ще го последна и ще преведе думите му, използвайки говорещата вървичка. Тя му е съпруга. Той знае също, че ако не направи онова, което го накарат да направи там, на леда, напълно е възможно ескимосите — колкото и да обичат, почитат и уважават Безмълвната, чийто съпруг е той — да го посрещнат с доброжелателни усмивки, кимания и смях, а след това, докато той се храни или спи, или просто се отпусне, да завържат ръцете му с кожени ремъци, да надянат кожена торба на главата му и после да започнат да го мушкат с ножовете си — жените заедно с мъжете, — докато не умре. Той беше сънувал как кръвта му изтича, червена върху белия сняг.

А може би не. Може би Безмълвната не знае какво ще се случи. Дори да беше видяла в сънищата си точно това бъдеще, тя не го беше споделила с него и не му беше разказала как завършва всичко.

Но той и без това не иска да научава. Това село, тази нощ, утрешният ден — преди още да е взел решение за другото нещо — не са неговото близко бъдеще, каквото и да е то, и ако изобщо съществува.

Той кимва на Безмълвната в тъмнината и двамата се отдалечават от селото, теглейки шейната на север покрай брега.

* * *

През дългите дни и нощи на пътуването — нощем те просто опъват навес от еленова кожа, закачена на еленовите рога в задната

част на шейната, и спят под него, сгушени един в друг под завивките — Крозиър разполага с много време за размисли.

През последните няколко месеца, вероятно защото няма с кого да разговаря — или поне да може да общува на глас, — той се беше научил да разговаря с различни части на ума и сърцето си така, сякаш те са различни души със собствено мнение. Една от тях, най-старата му, най-изморена душа, знае, че той се е провалил във всяко едно отношение. Хората му — мъжете, които му се довериха да ги поведе към спасението — бяха мъртви или загубени из ледовете. Разумът му се надяваше, че някои все пак са оцелели, но в сърцето, в душата на сърцето си той знае, че всички хора, изгубили се в земята на *Туунбак*, са вече мъртви и костите им са пръснати по някой безименен бряг или сред пустинно ледено поле. Той ги беше подвел всичките.

Би могъл поне да ги последва.

Крозиър все още не знае своето местоположение, макар с всеки изминал ден да подозира все по-силно, че са презимували на западния бряг на големия остров североизточно от Крал Уилям, почти на същата ширина като лагера „Ужас“ и самия кораб, макар и на разстояние от стотици мили западно от тях. Ако пожелаеше да се върне на „Ужас“, щеше да му се наложи да прекоси цялата северна част на остров Крал Уилям и да преодолее още двайсет и пет мили по леда до изоставения преди повече от десет месеца кораб.

Крозиър не иска да се връща на „Ужас“.

През последните месеци той беше научил достатъчно за изкуството на оцеляването, за да смята, че е в състояние да намери обратния път до лагер „Спасение“ или дори да се добере до реката на Бак при наличието на достатъчно време, като по пътя ловува и строи ледени къщи или палатки от кожи при появата на неизбежните бури. Може да тръгне след разпръсналите се през това лято хора, месеци след като ги е изоставил, и да намери някакви следи от тях, дори това да отнеме години.

Ако избере този път, Безмълвната ще го последва — той знае, че ще го направи, — дори това да означава смърт за нея и за всичко, заради което сега живее.

Но той няма да я моли да тръгне с него. Ако тръгне на юг след екипажа си, той ще тръгне сам, защото подозира, че въпреки всичките си познания и умения той ще загине по време на търсенето. Ако не

умре на леда, сигурно ще получи някакво сериозно нараняване край реката, чието течение трябва да следва на юг. Ако не го убият реката, тежко нараняване или някаква болест, той сигурно ще се срещне с враждебно настроени ескимоси или още по-свирепи индианци още по на юг. Англичаните — особено старите арктически изследователи — са склонни да вярват, че ескимосите са примитивни, но приятелски настроени, добродушни и миролюбиви. Но Крозиър е виждал истината в сънищата си — те са човешки същества, непредсказуеми като всяка една човешка раса, и често грабват оръжията, извършват убийства, а в трудни времена прибегват дори до канибализъм.

Много по-кратък и безопасен маршрут от похода на юг, знае Крозиър, ще е да поеме на изток отгук през замръзналото море, преди паковият лед да започне да се напуква през лятото — ако изобщо се напука, — да ловува и залага капани по време на пътуването, да прекоси полуостров Бутия до източното му крайбрежие и да слезе на север до Фюри Бийч или някой от лагерите на предишните експедиции. Стигне ли до там, той може просто да чака появата на някой китоловен или спасителен кораб. В този случай шансовете да оцелее и да се спаси са отлични.

Но какво ако успее да се върне в цивилизацията... в Англия? Сам. Завинаги ще бъде запомнен като капитана, оставил хората си да умрат. Неизбежно ще го изправят пред военен съд. Каквато и присъда да бъде произнесена, позорът ще остане доживотно наказание за него.

Ала не това го възпира от похода на изток или юг.

Жената до него носи детето му.

От всичките му провали най-силно го измъчва мисълта, че се е провалил като мъж.

Той е почти на петдесет и три години и досега е обичал само веднъж — предлагайки брак на едно разглежено дете, на подлата девойка-жена, която му замая главата, а после го използва за свое удоволствие така, както моряците използват пристанищните проститутки. „Не — мисли си той, — както аз използвах пристанищните проститутки.“

Сега всяка сутрин и често през нощта той се буди до Безмълвната, след като е споделил сънищата ѝ и знае, че тя е видяла неговите. Събужда се, стоплен от тялото ѝ, и чувства реакцията на своето тяло на тази топлина. Всеки ден те излизат на студа и заедно се

борят за живота си — използвайки нейните опит и знания, за да ловуват други души, да ядат други души, за да могат техните смъртни души да живеят малко по-дълго.

Тя носи нашето дете. Моето дете.

Но и това няма никакво значение за решението, което трябва да вземе през следващите няколко дни.

Той е почти на петдесет и три години и сега искат от него да повярва в нещо толкова абсурдно, че самата мисъл за него би трябвало да предизвика смях. Карат го — ако разбира правилно говорещата връвчица и сънищата, а той смята, че най-послед се е научил — да направи нещо толкова ужасно и болезнено, че ако самото преживяване не го убие, то със сигурност ще го лиши от разсъдък.

Той трябва да повярва, че това безумие, срещу което се надига цялата му същност, представлява правилният път. Той трябва да повярва, че сънищата му — обикновените сънища — и любовта му към тази жена ще го накарат да се откаже от здравия си разум, за да се превърне...

В какво?

Някой и нещо различно.

Докато тегли шейната редом с Безмълвната под небето, изпълнено с наситени цветове, той си напомня, че Франсис Роудън Мойра Крозиър не вярва в нищо.

Или по-точно, ако вярва в нещо, то това е „Левиатана“ на Хобс.

Животът е самотен, нещастен, противен, скотски и кратък.

Това не може да бъде отречено от нито един рационален човек. Въпреки сънищата си, главоболието и странното новопоявило се желание да повярва Франсис Крозиър си остава един рационален човек.

Щом един мъж, облечен в смокинг, седящ в отопляваната си с печка на въглища библиотека в лондонската си къща, е в състояние да разбере, че животът е самотен, нещастен, противен, скотски и кратък, то как може това да бъде отричано от мъж, който тегли шейна, натоварена със замразено месо и кожи, по безименен остров под свирепото небе към замръзналото море, на хиляди мили от каквото и да било цивилизовано отопление?

И към съдба, за която го е страх дори да си представи.

На петия ден от пътуването им по брега те стигат до края на острова и Безмълвната го повежда по леда на североизток. Тук се придвижват по-бавно — заради неизбежните тороси и постоянно движещи се ледени блокове — и трябва да влагат повече усилия. Движат се по-бавно и за да не повредят шейната. На малкия, използващ лой мангал топят сняг, за да получат вода за пиене, но не се спират, за да си набавят прясно месо, макар Безмълвната често да показва тюленови дупки за дишане в леда.

Слънцето вече се показва за по трийсет минути всеки ден. Крозиър не е сигурен във времето. Часовникът му беше изчезнал заедно с дрехите, след като Хики го бе прострелял и Безмълвната го беше спасила... незнаяно как. Тя никога не му разказа.

„Тогава умрях за пръв път“ — мисли си той.

Сега го молят да умре отново — да умре, за да се превърне в нещо друго.

Но много ли хора получават такъв втори шанс? Колко капитани, които са видели смъртта или безследното изчезване на сто дваайсет и пет от своите подчинени, биха пожелали да се възползват от него?

Бих могъл да изчезна.

Всяка вечер, когато се съблича, за да пропълзи под спалните завивки, Крозиър вижда множеството белези по ръката, гърдите, корема и крака си и може да почувства и да си представи колко ужасни са белезите от куршуми и сачми на гърба му. Те могат да му послужат за обяснение и оправдание на нежеланието му да говори за миналото.

Може да се добере до източното крайбрежие на Бутия, да ловува и да лови риба в пълните с живот затоплящи се води, да се крие от корабите на британския флот и останалите английски спасителни съдове и да чака някой американски китоловен кораб. Ако до появата му се наложи да чака две или три години, той може да издържи толкова време. Вече е уверен в това.

А после, вместо да се върне у дома в Англия — беше ли изобщо Англия негов дом? — той може да каже на американските си спасители, че няма спомен за онова, което му се е случило и за кораба, на който е служил — може да покаже ужасните си рани като доказателство, — и да замине с тях за Америка след края на ловния сезон. Там може да започне нов живот.

Колко мъже получават шанса да започнат нов живот в неговата възраст? Мнозина биха искали.

Би ли тръгнала Безмълвната с него? Ще може ли тя да понася любопитните погледи и смеха на моряците, и още по-любопитните погледи и шепот на „цивилизованите“ американци в някой град в Нова Англия или в Ню Йорк? Ще смени ли кожените си дрехи с басмени рокли и корсети с банели, знаейки, че винаги ще остане чужденка в чуждата страна?

Тя би го направила.

Крозиър го знае със сигурност, както знае всичко останало.

Тя ще го последва. И ще умре там, и то твърде скоро. От мъка, от това, че се чувства чужда в непознатия свят, и от злобните, дребнави, чужди и разюздани мисли, които ще се вливат в нея, както отровата в голднъровите консерви се вливаше във Фицджеймс — невидими, злобни, смъртоносни.

Той знае и това.

Но Крозиър може да отгледа сина си в Америка, да започне нов живот в тази почти цивилизована страна, да стане капитан на някой частен кораб. Той беше претърпял съкрушително поражение като капитан от кралския флот и Изследователската служба, като офицер и джентълмен — всъщност той никога не е бил джентълмен, — но в Америка никой никога нямаше да узнае за това.

Не, който и да е голям кораб все някога ще го отведе до места и пристанища, където може да го познаят. Ако някой английски морски офицер разпознае Крозиър, ще го обесят за дезертьорство. Но малък риболовен съд... който излиза в морето от някое малко пристанищно градче в Нова Англия, в което ще го чака американската му съпруга, с която отглеждат сина му след смъртта на Безмълвната.

Американска съпруга?

Крозиър поглежда към Безмълвната, която крачи до него в хамута, теглейки шейната. Алената, червена, пурпурна и бяла светлина на северното сияние оцветява кожената ѝ качулка и рамене. Тя не го поглежда. Но той е сигурен, че знае за какво си мисли. Или ако все още не знае, ще разбере, когато по-късно през нощта се свият един до друг под завивките и започнат да сънуват.

Той не може да се прибере в Англия. Не може да отиде в Америка.

Но алтернативата...

Крозиър потреперва и придърпва качулката напред, за да може мечешката козина да запазва по-добре топлината от дъха и тялото му.

Франсис Крозиър не вярва в нищо. *Животът е самотен, нещастен, противен, скотски и кратък.* В него няма план, няма смисъл, няма скрити тайни, които да компенсират толкова очевидните нещастия и баналности. Нищо от онова, което бе научил през последните шест месеца, не го беше убедило в обратното.

Нали?

Те продължават да теглят заедно шейната все по-нататък по паковия лед.

* * *

На осмия ден се спират.

Мястото не се отличава по нищо от останалия паков лед, по който са пътували през изминалата седмица — може би ледът тук е малко по-равен, мъже би ледените блокове и тороси са малко по-големи, но в същността си си остава паков лед. Крозиър забелязва в далечината няколко малки полинии — петната тъмна вода изглеждат като дефект в белия лед — и тук-там ледът се е напукал, образувайки няколко къси, временни, водещи доникъде канали. Ако пролетта през тази година не се кани да настъпи два месеца по-рано от обичайното, то поне оставя такова впечатление. Но за годините, прекарани в Арктика, Крозиър неведнъж е виждал подобни мними пролетни размразявания и знае, че истинското топене на паковия лед ще започне едва в края на април или по-късно.

Междувременно двамата разполагат с участъци с открита вода и изобилие от дупки за дишане, навярно дори могат да убият морж или нарвал, ако се появи такава възможност, но Безмълвната няма намерение да ловува.

Двамата се измъкват от впряга и се оглеждат. Спрели са по време на краткия антракт на дневния полумрак, който сега минава за светла част от денонощието.

Безмълвната застава пред Крозиър, сваля ръкавиците му, а после сваля и своите. Вятърът е много студен и те не бива да остават без

ръкавици за повече от минута, но през тази минута тя държи ръцете му в своите и го гледа в очите. После отмества погледа си на изток, след това на юг и отново го поглежда.

Въпросът е ясен.

Сърцето на Крозиър бие ускорено. Откакто се помни, той не е изпитвал такъв страх нито веднъж в живота си на възрастен човек — и със сигурност не го беше изпитвал в нощта, когато Хики го беше нападнал от засада.

— Да — казва той.

Безмълвната си слага ръкавиците и започва да разтоварва шейната.

Докато Крозиър ѝ помага да подредят вещите на леда, а след това да разглобят самата шейна, той отново си задава въпроса как е намерила точно това място. Разбрал е, че макар понякога Безмълвната да се ориентира по звездите и луната, по-често тя просто оглежда внимателно пейзажа. Дори сред привидно пустите снежни полета тя внимателно брои торосите и снежните преспи, натрупани от вятъра, същевременно отбелязвайки посоката, в която се простират те. Също като Безмълвната, и Крозиър е започнал да измерва времето не в дни, а в периодите между спането — колко пъти са спирали, за да спят, независимо дали е било през деня или през нощта.

Тук, на леда, той е започнал да разбира по-добре от всякога — черпейки от познанията на Безмълвната — особеностите на хълмистия лед, стария зимен лед, новите тороси, дебелия паков лед и опасния нов лед. Сега вече може да намери намиращия се на много мили разстояние канал в ледовете просто по надвисналите над него потъмни облаци. Вече заобикаля опасните, но почти невидими пукнатини и проядения лед, почти без да си дава сметка, че го прави.

Но защо точно това място? Как е разбрала, че трябва да дойде точно тук, за да направят онова, което смятат да направят?

„Кое то аз смятам да направя“ — осъзнава той и сърцето му започва да бие още по-бързо.

Но не точно сега.

В бързо сгъстяващия се сумрак те свързват някои от летвите и отвесните пръчки на разглобената шейна, за да изградят грубата рамка на малка палатка. Ще останат тук само няколко дни — освен ако Крозиър не остане завинаги, — затова не се опитват да намерят

пряспа, в която да построят снежна къща, нито се стараят да създават много удобства в палатката. Тя просто ще им служи като временно убежище.

Няколко кожи са използвани за външните стени на палатката, повечето са вкарани вътре.

Докато Крозиър разстила кожата за под и за спане, Безмълвната бързо и ловко изсича ледени блокове от близкия торос и издига невисока стена край наветрената страна на палатката. Това донякъде ще ги защити от вятъра.

Влизайки в палатката, тя помага на Крозиър да разположи в преддверието светилника, който използват за готвене, и рамката от еленови рога и двамата започват да разтопяват сняг за питейна вода и да сушат горните си дрехи на рамката над огъня. Вятърът навява сняг над изоставената, празна шейна, от която не е останало почти нищо освен плъзгачите.

През първите три дни и двамата постят. Не ядат нищо и пият вода, за да успокоят куркането на стомасите си; всеки ден излизат за няколко часа от палатката, дори когато вали сняг, за да се раздвижат и да успокоят напрежението.

Крозиър редува хвърлянето на харпуна и двете копия към големия снежен блок; Безмълвната ги беше прибрала от убитите си роднини и още преди няколко месеца беше изработила по един тежък харпун с дълго въже и по едно леко копие за всеки.

Сега той хвърля харпуна с такава сила, че той се забива на десет инча в ледения блок.

Безмълвната се приближава, сваля качулката и се взира в него под преливащата се светлина на северното сияние.

Той поклаща глава и се опитва да се усмихне.

Не знае как да каже на езика на жестовите „Не постъпвате ли така с враговете си?“ Вместо това я прегръща несръчно, уверявайки я, че няма да си тръгне и не възнамерява в скоро време да използва харпуна срещу когото и да било.

* * *

Никога досега не е виждал северното сияние такова.

Цял ден и цяла нощ спускащите се от небето цветни завеси танцуват от хоризонт до хоризонт, а центърът на цялото това великолепие се намира точно над главите им. Нито веднъж през всичките години, прекарани в експедиции до Северния и Южния полюс, Крозиър не е виждал нещо, което дори слабо да наподобява тази експлозия от светлини. Слабата дневна светлина, която се появява за около час в средата на деня, почти не смекчава яркостта на небесния огън.

Оптическите фойерверки са придружавани от звуков съпровод.

Навсякъде около тях ледът стене, пука и трещи под страховития натиск, грохотът от експлозиите под леда започва като разпръснат артилерийски обстрел и бързо преминава в безспирна канонада.

Шумът и постоянното движение на паковия лед под тях още по-силно изнервят Крозиър, който и без това е измъчен от очакването. Сега той си ляга, без да се съблича — майната ѝ на потта — и през времето за сън се буди и излиза по няколко пъти на леда, убеден, че леденото поле се начупва.

Но то винаги си е цяло, макар и в радиус от петдесет ярда около палатката да се отварят процепи, от които на всички страни се разбягват пукнатини — по-бързо, отколкото би могъл да тича човек по привидно стабилния лед. След това процепите се затварят и изчезват. Но взривовете продължават, както и буйните пламъци в небето.

В последната нощ в този си живот Крозиър спи на пресекулки — от глад му е толкова студено, че дори тялото на Безмълвната не може да го стопли — и му се присънва, че ескимоската пее.

Грохотът на леда се превръща в равномерно барабанене, което сякаш акомпанира на високия ѝ, нежен и печален глас:

Айя, йя, йяпапе!

Айя, йя, йяпапе!

Айя-я, айя-йя-йя.

Ай, ай, йя...

Кажи ми, толкова ли е красив животът на земята?

Тук се изпълвам с радост

всеки път, щом зазори

и огромното слънце

*по небето се плъзне.
Но там, където си ти,
лежа и треперя от страх
от личинки, гъмжащи насекоми
или морски твари без души,
които ключицата ми гризат
и очите ми дълбаят.
Ай, ай, йя...
Айя-я, айя-йя-йя...
Айя, йя, йяpane!
Айя, йя, йяpane!*

Крозиър се пробужда разтреперан. Той вижда, че Безмълвната вече е будна и го гледа с тъмните си, немигащи очи, и в пристъп на безкраен ужас той осъзнава, че току-що е чул не нейния глас, който му пее песента на мъртвеца — всъщност песента на мъртвеца, който се обръща към своето предишно, живо „аз“, — а гласа на неродения си син.

Крозиър и жена му стават и се обличат в церемониална тишина. Навън, макар вече сигурно да е настъпило утрото, все още цари нощ, но нощ с хиляди ярки, преливащи се цветове, покриващи проблясващите звезди.

Пропукването на леда продължава да звучи като биене на барабан.

66.

Останал му е само един избор — да се подчини или да умре. Или и двете.

Момчето и мъжът, които е бил през всичките тези петдесет години, биха предпочели да умрат, вместо да се подчинят. Мъжът, който беше сега, би предпочел да умре, вместо да се подчини.

Но ако самата смърт означава да се подчиниш окончателно? Синкавият пламък в гърдите му нямаше да приеме нито едното, нито другото.

През последните седмици в снежната им къща, докато лежеше под завивките, той научи за един друг начин да се подчиниш. Един вид смърт. Промяна от едно същество в нещо съвсем различно, което не е нито „аз“, нито „не-аз“.

Щом двама толкова различни човеци, които са лишени от възможността да общуват устно, могат да сънуват едни и същи сънища, тогава вероятно — дори ако оставим настрана всички останали вярвания — другите реалности също могат да се слоят.

Той е ужасно уплашен.

Те излизат от палатката, облечени само с късите панталони, гамашите, ботушите и тънките ризи от еленова кожа, които понякога обличат под парките. Тази вечер е много студено, но след кратката поява на обедното слънце вятърът е утихнал.

Той няма представа кое време е. Слънцето отдавна е залязло, а те още не са спали.

Ледът се пука под натиска с равномерен барабанен ритъм. Недалеч от палатката са се отворили нови канали.

Северното сияние спуска завеси от светлина от звездния зенит до снежнобелия хоризонт и изпраща проблясъци на север, изток, юг и запад. Всичко наоколо, включително белият мъж и мургавата жена, се оцветява в редуващи се алено, виолетово, жълто и синьо.

Той се отпуска на колене и повдига лицето си нагоре.

Тя стои над него, леко наведена напред, сякаш дебне тюлен в дупката за дишане.

Той държи ръцете си отпуснати край тялото, както е научен, но тя го хваща здраво за раменете. Ръцете ѝ са голи в студа.

Безмълвната се навежда към него и широко отваря уста. Той отваря своята. Устните им почти се докосват.

Тя вдъхва дълбоко, прилепва устните си към неговите и започва да вдъхва през отворената му уста в гърлото.

По време на дългите часове, прекарвани в упражнения в зимния мрак, точно това му беше най-трудното. Вдишването на диханието на друг човек прилича на удавяне.

Тялото му се напруга, той се старее да не се закашля, да не се отдръпне назад. В главата му се върти една мисъл: „Предай се.“

Катаяк. Пиркусиртук. Нипакухийт. Всички странно звучащи имена, които помни от сънищата си. Всички имена, които Истинските хора, обитаващи ледовете на Северния полярен кръг, получават за това, което те двамата с Безмълвната извършват в момента.

Тя започва с кратки ритмични поредици от ноти.

Тя свири на гласните му струни като на тръстиков духов инструмент.

Тихите звуци се понасят над леда и се смесват с трясъка и пулсиращата светлина на северното сияние.

Тя повтаря ритмичния мотив, но този път прави кратки паузи между звуците.

Той напълва дробовете си с диханието ѝ, добавя от своето и го вдъхва обратно в устата ѝ.

Тя няма език, но гласните ѝ струни са невредими. Звуците, които издават под въздействието на дъха му, са високи и чисти.

Тя извлича музика от гърлото му. Той извлича музика от нейното. Ритмичната мелодия набира темпо, звуците се наслаждат един върху друг, забързват се. Музикалните съзвучия се усложняват — наподобяваща едновременно музика от флейта и обой, отчетливо човешка като всеки глас, гърлената мелодия се разнася на много мили над оцветения от северното сияние лед.

На всеки три минути през първия половин час те спират, за да си поемат дъх. Много пъти по време на упражненията бяха избухвали в смях на този етап — с помощта на говорещата връвчица тя му беше

обяснила, че когато това е било просто женска игра, част от забавлението в нея било да накараш партньорката си да се разсмее, — но тази нощ не може да става и дума за смях.

Мелодията зазвучава отново.

Сега тя прилича повече на пеенето на един човешки глас, едновременно басово и високо, като мелодия на флейта. Свирейки на гласните си струни, те могат да образуват думи от звуковете и точно това прави тя сега — вплитайки думи в мелодията, тя свири на гласните му струни като на сложен музикален инструмент и думите приемат форма.

Те импровизират. Когато единият сменя ритъма, другият е длъжен да го последва. В този смисъл, осъзнава той, пеенето много прилича на правенето на любов.

Той открива начин незабележимо да си поема дъх между звуците и така те могат да издават по-протяжни и дълбоки, чисти ноти. Ритъмът се ускорява почти до екстаз, после се забавя, отново се ускорява. Двамата се редуват като водачи; единият сменя темпото и ритъма, другият го следва като в любовна игра, след което поема инициативата. Те пеят така, извличайки звуци от гърлата си, в продължение на цял час, после два часа, като понякога продължават по двайсет и повече минути без прекъсване.

Мускулите на диафрагмата го болят. Гърлото му пламти. Мелодията е вече толкова сложна и разнообразна, сякаш я изпълняват дузина музиканти, толкова преплитаща се и изпълнена с нарастваща мощ, сякаш е кресчендо на соната или симфония.

Той я оставя да води. Гласът, който излиза от тях двамата, общите звуци и думи, сега са нейни. Той се подчинява.

Накрая тя спира и пада на колене до него. Двамата са толкова изтощени, че не могат да повдигнат главите си. Дишат тежко и хрипливо като кучета, които са пробягали шест мили.

Ледът е спрял да трещи. Вятърът е престанал да шуми. Северното сияние пулсира по-бавно над главите им.

Тя докосва лицето му, изправя се, отдалечава се от него и се скрива в палатката, спускайки кожата на входа.

Той намира достатъчно сили, за да се изправи и да свали всичките си дрехи. Макар и гол, не чувства студ.

На около трийсет фута от мястото, където са пели песента си, се е отворил канал и сега той се отправя към него. Сърцето му продължава да бие ускорено.

Когато стига на шест фута от водата, той отново пада на колене, вдига лице към небето и затваря очи.

Чува как създанието се появява от водата на няколко фута от него, чува стърженето на ноктите по леда и шумното дишане, когато то се измъква от морето върху леда, чува скърцането на леда под тежестта му, но не навежда главата си и не отваря очи. Още е рано.

Разплисканата вода облива голите му колене, заплашвайки да ги прикове към леда. Той не помръдва.

Долавя миризмата на мокра козина, на мокро тяло, тежката воня на океанските дълбини, чувства как сянката на съществото пада върху него, но не отваря очи. Още е рано.

Едва когато кожата му настръхва и тръпки побиват цялото му тяло, усещайки близкото присъствие на грамадното същество, едва когато го обгръща хищническият му дъх, тогава той отваря очи.

Мокра козина, приличаща на мокра, прилепнала към тялото свещеническа одежда. Белези от изгаряне върху бялото. Зъби. Черни очи на три фута от неговите, които се взират дълбоко в него, очи на хищник, търсещи душата му... проверяващи има ли душа. Масивната триъгълна глава се спуска ниско и скрива пулсиращото небе.

Подчинявайки се само на човешкото същество, с което иска да бъде, и на човешкото същество, в което иска да се превърне — но не и на *Туунбак*, не и на вселената, която иска да угаси синия пламък в гърдите му, — той отново затваря очи, отмята глава още повече назад, отваря уста и подава езика си точно така, както го е учила баба Мойра, подготвяйки го за Светото причастие.

67.

ТАЛИРИКТУГ

68°30' СЕВЕРНА ШИРИНА, 99° ЗАПАДНА ДЪЛЖИНА

28 МАЙ 1851 Г.

През пролетта в годината, когато се роди второто им дете, момиче, те гостуваха на семейството на Силна, принадлежащо към Народа на Ходещия Бог, предвождан от стария шаман Асияюк, когато преминаващ ловец на име Инупиюк донесе новината, че племето на Истинските хора далеч на юг е получило *айтусерк*, дарове, от дърво, метал и други ценни предмети от мъртвите *каблуна* — белите мъже.

Талириктуг се обърна на езика на жестовете към Асияюк, който преведе въпросите на Инупиюк. Възможно бе съкровището да представлява ножове, вилици и други предмети от лодките на „Ужас“ и „Еребус“.

Асияюк прошепна на Талириктуг и Силна, че Инупиюк е *кавак* — буквално „човек от юг“, но освен това дума на езика инуктитут, която означава глупост. Талириктуг кимна с разбиране, но продължи да задава въпроси на езика на жестовете, които раздраженият шаман превеждаше на глупаво ухиления ловец. Отчасти, знаеше Талириктуг, Инупиюк се чувстваше неуютно, защото през целия си живот беше живял на юг и никога досега не беше виждал *сиксам йеуа*, небесните повелители на духовете, и не беше съвсем сигурен дали Талириктуг и Силна са човешки същества или не са.

Изглежда, предметите бяха истински. Талириктуг и съпругата му се върнаха в *иглуту* за гости, където тя нахрани бебето, а той потъна в размисли. Когато вдигна поглед, тя се обърна към него с помощта на говорещата връвчица.

„Трябва да тръгнем на юг — каза връвчицата, танцуваща между пръстите й. — Ако желаеш.“

Той кимна.

В края на краищата Инупиук се съгласи да ги отведе до селото, намиращо се на югоизток, и Асияюк реши да тръгне с тях — което беше доста необичайно, тъй като напоследък старият шаман рядко пътуваше. Асияюк взе със себе си най-добрата си жена, Чайка — младата Науйя с *амуук*, големите гърди, — която също имаше белези от смъртоносната среща на племето с *каблуна* три години по-рано. Тя и шаманът бяха единствените оцелели при клането, но момичето не показваше никаква омраза към Талириктуг. Тя искаше да разбере каква е съдбата на последните *каблуна*, които, както знаеха всички, се бяха отправили на юг по леда преди три лета.

Шестима ловци от племето на Хората на Ходещия Бог също изявиха желание да тръгнат с тях — най-вече от любопитство и за да половуват по пътя, защото ледът в протока беше започнал да се напуква много рано тази пролет, — затова в края на краищата те се отправиха на път с няколко лодки, тъй като по крайбрежието вече бяха започнали да се отварят канали.

Талириктуг и Силна с двете им деца предпочитаха да пътуват — също както четиримата ловци — в техния дълъг двоен каяк, но Асияюк беше твърде стар и твърде изпълнен с достойнство, за да гребе с веслата. Той седеше заедно с Науйя в средата на просторен, открит *умиак*, а двама млади ловци гребяха вместо него. Всички търпеливо чакаха *умиака*, когато нямаше достатъчно вятър за платната му, тъй като трийсетфутовата лодка взеше значителен запас от прясна храна и рядко им се налагаше да спират, за да ловуват или да ловят риба, освен ако сами не пожелаеха. По този начин успяха да вземат със себе си собствената им шейна *каматик*, за в случай че се наложеше да пътуват по суша. Инупиук, ловецът от юг, също плаваше с *умиака*, както и шест *кимик* — кучета.

Макар Асияюк великодушно да беше предложил на Силна и децата да се возят в препълнения му *умиак*, тя му беше отвърнала с помощта на говорещата връвчица, че предпочита каяка. Талириктуг знаеше, че жена му никога няма да допусне някое от децата си — особено двумесечната Канеюк — в такава опасна близост до злобните кучета. Техният двегодишен син Туугак — „Гарван“ — не се страхуваше от кучетата, но в случая нямаше друг избор. Той седеше в каяка между Талириктуг и Силна. Бебето Канеюк (чието тайно *сиксам*

йеуа име беше Арналук), лежеше в амутика — голяма качулка за пренасяне на бебета — на Силна.

Сутринта, в която потеглиха, беше студена, но ясна, и когато те се отблъснаха от каменистия бряг, останалите членове на племето на Хората на Ходещия Бог запяха прощалната си песен:

Ай йейяй йя на
Йе хе йе йе ий йян е йя кана
Яй йе ий йяй йана.

* * *

През втората нощ, преди да загребат и да заплават под платна по каналите сред ледовете, започващи от *ангилак кикиктас*, или „най-големия остров“ — който преди толкова много години Джеймс Рос беше нарекъл Земята на Крал Уилям, без да обръща внимание на факта, че когато местните жители му разказваха за него, не спираха да го наричат *кикиктас*, *кикиктас*, *кикиктас* — те спряха да лагеруват на по-малко от миля от лагера „Спасение“.

Талириктуг отиде там сам.

Той вече се беше връщал в лагера. Преди две лета, само седмица след като се роди Гарван, той и Силна бяха дошли тук. Не беше минала още и година, откакто мъжът, който Талириктуг беше някога, беше предаден, подмамен в засада и застрелян като куче, но вече почти по нищо не личеше, че неотдавна тук се е намирал лагер на повече от шейсет англичани. Всичките холандски палатки бяха изтръгнати и отнесени от вятъра, останали бяха само няколко замръзнали в чакъла парчета плат. Забелязваха се и каменни огнища и няколко подредени в кръг камъни, които бяха затискали палатките.

И кости.

Той беше намерил няколко дълги кости, части от изгризан гръбнак и само един череп — с липсваща долна челюст. Докато беше държал черепа в ръката си, се бе молил на Бог това да не е доктор Гудсър.

Беше събрал разпръснатите по брега и оглозгани от *нанук* кости и ги бе погребал заедно с черепа в един гроб, поставяйки сред камъните една намерена вилица, по обичая на Истинските хора и дори на Хората на Ходещия Бог, с които беше прекарал лятото — те изпращаха различни полезни инструменти и скъпи на сърцето на покойниците вещи в света на духовете заедно с мъртвите.

Докато поставяше вилицата върху камъните, той бе осъзнал, че *инуит* щяха да сметнат това за възмутително прахосничество на ценен метал.

След това се беше замислил каква молитва да прочете на гроба.

Молитвите на инуктитут, които бе чувал през последните три месеца, не бяха подходящи. Но в тромавите си опити да научи езика — макар че никога нямаше да може да произнесе и една сричка от него на глас — той се беше развличал през лятото с опити да преведе „Отче наш“ на инуктитут.

Онази вечер, застанал до надгробната пирамида, под която лежаха костите на другарите му, той се бе опитал да прочете мислено молитвата.

Налегаувит кайлауле. Пийорнаят пинатуале нунаме
сорло килангме...

Отче наш, който си на небето, да се свети името Ти...

Преди две лета беше успял да направи само това, но и то бе достатъчно.

Сега, почти две години по-късно, връщайки се при жена си от лагера „Спасение“, който беше опустял още повече — вилицата беше изчезнала, надгробната пирамида беше разрушена и разграбена от Истинските хора от юг, дори костите бяха разпръснати така, че той не успя да ги открие, — Талириктуг неволно се усмихна при мисълта, че дори да му бяха дарени библейските седемдесет или осемдесет години, той пак нямаше да успее да овладее езика на Истинските хора.

Всяка дума в него — дори и най-обикновените съществителни — имаше десетки значения, а тънкостите на синтаксиса бяха далеч от способностите на един мъж на средна възраст, който е тръгнал по моретата още като момче и не е научил дори латински. Слава Богу, че

никога нямаше да му се наложи да говори на този език на глас. От усилията да разбере изобилстващата с шумови звуци разговорна реч, започваше да го мъчи главоболие, подобно на онова, което бе изпитвал, когато Силна за пръв път започна да споделя сънищата си с него.

Например Голямата мечка. Най-обикновена бяла мечка. Хората на Ходещия Бог и останалите Истински хора, с които се беше срещал през последните две години, я наричаха *нанук*, което беше достатъчно просто, но той беше чувал различни варианти, които могат да бъдат записани — на английски, защото Истинските хора нямаха писмена реч, — като *нанок*, *ненувак*, *нануралук*, *такоак*, *писугтук* и *аюалунак*. А сега от Инупиук, ловеца от юг (който, вече беше разбрал той, далеч не беше толкова глупав, както бе твърдял Асияюк), беше научил, че много южни племена на Истинските хора наричат Голямата мечка *турнарсук*.

За период от няколко мъчителни месеца — докато все още се лекуваше и се учеше отново да се храни и да преглъща — той нямаше нищо против да няма име. Когато групата на Асияюк започна да го нарича Талириктуг — „Силната ръка“ — след един инцидент по време на лов за бели мечки през първото лято, когато той сам изтегли от водата трупа на убитата мечка, след като това не успяха да направят трима ловци с впряг от кучета (изобщо не ставаше дума за свръхестествена сила, просто само той беше видял къде се е заплело въжето на харпуна), той не възрази срещу новото си име, макар да се чувстваше добре и без него. Асияюк му каза, че сега той носи душата памет на предишната „Силна ръка“, който бе умрял от ръката на *каблуна*.

Месеци по-рано, когато двамата с Безмълвната бяха пристигнали в селото, за да може жените да й помогнат при раждането на Гарван, той изобщо не се изненада да научи, че Истинските хора, говорещи езика инуктитут, наричат жена му Силна. Той виждаше, че тя въплъщава в себе си едновременно духа на Силя, богинята на въздуха, и Седна, богинята на морето. Своего тайно име на *сиксам йеуа*, повелителна на духовете, тя не искаше или не можеше да сподели с него чрез говорещата връвчица или в сънищата им.

Той знаеше своето собствено тайно име. В първата нощ на непоносими болки, след като *Туунбак* му отне езика и предишния живот, той чу тайното си име в съня си. Но нямаше да го каже на

никого освен на Силна, която все още наричаше Безмълвната в мислите си, докато правеха любов или в общите им сънища.

* * *

Селото се наричаше Талойоак и представляваше скупчени палатки и малък брой снежни домове, в които живееха около шейсет души. Там имаше дори няколко покрити от снега, прилепени към скалите дървени къщички, на чиито покриви през лятото щеше да порасне трева.

Местните жители се наричаха *оликаталик*, което, предположи той, означаваше „хора с наметала“, макар кожата, които носеха на раменете си, да му приличаха повече на английските вълнени шалове, отколкото на истински наметала. Водачът на общността беше приблизително на възрастта на Талириктуг и бе доста внушителен, макар да не му беше останал нито един зъб, което го правеше да изглежда по-стар от годините си. Мъжът се наричаше Икпакуак, което, както обясни Асияюк, означаваше „Мръсния“, макар че, доколкото Талириктуг можеше да види и да подуши, Икпакуак не беше помръсен от останалите, даже беше по-чист от някои от тях.

Жената на Икпакуак — която бе значително по-млада от него — се наричаше Хигилак. Асияюк, подсмиввайки се, обясни, че това означава „Ледена къща“, но Хигилак изобщо не се държеше студено с гостите; тя и съпругът ѝ посрещнаха топло групата на Талириктуг, нахраниха ги с гореща храна и им връчиха подаръци.

Той осъзна, че никога няма да разбере тези хора.

Икпакуак, Хигилак и останалите членове на семейството ги нагостиха с *умингмак*, печено месо от мускусен бик, което Талириктуг изяде с удоволствие, но Силна, Асияюк, Науйя и останалите от групата преглъщаха с усилие, тъй като бяха *нетсилик*, „тюленови хора“. След тържественото посрещане и трапезата той успя чрез езика на жестовите, изтълкуван от Асияюк, да насочи разговора към даровете на *каблуна*.

Икпакуак призна, че Хората с наметала наистина владеят такива съкровища, но преди да ги покаже на гостите си, той помоли Силна и Талириктуг да покажат на жителите на селото своите магически

способности. Повечето *оликаталик* не бяха срещали нито един *сиксам йеуа* през живота си — макар преди няколко десетилетия Икпакуак да беше познавал бащата на Силна, Айя — и Икпакуак учтиво попита дали Силна и Талириктуг няма да полетят малко над селото и ако може да се превърнат в тюлени, а не в мечки, моля.

Силна му обясни — с помощта на говорещата връвчица и превода на Асияюк, — че двамата небесни повелители на духовете предпочитат да не го правят, но и двамата ще покажат на гостоприемните *оликаталик* парчетата от езиците им, отнети от Туунбак, а нейният съпруг *каблуна сиксам йеуа* ще им достави рядкото удоволствие да видят белезите му... белези, останали след яростната схватка със злите духове, проведена преди години.

Това напълно удовлетвори Ипакуак и хората му.

След демонстрацията на белезите Талириктуг успя да накара Асияюк отново да насочи разговора към даровете на *каблуна*.

Ипакуак веднага кимна, плесна с ръце и изпрати момчетата да донесат съкровищата. Даровете на *каблуна* започнаха да се предават по кръга от ръка в ръка.

Имаше няколко различни парчета дърво, едно от които бе отчупено от добре запазено шило за разплитане на въжета.

Имаше златни копчета с гравирани върху тях котва на Изследователската служба.

Имаше парче от грижливо избродирана долна риза.

Имаше златен часовник, верижката, на която може би е бил окачен, и шепа монети. На гърба на часовника имаше инициали ЧДв — Чарлс Девьо.

Имаше сребърна кутия за моливи с инициали „ЕК“ от вътрешната страна.

Имаше почетна грамота, придружаваща златния медал, който Адмиралтейството беше връчило на сър Джон Франклин.

Имаше сребърни вилици и лъжици с гербовете на различните офицери на Франклин.

Имаше малка чинийка от китайски порцелан, върху която с цветен емайл беше изписано „Сър Джон Франклин“.

Имаше хирургически скалпел.

Имаше преносима подложка за писане от махагон, която човекът, който я държеше в момента, веднага разпозна, защото някога му беше

принадлежала.

„Нима наистина сме теглили стотици мили целия този боклук в лодките? — помисли си Крозиър. — А преди това хиляди мили от Англия? Къде ни е бил умът?“ Той затвори очи, борейки се с пристъпа на гадене, което се надигна в гърлото му.

Безмълвната докосна ръката му. Тя беше почувствала промените в него. Той я погледна в очите, за да я успокои, че все още е тук, макар да не беше. Не съвсем. Не изцяло.

* * *

Гребяха покрай брега на запад, към устието на реката на Бак.

На въпроса къде са намерили съкровищата на *каблуна* хората *оликаталик* на Икпакуак отговаряха неясно, дори уклончиво — някои говореха за място, наречено Кинуна, което можеше да е някой от малките острови в протока южно от остров Крал Уилям, но повечето ловци казаха, че са намерили съкровищата на запад от Толойоак, на място, наречено Куглуктук, което Асияюк преведе като „Мястото на падащата вода“.

Крозиър реши, че става дума за първия малък водопад на реката на Бак, който се намираше недалеч от устието.

Прекараха там цяла седмица в търсене. Асияюк, жена му и трима от ловците останаха с техния *умиак* при устието на реката, а Крозиър и Безмълвната с децата, все така изпълненият с любопитство ловец Инупиук и останалите ловци се изкачиха с каяците си на около три мили нагоре по течението, до първия нисък водопад.

Той откри там няколко обръчи от бурета. Кожена подметка от ботуш с дупки, оставени от гвоздеите. В пясъка и тинята край брега намери осемфутова изкривена дъбова дъска, която някога е била полирана — може би част от планшира на някой от катерите. (*Оликаталик* щяха да сметнат подобна находка за истинско съкровище.) И нищо друго.

След претърпяния неуспех те се спуснаха по течението обратно към брега, но се натъкнаха на един старец, трите му жени и четири сопотиви деца. Жените носеха на гръб еленовите кожи от палатката им. Според стареца те бяха дошли при реката, за да ловят риба. Той

никога досега не беше виждал *каблуна*, още повече двама повелители на духовете *сиксам йеуа* без езици, и ужасно се уплаши, но единият от съпровождащите Крозиър ловци го успокои. Старецът се казваше Путурак и принадлежеше на групата Кикиктаркюак от племето на Истинските хора.

След като обмениха храна и добродушни шеги, старецът се поинтересува какво правят толкова далеч от северните територии на Хората на Ходещия Бог, и когато един от ловците му обясни, че търсят живи или мъртви *каблуна*, които може би са минавали оттук — или техните съкровища, — Путурак каза, че никога не е чувал *каблуна* да са плавали по тази река, но докато дъвчеше и преглъщаше на големи хапки подареното тюленово месо, добави:

— Миналата зима видях голяма лодка на *каблуна* — голяма като айсберг — с три стърчащи от нея пръчки, замръзнала в леда недалеч от Утюлик. Мисля, че в търбуха ѝ имаше мъртви *каблуна*. Някои от младите ни мъже влязоха вътре — наложи се да използват каменните си брадви от звездни фъшкии, за да пробият дупка в стената, — но оставиха всичките дървени и метални съкровища по местата им, защото казаха, че домът с трите пръчки е обитаван от духове.

Крозиър погледна към Безмълвната. *Правилно ли го разбрах?*

Да, кимна тя. Канеюк заплака и Силна разтвори лятната си парка и поднесе гърдта си на бебето.

* * *

Крозиър стоеше на скалата и гледаше към кораба в леда. Това беше КНВ „Ужас“.

Пътешествието от устието на реката на Бак до тази част на крайбрежието на Утюлик продължи осем дни. Чрез ловците на Хората на Ходещия Бог, които разбираха езика на жестовите, Крозиър предложи щедро възнаграждение на Путурак, ако старецът се съгласи да вземе него и семейството му със себе си и да им покаже пътя към лодката на *каблуна* с трите пръчки, издигащи се над покрива ѝ, но старият кикиктаркюак не искаше да има нищо общо с обитавания от духове дом на *каблуна*. Макар предишната зима да не беше влизал

вътре с младите мъже, той беше видял следите, оставени от *пийфиксак* — вредни духове, населяващи лошите места.

Утюлик беше инуитското име на западното крайбрежие на полуострова, познат на Крозиър като Аделаида. Каналите сред ледовете свършваха недалеч на запад от залива, водещ към устието на реката на Бак — стесняващият се там проток беше скован от паков лед, — затова се наложи да слязат на брега, да скрият каяците и умиака на Асияюк и да продължат пътя с тежкия тринайсетфутов *каматик*, теглен от шестте кучета. Използвайки своя метод за ориентиране, който Крозиър знаеше, че никога няма да овладее, Безмълвната ги поведе по пряк път през вътрешността на полуострова с дължина двайсет и пет мили, до онази част от западното крайбрежие, където Путурак беше видял кораба... и дори, призна си той, беше стоял на палубата му.

Асияюк не искаше да напуска удобната си лодка, когато настъпи моментът да поемат по суша. Ако Силна, една от най-почитаните небесни повелители на духовете на Хората на Ходещия Бог, не беше изказала със знаци настойчивата си молба да се присъедини към тях — а молбата от *сиксам йеуа* е заповед дори за най-сърдитите шамани, — Асияюк щеше да нареди на ловците си да го откарат вкъщи. В крайна сметка той се настани в *каматика*, увит в кожи, и дори от време на време помагаше, като хвърляше камъчета по кучетата и викаше „Хо! Хо! Хо!“ когато искаше да завият наляво, и „Ги! Ги! Ги!“, когато искаше да завият надясно. Крозиър се питаше не открива ли отново старият шаман отдавна забравеното удоволствие да се вози на шейна, теглена от кучешки впряг.

Сега беше късният следобед на осмия ден от пътешествието и те гледаха към КНВ „Ужас“. Дори Асияюк изглеждаше уплашен и потиснат.

Най-точното описание на местоположението на кораба, дадено от Путурак, беше, че домът с трите пръчки е замръзнал в ледовете край остров на около пет мили западно от някакъв нос и че оттам той и ловната му група трябвало да вървят около три мили на север по гладкия лед и да прекосят няколко острова, за да стигнат до кораба. Видели го от скалата на северния край на големия остров.

Путурак, разбира се, не беше използвал думи като „мили“ „кораб“ и дори „нос“. Всъщност старецът беше казал, че домът на

каблуна с трите пръчки и стени като на *умиак* се намира на няколко часа вървене западно от *тикеркат*, което означава „два пръста“, както Истинските хора наричат двата тесни носа в този участък от крайбрежието на Утюлик, недалеч от северния край на големия остров, намиращ се там.

Крозиър и групата му от десет души — ловецът от юга Инупиук остана с тях до самия край — се придвижиха по неравния лед на запад от „двата пръста“ и прекосиха двата малки острова, преди да стигнат до големия. На северния му край намериха скалата, издигаща се поне на сто фута над паковия лед.

На две или три мили оттам трите мачти на КНВ „Ужас“ се издигаха под лек ъгъл към ниско надвисналите облаци.

Крозиър съжали, че няма у себе си стария си далекоглед, но и без него с лекота разпозна мачтите на стария си кораб.

Путурак беше прав — в последната част от пътуването ледът се беше оказал много по-равен, отколкото крайбрежния и паковия лед между континента и островите. С погледа на опитен моряк Крозиър веднага разбра защо: на север и изток се простираше поредица от помалки острови и създаваше нещо като естествена дига, която защитаваше този участък от морето с площ от петнайсет-двайсет морски мили от преобладаващите северозападни ветрове.

Крозиър нямаше никаква представа как „Ужас“ се е озовал тук, на почти двеста мили южно от мястото, където бе прекарал почти три години заедно с „Еребус“, скован от ледовете.

Нямаше да се наложи да се чуди още дълго.

Истинските хора, включително Хората на Ходещия Бог, които години наред живеяха в сянката на живо чудовище, се приближиха към кораба с очевиден страх. Всичките разкази на Путурак за призраци и лоши духове им бяха оказали силно въздействие — дори на Асияюк, Науйя и останалите ловци, които не бяха присъствали на срещата със стареца. През цялото време, докато вървяха по леда, Асияюк мърмореше някакви заклинания, прогонващи духовете, и защитни молитви, които не вдъхваха у никого чувство за сигурност. Когато шаманът нервничаше, знаеше Крозиър, всички останали нервничат.

Единственият човек, крачещ редом с Крозиър начело на процесията, беше Безмълвната, която носеше със себе си и двете деца.

„Ужас“ се беше наклонил с двайсет градуса към левия борд, носът му гледаше на североизток, а мачтите сочеха към северозапад; голяма част от десния му борд се намираше над леда. Изненадващо едната котва — лявата на носа — беше спусната и котвеното въже изчезваше под дебелия лед. Крозиър се изненада, защото предполагаше, че дълбочината тук ще е поне двайсет клафтера — ако не и повече, — а северното крайбрежие на всички острови беше прорязано от малки заливи. В най-краен случай — освен ако не бушува буря — един благоразумен капитан, търсещ безопасно място за убежище, би вкарал кораба в протока от източната страна на големия остров, би хвърлил котва между него — скалите щяха да го защитават от вятъра — и разположените на изток три по-малки острова, всеки от които не бе по-дълъг от две мили.

Но „Ужас“ беше тук, на около две мили и половина от северния край на големия остров, хвърлил котва в дълбоката вода и изложен на неизбежните бури, идващи откъм северозапад.

Една обиколка около кораба и поглед към наклонената му палуба от северозападната ѝ страна разкриха загадката защо ловците на Путурак е трябвало да си пробиват дупка в издигнатата дясна страна на корпуса, за да проникнат във вътрешността: всички люкове на горната палуба бяха затворени и запечатани.

Крозиър се върна при отвора, изсечен от групичката в открития, наклонен борд. Беше решил, че ще успее да се промъкне оттам. Спомни си думите на Путурак, че младите ловци са използвали брадвите си от звездни фъшкии, за да пробият отвора, и се усмихна въпреки тягостните чувства, които го бяха изпълнили.

Истинските хора наричаха „звездни фъшкии“ падащите звезди, които намираха на леда, и метала, който извличаха от тях. Крозиър беше чувал Асияюк да говори за *улуриак анокток* — „звездни фъшкии, падащи от небето“.

Крозиър съжали, че няма в себе си нож или брадва от звездни фъшкии. Единственото оръжие, което носеше, беше обикновен работен нож с острие, направено от моржови бивници. На *каматика* имаше харпуни, но те не бяха негови — двамата с Безмълвната бяха оставили своите преди седмица в каяка си, — а той не желаше да иска някой назаем, само за да влезе с него в кораба.

При шейната, на четирийсет фута по-назад, *кимик* — големите кучета със странни сини и жълти очи, които споделяха душите си със своите господари — лаеха, ръмжаха, виеха и се хвърляха едно срещу друго и срещу всеки, който се осмелеше да ги приближи. Мястото не им харесваше.

Крозиър каза с жестове на Безмълвната: *Нека Асияюк ги попита дали някой иска да дойде с мен.*

Тя бързо изпълни молбата му, използвайки само пръстите си, без вървичката. Но старият шаман винаги я разбираше по-бързо, отколкото успяваше да разбере тромавите жестове на Крозиър.

Никой от Истинските хора не пожела да влезе в дупката.

Ще се видим след няколко минути, каза Крозиър на Безмълвната, използвайки езика на жестовете.

Жената дори му се усмихна.

Не говори глупости — отвърна му по същия начин тя. — *Аз и децата идваме с теб.*

Той се провря през отвора и секунда по-късно Безмълвната го последва, носейки Гарван на ръце и Канеюк в специалната торба от мека кожа, която висеше на гърдите ѝ. И двете деца спяха.

* * *

Вътре беше много тъмно.

Крозиър осъзна, че младите ловци на Путурак бяха пробили отвора в третата палуба. Беше им провървяло, защото ако бяха опитали малко по-надолу, щяха да се натъкнат на желязната обшивка на въглищните бункери и резервоарите за вода в трюма и никога нямаше да успеят да си проправят път навътре дори със своите брадви от звездни фъшкии.

На десет фута от отвора беше твърде тъмно за очите, затова Крозиър се придвижваше по памет, хванал Безмълвната за ръката. Те продължиха напред по наклонената палуба, след което завиха към кърмата.

Когато очите му привикнаха към тъмнината, проникващата през процеците в корпуса слаба светлина беше достатъчна, за да може Крозиър да види, че заключените с катинар врати на алкохолния склад

и оръдейния склад бяха разбити. Той нямаше представа кой го е направил, но се съмняваше, че тук са поработили хората на Путурак. Преди да напуснат кораба, нарочно бяха залостили тези врати, и точно тук щяха да дойдат най-напред които и да било бели хора, върнали се на „Ужас“.

Бъчонките с ром — запасите им от ром бяха толкова големи, че им се наложи да оставят част от бъчонките тук, когато решиха да слязат на леда — бяха празни. Но буретата с барут оставаха непокътнати, както и кутиите със сачми, платнените торби с патрони, подредените покрай преградите два реда мускети — имаха толкова много, че не можеха да вземат всичките със себе си — и двестата щика, които висяха окачени по гредите.

Металът в тази стая щеше да направи хората на Асияюк най-богати в света на Истинските хора.

Останалите барут и сачми щяха да стигнат за дузина големи групи от Истински хора за двайсет години и щяха да ги превърнат в безспорни владетели на Арктика.

Безмълвната докосна голата му китка. В тази тъмнина езикът на жестовете не вършеше работа, затова тя му изпрати мисъл: *Чувстваш ли го?*

Крозиър изненадано установи — за пръв път, — че споделените й мисли бяха на английски. Тя или беше прониквала по-дълбоко в сънищата му, отколкото беше предполагал, или беше внимавала много по време на престоя си на борда на същия този кораб. За пръв път двамата разменяха мисли в будно състояние, използвайки думи.

Това ли? — мислено отговори той. — *Да.*

Това място беше лошо. Спомените се бяха просмукали в него като неприятна миризма.

За да разрежи напрежението, той я поведе напред, към носа, изпращайки й образа на склада за корабни въжена на долната палуба.

Винаги чаках теб там, мислено му отговори тя. Думите прозвучаха толкова ясно, сякаш ги беше произнесла на глас в тъмнината — само че нито едно от децата не се събуди.

Тялото му се разтрепери, развълнувано от признанието, което тя току-що му бе казала.

Двамата се изкачиха по главния трап към жилищната палуба.

Тук беше доста по-светло. Крозиър осъзна, че дневната светлина най-после проникваше през престъновите илюминатори, прорязани в горната палуба. Кръглите стъкла бяха замъглени от леда, но за пръв път не бяха покрити със сняг или брезент.

Палубата изглеждаше празна. Всичките хамаци на моряците бяха прилежно сгънати и прибрани, масите висяха между гредите на тавана, морските им сандъци бяха подредени покрай стените. Огромната фрейзърска печка в центъра на носовата част на палубата беше тъмна и студена.

Крозиър се опита да си спомни дали господин Дигъл беше още жив, когато той, капитанът, беше примамен на леда и прострелян. За пръв път от дълго време той произнесе мислено това име — *господин Дигъл*.

„За пръв път от доста време мисля на своя език.“

Крозиър неволно се усмихна. „На своя език.“ Ако наистина съществуваше богиня като Седна, която управлява света, то истинското ѝ име би трябвало да е Шибана ирония.

Безмълвната го побутна към кърмата.

Каютите на офицерите и столовата, в която надникнаха, бяха пусли.

Крозиър си чудеше кой е успял да се добере до „Ужас“ и да отплава с него на юг.

Девьо и хората му от лагера „Спасение“?

Той почти не се съмняваше, че господин Девьо и останалите са продължили на юг с лодките към реката Грейт Фиш.

Хики и неговите хора?

Заради доктор Гудсър той се надяваше, че е така, макар да не вярваше в тази възможност. Освен лейтенант Ходжсън, а Крозиър подозираше, че той не е живял дълго в тази група главорези, сред тях едва ли имаше човек, който да е способен да управлява „Ужас“, камо ли да открие път сред ледовете.

Оставаха само тримата мъже, които бяха напуснали лагера „Спасение“ с намерението да извършат преход по сушата — Рубен Мейл, Робърт Синклер и Семюъл Хъни. Можеха ли старшината на бака, марсовият старшина и ковачът да прекарат КНВ „Ужас“ на почти двеста мили в южна посока през лабиринта от канали сред ледовете?

Крозиър почувства замайване и леко гадене, когато в главата му изплуваха имената и лицата на мъжете. Той почти чуваше гласовете им. Той чуваше гласовете им.

Путурак беше прав: това място наистина беше обитавано от *пийфиксак* — призраците, които оставаха на земята, за да преследват живите.

* * *

На койката на Франсис Роудън Мойра Крозиър лежеше труп.

Доколкото можеха да са сигурни, без да палят фенери и да слизат в трюма или на третата палуба, това беше единственото мъртво тяло на борда.

„Защо е решил да умре в моята койка?“ — недоумяваше Крозиър.

Мъртвецът беше висок почти колкото Крозиър. По дрехите му — той беше умрял под одеялата, облечен в куртка и вълнени шапка и панталони, което беше странно, защото по всичко личеше, че са плавали през лятото — нямаше как да се установи самоличността му. Крозиър нямаше никакво желание да рови из джобовете му.

Дланите, голите китки и шията на мъжа бяха станали кафяви, мумифицирани и сбръчкани, но лицето му накара Крозиър да съжалява, че престъпниците илюминатори пропускат толкова много светлина.

Очите на мъжа приличаха на кафяви стъклени топчета. Косата и брадата му бяха толкова дълги и разрошени, че беше напълно вероятно да са продължили да растат много месеци след смъртта му. Устните му се бяха сбръчкали дотолкова, че почти не се забелязваха и заради свиването на лицевите мускули се бяха отдръпнали, оголвайки зъбите и венците.

Точно зъбите създаваха най-ужасно впечатление. Предните, които не бяха опадали от скорбута, бяха жълти, много широки и невероятно дълги — поне три инча, — сякаш бяха продължили да растат, както зъбите на зайците или плъховете растат, докато не се изтъркат от гризането на нещо твърдо или не се изкривят и не се забият в гърлото на животното.

Зъбите на мъртвеца бяха наистина невероятни, но Крозиър ги гледаше под ясната, сивкава сумрачна светлина, която проникваше през илюминаторите на някогашната му каюта. Това, осъзна той, не е първото невероятно нещо, което бе видял или преживял през последните няколко години. Подозираше, че няма и да е последното.

Да вървим — даде знак той на Безмълвната. Не искаше да разменят мисли тук, където всичко ги слушаше.

* * *

Наложи му се да използва пожарната брадва, за да си проправи път през заключения и закован главен люк. Без да си задава въпроса кой и защо е запечатал люка — и дали трупът в каютата му е бил все още жив човек, когато люкът е бил запечатан над него, — той захвърли брадвата настрани, изкатери се на горната палуба и помогна на Безмълвната да се качи по трапа.

Гарван се размърда неспокойно, пробуждайки се, но Безмълвната го залюля в прегръдките си и той започна отново тихо да похърква.

Чакай тук — каза ѝ той с жестове и отново се спусна долу.

Първо изнесе на палубата тежкия теодолит и няколко свои стари справочници, бързо сне показанията от уреда и надраска координатите си в полето на пропития със сол дневник. След това отнесе отново теодолита и книгите долу и ги захвърли там, осъзнавайки, че изчисляването на корабните координати е може би най-безполезната и безсмислена постъпка от всички, които беше извършил през дългия си живот, съставен от безполезни и безсмислени постъпки. Но също така знаеше, че е трябвало да го направи.

Както знаеше, че трябва да направи и това, което последва.

В тъмния оръдеен склад на третата палуба той отвори едно след друго три бурета с барут — съдържанието на първото изсипа на третата палуба и надолу по трапа, който водеше към трюма (където нямаше намерение да слиза), съдържанието на второто разсипа по жилищната палуба (най-вече през отворената врата на собствената си каюта), а съдържанието на третото разсипа на черни ивици по горната палуба, където го чакаше Безмълвната с децата. Асияюк и останалите бяха заобиколили кораба и сега го наблюдаваха от трийсетина ярда.

Кучетата продължаваха да вият и да се опитват да избягат оттук, но Асияюк и един от ловците ги бяха завързали за забити в леда колчета.

На Крозиър му се искаше да остане под открито небе, въпреки че следобедната светлина помръкваше, но се насили още веднъж да се спусне на третата палуба.

Понесъл последното останало буре с масло за лампи, той го разплиска по трите палуби, като внимателно обля вратата и преградите на собствената си каюта. Поколеба се за миг само веднъж, на входа на каюткомпанията, гледайки към рафтовете със стотици книги.

„Господи, какво лошо има това да взема само няколко от тях, за да има с какво да се занимавам през дългите тъмни зими?“

Но в тях вече се съдържаше мрачната *инуа* на мъртвия кораб.

С насълзени очи Крозиър блисна от маслото върху рафтовете.

След като разля остатъка от горивото по горната палуба, той хвърли празното буре на леда.

Само още едно спускане до долу — обеща той на Безмълвната. — Слизай с децата на леда, любима.

Кибритените клечки лежаха там, където ги беше оставил три години по-рано — в чекмеджето на бюрото му.

За миг му се стори, че чува скърцането на койката и шумоленето на замръзналите одеяла, под които се размърдва мумифицираният труп. Можеше да чуе пропукването на изсъхналите сухожилия, докато мъртвата ръка с дълги кафяви пръсти и още по-дълги жълти нокти бавно се повдига и се протяга към него.

Крозиър не се обърна. И не побягна. Не погледна през рамо. Понесъл кибрита, той бавно излезе от каютата, прескачайки черните барутни ивици и дъските, изцапани с китово масло.

Наложи му се да слезе надолу по главния трап, преди да запали и хвърли първата клечка. Въздухът тук беше толкова застоял, че тя без малко да откаже да се запали. След това барутът пламна с бумтене, пламъкът обхвана преградата, обилно полята с масло, и стремително побягна по черните следи към носа и кърмата.

Макар да знаеше, че огънят на третата палуба ще е напълно достатъчен — след шестте години, прекарани в арктическата пустош, шпангоутът беше толкова изсъхнал, че беше станал като прахан, — той все пак се задържа още малко, за да подпали барута на жилищната, а след това и на горната палуба.

След това преодоля с един скок десетте фута до ледената рампа от западната страна на кораба и изруга, когато болката прониза левия му крак, така и не успял да оздравее напълно. Трябваше да се спусне по въжената стълба, както явно се беше досетила да направи Безмълвната.

Куцукайки като старец, в какъвто скоро щеше да се превърне, Крозиър слезе на леда и се присъедини към останалите.

* * *

Корабът горя почти час и половина, преди да потъне.

Пожарът беше грандиозен. Денят на Гай Фокс над Арктическия полярен кръг.

Докато го гледаше, той си помисли, че сигурно можеше да мине и без барута и маслото. Шпангоутът, платната и дъските бяха изсъхнали толкова много, че целият кораб пламна едновременно като някой от запалителните снаряди, за изстрелването на които беше построен преди десетилетия.

„Ужас“ щеше така или иначе да потъне, когато след няколко седмици или месеци ледът се разтопеше. Изсеченият с брадви отвор в корпуса му беше смъртоносна рана.

Но той го беше подпалил не заради това. Ако някой го беше попитал — което никога нямаше да се случи, — той нямаше да може да обясни защо „Ужас“ трябваше да изгори. Знаеше, че не иска „спасителите“ от британските кораби да се изсипят на палубата на изоставения кораб и да се върнат в родината с разкази за него, които да плашат жестоките граждани на Англия и да вдъхновяват господин Дикенс и господин Тенисън за достигането на нови висини в сантименталното красноречие. Освен това знаеше, че тези спасители щяха да се върнат в Англия не само с разкази. Онова, което беше завладяло кораба, беше заразно като чума. Той го беше видял с очите на душата си и го беше усетил с всичките си сетива — човешки и на *сиксам йеуа*.

Истинските хора се развиваха радостно, когато горящите мачти рухнаха.

Всички бяха принудени да отстъпят стотина ярда назад. „Ужас“ прогаряше в леда собствения си гроб и скоро след рухването на огнените мачти с такелажата им горящият кораб пое със съскане и бълбукане към морските дълбини.

Ревът на пламъците разбуди децата и въздухът така се нагръ, че всички — Безмълвната, намръщеният Асияюк, едрогърдестата Науйя, ловците, доволно ухиленият Инупиюк, дори Талириктуг — свалиха парките си и ги струпаха върху *каматика*.

Когато представлението приключи и корабът потъна, а слънцето се спусна към южния хоризонт и дългите им сенки се протегнаха върху сивкавия лед, те продължаваха да стоят там, да се наслаждават на издигащата се над водата пара и да се радват на горящите отломки, разпръснати по леда.

След това групата най-после потегли обратно към големия остров и лежащите зад него по-малки острови, възнамерявайки да достигне до голямата суша, преди да се приготвят за лагериране през нощта. Дневната светлина, която остана почти до полунощ, подпомагаше похода им. Всички искаха да се махнат от леда и да се отдалечат от мястото на гибелта на кораба, преди да настъпят няколкото часа полумрак, последвани от пълната тъмнина. Дори кучетата спряха да лаят и да ръмжат и като че ли затеглиха по-силно шейната, когато преминаха през последния по-малък остров по пътя си към голямата земя. Асияюк спеше и хъркаше под завивките в шейната, но двете бебета бяха будни и готови за игра.

Талириктуг взе в лявата си ръка извиващата се като червей Канеюк, а с дясната прегърна Силна-Безмълвната през раменете. Гарван, който все още беше в прегръдките на майка си, раздразнено се опитваше да разтвори ръцете ѝ и да я накара да го остави на леда, за да повърви сам.

Не за пръв път Талириктуг си зададе въпроса как един баща и една майка, лишени от езиките си, ще възпитават толкова вироглаво момче. След това си спомни, също не за пръв път, че сега той принадлежи на една от малкото култури в света, които не си поставят за цел да възпитават вироглавите си момчета или момичета. Гарван вече имаше в себе си *инуа* на някой достоен възрастен. На баща му оставаше само да чака, за да види колко достойна е тя.

Крозиъровата *инуа*, която продължаваше да живее и да добрува в Талириктуг, не хранеше никакви илюзии за живота, който беше нещастен, противен, скотски и кратък.

Но може би не беше задължително да е самотен.

Прегърнал Силна през раменете, опитвайки се да не обръща внимание на хрипливото хъркане на шамана, на Канеюк, която току-що беше напикала най-хубавата лятна парка на баща си, и на капризните удари и хленчове на мятация се негов син, Талириктуг и Крозиър продължи да върви на изток по замръзналото море към сушата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.